

1.

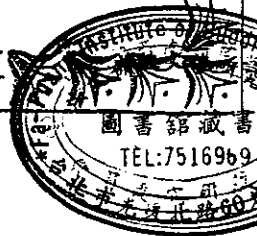
མཁན་པ་པོ་ རྒྱུ་ཚེ་ཁ་པ།

འཛོེས་པ་ :- རབ་པ་དང་སྤྱི་མེ་པའི་ལས།

ཕུ་ར་ལ་ཐོ་སྒོ་བ་དག་ལྟ་བུ་ལས་ཁང་ནས་

ਦੇਸ਼-ਪਤ: [੩੫] ਸ਼ੇਖਰਸਿੰਘ:- ਸੁ-ਪ: ੩੦੦

1984

003410

宗喀巴大師造
法尊法師譯

入中論善顯密意疏

1

福智之聲出版社 敬印

དཀར་ཆ་མཁའ་

ཨང་	དོན་ཚིག་	ཞེས་གྲངས་
༡	མཚན་དོན་དང་མཚན་བརྒྱུད་	༡
༢	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་དགའ་བ་	༣༤
༣	ས་གཤིས་པ་དྲི་མ་མེད་པ་	༤༣
༤	ས་གཤིས་པ་མེད་པ་ལྟ་བུ་	༩༣
༥	ས་གཤིས་པ་མེད་པ་ལྟ་བུ་སངས་དགའ་བ་	༡༠༩
༦	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་དགའ་བ་	༡༡༤
༧	ཐལ་པོ་པ་དགའ་བ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༡༣༩
༨	ཆོས་ཀྱི་ཐལ་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༡༤༤
༩	གཞན་ལྟ་བུ་དགའ་བ་	༡༥༩
༡༠	ཐལ་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༡༦༤
༡༡	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༡༧༩
༡༢	གཞན་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༡༨༤
༡༣	གཞན་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༡༩༩
༡༤	གཞན་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༢༠༤
༡༥	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༢༡༩
༡༦	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༢༢༤
༡༧	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༢༣༩
༡༨	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༢༤༤
༡༩	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༢༥༩
༢༠	སངས་པོ་པ་ལྟ་བུ་སངས་པོ་པ་	༢༦༤

目錄

卷一

釋第一勝義菩提心之一

甲一、釋題義

甲二、釋禮敬

甲三、釋論義

乙一、造論方便先伸禮供

丙一、總讀大悲

丁一、明大悲心是菩薩之正因

戊一、明二乘從佛生

戊二、明諸佛從菩薩生

戊三、明菩薩之三種正因

丁二、明彼亦是菩薩餘二因之根本

丙二、別禮大悲

丁一、敬禮緣有情之大悲

二
三
三
三
四
四
四
四
七
八
〇
一
一

丁二、敬禮緣法與無緣之大悲	一四

乙二、正出所造論體	一七

丙一、因地	一七

丁一、總說此宗修道之理	一七

丁二、別釋異生地	一八

丁三、廣明菩薩聖地	一九

戊一、十地總相建立	一九

卷二

釋第一勝義菩提心之二

戊二、諸地各別建立	二三

己一、釋極喜等五地	二三

庚一、極喜地	二三

辛一、略說地體性	二三

辛二、廣釋地功德	二四

壬一、莊嚴自身德	二四

癸一、別釋功德	二四
子一、得真義名初功德	二四
子二、生佛家等四功德	二五
子三、趣上地等三功德	二六
癸二、總明功德	二六
壬一、勝過他身德	二七
癸一、此地由種姓勝二乘	二七
癸二、七地由智慧勝二乘	二八
癸三、釋成上說	三〇
子一、明十地經說二乘通達法無自性	三〇
丑一、解釋論之意趣	三〇
丑二、明彼亦是入行論宗	三二
子二、引教證	三五
丑一、引大乘經證	三五
丑二、引論及小乘經證	三七

子三、釋妨難	四〇
丑一、釋釋論已說之難	四一
丑二、釋釋論未說之難	四二

卷三

釋第一勝義菩提心之三

壬三、初地增勝德	四七
癸一、釋初地之布施	四七
癸二、釋下乘之布施	四七
子一、由施能得生死樂	四七
子二、由施能得涅槃樂	四八
癸三、釋菩薩之布施	四九
子一、明菩薩布施之不共勝利	四九
子二、明二種人皆以布施為主	四九
子三、明菩薩行施時如何得喜	四九
子四、明菩薩施身時有無痛苦	五〇

釋第二勝義菩提心

癸四、明施度之差別	五一
辛三、結說地功德	五三

庚二、離垢地

辛一、明此地戒清淨	五三
壬一、明此地戒圓滿	五三
壬二、明依此故功德清淨	五四
壬三、明戒比初地增勝	五四
壬四、明戒清淨之餘因	五五
辛二、明戒之功德	五六
壬一、明於善趣受用施果必依尸羅	五六
壬二、明生生展轉受用施果必依尸羅	五七
壬三、明無尸羅難出惡趣	五七
壬四、明施後說戒之理	五七
壬五、讚尸羅爲增上生決定勝之因	五八

釋第三勝義菩提心之一

辛三、明不與破戒雜住	五九
辛四、明戒度之差別	六〇
辛五、結明此地功德	六〇
庚三、發光地	六一
辛一、釋地名義	六一
辛二、釋地功德	六一
壬一、明此地忍增勝	六一
壬二、明餘修忍方便	六二
癸一、明不應瞋恚	六二
子一、明無益有損故不應瞋	六三
子二、明不欲後苦則不應報怨	六三
子三、明能壞久修善根故不應瞋	六四
丑一、正義	六四
丑二、旁義	六六
子四、明當思不忍多失而遮瞋恚	六九

卷四

釋第三勝義菩提心之二

癸二、明理應修忍

子一、多思安忍勝利

子二、總勸修習安忍

壬三、明忍度之差別

壬四、明此地餘淨德

辛三、明初三度之別

辛四、結明此地功德

釋第四勝義菩提心

庚四、發慧地

辛一、明此地精進增勝

辛二、明此地訓釋

辛三、明斷德差別

釋第五勝義菩提心

庚五、難勝地

辛一、明此地訓釋

辛二、明靜慮增勝善巧諸諦

釋第六勝義菩提心之一

己二、釋第六現前地

庚一、明此地訓釋與慧度增勝

庚二、讀慧度功德

庚三、觀甚深緣起真實

辛一、立志宣說甚深義

辛二、可說深義法器

辛三、說後引發功德

辛四、勸法器人聽聞

辛五、宣說緣起真實

壬一、聖教宣說真義之理

癸一、引聖教

卷五

釋第六勝義菩提心之二

癸二、明了知真實之障……………八七

子一、明自續中觀派之實執……………八八

丑一、明實有與實執……………八八

丑二、以幻事喻明觀待世間之實妄……………九〇

丑三、法喻合釋……………九一

子二、明應成中觀派之實執……………九三

丑一、明由分別增上安立之理……………九三

丑二、明執彼違品之實執……………九七

壬二、以理成立聖教真義……………九九

癸一、以理成立法無我……………九九

子一、就二諦破四邊生……………九九

丑一、立無自性生之宗……………一〇〇

丑二、成立彼宗之正理	一〇三
寅一、破自生	一〇三
卯一、以釋論之理破	一〇三
辰一、破自許通達真實之邪宗	一〇三
巳一、破從同體之因生	一〇四
午一、從同體因生成無用	一〇四
午二、從同體因生違正理	一〇五
午三、破彼救難	一〇五
巳二、破因果同一體性	一〇六
午一、種芽形色等應無異	一〇六
午二、破其釋難	一〇六
午三、二位中應俱有俱無	一〇七
辰二、明未學宗派者之名言中亦無	一〇七
辰三、結如是破義	一〇八
卯二、以中論之理破	一〇八
寅二、破他生	一〇九

卯一、敘計	一〇九
卯二、破執	一〇
辰一、總破他生派	一〇
巳一、正破他生	一〇
午一、總破他生	一〇
未一、以太過破	一一
申一、正明太過	一一
申二、決擇彼過	一一
酉一、明他生犯太過之理	一一
酉二、許太過反義亦無違	一三
未二、破釋妨難	一四
申一、釋難	一四
申二、破救	一五
午二、別破他生	一五

卷六

釋第六勝義菩提心之三

未一、依前因後果破他生	一一五
申一、正破	一一五
申二、釋難	一一六
未二、依同時因果破他生	一一九
午三、觀果四句破他生	一九

巳二、釋世間妨難	一一一
午一、假使世間共許他生釋世妨難	一一一
未一、世間妨難	一一一
未二、答無彼難	一一二
申一、二諦總建立	一一二
酉一、由分二諦說諸法各有二體	一一二
酉二、明二諦餘建立	一一四
酉三、觀待世間釋俗諦差別	一一六

酉四、明名言中亦無亂心所著之境	一二八
申二、正釋此處義	一二九
申三、別釋二諦體	一三〇
酉一、釋世俗諦	一三〇
戌一、明於何世俗前爲諦何前不諦	一三〇
亥一、正義	一三〇
亥二、釋煩惱不共建立	一三三
戌二、三類補特伽羅見不見世俗之理	一三六
戌三、觀待異生聖者成爲勝義世俗之理	一三七
酉二、釋勝義諦	一三八
戌一、解釋頌義	一三八
戌二、釋彼妨難	一三九
申四、明破他生無世妨難	一四二
申五、明世間妨難之理	一四三
午二、明世名言亦無他生釋世妨難	一四三

巳三、明破他生之功德	一四五

卷七

釋第六勝義菩提心之四

巳四、明全無自性生	一四七
午一、破計有自相	一四七
未一、聖根本智應是破諸法之因	一四七
未二、名言諦應堪正理觀察	一四九
未三、應不能破勝義生	一五一
午二、釋妨難	一五三
巳五、明於二諦破自性生之功德	一五五
午一、易離常斷二見之功德	一五五
午二、善成業果之功德	一五六
未一、明不許自性者不須計阿賴耶等	一五六
申一、釋連續文	一五六
申二、釋本頌義	一五八

釋第六勝義菩提心之五

卷八

入中論善顯密意疏

申三、釋所餘義.....	一六〇
酉一、明滅無自性是不許阿賴耶之因由.....	一六〇
酉二、明雖不許阿賴耶亦立習氣之所依.....	一六一
未二、明從已滅業生果之喻.....	一六三
未三、釋妨難.....	一六五
申一、釋異熟無窮難.....	一六五
申二、釋違阿賴耶教難.....	一六六
酉一、正釋違教之文義.....	一六六
酉二、離意識外說不說有異體阿賴耶之理.....	一六七
酉三、明密意言教之喻.....	一七〇

辰二、別破唯識宗.....	一七一
巳一、破離外境識有自性.....	一七一

午一、敘計	一七一
午二、破執	一七五
未一、廣破	一七五
申一、破無外境識有自性之喻	一七五
酉一、破夢喻	一七五
戌一、夢喻不能成立識有自性	一七五
戌二、夢喻不能成立覺時無外境	一七七
戌三、夢喻成立一切法虛妄	一七九
酉二、破毛髮喻	一八一
申二、破由習氣功能出生境空之識	一八一
酉一、破說由習氣成未成熟生不生見境之識	一八一
戌一、敘計	一八二
戌二、破執	一八二
亥一、破現在識有自性功能	一八二
亥二、破未來識有自性功能	一八三
亥三、破過去識有自性功能	一八五

卷九

釋第六勝義菩提心之六

酉二、重破說無外境而有內識	一八六
戌一、敘計	一八六
戌二、破執	一八八
酉三、明破唯識宗不違聖教	一九〇
申三、明如是破與修不淨觀不相違	一九二
未二、結破	一九五

巳二、破成立依他起有自性之量	一九七
午一、破成立依他起之自證	一九七
未一、徵依他起之能立明其非理	一九七
未二、破教	一九八
申一、敘計	一九八
申二、破執	二〇〇

酉一、正破他宗	二〇一
酉二、自宗不許自證亦有念生	二〇二
戌一、此論所說	二〇二
戌二、餘論所說	二〇四
酉三、釋難	二〇四
戌一、釋餘現量及比量難	二〇五
戌二、釋餘意識難	二〇六
未三、以餘正理明自證非理	二〇九
未四、明依他起有自性同石女兒	一一〇
午二、明唯識宗失壞二諦	一一一
午三、唯龍猛宗應隨修學	一一一
午四、明破依他起與破世俗名言不同	一一四
巳三、明說唯心非破外境	一一六
午一、解十地經說唯心之密意	一一六
未一、以十地經成立唯字非破外境	一一七
未二、復以餘經成立彼義	一一八

釋第六勝義菩提心之七

未三、成立唯字表心爲主	一一一
午二、明外境內心有無相同	一二三
午三、解楞伽經說唯心之密意	一二五
未一、明說唯心都無外境是不了義	一二五
申一、以教明不了義	一二六
酉一、正義	一二六
酉二、明如是餘經亦非了義	一二七
申二、以理明不了義	一二七
未二、明通達不了義經之方便	一二二
寅三、破共生	一三四
寅四、破無因生	一三五
丑三、破四邊生結成義	一三九

卯二、破執	二五五
寅二、破內道所計即蘊我	二五七
卯一、明計即蘊是我之妨難	二五七
辰一、正義	二五七
巳一、敘計	二五七
巳二、破執	二五八
辰二、破救	二六〇
卯二、成立彼計非理	二六一
卯三、明計即蘊是我之餘難	二六一
卯四、解釋說蘊爲我之密意	二六三
辰一、解釋經說我見唯見諸蘊之義	二六三
巳一、明遮詮遮遣所破是經密意	二六四
巳二、縱是表詮亦非說諸蘊即我	二六五
巳三、破救	二六六
辰二、依止餘經解釋蘊聚非我	二六六

子二、釋妨難	二三九
丑一、正義	二三九
丑二、總結	二四二

卷十一

釋第六勝義菩提心之八

子三、以緣起生破邊執分別	二四五
子四、明正理觀察之果	二四七
癸二、以理成立人無我	二五〇
子一、明求解脫者當先破自性我	二五〇
子二、破我我所有自性之理	二五二
丑一、破我有自性	二五二
寅一、破外道所計離蘊我	二五二
卯一、敘計	二五二
辰一、敘數論宗	二五二
辰二、敘勝論等宗	二五四

辰三、破蘊聚之形狀爲我	二六七
辰四、計蘊聚爲我出餘妨難	二六八
辰五、佛說依六界等假立爲我	二六九

卷十二

釋第六勝義菩提心之九

卯五、明他宗無係屬	二七一
寅三、破能依所依等三計	二七二
卯一、正破三計	二七二
卯二、總結諸破	二七三
寅四、破不一不異之實我	二七四
卯一、敘計	二七四
卯二、破執	二七五
寅五、明假我及喻	二七六
卯一、明七邊無我唯依緣立如車	二七六
卯二、廣釋前未說之餘二計	二七七

辰一、正義	二七七
巳一、破計積聚爲車	二七七
巳二、破計唯形是車	二七八
辰二、旁通	二七九
卯三、釋妨難	二八〇
卯四、餘名言義均得成立	二八一
寅六、明此建立易除邊執之功德	二八二
卯一、正義	二八二
卯二、釋難	二八三
卯三、車與我名法喻相合	二八四
卯四、明許有假我之功德	二八四
卯五、明凡聖繫縛解脫所依之我	二八五
丑二、破我所有自性	二八六
子三、觀我及車亦例餘法	二八六
丑一、例瓶衣等法	二八六

丑二、例因果法	二八七
丑三、釋難	二八九
寅一、難破因果過失相同	二八九
寅二、答自不同彼失	二九〇
卯一、自宗立破應理	二九〇
辰一、於名言中許破他宗	二九〇
辰二、許立自宗	二九二
卯二、不同他過之理	二九三
卯三、如成無性難成有性	二九三
卯四、了知餘能破	二九四

卷十三

釋第六勝義菩提心之十

壬三、說彼所成空性之差別	二九七
癸一、略標空性之差別	二九七
癸二、廣釋彼差別義	二九八

子一、廣釋十六空	二九八
丑一、釋內空等四空	二九八
寅一、釋內空	二九九
卯一、正義	二九九
卯二、兼明所許本性	三〇〇
寅二、釋餘三空	三〇二
丑二、釋大空等四空	三〇三
丑三、釋畢竟空等四空	三〇五
丑四、釋一切法空等四空	三〇六
寅一、一切法空	三〇六
寅二、自相空	三〇七
卯一、略標	三〇七
卯二、廣釋	三〇七
辰一、因法自相	三〇七
辰二、道法自相	三〇八

辰三、果法自相	三〇九
卯三、總結	三一〇
寅三、不可得空與無性自性空	三一
子二、廣釋四空	三一
庚四、結述此地功德	三一三
釋第七勝義菩提心	
己三、釋遠行等四地	三一四
庚一、第七地	三一四
釋第八勝義菩提心	
庚二、第八地	三一五
辛一、明此地願增勝及起滅定之相	三一五
辛二、永盡一切煩惱	三一七
辛三、證得十種自在	三一七
釋第九勝義菩提心	
庚三、第九地	三一八
釋第十勝義菩提心	

庚四、第十地	三一九

卷十四

戊三、明十地功德	三二一
己一、明初地功德	三二一
己二、明二地至七地功德	三二一
己三、明三淨地功德	三二二
丙二、果地	三二三
丁一、初成正覺之相	三二三
戊一、正義	三二三
戊二、釋難	三二四
己一、敘難	三二四
己二、解釋	三二五
庚一、釋不證真實義難	三二五
庚二、釋無能知者難	三二七

辛一、正義	三二七
辛二、明理	三二八
丁二、建立身與功德	三二九
戊一、建立身	三二九
己一、法身	三二九
己二、受用身	三三〇
己三、等流身	三三〇
庚一、於一身及一毛孔示現自一切行	三三一
庚二、於彼示現他一切行	三三二
庚三、隨欲自在圓滿	三三三
戊二、建立十力功德	三三三
己一、略標十力	三三三
己二、廣釋十力	三三四
庚一、釋處非處智等五力	三三四
庚二、釋通趣行智等五力	三三五
己三、一切功德說不能盡	三三七

己四、知深廣功德之勝利·····	三三八
丁三、明變化身·····	三三八
丁四、成立一乘·····	三三九
丁五、成佛與住世·····	三四一
戊一、釋成佛時·····	三四一
戊二、釋住世時·····	三四二
乙三、如何造論之理·····	三四三
乙四、迴向造論之善·····	三四五
甲四、結義·····	三四六
乙一、何師所造·····	三四六
乙二、何人所譯·····	三四六

देवयोगः

[illegible]

སྟོབ་དཔོན་ཀླུ་མུ་བ་དང་། འཕགས་པ་ལྷ་གཉིས་ཀྱིས་ཐལ་པ་དང་སོ་སོའི་
 རྟོགས་གསལ་ལ་ཁམ་མཛོད་པ་དང་མུ་མྱིའི་ལྷ་པོའི་སྟོན་ལེགས་པ་དུ་ཁྱེད་སྟོན་ལ་
 བཀའ་ཛོད་པ་སྟོབ་དཔོན་གཉིས་ལ་གཞུང་ཕྱི་མོའི་དུམ་པ་ཁེས་གྲགས་པ་འོད་ཐམས་
 ཅད་ཀྱིས་ཡིད་ཆེས་པ་ལོ་ལུངས་སུ་ཕྱེད་དོ། །

མྱོད་པོ་ནི་སངས་རྒྱལ་སྐུ་འཕྲེང་གི་སྐུ་ཡེ་ཤི་དགོངས་པ་བླ་མ་ཆུང་།

[illegible]

入中論善顯密意疏

宗喀巴大師造·法尊法師譯

卷一

敬禮皈依恩師妙音與聖者父子足

釋第一勝義菩提心之一

一切深廣善說藏	普為世間不請友	啓示三地善道眼	牟尼法王常照護
遍於無央佛會中	演唱最勝甚深處	作獅子吼無能等	妙音恩師恆加持
三世諸佛心中	緣起中道離二邊	佛記龍猛如理釋	至心敬禮哀攝受
由前教授登高位	以自所見示眾生	演說善道得自在	敬禮吉祥聖天足
奉行至尊妙音教	開顯龍猛究竟意	證得悉地持明位	頭面敬禮佛護足
微細難測大仙道	龍猛不共諸關要	圓滿開顯月稱師	及靜天足我敬禮
龍猛提婆所成宗	三派大車廣解釋	我以無垢淨慧眼	不共要義皆善見

རྒྱུ་མ་ལ་འཇུག་པའི་བྱ་ཆེན་པོ་འདྲ་བ་དགོངས་པ་རབ་གསལ་
 ཞེས་བྱ་བ། རྩེ་བཅུན་ལྷ་མ་འཇམ་པའི་དབྱངས་དང་། འཕགས་པ་ལ་བ་སྐས་
 རྣམས་ཀྱི་ཞུགས་པ་གྲུས་པ་ཆེན་པོས་ཕྱག་འཚལ་ཞིང་སྐབས་སུ་མཆིའོ། །ཟབ་ཅིང་
 བྱ་ཆེན་པོ་ལེགས་པ་འདྲ་བ་ཀྱི་གདོང་། འཛིག་དྲིན་ཀྱན་གྱི་མ་འདྲིས་མཛེས་པ་ལེགས་དེ། །
 ས་གསུམ་འགྲོ་ལ་ལས་བཟང་མཆོན་པའི་མིག་ །ཐུབ་དབང་སྐྱེ་བའི་ཉི་མས་དག་དུ་
 ཆེང་ས། །རབ་འབྱམས་རྒྱལ་བའི་འཁོར་དུ་ཟབ་མོའི་གནས། །ཡང་དག་ཕྱལ་
 གྱི་གདོང་གྱི་མེད་གེའི་སྒྲ། །ཀྱན་ནས་སྒྲོག་ལ་མཚུངས་པ་མ་མཆིས་པའི། །
 འཇམ་དབྱངས་ལྷ་མས་དྲག་དུ་ཕྱིན་གྱིས་ཆོལ་ས། །དུས་གསུམ་བར་བར་ག་ཤེགས་
 པའི་ཐུགས་ཀྱི་བཅུད། །མཐའ་བུལ་དབྱ་མ་དྲིན་ཅིང་འབྲེལ་འབྱུང་ལས། །རྩེ་བཅུན་
 འབྲེལ་བར་ལུང་བཅུན་སྒྲ་སྐྱབ་ལ། །སྤྱིང་ནས་འདྲུད་དེ་བཅེ་བའི་ལྷགས་ཀྱས་
 ཆེང་ས། །ཁ་གོན་དྲི་གནམ་པས་གོ་འཕང་མཐོར་ག་ཤེགས་ནས། །ཉིད་ཀྱིས་
 གཞིགས་གང་འགྲོ་ལ་གསལ་མཛེད་པའི། །ལེགས་ལས་སྒྲོན་པའི་གདམ་ལ་དབང་
 འབྱོར་བ། །དབལ་ལྷན་འཕགས་པ་སྒྲ་ཡི་ཞུགས་ལ་འདྲུད། །རྩེ་བཅུན་འཇམ་
 པའི་དབྱངས་ཀྱི་བཀའ་བྱུང་ཅིང་། །འཕགས་པའི་དགོངས་པ་མཐའ་ཕྱག་གསལ་
 བར་མཛེད། །ཐུབ་པའི་རིག་འཛིན་གནས་སུ་ག་ཤེགས་བྱུང་བ། །སངས་རྒྱས་
 བསྐྱེད་ཀྱི་ཞུགས་པ་མགོས་ཕྱག་འཚལ། །སྤྱེལ་དྲིགས་དཀའ་དྲང་སྤང་ཆེན་པོའི་
 ལས། །སྒྲ་སྐྱབ་ལྷགས་ཀྱི་ཐུན་མོང་མིན་པའི་གནད། །ཡོངས་སུ་རྩོགས་པར་
 སྒྲོན་མཛེད་སྒྲ་བའི་ཞུགས། །ཞི་བ་ལྷ་དང་བཅས་པའི་ཞུགས་ལ་འདྲུད། །སྒྲ་སྐྱབ་
 འཕགས་པ་སྒྲ་ཡི་བྱུང་བའི་མཐའ། །ཤིང་དྲ་ཆེན་པོ་གསུམ་གྱིས་བཀྲལ་བ་ཉིད། །
 ཐུན་མོང་མ་ཡིན་གནད་དོན་ཀྱན་རྩོགས་པར། །དྲི་མེད་སྒྲོ་གྲོས་མིག་གིས་ལེགས་

།

ཁྱེ་ལ་པ་སྒྲུབ་ཏུ།

ས་རྒྱ་ས་ཀ་

ཨ་བ་ད་ར་ན་ས།

བཅོད་སྒྲུབ་ཏུ།

རྒྱ་ས་ལ་འཇུག་པ་ཞེས་བྱ་བ།

卷一 釋第一勝義菩提心之一

二

此間欲宣彼宗者 我爲除其惡說垢 因眾請故以淨語 當即廣釋入中論
今依月稱論師《入中論釋》，解說無倒抉擇深廣二義大《入中論》分四

甲一、釋題義 甲二、釋禮敬 甲三、釋論義 甲四、釋末義 今初
「摩陀耶摩迦阿波達囉拏摩」

此論於印度四種語中，雅語爲「摩陀耶摩迦阿波達囉拏摩」，藏語「名入中」，其所入之中，是《中觀論》。如云「爲入中論故」。又釋論於引根本慧時，每曰「中觀云」，故知是《根本慧論》也。雖《般若燈論》依「摩陀耶摩迦」字根，謂《中觀論》與中觀宗皆名中觀。然此言「中觀」，當知唯是《龍樹》《中觀論》，勿作餘中觀論及中觀義解。

由此論入根本慧者：有謂彼論未廣說世俗勝義自性，此論廣說，故能入彼。然抉擇真實義之正理異門，根本慧中較《入中論》尤廣。故彼說未善。自宗謂由甚深廣大二門

མཐོང་ཞིང་། རྩོགས་འདིར་ལྷགས་དེ་འཆད་འདོད་པའ་མོ་ཆེས། བཤད་པའི་
 རྩོགས་སྒྲགས་པ་བསལ་བྱིར་དང་། གཞན་གྱིས་བསྐྱེད་བྱིར་ཡོངས་དག་བཤད་པ་
 ཡིན། རྩུ་མ་འཆུག་པའི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་བྱ། འདིར་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བའི་
 དོན་གཉིས། སྤྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་གཏན་ལ་འབེབས་པའི་བསྟན་བཅོས་ཆེན་པོ་དབྱ་
 མ་ལ་འཆུག་པ་རང་གི་འགྲེལ་པ་དང་མཐུན་པར་འཆད་པ་ལ་བཞི། མཆན་གྱི་དོན་
 འགྱུར་གྱི་ཕྱག་ གཞུང་གོ་དོན། མཆུག་གོ་དོན་ནོ། རང་པོ་ནི། རྒྱ་གར་ན་
 རྒྱ་དེགས་བཞི་ཡོད་པའི་ལྷགས་པར་སྤྱད་པའི་རྒྱ་དེ་ན། བསྟན་བཅོས་འདིའི་
 མཆན་མ་རྒྱ་མ་གཏུ་པ་དེ་ལྟར་ལོ། རྟེ་བོད་ཀྱི་རྒྱ་དེ་བསྐྱུར་ན། དབྱ་མ་ལ་
 འཆུག་པ་ཞེས་བྱ་བའོ། འདིར་གང་ལ་འཆུག་པའི་དབྱ་མ་ནི། རྩུ་མའི་བསྟན་
 བཅོས་ལ་འཆུག་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། ཞེས་གསུངས་པས་དབྱ་མའི་བསྟན་བཅོས་ཡིན་
 ལ། དེ་ཡང་འདིའི་འགྲེལ་པར་ཅ་ཤེ་ཁྱད་སྒྲུ་མཛད་པ་ན་དབྱ་མ་ལས། ཞེས་མང་
 ཏུ་གསུངས་པ་ལྟར་ཅ་ཤེ་ལ་བྱའོ། དབྱ་མའི་གཞུང་གཞན་དང་། རྩུ་མའི་དོན་
 གཞན་ལ་མི་བྱའོ། མ་རྒྱ་མ་གཏུ་ལྟར་གྱི་ཁྱད་སྒྲུ་ལ་བཅུ་མས་ནས། དབྱ་མའི་བསྟན་
 བཅོས་སམ་དབྱ་མའི་གྲུབ་མཐའ་ལ་དབྱ་མར་བྱས་པར་ཤེས་རབ་སྟོན་མར་ཡང་བཤད་
 པས། དབྱ་མ་ཞེས་པ་ཅམ་ལས་མ་བྱུང་ཡང་། འདིར་དབྱ་མའི་བསྟན་བཅོས་
 ལ་གོ་བར་བྱའོ། ཁོ་ན་ཅ་པ་ཤེས་རབ་ལ་བསྟན་བཅོས་འདིས་འཆུག་ཅུ་ལ་དེ་ནི་
 འདྲ་ཞིག་ཅེ་ན། འདི་ལ་ཁ་ཅིག་བསྟན་བཅོས་དེར་ཀུན་རྫོབ་དང་དོན་དམ་པའི་རང་
 བཞིན་རྒྱས་པར་མ་བཞེད་ལ། འདིར་དེ་གཉིས་རྒྱས་པར་བསྟན་པས་དེ་ལ་འཆུག་གོ།
 ཞེས་ཟེར་རོ། རྟེ་ཁོ་ན་ཉིད་གཏན་ལ་འབེབས་པའི་རིགས་པའི་ནམ་གངས་ནི།
 འཆུག་པ་ལས་ཅ་པ་ཤེས་རབ་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པས། བཤད་པ་དེ་ལྷགས་པར་མ་མཐོང་

能入《根本慧論》。初如自釋云：「智者當知此宗是不共法。」又云：「不通達真實義故，謗此深法，今欲無倒顯示論真義故，造此入論，入中觀論。」此說爲顯自宗所抉擇之中觀義，不共餘中觀師；及顯《中論》不可順唯識釋，故造《入中論》。《顯句論》說：「依緣假立之理，如入中論應知」，又《根本慧論》與《顯句論》，皆未廣破唯識宗

，惟此中廣破。故依此論二種所爲，乃能善解《根本慧論》之義，是爲此論入中觀之第一理門。二、由廣大門入中觀者：聖者宗，不以有無通達甚深真實義慧而判大小乘。但《根本慧論》除甚深品外，未別說有廣大乘法。此論說彼以無邊理門，廣說法無我義。故於大小兩乘中，唯爲大乘所化而造。如自釋云：「又爲光顯法無我故，宣說大乘亦

རོ། །རང་གི་ཕྱགས་ནི་ཙ་པ་ཤེས་རབ་ལ་འཇུག་པའི་ཚུལ་གཉིས་ཡོད་དེ། ཟབ་
 པ་དང་བྱ་ཆེ་བའི་སྒོ་ནས་སོ། །དེའི་དང་བོ་ནི་རང་འབྲེལ་ལས། ཕྱགས་འདི་ནི་
 ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའོ། །ཞེས་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ངེས་པར་བྱའོ། །ཞེས་པ་
 དང་། དེ་ཉིད་མ་རྟོགས་པས་ཆོས་ཟབ་མོ་འདི་སྤངས་པས། དེའི་ཕྱིར་བསྟན་
 བཅས་ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡིག་པར་བསྟན་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། དབྱ་མའི་བསྟན་
 བཅས་ལ་འཇུག་པ་འདི་སྤངས་པ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་རང་གིས་དབྱ་མའི་དོན་གདན་ལ་པལ་
 པ་དེ། དབྱ་མ་པ་གཞན་དང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པར་བསྟན་པ་དང་། བསྟན་བཅས་
 ཀྱི་དོན་རྣམ་པར་རིག་པ་ཅས་དང་མཐུན་པར་བཤད་ཏུ་མི་ཅུང་བ་ལ་ངེས་པ་བསྟན་.....
 པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཏུ་དབྱ་མ་ལ་འཇུག་པ་བརྟམས་པར་གསུངས་དེ། ཆོག་གསལ་
 ལས་བདེན་ནས་བདག་ས་པའི་ཚུལ་དབྱ་མ་ལ་འཇུག་པ་ལས་ཤེས་པར་བྱ་བར་གསུངས་
 ཤིང་། རྣམ་རིག་པའི་ཕྱགས་དགག་པ་ཙ་ཤེ་དང་། ཆོག་གསལ་ཏུ་མི་རྒྱས་པ་
 འདིར་རྒྱས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེའི་ཕྱིར་གཞུང་འདི་ལ་བདེན་ནས་དགོས་པ་དེ་གཉིས་
 ཀྱི་སྒོ་ནས་ཙ་ཤེའི་དོན་ཡིགས་པར་ངེས་པ་ནི། གཞུང་འདིས་དབྱ་མ་ལ་འཇུག་པའི་
 ཚུལ་གཅིག་གོ། །བྱ་ཆེ་བའི་སྒོ་ནས་དབྱ་མ་ལ་འཇུག་ཚུལ་ནི། འཇགས་པའི་
 ཕྱགས་འདིར་ཐོག་པ་གཉིས་ལ་གནས་པ་ལ། ཤིན་ཏུ་ཟབ་པའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟོགས་
 པའི་ཤེས་རབ་ཡོད་མེད་ཀྱིས་མི་འབྲེན་ཅིང་། ཙ་ཤེ་ལས་ཟབ་མོའི་ཕྱགས་མ་
 གདོགས་པ་བྱ་ཆེ་བའི་ཐོག་ཆེན་གྱི་ཁྲད་ཆོས་མ་བསྟན་ཀྱང་། གཞུང་དེ་ནི་ཐོག་པ་
 ཆེ་ཆུང་གཉིས་ཀྱི་ནང་ནས། ཐོག་ཆེན་པའི་དབང་ཏུ་མཛད་པ་ཡིན་དེ། རིགས་
 པའི་རྣམ་གྲངས་མཐའ་ཡས་པས་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་རྒྱས་པར་བསྟན་པ་ནི། ཐོག་
 ཆེན་པའི་གཏུལ་བྱ་ཁོ་ནའི་དབང་ཏུ་མཛད་པའི་ཕྱིར་དང་། ཙ་ཤེར་ཡང་དེ་བཞིན་

འཇམ་དབལ་གཞིན་རྒྱར་གྱུར་བ་ལ་

ཐུག་འཇམ་ལོ། །

應正理，欲廣說故。聲聞乘中，則唯略說。」此說最顯，後當廣釋。是故若於彼論所說道中，別以聖者所說大乘廣大道而滿足之，極為善哉。為滿足彼故，宣說異生地三法，聖位有學十地及果地。又於五地六地次第，宣說依止靜慮自性修正奢摩他，以觀察二無我真實義之妙慧，修毘鉢舍那。故於思惟《根本慧論》義時，若不憶及此論所說諸法，而思惟甚深廣大和合之道次者，則知彼人失於造《入中論》之二種所為。故依此論由廣大門入《根本慧論》之道，即是入中觀之第二理門。

甲二、釋禮敬

「頂禮曼殊室利童子」

頂禮妙吉祥者，是法先王之遺制，以此論為勝義阿毘達磨，宣說慧學為主故。

甲三、釋論義分四

乙一、造論方便先伸禮供 乙二、正出所造論體 乙三、如何造論之法 乙四

ཏུ་བཟུན་པའི་ཕྱིར་རོ། །འདི་ཡང་རང་འབྱུང་ལས། ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་པ་
 གསལ་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་ཐོག་པ་ཆེན་པོ་བཟུན་པ་ཡང་རིགས་པ་ཉིད་དེ། རྒྱུ་པར་
 བཟུན་པ་བརྟེན་པར་འདོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཉམ་ཐོས་ཀྱི་ཐོག་པ་ལས་ནི་ཆོས་ཀྱི་
 བདག་མེད་པ་མདོར་མཆོན་པ་ཙམ་ཞིག་ཏུ་ཟད་དོ། །ཞེས་ཤིན་ཏུ་གསལ་པར་
 གསུངས་དེ་འོག་ཏུ་འཆད་དོ། །དེ་ལྟར་ན་གཞུང་དེར་བཟུན་པའི་ལམ་ལ་ཐོག་པ་
 ཆེན་པོའི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ལམ་གཞན་འཕགས་པའི་མན་ངག་གིས་ཁ་བཀང་ན་ཤིན་ཏུ་ཡེ་
 པས། དེ་སྐོང་བ་ལ་སོ་སྐྱེའི་སའི་ཆོས་གསུམ་དང་། འཕགས་པ་སྐྱེའ་བའི་
 ས་བཅད་དང་། འབྲས་བུའི་ས་དང་། ས་ལྡ་བ་དང་ཏུག་པའི་གོ་རིམ་གྱིས་བསམ་
 བཅུག་གྱིང་བོ་ཞི་གནས་ལ་བརྟེན་ནས། བདག་མེད་པ་གཉིས་ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་
 སོ་སོར་རྟོག་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་རྟུན་པའི་ལྷག་མཐོང་སྒྲིམ་པ་ནམས་གསུངས་སོ། །
 དེའི་ཕྱིར་ཅ་ཤེད་དོན་ཡོད་ལ་བྱེད་པའི་ཆོ། འཇུག་པ་ལས་གསུངས་པ་འདི་ནམས་
 ཏན་ནས་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བ་གཉིས་ཀྱི་ཆོས་པའི་ལམ་གྱི་རིམ་བཤིན་ལ་བྱེད་པ་
 ས་བྱུང་ན། གང་ཟག་དེ་ལ་རྒྱ་མ་ལ་འཇུག་པ་བརྟེན་པའི་དགོས་པ་གཉིས་
 ལྟར་བ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་གཞུང་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་ཅ་ཤེད་ལམ་ལ་རྒྱ་ཆེ་བའི་སྐོ་
 ནས་འཇུག་པ་ནི། དབྱ་མ་ལ་འཇུག་པའི་ཚལ་གཉིས་པའོ། །གཉིས་པ་ནི། ཆོག་
 གི་དོན་གོ་བར་སྒྲུ་ལ། འཇམ་དབལ་ལ་སྒྲུག་འཆལ་ས་ནི། གཞུང་འདི་དོན་
 དམ་བའི་ཆོས་མདོར་བ་ནམ་པར་བཞག་པ་ཡིན་པས། །ཤེས་རབ་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་
 གཅོ་བོར་གྱུར་པའི་ཕྱིར། །སྒྲིན་གྱི་བགས་བཅད་པ་དང་མཐུན་པར་མཆོད་པའོ། །
 གསུམ་པ་ལ་བཞི། བཟུན་བཅོས་ཆོས་པ་ལ་འཇུག་པའི་ཐབས་མཆོད་པར་བརྟེན་པ།
 བརྟེན་པའི་བཟུན་བཅོས་ཀྱི་ལྷན་དེས། བཟུན་བཅོས་ཆེ་ལྷན་བརྟེན་པའི་

ཁ་ ཉན་ཐོས་སངས་ཀྱིས་འབྲིང་ནས་སྐྱབ་
 དབང་ཞུས། །སངས་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་
 ལས་འབྱུངས་ཤིང་། ཞོ་ སླིང་རྗེའི་སེམས་དང་
 ལྟོས་སྐྱ་མེད་སྟོང་། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་

卷一 釋第一勝義菩提心之一

、迴向造論善根

初又分二：

丙一、總讀大悲 丙二、別禮大悲 今初

爲令悟入《中觀論》故，月稱論師造《入中論》。非但不得以餘論所禮聲聞獨覺爲禮供之境，即較之諸佛菩薩，亦應先讀諸佛最初勝因，救護生死牢獄所繫一切無依有情爲相。因立果名號稱佛母之大悲心。爲顯此故，頌曰：

「聲聞中佛能王生 諸佛復從菩薩生 大悲心與無二悲 菩提心是佛子因
 悲性於佛廣大果 初猶種子長如水 常時受用若成熟 故我先讚大悲心」

此中有二：

丁一、明大悲心是菩薩之正因 丁二、明彼亦是菩薩餘二因之根本

初又分三：

戊一、明二乘從佛生 戊二、明諸佛從菩薩生 戊三、明菩薩之三正因 今

初

從他聞正教授，修行證得聲聞菩提果，能以此義令他聞，故名聲聞。令他聞者，如經說「所作已辦，不受後有」等。無色界聲聞雖無此義，然不爲過。以有彼名者不必定

ཁ་ ཉན་ཐོས་སངས་ཀྱིས་འབྲིང་ནས་སྐྱབ་
 དབང་ཞུས། །སངས་ཀྱིས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་
 ལས་འབྱུངས་ཤིང་། ཞོ་ སླིང་རྗེའི་སེམས་དང་
 ལྟོས་སྐྱ་མེད་སྟོང་། །བྱང་ཆུབ་སེམས་ནི་

ཅུལ། བསྟན་བཅོས་བཅས་པའི་དགེ་བ་བསྟོ་བའོ། །དང་པོ་ལ་གཉིས།
 ལྷིང་ཆེ་ཆེན་པོ་ལ་སོ་སོར་མ་ཕྱེ་བར་བསྟོན་པ་དང་། ལྷིང་ཆེ་ཆེན་པོ་ལ་སོ་སོར་ཕྱེ་
 རྟེན་ཕྱག་འཛུལ་བའོ། །དང་པོ་ནི། དགོས་པ་དབྱ་མའི་བསྟན་བཅོས་ལ་འཇུག་
 བར་བྱ་བའི་བྱིར་དུ། གང་ཟག་དབྱ་མ་ལ་འཇུག་པ་ཅེས་པར་བཞེད་པ་རྒྱ་བའི་
 ཞལས་ཀྱིས། གཞུང་གཞན་ལས་མཆོད་བཞེད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་མཆོད་པའི་ཉན་རང་གཉིས།
 མཆོད་བཞེད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་མ་བཞོད་པར་མ་ཟད། །སངས་རྒྱས་དང་བྱང་སེམས་ནས་
 ལས་ཀྱང་ཐོག་མར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱ་ཕྱན་སྒྲུབ་ཚོགས་པ་དང་པོ། སེམས་ཅན་
 འཁོར་བའི་བཅོན་རང་བསྐྱེད་པ་ལྟམས་མེད་པ་མ་ལྟས་པ་ཡོངས་སུ་སྟོབ་པའི་.....
 མཆན་ཉིད་ཅན། ལྷིང་གཙོ་བོ་ལ་འབྲས་བུའི་མིང་གིས་བདགས་པའི་བཅོས་ལྷན་
 འདས་མ། ལྷིང་ཆེ་ཆེན་པོ་ལ་བསྟོན་པར་འོས་པར་བསྟན་པའི་བྱིར། ཉན་ཐོས་
 ཞེས་སོགས་ཆོགས་སུ་བཅད་པ་གཉིས་སྟོས་སོ། །འདི་ལ་གཉིས། ལྷིང་ཆེ་བྱང་
 སེམས་ཀྱི་གཙོ་བོ་འི་རྒྱར་བསྟན་པ་དང་། བྱང་སེམས་ཀྱི་རྒྱ་གཞན་གཉིས་ཀྱི་ཡང་
 ཅ་བར་བསྟན་པའོ། །དང་པོ་ལ་གསུམ། ཉན་རང་གཉིས་ཐུབ་དབང་ལས་སྟེན་ཅུལ་
 དང་། སངས་རྒྱས་ནས་བྱང་སེམས་ལས་འབྱུངས་ཅུལ་དང་། བྱང་ཅུལ་སེམས་
 དཔའི་རྒྱའི་གཙོ་བོ་གསུམ་བསྟན་པའོ། །དང་པོ་ནི། ཡང་དག་པའི་གདམས་
 དག་གཞན་ལས་ཉན་ནས། དམྱེས་པའི་འབྲས་བུ་ཉན་ཐོས་ཀྱི་བྱང་ཅུལ་ཐོབ་པ་ན།
 རོན་དེ་གཞན་ལ་ཐོས་པར་བྱེད་པས་ན་ཉན་ཐོས་དེ། ཐོས་པར་བྱེད་ཅུལ་ནི་འདི་ལྟར་
 བྱ་བ་བྱས་སོ། །འདི་ལས་མིན་པ་གཞན་མི་ཤེས་སོ། ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུང་
 རབ་ལས་མང་དུ་འབྱུང་བ་ལྟར་རོ། །རྒྱ་བཤད་འདི་གཞུགས་མེད་ཁམས་ཀྱི་ཉན་ཐོས་
 སོགས་འགའ་ཞིག་ལ་མེད་ཀྱང་། ལྷན་མེད་དེ་རྒྱ་དངོས་མིང་དུ་འཇུག་པ་ལ་རྒྱ་བཤད་

有彼義，如陸生蓮華亦得有水生之名也。又聲聞之梵語「薩囉波迦」，亦訓「聞說」。

從諸佛德聞成佛妙果之道，爲大乘種姓求彼道者說故，名曰聲聞。如《法華經》云：「我等今者成聲聞，聞佛演說勝菩提，復爲他說菩提聲，是故我等同聲聞。」此二義雖菩薩與聲聞相同，然「聞說」之義正屬聲聞。有說第三句中無「勝」字，故前句是大乘菩提，後是聲聞菩提。但疏意不然，前是大乘菩提，次是往菩提之道。若謂何者？菩薩雖亦從佛聽聞佛道，爲所化宣說。然經說聲聞，意取但說彼道，而自身全不修者。

中佛之佛，釋說：「佛之真實於三類補特伽羅處轉。」有謂此說「達朶佛陀之聲於三類補特伽羅處轉」，此說甚善。如云：「達朶爲真實，佛陀爲覺悟。」以取覺悟真實

བའི་རྒྱ་མཚན་ཡོད་པས་མ་ཁྲུབ་པ་ནི། དཔེར་ན་སྐུ་ལས་སྦྱེས་པའི་པད་མ་ལ་
 མཚན་ཞེས་ཀྱི་སྒྲ་དངོས་མིང་དུ་འདུག་པ་བཞིན་ནོ། །ཡང་ན་ཉན་ཐོས་ཀྱི་སྒྲ་དོན་
 སྒྲ་པ་ག་ནི་ཐོས་སྒྲོགས་ལ་ཡང་འདུག་པ་ལྟར་ན། འཕྲས་ལུང་མཚོགས་གས་སངས་
 རྒྱས་སྒྲ་བཞུད་པའི་ལམ། སངས་རྒྱས་རྣམས་ལས་ཐོས་ནས་ཐེག་པ་ཆེན་པོ་ནི་རིང་
 ཅན་ལས་དེ་དོན་དུ་གཉེར་བ་རྣམས་ལ་སྒྲོག་པར་བྱེད་པས་ན་ཉན་ཐོས་དེ། དེས་ཆོས་
 བད་དགར་པས། མགོན་པོ་དེ་རིང་བདག་ཅག་ཉན་ཐོས་གྱུར། །ཅུང་ཅུང་དམ་
 པ་ཡང་དག་བསྒྲག་པར་བཤུ། །ཅུང་ཅུང་པ་ཡི་སྒྲ་ཡང་རབ་དུ་བཞུད། །དེ་པས་
 བདག་ཅག་ཉན་ཐོས་མི་བཟད་འདྲ། ཞེས་གསུངས་དེ་རྒྱ་མཚན་འདི་གཉིས་ཅུང་ཅུང་
 སེམས་དབའ་ལ་ནི་ཉན་ཐོས་དང་འདྲ་བའི་རྒྱ་མཚན་ཡིན་ལ། ཉན་ཐོས་རྣམས་ལ་
 ནི་ཐོས་སྒྲོགས་ཀྱི་དོན་དངོས་སོ། །ཁ་ཅིག་ཀྱང་པ་གསུམ་པ་ལ་དམ་པའི་སྒྲ་མེད་
 པས་ཅུང་ཅུང་སྒྲ་མ་ནི་ཐེག་ཆེན་གྱི་དང་། ཕྱི་མ་ནི་ཉན་ཐོས་ཀྱི་ཅུང་ཅུང་པོ་ཞེས་
 ཟེར་མེད་ཀྱང་། དང་པོ་ནི་ཐེག་ཆེན་གྱི་ཅུང་ཅུང་དང་། གཉིས་པ་ནི་ཅུང་ཅུང་
 དེར་བཞུད་པའི་ལས་ལ་བྱེད་པ་འབྲེལ་བའི་དགོངས་པའོ། །ཅུང་སེམས་རྣམས་ཀྱང་
 སངས་རྒྱས་ཀྱི་ལས་སངས་རྒྱས་ལས་ཐོས་ནས། གདུལ་བྱ་ལ་སྒྲོག་པས་ཉན་ཐོས་
 སྒྲ་འཕྱར་རོ་སྟུམ་ན། །ཉིས་པ་མེད་དེ་ལས་དེ་སྒྲོག་པར་བྱེད་པ་ཉིད་ཡིན་གྱི།
 ཆོས་སྒྲ་མཐུན་པ་ཅེས་ཡང་རང་གིས་མི་སྒྲུབ་པ་ལ་བསམས་པ་ཡིན་པས་སོ། །སངས་
 རྒྱས་འཕྲིང་ཞེས་པའི་སངས་རྒྱས་ནི། འཕྲེལ་པར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་དེ་ཉིད་གང་ཟག་
 གསུམ་ཆར་ལ་འདུག་ཏེ། ཞེས་གསུངས་པའི་དོན་ནི། །ཁ་ཅིག་ད་དུ་བྱུ་ཞེས་
 པའི་སྒྲ་གང་ཟག་གསུམ་ག་ལ་འདུག་པར་འཆད་པ་ལྟར་ལེགས་དེ། ད་དུ་མི་དེ་ཁོ་
 ན་ཉིད་དོ། །འདྲ་ཁོ་དུ་ཅུང་པ་ཡའོ། ཞེས་འདྲུང་པ་ལྟར་དེ་ཉིད་དོགས་པ་

爲佛陀時，則三類補特伽羅皆有其義。「覺悟真實之聲，亦詮辟支佛。」但今誤譯爲佛。佛陀之聲，雖可通譯爲佛，但於此處則失當。以佛陀聲亦詮「華開」及「夢覺」，非必須譯爲佛也。

「中」者謂諸獨覺輩。由百劫中修集福智勝進，故勝出聲聞。然無福智二資糧、一切時遍一切有情之大悲及一切相智等，劣於正覺，故名曰中。有謂此智慧勝聲聞之義，如云「離所取分別」。彼說非理。此宗說聲聞獨覺亦能通達一切諸法無自性故。即彼說者，亦許彼義故。故知釋論說「智勝進」爲勝出。言勝進者，謂所修道漸進漸妙。此復於百劫中勤修福智，非若聲聞不耐久修。雖諸福智皆可名爲資糧。然資糧之正義，乃無

入中論善顯密意疏

五

卷一 釋第一勝義菩提心之一

六

倒修行無上菩提之方便，能攝受自果者。如《顯義論》說：「大悲心等正行，以能攝取大菩提故，乃名資糧。」故具此義之福智乃資糧正義。不具此義者，乃通常資糧。且就

བརྒྱུད་ཀྱི་རྩི་ཏུ་བྱས་པའི་ཆོ། རྩི་རྩི་གང་ཟག་གསུམ་ག་ལ་ཡོད་པས། རྩི་
 རྩི་རྩི་གསུམ་པའི་རྩིས་རང་སངས་རྒྱས་ཀྱང་བསྟན་ཅིས་ཟེར་བྱ་ཡིན་པ་ལ། སངས་
 རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ། རྩི་རྩི་པར་ལྷན་པས་ལ་བསྟན་ཏུ་ཡོད་ཀྱང་། སྐབས་
 རྩི་རྩི་མི་འཆམ་མོ། བརྒྱུད་ཀྱི་རྩི་པར་འདྲ་བ་རྒྱས་པ་དང་། གཉིད་པར་པ་
 ལ་ཡང་འཆུག་པར་བཤད་པས་སངས་རྒྱས་ཁོ་ན་ལ་བསྟན་མི་དགོས་མོ། འབྲིང་
 གི་རྩི་ནི། རང་རྒྱལ་ནམས་ནི་བསྟན་པ་བསྟན་པ་སོད་ནམས་དང་ཡོ་ཤེས་བཟླས་པ་
 གོང་ཏུ་འཕེལ་བའི་ཁྱད་པར་གྱིས། ཉན་ཐོས་ལས་ཁྱད་པར་ཏུ་འཕགས་ཤིང་།
 བསོད་ནམས་དང་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་ཆོགས་གཉིས་དང་། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ་དུས་
 ཐམས་ཅད་ཏུ་འཆུག་པའི་བྱ་གསུམ་རྩི་ཆེ་ཆེ་པོ་དང་། ཉན་པ་ཐམས་ཅད་མཐུན་པ་
 སོགས་མེད་པས་རྩི་གསུམ་པའི་སངས་རྒྱས་པས་དམན་པས་འབྲིང་པོ་ཉོ། ཁ་ཅིག་
 ཉན་ཐོས་ལས་ཡོ་ཤེས་ལྷག་པའི་དོན། གཞུང་དོན་རྩི་ག་ལ་སྟོང་ཕྱིར་དང་། ཞེས་
 གསུངས་པ་ལྟར་ཡིན་ཞེས་སྟེ་པ་ནི་མི་རིགས་དེ། ལྷགས་འདྲིང་ཆོས་ཐམས་ཅད་
 རང་བཞིན་མེད་པར་རྩི་གསུམ་པ་ཉན་རང་གཉིས་ག་ལ་ཡོད་པར་གསུངས་པའི་ཕྱིར་དང་།
 དེ་སྟན་སྟེ་པ་དེས་ཀྱང་གུབ་མཐའ་རྩི་འདྲིང་པར་འདྲུག་པའི་ཕྱིར་དོ། རྩིས་ན་འབྲེལ་
 པར་ཡོ་ཤེས་གོང་ཏུ་འཕེལ་བ་ལྷག་པར་གསུངས་ལ། གོང་ཏུ་འཕེལ་བ་ནི། ལས་
 གྱི་བསྟོད་པ་གོང་ནས་གོང་ཏུ་ཆེ་བཟེང་ཏུ་འགྲོ་བའོ། རྩི་ཡང་བསྟན་པ་བསྟན་པ་སོད་
 ནམས་དང་ཡོ་ཤེས་ལ་གོམས་པ་ལྷན་པ་ཡིན་གྱི། ཉན་ཐོས་ལྷན་པ་ལས་ལ་གོམས་
 པ་སྟོང་མི་ལུས་པ་མཉན་པའོ། བསོད་ནམས་དང་ཡོ་ཤེས་སྟེ་ལ་ཆོགས་ཀྱི་སྟེ་ཅམ་
 འཆུག་པ་ཡོད་ཀྱང་། ཆོགས་ཀྱི་སྟེ་འཆུག་པའི་གཙོ་བོ་ནི། འབྲེལ་པ་རྩི་
 གསལ་ལས། ཡང་དག་པར་འབྱུང་བའི་ངོ་མོས་ཀྱང་ཆུབ་ཆེན་པོ་འཛིན་པར་བྱེད་

資糧之梵語「三跋羅」之義訓而譯。由福智之行勝出聲聞。故於欲界最後生時，不依他教，能自發阿羅漢智。復以唯爲自利而得覺悟成阿羅漢。故名獨覺亦曰自覺。

「能王」者，二乘阿羅漢雖亦可名能，然非能王。唯諸佛乃稱能王。以得勝出聲聞、獨覺、菩薩之無上法王，彼三人亦依佛語而得法故。聲聞獨覺從佛生者，謂由佛力之所植生。以諸佛出世，必無倒宣說甚深緣起。二乘種姓於此聽聞思惟，精勤修行，即能隨其信樂滿足聲聞獨覺所希願果。故說彼二由佛植生。若作是念：雖有衆多聲聞種姓從

བའི་ཕྱིར་ན། སྤྱིང་རྗེ་ཆེན་པོ་ལ་སོགས་པ་ནི་ཆོགས་ཡིན་པས། ཞེས་བྲུ་ན་མེད་
 བའི་བྱང་ཆུབ་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པར་སྐྱབ་པའི་ཐབས་ཀྱིས། འབྲས་བུར་འཛིན་པ་ལ་
 གསུངས་པ་ལྟར་གྱི་དོན་ཆང་བའི་བསོད་ནམས་དང་ཡོ་ཤེས་སོ། །དོན་དེ་མ་ཆང་བ་
 གཉིས་ནི་ཆོགས་པལ་པའོ། །འདི་ཡང་ཆོགས་ཀྱི་སྐད་དོད་སྟེ་རྒྱ་ར་ལ་ངེས་ཆོག་
 གིས་བཤད་པའི་དོན་ནོ། །བསོད་ནམས་དང་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་བགྱིད་པ་ཉན་ཐོས་ལས་ཆེས་
 ལྷག་པའི་ཕྱིར། འདོད་པ་ཁམས་སྤྱ་ཡང་ཕྱིད་པ་ཐ་མ་པའི་ཆོ། སྟོབ་དཔོན་གཞན་
 ཀྱིས་བསྟན་པ་ལ་མི་ལྟོས་པར་དགྲ་བཅོམ་པའི་ཡོ་ཤེས་སྟེར་ནས་གིང་། དེ་ཡང་
 རང་གཅིག་ལུང་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་པ་ལྟེ་དགྲ་བཅོམ་ཐོབ་པ་དང་འཐོབ་པར་བྱེད་པས་ན།
 རང་སངས་རྒྱས་ཞེས་བྲུ་ལ་རང་བྱང་ཞེས་ཀྱང་གསུངས་སོ། །ཐུབ་པའི་སྒྲི་ནི་ཉན་
 རང་དགྲ་བཅོམ་ལ་ཡང་འཇུག་མེད་ཀྱང་། ཐུབ་པའི་རབང་པོ་མིན་པས་སངས་རྒྱས་
 ཉིད་ལ་ཐུབ་པའི་དབང་པོ་ཞེས་བྲུ་སྟེ། ཉན་རང་དང་བྱང་སེམས་ནམས་ལས་ཀྱང་
 གོང་ན་མེད་པའི་ཆོས་ཀྱི་དབང་ཐུག་དམ་པ་བརྟེས་པ་དང་། གང་ཟེག་གསུམ་པོ་
 དེ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་ཆོས་ཀྱི་སྟོན་ལ་མངའ་སྦྱར་པའི་ཕྱིར་དོ། །ཐུབ་དབང་དེ་
 ནམས་ལས་ཉན་རང་ནམས་སྟེས་པ་ནི་དེ་དག་གིས་བསྟན་པའོ། །ཐུབ་དབང་གིས་
 ཉན་རང་བསྟན་ཆུང་ཆེ་ལྟར་ཡིན་ཞེ་ན། སངས་རྒྱས་འཇིག་རྟེན་བྱེད་པ་ན་དེ་
 འབྲེལ་ཟབ་མོ་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པར་སྟོན་པ་ལ་འཇུག་ལ། ཆུང་དེ་ཉན་རང་གི་རིགས་
 ཅན་ནམས་ཀྱིས་ཉན་པ་དང་། ཐོས་པའི་དོན་སེམས་པ་དང་། བསམས་པའི་
 དོན་སྟོས་པར་འགྱུར་ལ། དེ་འདྲ་པའི་རིམ་པ་ལས་ཀྱང་རང་འབྲས་བུ་གང་ལ་
 མོས་པ་རྗེ་རྩ་བ་བཞེན་དུ་ཉན་རང་གཉིས་ཀྱི་འདོད་པ་ཆོགས་པར་འགྱུར་པའི་ཕྱིར།
 དེ་གཉིས་ཐུབ་དབང་གིས་བསྟན་པའོ། །གལ་དེ་ཉན་ཐོས་ཀྱི་རིགས་ཅན་མང་པོས་

佛聞法即於現生而證菩提，然獨覺種姓必不於現生趣證。說彼等於佛所說義聞思修行，乃圓滿自果，似不應理。無失。設有一類獨覺種姓，聞佛所說甚深緣起，已善通達真實義諦，雖不即於現生證獨覺涅槃，然彼獨覺行者，由修佛所說緣起力故，於他生中定得涅槃。如造定業，雖不於造業生中即受其報，然於他世則定受也。前說亦爾，由於佛所說法，聞思修行能滿所願，亦非依現生說也。此如《四百論》云：「設已知真實，現未得涅槃，他生決定得，猶如已造業。」中論亦云：「若佛不出世，聲聞已滅盡，諸辟支佛智，無依而自生。」

釋論「設有一類」等義，有謂此答「若說緣起而非即得聲聞等果，應說緣起不能滿

སངས་ཀྱིས་ལས་ཆོས་ཐོས་པའི་ཆོ་རྒྱལ་ལ་བྱང་ཆུབ་མངོན་ཏུ་བྱེད་ཀྱང་། རང་
 རྒྱལ་གྱི་རིགས་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་ཆོ་རྒྱལ་རང་གི་བྱང་ཆུབ་མངོན་ཏུ་མི་བྱེད་པས།
 དེ་དག་གིས་བྱུང་པས་གསུངས་པའི་རྟོན་ལ་ཐོས་བསམ་སྒྲུབ་གསུམ་བྱས་པས་རང་.....
 གི་འདོད་པ་ཆོགས་པ་མི་འབྲད་དོ་སྟེན་ན། སྒྲོན་མེད་དེ། གཤམ་དེ་རང་རྒྱལ་གྱི་
 རིགས་ཅན་ཁ་ཅིག། །སྒྲོན་བས་དེན་འབྲེལ་གསུངས་པ་ཉན་པ་ཁོ་ན་ལས། རྟོན་
 དམ་པ་དོགས་པ་ལ་མཁས་པ་བྱང་ཡང་། ཆོས་ཐོས་པའི་མཐོང་ཆོས་ཀྱི་སྒྲེབ་དེ་
 ཁོ་ན་ལ། རང་རྒྱལ་གྱི་བྱང་འདས་མི་འཐོབ་མོད་ཀྱང་། སངས་ཀྱིས་རྟོན་
 འབྲེལ་བཅུན་པའི་རང་རྒྱལ་གྱི་རྒྱུབ་པ་ལོས། སྒྲོང་ངེས་ཀྱི་ལས་བསམགས་པས་
 ལས་སོག་པའི་ཆོ་རྒྱལ་འབྲས་བྱ་བ་སྒྲོང་ཡང་། སྒྲེབ་གཞན་ཏུ་ངེས་པར་སྒྲོང་
 པ་ལྟར། ཆོ་འདོར་སྒྲང་འདས་མ་ཐོབ་ཀྱང་། ཆོ་རབས་གཞན་ཏུ་ངེས་པ་ཁོ་ནར་
 སྒྲང་འདས་འཐོབ་པའི་ཕྱིར་དང་། སྒྲར་སངས་ཀྱིས་ཆོས་བཅུན་པ་ལ་ཉན་
 བསམ་བསྒྲུབ་གསུམ་བྱས་པས། འདོད་པ་ཆོགས་པར་བཤད་པ་ནི་ཆོ་རྒྱལ་
 བསམས་ནས་བཤད་པ་མིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ལྟར་ཡང་བཞི་བརྒྱ་པ་ལས། དེ་
 རྒྱུ་ཤེས་པས་གཤམ་དེ་འདོར། །སྒྲང་འདས་པ་མ་ཐོབ་ཀྱང་། །སྒྲེབ་གཞན་ཏུ་
 འབད་མེད་པར། །ངེས་པར་ཐོབ་འབྱུང་ལས་བཞིན་ནོ། །ཞེས་དང་། དབུ་མ་ལས་
 ཀྱང་། ཆོགས་སངས་ཀྱིས་རྣམས་མ་བྱང་ཞིང་། །ཉན་ཐོས་རྣམས་ཀྱང་ཐད་པ་ན། །
 རང་སངས་ཀྱིས་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ནི། །བདེན་པ་མེད་པར་རབ་དུ་འབྱུང་། །ཞེས་གསུངས་
 སོ། ། །འབྲེལ་པར་གཤམ་དེ་ཡང་ཁ་ཅིག་ཅེས་སོགས་ཀྱི་རྟོན་ལ། །ཁ་ཅིག་དེན་འབྲེལ་
 བཅུན་ཡང་ཉན་ཐོས་ལ་སོགས་པའི་གོ་འཕང་མ་ཐོབ་པ་སྒྲུང་བས། དེན་འབྲེལ་བཅུན་
 པས་ཉན་ཐོས་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ཡོངས་སུ་ཆོགས་པར་མི་འབྱུང་རོ། ། །ཞེས་བའི་

足聲聞等希願」之難。有謂此答「修緣起無生義，應無間能生彼果。然無此事。故後亦應不生彼果」之疑。彼二家俱未了達文義，以於諸佛植生獨覺最疑難處，理應別爲斷疑者，皆未能斷故。

戊二、明諸佛從菩薩生

若聲聞獨覺從諸佛生，佛復從誰生？曰：諸佛世尊從菩薩生。若作是念：豈非菩薩從佛教而生名佛子乎！是佛子，而又說諸佛從菩薩生，云何應理？如說彼子之父從彼子生。答：雖諸菩薩是佛子，然有二緣，菩薩亦得爲諸佛之因。初、依分位差別說。如釋說：「以如來是菩薩之果故。」此謂一切證佛位者，皆先由學地菩薩位來。約佛果之同類因，故說菩薩是諸佛因。次、依勸令發心者說，如契經說：文殊室利菩薩，勸吾等大

ཡན་བཅུན་པར་འདོད་པ་དང་། གཞན་དག་ནི་ལ་ཐེལ་སྤྱེ་མེད་ཀྱི་དོན་ཉམས་སྲུ་
 རྒྱངས་མ་ཐག་ཏུ་འབྲས་བུ་དེ་འབྲུང་རིགས་པ་ལས། དེ་མེད་པས་ན། ལྷོས་ཀྱང་
 འབྲས་བུ་དེ་མི་སྤྱོད་དོ་ཞེས་བའི་ཡན་ཕྱོན་པར་འཆད་པ་ནི། སྐབས་ཀྱི་དོན་མ་དོར་
 བའི་བཤད་པ་ལྟེ། ཐུབ་དབང་གིས་རང་རྒྱལ་བསྐྱེད་ཚུལ་ལ་དོགས་པ་ཆེ་བས་དེ་
 ལ་དམིགས་ཀྱིས་བཀའ་ནས། དོགས་པ་གཅད་དགོས་པ་མ་བཅད་པར་འདུག་པའི་
 ལྷོར་དོ། །གཉིས་པ་ནི། ཉན་རང་གཉིས་ཐུབ་དབང་ལས་སྤྱེས་པ་ཡིན་ན། ཐུབ་
 བའི་དབང་པོ་དེ་ནམས་གང་ལས་བཟུངས་ཤེ་ན། རྫོགས་བའི་སངས་རྒྱས་ནམས་
 རྟེན་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ལས་འབྱུངས་པ་ཡིན་ནོ། །གལ་དེ་བྱང་སེམས་ནམས་ཀྱང་
 སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཉེ་བར་བཅུན་པ་ལས་སྤྱེས་པས། རྒྱལ་བའི་སྤྱུ་ཞེས་བརྗོད་པ་མ་
 ཡིན་ནས། རྒྱལ་བའི་སྤྱུ་ཡིན་པ་དེའི་ལྷོར་། སངས་རྒྱས་ནམས་བྱང་ཆུབ་སེམས་
 དཔལ་ལས་འབྱུངས་པ་ཆེ་ལྷོར་རིགས་དེ། དཔལ་མ་བཟོད་པ་ནི་བྱ་དེ་ལས་སྤྱེས་པ་
 མི་རིགས་པ་བཞིན་ནོ་ཞེ་ན། བྱང་སེམས་ནམས་རྒྱལ་བ་འགའ་ཞིག་གི་སྤྱུ་ཡིན་
 པ་ནི་བདེན་མོད་ཀྱི། འོན་ཀྱང་རྒྱ་མཚན་གཉིས་ཀྱིས་བྱང་སེམས་ནམས་སངས་
 རྒྱས་ནམས་ཀྱི་རྒྱར་འབྱར་དོ། །དེ་ལ་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ལས་བྱང་སེམས་
 རམས་སངས་རྒྱས་ནམས་ཀྱི་རྒྱར་འབྱར་ཆུལ་ནི། དེ་བཞིན་གཤམས་པའི་གནས་
 སྐབས་ནི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ཡིན་པའི་ལྷོར་དོ།
 འདིས་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཐོབ་པ་གང་ཡིན་ཐམས་ཅད། །སྤོན་སྤོར་
 ལས་ཏུ་བྱང་སེམས་ཀྱི་གནས་སྐབས་སྤྱུ་བྱུར་པ་ཁོ་ནས་ཐོབ་པ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་
 སངས་རྒྱས་དང་རྒྱུད་གཅིག་བའི་བརྒྱད་པའི་ཉེར་ལེན་གྱི་རྒྱུ་སྤོ་ནས་བྱང་ཆུབ་སེམས་
 དཔལ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་རྒྱར་བཅུན་ནོ། །ཡང་དག་པར་འདོན་ཏུ་འབྲུག་པ་ལས་

師、及餘諸佛最初發心。此約菩薩與餘菩薩所成之佛作俱有因，成立諸佛從菩薩生。

有敵者難：「諸菩薩是佛子故，應說菩薩從諸佛生，不應作相違說。諸菩薩是佛子，自既許之，則應解說彼與諸佛從菩薩生互不相違之理。今置彼不說，而別成立諸佛從菩薩生，云何應理？以縱能成此事，而前疑猶在，不能斷故。」此無失。釋論於解說佛從菩薩生之第一緣時，謂學位菩薩由修道而得佛果。是則彼菩薩非即彼菩薩所得佛果之

子，蓋亦可知。豈說是彼佛子。又即從吾等大師所生之菩薩，是此佛之子，非謂此佛亦

བྱང་སེམས་སངས་རྒྱལ་གྱི་རྒྱུ་འབྱུང་ཚུལ་ནི། རྩེ་བཙུན་འཇམ་དཔལ་བྱང་ཆུབ་
 སེམས་དཔར་རྒྱུ་པ་ཉིད་ཀྱིས། བདག་ཅག་གི་སྟོན་པ་དང་། དེ་ལས་
 གཞན་པའི་སངས་རྒྱལ་ནམས་ཆེན་ཐོག་མ་ཁོ་ནར་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་འཛིན་དུ་.....
 བཅུག་པར་མདོ་སྡེ་ལས་འདོན་པ་ཡིན་ནོ། །འདྲིས་ནི་བྱང་སེམས་གཞན་གྱིས་ཐོབ་
 བའི་སངས་རྒྱལ་དང་། རྒྱུད་པ་དང་པའི་བྱང་སེམས་ཀྱིས་སངས་རྒྱལ་དེའི་ཕྱན་
 ཅིག་ཕྱེད་རྒྱུན་བའི་སྟོན་ནས། སངས་རྒྱལ་བྱང་སེམས་ལས་འབྱུངས་པར་རྒྱུ་པ་
 པ་ཡིན་ནོ། །འདྲིས་སྟོགས་སྡེ་མ་སྟེ་པས། བྱང་སེམས་ནམས་རྒྱལ་པའི་
 སྡེ་མ་ཡིན་པས། བྱང་སེམས་རྒྱལ་པ་ལས་འབྱུངས་པ་རིགས་ཀྱི། དེ་ལས་
 བསྐྱོག་ནས་སྟེ་པ་མི་རིགས་ཞེས་བཅད་པ་ལ། བྱང་སེམས་རྒྱལ་པའི་སྡེ་མ་ཡིན་པ་
 བདེན་མོད་ཀྱི། ཞེས་རང་ཡང་དེ་ལྟར་བཞེད་པར་བཞུན་པ་ན། དེ་ཁས་
 ལེན་ཀྱང་བྱང་སེམས་ལས་སངས་རྒྱལ་འབྱུངས་པ་མི་འགལ་པའི་རྒྱ་མཚན་བཞུན་.....
 དགོས་པ་མ་བཞུན་པར། བྱང་སེམས་ལས་སངས་རྒྱལ་འབྱུངས་པར་རྒྱུ་པ་པ་མི་
 རིགས་དེ། དེ་ལྟར་བཞུགས་པ་ལ་ཡང་ད་དུང་དོགས་པ་སྡེ་མ་སྟེ་པས། དོགས་
 པ་དེ་མི་ཆོད་པའི་ཕྱིར་དེ་ལྟས་ན། རྩེན་འདྲི་མེད་དེ་བྱང་སེམས་ལས་སངས་རྒྱལ་
 འབྱུངས་པར་ཅ་པར་བཞུན་པའི་དོན་ནི། རྒྱ་མཚན་དང་བོད་སྐབས་སྡེ་སྟོན་ལས་
 གྱི་བྱང་སེམས་ཀྱིས། ལས་ནམས་སྡེ་སྟེ་པ་ལས་འབྱུངས་བྱ་སངས་རྒྱལ་ཐོབ་པ་
 ལ་བཤད་པ་ན། བྱང་སེམས་དེས་ཐོབ་པའི་སངས་རྒྱལ་གྱི་སྡེ་མ་བྱང་སེམས་དེ་མིན་
 པར་གསུང་པས། དེ་ལ་བདེན་མོད་ཀྱི་ཞེས་ཟེར་བ་ག་ལ་ཡིན། ཡང་བདག་ཅག་
 གི་སྟོན་པའི་གསུང་ལས་གསུང་དུ་བྱང་སེམས་སྡེ་སྟེ་པ་དེ། སངས་རྒྱལ་དེའི་
 སྡེ་མ་ཡིན་ཀྱང་བྱང་སེམས་དེ་ལས། སངས་རྒྱལ་དེ་འབྱུངས་པ་མིན་པས་ཆོད་པ་

從彼菩薩生。敵者未能辨此理而起疑，釋論已爲解答。則有智者，於此疑難已渙然冰釋矣。然猶有多人妄於此義，而作無關之攻難，何哉！由菩薩是成佛之要因，故諸佛讚嘆菩薩。讚義有四：一、菩薩爲諸佛之圓滿主因，故極應尊重。二、說因位菩薩是應供養，則果位諸佛之應供養，自可知故。三、如藥樹能與無量藥果，則於彼樹初生之嫩芽，應尤爲愛護。如是可知諸佛樹王能滿一切衆生所願，則於如佛嫩芽之初業菩薩，亦應勵力而愛護之。四、契經稱讚菩薩，爲令會中三乘有情決定趣入大乘道。如《寶積經》云：「迦葉！如初月爲人禮敬，過於滿月。如是若有信我語者，應禮敬菩薩過於如來。何以故？從諸菩薩生如來故。」此是以教成立諸佛從菩薩生。前二因緣是以理成。由是當

ཉི་ལྔ་པ་ནི་གཉིས་རྣམ་པར་མ་སྟེ་པའི་ཚེ་བར། འགྲེལ་བས་ལན་བཏབ་པ་ལ་
 བཞེན་ནས། ཤེས་པ་ཡོད་ན་ཅི་འདྲི་བྱེད་མི་རྟོགས། རེ་ལྟར་མཐར་འདྲི་ལ་ཡང་
 མྱིང་བོ་མེད་པའི་བཤད་པ་མང་ཏུ་བྱུང་སྟེ་དོ། །བྱང་མེས་ས་རྣམས་སངས་རྒྱས་
 གྱི་རྒྱའི་གཙོ་བོ་ཡིན་པ་རེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར། སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱིས་བྱང་མེས་ལ་
 བསྐྱེད་པ་མཛད་པ་ཡིན་ནོ་ཞེས་སྟུང་དོ། །བསྐྱེད་པ་མཛད་པའི་དགོས་པ་
 བཞི་ལས། དང་བོ་ནི། སངས་རྒྱས་གྱི་རྒྱ་ཕྱན་ཚོགས་ནི་ཆེས་པ་རྒྱུད་པ་ལྟེ་བེན་
 ཏུ་གཅེས་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དོ། །གཉིས་པ་ནི། རྒྱ་བྱང་མེས་ལ་མཛོད་པར་
 བཛོད་པ་ལས་ཀྱང་། འབྲས་བུ་སངས་རྒྱས་ལ་མཛོད་པ་བྱགས་ཀྱིས་འཕངས་པར་
 དགོངས་པའི་ཕྱིར་དོ། །གསུམ་པ་ནི། སྒྲན་གྱི་ལྷོན་གྱིང་འདྲོད་པའི་འབྲས་བུ་
 དཔག་ཏུ་མེད་པ་ལྟར་པའི་གིང་གི་ལྷ་ལྷ་དང་མྱོང་བུ་ལ་སོགས་པ་མཐོང་ཞིང་། གིང་གི་
 ལོ་ལོ་མ་གཞིན་པ་འཇམ་བོའི་གནས་སྐབས་སྟེ། ལྷག་པར་ཡང་གཅེས་སྟུང་སྟེ་
 བྱས་དེ་མྱོང་བ་བཞིན་དུ། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ལྷོན་གྱིང་ལྷེད་པའི་ཕྱི་ཕྱགས་ཅན་གྱི་གསེས་སྟེ་
 བྱང་པའི་ལྷ་ལྷ་བྱང་མེས་ལས་དང་བོ་པ་ལ་ཡང་གཅེས་སྟུང་སྟེ་བྱས་དེ། འབད་
 པ་ཆེན་པོས་བསྐྱང་བར་བྱ་བར་བཅུན་པའི་ཕྱིར་དོ། །བཞི་པ་ནི། བྱང་མེས་ལ་
 བསྐྱེད་པ་གསུང་བའི་དུས་དེར་འཁོར་དུ་ཉེ་བར་གྱུར་ཅིང་། ཐེག་པ་གསུམ་ལ་
 བཞེད་པ་རྣམས་ཐེག་ཆེན་ཉིད་ལ་ངེས་པར་སྐྱར་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དོ། །དཀོན་མཆོག་
 བཞེགས་པའི་མདོ་ལས་ཀྱང་། འདྲ་སྟངས་འདི་ལྟ་སྟེ། དཔེར་ན་རྒྱ་བཞེས་པ་ལ་
 ལྷག་འཆལ་བ་ལྟར་ཉེ་བ་ལ་མ་ཡིན་ནོ། །འདྲ་སྟངས་དེ་བཞིན་དུ་གང་དག་པ་ལ་རམ་
 ཏུ་དང་པ་དེ་དག་གིས། བྱང་ལྷལ་མེས་དཔལ་རྣམས་ལ་ལྷག་བུའི། དེ་བཞིན་
 ག་ཤེགས་པ་རྣམས་ལ་ནི་རེ་ལྟར་མ་ཡིན་ནོ། །དེ་ཅི་འདྲི་ཕྱིར་ཞེ་ན། བྱང་ལྷལ་མེས་

知餘論所禮之聲聞獨覺諸佛菩薩，今此論中未禮供者，爲欲禮供彼等之根本因。聲聞等二句顯示彼四爲次第因果者，爲抉出彼等之究竟根本因也。菩薩雖亦從佛教而生，然不於說「能王生」時，如二乘釋者。以說彼二從「能王生」，爲顯彼二究竟根本亦是大悲。菩薩根本是大悲心，論後當別說故。

戊三、明菩薩之三種正因

若聲聞獨覺從諸佛生，諸佛復從菩薩生者。是諸菩薩之因復云何？謂大悲心、與通

達遠離有事無事等二邊之慧、及菩提心。此三即是諸菩薩佛子之正因。菩提心者，釋論引經云：「如自所達法性，願諸有情皆能了達，此所發心，名菩提心。」此僅緣菩提心

དབང་ལས་ནི་དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་འབྱུང་ངོ། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་
 ལས་ནི་ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་འབྱུང་ངོ། ། ཞེས་གསུངས་པ་ལྟ་
 བུའོ། །འདྲིས་ནི་སངས་རྒྱས་ཕྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་ལས་འབྱུངས་པར་ཁྱེད་གིས་
 བསྐྱབས་ལ། རྒྱ་མཚན་སྤྱོད་མ་གཉིས་ཀྱིས་ནི་རིགས་པས་བསྐྱབས་སོ། །དེ་ལྟར་ན་
 གཞན་ལས་མཚན་བཞེད་ཀྱི་ཡུལ་དུ་གྲགས་པའི་ཉན་རང་གཉིས་དང་། སངས་རྒྱས་
 དང་ཕྱང་སེམས་ལ་འདྲིར་དངོས་སུ་མཚན་བཞེད་མ་མཚན་པ་ནི། དེ་རྣམས་ཀྱི་ཅ་
 བའི་རྒྱ་ལ་མཚན་བཞེད་བྱེད་པ་ཡིན་ལ། དེ་བཞིན་ལས་པ་བཞིན་རྒྱ་འབྱས་སུ། ཉན་
 ཐོས་ཞེས་པའི་ཀྱང་པ་གཉིས་ཀྱིས་བསྐྱན་པ་ནི། དེ་རྣམས་ཀྱི་མཐར་གཏུགས་པའི་
 ཅ་བའི་རྒྱ་ངོས་གཞུང་བའི་ཕྱིར་དུ་ཡིན་ནོ། །དེ་ལྟར་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་ཉི་ཤར་བསྐྱན་
 པ་ལས། ཕྱང་སེམས་སྤྱོད་པ་ཡིན་ཀྱང་། ཐུབ་དབང་སྤྱོད་ཞེས་པའི་སྐབས་སུ། དེ་
 ལ་ཉན་རང་ལྟར་བཤད་མི་དགོས་དེ། དེ་གཉིས་ཐུབ་དབང་ལས་སྤྱོད་པར་ལྷོན་པ་ནི།
 དེ་གཉིས་ཀྱི་ཅ་བ་ལང་མཐར་གཏུགས་ན། སྤྱིང་རྩེ་ལ་ཐུག་པར་བསྐྱན་པའི་ཕྱིར་
 ཡིན་ལ། ཕྱང་སེམས་ཀྱི་ཅ་བ་སྤྱིང་རྩེ་ལ་ཐུག་པ་ནི་ལོགས་སུ་ལྷོན་པའི་ཕྱིར་ངོ། །
 གསུམ་པ་ནི། གལ་དེ་ཉན་རང་གཉིས་ཐུབ་དབང་ལས་དང་། ཐུབ་དབང་རྣམས་
 ཕྱང་སེམས་ལས་འབྱུངས་ན། ཕྱང་སེམས་དེ་དག་གི་རྒྱ་གང་ཡིན་ཞེ་ན། འཆད་
 པར་འགྱུར་བའི་སྤྱིང་རྩེ་སེམས་དང་། དངོས་པོ་དང་དངོས་པོ་མེད་པ་ལ་སོགས་
 པའི་མཐའ་གཉིས་སུ་མེད་པ་སྤྱོད་གཉིས་དང་ཐུག་པའི་དོན་དོགས་པའི་ཆོ་གས་རབ་་་་
 དང་ཕྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་གསུམ་ནི། རྒྱལ་ཕྱས་ཕྱང་སེམས་རྣམས་ཀྱི་གཙོ་བོ་འདི་རྒྱ་
 ཡིན་ནོ། །ཕྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ནི་འདྲིར་འགྲེལ་བར་མདོ་དྲངས་པ་ལས་བསྐྱན་པ་
 བཞིན་ཡིན་ཞེས་གསུངས་ལ། མདོ་ལས་ནི། རང་གིས་ཆོས་ཀྱི་དེ་མོ་ན་ཉིད་དོགས་

所爲之一分。釋論又云：「應發如此心，願我拔濟一切世間皆令出苦，決定成佛。」此未緣所得菩提，亦僅是相之一分。當如釋論於說依大悲心生菩提心處所說：「正法甘露妙味之因，永離一切顛倒分別爲相，一切衆生親友體性，正欲求得如是佛果。」此文顯說緣所得之菩提。故應許爲利一切有情，欲得無上正等菩提，乃爲圓滿發心之相。本論疏亦作此說。《現觀莊嚴論》所說亦同。安立此三爲菩薩正因，是《寶鬘論》意。彼云：「若自與世間，欲得大菩提，本謂菩提心，堅固如山王，大悲遍十方，不依二邊智。」此但說爲菩提之根本，未直說爲菩薩之根本。然根本即最初義，以彼以三種正因爲最

[illegible]

初，故知即是菩薩之正因。又說三法爲菩薩因者，在觀察聲聞獨覺既從佛生，諸佛從菩薩生，則菩薩復從何生，故知非是能建立因，乃明菩薩之能生也。

如是立此三法爲菩薩因，其最初得名菩薩者，是否指最初入道者而言？若謂是，則不應安立大乘發心爲彼之因，以初發彼心者，即立彼爲菩薩數故。亦不應安立不依二邊智爲彼之因，以諸菩薩要先發世俗菩提心，而後乃學菩薩六度行，要學般若波羅蜜時，乃學不依二邊之智故。若謂否，則與所說如初月及如藥樹嫩芽之菩薩皆成相違。答：不

入中論善顯密意疏

九

卷一 釋第一勝義菩提心之一

十

許後說。雖許初說，然無前二過。以菩薩前導之發菩提心，意在修學發心，非謂修成之真實發心。此如甘蔗皮及皮內之汁味。若但發宏誓，爲利一切有情故，願當成佛。此乃

ཅ་བ་ནི་དང་བོ་འི་དོན་དང་། དེའི་རྒྱུ་ཀྱི་གཙོ་བོ་འི་རྒྱ་གསུམ་ཕྱོད་པའི་སྐབས་
 ཡིན་པས། བྱང་སེམས་ཀྱི་གཙོ་བོ་འི་རྒྱ་ཡིན་པར་སྐབས་ལས་ཤེས་སོ། །ཆོས་
 གསུམ་བྱང་སེམས་ཀྱི་རྒྱར་ཕྱོད་པ་འདི་ཉམས་རང་སངས་རྒྱས་ལས་དང་། སངས་རྒྱས་
 བྱང་སེམས་ལས་འབྱུངས་ན། བྱང་སེམས་གང་ལས་འབྱུངས་ཞེས་དཔྱད་པའི་སྐབས་
 ཡིན་པས། བྱང་སེམས་ཀྱི་ནམ་འཛེག་གི་རྒྱར་མི་ཅང་པས་སྤྱོད་ཕྱོད་ཀྱི་རྒྱའོ། །
 དེ་ལྟར་འདི་གསུམ་གང་གི་རྒྱར་བཞག་པའི་བྱང་སེམས་དེའི་མ་མཐུང་། ལས་ལྷར་
 ཀྱི་བྱང་སེམས་ཐོག་མ་པ་ལ་ཕྱེད་དམ་མི་ཕྱེད། ཕྱེད་ན་ཐོག་ཆེན་གྱི་སེམས་བསྐྱེད་
 དེའི་རྒྱར་འཛེག་པ་མི་འཐད་དེ། དེ་ཐོབ་མ་ཐག་བྱང་སེམས་སུ་གཞག་དགོས་པའི་
 ཕྱིར་རོ། །མཐུང་གཉིས་ལ་མི་བརྟེན་པའི་ཡོ་ཤེས་བྱང་སེམས་ཀྱི་རྒྱར་འཛེག་པ་ཡང་
 མི་འཐད་དེ། བྱང་སེམས་རྣམས་ནི་ཐོག་མར་ཀྱན་རྒྱུ་བྱང་རྒྱུ་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་ནས།
 དེའི་འོག་ཏུ་བྱང་སེམས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་ཕྱིན་དུག་ལ་སློབ་པ་ཡིན་པས། དེ་ལྟ་བུའི་ཤེས་
 ཕྱོན་ལ་སློབ་པའི་སྐབས་ཉིད་ནས། མཐུང་གཉིས་ལ་མི་བརྟེན་པའི་ཡོ་ཤེས་ལ་
 སློབ་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །མི་ཕྱེད་ན་ནི་རྒྱ་པ་ཆེས་པ་ལྟ་བུའི་བྱང་སེམས་སུ་བཤད་
 པ་དང་། སྤྱོད་ཀྱི་ཕྱོད་ཤིང་གི་རྒྱ་བྱ་ལྟ་བུའི་བྱང་སེམས་སུ་བཤད་པ་དང་འགལ་
 པར་འགྱུར་རོ་ཞེས། རི་སྐད་བཤད་པའི་ཕྱོད་ཏུ་འགྱུར་པའི་ཕྱིར་ཕྱོགས་གཉིས་པ་
 ནི་ཁས་མི་ཡོན་པས་དང་པོ་ཁས་ཡོན་ནོ། །འོན་ཀྱང་སྤྱར་བཞེད་པའི་ཕྱོད་ནི་མེད་དེ།
 བྱང་སེམས་ཀྱི་ཕྱོད་ཏུ་འགྱོ་པའི་སེམས་བསྐྱེད་པ་ནི། སེམས་བསྐྱེད་སྒོམ་པའི་སྐབས་
 ལ་དགོངས་ཀྱི། བསྒོམས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་སྐྱེས་པའི་སེམས་བསྐྱེད་དངོས་མིན་པའི་
 ཕྱིར་རོ། །དེ་ཡང་དཔེར་ན་བྱར་ཤིང་གི་ཤུན་པའི་རོ་ཕྱོང་པ་དང་། ཤུན་པའི་ནང་
 གི་རོ་ཕྱོང་པ་དང་འདྲ་བར་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་ཏུ་སངས་རྒྱས་ཐོབ་པར་.....

隨言作解。如嘗蔗皮之味。雖此亦名爲發心，然非真發心。若依修菩提心之教授而修，發生超越常情之勝證，如嘗蔗漿之真味，即真發心。「勸發增上意樂會」，即依此義密意說云：「愛樂言說如蔗皮，思惟實義若真味。」利根菩薩種姓，先求真實正見，次乃發心。故亦無後過。所言無二慧，非無能取所取二，乃釋論所說之離二邊慧。此亦不妨於菩薩之前有之。有謂此是勝義菩提心，極爲不可。以所言無二慧，是初入道菩薩之因慧也。

丁二、明彼亦是菩薩餘二因之根本

三因中以大悲爲主。由大悲心亦是菩提心與無二智之根本。爲顯此故，說「悲性」等一頌。大悲心於豐盛廣大之佛果，爲初生要因，如種子。中間令增長，如水潤。後爲衆生常時受用之處，如果成熟。故我月稱，於聲聞獨覺諸佛菩薩及餘二因之先，或造論

དུ་རྟེན་པ་ཅན་ནི། མོག་རྩེ་པ་འབྲངས་པའི་གོ་བ་ཅན་ཡིན་པས་བྱར་གིང་གི་
 རྒྱན་པའི་རོ་དང་འདྲ་ལྟ། དེ་ལ་སེམས་བསྐྱེད་པ་བྱེད་ཡང་སེམས་བསྐྱེད་དངོས་མིན་
 མོ། །བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་སྤྱོད་བའི་མན་ངག་བཞིན་ཏུ་སྤྱངས་པ་ལ་བརྟེན་ནས། ཡིད་
 ལེགས་པར་འཁྲུངས་པའི་ཕྱོད་པ་ཁྱད་བར་ཅན་སྤྱོད་པ་ནི། རྒྱན་པའི་ནང་གི་
 བྱར་གིང་དངོས་ཀྱི་རོ་དང་འདྲ་བས། སེམས་བསྐྱེད་མཚན་ཉིད་པ་ཡིན་ཏེ། དོན་
 འདི་ལ་དགོངས་ནས་ལྷག་བསམ་བསྐྱེད་པ་ལས་ཀྱང་། རིམ་ལྷན་རྒྱན་པ་དེ་བཞིན་སྤྱོད་
 པ་ལྟེ། །རིམ་ལྷན་ཕྱི་འདི་ལ་དོན་སེམས་ཡིན། ཞེས་གསུངས། །བྱང་སེམས་ཀྱི་
 རིགས་ཅན་དབང་བོ་ནོན་པོས་སྟོན་ཏུ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བ་བཅའ་ནས། དེ་ནས་
 སེམས་བསྐྱེད་པ་ཡིན་པས་སྟོན་གཉིས་པ་ཡང་མེད་པ་ནི་འཆད་པར་འགྱུར་ངོ། །
 གཉིས་སྟེ་མེད་པའི་སྟོན་གཉིས་ལ་མེད་པའི་གཉིས་སྟེ་མེད་པ་མིན་གྱི། འབྲེལ་
 པར་མཐའ་གཉིས་དང་བུལ་བའི་ཤེས་རབ་ལ་བཤད་ལ། དེ་ཡང་བྱང་སེམས་ཀྱི་སྟོན་
 ཏུ་འོང་བ་མི་འགའ་ལ། །དོན་དམ་པའི་སེམས་བསྐྱེད་ལ་འཆད་པ་ནི་ཡིན་ཏུ་མ་
 འབྲེལ་དེ། གཉིས་སྟེ་མེད་སྟོན་ཞེས་པས་བོག་མར་ཁྱགས་པའི་བྱང་སེམས་ཀྱི་སྟོན་ཤེས་
 རབ་ཀྱང་སྟོན་དགོས་པས་སོ། །གཉིས་པ་ནི། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་དང་གཉིས་སྟེ་མེད་
 པའི་ཡེ་ཤེས་གཉིས་ཀྱི་ཅ་བ་ཡང་སྟེ་རིམ་ལྷན་པས་ན། དེ་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་སྟེང་རིམ་
 གཙོ་བོ་ཉིད་ཏུ་བསྟན་པར་བཞེད་ནས། བད་མུར་ཞེས་སོགས་གསུངས་སོ། །གང་གི་
 ཕྱིར་སྟོང་པ་ནི་ལྱལ་བའི་ལོ་དོག་ཕུན་ཚུད་འདིར་ཕོག་ཅར་སྤྱོད་པ་ལ་གལ་ཆེ་བ་
 ས་མོན་དང་ནི་འདྲ་ལ། བར་ཏུ་གོང་ནས་གོང་ཏུ་སྟེལ་བ་ལ་ཆུ་དང་འདྲ་ཞིང་། བ་མར་
 གཏུལ་བས་ཕུན་པོང་ཏུ་ཡོངས་སྤྱོད་པའི་གནས་ལ། འབྲས་བུའི་སྟོན་པ་ནི་བྱར་འདོད་
 པར་བྱར་བ་དེའི་ཕྱིར། རྒྱ་བའི་ཞབས་བདག་གིས་ཉན་རང་དང་མངས་ཕྱས་དང་།

之首，先讀大悲心。此非入後文方讀，即此所說於生佛果初中後等即是讚嘆也。「性者」，顯佛果三位中之心要「唯」一大悲；不如外穀初中後三位之要因別有三事。爲最初宗要如種子者。謂具大悲心者，見有情受諸苦惱，爲欲救一切苦有情故，便緣所爲事而

發心曰：「我當度此一切有情出生死苦，令成佛道。」又見要自成佛道，乃能滿彼願。故復緣菩提而發心言：「我爲利益諸有情故，願當證得無上菩提。」又見不修無二慧所攝施等諸行，則彼誓願終不能成辦。乃進修智慧等行。是故大悲心爲一切佛法種子。《寶鬘論》依此義云：「若大乘經說：大悲爲前導、諸行無垢智，有智誰謗彼。」此說大悲爲前導、菩提心所引諸行、與離二邊無垢淨智，此三行攝一切大乘義盡。

བྱང་སེམས་དང་དེའི་ཕྱུ་གཞན་གཉིས་ལས་ཀྱང་ཐོག་མར་རལ། བཟུན་བཅོས་ཅོམ་
 བའི་ཐོག་མར་སྤྱིང་ཆེ་ཆེན་པོ་ལ་བཟློད་པར་བཤིངོ། །དེ་ཡང་ད་གཞོན་བཟློད་པ་མིན་
 གྱི་དེ་མ་ཐག་དུ་ཀྱལ་བཞི་པོ་དོག་བཟུན་པ་ལ། ཐོག་མཐའ་པར་གསུམ་དུ་གཤམ་ཆེ
 བར་བཟུན་པ་དེ་ཉིད་དོ། །ཉིད་ཀྱི་ཐུས་ནི་དཔེའི་སྐབས་སུ་ཕྱི་དེ་ལོ་དོག་ལ་ཐོག་
 མཐའ་པར་གསུམ་དུ་གཤམ་ཆེ་བ་གསུམ། ལོ་སོ་བར་སོང་བ་ལྟ་བུ་མིན་པར། དོན་
 གྱི་སྐབས་སུ་ཀྱལ་བའི་ལོ་དོག་ལ་སྤྱིང་ཆེ་ཁོ་ན་ཐོག་མཐའ་པར་གསུམ་དུ་གཤམ་ཆེ་.....
 བར་བཟུན་ནོ། །ཐོག་མར་གཤམ་ཆེ་བ་ལ་ས་པོན་ལྟ་བུ་ཡིན་ཚུལ་ནི། འདི་ལྟར་
 སྤྱིང་ཆེ་ཆེན་པོ་ཅན་ནི་སེམས་ཅན་གྱི་ཐུག་བསྐྱེད་ཀྱིས་ཐུག་བསྐྱེད་པས། ཐུག་བསྐྱེད་
 ཅན་གྱི་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་བསྐྱེད་པའི་ཕྱིར་དུ། བདག་གིས་སེམས་ཅན་འདི་
 ཐམས་ཅད་འཁོར་བའི་ཐུག་བསྐྱེད་ནས་བཏོན་དེ། སངས་རྒྱས་ལ་ངེས་པར་སྦྱར་བར་
 བཤོ་སྤྱོད་དུ་ཆེད་དུ་བྱ་བ་ལ་དམིགས་པའི་སེམས་བསྐྱེད་ལ། དེ་ཡང་རང་གིས་སངས་
 རྒྱས་ཐོབ་པ་ལ་རྒྱ་ལས་པར་མཐོང་ནས། བདག་གིས་འདི་རྣམས་ལྟི་དོན་དུ་བྱ་
 མེད་བྱང་ཆུབ་ཅི་ནས་ཀྱང་ཐོབ་པར་བཤོ་སྤྱོད་སྤྱོད་ཀྱི། བྱང་ཆུབ་ལ་དམིགས་པའི་སེམས་
 འེས་པར་བསྐྱེད་དོ། །དེ་འདྲ་བའི་དམ་བཅའ་བ་དེ་ཡང་གཉིས་སུ་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་
 ཀྱིས་མཆོན་པའི་སྤྱོད་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱོད་པ་དོན་ནི་འགྲུབ་པར་མཐོང་ནས། ཡེ་ཤེས་
 གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་སྤྱོད་པ་ལ་ཡང་ངེས་པ་ཁོ་ནར་འཐུག་པས་ན། སངས་རྒྱས་
 ཀྱི་ཆོས་ཀྱན་གྱིས་བོན་ནི་སྤྱིང་ཆེ་ཆེན་པོ་ཡིན་ནོ། །དོན་འདི་ལ་དགོངས་ནས་དེ་
 ཆེན་འཕྱོང་བ་ལས། ཐོག་པ་ཆེན་པོ་གང་ཞིག་ལས། སྤྱིང་ཆེ་སྤྱོད་བདེ་སྤྱོད་
 ཀྱན་དང་། ཡེ་ཤེས་དྲི་མ་མེད་བཤད་པ། སེམས་ལ་ད་སུ་ཞིག་དེ་ལ་སྤོད།
 ཅེས་སྤྱིང་ཆེ་སྤོད་དུ་བདེང་བའི་སེམས་བསྐྱེད་ཀྱིས་དངས་པའི་སྤོད་པ་སྤྱི་དང་། ཅན་

ཨ་ཁྱེ་ལྷོ་ལ་ཞེས་བདག་ལ་ཞེན་གུར་
ཅིང་། །བདག་གིས་འདི་ཞེས་དངོས་ལ་ཆགས་

爲中間要因如水潤者，謂大悲種子發生菩提心芽已，若不時以大悲水灌溉之，則不能修習二種廣大成佛資糧，定當現證聲聞獨覺涅槃。若以悲水時加灌溉，則必不爾。

爲末後重要如成熟者，謂成佛已，設離大悲心，則必不能盡未來際爲諸有情作受用因。亦不能令聲聞獨覺菩薩聖衆展轉增上。若於果位有大悲相續者，則一切皆成。

如是解釋悲性等四句之義。應知即是顯示：樂大乘者應先令心隨大悲轉。次依大悲，至誠引發衆相圓滿大菩提心，既發心已則學菩薩諸行，尤應徹了甚深正見。

丙二、別禮大悲分二

丁一、敬禮緣有情之大悲 丁二、敬禮緣法與無緣之大悲 今初

頌曰：

「最初說我而執我，次言我所則著法，如水車轉無自在，緣生與悲我敬禮。」

入中論善顯密意疏

十一

ཨ་ཁྱེ་ལྷོ་ལ་ །ཟླ་མཁའ་ལྷན་ལྷན་རང་དབང་མེད་
བ་ཡི། །འགྲོ་ལ་སྤྱིང་ཇེར་གུར་གང་དེ་ལ་འདུད།

པར་དུ་མཐའ་གཉིས་ཀྱི་དམིགས་གཏད་ཀྱི་དྲི་མ་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་གསུམ་...
 གྱིས་ཐོག་ཆེན་གྱི་དོན་ཀྱན་བསྐྱུས་པར་གསུངས་སོ། །པར་དུ་གཤམ་ཆེ་བ་ལ་ཆུ་དང་
 འདྲ་ཆུལ་ནི། སྤྱིང་རྩེའི་ས་བོན་གྱིས་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ཀྱི་ཕྱུ་གྲུ་ཐོག་མར་བསྐྱེད་
 དུ་ཟེན་ཀྱང་། དུས་ཕྱིས་སྤྱིང་རྩེའི་ཆུས་ཡང་དང་ཡང་དུ་མ་བཅུས་ན། འབྲས་
 བྱ་སངས་ཀྱིས་ཀྱུར་གྱུར་པའི་ཚོགས་གཉིས་ཡངས་པ་ས་བསམས་པ་འདྲི། དེས་
 པར་ཉན་རང་གང་ཅང་གི་སྤྱུ་རྣམས་འདས་པ་མངོན་དུ་བྱེད་ལ། སྤྱིང་རྩེའི་ཆུས་
 ཡང་ཡང་བཅུས་ན་དེ་ལྟར་མི་འགྱུར་རོ། །ཐ་མར་གཤམ་ཆེ་བ་ལ་སྤྱིན་པ་དང་འདྲ་
 ཆུལ་ནི། བྱལ་བའི་གོ་འཕང་ཐབ་དུ་ཟེན་ཀྱང་སྤྱིང་རྩེའི་སྤྱིན་པ་དང་བྲལ་ན།
 འཁོར་བ་རྩིས་ཀྱི་པར་དུ་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་ཉེ་བར་ཡོངས་སྤྱོད་པའི་གྱུར་མི་...
 འགྱུར་ཞིང་། ཉན་རང་དང་བྱང་སེམས་འཕགས་པའི་ཚོགས་གཅིག་ནས་གཅིག་དུ་
 བསྐྱེད་པ་པར་མ་ཆད་པ་འབེལ་བར་ཡང་མི་འགྱུར་ལ། འབྲས་བུའི་སར་སྤྱིང་རྩེ་
 ཆེན་པོ་གྱུན་ལྡན་དུ་འཇུག་ན་དེ་ལས་བསྐྱོད་པ་ཉེ་འབྱུང་བའོ། །དེ་ལྟར་ན་གང་སྤྱིང་
 ཞེས་པ་བཞིའི་དོན་བཀྲལ་བས་ནི། ཐོག་ཆེན་པ་བྱེད་པར་འདོད་ན་ཐོག་མར་ཡིད་སྤྱིང་
 རྩི་ཆེན་པོ་དེ་གཞན་དཔར་དུ་གྱུར་བ་ཞིག་དང་། དེ་ནས་དེ་ལ་བདེན་ནས་བྱང་ཆུབ་
 ཀྱི་སེམས་མཆན་ཉིད་ཆང་བ་ཞིག་སྤྱིང་ཐག་པ་ནས་བསྐྱེད་པ་དང་། སེམས་བསྐྱེད་
 པས་ནི་གདོན་མི་ཟ་བར་བྱང་སེམས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་སྤྱི་དང་། རྒྱུད་པར་དུ་ཐབ་མེད་ལྟ་
 བ་ཕྱུ་ཐག་གཅོད་དགོས་པར་འདུག་སྟུང་ནས་དེ་དག་ལ་སྤྱོད་པ་ཞིག་དགོས་པར་...
 བསྐྱེད་པ་ལ་དེས་པ་བདན་བོ་སྤྱོད་དགོས་སོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས། སེམས་
 ཅན་ལ་དམིགས་པའི་སྤྱིང་རྩེ་ལ་ཕྱག་འཆམ་པ་དང་། ཚོས་དང་དམིགས་པ་མེད་པ་ལ་
 དམིགས་པའི་སྤྱིང་རྩེ་ལ་ཕྱག་འཆམ་པ་འོ། །དང་བོ་ནི། དར་འཛིན་གྱི་འཛིག་

由我執薩迦耶見故，引生我所執薩迦耶見。故有情類於生我所執薩迦耶見之前，先起我執薩迦耶見，於無自性之我，妄謂有性，乃於所說之我執爲實有。次由我所執薩迦耶見，離於我執所緣境，緣餘眼色等法，謂是我所有，乃於我所著爲實有。由是流轉生死，如水車之旋轉不已，不得自在。緣此衆生而興大悲者，我今敬禮。此即敬禮緣有情之大悲。

諸衆生類如水車者，諸有情與水車輪，是能同所同之總體。其相同之理，釋論別說若喻若法各有六義，今且合說之。一、此有情世間，爲惑業繩索所繫。二、由識推動之，如旋轉水車之人。三、於上自有頂下至無間，深遶生死大井中無間旋轉。四、隨惡趣時，不待功力任運而墜；升善趣時，要極大勤勇方得上升。五、雖有無明愛取煩惱雜染

ལྷ་ས་ཁ་ཡིར་འཛོལ་བའི་འཛིག་ལྷ་སྤྱོད་པས། སེམས་ཅན་འདི་ནམས་ནི་དང་བྱེད་
 ཏེ་བདག་གི་བར་མངོན་པར་ཞེན་པའི་འཛིག་ལྷ་སྤྱོད་ལྷ་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱོད་ཀྱི། ངར་འཛོལ་བའི་
 འཛིག་ལྷ་ས་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ་མིན་པའི་བདག་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པའི་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱོད་ཀྱི་
 ནས། ང་ཞེས་པའི་དོན་འདི་ཉིད་ཀྱི་སྤྱོད་པར་བདེན་པར་མངོན་པར་ཞེན་པར་བྱེད་ཏེ། །
 དེའི་འོག་ཏུ་ང་ཡིར་འཛོལ་བའི་འཛིག་ལྷ་ས། ངར་འཛོལ་གྱི་དམིགས་ལྷ་ས་ལས་
 གཞན་བ་ལྷེ་དེ་མིན་པའི་གཞིགས་དང་མིག་ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་ལ། འདི་ནི་
 བདག་གི་ཞེས་བདག་གི་བ་ལ་བདེན་པར་ཆགས་པ་བསྐྱེད་བས། ཟེ་ཆུན་གྱི་
 འཕྲུལ་འཁོར་འཕྲུན་བ་ལྷེ་འཁོར་བ་ལྷ་ས། རང་རབང་མེད་པར་འཁོར་བ་ཡི་འགྲོ་
 བ་ལ་སྤྱོད་ཅེས་གྲུབ་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ལ་འདྲུད་ཏེ་ཞེས་པ་ནི། སེམས་ཅན་ལ་
 དམིགས་པའི་སྤྱོད་ཅེས་ལྷ་ས་འཕྲུལ་འཕྲུན་པའི་དོན་ནི། །འགྲོ་བ་ནམས་ཟེ་ཆུན་གྱི་སྤྱོད་
 མོ་དང་འདྲ་ལྷ་ས་ཅི་ལྷེ་ཡིན་སྤྱོད་ན། དེ་ལ་སེམས་ཅན་དང་ཟེ་ཆུན་གྱི་སྤྱོད་
 གཉིས་ནི་འདྲ་བ་བོ་དང་འདྲ་ལྷ་ས་ཏེ་ཁྱད་པར་གྱི་གཞིའོ། །འདྲ་ཆུང་ནི་དཔེ་ལ་
 ཐག་པས་བསྐྱེད་པའི་སྤྱོད་པའི་ཁྱད་པར་གྱི་ཆོས་དྲུག་ཡོད་པ་བཞིན་ཏེ། རོན་
 ལའང་དེ་ཡོད་པར་སྤྱོད་པ་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེད་ན། ཁྱད་པར་དང་བོ་ནི་བཅུད་ཀྱི་འཛིག་
 ཏིན་འདི་ནི་ལས་དང་ཏིན་མེད་པའི་ཐག་པས་ཆེས་དཔེ་ཏུ་བསྐྱེད་པའོ། །འདི་ནི་
 ཞེས་པ་ནི་འོག་མ་ལྷ་ས་ལ་འཕྲུལ་ཏེ། །གཉིས་པ་ནི། ཟེ་ཆུན་གྱི་འཕྲུལ་འཁོར་
 བསྐྱེད་མཁུན་དང་འདྲ་བར། ནམ་པར་ཤེས་པས་བསྐྱེད་པ་ལ་རག་ལས་པར་འཛིག་
 པའོ། །གསུམ་པ་ནི། འཁོར་པའི་ཁྱོད་པ་ཆེན་པོ་སྤྱོད་ཅེ་ནས། མནར་མེད་
 བ་ལ་ཐུག་པ་ཟེ་བ་བར་བར་སྐབས་མེད་པར་འཕྲུན་པའོ། །བཞི་པ་ནི། ཐུང་ཏུ་བར་
 འགྲོར་འབད་ཆེལ་ལ་མི་ལྷེས་པར་རང་གི་ངང་གིས་འགྲོ་ཞིང་གྱིན་ཏུ་བདེ་འགྲོ་ནི་

，及行有業雜染，餘七支生雜染，然前後次第則無一定。六、恆爲苦苦壞苦行苦之所逼惱，故諸衆生迄未有出輪轉之時。

此六門法喻合說，非僅令了知有情流轉之理而已。前雖說樂大乘者應先發大悲，然未說如何修習，悲心乃發。今說有情無有自在，流轉生死。即顯由此修習乃能引發大悲心。此復應思由誰令其流轉，謂最不寂靜未善調伏之心。於何處流轉，於上自有頂下至無間，流轉不息。何因如是流轉，由惑業增上力故。謂由非福業及煩惱力則墮惡趣，由

諸福業不動業及煩惱力則升善趣。墮惡趣者，不待功力而任運自墮。升善趣者，非極大勤勇修集彼因，難得上升。如阿笈摩說：「從善趣惡趣死，墮惡趣者如大地土。從二趣

འབད་པ་ཆེན་མོས་དང་པར་བྱ་བཤོ། །ལུ་བ་ནི། མ་རིག་པ་དང་མེད་ལེན་གྱི་ཉན་
 མོངས་པ་དང་། འདུ་བྱེད་དང་མེད་པའི་ལས་དང་། ལྷག་མ་བདུན་གྱི་སྒྲེ་བའི་
 ཀྱན་ནས་ཉན་མོངས་པ་གསུམ་ཡོད་ཀྱང་། དེ་གསུམ་གྱི་སྒྲེ་བའི་རིམ་པ་མཐའ་
 བཅིག་དུ་ངེས་པར་མི་བྱས་པའོ། །ལྷག་པ་ནི། ཉི་མ་རེ་རེ་ཞིང་སྤྱག་བསྐལ་གྱི་
 སྤྱག་བསྐལ་དང་། འབྱུང་བའི་སྤྱག་བསྐལ་དང་། རྒྱབ་པ་འདུ་བྱེད་གྱི་སྤྱག་
 བསྐལ་གྱིས་གཅིག་བའི་ཕྱིར། འགྲོ་བ་འདི་ནི་ཆོ་ལྷན་གྱི་ཁྱུང་མོ་དེ་གནས་སྐབས་
 ལས་མ་འདས་པ་ཞིག་གོ། །འདིར་བྱེད་པར་གྱི་ཆོས་དུག་གི་སྒོ་ནས་ཆོས་མཐུན་
 སྤྱང་བ་ནི། སེམས་ཅན་འཁོར་པར་འབྱུང་ཆུང་གྱི་གོ་བ་ཙམ་ཞིག་སྤྱོད་པའི་ཕྱིར་
 ཡིན་ནོ། །འདི་ནི་ཆོ་ལྷན་ཡིན་སྐབས་ན། སྤྱང་ཐོག་ཆེན་ལ་འཆུག་འདོད་བས་ཐོག་
 མར་སྤྱོད་ཆེ་ཆེན་པོ་སྤྱོད་དགོས་པར་བལྟན་གྱང་། ཅི་འདྲ་བ་ཞིག་བསྐྱེམས་པས་སྤྱོད་
 ཆེ་བྱེད་ཆུང་ལ་སྤྱང་མ་བལྟན་པས། འདིར་སེམས་ཅན་ནམས་རང་དབང་མེད་པར་འཁོར་
 པར་འབྱུང་ཆུང་ལ་བལྟན་པ་ལྟར་བསྐྱེམས་པས། སྤྱོད་ཆེ་ཆེན་པོ་སྤྱོད་ཆུང་ལ་
 ཡིན་ནོ། །དེ་ཡང་བྱེད་པ་པོ་གང་གིས་འཁོར་དུ་བཅུག་ན། ཤིན་དུ་མ་ཞི་ཞིང་མ་
 དུལ་བའི་སེམས་འདི་ཉིད་ཀྱིས་སོ། །གནས་གང་དུ་ཆུང་ཆེ་ལྷན་འཁོར་ན། སྤྱོད་
 ཅི་ནས་མནར་མེད་གྱི་བར་གྱི་གནས་འདིར། མི་འཁོར་བའི་སྐབས་ཆང་ཆད་གྱང་
 མེད་པར་རོ། །ཁྱུ་ཁྱེན་གང་གིས་འཁོར་ན་ལས་དང་ཉན་མོངས་པའི་དབང་གིས་སོ། །
 དེ་ཡང་བསོད་ནམས་མ་ཡིན་པའི་ལས་དང་། དེའི་ཉན་མོངས་ཀྱི་དབང་གིས་ངན་
 འགྲོ་དང་། བསོད་ནམས་དང་མི་གཡོ་བའི་ལས་དང་། དེའི་ཉན་མོངས་ཀྱི་
 དབང་གིས་བདེ་འགྲོར་འཁོར་ལ། དེའི་དང་པོ་ནི་དེར་སྤྱོད་པའི་དེན་དུ་འབད་མི་
 དགོས་པར་ངང་གིས་འཆུག་པ་དང་། ཕྱི་མ་ནི་དེའི་ཁྱུ་ནམས་འབད་པ་ཆེན་པོས་སྤྱབ་

死而生善趣者如爪上塵。」又於某一緣起中，三種煩惱隨一生時，其他緣起之餘二雜染亦相續不斷。又時時爲三苦之所逼惱，如水浪之滾滾而來。此復應知初發業者，若未思自我流轉生死而令心厭離。則於思惟他有情時，不忍其受苦之心，必不能生。故當如《四百論釋》所說，先於自身思惟已，次緣他有情而修。修他有情於生死中受苦，爲即此能引生大悲心耶？抑須餘法助成之？曰：現見見怨家受苦者，非但無不忍心，且心生欣幸。見非親非怨者受苦，則多捨而不問。是於彼無悅意相之所致也。若見親屬受苦，則心多不忍，其悅意愈重，不忍受苦之心亦轉增。故欲引生大悲心者，於餘有情務須心生最可愛樂悅意之相。此悅意相由何方便得引生？諸大論師略有二規，一、如月稱《四百

དགོས་པས་དཀའ་བ་ལྟེ། ལུང་གཞི་ལས། བདེ་འགྲོ་དང་ལན་འགྲོ་ནས་འཕོས་
 ཉེ་ངན་འགྲོར་འགྲོ་བ་ནི་ས་ཆེན་བོ་དེ་རྒྱལ་དང་། དེ་གཉིས་ནས་འཕོས་དེ་བདེ་
 འགྲོར་འགྲོ་བ་ནི། དུག་སེན་གྱི་ཅེ་མོས་བཞེས་བའི་རྒྱལ་དང་འདྲ་བར་གསུངས་
 བ་ལྟར་དོ། །དེན་འབྲེལ་ཆར་གཅིག་གི་ཉོན་མོངས་གསུམ་གང་རུང་ཞིག་གི་དུས་སུ་
 ཡང་ཆར་གཞན་གྱི་ཀུན་ནས་ཉོན་མོངས་གཞན་གཉིས་འཇུག་པས་རྒྱན་མི་འཆད་པ་དང་།
 ཉིན་རེ་ཞིང་སྤྱག་བསྐྱལ་གསུམ་ཆུ་དེ་གཉིར་མ་ལྟ་བུས་ལན་ཅིག་མ་ཡིན་པར་མནར་བ་
 རྣམས་སེམས་པའོ། །འདི་ཡང་ཐོན་དུ་རང་ཉིད་འཁོར་བར་འབྱམས་ཚུལ་བསམས་
 བ་ན། ཡིད་ལ་འགྱུར་བ་ཅི་ཡང་མི་ཐོན་པ་ཞིག་གིས། སེམས་ཅན་གཞན་གྱི་
 རྩེད་དུ་བསམས་པ་ན། དེ་རྣམས་ཀྱི་སྤྱག་བསྐྱལ་མི་བཟོན་པ་ལས་དང་བོ་པ་ལ་འོང་
 ས་མེད་པས། བཞི་བརྒྱ་བའི་འབྲེལ་བར་གསུངས་པ་ལྟར་ཐོན་དུ་རང་རྩེད་དུ་
 བསམ་མོ། །དེ་ནས་སེམས་ཅན་གཞན་ལ་བསྐྱོམ་བར་བྱའོ། །འོ་ན་སེམས་ཅན་
 གཞན་ལ་འཁོར་བར་སྤྱག་ཀུན་གྱིས་མནར་ཚུལ་བསྐྱོམས་པ་ཉིད་ཀྱིས་སྤྱིང་ཆེ་ཆེན་བོ་
 འདྲིན་ནས། ལྟོགས་གཞན་ཞིག་དགོས་སྟུང་ན། འདི་ན་དགྲ་ལ་སྤྱག་བསྐྱལ་
 མཐོང་བ་ན་མི་བཟོན་པ་མེད་ཀྱི་རྩེད་དུ་དགའ་བ་དང་། བན་གཞོན་གང་ཡང་མ་བྱས་
 བ་སྤྱག་བསྐྱལ་བར་མཐོང་བ་ན། གལ་ཆེར་ཡལ་བར་འདོར་བ་ནི་རང་གི་ཡིད་དུ་
 འོང་བ་མེད་པས་ལན་ལ། གཉིན་གྱི་སྤྱག་བསྐྱལ་མཐོང་ན་མི་བཟོན་པ་དང་། དེ་
 ཡང་ཡིད་དུ་འོང་ཆབས་ཇི་ལྟར་ཆེ་བ་ཅམ་གྱིས་དེའི་སྤྱག་བསྐྱལ་མི་བཟོན་པ་བྱགས་
 དུག་པར་སྤང་བས། སེམས་ཅན་གན་དུ་གཅེས་ཤིང་ཡིད་ལ་པངས་བའི་ཡིད་འོང་
 རྩེད་པ་ཞིག་དགོས་པ་ནི་གནད་ཆེན་བོ་དོ། །ཡིད་འོང་བསམ་གང་གིས་སྤྱོད་པ་ལ་
 མཁས་བའི་དབང་བོ་དག་གི་ཕྱགས་གཉིས་སྤང་བའི་དང་བོ་ནི། རྒྱ་བའི་ཞབས་

འགྲོ་བ་གཡོ་བའི་ཆུ་ཡི་ནང་གི་ཁྲོ་བ་ལྟར། ཨྲ
གཡོ་དང་རང་བཞིན་ཉིད་ཀྱིས་ལྷོང་བར་མགྲོང་བ་ཡི།

論釋》說：「思惟一切有情從無始來，皆是父母等眷屬，爲度彼等故，能入生死。」大德月及蓮華戒論師亦如是說。二、靜天論師之規，如餘廣說應知。

若能於有情思惟最可悅意、及於生死受苦之理，而修大悲心，則月稱論師作此不共禮敬方爲有義。若不能者，雖自矜聰智，直與鸚鵡誦經等耳。此爲緣有情大悲心之理，至下當釋。

入中論善顯密意疏

十三

卷一 釋第一勝義菩提心之一

十四

丁二、敬禮緣法與無緣之大悲

緣法與無緣之大悲，亦由所緣而顯。頌曰：

「眾生猶如動水月，見其搖動與性空。」

由見衆生如水中月影，爲風所動，剎那動滅。緣彼而起大悲心者，我今敬禮。此即敬禮緣法之大悲。由見衆生如水中月影，似有自性而性實空，緣彼而起大悲心者，我今敬禮。此即敬禮無緣大悲。釋論略「緣生」，而僅引上句「興悲我敬禮」者，意謂後二所緣中，已說有「衆生」矣。

[illegible]

此謂如澄淨水，微風所吹故，波浪遍於水面。水中月影與彼所依之水，同時起滅，如有彼月自體顯現可得。然諸智者，則見彼月剎那無常，及所現月自性本空。如是菩薩隨大悲心者，見諸有情，墮薩迦耶見大海。無明大水流注其中令極增廣。非理作意邪分別風鼓動不息。往世所造黑白衆業，如空中月。今世有情如彼月影。剎那生滅爲諸行苦之所逼迫，而自性本空。緣此便有大悲心生。此亦由思有情悅意、及流轉生死，而後能生，已如前說。此中薩迦耶見即是無明，而復別說無明者。意取能引薩迦耶見之法我執無明。

釋論不以行相，而以所緣境分別三種大悲，則知彼三，皆以欲令有情離苦爲行相。

雖亦同緣有情爲境，而所緣不同。初大悲時，說「緣生興悲」，後二悲時亦說「衆生猶

ཅུ་ཤིན་ཏུ་དྲུག་པ་ཆུང་ཤིན་ཏུ་དྲུག་པོ་མིན་པས། ཅུ་ཤི་ཅུ་ཤིས་པ་ཆུང་པས་པས།
 རྒྱལ་པོ་ནང་དུ་ཆུང་པོ་གཞུགས་པ་ཆུན་ གཞུགས་པ་ཆུན་པས་སྤར་དམིགས་པོ་
 རྟོན་ཀྱི་ཡུལ་ཆུང་དང་ཆུན་ཅིག་དུ། ཅེ་ཤི་ཤི་ཤིག་པ་ཆུང་པ་དང་གི་དྲུག་པོ་མཆོད་
 གུམ་དུ་དམིགས་པ་ལྟ་བུར་གྱུར་པ་ན། དམ་པ་ཕྱི་ཕྱི་པོ་ཆུང་པོ་ལ་མཁས་པ་དག་
 གིས་སྐད་ཅིག་ཤི་ཤི་ལ་མི་དག་པ་དང་། གང་དུ་སྤར་པོ་ཆུང་པོ་དང་པལྟོན་གྱིས་
 མཆོད་པར་མཆོད་པོ། །དཔེ་དེ་པལྟོན་དུ་བུ་མཆོས་སྤྱིང་ཆེ་ཤི་དཔེ་དུ་བུར་པ་ཆུས་
 ཀྱིས་ཀྱང་། མཆོས་ཅན་ཤིག་ལྟ་བུ་མཆོད་པོ་ཆུས་པོ་ཕྱིར་དུ་འབབ་པོ་མ་དེག་
 པོ་ཆུང་ཆུན་པོ་ཆུ་ཆེ་པ་དང་ཆུན་པ། ཆུ་མིན་ཡིད་ཕྱེད་ཀྱི་ཆུ་དེག་གི་ཆུང་གིས་
 བཞེད་པོ་ནང་ན་གནས་པ། བས་མཁའ་ཆུང་པ་ལྟ་བུའི་དང་གི་ལས་དགར་ནག་གི་
 གཞུགས་པ་ཆུན་ལྟ་བུར་སྤྱན་ན་གནས་པ་ཆུས་ས། སྐད་ཅིག་ཤི་ཤི་ལ་ཤིག་པོ་ཤི་
 ཕྱིར་ཀྱི་སྤྱག་བསྐལ་ཕོག་དུ་འབབ་པ་དང་། དང་པལྟོན་གྱིས་གྲུབ་པས་ཕྱིར་པར་
 མཆོད་པ་ན། དེ་ཆུས་ལ་དམིགས་ནས་སྤྱིང་ཆེ་ཆེན་པོ་ཕྱི་པར་འབྱུང་དེ། ཤི་
 ཡང་མཆོས་ཅན་ཡིད་དུ་འོང་བ་དང་། འཁོར་པར་འབྱུངས་པོ་ཆུ་པས་མས་པ་
 ལས་ཕྱི་ཕྱི་སྤར་བཞེད་པ་པལྟོན་ནོ། །ཤིག་ལྟ་མ་དེག་པ་ཡིན་ཀྱང་དེ་ལས་མ་
 དེག་པ་ཡོགས་སུ་བཞེད་པ་ནོ། ཤིག་ལྟ་ལྟོན་ཕྱིར་ཆོས་ཀྱི་པདག་ཤིན་གྱིས་
 དེག་པ་ལ་དགོངས་སོ། །ཤིར་འབྱུང་པར་སྤྱིང་ཆེ་གསུམ་ཆུས་པས་མི་འབྱེད་
 པར་དམིགས་ཡུལ་གྱིས་འབྱེད་པར་གསུངས་པས། གསུམ་གའི་རྣམ་པ་ནི་མཆོས་
 ཅན་སྤྱག་བསྐལ་དང་འབྲེལ་བར་འདོད་པོ་རྣམ་པ་ཅན་ཡིན་པས། མཆོས་ཅན་
 དམིགས་པ་ཡིན་པ་ཡང་འདྲ་ཕྱོ། སྤྱིང་ཆེ་དང་པོ་ཤི་སྐདས་སུ་འབྱོ་ལ་སྤྱིང་ཆེར་
 བྱུར་ཤིས་གསུངས་ལ། ཕྱི་མ་གཉིས་ཀྱི་སྐབས་སུ་ཡང་འབྱོ་བ་གཡོ་བ་ཤིས་

如」，此即顯示同緣有情。若爾何別？應知緣法大悲，非但緣總有情，乃緣剎那起滅之有情，即緣剎那無常所差別之有情也。若能解有情剎那起滅，則必已遣除常一自在有情之想，故亦能解定無離蘊異體之有情。爾時便知有情唯是五蘊和合假立。即緣蘊等法上假立之有情。故名緣法。此說無常有情僅是一例，即緣無實主宰之有情，亦是緣法所攝。實緣法上假立之有情，而但云「緣法」者，是省略之稱也。無緣大悲亦非但緣總有情，乃緣自性本空之有情。所謂無緣者，謂無執實相心所著之境也。實是緣非實有所差別之有情，而但云「無緣大悲」者，亦是簡略之稱。藏人註疏，多謂「第二大悲緣剎那生滅，第三大悲緣無自性。」蓋是未解悲心所緣行相之談。此二大悲亦以欲令有情離苦爲

གསུངས་པས། སེམས་ཅན་དམིགས་པར་བཟུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེས་ན་ཆོས་
 ལ་དམིགས་པའི་སྤྱིང་རྗེས་ནི། སེམས་ཅན་ཅམ་ཞིག་ལ་དམིགས་པ་མིན་གྱི།
 སྐད་ཅིག་གིས་འཛིག་པའི་སེམས་ཅན་ལ་དམིགས་པ་ཡིན་པས། སྐད་ཅིག་གི་མི་
 ཉག་པས་ཁྱད་པར་དུ་བྱས་པའི་སེམས་ཅན་དམིགས་པའོ། །སེམས་ཅན་སྐད་ཅིག་
 གིས་འཛིག་པར་ངེས་པ་ན། ཉག་གཅིག་རང་དབང་ཅེ་གྱི་སེམས་ཅན་ཡོད་པ་ལྟོ།
 འོ་དེར་ཁྱེད་ཀྱིས་པས། སྤང་བོ་ལས་ངོ་བོ་ཐ་དད་བའི་སེམས་ཅན་མེད་པ་ངེས་པར་
 རུས་སོ། །དེའི་ཆོ་སེམས་ཅན་ནི་སྤང་བོ་འི་ཆོགས་ཅམ་ལ་བདགས་པར་ཁོང་དུ་ཆུད་
 པས། སྤང་སོགས་ཀྱི་ཆོས་ཅམ་ལ་བདགས་པའི་སེམས་ཅན་དམིགས་པར་འགྲོ་པས་
 ཆོས་ལ་དམིགས་པ་ཞེས་གསུངས་སོ། །མི་ཉག་བའི་སེམས་ཅན་ཞེས་པ་ནི་བཙུན་
 པ་ཅམ་སྟེ། རང་གྱུ་བྱུ་བའི་རྩལ་སྟུ་མེད་པའི་སེམས་ཅན་དམིགས་པར་བྱེད་པ་ལྟ་
 གུ་ལ་ཡང་། ཆོས་ལ་དམིགས་པ་ཞེས་བྱའོ། །དེས་ན་ཆོས་ཅམ་ལ་བདགས་པའི་
 སེམས་ཅན་ལ་དམིགས་པ་ལ་ཆོས་ལ་དམིགས་པ་ཞེས་པ་ནི། བར་གྱི་ཆོག་མི་
 མངོན་པར་བྱས་པའོ། །དམིགས་པ་མེད་པ་ལ་དམིགས་པའི་སྤྱིང་རྗེས་ཀྱང་སེམས་
 ཅན་ཅམ་ལ་དམིགས་པ་མིན་གྱི། དམིགས་པ་ཁྱད་པར་བ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པས་
 མེད་པའི་སེམས་ཅན་ལ་དམིགས་སོ། །དམིགས་པ་མེད་པ་ནི་མཚན་འཛིན་གྱིས་
 བཟུང་བ་ལྟར་གྱི་ཞེན་ལྷུང་མེད་པ་བརྟེན་མེད་དོ། །བརྟེན་མེད་ཀྱིས་ཁྱད་པར་དུ་བྱས་
 པའི་སེམས་ཅན་ལ་དམིགས་པ་ལ། དམིགས་པ་མེད་པ་ལ་དམིགས་པ་ཞེས་སམ།
 དམིགས་པ་མེད་པའི་སྤྱིང་རྗེས་ཀྱི་ཆོག་མི་མངོན་པར་བྱས་པའོ། །འོད་གྱི་
 རྒྱུ་ཀྱི་ཕྱེད་མང་བོས་སྤྱིང་རྗེས་གཉིས་པ་ཉིད་ཀྱིས་སྐད་ཅིག་གིས་འཛིག་པར་དམིགས་པ་
 དང་། སྤྱིང་རྗེས་གསུམ་པ་ཉིད་ཀྱིས་རང་བཞིན་མེད་པར་དམིགས་ཅེར་པ་ནི། འདི

行相，若以剎那生滅與無自性爲行相，則於一大悲中，應有不同之二行相矣。以是安立彼二義所差別之有情爲大悲之所緣。成就此二大悲心者，由先知有情是剎那生滅及無自性，便能現起二差別相（剎那相與無自性相）。非大悲心直緣彼二也。

本論釋論皆說，後二大悲緣上述差別相所別之有情。第一大悲則非緣彼所差別者，但緣總相有情，依此說名緣有情大悲。以是應知或說第一大悲要緣常一自在之有情者，所說非理。以未得無我見者之大悲，多有僅緣有情總相者。即得共同人無我及真理見者

之大悲，亦多有未緣差別相所別之有情。喻如能遣瓶上常執已達無常者，非凡緣瓶心皆緣無常所別之瓶。即未達瓶無常者，亦非皆緣常相所差別之瓶也。此三大悲隨緣某一所

དག་གི་དམིགས་ཀྱི་ཡེགས་པར་མ་དོགས་པའི་བཤད་པ་ལྟེ། སྤྱིང་ཆེ་གཉིས་ནི་
 སེམས་ཅན་རྒྱལ་པ་ལྟེ་དང་འབྲེལ་འདྲོད་ཀྱི་ཉམས་པ་ཅན་ཀྱི་ཁས་ལེན་དགོས་ལ། སྤྱིང་
 ཅིག་མ་དང་དང་པལྱིན་མེད་པ་གཉིས་ཉམས་པའི་ཡུལ་ཏུ་འདྲོད་ན། སྤྱིང་ཆེ་གཅིག་ལ་
 འཛིན་ཐུངས་ཀྱི་ཉམས་པ་མི་མཐུན་པ་གཉིས་སུ་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེས་ན་ཁྱུང་
 པར་གཉིས་ཀྱིས་ཁྱུང་པར་ཏུ་བྱས་པའི་སེམས་ཅན་སྤྱིང་ཆེའི་དམིགས་པར་འཛིན་པ་ལ།
 སྤྱིང་ཆེ་གཉིས་ཀྱིས་ཐུན་ཐུན་གྱི་གང་ཟག་གིས་སེམས་ཅན་སྤྱིང་ཅིག་མ་དང་། དང་པལྱིན་
 མེད་པར་སྤོན་ཏུ་དེས་ཐོན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁྱུང་ཅོས་གཉིས་ཀྱི་ཉམས་པ་ཤར་བ་ཅིག་……
 དགོས་ཀྱི། སྤྱིང་ཆེས་དེ་གཉིས་སུ་དམིགས་པ་མི་དགོས་སོ། །ཅ་འབྲེལ་གཉིས་ཀར་
 སྤྱིང་ཆེ་ཕྱི་མ་གཉིས་ལ་ཐུར་བཤད་པའི་ཁྱུང་པར་གྱིས་ཁྱུང་པར་ཏུ་བྱས་པའི་སེམས་……
 ཅན་དམིགས་པར་བཤད་ལ། སྤྱིང་ཆེ་དང་པོ་ལ་དེ་འདྲ་བའི་ཁྱུང་པར་གྱིས་ཁྱུང་
 པར་ཏུ་བྱས་པ་མིན་པར། སེམས་ཅན་ཅོམ་ཞིག་དམིགས་པར་གསུངས་པས། དེ་
 ལ་དགོངས་ནས་སེམས་ཅན་ལ་དམིགས་པའི་སྤྱིང་ཆེ་ཞེས་པ་ཡང་། བ་སྤྱད་པ་དེ་བའི་
 ཕྱིར་ཉེར་བལྟའི་མིང་རོ། །དེས་ན་སྤྱིང་ཆེ་དང་པོ་འདྲིས་དྲག་གཅིག་རང་དབང་ཅན་
 གྱི་སེམས་ཅན་ལ་དམིགས་དགོས་པར་འདྲོད་པ་ནི། མི་དམིགས་པར་སྤྱིང་པ་ལྟེ།
 བདག་མེད་པའི་ལྷ་བ་མ་རྟེན་པའི་རྒྱུད་ཀྱི་སྤྱིང་ཆེ་ལ་ཡང་སེམས་ཅན་ཅོམ་ལ་དམིགས་
 བས་སྤེལ་བ་ཏུ་མ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་དང་། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ཐུན་མོང་བ་དང་།
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བ་རྟེན་པའི་རྒྱུད་ལ་ཡང་། ཐུར་བཤད་པའི་ཁྱུང་པར་གཉིས་གང་
 གིས་ཀྱང་ཁྱུང་པར་ཏུ་མ་བྱས་པའི་སེམས་ཅན་ལ་དམིགས་པའི་སྤྱིང་ཆེ་ཏུ་མ་ཡོད་པའི་
 ཕྱིར་རོ། །དཔེར་ན་བྱས་པ་དྲག་པར་འཛིན་པའི་ཞེན་ཡུལ་སྤྱན་ཐུངས་ནས། མི་
 དྲག་པར་ཁོང་ཏུ་ཅུད་པས་ཀྱང་། བྱས་པ་དམིགས་པར་འཛིན་པེས་ཀྱིས་མི་དྲག་

緣，皆以救拔一切有情出苦爲相，故與二乘之悲心有大差別。若苦已發起諸大悲心，便能引大菩提心——我爲利益一切有情，願當成佛。禮供文中所讀之大悲，雖以最初大悲爲主。但菩薩身中餘大悲心，亦是所讚。故此處釋論中說發大悲心之菩薩，亦不相違。

若爾，最初入道菩薩正因之大悲中，爲有三種大悲否？曰不定。大乘種姓隨法行者則有。彼先抉擇勝義之正見，次乃緣有情發大悲心。依大悲故發菩提心學菩薩行能仁禁戒。若大乘種姓隨信行者則無。彼不能先達真理。待發心已，方能求真理正見及學菩薩行。如中觀莊嚴論云：「先求真理智，勝解勝義已，緣惡見世間，遍發大悲心，精勤利

བས་ཁྱད་པར་དུ་བྱས་པའི་བྱམ་པ་དཔྱིག་པ་པར་མི་འཛོལ་པ་དུ་མ་ཞིག་འོང་ལ།
 བྱམ་པ་མི་དྲིལ་པར་ཁོང་དུ་མ་ཆུད་པས་ཀྱང་། བྱམ་པ་དཔྱིག་པ་པར་མི་འཛོལ་རེས་
 ཀྱིས་དྲིལ་པས་ཁྱད་པར་དུ་བྱས་པའི་བྱམ་པ་དཔྱིག་པ་པར་མི་འཛོལ་པ་བཞིན་ནོ། །
 འདིའི་སྟོང་རྩེ་གསུམ་ནི་དཔྱིག་པ་པར་གསུམ་པོ་གང་ལ་དཔྱིག་པ་ཀྱང་། སེམས་ཅན་
 ཐམས་ཅད་རྒྱལ་བསྐྱེད་མཐའ་དག་ལས་བསྐྱེད་པར་འདོད་པའི་ནམ་པ་ཅན་ཡིན་པས།
 ཉན་རང་གི་སྟོང་རྩེ་དང་ཁྱད་པར་གིན་དུ་ཆེད། །དེ་འདྲ་པའི་སྟོང་རྩེ་ནམས་བསྐྱེད་
 པ་ན། སེམས་ཅན་གྱི་དོན་དུ་བདག་གིས་སངས་རྒྱུས་ཀྱི་གོ་འཕང་ཅི་ནས་ཀྱང་ཐོབ་
 པར་བྱའོ་སྟམ་པའི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་པར་འགྱུར་ན། །མཚོན་བཞེད་ལྷལ་
 དུ་གྱུར་པའི་སྟོང་རྩེ་ནི། ཐོག་མའི་སྟོང་རྩེ་གཙོ་བོ་ཡིན་ཀྱང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་
 དཔྱི་སྟོང་རྩེ་རྩེ་གཞན་ནམས་ཀྱང་ཡིན་པས་ན། སྐབས་འདི་ནམས་སྤྱི་འབྱེལ་པས་
 སྟོང་རྩེ་སྐྱེད་པ་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔར་གསུངས་པ་ནམས་ཀྱང་མ་འགལ་ཡོ། །དེ་ན་
 ཡས་དུ་ཐོག་མར་ཞུགས་པའི་བྱང་སེམས་ཀྱི་གྱུར་གྱུར་པའི་སྟོང་རྩེ་དེ་ལ་སྟོང་རྩེ་གསུམ་
 ག་ཡོད་དམ་ཟེད་ཅེ་ན། འདི་ལ་གཉིས་ལས་ཐོག་ཆེན་གྱི་རིགས་ཅན་ཆོས་ཀྱི་རྩེས་
 འབྲང་ནི། ཡང་དག་པའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཤེས་པ་ཚོལ་བ་སྟོན་དུ་བཏང་ཤི། དོན་
 དམ་པ་ལེགས་པར་གདན་ལ་ཐབ་པའི་འོག་དུ་སེམས་ཅན་ལ་སྟོང་རྩེ་ཆེན་པོ་བསྐྱེད་
 པ་ལ་བརྟེན་ནས། སེམས་བསྐྱེད་ཅིང་ཐུབ་པའི་བོད་ལ་ཞུགས་པུང་སེམས་ཀྱི་སྟོན་
 པ་ལ་སྟོབ་པོ། །ཐོག་ཆེན་གྱི་རིགས་ཅན་དང་པའི་རྩེས་འབྲང་ནི། སྟོན་དུ་
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟོགས་པར་མི་ཉུས་པས་སེམས་བསྐྱེད་པའི་འོག་དུ་ཡང་དག་པའི་དོན་
 ཤེས་པ་ཚོལ་བ་ལ་ཐོགས་པའི་སྟོན་པ་ལ་སྟོབ་ཤི། དབུ་མའི་བྱན་ལས། ཡང་
 དག་ཤེས་ཚོལ་སྟོན་བཏང་ཤི། །དོན་དམ་ནམ་པར་ངེས་ཀྱང་ནས། །ཉུང་ན་

衆生，增長菩提心，受能仁禁戒，悲慧所莊嚴。諸隨信行者，發大菩提心，受能仁禁戒，次勤求真智。」

本論伸禮供已，雖未立誓願，然亦無失。如《中觀論》與《六十正理論》。亦有但立誓願無禮供者，如《親友書》。此《入中論》爲造論而伸禮供，應亦兼含立誓之義。使他趣入之因，謂「所爲」「繫屬」等。本論所「詮」，即甚深廣大二義。其「不共所爲」如前已說。「所爲之心要」，暫時者，謂由了解論義，如法修行，進趣四道

也。
。究竟者，謂證果地。「所爲心要」，依於「所爲」，「所爲」依於論；即是「繫屬」也。

乙二、正出所造論體分二

丙一、因地 丙二、果地

初又分三：

丁一、總說此宗修道之理 丁二、別釋異生地 丁三、廣明菩薩聖地 今初

ཐེགས་གནས་འཛིན་ཏེ་ལ། མྱིང་ཆེ་ཀུན་དུ་བསྐྱེད་ནས་སྤྱ། འགྲོ་དོན་ཕྱེད་
 བར་དབང་གྲུང་བ། བྱང་ཆུབ་སྒོ་རྒྱས་མཁས་པ་ནི། མྱོང་མྱིང་ཆེས་རྒྱན་
 པ་ཡི། ཁྱུང་པའི་བརྟུལ་ཞུགས་ཡང་དག་སྟོན། ཡང་དག་དད་བས་ཆེས་
 འབང་བ། ཆོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་བསྐྱེད་ནས། ཁྱུང་པའི་བརྟུལ་ཞུགས་
 མྱངས་བྱས་དེ། འདྲི་ཞི་ཡང་དག་ཤེས་ཚལ་བཙོན། ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་ཡིན་
 པས་མྱིང་ཆེ་གསུམ་ག་སྟོན་དུ་སྐྱེད་པ་ཡོད་དོ། སྟོན་དུ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་བུ་ཉིད་
 ཀྱང་སྟོན་པ་ལ་སྟོབ་པའི་དུས་སྤྱ་ཡང་། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་གདན་ལ་ཕབ་ནས།
 དེ་ལ་སྟོབ་པ་ལ་འགལ་བ་མེད་པ་ཙམ་དུ་མ་ཟད་ཆུལ་དེ་ངེས་པར་བྱ་དགོས་པ་ཡིན་
 མོ། འདྲི་ལྟར་མཚོན་པར་བཞེད་ནས་བཙམ་པར་དམ་བཅའ་པ་དངས་སྤྱ་མ་མཛད་
 ཀྱང་སྟོན་མེད་དེ། དབྱ་མ་ཙམ་བ་དང་རིགས་པ་དུག་ཙམ་བ་བཞིན་ནོ། འདྲི་བཞིན་དུ་
 བཙམ་པར་དམ་བཅའ་མཛད་ནས། མཚོན་བཞེད་དངས་སྤྱ་མ་མཛད་པ་བཤེས་པའི་
 འཕྲིན་ཡིག་ལྟ་བུ་ཡང་ཡོད་དོ། འདྲི་ཀྱང་དབྱ་མ་ལ་འཇུག་པ་ཙམ་པར་འདོད་
 བས་མཚོན་བཞེད་མཛད་པ་ཡིན་པས། ཤུགས་ལ་ནི་བཙམ་པར་དམ་བཅའ་པ་ཡོད་
 དོ། ཤུགས་ལ་འཇུག་པའི་ཡན་ལག་དགོས་འབྲེལ་ལ་བཞེད་བྱ་ནི། ཟབ་པ་དང་གྲུ་
 མེ་བ་གཉིས་ཡིན་ལ། ཐུན་མེང་མ་ཡིན་པའི་དགོས་པ་ནི་བཤད་ཟིན་དོ། ཉིང་
 དགོས་ལ་གནས་སྐབས་པ་ནི་བཙན་བཙོས་ཀྱི་དོན་ཤེས་པ་ཉམས་སྤྱ་ལེན་པ་ནས་བརྒྱང་
 རྩེ་ལམ་བཞི་བཟོད་བཤོ། མཐར་ཐུག་པ་ནི་འབྲས་བུའི་སའོ། ཉིང་དགོས་དགོས་
 པ་ལ་རག་ལས་པ་དང་། དགོས་པ་བཙན་བཙོས་ལ་རག་ལས་པ་ནི་འབྲེལ་བཤོ། ཤུགས་པ་ལ་གཉིས།
 ཐུའི་ས་དང་། འབྲས་བུའི་སའོ། རང་བོ་ལ་གསུམ།
 ཐུགས་འདིའི་ལམ་ཉམས་སྤྱ་ལེན་ཆུལ་སྟོན་བཙན་པ་དང་། ཅེ་བྱག་དུ་སོ་སྟོན་

若謂此論隨順龍猛抉擇菩薩甚深廣大之道，未知龍猛宗於趣入佛地之道次第如何？

曰：應先以聞思力抉擇龍猛菩薩等宗義。於修行之眞實道獲大信解，不爲諸餘似道所引。若於諸大論師之論典專精研習，而於修道之理心無定解，則彼聞思未見扼要。雖於大乘多施劬勞，終難得眞實之果。故於修道之次第，當勤求了知。龍猛菩薩說道之一分者多，說道之全體謂依深廣二分者，現有三論。一、《寶鬘論》：「本謂菩提心。」及「大悲爲前導」等，前已引訖。論中又云：「菩薩諸功德，今當略宣說，謂施戒忍進，靜慮慧悲等，施謂捨自利，尸羅則利他，忍辱離瞋恚，精進長白法，靜慮專無染，慧抉擇

སང་ཉམས་སུ་ཡོན་ཅུལ་བཤད་པ་དང་། རུང་སེམས་འཕགས་པའི་སའི་རྣམ་གཞག་
 བརྟན་པའོ། །དང་པོ་ནི། གལ་ནེ་བརྟན་བཅོས་འདིར་རུང་སེམས་ཀྱི་ཟབ་པ་དང་
 རྒྱ་ཆེ་པའི་ལམ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཆེས་སུ་འབྲངས་དེ་གཏན་ལ་འབེབས་ན། རེ་ཞིག་མགོན་
 པོ་སྒྲུབ་ཀྱི་ཉམས་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་སང་བཤོད་པའི་ལམ་གྱི་རིམ་པ་ཅི་འདྲ་བ་...
 ཞིག་བཞིན་ཅེ་ན། དེ་ལ་སངས་རྒྱས་གཉིས་པ་སྒྲུབ་ཞབས་ལ་སོགས་པའི་ལུགས་
 ཐོས་བསམ་གྱིས་གཏན་ལ་འབེབས་པ་ནི། སང་གིས་ཡང་དག་པའི་ལམ་ཉམས་སུ་
 ཡོན་ཅུལ་ལ་ངེས་པ་ཆེན་པོ་ཆེད་ནས། ལམ་ལུང་སྤངས་ཀྱིས་བཀྱི་བར་མི་
 རྣམས་པའི་ཆེད་དུ་ཡོན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་ཤིང་ཆེན་པོ་རྣམས་ཀྱི་ལུགས་ཀྱི་གཞུང་ལ་
 ཅི་ཅུམ་སྤངས་ཀྱང་། སང་གི་ལམ་ཉམས་སུ་ཡོན་པའི་ཅུལ་ལ་ངེས་པ་ཅི་ཡང་མི་ཆེད་
 པའི་ཐོས་བསམ་པ་ནི། ཐོས་བསམ་བྱེད་ཅུལ་གནད་དུ་མ་སོང་པའི་ཕྱིར། ཐེག་
 པ་ཆེན་པོ་ལ་ངལ་བར་བྱས་ཀྱང་སྤྱིང་པོ་ཡིགས་པར་མི་ཡོན་པས་ན། ལམ་བཤོད་
 པའི་རིམ་པ་རྣམས་ཤེས་པ་ལ་འབྲངས་པར་བྱའོ། །སྒྲུབ་ཞབས་ཀྱིས་ལམ་གྱི་ཆ་
 ཕོ་གསལ་པེ་བཤད་པ་མང་ཡང་ཟབ་པ་དང་རྒྱ་ཆེ་བ་གཉིས་ཀ་ལས་བརྩམས་པའི་ལམ་...
 ཀྱི་ལུས་རྩོན་པའི་གཞུང་གསུམ་ལས། རིན་ཆེན་འཕྲེང་བ་ལས་གསུངས་ཅུལ་ལ།
 དེ་ཡི་ཆ་བ་རུང་ཅུལ་སེམས། ཞེས་པ་དང་། སྤྱིང་ཆེ་སྤྱོད་པ་དང་སྤྱོད་ཀྱན་དང་།
 ཞེས་སོགས་ནི་སྤྱང་དྲངས་ཟིན་ལ། ཡང་དེ་ཉིད་ལས། དེ་ལ་རུང་ཅུལ་སེམས་
 དཔའ་ཡི། ཡོན་དན་མདོར་བརྟན་བྱ་བ་ནི། སྤྱིན་དང་ཅུལ་ཁྲིམས་བཟོད་བཙོན་
 འགྲུས། །བསམ་གཏན་ཤེས་རབ་སྤྱིང་ཆེ་སོགས། སྤྱིན་པ་རང་དོན་ཡོངས་
 བཏང་ག། ཅུལ་ཁྲིམས་གཞན་པར་བྱ་བའོ། །བཟོད་པ་ཁྲོ་བ་སྤངས་པ་སྟེ། །
 དཀར་པོ་འི་ཆོས་སྟེལ་བཙོན་འགྲུས་སོ། །བསམ་གཏན་ཅེ་གཅིག་ཉོན་མོངས་མེད། །

實義，悲於諸衆生，一味大悲慧。施富戒安樂，忍悅進有威，禪靜慧解脫，悲修一切利。此七能盡攝，一切波羅密，得不思議智，世間依怙尊。」此即說六度與勝利，及大悲

之助伴，皆應修學。論中又說，諸行以菩提心爲前導，及由諸行進趣菩薩十地等。二、《法界讚》：說皈依，次發菩提心，修習十度增長界性及十地等。此即道體之攝頌。三、《集經論》：廣釋彼（道體之攝頌）時，復說暇滿難得，聖教難信，發菩提心尤爲難能。又謂普於一切有情發大悲心甚不易。其能斷除毀傷菩薩、輕慢菩薩、諸魔事業、謗正法等障，則爲尤難。此論所說雖較前二論爲明顯，然修道之次第猶難了知。

受持此宗之靜天論師，造《集學》、《入行》二論。尤以《集學論》所說，顯而且

བཤམ་རབ་བདེན་དོན་གཏན་ལ་འབེབས། ལྷིང་བཅེ་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ལ། །
 ལྷིང་རྩེ་རོ་གཅིག་ཟློ་གྲོས་སོ། ལྷིན་པས་ཡོངས་སྤྱོད་ཁྲིམས་ཀྱིས་པདེ། བཟོད་
 པས་མདངས་ཐུན་བཅོན་པས་པཱེད། བསམ་གཏན་གྱིས་ཞི་ཟློ་ཡིས་གྲོལ། །
 ལྷིང་བཅེ་པས་ནི་དོན་ཀུན་སྒྲུབ། བདུན་པོ་འདི་དག་མ་ལུས་པར། ཁྱིམ་ཅང་
 ས་རོལ་ལྷིན་པ་ཡིས། ཡེ་བཤམ་པས་མ་གྱིས་མི་ཁུལ་ལུལ། འཛིག་དེན་མགོན་
 པོ་ཉིད་ཐོབ་འགྲུང། ཞེས་ལྷིན་དུག་གི་ངོས་འཛིན་དང་། ཕན་ཡོན་དང་ལྷིང་
 རྩེ་གོགས་དང་བཅས་པ་ལ་བསྐྱབ་པར་གསུངས་ཏེ། སྤྱོད་པའི་དེན་སེམས་བསྐྱེད་
 པ་སྤོན་དུ་བདང་བ་དང་། སྤྱོད་པ་དེས་བྱང་སེམས་ཀྱི་ས་བཅུ་བཟོད་པར་གསུངས་སོ།
 ཆོས་དབྱིངས་བསྐྱེད་པ་ལས་ཀྱང་། སྐུམས་སུ་སོང་ནས་སེམས་བསྐྱེད་པ་དང་།
 ཕར་ལྷིན་བཅུས་ཁམས་རྒྱས་པར་བྱེད་པ་དང་། བྱང་སེམས་ཀྱི་ས་བཅུ་གསུངས་སོ།
 ལམ་གྱི་ལུས་ཀྱི་སྒྲིམ་རགས་པ་ཞིག་མཛད་པ་དེ། མདོ་ཀུན་ལས་བདུས་ལས་རྒྱས་
 པར་བཤད་པ་ན། དལ་འབྱོར་དང་བསྐྱན་པ་ལ་དད་བརྟེན་དཀའ་བ་དང་། དེ་
 དག་ལས་ཀྱང་བྱང་ཆ་བ་དུ་སེམས་བསྐྱེད་བརྟེན་དཀའ་བར་གསུངས་ལ། སེམས་
 ཅན་རྣམས་ལ་ལྷིང་རྩེ་ཆེ་ཆེ་བ་ཡང་རྟེན་དཀའ་བ་དང་། སྤར་བཤད་པ་རྣམས་ལས་ཀྱང་།
 བྱང་སེམས་ལ་སྤྱི་འབྱོན་པའི་ལས་སྤྱིལ་དང་། དེ་པ་བརྒྱས་པའི་སེམས་དང་།
 བདུན་གྱི་ལས་དང་། དམ་ཆོས་སྤོང་བ་སོགས་སྤོང་བ་རྟེན་དཀའ་བ་སོགས་ཀྱི་བཤད་
 པ་མང་དུ་གསུངས་སོ། འདི་ལྟ་མ་གཉིས་ལ་ལྷོས་ན་གསལ་མོད་ཀྱང་། ད་དུང་
 ལམ་གྱི་རིམ་པ་རྣམས་རྟོགས་དཀའ་བ་ལ། སྤོབ་དཔོན་གྱི་ལུགས་འཛིན་ཆེན་པོ་
 ཞི་བ་ལྟ་ལ། སྤྱིར་བསྐྱབ་སྤྱོད་གཉིས་ཀྱི་དང་ཁྱད་པར་དུ་མདོ་བདུས་ཀྱི་དོན་གྱི་འགྲེལ་
 པ་བསྐྱབ་བདུས་ལས་ཤིན་དུ་གསལ་ཞིང་རྒྱས་པར་གསུངས་ཏེ། ཐོག་མར་དལ་

廣。彼謂先思暇滿難得，於現生中取堅攝義。次修淨信，尤應思惟大乘功德生堅固信，發願菩提心。次受行菩提心之律儀。次緣自身、資財、善根、總修惠施，守護、清淨、增長等；又《四百論》亦說甚深廣大之道體。《中觀心論》，《中觀莊嚴論》，《中觀修次第》三論等，略說道體亦復相同。故住持龍猛宗之諸大論師，所說之道體皆相同也。初修業者於此等法易生定解之方便，然燈智於《菩提道次第論》中，已顯了宣說，如彼應知。

丁二、別釋異生地

若此論中抉擇菩薩甚深廣大二道、及彼果者。則於菩薩道極關重要之異生地諸道次第，應於禮敬後宣說。今未說彼而即說聖地何耶？答：已於禮敬時說。前明修三種因乃

成菩薩，即是顯示欲入大乘者須先修彼三法，故此處不復宣說。又彼三法非僅道前須修

འབྱོར་དོན་ཆེ་ཞིང་གིན་དུ་སྒྲེད་དཀའ་བ་བསམས་ནས། ཆོ་འདོར་སྒྲིང་བོ་ལེན་བའི་
 ཐུན་བ་སེམས་པ་དང་། དེ་ནས་དད་བ་སྒྲིད་ཅུད་པར་དུ་ཐེག་བ་ཆེན་བོའི་ཡོན་
 དན་བསམ་བའི་དད་བ་བདན་པོ་བསྒྲེད་དེ། སྒྲོན་བ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་བསྒྲེད་བ་
 དང་། དེ་ནས་འཆག་བའི་སྐམ་བ་བརྒྱུད་བ་དང་། དེ་ནས་ལྷུས་དང་ལོངས་
 སྒྲོད་དགོ་ཅ་གསུམ་བདང་བ་དང་། བསྐྱུང་བ་དང་། དག་པར་བྱེད་བ་དང་།
 སྒྲེལ་བའི་ཆུལ་རྣམས་གསལ་བར་གསུངས་པ་འདྲིས། མདོ་ཀྱན་ལས་བདུས་
 བཤད་པར་བྱའོ། །བཞི་བརྒྱ་པར་ཡང་ཟབ་བ་དང་ཀྱེ་ཆེ་བའི་ལམ་གྱི་ལྷས་གསུངས་
 ལ། དབྱ་མ་སྒྲིང་བོ་དང་། དབྱ་མ་ཀྱན་དང་། དབྱ་མ་འཛོམས་རིམ་གསུམ་
 ལས་བསྐྱུས་ཏེ་གསུངས་བའི་ལྷས་རྣམས་ཀྱང་འདྲ་བས། འཕགས་བའི་ལྷགས་
 འཛོན་བའི་ཆེན་བོ་ཐམས་ཅད་ལས་གྱི་ཁོག་ལ་འདྲའོ། །འདྲི་རྣམས་ལ་ངེས་བ་
 བདེ་ཆུག་དུ་སྒྲེད་བའི་ཐབས་ལས་དང་བོ་པས་འཆག་བ་བདེ་བ་ནི་གིང་དེ་ཆེན་བོའི་.....
 ལྷགས་གཉིས་ལ་མཁས་བའི་དབལ་མར་མེ་མཚན་གྱི་གདམས་ངག་བྱང་ཆུབ་ལས་.....
 གྱི་རིམ་བར། གིན་དུ་གོ་སྒྲིབ་བའི་འཁྲིད་ཆུལ་བཅུན་བ་ལས་ཤེས་པར་བྱའོ། །
 གཉིས་བ་ནི། གལ་ཏེ་བཅུན་བཅོས་འདོར་བྱང་སེམས་ཀྱི་ལམ་ཟབ་བ་དང་ཀྱེ་ཆེ་བ་
 གཉིས་ཀ་དང་། དེས་ཐོབ་པར་བྱ་བའི་འདུས་བྱ་གདན་ལ་འབབས་ན། བྱང་
 སེམས་ལ་གལ་གིན་དུ་ཆེ་བའི་སོ་སྒྲེའི་སའི་ལམ་གྱི་རིམ་བོ་རྣམས། མཚན་བཞེད་
 གྱི་འོག་འདོར་བཅུན་དགོས་བ་ལས། དེར་མི་སྡོན་པར་འཕགས་བའི་ས་ཉིད་ནས་
 འཆད་བ་ཇི་ལྟར་རིགས་སྒྲུལ་ན། འདྲི་ནི་མཚན་བཞེད་ཀྱི་སྐབས་ཉིད་དུ་བཤད་བས།
 སྐབས་འདོར་མ་བཤད་དོ། །དེའི་དགོས་པ་ནི་གང་བསྒྲོམས་པ་ལ་བདེན་ནས་བྱང་
 སེམས་སུ་འགྱུར་བའི་སྒྲུའི་གཙོ་བོ་གསུམ་བཅུན་བས། ཐེག་ཆེན་དུ་འཆག་པར་

，即成菩薩亦應修習。其不依二邊之智尤爲諸行之上首。以彼爲例，則施等餘行亦皆須學。如集經論云：「菩薩若無善巧方便，不應修學甚深法性。以方便智慧雙運，乃是菩薩之正行。」此說當學二種資糧雙運之道。僅有智慧或方便一分，不應知足。若全無殊勝方便智慧，僅修心一境性，尤不可恃。

未知觀察真義正理所破之界限而妄破一切者，現世大有其人。誤以一切分別皆是實執。謂：「一切名言安立皆唯就他而立，佛果唯有智慧觀空之真如法身，佛色身是所化相續中攝。」若爾，則以教理成立聲聞獨覺從諸佛生，諸佛從菩薩生等，一切皆非（入中論）之自宗。彼謂「修三法乃成菩薩，亦非中觀師自宗，唯就他而立。」總之，凡自宗所應修之道，悉皆毀謗。與論說自性本空之有情，有六法如水車流轉生死等，悉成矛

འདྲོད་པས་དེ་གསུམ་ཐོག་མར་ཉམས་སུ་སྒྲུང་དགོས་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིར་དེ། །དེ་
 གསུམ་ནི་སྟོན་ཏེ་ཉམས་སུ་ཡོན་དགོས་པར་མ་ཟད། བྱང་སེམས་སུ་བྱུར་ནས་ཀྱང་
 ཉམས་སུ་སྒྲུང་དགོས་པ་ལ། གཉིས་ལ་མི་དེན་པའི་ཡི་ཤེས་ནི་སྟོན་པའི་གཙུག་པོ་
 ཡིན་པས། དེས་མཚན་ནས་སྟོན་སྟེགས་ཀྱི་སྟོན་པ་གཞན་ལ་སྟོན་པ་ཡང་གོ་དགོས་
 མོ། །དེ་ཡང་མདོ་ཀྱན་ལས་བདུས་པ་ལས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ཐབས་ལ་
 མཁས་པ་དང་བྲལ་བར་ཆོས་ཉིད་ཐབས་ལ་སྦྱར་བར་མི་བྱ་སྟེ། འདི་ལྟར་ཐབས་
 དང་ཤེས་རབ་རྒྱུད་ཀྱི་འབྲེལ་པ་ནི། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་རྣམས་ཀྱི་སྟོན་པ་ཡང་
 དག་པའོ། །ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་ཆོགས་གཉིས་རྒྱུད་ཀྱི་འབྲེལ་པ་ལ་བསྟུན་དགོས་
 ཀྱི། ཐབས་ཤེས་ཕྱོགས་དེ་པས་ཆོག་ཤེས་བྱེད་པ་དང་། ཐབས་ཤེས་བྱེད་པར་
 ཅན་གང་ཡང་མེད་པའི་སེམས་ཅེ་གཅིག་པ་ཅམ་ལ་ཡིན་བདན་པར་མི་བྱའོ། །དེ་ཁོ་
 ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་པའི་རིགས་པས་དགག་བྱ་འགོག་པའི་ས་མཚམས་མ་ཟིན་པར་.....
 ཐབས་ཅན་དགག་པར་མཐོང་སྟེ། ཏོག་པ་གང་ཡིན་ཐབས་ཅན་མདོན་འཛིན་ཏེ་
 འབྱུལ་བས། ཐ་སྟོན་གྱི་རྣམ་གཞག་ཐབས་ཅན་གཞན་ངོ་ཁོ་ན་ལ་སྟེལ་བ་དང་།
 འབྲས་བུའི་སྐབས་སུ་ཡི་ཤེས་ཀྱིས་སྟོང་པའི་དེ་བཞིན་ཉིད་ཅམ་ཞིག་གི་ཆོས་སྟེ་.....
 ལས་མེད་ཅིང་། གཞུགས་ཀྱི་སྐྱ་གདུལ་བུའི་ཤེས་རྒྱུད་ཀྱིས་བསྟུས་པར་འདྲོད་པ་
 རྣམས་ལ་ནི། ཉན་རང་གཉིས་བྱུང་དབང་ལས་སྟེས་པ་དང་། སངས་རྒྱས་བྱང་
 སེམས་ལས་འབྱུངས་པར་ལྷང་རིགས་ཀྱིས་བསྟུབས་པ་སྟོགས་ཐབས་ཅན་དེ་བྱ་མ་.....
 ལ་འཇུག་པའི་ལྷགས་མིན་པར་འགྱུར་ཞིང་། ཆོས་གསུམ་བསྟོམ་པ་ཡང་བྱང་སེམས་
 དབྱུ་མ་པའི་ལྷགས་མིན་པར་གཞན་ངོ་ཅམ་ཏེ་བཞག་པའོ། །ཞེས་པས་རང་ངོས་
 ནས་ལམ་ཉམས་སུ་སྒྲུང་དགོས་པ་ཐབས་ཅན་ལ་སྦྱར་པ་བདུག་ཅིང་། རང་བཞིན་

盾。應知彼等始從禮供乃至論終，皆是倒說也。

聖地所說修學施等，多有爲異生地所應學者，故於現在即應精勤修學。

丁三、廣明菩薩聖地分三

戊一、十地總相建立 戊二、諸地各別建立 戊三、明十地功德 今初
此中說極喜等十一地者，如《寶鬘論》云：「如聲聞乘中，說聲聞八地，如是大乘

入中論善顯密意疏

十九

卷一 釋第一勝義菩提心之一

二〇

中，說菩薩十地。」今依彼論所說十地及略說佛地爲根本，並依《十地經》。彼說極喜等十地爲十種發心者，意取勝義發心。建立爲勝義發心之十地，釋論以地之體性、何法攝持、得名，及其名義四義而釋。如云：「菩薩無漏爲悲等所攝持，各別分位，名之爲地。是功德所依故。」其體性之無漏智。有說如《俱舍》漏不隨增者，名爲無漏。是未

གྱིས་ལྷུང་བས་ཕྱོང་བའི་སེམས་ཅན་ཐོ་ཆུན་དང་ཆོས་མཐུན་དུག་གིས་འཁོར་བར་...
 བཤད་བ་རྣམས་འགལ་འདྲེ་འབའ་ཞིག་དུ་འགྱུར་བས། དབུ་མ་ལ་འཇུག་བའི་
 མཆོད་བཟློན་ནས་བརྒྱུད་ཤི། གཞུང་གི་དོན་ཡོད་པར་འཆད་པ་ལ་ཞུགས་པར་གཤམ་
 བར་བྱའོ། ལྷན་སོགས་ལ་སློབ་ཚུལ་འཕགས་པའི་སའི་སྐབས་སུ་བཤད་བ་རྣམས་
 ལའང་སོ་སླེབ་ས་ནས་ཀྱང་། ཉམས་སུ་སྒྲུང་བའི་སློབ་པ་མང་དུ་ཡོད་བ་རྣམས་
 ཤེས་བར་བྱས་ནས། ད་ལྟ་ནས་ཀྱང་ཉམས་སུ་སྒྲུང་བ་ལ་འབད་བར་བྱའོ། །
 གཞུགས་པ་ལ་གསུམ། ས་བཅུད་ལྷན་མོང་གི་རྣམ་གཞག །ས་སོ་སོ་རི་རྣམ་
 གཞག །ས་བཅུད་ཡོན་ཏན་བཟུན་བའོ། །དང་བོ་ནི། འདྲིར་རབ་རྒྱལ་
 སོགས་ས་བཅུ་གཅིག་བཤད་བ་ནི། རིན་ཆེན་འཕྲུང་བ་ལས། རི་ལྟར་ཉན་ཐོས་
 ཐོག་བ་ལ། །ཉན་ཐོས་ས་ནི་བརྒྱད་བཤད་བ། །དེ་བཞིན་ཐོག་པ་ཆེན་བོ་ལ། །
 བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ས་བཅུའོ། ཞེས་ས་བཅུ་དང་། བཅུ་གཅིག་བའི་རྣམ་
 གཞག་རབས་པ་ཞིག་གསུངས་པ་ལ་གཞི་མཛད་ཅིང་། ས་བཅུ་བའི་མདོ་ལ་ཡང་
 བཏེན་ནས་མཛད་དེ། དེ་ལ་རབ་དགའ་སོགས་ས་བཅུ་ལ་སེམས་བསྐྱེད་པ་བརྒྱུད་
 བཤད་བ་ནི། དོན་དམ་པའི་སེམས་བསྐྱེད་ལ་དགོངས་སོ། །དོན་དམ་སེམས་
 བསྐྱེད་དུ་བཞག་པའི་ས་བཅུའི་ངོ་བོ་ནི། །འགྲེལ་བ་ལས། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་
 རྣམས་ཀྱི་ཟག་པ་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་སྤྱིར་རྩེ་ལ་སོགས་བྱས་ཟིན་པ་ཉིད་ཆར་རྣམ་པར་སྤེ་
 བ་ན། ས་ཞེས་བྱ་བའི་མིང་འབྲེམ་ཏེ་ཡོན་ཏན་གྱི་གནས་སུ་འགྱུར་བའི་བྱིང་པོ། །
 ཞེས་ས་ཡི་ངོ་བོ་དང་གང་གིས་ཡོངས་སུ་ཟིན་པ་དང་། སའི་མིང་འབྲེམ་ཏེ་ཡོངས་དང་།
 སྤྱིར་དོན་བཤད་པ་བཞིས་བཟུན་ནི། །ཟག་པ་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་ཞེས་པའི་ངོ་བོ་ནི།
 ས་ཅིག་མཛོད་རྣམ་པཤད་བ་ལྟར་གྱི་ཟག་པ་རྒྱས་སུ་མི་ཅུང་བ་ལ་ཟག་མེད་དུ་འཆད་

解此宗安立無漏之義。自宗謂實執無明與彼習氣隨一所染，即爲有漏。離染之智乃是無漏。如《顯句論》云：「離無明翳障諸智，非觀待無漏境性。」此復應知：未得佛地以來，其未爲無明習氣所染之智，唯聖根本無分別智。彼亦是暫時。從根本定起，仍生習氣爲彼所染。乃至七地以來有無明染。八地以後與阿羅漢，斷盡能染之無明則無彼染。然仍爲無明習氣所染。又釋論說初地始名無二智者，是約無心境別異之二相而說，非謂遠離二邊之智。又此論師多說離無明翳之智慧。故有說無明及彼習氣盡時智慧亦滅，以爲論師宗者，如觀行派外道，妄計垢盡心亦盡，是大斷見。有說聖根本定中無智者，亦與彼同。《寶鬘論》云：「見彼則解脫，爲由何法見？名言說爲心。」此問由何法能現

བ་ནི། ལུགས་འདིའི་ཟག་མེད་ཏུ་འཛོལ་བའི་དོན་ཕུན་མོང་མ་ཡིན་པ་མ་རྟོགས་པར་
 མྱེད་བས། རང་གི་ལུགས་ནི་བདེན་འཛིན་གྱི་མ་རིག་པ་དང་། དེའི་བག་ཆགས་
 གང་ཅུང་གིས་བསྐྱད་པ་ནི་ཟག་བཅས་དང་། བསྐྱད་པ་དེ་དང་བྲལ་བའི་ཡེ་ཤེས་ནི་
 ཟག་པ་མེད་པ་ཡིན་ཏེ། ཚིག་གསལ་ལས། མ་རིག་པའི་རབ་རིབ་དང་བྲལ་བ་དག་
 གི་ཡེ་ཤེས་ཟག་པ་མེད་པའི་ཡུལ་གྱི་རང་བཞིན་ལ་ལྟོས་ནས་ནི་མ་ཡིན་ནོ། ཞེས་
 གསུངས་པ་བཞིན་ནོ། །དེ་ཡང་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་མ་ཐོབ་ཚུན་ཆད་ཏུ་མ་རིག་པའི་
 བག་ཆགས་ཀྱིས་མ་བསྐྱད་པའི་ཤེས་པ་ནི། འཕགས་པ་རྣམས་ཀྱི་མཉམ་གཞིག་
 མི་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་མིན་པ་མེད་ལ། དེ་ཡང་རེས་འཛོལ་བ་ལྟེ་མཉམ་གཞིག་ལས་
 ལངས་པ་ན་བག་ཆགས་ཀྱིས་བསྐྱད་པ་ཅན་ཏུ་སྒྲེའོ། །ས་བདུན་པའི་བར་ཏུ་ནི་མ་
 རིག་པས་སྒྲོད་པ་ཡོད་ལ། ས་བརྒྱད་པ་ནས་དང་དགྲ་བཅོམ་པ་གཉིས་ལ་ནི། སྒྲོད་
 བྱེད་ཀྱི་མ་རིག་པ་ཟད་པས། དེས་བསྐྱད་པ་མེད་ཀྱི་མ་རིག་པའི་བག་ཆགས་ཀྱིས་
 བསྐྱད་པ་ནི་ཡོད་ནོ། །ཡང་འབྲེལ་བར་ས་དང་བོ་ལ་གཉིས་སུ་མེད་པའི་ཡེ་ཤེས་
 ཀྱི་མིང་ཅན་ཞེས་གསུངས་པ་ནི། ཡུལ་ཡུལ་ཅན་རྒྱངས་ཆད་ཏུ་གཉིས་སུ་མྱེད་པ་
 མེད་པ་ལ་ཟེར་གྱི། །མཐའ་གཉིས་སྤངས་པ་ཅམ་གྱི་ཡེ་ཤེས་ལ་མི་བྱའོ། །སྒྲོབ་
 དཔོན་འདིའི་གཞུང་ཏུ་མ་རིག་པའི་རབ་རིབ་དང་བྲལ་བའི་ཤེས་རབ་དང་ཡེ་ཤེས།
 ཞེས་ཏུ་མ་ཞིག་གསུངས་པས་མ་རིག་པ་དང་། དེའི་བག་ཆགས་རིག་པའི་ཁྲབ་བྱེད་
 ཏུ་བྱས་ནས། དེ་གཉིས་ཟད་པ་ན་ཡེ་ཤེས་ཀྱང་རྟོག་པ་སྒྲོབ་དཔོན་འདིའི་ལུགས་
 སུ་སྦྱ་བ་ནི། ལྷ་ལྷེགས་དབྱེད་པ་བའི་མ་ཟད་ན་སེམས་ཀྱང་ཟད་པར་འདོད་པ་ལྟར་
 སྦྱ་བའི་སྦྱར་འདེབས་ཆེན་པོ་ཡིན་ལ། འཕགས་པའི་མཉམ་གཞིག་ན་ཡེ་ཤེས་མེད་
 ཟེར་བ་ཡང་དེ་དང་འདྲའོ། །རིན་ཆེན་འཕྲུང་བ་ལས་ཀྱང་། དེ་ཕྱིར་དེ་ལྟར་མཐོང་

見真理。答以於名言中由心現見。《法界讀》亦云：「猶如火浣衣，爲衆垢所污，投於猛火中，垢焚非衣損。如是光明心，爲貪等垢染，智火燒其垢，非彼光明性。」此說如石綿衣，若有垢染投入火中，火能燒垢而不損衣。如是心垢用智火燒，僅燒其垢；非光

明心亦隨之而盡。

菩薩聖根本智，雖與二乘聖根本智，俱無明習氣所染，現證法性。然安立爲菩薩聖地者，在是否隨大悲轉、有無十二類百種功德等增上。又如上說，於資糧加行道中，是否以無量理門，觀察二無我之真義。即從彼智現證真理，亦與二乘有大差別。各別分位者，謂即一無漏智，就義別立，前後諸分位，即各別諸地。名爲地者，以是功德依處，

བ་གྱིས། །གང་གིས་མཐོང་བར་འགྱུར་ཞེ་ན། །ཐ་སྐད་དུ་ནི་སེམས་ལ་བརྟེན།
 ཅེས་ཡུལ་ཅན་གྱི་བྱེད་པ་ཅི་འདྲ་བ་ཞིག་གིས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་མཐོང་བ་དྲིས་
 བའི་ཕན་དུ། ཐ་སྐད་དུ་སེམས་ཀྱིས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་མཐོང་བར་གསུངས་
 ཤིང་། ཆོས་དབྱིངས་བཟོད་པ་ལས་ཀྱང་། ཇི་ལྟར་མེ་ཡིས་དག་བའི་གོས། །
 ལྷ་ཆོག་གི་མས་དྲི་མ་ཅན། ཇི་ལྟར་མེ་ཡི་ནང་བཅག་ན། ཇི་མ་འཛིག་འགྱུར་
 གོས་མིན་ལྟར། །དེ་བཞིན་འདྲེ་གསལ་བ་ཡི་སེམས། །འདྲོད་ཆགས་ལས་སྐྱེས་དྲི་
 མ་ཅན། །ཡེ་ཤེས་མེ་ཡིས་དྲི་མ་སྟེག་ དེ་ཉིད་འདྲེ་གསལ་མ་ཡིན་ནོ། ཞེས་དེ་
 ལྷས་ཀྱི་གོས་དྲི་མ་ཅན་མེར་བཅག་པ་ན། མེས་དྲི་མ་ཆོག་ཀྱང་གོས་མི་འཛིག་པ་
 ལྟར། སེམས་ཀྱི་དྲི་མ་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་མེས་བསྟེགས་པ་ན། དྲི་མ་སྟེག་པ་ཡིན་གྱི་
 འདྲེ་གསལ་བའི་སེམས་མེད་པར་གི་འགྱུར་བར་གསུངས་སོ། །བྱང་སེམས་འཕུང་
 བའི་མཉམ་གཞིག་ཡེ་ཤེས་དང་། ཉན་རང་འཕགས་བའི་མཉམ་གཞིག་ཡེ་ཤེས་
 གཉིས། མ་དེག་བའི་བག་ཆགས་ཀྱིས་མ་བསྐྱད་པར་ཆོས་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་
 བར་མཆོངས་ཀྱང་། བྱང་སེམས་འཕགས་བའི་སར་འཛོལ་མི་འཛོལ་གི་ཁྱད་པར་
 ཉི། ལྷིང་ཆེ་ཆེན་བའི་གཞན་དབང་དུ་གྱུར་མ་གྱུར་དང་། ཡོན་ཏན་བཟུ་ཕྱག་བཅ་
 གཉིས་སོགས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཡོད་མེད་ཀྱི་དབང་གིས་ཡིན་ནོ། །གཞན་ཡང་སྤར་བཤད་
 བ་ལྟར་ཆོགས་སྤྱོད་གྱི་སྐབས་སུ། བདག་མེད་གཉིས་ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་ལ།
 དེགས་པའི་ནམ་གྲངས་དབག་དུ་མེད་བའི་སྒོ་ནས། ཟབ་དོན་ལ་སྒོ་རྣམ་པ་དང་
 མ་རྣམ་པ་ལས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་རྟོགས་མ་རྟོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཡང་ཤིན་དུ་
 ཆེའོ། །ཀར་ཕྱེ་བ་ན་ཞེས་པ་ནི་ཆ་ཅན་ཟག་མེད་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་གཅིག་ཉིད་ཀྱི་ཆ་སོ་སོ་
 སོ་སོར་དེས་གིས་ཕྱེ་བའི་སྤྱི་ཕྱི་ཆ་རྣམས་ས་སོ་སོར་འགྱུར་བ་སྟེ། ས་ཞེས་

猶如大地，故立是名。此等是說勝義十地皆依無分別智安立。雖是一智，略以四門差別，各別立爲極喜地等：一、由功德數量展轉增長之差別，謂初地中有十二類百功德，第二地中有十二類千功德等。二、由殊勝神力展轉增長之差別，有說此謂能動百佛土千佛土等。然彼已攝入功德數量增長之內。此中似說，各地淨垢之力與進道之力展轉增長。三、波羅蜜多各別增上之差別，謂初地布施波羅蜜多增上，二地持戒波羅蜜多增上等。四、受異熟生展轉增長之差別，謂初地作贍部洲王，二地作四大洲王等。以是當知各地無分別智，成就功德數量之功能，勝劣有大差別，故各別安立爲地。各地後得位之功德，亦各地所攝，故非唯說根本智德。

諸地差別雖如上說，然勝義地之所緣行相，則無不同。如《十地經》云：「如空中鳥跡，智者難思議，菩薩地亦爾，難說能聞況。」此說如鳥雖於空中飛翔，然彼鳥跡，

བ་ནི་ཡོན་ཏན་གྱི་གནས་སམ་རྟེན་བྱེད་པས། ས་དང་འབྲེལ་བས་དེ་ལྟར་བསྐྱེད་བའོ། །དེ་
 དག་གིས་ནི་རྟོན་དམ་པའི་ས་བཅུ་ཀ་ཡང་མི་རྟོག་ཡེ་ཤེས་རྟེན་ལ་འཛོལ་བར་བསྐྱེད་ན།
 དེ་མཚུངས་ཀྱང་རབ་དགའ་སོགས་ས་སོ་སོར་འཛོལ་ཚུལ་ནི། བཞིའི་སྒོ་ནས་
 འཛོལ་བའི་ཁྱད་པར་དང་བོ་ནི། ས་དང་བོ་ལ་ཡོན་ཏན་བརྒྱ་ཕྱག་བཅུ་གཉིས་དང་།
 གཉིས་པ་ལ་ཕྱོང་ཕྱག་བཅུ་གཉིས་སོགས་འཆད་པར་འགྱུར་བ་ལྟར་ཡོན་ཏན་གྱི་.....
 གྲངས་གོང་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་བའོ། །ཁྱད་པར་གཉིས་བ་ནི་མཐུ་ཕྱུལ་དུ་བྱུང་བ་
 གོང་ནས་གོང་དུ་འཕྱོལ་བའི་ཁྱད་པར་རོ། །དེ་ནི་ཞིང་བརྒྱ་གཡོ་བ་དང་ཕྱོང་གཡོ་
 བ་སོགས་ལ་འཆད་མོད་ཀྱང་། དེ་ཡོན་ཏན་གྱི་གྲངས་འཕེལ་བའི་ནང་དུ་སོང་ཟིན་
 པས། ས་སོ་སོ་འི་སྐབས་ཀྱི་དྲི་མ་སྤོང་བའི་ཕྱོབས་དང་། ལས་བགྱོད་བའི་
 ཕྱོབས་གོང་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་བ་ལ་བྱ་དགོས་བ་འདྲའོ། །གསུམ་བ་ནི། ས་དང་
 བོར་ཕྱིན་བའི་མར་ཕྱིན་ཕྱག་བ་དང་། གཉིས་པར་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་མར་ཕྱིན་ཕྱག་
 བ་སོགས་མར་ཕྱིན་རྒྱུ་བའི་ཁྱད་པར་རོ། །ཁྱད་པར་བཞི་བ་ནི། ས་དང་བོར་
 འཛམ་བུ་སྤྱིང་ལ་དབང་བ་དང་། གཉིས་པར་སྤྱིང་བཞི་ལ་དབང་བའི་ཀྱུ་ལ་བོར་སྤེལ་
 བ་སོགས་ནམ་ཕྱིན་གྱི་སྤེལ་གོང་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་བའོ། །དེས་ན་ས་སོ་སོ་འི་མི་
 རྟོག་ཡེ་ཤེས་ལ་ཡོན་ཏན་གྱི་གྲངས་ལ་སོགས་བའི་རྣམ་པ་དམན་མཆོག་གི་ཁྱད་པར་
 ཆེན་པོ་ཡོད་པས་ས་ནམས་ས་སོར་འཛོལ་ལ། ས་སོ་སོ་འི་སྐབས་ཀྱི་ཆེས་ཐོབ་
 ཀྱི་ཡོན་ཏན་ནམས་ཀྱང་ས་དེ་དང་དེར་བསྐྱེད་དགོས་པས། མཉམ་གཞིག་ཁོ་ན་ལ་མི་
 བྱའོ། །དེས་སོ་སོར་འབྱེད་ཚུལ་དེ་ལྟར་བྱའོ། །རྟོན་དམ་པའི་ས་འདི་ནམས་ལ་
 རང་གི་ངོ་བོ་འདི་དམིགས་ནམ་མེ་འདྲ་བའི་ཁྱད་པར་གྱིས་བྱས་བའི་དབྱེ་བ་ནི་ཡོད་བ་
 མིན་ཏེ། ས་བཅུ་བའི་མདོ་ལས། རི་ལྟར་པར་ལྟར་བྱ་ཆེས་མཁས་ནམས་ཀྱིས།

ཀྱལ་བའི་སྤྲུལ་བོ་འདི་ཡི་སེམས་གང་འགྲོ་བ་……

ནམས། །ནམ་བར་གྲོལ་བར་བྱ་ཕྱིར་སྤྲིང་ཇེ་

དབང་གུར་ཅིང་།

世間智者語所不能議，心所不能思。如是如飛鳥之勝義地，雖於如虛空之法性中行。然彼行相，即彼聖者亦不能如自所證而說，聞者亦不能如彼所現見而聞。

卷二

釋第一勝義菩提心之二

戊二、諸地各別建立分三

己一、釋極喜等五地 己二、釋第六現前地 己三、釋遠行等四地
初又分五：

庚一、極喜地 庚二、離垢地 庚三、發光地 庚四、燄慧地 庚五、難行地
初又分三：

辛一、略說地體性 辛二、廣釋地功德 辛三、結說地功德 今初

「佛子此心於眾生，為度彼故隨悲轉，由普賢願善迴向，安住極喜此名初。」

安住初地之佛子，由見眾生皆無自性，以無自性為悲心緣境之差別。此心為度諸眾生故，隨大悲轉。由普賢菩薩之大願，迴向眾善。其無二相智，名曰極喜。證得功德數量等果。此地菩薩之勝義心，名最初出世間心。初地菩薩發無數億大願，如《十地經》

ཀྱལ་བའི་སྤྲུལ་བོ་འདི་སྤྲིང་བས་

རབ་བསྐྱེས་དགའ་བ་ལ། །རབ་དྲུ་གནས་བ་དེ་ནི་

དང་བོ་ཞེས་བྱ་འོ།

བཟོད་པར་བྱས་མ་ཡིན་ཞིང་མི་མཐོང་བ། །དེ་ལྟར་བྱུང་བའི་སྐྱེས་ཀྱི་ས་ཀྱན་ཡང་།
 བཟོད་མི་བྱས་ན་མཉན་པར་ག་ལ་བྱས། །ཞེས་པར་སྒྲུང་གི་ནམ་མཁའ་ལ་བྱས་པ་གྲོད་
 ཀྱང་། ། བྱའི་རྩེས་འཛིག་དེན་གྱི་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་འག་གིས་བཟོད་པ་དང་།
 སྐྱོས་མཐོང་བ་མིན་པ་བཞིན་དུ་བྱ་ལྟ་བུའི་དོན་དམ་པའི་ས་རྣམས་ཀྱིས། །ནམ་མཁའ་
 ལྟ་བུའི་ཆོས་ཉིད་ལ་བཞུད་ཀྱང་། །དེའི་བཞུད་ཚུལ་འཕགས་པས་ཉམས་སུ་བྱོང་
 བ་ཅི་བཞིན་པ་ནི། །འཆད་པ་བོ་འཕགས་པས་ཀྱང་བཟོད་པར་མི་བྱས་ན། །ཉན་
 བ་བོ་རྣམས་ཀྱིས་གཞིགས་པ་ཅི་བཞིན་པ་མཉན་པར་མི་བྱས་པར་གསུངས་སོ། །
 གཉིས་པ་ལ་གསུམ། །རབ་དགའ་སོགས་ས་ལྔ་བཤད་པ་དང་། །ས་དྲུག་པ་
 མངོན་དུ་བྱུང་བ་བཤད་པ་དང་། །རིང་དུ་སྐོང་བ་སོགས་ས་བཞི་བཤད་པའོ། །
 དང་བོ་ལ་ལྔ། །ས་དང་བོ་རབ་དུ་དགའ་བ་དང་། །ས་གཉིས་པ་དེ་མ་མེད་པ་དང་།
 །ས་གསུམ་པ་འོད་བྱེད་པ་དང་། །ས་བཞི་པ་འོད་འཕྱོག་པ་དང་། །ས་ལྔ་པ་སྐྱུང་དགའ་
 བ་བཤད་པའོ། །དང་བོ་ལ་གསུམ། །ཁྱད་གཞི་སའི་ངོ་བོ་མདོར་བཅུན།
 ཁྱད་ཆོས་སའི་ཡོན་ཏན་ཀྱས་པར་བཤད། །སའི་ཡོན་ཏན་བཟོད་པའི་རྩོ་ནམ་མཁུག་
 བཅུ་བའོ། །དང་བོ་ནི། །ས་དང་བོ་ལ་གནས་པའི་བྱུང་བའི་སྐྱེས་པོ་སྤར་བཤད་
 པའི་ཚུལ་གྱིས། །འགྲོ་པ་རང་བཞིན་མེད་པར་མཐོང་བའི་རང་བཞིན་མེད་པ་སྤྱིང་
 རྩེ་དམིགས་ལུལ་གྱི་ཁྱད་པར་དུ་བརྒྱང་བ་འདྲི་ཡི་སེམས་གང་འགྲོ་བ་རྣམས། །རྣམ་
 བར་གྲོལ་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དུ་སྤྱིང་རྩེ་ཆེན་པོའི་གཞན་དབང་དུ་བྱུར་ཅིང་། །བྱང་
 སེམས་ཀྱན་དུ་བརྒྱང་བོའི་སྤོན་ལམ་གྱིས་དགེ་བ་རྣམས་རབ་དུ་བསྐྱོས་བ། །རབ་
 དུ་དགའ་བ་ཞེས་པའི་མིང་ཅན་གཉིས་སུ་སྤྱང་བ་མེད་པའི་ཡི་ཤེས། །དེའི་འབྲས་བྱ་
 ཡོན་ཏན་གྱི་གྲངས་ལ་སོགས་པས་ཉེ་བར་མཆོན་པ་ལ། །རབ་དུ་གནས་པའི་བྱང་

之十大願等，皆可攝入普賢願中。故本論唯說普賢大願。於中「文殊室利勇猛智」等兩頌，〈集學論〉尊爲無上迴向。

釋論說：「如聲聞加行道非初果向，如是無間將入初地之勝解行地上上品菩薩，亦

入中論善顯密意疏：

二三

卷二 釋第一勝義菩提心之二

二四

是未發菩提心地。」此約未發勝義心說。於彼地前，早有菩薩，已發無上菩提心。爲此宗所許，如前已說。

若作是念——〈雜集論〉說：「始從一座順抉擇分，乃至未得初果，是預流向。」故譬喻不成。答：此兩派：〈俱舍論〉說要得聖道方立初果向，而〈集論〉則如上說。今此師所許同〈俱舍論〉，亦與〈集經論〉相順。彼說：「假使有人經殑伽沙數劫，於日

སེམས་ཀྱི་དོན་དམ་པའི་སེམས་དེ་ནི་འཛིག་དེན་ལས་འདས་པའི་སེམས་དང་པོ་ཞེས་་་་
 ཕྱའོ། །དེ་ལ་ས་བཅ་པའི་མདོ་ལས་གསུངས་པའི་སྒྲོན་ལམ་ཆེན་པོ་བཅ་ལ་སོང་པ།
 སྒྲོན་ལམ་འབྲུག་ཐུག་གུངས་མེད་པ་བཅ་ས་དང་པོ་བས་འདེབས་པ་ནི། ཀུན་རྒྱ་
 བཟང་བོ་འི་སྒྲོན་ལམ་གྱི་ནང་དུ་འདུས་པས། སྒྲོན་ལམ་ས་ལུས་པ་བཅུ་པའི་སྤྱིར་
 རྒྱ་ཅ་བར་ཀུན་རྒྱ་བཟང་བོ་འི་སྒྲོན་ལམ་བཞེད་དེ། བཟང་བོ་སྤྱོད་པའི་སྒྲོན་ལམ་སོ། །
 དེའི་ནང་ནས་ཀྱང་འཇམ་དབལ་དཔའ་བོ་ཞེས་པའི་ཚིགས་བཅད་གཉིས་ནི། བསྐྱོ་
 པ་རྒྱ་ན་མེད་པར་བསྐྱབ་བདུས་ལས་གསུངས་སོ། །འགྲེལ་བར་ཉན་ཐོས་སྤྱོད་ལམ་
 པ་འབྲས་བུ་དང་པོ་ལ་ཞུགས་པར་མི་འདོད་པ་བཞིན་དུ། ས་དང་བོར་དེ་ས་བྲག་
 རྒྱ་འབྲང་བར་འབྲུར་པའི་བྱང་སེམས་ཀྱི་མོས་པས་སྤྱོད་པ་ཆེན་པོ་འི་ཡང་ཆེན་པོ་ནི།
 བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ས་བསྐྱེད་པའི་སའོ། ཞེས་གསུངས་པ་ནི་དོན་དམ་པའི་སེམས་
 མ་བསྐྱེད་པ་ཡིན་གྱི། སྤྱིར་ན་དེ་ལས་དམའ་བ་ནས་ཀྱང་རྒྱ་མེད་བྱང་ཆུབ་རྒྱ་སེམས་
 བསྐྱེད་པ་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཡོད་པར་ལུགས་འདིས་ཀྱང་བཞེད་པ་ནི།
 སྤྱིར་བཤད་ཟིན་ལ། བསྐྱབ་བདུས་ལས་ཀྱང་། སོ་སོ་སྤྱོད་པོ་ལ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་
 སེམས་བསྐྱེད་པ་ཡོད་པར་མདོ་མང་པོས་བསྐྱབས་པས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བདེ་
 པ་བར་འདོད་པ་ནི་ལོག་པར་འཆད་པའོ། །ཉན་ཐོས་ཀྱི་སྤྱོད་ལམ་ཉན་ཐོས་གཅིག་པ་ནས་
 བཟང་སྤྱི། འབྲས་བུ་དང་པོ་ས་ཐོབ་པའི་བར་ནས་སྤྱན་ཞུགས་ཞུགས་པར་མངོན་
 པ་ཀུན་ལས་བདུས་ལས་བཤད་པས། དཔེ་ས་གྲུབ་བོ་སྤྱོད་ན། སྤྱན་ཞུགས་ཞུགས་
 པ་འཕགས་ལམ་ཐོབ་པ་ཉིད་ལ་འཛིག་པར་མངོན་པ་མཛོད་ལས་བཤད་ལ། ཀུན་ལས་
 བདུས་ལས་སྤྱ་ས་ལྟར་ཡང་བཤད་པས། ལུགས་མི་མཐུན་པ་གཉིས་བྱང་བ་ལ་སྤྱོད་
 དཔོན་འདི་མངོན་པ་མཛོད་ལྟར་བཞེད་དོ། །འདི་ནི་མདོ་ཀུན་ལས་བདུས་ལས། དད་

ཏི་མཁུ་བཟང་མེད་ནི་
 བློ་བཟང་གུར་བ་ཡིས། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དབང་
 ཞེས་བྱའི་ཐུག་ཉིད་ཀྱིས་བསྟན་དོ།

日中以百味飲食天妙衣服，供養世界微塵數隨信行者。若復有人，於一日中以一餐食供養一隨法行者，其福過彼無量數倍。復次，設有人如前供養爾許隨法行者，若有餘人於一日中以一餐食供養一八人地者，其福過彼無量數倍。」此中二隨行人，顯然是約資糧、加行位說。

辛二、廣釋地功德分三

壬一、莊嚴自身德 壬二、勝過他身德 壬三、初地增勝德

初又分二：

癸一、別釋功德 癸二、總明功德

初中又三：

子一、得真義名初功德 子二、生佛家等四功德 子三、趣上地三功德 今初

「從此由得彼心故，唯以菩薩名稱說。」

菩薩入初地以後，已得勝義心，已超異生地。爾時唯應以勝義菩薩之名稱之。不應稱以不稱之名，以彼已成聖者故。釋論引《寶雲經》說：「加行道上品世第一法，未得勝義菩薩地。故知特說勝義菩薩，非通名也。又般若經二千五百頌（即第十六會）說：「

བའི་རྗེས་སུ་འབྲང་བ་འཛིན་དེན་གྱི་ཁམས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རབ་ཀྱི་རྒྱལ་སྟེང་ལ།
 བསྐྱེད་པ་བ་རྒྱུ་རྒྱུ་གྱི་བྱེད་པ་སྟེང་དུ། ཉི་མ་རེ་རེ་ཞིང་རྒྱུ་རྒྱུ་ལོ་བརྒྱུ་པ་དང་།
 ལྷ་ལྷི་གོས་བྱེད་པ་པས། གཞན་ཞིག་གིས་ཆོས་ཀྱི་རྗེས་འབྲང་གཅིག་ལ། ཉིན་
 གཅིག་ཟན་གཅིག་བྱེད་ན་སྒྲ་མ་བས་བསོད་ནམས་ཆེས་གྲངས་མེད་པ་བསྟེན་པ་དང་།
 ཡང་ཆོས་ཀྱི་རྗེས་འབྲང་སྒྲ་མ་ལྟ་བུ་བྱུང་གྲངས་ལ། སྒྲ་མ་ལྟར་སྟེན་པ་བྱེད་པ་པས།
 བརྒྱད་པའི་གང་ཟག་གཅིག་ལ་ཉིན་གཅིག་ཟན་གཅིག་བྱེད་ན། སྒྲ་མ་བས་བསོད་ནམས་
 ཆེས་གྲངས་མེད་པ་བསྟེན་པར་གསུངས་པ་དང་མཐུན་པ་ཡིན་ནི། རྗེས་འབྲང་གཉིས་ནི་
 ཆོགས་སྟོང་གྱི་སྐབས་ཡིན་པར་གསལ་བའི་ཕྱིར་རོ། །གཉིས་པ་ལ་གསུམ། རང་
 གྱི་རྒྱུད་མཛེས་པར་བྱེད་པའི་ཡོན་ཏན། གཞན་གྱི་རྒྱུད་ཟིམ་གྱིས་གནོན་པའི་ཡོན་ཏན།
 ས་དང་པོར་རྒྱག་པའི་ཡོན་ཏན་བཅུན་པའོ། །དང་པོ་ལ་གཉིས། ཡོན་ཏན་སོ་
 སོར་སྟེ་སྟེ་བཤད་པ་དང་། ཡོན་ཏན་མདོར་བསྡུས་དེ་བཅུན་པའོ། །དང་པོ་ལ་
 གསུམ། དོན་ལྡན་གྱི་མཚན་འཕྱོལ་པའི་ཡོན་ཏན། རིགས་སུ་སྟེ་བ་སོགས་བཞིའི་
 ཡོན་ཏན། ས་གོང་མ་གཞན་པ་སོགས་གསུམ་གྱི་ཡོན་ཏན་ནོ། །དང་པོ་ནི། ས་
 དང་པོ་ལ་ལྷགས་པ་དེ་ནས་བརྒྱུད་ཕྱིར་སེམས་དེ་ནི་དོན་དམ་པའི་སེམས་དེ་ཐོབ་……
 བར་གྱུར་པ་ཡིས། སོ་སྟེན་ས་ལས་འདས་པའི་སྐབས་སུ་དོན་དམ་པའི་བྱང་ཆུབ་
 སེམས་དཔའ་ཞེས་བྱ་བའི་རྒྱ་ཉིད་ཀྱིས་བསྟུན་པར་བྱ་བ་ཡིན་གྱི། དེ་དང་མི་མཐུན་
 པའི་རྣམ་པ་གཞན་གྱིས་བརྟོད་པར་མི་བྱ་སྟེ། དེའི་ཆོ་རེ་བྱང་སེམས་འཕགས་པ་
 ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །འགྲེལ་བར་དཀོན་མཆོག་སྟེན་གྲངས་པ་ལས། སྟོང་ལས་
 ཆོས་མཆོག་ཆེན་པོ་པ་ལ། དོན་དམ་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ས་ནི་མ་ཐོབ་པ་
 ཡིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་པས། བྱང་སེམས་བྱུད་པར་བའི་མིང་གིས་བསྟུན་པར་

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

पञ्चाङ्ग

சுருதிபா.ம.க.
மு.சி.ம.க.ரமா.

子二、生佛家等四功德

「生於如來家族中，斷除一切三種結，此菩薩持勝歡喜，亦能震動百世界。」

住初地之菩薩，過一切異生二乘地故，內身已生定趣佛地之道故，名生於如來家中。謂於自道種姓決定，不復更趣餘道也。又此菩薩已現見補特伽羅無我，故薩迦耶見及隨眠疑戒禁取等三結，一切永斷不復生。此說已斷三結種子。其薩迦耶見，是見所斷之分別起者，非俱生者。餘見所斷之隨眠，亦初地斷，何故唯說此三耶？雖有二釋，以《俱舍》所解爲善。彼云：「或不欲發趣、迷道及疑道，能障趣解脫，故唯說斷三。」如

ཕྱི་དགའ་བ་མཆོག་རྩ་གྲུ་འཆང་། །འཕྲུག་

[illegible]

मन्त्र

བེས་སོ། །ཤིང་ཕྱིན་ཉིས་ཕྱོང་ལྟ་བུ་ཡང་ཡས། རི་ལྷང་ཤིས་ཤིན། མ་ལུང་
 བ་དང་ཡང་དག་པར་ས་ལུང་བ་དང་། ཡོག་བ་དང་། དེ་དག་རི་ལྷང་ཕྱིས་བ་སོ་
 སོ་འི་སྒྲེ་བོས་བདགས་བ་མ་ཡིན་པ་དང་། རི་ལྷང་ཕྱིས་བ་སོ་སོ་སྒྲེ་བོས་རྒྱེད་པ་དེ་
 ལྷང་མ་ཡིན་པར་དེ། རི་ལྷང་ཕྱང་ཆུ་བ་སེམས་དབང་ཞེས་བཤད། ཞེས་གསུངས་
 པའི་ལུགས་ཀྱིས་ཆོས་འདི་དག་གི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་འཕགས་པས་རྒྱེད་པ་རི་བཞིན་བ་དེ་...
 ལྷང་རྒྱེད་པ་ཅིག །ཕྱང་ཆུ་བ་སེམས་དབང་གསུངས་པ་ཡང་དོན་དམ་པའི་ཕྱང་སེམས་
 ཡ་དགོངས་ཀྱི། སོ་སྒྲེ་ལ་ཕྱང་སེམས་མཚན་ཉིད་པ་མེད་པར་རྩོན་པ་མིན་ནོ། །
 གཉིས་པ་ནི། གཞན་ཡང་ས་དང་བོ་ལ་གནས་པ་འདི་ནི་སོ་སྒྲེ་དང་རྩན་རང་གི་ས་
 ཐམས་ཅད་ལས་འདས་པའི་ཕྱིར་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་སའི་རྩེས་སུ་འགྲོ་བར་ངེས་
 པའི་ལས་ཀྱང་ལ་སྒྲེས་པའི་ཕྱིར་དེ་བཞིན་གཤམས་པ་རྣམས་ཀྱི་རིགས་སུ་འང་སྒྲེས་...
 པ་ལྟོ། །ལམ་གཞན་ཏུ་མི་འགྲོ་བར་རང་གི་ལམ་ཏུ་རིགས་ངེས་པ་ཡིན་ནོ། །ས་
 དང་བོ་འདི་ནི་གང་ཟག་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པའི་གང་ཟག་གི་བདག་
 མེད་མའོན་སུས་ཏུ་མཐོང་བས། འདིག་ལྟ་དང་སྤྱ་རྒྱས་ཀྱི་ཐོ་ཆོས་དང་། ཆུ་ལ་
 སྒྲིམས་དང་བདུལ་ཞུགས་མཚོག་འཛིན་གྱི་ཀྱན་ཏུ་སྒྲོར་བ་གསུམ་པོ་ཐམས་ཅད་སྤངས་...
 པ་ཡིན་དེ། སྤངས་མི་སྒྲེ་བའི་ཕྱིར་དོ། །དེས་ནི་དེ་གསུམ་གྱི་ས་བོན་སྤངས་པར་
 བརྟན་ལ། འདིག་ལྟ་ནི་མཐོང་སྤངས་ཏུ་གྱུར་བ་ཀྱན་བདགས་ཡིན་གྱི་རྩན་སྒྲེས་མིན་ནོ། །
 འོན་སྤྱ་རྒྱས་ཀྱི་མཐོང་སྤངས་གཞན་ཡང་སྤངས་པ་ལ། གསུམ་པོ་འདི་ཅས་སྒྲེས་
 པ་ཅི་ཡིན་སྒྲུབ་ན། མདོ་སྤེལ་ལས་འདི་ལྷང་གསུངས་པའི་དགོངས་པ་འཆད་པ་ལ་
 ལུགས་གཉིས་ཡོད་ཀྱང་། ལུགས་པ་ནི་མཛོད་ལས། འགྲོ་མི་འདོད་དང་ལམ་
 རོར་དང་། །ལམ་ལ་ཐོ་ཆོས་དེ་རྩྭ་དེ་ཅིག །ཐར་པར་བཤོད་ལ་གཤམས་ཕྱིར་བ།

ཡི་ངན་འགྲོ་འི་ལམ་རྣམས་མཐའ་དག་འགག་པར་

二五

初地菩薩爲欲進趣第二地故，起大勇猛，善進上地。又於得證初地時，此菩薩之一切惡趣皆悉永盡。豈不從得加行道忍位，便能不因業力而往惡趣，已盡惡趣道耶？得忍位已，不墮惡趣，非以對治壞彼惡趣之種子，特緣不具耳。此以真對治壞彼種子名滅惡趣。《集論》亦說「惡趣之蘊界處等是所斷」也。又得初地時，此菩薩之異生地，一切

འགྲུག་ རྟེན་ཆེ་འདི་ཡི་སོ་སོ་སྤྱོད་བོད་ས་ལྷིས་
ཐམས་ཅད་མཛད།

དེ་ཡི་ཕྱིར་ན་གསུམ་བཅུན་ནོ། ཞེས་བཤད་བ་ལྟར་རོ། །དཔེར་ན་ཕུལ་གཞན་
 ཏུ་འགྲོ་འདོད་པ་ལ་བར་ཆད་ཀྱི་གཙོ་བོ་གསུམ་ལྟེ། འགྲོ་མི་འདོད་པ་དང་།
 ལམ་ནོར་བ་དང་། ལམ་ལ་ཐེ་ཚོམ་ཟ་བའོ། །དེ་བཞིན་ཏུ་ཐར་པར་བསྐྱོད་པ་
 ལ་ཡང་བར་ཆད་ཀྱི་གཙོ་བོ་གསུམ་ལྟེ། དང་བོས་ནི་ཐར་པ་ལ་སྒྲག་པས་དེར་
 འགྲོ་མི་འདོད་པ་དང་། གསུམ་པས་ནི་ལམ་གཞན་ལ་བརྟེན་པས་ལམ་ནོར་བ་དང་།
 གཉིས་པས་ནི་ལམ་ལ་ཐེ་ཚོམ་ཟ་བས་གསུམ་བཅུན་ནོ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་
 ས་དང་པོ་བ་དེ་ནི་སྤར་བཤད་བ་ལྟར་རིགས་ངེས་པ་ལ་བྱུགས་པས། དེའི་འབྲས་
 བྱའི་ཡིན་དན་ཐོབ་པ་དང་། སའི་སྤར་བྱའི་ཚུན་དང་བལ་བས་ཐུན་མེད་མ་ཡིན་པའི་
 དགའ་བ་སྐྱེས་པས། །རབ་ཏུ་དགའ་བ་མང་བའི་ཕྱིར། རྒྱལ་སྐྱེས་དེ་དགའ་
 བ་མཆོག་ཏུ་གྱུར་བ་འཆང་བ་ཡང་ཡིན་ནོ། །རབ་དགའ་ཁྱད་པར་ཏུ་འཇགས་པ་
 ཡོད་པའི་ཕྱིར་ས་འདི་ལ་རབ་ཏུ་དགའ་བ་ཞེས་ཀྱང་བྱའོ། །འདི་ག་དེན་གྱི་ཁམས་
 མི་གཅིག་པ་བརྒྱ་ཀུན་ནས་གཡོ་བར་ནུས་པར་གྱུར་བའང་ཡིན་ནོ། །གསུམ་པ་ནི་
 ས་དང་པོ་ནས་ས་གཉིས་བར་གཞོན་པར་བྱེད་པ་ལ་སྒྲོ་བ་ཡིན་ཏུ་ཆེ་ཞིང་། ས་
 གོང་མར་རབ་ཏུ་འགྲོ་བར་འགྱུར་རོ། །ས་དང་པོ་ཐོབ་པ་དེའི་ཆེ་བྱང་སེམས་འདི་
 ཡི་ངན་འགྲོར་འགྲོ་བའི་ལམ་ནམས་མཐའ་དག་འགག་པ་ལྟེ་ཟད་པར་འགྱུར་རོ། །
 འོ་ན་སྤྱོར་ལམ་བཟོད་པ་ཐོབ་ནས་ངན་སོང་ཏུ་ལས་དབང་གིས་འགྲོ་མི་སྤྱིད་པ་ས་.....
 ཡིན་ནས། ངན་འགྲོ་འི་ལམ་ཟད་པ་ས་འདི་ཐོབ་པ་ལ་ལྟོས་ཅི་དགོས་སྐྱེས་ན།
 བཟོད་པ་ཐོབ་ནས་ངན་འགྲོར་འགྲོ་མི་སྤྱིད་པ་ནི། དེར་འཁྲིད་པའི་ས་བོན་གཉིན་
 བོས་བཅོས་པ་མིན་གྱི། རྒྱན་ས་ཚང་བས་ཡིན་ཅིང་། འདིར་ནི་ས་བོན་གཉིན་
 བོས་བཅོས་པ་ཡིན་ལ། རྒྱན་ལས་བདུས་ལས་ཀྱང་ངན་འགྲོ་འི་ཕྱང་ཁམས་སོགས་

ཨོཾ་ཧྲཱིུ་ཤིཾ་པཌི་

འཇུག་མེས་སྐྱོད་པོ་ལ་གནས་ཀྱང་། །ཐུབ་
དབང་གསུང་སྤྱིས་དང་བཅས་རང་སྤངས་གྱུ་སྟོས་

永盡。

癸二、總明功德

「如第八聖此亦爾」

四果四向中，從阿羅漢下數至第八，即預流向名第八聖者（即八人地），如彼創獲聖法，生隨順斷智功德。此菩薩亦爾，由得初地故，能斷過失，發生功德。

壬二、勝過他身德分三

癸一、此地由種姓勝二乘 癸二、七地由智慧勝二乘 癸三、釋成上說 今初

「即住最初菩提心，較佛語生及獨覺，由福力勝極增長。」

菩薩之菩提心。不特二地以上，即住初心之極歡喜地，已由世俗菩提心及大悲心福德之力，能勝於從佛語生之聲聞及辟支佛。較彼二乘之福德極為增長。此如《彌勒解脫經》云：「善男子！如王子初生未久，具足王相，由彼種姓尊貴之力，能勝一切耆舊大臣。如是初發業菩薩，發菩提心雖未久，然由生如來法王家中，以菩提心及大悲力，已

ཐུབ་པའི་ཐུགས་སྤྱོད་པའི་བཟོད་པ་
ཨོཾ་ཧྲཱིུ་ཤིཾ་པཌི་

2. རི། །ཐུགས་སྤྱོད་པའི་བཟོད་པ་ཨོཾ་ཧྲཱིུ་ཤིཾ་པཌི་
ནས་བར་འཕྲེལ།

མཐོང་ཆེད་ཀྱི་བཤད་དོ། །ས་དང་པོ་ཐོབ་པ་དེའི་ཚེ་བྱང་སེམས་འདི་ཡི་སོ་སོ་
 རྩེ་བོ་རི་ས་མཉེ་གནས་སྐབས་ཐམས་ཅད་ཟད་དོ། །གཉིས་པ་ནི། མདོར་ན་རྩེ་ལྷ་ར་
 འབྲས་གནས་པའི་དང་འབྲས་བུ་ལ་ཞུགས་པ་བཞིའི་དབྱེ་བཅོས་ནས་ལས་བབྲངས་ན།
 བྲངས་བཟུང་པ་ཡིན་པས་འཕགས་པ་བཟུང་པ་ལྷན་ཞུགས་ཞུར་པ་ལ། འཕགས་པའི་
 ཚེས་ཐོབ་པ་ལས་རང་དང་རྗེས་སུ་མཐུན་པའི་སྤངས་པ་དང་། ཉིགས་པའི་ཡོན་ཏན་
 འབྲུང་བར་འབྲུང་པ་བཞིན་དུ། བྱང་སེམས་འདི་དང་ས་དང་པོ་ཐོབ་པ་ལས་སྟོན་ཟད་
 པ་དང་། ཡོན་ཏན་འབྲུང་པ་བཟུང་པ་ཆེ་ལྷ་བ་དེ་ལྷ་ར་ཉེ་བར་བཟུན་ནོ། གཉིས་པ་ལ་
 གསུམ། ས་འདིར་ཉན་རང་ནམས་རིགས་ཀྱི་སྟོན་སྟེ་ཐོས་བྱིས་གནན་པ་དང་། ས་
 བདུན་པར་ཉན་རང་གཉིས་སྟོན་ཐོས་བྱིས་གནན་པ་དང་། དེ་ལྷ་ར་གསུངས་
 པས་བྱུང་པའི་དོན་བཤད་པའོ། །དང་པོ་ནི། རྗེས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་
 ལྷ་གཉིས་པ་སོགས་སུ་མ་ཟད། སེམས་དང་པོ་རབ་དུ་དགའ་བ་ལ་གནས་པས་ཀྱང་།
 བྱུང་པའི་དབང་པོའི་གསུང་ལས་སྟེས་པ་ཉན་ཐོས་དང་བཅས་པའི་རང་སངས་ལྱས་.....
 རྣམས་ནི། ཀྱན་རྩེ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་དང་སྤྱིང་རྩེའི་བསོད་ནམས་དག་གི་དབང་
 གྱིས་ཕྱིས་པར་བྱས་པ་མཉེ་ཐོས་བྱིས་མཉན་ནས། དེ་དག་ལས་བསོད་ནམས་རྣམ་པར་
 འཕེལ་བར་འབྱུང་དེ། སྤང་བཤད་པའི་ཡོན་ཏན་གྱི་བྱང་བར་རྣམས་ལས། ཡོན་
 ཏན་གྱི་བྱང་བར་གཞན་པ་རིག་ཡོན་ནོ། །འདི་ཡང་བྱམས་པའི་རྣམ་པར་བྱུང་བ་ལས།
 རིགས་ཀྱི་བྱ་འདི་ལྷ་མཉེ་དབང་ན་ལྱལ་བོ་རི་བྱ་སྟེས་ནས་རིང་པོ་མ་ཡོན་པ། ལྱལ་
 བོའི་མཚན་དང་ལྷན་པ་ནི་སྟོན་བོའི་ཚོགས་ཀྱན་བོ་གཙོ་བོར་བྱུང་བ་ཐམས་ཅད་.....
 ཀྱང་། རིགས་ཀྱི་བདག་ཉིད་ཆེ་བའི་དབང་གིས་ཐོས་བྱིས་གནན་དོ། །དེ་བཞིན་
 དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་ལས་དང་པོ་བྱང་ཆུབ་དུ་སེམས་བསྐྱེད་ནས་རིང་པོ་མ་.....

能勝於一切久修梵行之聲聞獨覺。善男子！如妙翅鳥王之子，初生未久，翅羽風力及清淨眼目之功德，爲餘一切大鳥所不能及。如是菩薩初發菩提心，生如來妙翅鳥王之家，此妙翅鳥王子，以發一切智心之翅力，及增上意樂清淨眼目之功德，彼聲聞獨覺雖百千劫修出離行，亦不能及。」《疏抄》謂此明世俗菩提心，非也。《此約勝義心說》。經說初發業者及發心未久，與前說初地始生如來家中，其義相同。蓋本頌即攝彼經之義也。又《莊嚴大乘經論》等亦多說清淨增上意樂發心，即初地之發心。然則不許異生菩薩之世

ཡོན་པ། དེ་བཞིན་གཤམ་པ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་འི་རིགས་སུ་སྦྱེས་པས་ཀྱང་། བྱང་
 རྒྱལ་གྱི་སེམས་དང་སྦྱིང་ཆེ་འི་དབང་གིས་ཉན་ཐོས་དང་། རང་སངས་རྒྱས་ལྷན་རིང་
 ཏུ་ཆོངས་པར་སྦྱད་པ་ནས་ས་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་ཏེ། རིགས་ཀྱི་བྱ་འདི་ལྟ་སྟེ། དབང་
 ན་ནས་སུམ་ལྷིང་གི་དབང་པོ་ཆེན་པོ་འི་སྤྱལ་གྱི་སྦྱེས་ནས་རིང་པོ་ས་ཡོན་པའི་.....
 གཤམ་པའི་རྒྱུད་གི་ཤུགས་དང་། མེག་ཡོངས་སུ་དག་པའི་ཡོན་དན་གང་ཡིན་པ་
 དེ་ནི། དེ་ལས་གཞན་པའི་བྱའི་ཆོགས་ས་ལྷས་པ་གས་པར་བྱུང་པ་ཐམས་ཅད་ལ་
 ཡོད་པ་ས་ཡིན་ནོ། །དེ་བཞིན་ཏུ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དབང་བྱང་རྒྱལ་ཏུ་སེམས་དང་པོ་
 བསྐྱེད་པ། དེ་བཞིན་གཤམ་པ་ནས་སུམ་ལྷིང་གི་དབང་པོ་ཆེན་པོ་འི་རིགས་ཀྱི་
 རྒྱུད་ཏུ་ཡང་དག་པར་བྱུང་བ། ནས་སུམ་ལྷིང་གི་དབང་པོ་ཆེན་པོ་འི་སྤྱལ་གྱི་སྦྱེས་ནས་རིང་
 ཐོས་པའི་སྦྱེད་པ་ཉིད་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་པའི་གཤམ་པའི་སྦྱོབས་ཀྱིས་ས་ཡོན་གཞན་པ་དང་།
 རྒྱག་པའི་བསམ་པ་ཡོངས་སུ་དག་པའི་མེག་གི་ཡོན་དན་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི། བསྐྱེད་
 པ་བརྒྱ་སྟོང་ཏུ་ངེས་པར་བྱུང་པའི་ཉན་ཐོས་དང་། རང་སངས་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ལ་
 ཡོད་པ་ས་ཡིན་ནོ། ཞེས་བྱ་བ་ལ་སོགས་པ་གསུངས་པ་བཞིན་ནོ། །འབྲེལ་བཤད་
 ལས་ལྷང་དེ་གཉིས་ཀྱི་དོན་བདེ་ལས་བྱུང་པའི་སེམས་བསྐྱེད་ལ་འཆད་མེད་ཀྱང་།
 ལས་དང་པོ་པ་དང་། སེམས་བསྐྱེད་ནས་རིང་ཏུ་ས་ཡོན་པ་ཞེས་གསུངས་པ་ནི། དོན་
 དམ་པའི་སེམས་བསྐྱེད་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིན་ལ། སྤང་དེ་བཞིན་གཤམ་པའི་རིང་
 སུ་སྦྱེས་པ་ས་དང་པོ་ནས་ཡིན་པར་གསུངས་པ་དང་། ལྷང་སྤྱི་གཉིས་ཀ་ནི་དབང་
 སོ་སོ་བ་ཅས་ས་གཏོགས་པ་དོན་གཅིག་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། ཅ་པའི་ཆོག་ཀྱང་
 གསུམ་གྱི་དོན་ཡང་མདོ་དེའི་དོན་བཅུས་པར་སྤང་པའི་ཕྱིར་དང་། རྒྱག་པའི་བསམ་
 པ་དག་པའི་སེམས་བསྐྱེད་ནི་ས་དང་པོ་འི་སེམས་བསྐྱེད་ལ་མདོ་སྤེ་རྒྱན་ལ་སོགས་པ་

ཏི་ནི་རིང་ཏུ་སྒྲིབ་པར་

ཐུག་པར་ལྷན་གྱིས་འགྲུལ།

俗菩提心亦能勝過二乘耶？不爾，即前經云：「善男子，如金剛寶雖已破碎，猶能勝過一切金莊嚴具，猶不失金剛之名，能除一切貧乏之苦。善男子，如是一切智心金剛寶，

入中論善顯密意疏

二七

卷二 釋第一勝義菩提心之二

二八

雖離修證，亦能勝過一切聲聞獨覺功德金莊嚴具。亦不失菩薩之名，能除一切生死衆苦。」所以知此是說世俗菩提心者。以《集學論》引證此經，謂大菩提心，雖離諸行亦不可輕毀。若是已得大地之菩提心，決無離諸行者。

癸二、七地由智慧勝二乘

「彼至遠行慧亦勝」

彼初地菩薩至遠行地時，非但以世俗菩提心勝二乘，即勝菩提心智慧之力，亦能勝彼二乘。如《十地經》云：「諸佛子，譬如王子，生在王家具足王相。生已即勝一切臣衆。但以王力，非是自力。若身長大，藝業悉成，乃以自力超過一切。諸佛子菩薩摩訶

མང་པོ་ལས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །འོ་ན་བྱང་སེམས་སོ་སྟེང་ཀྱན་རྩེ་པ་སེམས་
 བསྐྱེད་ཀྱིས། ཉན་རང་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་པར་མི་འདོད་དམ་སྟུག་ན། དེ་ནི་ས་
 ཡིན་དེ་མཐོ་དེ་ཉིད་ལས། རིགས་ཀྱི་བྱ་འདི་ལྟ་ཕྱེ་དཔེར་ན་དོ་རྩེ་རིན་པོ་ཆེ་ནི་ཆག་
 ཀྱང་གསེར་གྱི་ཁྱུན་བྱུང་པར་དུ་འཕགས་པ་ཐམས་ཅད་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་ཅིང་། དོ་
 རྩེ་རིན་པོ་ཆེ་ནི་མིང་ཡང་མི་འདོར་ལ། དབུལ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ནམ་པར་རྒློག་གོ། །
 རིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་པལྱེན་དུ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པར་སེམས་བསྐྱེད་པའི་དོ་རྩེ་རིན་པོ་ཆེ་……
 ཉན་དན་དང་བུལ་ཡང་། ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་ཀྱིས་ཀྱི་ཡོན་དན་གྱི་གསེར་གྱི་
 ཁྱུན་ཐམས་ཅད་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་ཅིང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་དབའི་མིང་ཡང་མི་འདོར་
 ལ་འཁོར་བའི་དབུལ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ནམ་པར་རྒློག་གོ། ཞེས་གསུངས་ལ་མདོ་འདི་
 བསྟུན་བདུས་ལས། བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་སྟོན་པ་དང་བུལ་བ་ལ་ཡང་བརྟུས་པར་མི་
 བྱ་བའི་ཤེས་བྱེད་དུ་བྱངས་པའི་ཕྱིར་དང་། ས་ཐོབ་པ་ལ་སེམས་བསྐྱེད་སྟོན་པ་དང་
 བུལ་བ་མི་སྟོན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གཉིས་པ་ནི། བྱང་སེམས་ས་དང་བོ་བ་དེ་ནི།
 ས་རིང་དུ་སོང་བར་སོན་པ་ན། ཀྱན་རྩེ་བ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་སེམས་ཀྱིས་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་
 བར་མ་ཟད། དོན་དམ་པའི་སེམས་བསྐྱེད་ཀྱི་རྩོམ་ཡི་སྟོབས་ཀྱིས་ཀྱང་། ཉན་
 རང་ནམས་རྒྱག་པར་དེ་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་པར་འགྱུར་དེ། འདི་ནི་ས་པུ་པའི་མདོ་
 ལས། ཀྱི་ཀྱུལ་པའི་སྤྲུལ་རག་འདི་ལྟ་ཕྱེ། དཔེར་ན་ཀྱུལ་པོ་འི་རིགས་སྤྱུའི་ས་
 པའི་ཀྱུལ་པོ་འི་བྱ་ཀྱུལ་པོ་འི་མཚན་དང་ཐུན་པ་ནི། རྩེས་པ་ཅམ་གྱིས་ཀྱུལ་པོ་འི་
 བྱུ་གྱིས་རྩོན་པོ་འི་ཆོགས་ཐམས་ཅད་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་གྱི། རང་གི་རྩོ་འི་སྟོབས་
 ཀྱིས་ནམ་པར་དབྱེད་པས་ནི་ས་ཡིན་ནོ། །ནམ་དེ་ནར་སོན་པར་བྱུང་བ་དེའི་ཆོར་
 གི་རྩོ་འི་སྟོབས་བསྐྱེད་པས། རྩོན་པོ་འི་བྱ་བ་ཐམས་ཅད་ལས་ནི་ཤིན་དུ་འདས་པ་

薩亦復如是。初發心時，以志求大法故，勝出一切聲聞獨覺，非以自智觀察之力。菩薩今住第七地，以自所行智慧力故，勝過一切聲聞獨覺所作。」初發心者，謂初地纔發清淨增上意樂心。是則應知唯遠行地菩薩，乃能以自慧力勝過二乘，非六地以下。「勝過一切聲聞獨覺所作」者，即以智力過勝二乘之義。「以自所行智慧力」者，謂了知菩薩實際滅定之殊勝。此中「智力超勝」者，有謂六地以下與七地智慧體性無別。然前者之智力無斷所知障之功能，第七地智則有能斷之力，故有智慧勝劣之別。有說七地以後乃能超越入三摩地，有說第七地智是趣向第八不退地智，故說智慧超勝。初且非理，此宗

ཡིན་ནོ། །ཀྱེ་ལྷ་པོ་པའི་སྐུ་དག་དེ་བཞིན་དུ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཡང་། སེམས་
 བསྐྱེད་མ་ཐག་དུ་རྒྱལ་པའི་པས་མ་པའི་ཆེ་བ་ཉིད་ཀྱིས། ཉན་ཐོས་དང་རང་སངས་
 རྒྱུ་ཐམས་ཅད་ཟིལ་བྱིས་གནོན་གྱི། རང་གི་སྤྱོད་ཤོ་ལོ་ལས་ཀྱིས་ནམ་པར་དབྱེད་པ་
 གིས་ཡིན་ནོ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་ས་བདུན་པ་འདི་ལ་གནས་པའི་བྱང་ཆུབ་
 སེམས་དཔའ་ནི། རང་གི་ཡུལ་གྱིས་པའི་ཆེ་བ་ལ་གནས་པས། ཉན་ཐོས་དང་
 རང་སངས་རྒྱུ་བྱི་བྱེ་བ་ཐམས་ཅད་ལས་ཤིན་དུ་འདས་པ་ཡིན་ནོ། ཞེས་གསུངས་
 པ་བཞིན་ནོ། །སེམས་བསྐྱེད་མ་ཐག་དུ་ཞེས་པ་ནི་ས་དང་པོའི་སྐབས་ཡིན་པས།
 རྒྱལ་པའི་པས་མ་པ་དག་པའི་སེམས་བསྐྱེད་པའོ། །དེ་རྒྱུ་ན་པ་འདི་དུ་མོང་པ་ཁོ་
 བ་ནས་བརྒྱུད་ནས། བྱང་སེམས་ཀྱིས་རང་གི་སྤྱོད་ཤོ་ལོ་ལས་བསྐྱེད་པས་བྱང་།
 ཉན་རང་རྒྱས་ཟིལ་བྱིས་གནོན་གྱི། ས་རྒྱལ་པ་མན་ཆད་དུ་ཤི་སྤྱོད་ཤོ་ལོ་ལས་ཀྱིས་ཟིལ་
 བྱིས་གནོན་པ་མ་ཡིན་ནོ། །ཉན་རང་གི་བྱེ་བ་ཐམས་ཅད་ལས་འདས་པའི་དོན་ནི་
 དེ་གཉིས་སྤྱོད་ཟིལ་བྱིས་གནོན་པའི་དོན་ཡིན་པར་འགྲེལ་པའི་དོན་བརྒྱུས་ལས་གཤམ་
 མོ། །སྤྱོད་ཤོ་ལོ་ལས་འཆད་པ་ན་རང་གི་ཡུལ་གྱིས་པའི་ཆེ་བ་ལ་གནས་པས།
 ཞེས་པ་ནི་བྱང་སེམས་རང་གི་ཡུལ་འགོག་པ་ཡང་དག་པའི་མཐུན་གྱིས་པའི་ཆེ་བའོ། །
 དོན་འདི་ལ་ཁ་ཅིག་རྒྱལ་པ་མན་ཆད་དང་། བདུན་པའི་ཡོ་གེས་ཀྱི་ངོ་པོ་ལ་བྱང་
 མེད་བྱང་། ཡོ་གེས་དང་པོ་རྒྱས་ལ་གེས་སྒྲིབ་སྒྲོང་པའི་རྒྱས་པ་མེད་ལ། བདུན་
 པའི་ཡོ་གེས་ལ་གེས་སྒྲིབ་སྒྲོང་པའི་རྒྱས་པ་ཡོད་པས། སྤྱོད་ཤོ་ནས་ཟིལ་བྱིས་
 གནོན་མི་གནོན་ཡོད་དོ། ཞེས་པ་དང་། ཡང་བདུན་པ་ནས་དྲི་དེ་འདོན་པ་མེད་
 གི་པ་དུ་འཆུག་རྒྱས་པས་ཞེས་པ་དང་། བདུན་པའི་ཡོ་གེས་དེ་སྤྱིར་མི་སྤྱོད་པའི་ས་
 བདུན་པ་ལ་མཆོད་དུ་སྤྱོད་པའི་ཡོ་གེས་སྤྱི་བདུག་པས། སྤྱོད་ཤོ་ལས་བྱིས་གནོན་

許：一切補特伽羅實執，皆是染污無明。要永斷彼令不復生，須斷盡其種子。即此斷德亦共二乘諸阿羅漢。故斷實執種子，非斷所知障。若除種子，別立餘習氣爲所知障，則未至八地皆不能斷。故安立實執爲所知障之宗派，分所知障爲軟中上九品，由二地等九品修道而斷。非此宗所許，下當廣說。次說亦非理。「超越」，古譯次第錯亂，由此門入三摩地，非六地以下所能，七地方有云云，無經可證。第三說亦不然。解六地以下與第七地，能否以智力超勝之理，猶不能斷疑。如以宗爲因也。

《疏鈔》說：「七地菩薩，有分別念，謂我當修道，故猶有功用，然不作業經等相法，故得無相道。六地以下及聲聞獨覺，無無相道，故由智慧能超勝之。」吾師解云：此應於通達真實之智慧，辨其差別。謂由緣實際真理之入定、出定而分。經說第七地時

མོ་ཞེས་ཟེང་རོ། །དེའི་དང་པོ་ནི་མི་རིགས་དེ་ལྷགས་འདིས་ནི། གང་ཟག་
 བདེན་འཛིན་ཐབས་ཅན་ཉན་མེད་ས་ཅན་གྱི་ས་རིག་པར་བཞེད་ལ། དེ་སྐད་མི་སྤྱི་བའི་
 ཚུལ་གྱིས་སྤོང་བ་ལ། དེ་དག་གི་ས་བོན་ཟན་དགོས་ཤིང་། སྤངས་པ་དེ་ཡང་
 དགྲ་བཅོམ་པ་གཉིས་དང་ཐུན་མེད་པ་ཡིན་པས། བདེན་འཛིན་གྱི་ས་བོན་སྤོང་བ་ནི་
 ཤེས་སྤྱི་བ་སྤོང་བ་མིན་ནོ། །ས་བོན་དེ་ལས་གཞན་པའི་པག་ཆགས་ཀྱི་སྤྱི་བ་པེས་
 སྤྱི་བ་ཏུ་འཛོག་པ་ནི། ས་བརྒྱན་པ་མ་ཐོབ་པར་དུ་སྤོང་བ་མིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །
 དེས་ན་ལྷགས་འདི་ལ་བདེན་འཛིན་ཤེས་སྤྱི་བ་ཏུ་འཛོག་པའི་ལྷགས་ཀྱིས། དེ་ལ་
 ཤེས་སྤྱི་བ་ཚུང་འབྱོར་ཆེན་པོ་དགྲར་བྱས་ནས། ས་གཉིས་པ་སོགས་སྒྲེས་ལས་
 དགྲས་སྤོང་བའི་མས་གཞག་ཁས་མི་ཡིན་དེ། ད་དུང་འཆད་པར་འགྱུར་རོ། །
 གཉིས་པ་ཡང་མི་རིགས་དེ་ཐོར་གྲུལ་ཞེས་པ་ལ་ནི། བད་སྤྱིང་པ་ལས་སྤྱི་བ་ཞེས་
 ཀྱང་འབྱུང་བས། རིས་པ་འཆོམ་པ་ལ་ཟེང་ཞིང་། འདིར་དེའི་སྒོ་ནས་དྲིང་
 འཛིན་ལ་འཆུག་པ་དུག་པ་མན་ཆད་ལ་མེད་ཅིང་བདུན་པ་ནས་ཡོད་པ་ལ་ཤེས་བྱེད་
 མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །གསུམ་པ་ཡང་མི་རིགས་དེ། དེ་ལ་ནི་དུག་པ་མན་ཆད་
 དང་བདུན་པ་ལ་དྲོད་པས་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་མི་གཞོན་གྱི་སྐྱུ་མཆན་ལ། ད་དུང་དེ་གས་པ་
 མ་ཆེད་པས་ཅོད་གཞི་དྲེ་སྐྱ་བཞོད་པ་དང་འབྲེ་བའི་ཕྱིར་རོ། །འབྲེལ་བ་ཤད་ལས་ས་
 བདུན་པར་ཁོ་བོ་ལས་ལ་འཆུག་པར་བྱའོ་སྐྱུ་མ་པའི་ནས་དྲིག་ཡོད་པས་ཅོལ་པ་དང་
 བཅས་ལ། མདོ་ལ་སོགས་པའི་ཆོས་ཀྱི་མཆན་མ་མདོན་དུ་མི་བྱེད་པས། མཆན་མ་
 མེད་པའི་ལས་ཐོབ་ཅིང་། དུག་པ་མན་ཆད་དང་ཉན་རང་ནས་ས་ལ་མཆན་མེད་དེ་མེད་
 བས་དྲ་སྤོས་ཟིལ་གྱིས་གཞོན་པར་གསུངས་ཀྱང་། འདི་ལ་རེ་ཁོན་ཉིད་ཀྱི་དྲོད་པའི་
 ཐྱིང་ནས་ཁྱད་པར་གཞག་དགོས་པར་སྒྲུང་རོ། །དེ་ཡང་ཡང་དག་པའི་མཐའི་དེ་ཁོན་

，謂一剎那心能緣實際滅定而入定出定，要七地方有，非以下諸地所能。此說極善。以勝解行地，心與真理尚未融合一味。故於出入空三摩地，猶不甚難。但至聖位，心與真理融合一味如水注水，出入彼定，轉極難也。

說初地功德，而敘七地以智力勝二乘，得無有紊亂之失耶？無失。本論釋初地等，依《十地經》。彼經分別解說，初地菩薩能以世俗菩提心勝過二乘，非以勝義菩提心勝。爾時應有作是念者，要至何地智慧方勝。經說至第七地智慧方勝。為除彼疑，故本論

入中論善顯密意疏

二九

卷二 釋第一勝義菩提心之二

三〇

於此中安立其義，極為適當。

癸三、釋成上說分三

子一、明十地經說二乘通達法無自性 子二、引教證成 子三、釋妨難
初又分二：

丑一、解釋論之意趣 丑二、明彼亦是入行論宗 今初
《十地經》說，六地以下不能以智德勝二乘。由此可知，二乘亦知法無自性。若二

ཉིད་ལ་འཇུག་ཐང་གི་སྒྲོན་མ་ཡིན་ཏེ། ས་བརྟན་པའི་སྐབས་སུ་འཆད་པ་ལྟར་སེམས་
 གྱི་སྒྲོན་ཅིག་དེ་དེ་ལ་འགོག་པ་ཡང་དག་མཐར་ལ་འཇུག་ཐང་བྱེད་པ་ས་འདི་ནས་.....
 ལྷན་ལ། ས་འོག་མར་གི་ལྷན་པར་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ། ཞེས་བདག་གི་སྒྲོན་མ་དཔ་
 པ་གསུང་པ་ལྟར་ཡིགས་ཏེ། མོས་སྤྱོད་ཏུ་སེམས་དང་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་གཉིས་རོ་གཞིག་
 ཏུ་མ་སོང་བའི་སྤོང་ཉིད་ཀྱི་དྲིང་དེ་འཛིན་ལ་ཏུས་ཐུང་ཐུང་འཇུག་ཐང་བྱེད་པ་གི་དཀའ་...
 ཡང་། སེམས་དང་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་གཉིས་ཆ་ལ་ཆ་བཞག་པ་བཞིན་ཏུ་སོང་པའི་འཕགས་
 པའི་སྐབས་སུ། འཇུག་ཐང་གི་ཆུལ་དེ་གིན་ཏུ་དཀའ་བའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་དེ་ས་དང་
 པོ་དེ་ཡོན་ཏན་གྱི་སྐབས་སུ། ས་བརྟན་པར་ཉན་རང་སྒྲོས་ཟེལ་གྱིས་གཞོན་པར་
 འཆད་པ་འདི་སྐབས་ལ་མ་བཟུང་བ་ལྟར་ན། སྐབས་འཛོལ་པའི་སྒྲོན་མེད་དེ། འདྲིང་
 ས་དང་པོ་སེགས་ཀྱི་བཤད་པ་ནི། མདོ་སྤེལ་བཅུ་པ་ལ་བརྟན་ནས་འཆད་ལ། མདོ་
 དེར་ས་དང་པོ་ལ་གནས་པས་ཉན་རང་ནམས་ཀྱང་ཆོལ་སེམས་བསྐྱེད་ཀྱིས་ཟེལ་གྱིས་.....
 གཞོན་པ་དང་། དོན་དམ་སེམས་བསྐྱེད་ཀྱི་སྒྲོན་མ་ཟེལ་གྱིས་མི་གཞོན་པའི་བྱང་
 པར་ཡིགས་པར་སྤེན་ས་གསུངས་ལ། དེའི་ཆོས་གང་ནས་དྲོགས་པས་ཟེལ་གྱིས་
 གཞོན་སྒྲུབ་པའི་དྲོགས་བསྐྱེད་པ་བསལ་བའི་ཕྱིར་ཏུ། ས་བརྟན་པ་ནས་དྲོགས་པས་
 ཟེལ་གྱིས་གཞོན་པར་གསུངས་པ་དེ་ཉིད། གཞུང་འདྲིང་ཡང་བཀོད་པ་ཡིན་པས་
 གིན་ཏུ་ཡང་སྐབས་ལ་བབ་པར་གེས་པར་བྱའོ། །གསྒྲོས་པ་ལ་གསུམ། ས་བཅུ་
 པའི་མདོས་ཉན་རང་ལ་ཆོས་རང་བཞིན་མེད་པར་དྲོགས་པ་ཡོད་པར་བཟུང་བ་དང་།
 དེ་སྒྲུབ་པའི་བྱངས་བཟུན་པ་དང་། དེ་ལྟར་བཟུང་པ་ལ་ཆོད་པ་སྤང་བའོ། །དང་པོ་
 ལ་གཉིས། འབྲེལ་པ་མཛོད་པའི་དགོངས་པ་གསལ་བར་བཤད་པ་དང་། དེ་
 ཉིད་སྤྱོད་འཇུག་གི་ཐུགས་སུ་འདྲེལ་བཟུན་པའོ། །དང་པོ་ནི། ས་བཅུ་པ་ལས་ས་ཏུ་ག

乘人無彼智者，則初發勝義心菩薩之智德，亦應勝彼。以彼不知法無自性故，如以粗靜相世間道而得離欲之仙人。釋論謂「猶如外道，聲聞獨覺亦應不能永斷三界煩惱及種子」，意顯若不通達空性修習，則如粗靜相世間道不能盡煩惱種子。又說：「若不通達真實義，則應緣色等五蘊而執實有。由此心顛倒故，則應不能圓滿了解補特伽羅無我。以於施設我所依之諸蘊執爲實有之境，未能破故。」此明：若於施設所依之諸蘊，未能破執實之境。則於安立之補特伽羅，亦不能破執實之境。由未通達補特伽羅無實，則亦不能圓滿了解補特伽羅無我也。此義極難通達，諸依本宗及靜天論師者，多未能善說。

བ་ཅན་ཅན་ཏུ་རྟོགས་པའི་སྒོ་ནས། ཉན་རང་ནམས་ཟིལ་གྱིས་གནོན་མི་རྒྱས་པར་
 གསུངས་པའི་ཡུང་འདི་ལས་ནི། ཉན་རང་ནམས་ལ་ཡང་ཆོས་རང་བཞིན་མེད་པར་
 ཤེས་པ་ཡོད་ནོ། ཞེས་གསལ་བར་ངེས་དེ། དེ་གཉིས་ལ་ཤེས་རབ་དེ་མེད་ན་
 འཛིག་རྟོན་པའི་ལམ་ཞི་རགས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཅན་གྱིས་སྤྱིར་ཅེ་མ་གདོགས་པའི་ས་ལ་.....
 འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་པའི་དྲང་སྟོང་ནམས་བཞིན་དུ། ཉན་རང་དགྲ་བཅས་པ་དེ་དག་
 ཀྱང་རྟོན་དམ་པའི་སེམས་དང་པོ་བསྐྱེད་པས་ཀྱང་། རྟོགས་པའི་སྒོ་ནས་ཟིལ་གྱིས་
 གནོན་པར་འགྱུར་དེ། དངོས་པོ་རང་བཞིན་མེད་པར་ཤེས་པ་དང་བྲལ་པའི་སྤྱིར་རོ།
 ཕྱི་རོལ་སྐྱུ་རྟོགས་ཕྱེར་བཞིན་དུ་ཉན་རང་གིས་ཁམས་གསུམ་ན་སྤྱོད་པའི་ཉན་མངས་...
 བ་བམས་ཅད་ས་པོན་དང་བཅས་པ་སྤངས་པར་ཡང་མི་འགྱུར་པར་གསུངས་པ་ནི་
 ལྟོང་ཉིད་ལགས་པར་རྟོགས་ནས་གོམས་པ་མེད་ན། ཉན་མངས་ཀྱི་ས་པོན་ཟླ་བའི་
 ཕྱེར་མི་རྒྱས་པ། འཛིག་རྟོན་པའི་ལམ་ཞི་རགས་ཀྱི་རྣམ་པ་ཅན་དང་འདྲ་པར་བརྟན་
 བོ། །དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟོགས་པ་དང་བྲལ་ན། གཟུགས་ལ་སོགས་པའི་སྤང་བོ་ལ་
 བརྟན་པར་དམིགས་པས། རྫོང་ཕྱིན་ཅི་ལོག་དུ་གྱུར་པའི་ཕྱིར། གང་ཟག་གི་
 བདག་མེད་མཚན་ཉིད་རྟོགས་པ་རྟོགས་པ་མེད་པར་འགྱུར་དེ། བདག་དང་གང་ཟག་
 དུ་འདྲོགས་པའི་གཞི། སྤང་བོ་ལ་བརྟན་པར་དམིགས་པའི་ཡུལ་སྐམ་སྤང་བ་མེད་
 པའི་སྤྱིར་རོ། །འདིས་ནི་གདགས་གཞི་སྤང་བོ་ལ་བརྟན་པར་ཞེན་པའི་ཞེན་ཡུལ་
 སྐམ་མ་ཕྱིན་ན། བདགས་ཆོས་གང་ཟག་ལ་བརྟན་པར་འཛིན་པའི་ཞེན་ཡུལ་ཡང་
 སྐམ་མི་ཕྱིན་པས། གང་ཟག་བརྟན་མེད་དུ་མ་རྟོགས་པའི་སྤྱིར། གང་ཟག་གི་
 བདག་མེད་མཚན་ཉིད་རྟོགས་པ་མ་རྟོགས་པར་བརྟན་ནོ། །དེ་ལྟར་སྤང་བ་གད་པ་
 དེ་དག་གི་རྟོན་པོན་དུ་རྟོགས་དགའ་ལ། ལུགས་འདི་དང་ཞི་བ་སྐྱུའི་གཞུང་ལ་བརྟན་

故更爲抉擇之。或有作是念：若以正理抉擇補特伽羅實我，與諸蘊性，一異俱遣，則能定解空無我相及無常等十六行相。既能解彼，則彼正所化機亦必緣彼極善修習，由修習

力，定能現證補特伽羅無我。此是成立瑜伽現量諸理之所成立。由是因緣，現證彼義之見道，能斷分別煩惱亦得成立。若彼已成，則現見補特伽羅我已，更數數薰修之修道亦得成立。亦能成立斷除俱生煩惱，乃至漏盡。雖未通空性，亦能斷三界一切煩惱及種子。以所述見修斷惑之理，即出世間道斷惑之理也。故修無常等十六行相之道，亦能斷一切煩惱盡。

當釋彼疑。吾等非說：未得真實義見，則以正理抉擇無常等十六行相，及彼所不勤修彼義，現見分粗補特伽羅無我，並見後熏修，皆不可能。乃說彼道不能圓滿通達補特

པ་རྣམས་ཀྱིས་ཀྱང་མཁས་པར་མ་གྱིན་སྤང་བས། འདྲིའི་སྐབས་ཤིང་པ་ལ་རྟོགས་
 པ་མྱོ་ཆེན་དང་། དེ་སེལ་ཆེན་གཏན་ལ་མཐུན། གཤམ་དེ་གང་ཟེག་རང་ཀྱུ་ཐུས་
 པའི་རྣམས་ཡོད་སྤང་པོ་དང་ངོ་བོ་གཅིག་ཏུ་མེད་པ་དང་། དེ་ལས་ཐ་དད་བས་སྤོང་
 པའི་སྤོང་པ་དག་མེད་དང་། མི་དག་པ་ལ་སོགས་པ་ཐུག་ཏུ་ཆེན་མས་གཏན་ལ་
 མེགས་པ་ནི་ངེས་པར་འོང་ལ། དེ་སྤང་བ་ན་དེའི་གཏུལ་ཕྱི་གཙོ་བོ་རྣམས་ཀྱིས།
 དེ་ལ་གིན་ཏུ་གོམས་པར་བྱེད་པ་ཡང་འོང་ངོ་། །དེ་ཐུས་ན་གང་ཟེག་གི་པདག་མེད་
 དེ་མངོན་སུམ་ཏུ་རྟོགས་པ་འོང་བ་ནི། ལལ་འབྱོར་མངོན་སུམ་སྤྱད་པའི་རིགས་པ་
 རྣམས་ཀྱིས་འགྲུབ་པོ། །དེ་ལྟར་ན་དེ་རྟོགས་པའི་མཐོང་ལམ་གྱིས་ཉོན་མོངས་ཀྱན་
 པདགས་རྣམས་སྤོང་བ་འགྲུབ་པོ། །དེ་ལྟར་ན་གང་ཟེག་གི་པདག་མེད་མངོན་སུམ་ཏུ་
 མཐོང་ཟིན་གོམས་པར་བྱེད་པའི་སྤོང་ལམ་ཡང་འགྲུབ་པས། རྣམས་ཀྱི་ཉོན་
 མོངས་ཀྱང་སྤོང་བས་པས། ཉོན་མོངས་པའི་ཟེག་པ་ཐམས་ཅད་ཟད་པ་འགྲུབ་པས་
 སྤོང་ཉོན་མ་རྟོགས་ཀྱང་། ཁམས་གསུམ་གྱི་སྤྱ་རྣམས་ཐམས་ཅད་ས་བོན་དང་པཅས་པ་
 སྤོང་པར་བྱས་དེ། རི་སྐད་པག་པའི་ཆེན་ཏུ་མཐོང་སྤོང་གཉིས་ཀྱིས་སྤངས་པ་ནི།
 འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་ལམ་གྱི་སྤོང་ཆེན་པོ་ལ་ཉོན་པོ་བྱེད་ངོ་། །དེས་ན་མི་དག་
 སོགས་ཐུག་ཏུ་ག་སྤོང་པའི་ལམ་གྱིས་ཀྱང་ཉོན་མོངས་ཐམས་ཅད་ཟད་པར་བྱས་སོ་……
 ཞེན། འདྲི་ལ་བཤད་པར་བྱ་སྟེ། དེ་ཁོ་ན་ཉོན་གྱི་ལ་མ་ཉོན་ཀྱང་མི་དག་
 སོགས་ཐུག་ཏུ་ཆེན་མས་གཏན་ལ་མེགས་པ་དང་། དེའི་གཏུལ་ཀྱུ་རྣམས་ཀྱིས་དེ་ན་
 དེ་པཅོན་པ་ཆེན་པོས་སྤོང་བ་དང་། པཅོན་པ་ལས་གང་ཟེག་གི་པདག་མེད་རྣམས་
 པ་མངོན་སུམ་ཏུ་མཐོང་བ་དང་། མཐོང་ཟིན་གོམས་པར་བྱེད་པ་ནི་མི་འོང་ཞེས་ཁོ་
 བོ་ཅག་མི་སྤྱོད། །འོ་ན་ཅི་ཞེན། དེ་འདྲུ་པའི་ལམ་དེ་གང་ཟེག་གི་པདག་མེད་

伽羅無我，非是真見道及出世修道，全不能斷見修所斷之種子。故說彼道爲見道修道，能斷二種所斷惑及種子，彼二道究竟能得阿羅漢果者，此皆判爲不了義。如唯識宗彼無方分極微、與極微所集之外境、並與彼異體之能取，雖可以量成立。彼所化機久修彼義，則能現見。見後薰修雖亦得成。然若說彼道能登十地而趣後三道。則中觀宗釋彼爲不了義也。

況修無常等十六行相雖同，然許唯證如上所說之補特伽羅無我智，乃是解脫煩惱之道。如《集論》說：「無我作意能斷煩惱，所餘諸相是修彼之方便」《釋（量）論》亦云：「空見能解脫，修餘爲證彼。」印度論師有誤解此中「空見」爲通達真實義之見者

，深乖論義。論說空彼補特伽羅實我之空見耳。此道雖不能永斷煩惱種子，然能暫斷煩惱現行。彼共外道之粗靜相道，尚能暫斷無所有地以下煩惱現行，而況前道之暫斷現行

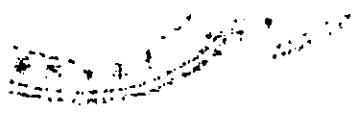
མཚན་ཉིད་རྩོགས་པར་རྟོགས་པ་མིན་པས། ལམ་དེ་མཐོང་ལམ་དང་འཇིག་རྟེན་ལས་
 འདས་པའི་སྒྲོམ་ལམ་དུ་མི་འདོད་དོ། །དེའི་ཕྱིར་མཐོང་སྤང་དང་། སྒྲོམ་སྤང་གང་
 གི་ཡང་ས་བོན་སྤོང་མི་རྣམས་པས། ལམ་དེ་མཐོང་ལམ་དང་སྒྲོམ་ལམ་དུ་བཤད་པ་དང་།
 སྤང་བུ་གཉིས་ས་བོན་དང་བཅས་པ་སྤོང་པར་བཤད་པ་དང་། ལམ་དེ་གཉིས་ཀྱི་མཐར་
 དགུ་བཅོས་པ་འབྲོབ་པར་བཤད་པ་ནི། དྲང་བའི་དོན་དུ་འགྲེལ་བའི་བྲགས་ཡིན་དེ།
 དཔེར་ན་སེམས་ཅམ་པས་རྒྱལ་ཆ་མེད་དང་། དེ་བསགས་པའི་ཕྱི་དོན་དང་། དེ་ལས་
 རྩམ་པ་དང་བའི་འཛིན་པ་གཉིས་བཀག་པ་ཡང་ཅད་མས་འགྲུབ་ཅིང་། དེས་འདུལ་
 བའི་གདུལ་བྱས་རིང་ཏུ་གོམས་པར་བྱས་ན། རོན་དེ་མངོན་སྲུང་དུ་མཐོང་བ་དང་།
 མཐོང་ཟིན་གོམས་པར་བྱེད་པ་འགྲུབ་དུ་ཆུག་ཀྱང་། དེའི་ཕྱིར་ནས་ས་བཅུ་དང་།
 ལམ་ཕྱི་མ་གསུམ་འགྲོད་པ་དབྱ་མ་པས་དྲང་དོན་དུ་འགྲེལ་བ་བཞིན་ནོ། །མི་རྟག་
 སོགས་བཅུ་དྲུག་སྒྲོམ་པ་ཡིན་ཀྱང་། སྤང་བཤད་པའི་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་
 རྟོགས་པ་ཉིད་ཉོན་མོངས་ལས་གྲོལ་བར་བྱེད་པའི་ལམ་དུ་འདོད་པ་ཡིན་དེ། ཀྱན་
 ལས་བདུས་ལས། བདག་མེད་པའི་ཡིད་བྱེད་ཀྱིས་ཉོན་མོངས་སྤོང་ལ། རྣམ་པ་
 ལྷག་མ་རྣམས་དེ་ཡོངས་སུ་སྤོང་བའི་ཐབས་སུ་གསུངས་པ་དང་། རྣམ་འགྲེལ་ལས་
 ཀྱང་། སྤོང་ཉིད་ལྟ་བུས་གྲོལ་འགྱུར་གྱི། སྒྲོམ་པ་ལྷག་མ་དེ་དོན་ཡིན། །ཞེས་
 སྤང་པ་དང་མཐུན་པར་གསུངས་པས་སོ། །སྤོང་ཉིད་ལྟ་བུ་ཞེས་པའི་ཆོག་ཅན་ལ་
 འགྲུལ་ནས། རྒྱ་གར་བ་འགའ་ཞིག་གིས་ཀྱང་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟོགས་པའི་ལྟ་བུ་ལ་
 འདོད་པ་ནི་དོན་མིན་པས། །གང་ཟག་རང་ཀྱ་ཐུབ་པའི་རྩམ་ཡོད་ཀྱིས་སྤོང་བའི་ལྟ་
 པ་ཡིན་ནོ། །ལམ་དེས་ཉོན་མོངས་ཀྱི་ས་བོན་སྤོང་མི་རྣམས་ཀྱང་། ཉོན་མོངས་
 མངོན་གྱུར་བ་ནི་དེ་ཞིག་འགོག་རྣམས་དེ། ཕྱི་རིལ་བ་དང་ཐུན་མོང་བའི་ཞི་རབས་

乎。然所言暫斷煩惱現行之煩惱，亦是《集論》《俱舍》所說之所緣行相煩惱。若本宗所說染污無明之實執，及由彼所起之利鈍煩惱，凡異於對法所說者，則雖現行亦不能斷，又對法說有頂地攝之煩惱現行，粗靜相道雖不能斷，然修前說通達粗分補特伽羅無我之道，則亦能伏斷也。

此等即是解說釋論：「凡未通達真實義而說爲對治煩惱之道者，皆與粗靜相道同，及如外道不能斷除一切煩惱」之意。

丑二、明彼亦是入行論宗

靜天菩薩亦許此義，《入行論》云：「由見諦解脫，何用見空性。」外人意謂由見無常等十六行相之道，已能解脫煩惱。故爲盡斷煩惱，不須見無自性之空性也。答曰：「經說無此道，不能證菩提。」意謂：若無見自性空之道，則不能得三乘菩提。此如《

གྱི་རྣམ་པ་ཅན་གྱིས། ཅི་ཡང་མེད་པ་མཚན་ཅན་གྱི་ཉོན་མོངས་མངོན་གྱུར་སྤོང་བར་
 མངོན་པ་ལས་གསུངས་པ་ལྟར་འདོད་དགོས་ན། སྤར་གྱི་ལས་གྱིས་མངོན་གྱུར་རེ་
 ཞིག་སྤོང་རྒྱས་པ་ལྟ་ཅི་སྒྲོས་པའི་ཕྱིར་རོ། ཉོན་མོངས་མངོན་གྱུར་སྤོང་ཞེས་པའི་ཉོན་
 མོངས་ཀྱང་། མངོན་པ་གཉིས་ནས་གསུངས་པ་ལྟར་གྱི་དམིགས་རྣམ་ཅན་གྱི་ཉོན་
 མོངས་ཡིན་གྱི། ལུགས་འདིས་བདེན་འཛིན་ཉོན་མོངས་ཅན་གྱི་མ་རིག་པར་བཤད་
 པ་དང་། དེའི་དབང་ཏུ་བྱས་པའི་ལྟ་བ་དང་ལྟ་མིན་གྱི་ཉོན་མོངས་མངོན་པ་ལས་བཤད་
 ཅུལ་ལས་གཞན་རྣམས་ནི་མངོན་གྱུར་ཡང་སྤོང་བར་མི་རྒྱས་སོ། །མངོན་པ་ནས་
 བཤད་པའི་སྤྱིད་ཅེད་སྤེལ་སྤྱུས་པའི་ཉོན་མོངས་མངོན་གྱུར། ཞི་རགས་གྱི་རྣམ་
 པ་ཅན་གྱིས་སྤོང་མི་རྒྱས་ཀྱང་། སྤར་བཤད་པའི་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་རགས་པ་
 རྟོགས་པའི་ལམ་ལ་གོམས་པར་བྱས་པས་སྤོང་རྒྱས་སོ། །དེ་དག་གིས་ནི་འགྲེལ་
 བར་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟོགས་པ་དང་བཟུལ་པའི་ཉོན་མོངས་གྱི་སྤོང་གཉེན་ཏུ་བཤད་པའི་ལམ་
 རྣམས་། ཞི་རགས་གྱི་རྣམ་པ་ཅན་གྱི་ལས་དང་འདྲ་བ་དང་། ཕྱི་རོལ་བ་བཞིན་
 ཏུ་ཉོན་མོངས་ཐམས་ཅད་སྤོང་མི་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་རྣམས་གསལ་བར་བཟུན་ནོ། །
 གཉིས་པ་ནི། འདི་ནི་ཀྱལ་སྤྱོད་ཆེན་པོ་ཞི་བ་ལྟ་ཡང་བཞེད་དེ། སྤྱོད་འཇུག་ལས།
 བདེན་པ་མཐོང་བས་གྲོལ་འགྱུར་གྱི། སྤོང་ཉིད་མཐོང་བས་ཅི་ཞིག་བྱ། ཞེས་
 བདེན་པ་ཞི་མི་རྟག་སོགས་བཅུ་དྲུག་མཐོང་བའི་ལམ་གྱིས། ཉོན་མོངས་ལས་གྲོལ་
 བར་འགྱུར་བས། ཉོན་མོངས་ཟད་པའི་དོན་ཏུ་རང་བཞིན་མེད་པའི་སྤོང་ཉིད་མཐོང་
 བ་མི་དགོས་སོ། ཞེས་པའི་ལན་ཏུ། གང་ཕྱིར་ལྟངས་ལས་ལམ་འདི་ནི། །
 མེད་པར་བྱང་ཆུབ་མེད་པར་གསུངས། །ཞེས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པས་སྤོང་བར་
 མཐོང་བའི་ལམ་འདི་མེད་པར། བྱང་ཆུབ་གསུམ་གང་ཡང་ཐོབ་པ་མེད་པར་གསུངས།

入行論大疏》，引《般若經》說：「有法想者則無解脫。」及「預流乃至獨覺，皆依般若波羅蜜多而得道果。」有但釋爲無上菩提者，非也。次說：「苾芻是教本」等四句，亦明心有實執所緣之道，不能得於涅槃。次云：「若斷惑解脫，彼無間應爾。」若斷惑

解脫，是牒敵者之宗。此與前說「由見諦解脫」義同。意謂：若如汝說，由修無常等十六行相之道，便斷煩惱而得解脫。此中所諍在唯修無常等十六行相之道，能否解脫煩惱。此即從「由見諦解脫」等諍論演繹而來，極爲明顯。以是有人許「唯修無常等十六行相之道，能斷盡煩惱。」又說「由彼不能解脫一切苦果」，全非論義。此中破他意云：若由身心生起十六行相之道，其共聲聞兩宗所立煩惱暫不現行，便立彼爲煩惱已盡而得解脫者；則應暫斷煩惱現行之際，無間當得諸漏永盡之解脫。然「彼等雖無惑，猶見業

ཉེ། གསུངས་ཆུལ་ནི་སྤྱོད་འཇུག་འགྲེལ་ཆེན་ལས། ལུས་བྱི་མཉེ་ལས་དངོས་
 བོའི་འདུ་ཤེས་ཅན་ལ་ཐར་པ་མེད་པ་དང་། ཉེས་གསུམ་གཤི་རྒྱན་ཞུགས་ནས་རང་
 རྒྱལ་བྱི་བར་ནམས་ཤེར་ཕྱིན་འདི་ཉིད་ལ་བརྟེན་ནས་ཐོབ་པར་གསུངས་པ་དྲངས་པ་.....
 ལྟར་ཡིན་གྱི། ཟླ་ན་མེད་པའི་བྱང་ཆུབ་པ་ལ་བྱེད་པ་དོན་མིན་ནོ། །དེ་ནས་
 བཟུན་ཅ་དག་སྤོང་ཉིད་ཡིན་ནོ། །ཞེས་པའི་ཀླང་པ་བཞེས་སེམས་བརྟེན་འཛིན་གྱི་
 དམིགས་པ་དང་བཅས་པའི་ལམ་གྱིས་སྤང་འདས་མི་འཐོབ་པར་ཡང་བཟུན་ནོ། །
 དེ་ནས་ཉོན་མོངས་སྤངས་པས་གྲོལ་ན་དེའི། །དེ་མ་ཐག་དུ་དེར་འགྱུར་རོ། །ཞེས་
 གསུངས་པའི་ཉོན་མོངས་སྤངས་པས་གྲོལ་ན་ཞེས་པ་ནི། ཕྱིགས་སྤྱི་མཐོང་ཕྱིགས་
 བཟློན་པ་ཡིན་ལ། དེའི་དོན་ནི། བརྟེན་པ་མཐོང་བས་གྲོལ་འགྱུར་གྱི། ཞེས་
 བཤད་པ་བཞེས་དུ་མི་དག་སོགས་བཅུ་དྲུག་གི་ལམ་བཟོས་པས། ཉོན་མོངས་
 སྤངས་དེ་གྲོལ་བ་འཐོབ་ན་ཞེས་བཤད་ཀྱི་ཡིན་དེ། སྤངས་འདིར་མི་དག་སོགས་
 བཅུ་དྲུག་གི་ལམ་ཅམ་གྱིས་ཉོན་མོངས་ལས་གྲོལ་བ་འཐོབ་མི་འཐོབ་པ་ཅོད་པའི་ཕྱིར་
 དང་། བརྟེན་པ་མཐོང་བས་ཞེས་སོགས་ཀྱི་ཅོད་པ་ལས་ཤིན་དུ་གསལ་བའི་ཕྱིར་རོ། །
 དེས་ན་མི་དག་སོགས་བཅུ་དྲུག་གི་ལམ་ཅམ་གྱིས་ཉོན་མོངས་ཟད་པར་རྣམ་པ་ཁས་.....
 གྲངས་ནས། དེས་སྤྱུག་བསྐལ་ཐམས་ཅད་ལས་གྲོལ་བ་མིན་ནོ། །ཞེས་འཆད་པ་ནི་
 འདིའི་དོན་གཏན་མིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་ལས་དེས་ཉན་ཐོས་སྡེ་པ་གཉིས་དང་ཐུན་མོང་
 བའི་ཉོན་མོངས་སྤྱི་བཞག་པ་རྣམས། སྤང་བཤད་པ་ལྟར་གྱི་ལམ་རྒྱུད་ལ་བསྐྱེད་པས།
 རེ་ཞིག་མངོན་གྱུར་དུ་སྤྱོད་པ་མེད་པའི་ཆོ། །ཉོན་མོངས་ཟད་པའི་གྲོལ་བ་ཐོབ་པར་
 འཇོག་ན། ཉོན་མོངས་མངོན་གྱུར་ཅམ་རེ་ཞིག་སྤངས་པ་དེའི་དེ་མ་ཐག་དུ་ཐག་པ་
 ཐམས་ཅད་ཟད་པའི་གྲོལ་བ་ཐོབ་པར་འགྱུར་རོ། །ཞེས་འགོག་པ་དགོངས་པ་ཡིན་ནོ། །

功能。」雖暫無煩惱現行，猶見業力能引後有。故不應許爾。有釋論及藏人釋此論意，如目犍連及指鬘等，雖無煩惱，由昔異生位所造之業，猶受苦果，非無間而得解脫。不應如此釋。此中非說引生現法苦果之功能，乃說惑未永滅，由業功能引生後有，故不得解脫。如云：「由遠離空性，心滅當復生，如無想等至。」此說若離通達空性之智，雖修餘道亦能暫滅煩惱心現行。然非畢竟滅，當復生起煩惱現行。由業增上流轉生死永無止息也。敵者於「猶見業功能」，作如此難：「且謂無愛取，而云決定者。」謂由彼道斷盡受後有之愛，故決定不由業力更受後有。答曰：「此非染污愛，如遇云何無？」此

དེ་འདྲོད་པར་མི་ལྷན་པ་ནི། ཉན་མངས་མེད་ཀྱང་དེ་དག་ལ། །ལས་ཀྱི་ལྷན་པ་
 མཐོང་བ་ཡིན། །ཞེས་ཉན་མངས་མངོན་གྱུར་དེ་ཞིག་མེད་ཀྱང་། །ལས་ཀྱི་དབང་
 གིས་ཡང་སྤྲོད་ཕྱི་མ་འཕེན་པའི་ལྷན་པ་མཐོང་བས་སོ། །ཞེས་པས་ལྟོན་ནོ། །
 གྲུང་དེ་ནམས་ནི་དེ་ལྟར་བཤད་དགོས་ཀྱི། །འགྲེལ་པ་འགའ་ཞིག་དང་བོད་ནམས།
 ཉན་མངས་མེད་ཀྱང་མོ་གལ་གྱི་བྱ་དང་། །འཕགས་པ་སོར་འཕྲེང་ཅན་ལ་སོགས་པ་ལ་
 ལྟོན་སོ་སྤྲོད་ཀྱས་སྤྲུ་བས་དེ་པའི་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུས་སྤྲུག་བསྐྱེད་འབྱེད་པ་མཐོང་བས།
 དེ་མ་ཐག་དུ་གྲོལ་བ་མ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་པ་ལྟར་མི་བྱ་སྤྱེ། །འདྲི་ནི་ཚོ་འདྲི་སྤྲུག་
 བསྐྱེད་སྤྲོད་པའི་ལྷན་པ་མིན་ཀྱི། །ལས་ཀྱིས་ཡང་སྤྲོད་ཕྱི་མ་འཕེན་པའི་ལྷན་པ་མི་
 ལྟོག་པས་གྲོལ་བ་མེད་དོ། །ཞེས་ལྟོན་དགོས་པའི་ཕྱིར་དེ། ལྟོང་པ་ཉིད་དང་བྲལ་
 བའི་སེམས་ས། །འགགས་པ་སྤྲར་ཡང་སྤྱེ་འགྱུར་དེ། །འདུ་གཤམ་མེད་པའི་སྒྲོམས་
 འཕྲུག་བཞིན། །ཞེས་གསུངས་དེ་དཔེ་དོན་ལྟོང་པ་ཉིད་ཀྱི་དྲིགས་པ་དང་བྲལ་ན། །ལས་
 གཞན་བསྒྲོམས་པས་ཉན་མངས་དང་བཅས་པའི་སེམས་རེ་ཞིག་འགགས་ཀྱང་། །གཏན་
 ནས་ལོག་པ་མིན་པས་སྤྲར་ཡང་ཉན་མངས་མངོན་གྱུར་དུ་སྤྱེ་བས། །ལས་ཀྱི་དབང་
 གིས་འཁོར་བར་འཁོར་བ་མི་འཆད་ཅེས་པའི་དོན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དོ། །ཉན་མངས་
 དང་བཅས་པའི་སེམས་རེ་ཞིག་འགགས་པ་འོང་བར་བསྐྱན་པ་ནི། ལྟར་བཤད་པ་
 ལྟར་ཉན་མངས་མངོན་གྱུར་སྤངས་པ་དེ་ཞིག་འོང་བའི་དོན་ནོ། །ལས་ཀྱི་ལྷན་པ་
 མཐོང་བ་ཡིན། །ཞེས་པའི་ཡན་དུ། །དེ་ཞིག་ཉར་ལེན་སྤྲོད་པ་ནི། །མེད་ཅེས་ངེས་
 པ་ཉིད་ཅེ་ན། །ཞེས་ཡང་སྤྲོད་ལེན་པའི་སྤྲོད་པ་ལས་དེས་ཟད་པར་བྱེད་པས། །ལས་
 ཀྱི་དབང་གིས་ཡང་སྤྲོད་ཕྱི་མ་མི་ལེན་པར་ངེས་པ་ཉིད་དོ། །ཞེས་པའི་ཡན་དུ། སྤྲོད་
 འདྲི་ཉན་མངས་ཅན་མིན་ཡང་། །ཀྱན་མངས་བཞིན་དུ་ཅི་སྤྱེ་མེད། །ཅེས་པ་རིལ་

謂敵者既許愚癡無知，有染汚不染汚之二，何不許此愛，亦如對法所說，有染汚不染汚之二耶？然此乃說應有大小乘共許之非染汚愛，非謂自宗許彼愛爲不染汚也。故此是說

入中論善顯密意疏

三三

卷二 釋第一勝義菩提心之二

三四

，其有實我補特伽羅我執所引諸愛現行雖暫斷除，然執補特伽羅由自性成薩迦耶見所引諸愛猶不能滅。若作是思：若俱斷彼二宗所說之煩惱現行，不斷種子，現行之有無既同，何事分判愛之差別也！論曰：「由受緣生愛，彼等受仍有。」此即顯示餘道（十六行道）能斷餘煩惱現行，而不能斷愛之理。謂離真實義見，則不能斷緣受之實執無明，由是生樂受則起不離愛，生苦受則起速離愛，依於順緣具足障緣遠離之受因，定生愛果也。自宗於受斷愛之理，如《入行論》云：「若時無受者，受亦不可得，爾時見彼義，何

བོས་ཀུན་མཛོངས་མི་ཤེས་པ་ལ། མངོན་པ་ནས་བཤད་པ་ལྟར་གྱི་ཉན་མངས་ཡིན་པ་
 ཞིག་དང་། དེ་མིན་པ་གཉིས་འདོད་པ་བཞིན་དུ། སྲིད་པ་ཡང་མངོན་པ་ནས་
 བཤད་པ་ལྟར་གྱི་ཉན་མངས་ཅན་ཡིན་པ་ཅིག་དང་མིན་པ་ཅིག་གྱང་ཅིའི་ཕྱིར་མི་འདོད།
 ཅེས་གསུངས་སོ། །དེ་ནི་སྲིད་པ་གཉིས་དང་ཐོག་ཆེན་པ་ལ་ཐུན་མཛོད་དུ་གྲགས་པ་ལྟར་
 གྱི་ཉན་མངས་ཅན་མ་ཡིན་པའི་སྲིད་པ་ཡོད་པར་ཐོན་གྱི་རང་ལུགས་ཀྱིས་སྲིད་པ་དེ།
 ཉན་མངས་ཅན་དུ་མི་འདོད་པ་མིན་ནོ། །དེས་ན་གང་ཟག་རང་རྒྱ་ཐུབ་པའི་ཆུས་ཡོད་
 དུ་འཛིན་པའི་བདག་འཛིན་གྱིས་དྲངས་པའི་སྲིད་པ་མངོན་གྱུར་པ་དེ་ཞིག་སྤངས་ཀྱང་།
 གང་ཟག་དོ་པོ་ཉིད་ཀྱིས་སྐབ་པར་འཛིན་པའི་འཛིག་ལྟས་དྲངས་པའི་སྲིད་པ་ཅི་སྟེ་མེད་
 ཅེས་པ་ཡིན་པས། སྲུང་བཤད་པའི་མངོན་གྱུར་སྤངས་པ་ལ་ནི། བཤད་མ་ཐག་
 པའི་འཛིག་ལྟ་དང་སྲིད་པ་མངོན་གྱུར་པ་ཡང་མི་ཐོག་གོ། །གལ་ནི་ལུགས་དེ་གཉིས་
 ཀའི་ཉན་མངས་མངོན་གྱུར་པ་སྤངས་ན། གཉིས་ཀའི་ས་བོན་མ་སྤངས་པར་ནི་འདྲ་
 ལ། མངོན་གྱུར་ཡོད་མེད་ལ་ཁྱད་མ་བྱུང་ན། སྲིད་པ་ལ་ཁྱད་པར་ཕྱེ་བ་དོན་མེན་
 དོ། །ཚོར་བའི་ཀྱན་གྱིས་སྲིད་པ་མིན། །ཚོར་བ་དེ་དག་ལ་ཡང་ཡོད། །ཅེས་
 གསུངས་པས་ནི་ལམ་གཞན་གྱིས་ཉན་མངས་མངོན་གྱུར་པ་གཞན་སྤངས་པ་ལ། སྲིད་
 པ་མི་ཐོག་པའི་རྒྱ་མཚན་ཉོན་དེ། དེ་ཐོན་ཉིད་དྲགས་པའི་རྩ་བ་དང་བྲལ་ན།
 ཚོར་བ་ལ་བདེན་འཛིན་གྱིས་རིག་པ་ཅང་ཟད་གྱང་མི་སྤོང་ལ། དེ་རྩ་ན་ཚོར་བ་
 བདེ་བ་སྤྱོད་པ་ན་མི་འབྲལ་པར་སྲིད་པ་དང་། ཚོར་བ་སྤྱུག་བསྤུལ་སྤྱོད་པ་ན་
 འབྲལ་འདོད་ཀྱི་སྲིད་པ་ཅིའི་ཕྱིར་མི་སྤྱོད། མཐུན་ཀྱིན་ཚང་ཞིང་འགལ་ཀྱིན་མེད་
 པའི་རྒྱ་ལས་འབྲས་ལ་སྤྱོད་པར་དེས་པའི་ཕྱིར་རོ། །རང་ལུགས་ཀྱི་ཚོར་བ་ལ་སྲིད་
 པ་ཐོག་ལུགས་ནི། གང་ཚོ་ཚོར་བོ་འགའ་མེད་ཅིང་། །ཚོར་བའང་མེན་པ་

故愛不滅。」謂見受者及受都無自性，如是修習，方能斷愛。故亦是說：若無此道，則一切愛即不能滅。此亦即《六十正理論》義，如云：「若心有所依，惑毒寧不生。」此以有受之因而證有愛。西藏法獅子與自在獅子輩破《入行論》云：「有因不能成立有果，故非善說。」此因習聞藏地諸師多說聲聞不證法無我義。又因未能精識論師之教理，乃於智者妄生毀斥。如是藏人有於月稱論師見其過失者，亦由未解論師之義，乃以似過妄相攻難。又如《疏抄》中所說：「無常等十六行相道，能斷分別煩惱，不能斷俱生。」亦不應理。以若約暫斷諸宗共許之煩惱現行而言，則分別俱生俱可斷。若約不斷種子而言，則俱不能斷。此亦不知月稱靜天意趣相同之失也。是故若未了知五蘊無實，則不

མ་ཡིན་པ། །དེ་ཆོ་གནས་སྐབས་འདི་མཐོང་ནས། །སྟེང་པ་ཅི་ཕྱིར་ཐོག་མི་
 འབྱུང་། །ཞེས་སྟེང་འཇུག་ལས་གསུངས་པ་ལྟར་ཡིན་དེ། །ཆོར་པ་པོ་དང་ཆོར་
 པ་འགའ་ཡང་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པར་མཐོང་བ་གོས་ན། །སྟེང་པ་ཐོག་
 པར་བཅུན་བས། །དེ་འདྲ་བའི་ལམ་མེད་ན་སྟེང་པ་ཐོས་ཅན་ཅེས་ཕྱིར་ཐོག་མི་
 པར་ཡང་ཕྱོན་ནོ། །འདི་ནི་རིགས་པ་དྲུག་ཙམ་ལས། །གནས་དང་བཅས་པའི་
 ཐེམས་ཐུན་ལ། །ཉོན་མོངས་དྲུག་ཆེན་ཅིས་མི་འབྱུང་། །ཞེས་གསུངས་པའི་དོན་ནོ།
 ཆོར་པ་མེད་པའི་རྒྱ་མཚན་གྱིས་སྟེང་པ་ཡོད་པར་གསུངས་པ་ལ། །རྒྱ་ཡོད་པས་
 འབྲས་ལྷ་ཡོད་པར་རྒྱུ་པ་མི་ཉུས་པས་ལགས་པ་མིན་ཞེས་ཆ་པ་དང་། །ཅེས་དབང་
 རྒྱལ་སངས་ཞེས་སྟེང་འཇུག་འགོག་པ་ནི། །ཉན་ཐོས་ལ་ཆོས་ཀྱི་བརྒྱུ་མེད་དོགས་པ་
 ཡོད་མེད་གཉིས་བོད་ན་ཕྱི་མ་གྲགས་ཆེ་ཞིང་། །ལྷགས་དེ་ལ་གོས་པ་ལྟོས་ཆེ་བ་
 དང་། །ཕྱོགས་དང་བོད་ལྷང་རིགས་རྣམས་ལ་མཐོང་ཆོད་པར་མ་སྦྱངས་པས།
 རིགས་པ་བརྒྱུང་བོད་པོ་འོན་ཞིབ་དུ་མ་རྒྱུད་པར་མཁམས་པ་ཆེན་པོ་ལ་གྲུ་ཆོ་མ་དུ་སྟོན་
 བརྒྱུང་བའི་ནོར་བ་ཆེན་པོ་ལོ། །དེ་བཞིན་དུ་རྒྱ་པའི་ཞབས་ལ་བོད་རྣམས་ཀྱིས་སྟོན་
 བརྒྱུང་བ་འགའ་ཞིག་སྤང་བ་ཡང་། །ཕྱོགས་སྤང་མ་ཞིབ་དུ་ཡེ་མ་གོ་བར་སྟོན་ལྟར་
 སྤང་བརྒྱུད་པས། །རང་གི་དེ་ཉིད་ཕྱོན་པ་མཁམས་པས་མཐོང་ན་ཡིན་དུ་ངོ་ཆ་བའི་
 གནས་ཁོ་ནར་སྤང་ངོ། །དེ་ལྟར་ན་འབྲེལ་བཤད་ལས་མི་ཉུག་སོགས་བཅུ་དྲུག་གི་
 ལམ་གྱིས་ཉོན་མོངས་ཀྱན་བརྟགས་སྟོང་ཉུས་ལ། །ལྷན་སྟེས་སྟོང་མི་ཉུས་སོ་ཞེས་
 བྱང་པར་འབྱེད་པ་ཡང་རིགས་པ་མ་ཡིན་དེ། །ཐོག་པ་ཐུན་མོང་པ་ལ་གྲགས་པའི་
 ཉོན་མོངས་མངོན་གྲུར་ཅས་དེ་ཞིག་སྟོང་བ་ལ་ནི། །ཀྱན་བརྟགས་དང་ལྷན་སྟེས་གཉིས་
 འདྲ་ལ། །ས་བོད་སྟོང་མི་ཉུས་པ་ཡང་གཉིས་ཀ་ལ་ལྷན་བའི་ཕྱིར་ངོ། །འདིར་

知補特伽羅無實，亦即不能通達補特伽羅無我。如於五蘊等法空無實有立法無我。則補

特伽羅空無實有，亦應立爲人無我，以其義相同故。以是執補特伽羅實有，必應立爲補特伽羅我執。乃至彼執未盡，一切煩惱亦不能盡。執補特伽羅及法實有，應皆煩惱障攝。靜天論師宗必應作如是建立也。

子二、引教證分二

丑一、引大乘經證 丑二、引論及小乘經證 今初

《顯句論》引《增上意樂請問經》云：「如有人聞幻師奏樂，由見幻師所幻之女，起貪心而爲貪所縛。惟恐衆知，深生羞恥，從座起去。到靜處已，即緣彼女作意不淨，作意無常苦空無我。善男子於意云何？當言是人爲正行耶？爲邪行耶？白言：世尊！女尚非有，況緣彼女作意不淨，作意無常苦空無我。當言彼人是爲邪行。世尊告曰：善男

རྒྱ་བ་དང་ཞི་བ་ལྟ་གཉིས་དགོངས་པ་གཅིག་ཏུ་འཆད་མ་གཤིས་འདུག་གོ། །ཕྱང་བོ་
 པདམ་མེད་ཏུ་མ་རྟོགས་ན། གང་ཟག་པདམ་མེད་ཏུ་མི་རྟོགས་ལ། དེ་ལྟ་ན་གང་
 ཟག་གི་པདག་མེད་མི་རྟོགས་པ་ནི། དཔེར་ན་ཕྱང་སོགས་ཀྱི་ཆོས་པདམ་པས་སྤོང་
 པ་ཆོས་ཀྱི་པདག་མེད་ཏུ་འཛིག་པ་ལྟར། གང་ཟག་པདམ་མེད་ཀྱང་གང་ཟག་གི་
 པདག་མེད་ཏུ་གཞག་དགོས་དེ། གྱུ་མཚན་ཀྱུན་ནས་མཚུངས་པའི་ཕྱིར་དོ། །དེ་
 ལྟ་ན་གང་ཟག་པདམ་པར་འཛིན་པ་གང་ཟག་གི་པདག་འཛིན་ཏུ་གཞག་དགོས་པས།
 དེ་མ་ཟད་པར་དུ་ཉོན་མངས་ཐམས་ཅད་ཟད་པ་མི་འོང་བ་དང་། གང་ཟག་དང་ཆོས་
 ལ་པདམ་འཛིན་ཉོན་མངས་སུ་འཛིག་དགོས་པ་ཡིན་དེ། ཞི་བ་ལྟའི་ལྷགས་ལའང་
 འདྲི་ཉིད་ནས་པར་བཞག་དགོས་སོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས། ཐེག་ཆེན་གྱི་མདོ་ནི་
 གཤིས་ཕྱེད་དགོད་པ་དང་། བསྟན་བཅོས་དང་ཐེག་དམན་གྱི་མདོ་ནི་གཤིས་ཕྱེད་དགོད་
 པའོ། །དང་བོ་ནི། ལྷག་པའི་བསམ་པ་བསྟན་པས་ཞུས་པ་ཆོག་གསལ་དུ་བྱངས་
 པ་ལས། དཔེར་ན་མི་ལ་ལ་ཞིག་གིས་སྒྱུ་མ་མཁན་གྱི་རོལ་སོ་བྱང་བའི་ཆོ། སྒྱུ་
 མ་མཁན་གྱིས་སྒྲུལ་པའི་བྱང་མེད་མཐོང་ནས། འདོད་ཆགས་ཀྱི་སེམས་ཕྱེད་དེ།
 དེ་འདོད་ཆགས་ཀྱིས་སེམས་དགྱིས་ནས་འཁོར་གྱིས་འཛིགས་ཤིང་བག་ཚ་ལྟེ། ལྷན་
 ལས་ལངས་ནས་སོང་ལྟེ་དེ་སོང་ནས་ཀྱང་བྱང་མེད་དེ་ཉིད་ལ་མི་སྤྱུག་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་
 ཅིང་། མི་རྟག་པ་དང་སྤྱུག་བསྐྱལ་བ་དང་སྤོང་བ་དང་བདག་མེད་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་ན།
 རིགས་ཀྱི་བྱ་དེ་ནི་སྤྱུག་ཏུ་སེམས། མི་དེ་ཡང་དག་པར་ཞུགས་པ་ཡིན་ནས་འོན་དེ་
 ཡོག་པར་ཞུགས་པ་ཡིན། གསོལ་བ་བཅོམ་ལྷན་འདས་གང་བྱང་མེད་མ་མཆིས་པ་
 ལ་མི་སྤྱུག་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་ཅིང་། མི་རྟག་པ་དང་སྤྱུག་བསྐྱལ་བ་དང་སྤོང་བ་དང་
 པདག་མེད་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་པའི་མི་རེའི་མངོན་པར་བཅོན་པ་དེ་ནི་ཡོག་པ་ལཱ་སོ། །

子，若有苾芻，苾芻尼，鄔波索迦，鄔波斯迦，緣於不生不起諸法，作意不淨，作意無常苦空無我，當知與彼無異。我終不說彼愚癡人是修正道，當說彼等是行邪行。」此謂若緣幻女以爲實女，即緣彼女作意無常等五相，與執五蘊實有即緣五蘊作意無常等五相相同。其執五蘊實有修無常等，乃於所著境錯誤之邪執，非量所能成。若未破實執境未得正見者，不分別爲實爲妄，但總緣五蘊修無常等，其所修義由名言量可容成立，修習此義亦能生起如上所說之道。

入中論善顯密意疏

三五

卷二 釋第一勝義菩提心之二

五六

又《顯句論》引《靜慮慳悋經》說：「曼殊室利，諸有情類由不如實見諸聖諦，以四顛倒顛倒其心，不能出離虛妄生死。」曼殊室利問佛云：「世尊！惟願爲說諸有情類

བཅོམ་ཐུན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་རྒྱལ་པ། དེགས་ཀྱི་བྱ་འདིན་དགོས་པའི་དང་དགོ
 སྤོང་མ་དང་། དགོ་བསྟེན་དང་དགོ་བསྟེན་མ་ཁ་ཅིག་མ་སྟེན་གྱིང་མ་ཕྱེད་པའི་
 ཆོས་རྣམས་ལ་མི་རྒྱལ་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་ཅིང་། མི་རྒྱལ་པ་དང་རྒྱལ་བསྐལ་པ་དང་
 རྟོང་པ་དང་བདག་མེད་པར་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་དག་ཀྱང་དེ་དང་འདྲ་པར་
 བཟུངས་པར་བྱའོ། །ང་ནི་མི་རྒྱུན་པོ་དེ་དག་ལ་ལས་སྟོན་པ་ཡིན་ནོ། ཞེས་མི་རྒྱ
 རྟེན་དག་ནི་ཡོག་པར་ཞུགས་པ་ཞེས་བྱའོ། ཞེས་གིན་དུ་གསལ་པར་གསུངས་སོ། །
 རྒྱ་མའི་བྱེད་མེད་ལ་བྱེད་མེད་དངོས་སུ་བསྐྱེད་ནས། དེ་ལ་མི་རྒྱལ་སྟོན་སུ་ཡིད་
 ལ་བྱེད་པ་དང་། སྤྱང་པོ་བདེན་པར་བསྐྱེད་ནས་སྤྱང་པོ་ལ་མི་རྒྱལ་པ་ལ་སྟོན་པ་
 སྤྱང་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་གཉིས་དཔེ་དོན་དུ་སྤྱད་པ་ལ། བདེན་བའི་སྤྱང་པོ་དཔེགས་
 པར་བྱས་ནས་མི་རྒྱལ་སྟོན་སུ་ཡིད་ལ་བྱེད་པ་ཅིག་ཀྱང་ཡོད་ལ། དེ་ནི་ཞེན་ལྷལ་
 ལ་འབྱུང་པའི་ཡོག་གེས་ཀྱང་པ་ཡིན་པས། ཚད་མས་གྲུབ་པ་མིན་ཀྱང་བདེན་འདིན་
 ཀྱི་ལྷལ་སྟུན་སྤྱང་པའི་ལྷ་བ་མ་རྟེན་པའི་སྤྱད་ལ། བདེན་བཟུན་གང་གིས་ཀྱང་ཁྱད་
 པར་དུ་མ་བྱས་པའི་སྤྱང་པོ་ལ་དཔེགས་ནས། དེ་གཉིས་གང་གིས་ཀྱང་ཁྱད་པར་དུ་
 མ་བྱས་པའི་མི་རྒྱལ་པ་སྟོན་སུ་ལ་རྟེན་པའི་ཚད་མས་གྲུབ་པ་དུ་མ་ཞིག་འོང་ལ།
 ཆོས་པའི་ཆོ་ཡང་དོན་དེ་བསྟོནས་པས་སྤྱང་པའི་དང་པ་བཞིན་གྱི་ལས་སྤྱད་ལ་སྟེན་པོ། །
 ཡང་འཕགས་པ་བསམ་གཏན་པའི་དཔེ་མཁྱེད་ཀྱི་མདོ་ཆོག་གསལ་དུ་བྱངས་པ་ལས་
 ཀྱང་། འཇམ་དབལ་འཕགས་པའི་བདེན་པ་རྣམས་ཡང་དག་པ་ཆེ་ལྷ་བ་བཞིན་དུ་
 མ་མཐོང་བས། སེམས་ཅན་ཕྱིན་ཅི་ཡོག་བཞིས་སེམས་ཕྱིན་ཅི་ཡོག་དུ་གྱུར་པ་
 རྣམས་འཁོར་པ་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་པ་འདི་ལས་འདྲེད་པར་མི་འགྱུར་པོ། ཞེས་
 གསུངས་པ་ལ་འཇམ་དབལ་གྱིས། །བཅོམ་ཐུན་འདས་གང་ལ་ཉེ་བར་དཔེགས་པས་

由緣何事不出生死。」佛說「由不如實了知四諦，故不能解脫生死。」曼殊室利又問：「於何境，如何執，故不能解脫生死。」佛答：「若作是念：我當出離生死，我當得般涅槃。以實執心修無常等。謂我已知苦，斷集，證滅，修道。我已獲得阿羅漢果。由暫離煩惱現行，即自謂諸漏永盡。臨命終時見生相現，遂於佛所而生疑謗。由此罪業墮大地獄。」此約一類住此道者，有如是過，非一切皆爾。前說要如實了知四諦方能解脫生死，故曼殊室利復問云：「如何乃能通達四聖諦。」答曰：「曼殊室利，若見一切諸行無生，彼即知苦，若見一切諸行無起，彼即斷集，若見一切諸法畢竟涅槃，彼即證滅。若見一切諸法究竟不生，彼即修道。」又說：「彼道能無所取而般涅槃」。此說要見四

སེམས་ཅན་རྣམས་འཁོར་བ་ལས་འདྲ་པར་མི་འགྱུར་བ་བཟུན་དུ་གསོལ། ཞེས་
 ལྟོན་པས་བདེན་བཞི་ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་མ་ཤེས་པས། འཁོར་བ་ལས་
 མི་གྲོལ་བར་གསུངས་པ་ལ། ཇི་བཙུན་གྱིས་ཡུལ་གང་ལ་ཇི་འདྲ་བ་ཞིག་དུ་དམིགས་
 པས། འཁོར་བ་ལས་མི་ཐར་བ་བཤད་པ་ཞུས་པའི་ཡན་དུ། བདག་ནི་འཁོར་
 བ་ལས་འདྲ་དང་། སྤང་འདས་འཕྲོལ་བར་འགྱུར་རོ་སྟུང་དུ་བཤེན་པར་ཞེན་པའི་
 རྒྱལ་གྱིས་རྟོག་པར་བྱེད་པས། མི་དྲག་པ་ལ་སོགས་པ་བསྐྱེད་པ་ན། བདག་
 གིས་སྟག་བསྐལ་ཤེས་སོ། །ཀུན་འབྱུང་སྤངས་སོ། །འགོག་པ་མངོན་དུ་བྱས་སོ། །
 ལས་བསྐྱེད་སོ་སྟུང་ནས་བདག་ནི་དག་པཅེས་པར་གྱུར་རོ་སྟུང་པ་འབྱུང་བར་.....
 གསུངས་དེ། སྤང་བཤད་པ་ལྟར་གྱི་ཉོན་མངས་མངོན་གྱུར་རེ་ཞིག་སྤངས་པ་ན། རྒྱག་
 པ་ཐམས་ཅད་ཟད་རོ་སྟུང་བ་སྟེས་པའོ། །དེ་འཆི་བའི་དུས་ཀྱི་ཆོ་རུང་སྟེ་བ་ལེན་
 པར་མཐོང་བ་ན། སངས་རྒྱས་ལ་ཐོ་ཆོས་ཆོས་པའི་ཉེས་པས། དཔུལ་བ་ཆེན་པོར་
 རྒྱུང་བར་གསུངས་སོ། །དེ་ནི་ལས་དེ་ལྟ་བུ་ལ་གནས་པ་འགྲེལ་ཞིག་ལ་ཡིན་གྱི།
 ཐམས་ཅད་ལ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །དེ་ནས་འཇམ་དཔལ་གྱིས་འཕྲུགས་པའི་བདེན་པ་
 བཞི་པོ་ཇི་ལྟར་རྟོགས་པར་བཟི་ཞུས་པ་ན། སྤང་འཁོར་བ་ལས་གྲོལ་བ་ལ་བདེན་
 བཞི་ཡང་དག་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་ཤེས་དགོས་པར་གསུངས་པ་དེ་འདྲིར་དྲིས་པའོ། །
 དེའི་ཡན་དུ། འཇམ་དཔལ་གང་གིས་འདུ་བྱེད་ཐམས་ཅད་མ་སྟེས་པར་མཐོང་བ་དེས་
 བློ་སྟག་བསྐལ་ཡོངས་སུ་ཤེས་པ་ཡིན་ནོ། །གང་གིས་ཆོས་ཐམས་ཅད་འབྱུང་
 བ་མེད་པར་མཐོང་བ་དེས་ནི་ཀུན་འབྱུང་བ་སྤངས་པ་ཡིན་ནོ། །གང་ཞིག་ཆོས་ཐམས་
 ཅད་གཏན་ནུ་ངན་ལས་འདས་པར་མཐོང་བ་དེས་ནི་འགོག་པ་མངོན་དུ་བྱས་པ་ཡིན་ནོ། །
 གང་གིས་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཤིན་དུ་མ་སྟེས་པར་མཐོང་བ་དེས་ནི་ལས་བསྐྱེད་པ་ཡིན་...

諦皆無自性，乃能解脫生死。則未離實執之道，決定不能出離生死，亦極明顯。故亦是說唯修四諦無常等十六行相之道，不能斷煩惱種子。斷彼種子，必須通達真實義而修習。有未善了別此等義者，妄謂聲聞唯修無常等十六行相，更無餘斷煩惱之道。乃說聲聞聖者非眞聖者，聲聞阿羅漢非眞阿羅漢。造毀謗聖人之重罪。作如是說者，若有菩薩戒即犯根本罪。以《集學論》說：「若執有學乘，不能斷貪等，亦令他受持。」即犯根本

罪故。

《能斷金剛經》亦顯此義，如云：「善現！於汝意云何？諸預流者頗作是念：我能證得預流果不！善現答言：不也！世尊。何以故？世尊，諸預流者，無少所預，故名預流。」又云：「世尊！若預流者而作是念，我能證得預流果者，即執我、有情、命者、

མོ། ཞེས་གསུངས་ནས་ལམ་དེས་ཡིན་པ་མེད་པར་ཐུང་ན་ལས་འདྲའ་པར་གསུངས་
 དེ། འདིས་ནི་བདེན་པ་ཞིང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པར་མཐོང་བ་དེས། འཁོར་
 བ་ལས་གྲོལ་པར་བྱེད་ལ། བདེན་འཛིན་དང་མ་བཤེས་པའི་ལམ་གྱིས་འཁོར་བ་ལས་
 མི་འདྲའ་པ་ཤིན་ཏུ་གསལ་པར་གསུངས་པས། བདེན་པ་ཞི་མི་དྲག་སོགས་བཅུ་དྲག་
 ཅས་གྱི་ལམ་གྱིས་ཉོན་མོངས་གྱི་ས་བོན་སྤོང་མི་རྣམས་བ་དང་། དེ་སྤོང་བ་ལ་ཡིན་
 བྱལ་གྱི་དོན་དྲགས་ནས་སྒོམ་པ་དགོས་པར་བསྟན་ནོ། །འདི་རྣམས་ལེགས་པར་
 མ་བྱེད་ན་ཉོན་མོངས་ལ་ཉོན་མོངས་སྤོང་པའི་ལམ་མི་དྲག་སོགས་བཅུ་དྲག་དུ་སྒོམ་པ་.....
 ཅས་ལས་མེད་པར་བརྟུང་ནས། ཉོན་མོངས་འཕགས་པ་དང་ཉོན་མོངས་དགྲ་བཅོམ་པས་
 འཕགས་པ་དང་དགྲ་བཅོམ་གྱི་གོ་མི་ཆེད་དོ། །ཞེས་འཕགས་པ་ལ་སྤྱང་འདྲེལ་ས་
 གྱི་རྒྱུ་ཆེན་པོ་སོགས་ལ། དེ་ལྟར་སྤྱང་བ་ལ་བྱང་སེམས་གྱི་སྒོམ་པ་ཡོད་ན། ཅ་
 ལྟངས་ལྟར་བྱེད་པ་ཡིན་དེ། བསྐྱེད་བདུས་ལས། སྤོང་བའི་ཐོག་པས་ཆགས་ལ་
 སོགས། སྤོང་བར་འགྱུར་བ་མིན་ཞེས་འཛིན། །ཐ་དེལ་དག་ཀྱང་འཛིན་འཆོག་
 དང་། ཞེས་ཅ་ལྟངས་ཀྱི་གསུངས་པའི་ཕྱིར་དོ། །དོན་འདི་དོ་རྩེ་གཅོད་པ་ལས་ཀྱང་
 གསལ་པར་གསུངས་དེ། རབ་འབྱོར་འདི་རི་སྟེང་དུ་སེམས། རྒྱན་དུ་བྱུགས་པ་
 འདི་སྟེང་དུ་བདག་གིས་རྒྱན་དུ་བྱུགས་པའི་འབྲས་བུ་ཐོབ་པོ་སྟེང་དུ་སེམས་སམ།
 རབ་འབྱོར་གྱིས་གསོལ་བ། བཅོམ་ལྷན་འདས་དེ་ནི་ས་ལགས་སོ། །དེ་ཅི་སྤྱད་
 དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་ལྷན་འདས་དེ་ནི་གང་ལ་ཡང་བྱུགས་པ་མ་མཆིས་པའི་སྤྱད་དུ་སྟེ།
 དེས་ན་རྒྱན་དུ་བྱུགས་པ་ཞེས་བཤེས། ཞེས་དང་། བཅོམ་ལྷན་འདས་གཤམ་དེ་རྒྱན་
 དུ་བྱུགས་པ་དེ་འདི་སྟེང་དུ་བདག་གིས་རྒྱན་དུ་བྱུགས་པའི་འབྲས་བུ་ཐོབ་པོ་སྟེང་དུ་
 སེམས་པར་གྱུར་ན། དེ་ཉིད་དེ་དེ་བདག་དུ་འཛིན་པར་འགྱུར་བ་ལགས་སོ། །

補特伽羅。」於後三果亦如是說。此謂若預流者，於能得人及所得果執爲實有而作是念：我能證得預流之果，即爲執我。蓋執補特伽羅實有，即補特伽羅我執；執果實有，即法我執。所言諸預流者不執實有能證果者，約彼無有實執所著之境，非說彼身全無俱生我執也。於後三果亦應如是知。自續中觀師雖於此文有異解，然慧生論師引此文以證，證二乘菩提亦須通達空性，極爲善哉。

如是諸教皆顯示：若離真實義見，則不能解脫生死。要脫生死則必須彼見。若說二乘阿羅漢未能解脫生死繫縛，非諸智者所許，亦不應理。故是明說二乘亦證法無自性。《般若經》等可引證者尚多，恐煩不述。

丑二、引論及小乘經證

《寶鬘論》云：「乃至有蘊執，從彼起我執，有我執造業，從業復受生。三道無初

མེས་མ་ཅན་ཏུ་འཛིན་པ་དང་། སྒོ་ག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་། གང་ཟག་ཏུ་འཛིན་པ་དང་།
 འགྲུར་ལགས་སོ། ཞེས་གསུངས་ཤིང་། འབྲས་གནས་ཕྱི་མ་གསུམ་ལ་ཡང་དེ་
 བཞིན་ཏུ་གསུངས་སོ། །རྒྱན་ཞུགས་ཀྱི་ས་འཕྲོ་བ་མཐའ་དང་། འཕྲོ་བ་ཕྱི་འབྲས་ཕྱི་
 ལ་བདེན་པར་བརྒྱུད་ནས། བདག་གིས་རྒྱན་ཞུགས་ཕྱོད་བོ་སྟུང་ཏུ་སེམས་ན། དེ་
 ཉིད་དེའི་བདག་ཏུ་འཛིན་པར་འགྲུར་སོ། །ཞེས་བས་ནི་གང་ཟག་དང་འབྲས་ཕྱི་
 བདེན་འཛིན་གཉིས་བདག་འཛིན་ཏུ་གསུངས་པའི་དང་བོ་ནི། གང་ཟག་གི་བདག་
 འཛིན་དང་། གཉིས་པ་ནི་ཆོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་ནོ། །རྒྱན་ཞུགས་ཀྱིས་བདེན་པར་
 བརྒྱུད་ནས་བདག་གིས་འབྲས་ཕྱི་ཕྱོད་བོ་སྟུང་ཏུ་མི་འཛིན་པ་ནི། བདེན་འཛིན་གྱི་
 དུལ་སྟན་མ་སྤང་བའི་དབང་ཏུ་མཛད་པ་ཡིན་གྱི། རྒྱན་སྟེས་ཀྱི་འཛིན་པ་ཡང་མེད་
 པར་ཕྱོན་པ་མིན་ནོ། །དེས་ནི་ཕྱི་མ་ནམས་ཀྱང་ཤེས་པར་བྱའོ། །ཁྱང་འདི་རྒྱ་
 མ་རང་གྱུར་པ་ཁ་ཅིག་གཞན་ཏུ་འཆད་ཀྱང་། ཤེས་འབྱུང་ཆོ་གྲིས་ཉན་རང་
 གི་ཕྱང་ཆུབ་ཏུ་བགྱོད་པ་ལ། སྤང་ཉིད་དོགས་དྲགས་པའི་ཤེས་ཕྱིད་ཏུ་དྲངས་པ་རྒྱར་
 ལེགས་སོ། །དེ་རྒྱར་ན་ཕྱང་དེ་དྲག་གིས་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་རྩ་བ་དང་བྲལ་ན།
 འཁོར་བ་ལས་མི་གྲོལ་བ་དང་། འཁོར་བ་ལས་གྲོལ་བ་ལ་རྩ་བ་དེ་དགོས་པར་
 གསལ་བར་བཞུན་ལ། ཉན་རང་དགྲ་བཅོམ་པ་འཁོར་བའི་འཆིང་བ་ལས་མ་གྲོལ་
 པ་ནི། མཐས་པ་སྤྱ་ཡང་མི་འདོད་ཅིང་མི་འཕྱད་པས། ཉན་རང་ལ་ཆོས་རང་
 བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པ་དོགས་པ་ཡོད་པར་གསལ་བར་བཞུན་ནོ། །གཞན་ཡང་
 དུམ་ཆེན་མོ་སོགས་ཁྱངས་མང་མོད་ཀྱང་། ཆོག་མངས་སྤྱ་དོགས་ནས་མ་བྲིས་སོ། །
 གཉིས་པ་ནི། དེ་ཆེན་འབྲིང་པ་ལས། ཇི་སྟིད་སྤང་བོར་འཛིན་ཡོད་པ། དེ་
 སྟིད་དེ་ལས་ངར་འཛིན་ཉིད། ཁར་འཛིན་ཡོད་ན་ཡང་ལས་དེ། དེ་ལས་ཡང་

後，猶如旋火輪，更互爲因果，流轉生死輪。彼於自他共，三世無得故，我執當永盡，

業及生亦爾。」初二句顯示：若時於蘊有實執，即從彼執而起我執薩迦耶見。故斷盡薩迦耶見者，必須於蘊斷盡實執。由此可知二乘阿羅漢，亦於蘊斷盡實執。是則未破實執所著之境，即不能破薩迦耶見所著之境。故知大小學派共許之補特伽羅無我，但破粗分補特伽羅我，非是微細補特伽羅無我。是故有人見此論師或說二乘通達補特伽羅無我，與他宗相同。須說與他宗不同，唯在是否通達法無我理。實係未解此宗正義。以釋論說若離真實義見，亦不能通達微細補特伽羅無我也。次二句說以有薩迦耶見增上力，便造繫縛生死之業，以此業力復受生死。此亦約未破實執所著之境者說，非謂凡有薩迦耶見

ཉི་མེ་བ་ཡིན། །ལས་གསུམ་ཐོག་མཐའ་དབུས་མེད་པ། །འཁོར་བའི་དཀྱིལ་
 །འཁོར་མགལ་མེ་ཡི། །དཀྱིལ་འཁོར་ལྟ་བུ་ཡན་ཅན་གྱི། །ཁྱུ་ཅན་འདི་ནི་འཁོར་
 བར་འབྱུང་། །དེ་ནི་རང་གཞན་གཉིས་ཀ་དང་། །དུས་གསུམ་ཉིད་དུ་འདར་མ་བོ་བ་
 ཟུང་། །དང་འཛིན་པ་ནི་ཟད་པར་འབྱུང་། །དེ་ལས་ལས་དང་སྐྱེ་བ་ཡང་། །
 ཞེས་གསུངས་སོ། །དེའི་ཀླང་བ་དང་པོ་གཉིས་ཀྱིས་ནི་ཐུང་བོ་ལ་བདེན་པར་འཛིན་
 པ་ཆེ་ཕྱིད་ཡོད་པ་དེ་སྟུང་། །དེ་ལས་དང་འཛིན་བའི་འཛིན་ལྟ་འབྱུང་བར་བརྟན་
 བས། །འཛིན་ལྟ་མ་ལུས་པར་ཟད་པ་ལ་ཐུང་བོ་བདེན་འཛིན་ཟད་དགོས་པར་བརྟན་དེ།
 དེའི་ཆེ་ཉན་རང་དགྲ་བཅོམ་བས་ཀྱང་ཐུང་བོ་བདེན་འཛིན་ཟད་པར་སྐངས་པར་གསེ་
 སོ། །དེ་ལྟར་ན་བདེན་འཛིན་གྱི་ཞེན་ལྷལ་སྟན་མ་ཐུང་བར་དུ། འཛིན་ལྟ་ཞེན་
 ལྷལ་སྟན་མི་ཕྱིན་བས། ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་སྒྲུབ་མཐའ་སྒྲུབ་པ་ལ་ཐུན་མོང་དུ་གྲགས་
 བའི་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ནི། རགས་བའི་གང་ཟག་གི་བདག་ཅམ་བཞག་པ་
 ཡིན་གྱི། ཐུ་བའི་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་མིན་པར་གསེ་སོ། །དེའི་ཕྱིར་སྟོབ་
 དཔེན་འདྲིའི་ལྷགས་ཀྱིས་ཉན་རང་གིས་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་དོགས་ཅུལ། །སྒྲུབ་
 མཐའ་སྒྲུབ་པ་གཞན་དང་འདྲ་བ་བརྒྱུད་ནས། ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་དོགས་པ་ཡོད་མེད་
 ལ་མི་མཐུན་པར་སྒྲུབ་སེ། འདྲིའི་ལྷགས་ལེགས་པར་མ་དོགས་པ་ཡིན་དེ།
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་བ་དང་བུལ་བ་ལ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་པ་དོགས་པར་ཡང་མི་
 འབྱུང་བར་འབྲེལ་བ་ལས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ནས་ཀླང་བ་གཉིས་ཀྱིས་
 འཛིན་ལྟ་ཡོད་པས་དེའི་དབང་གིས་འཁོར་བར་འཆིང་བའི་ལས་སོག་པ་དང་། དེ་
 ལས་ལས་དབང་གིས་འཁོར་བར་སྐྱེ་བར་གསུངས་དེ། དེ་ཡང་ཐུང་བོ་ལ་བདེན་
 འཛིན་གྱི་ཞེན་ལྷལ་སྟན་མ་ཐུན་པའི་དབང་དུ་མཛད་གྱི། ཐུར་འཛིན་ལྟ་ཡོད་ཅམ་

皆爾。以至七地猶有薩迦耶見，而初地以上即不由業力受生。此諸教證，並明若不修真實義見，則不能斷盡薩迦耶見。故亦即是說：但無常等十六行相之道，不能斷盡煩惱也。故凡許此不共補特伽羅無我之理，而猶依於共許之補特伽羅無我，而明薩迦耶見，許彼煩惱建立，是未了不共宗義，成大矛盾。豈此大論師而有此失。故知本宗學者，若許二乘證法無我，然於煩惱建立，全不思惟不共之理，是僅有信仰本宗之名而已。言「三道」者，謂煩惱業生三雜染。「無初後」者，謂由煩惱造業，從業感苦，復從於苦生同類果及煩惱等。由彼此更互相生，故前後次第無定，即「更互爲因果」之義。又彼緣起，不從自生他生共生，其自性生於三世中俱不可得，見無彼故，或不可見故。即能斷盡

ལ་མིན་དེ། ས་པདུན་པའི་བར་དུ་འཛིག་ལྟ་ཡོད་ཀྱང་། ས་དང་པོ་ནས་ལས་
 དབང་གིས་སྒྲེ་བ་མི་ལོན་པའི་ཕྱིར་དོ། །གཞུང་དེ་དག་གིས་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་
 བསྐྱོམ་བ་དང་བལ་ན། འཛིག་ལྟ་ཟད་པར་བྱེད་མི་ལྷན་པར་བཟུན་པས། མི་
 ཉག་སོགས་པུ་རུག་གི་ལས་ཅས་ལས་མེད་ན་ཉན་མོངས་ཟད་པར་སྒྲོང་བ་མེད་པར་
 བཟུན་ནོ། །དེ་ལྟར་ལྷན་མོངས་མ་ཡིན་པའི་གང་ཟག་གི་པདག་མེད་ཀྱི་འཛིག་ལྟ་
 མཛད་ཕྱིན་ཆད། གང་ཟག་གི་པདག་མེད་ལྷན་མོངས་བ་ཅས་ཀྱི་དབང་དུ་མཛད་ནས།
 འཛིག་ལྟ་ལ་སོགས་པའི་ངོས་འཛིན་མཛད་པའི་ཉན་མོངས་ཀྱི་ནམ་གཞག་ནམས་སོར་
 བཞག་དུ་མཛད་ན། ལྷན་མོངས་མ་ཡིན་པའི་གྲུབ་མཐུན། མཐུན་མ་ཆད་པའི་ནོར་
 བ་ཆེན་པོར་འགྱུར་པས། དེ་ལ་མཁས་པའི་དབང་པོ་འདི་འཁྲུལ་བ་ག་ལ་མིན།
 དེས་ན་ཉན་རང་ལ་ཆོས་ཀྱི་པདག་མེད་ཉོགས་པ་ཡོད་པར་བཤད་པའི་གཞུང་འཛགས་
 པར་སྒྲོམ་ཞིང་། ཉན་མོངས་ཀྱི་ནམ་གཞག་ལ་ལྷན་མོངས་མ་ཡིན་པའི་འཛིག་ལྟ་
 ཡོད་ནས་མེད་སྒྲུལ་བ་ཅས་ཡང་མི་སྒྲེ་བའི་འདིའི་རྗེས་འབྲང་ནམས་ནི། ལུགས་
 འདི་ལ་དད་བ་ཅམ་དུ་ཟད་ནོ། །འདིས་མཆོན་ནས་གཞན་ཡང་མང་དུ་སྒྲུང་བ་ནམས་
 མེགས་པར་ཅད་གཅད་པར་བྱུང་། །ལས་གསུམ་ནི་ཉན་མོངས་དང་ལས་དང་སྒྲེ་བའི་
 ཀྱན་ཉན་གསུམ་མོ། །དེ་གསུམ་ལ་ཐོག་མཐུན་དང་དབྱུས་མེད་པ་ནི་ཉན་མོངས་ལས་
 ལས་དང་། དེ་ལས་ཐུག་བསྐྱེད་ཞིང་ཐུག་བསྐྱེད་ལས་ཀྱང་དེའི་རིགས་འདྲ་དང་།
 ཉན་མོངས་སོགས་སྒྲེ་བའི་ཕྱིར་པར་སྒྲེ་ཆར་སྒྲེ་བྱེད་པས། རྒྱ་བྱའི་རིས་བ་ངས་བ་
 མེད་བ་ལྟེ། བན་ཆུན་ཀྱི་རྒྱ་ཅན་ཀྱི་རོན་ནོ། །དེན་འབྲེལ་དེ་ནི་རང་དང་གཞན་
 དང་གཉིས་ཀ་ལས་སྒྲེ་བ་མེད་ལ། དེ་ཡང་དུས་གསུམ་གར་ཡང་རང་བཞིན་གྱིས་
 སྒྲེ་བ་མ་ཐོབ་བ་ལྟེ་མེད་པ་མཐོང་བཤས། མ་མཐོང་པའི་ཕྱིར་དེ། ལྷ་མཆན་གྱིས་

我執薩迦耶見。故亦能滅生死流轉。

抉擇蘊等皆無自性已，又云：「如是如實知，無實衆生義，猶如火無薪，無住取涅槃。」此說由見真實義故而般涅槃。此非但依菩薩說如是見，乃依二乘說。以彼「涅槃」文後，復說「菩薩亦見彼，決定求菩提，然由大悲故，受生至菩提。」故。釋論所引《寶鬘論》，係舊譯本，譯文欠善。

聲聞乘經亦有此說：諸聲聞爲斷煩惱障故，「諸色如聚沫，諸受類浮泡，諸想同陽燄，諸行喻芭蕉，諸識猶幻事，日親之所說。」以五喻觀察諸有爲法皆無自性。雖《釋菩提心論》云：「佛於聲聞宣說五蘊，於菩薩衆說色如聚沫等喻。」然彼論意，且約暫時不能了達真實義之聲聞而言，非指一切聲聞。以彼論亦云：「若不知空性，即非解脫依，彼愚者流轉，六道三有獄。」

ངར་འཛིན་པའི་འཛིན་ལྷ་ཟད་པས་འཁོར་པར་འཁོར་བ་ལྟོག་གོ། །དེའི་འོག་དུ་
 སྤང་ཁམས་སོགས་རང་བཞིན་མེད་པར་གྱུར་ལ་ཕབ་པའི་མཐུང་། །དེ་ལྟར་ཡང་
 དག་ཇི་བཞིན་དུ། །འགྲོ་བ་དོན་མེད་ཤེས་ནས་ནི། །རྒྱ་མེད་བ་ཡི་མེ་བཞིན་དུ།
 ཁནས་མེད་ཡེན་མེད་སྤང་ལན་འདུང་། །ཞེས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་མཐོང་ནས་སྤང་
 ལས་འདུང་པར་གསུངས་སོ། །ཅི་ལྟེ་དེ་ལྟར་མཐོང་བ་དེ་བྱང་སེམས་ཁོ་ནའི་དབང་
 དུ་མཛུགས་གསུངས་སོ་ཞེ་ན། །དེ་ལྟར་གསུངས་པ་དེ་ཉན་རང་གི་དབང་དུ་མཛུགས་
 ཅས་གསུངས་པ་ཡིན་དེ། སྤང་ལན་འདུང་ཞེས་པའི་མཛུགས་སོགས་ཉིད་དུ། །དེ་ལྟར་
 བྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་གྲང་། །མཐོང་ནས་བྱང་ཆུབ་ངེས་པར་འདོད། །འོན་
 ཀྱང་དེ་ནི་སྤྱིང་ཇི་ཡིས། །བྱང་ཆུབ་པར་དུ་སྤྱིད་མཛུགས་སྤྱོད། །ཞེས་བྱ་བ་ལ་
 སོགས་པ་གསུངས་པའི་ཕྱིར་དོ། །འགྲོལ་པར་དུངས་པའི་རིན་ཆེན་འཕྲུང་པའི་
 གཞུང་ནམས་ནི་སྤང་འགྲུང་མི་ཡགས་པར་འདུག་གོ། །ཉན་ཐོས་ལ་བསྐྱེད་པའི་མདོ་
 ལས་གྲང་། །ཉན་ཐོས་ནམས་ཀྱི་ཉན་མོངས་པའི་སྤྱིབ་པ་སྤང་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར།
 གཞུགས་ནི་དབྱ་བ་བདོས་པ་འདྲ། །ཚོར་བ་ཆུ་ཡི་ཆུ་བྱར་འདྲ། །འདྲ་ཤེས་སྤྱིག་
 རྒྱ་ལྷ་བྱ་སྤེ། །འདྲ་བའི་ནམས་ནི་ཆུ་ཤིང་བཞིན། །ནམ་པར་ཤེས་པ་རྒྱ་མ་ལྷར།
 ཉི་མའི་གཉེན་གྱིས་བཀའ་སྤྱུལ་དེ། །ཞེས་དབེ་ལྷས་འདུས་བྱས་ནམས་རང་བཞིན་
 མེད་པར་དབྱེད་པ་ཡིན་ནོ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་འགྲོལ་ལས། །སྤྱོད་པས་ཉན་ཐོས་
 ནམས་ལ་ཕང་བོ་ལྷ་དང་། །བྱང་སེམས་ནམས་ལ་གཞུགས་དབྱ་བ་སོགས་ལྷ་དང་
 འདྲ་པར་དེ་གད་ཅེས་ཁྱད་པར་བྱེ་བ་ནི། །དེ་ཞིག་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་དོགས་མི་ལྷས་པའི་ཉན་
 ཐོས་ལ་དགོངས་ཀྱི་ཉན་ཐོས་ཐམས་ཅད་ལ་མིན་དེ། །དེ་ཉིད་ལས། །གང་དག་སྤྱོད་ཉིད་
 མི་ཤེས་པ། །དེ་དག་ཐར་པ་དེན་མ་ཡིན། །འགྲོ་དུག་སྤྱིད་པའི་བཅོན་རར་ནི། །

又聲聞藏中亦說諸法無自性義。如《寶鬘論》云：「大乘說無生，餘說盡空性，盡無生義同，是故應忍許。」此謂大乘經中，說無自性生爲空性，餘小乘經中則說有爲盡爲空性。以二種空性義同，故於大乘空性，應信可勿疑。

此二空性義同之理。有說：諸聲聞乘許有爲滅盡。若（有）自性則滅盡不成。既許滅盡，則應先許無自性。故說彼義同。此不應理。若如彼說，則凡中觀師所許苗芽等法

入中論善顯密意疏

三九

卷二 釋第一勝義菩提心之二

四〇

，皆有此義。則應許苗芽等一切法，皆與空性義同。《寶鬘論疏》謂：「無生與剎那義無別」，亦是未解論義。此當如《六十正理論疏》說：先引小乘經云：「若於此苦，無餘斷、決定斷、清淨、永盡、離欲、滅、靜、永沒、不生餘苦、不生、不起、此最寂靜、此最微妙。謂決定斷一切諸蘊、盡諸有、離貪欲、息滅、涅槃。」次解此義云：「言

མེངས་པ་དེ་དག་འཁོར་བར་འགྱུར། ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་དུ། ཐེག་དམན་གྱི་
 སྡེ་སྡོད་ཀྱི་ཆོས་རང་བཞིན་མེད་པའི་དོན་འདི་ཉིད་སྟོན་པར་མཛད་པ་ན། རིན་ཆེན་
 འབྲེང་བ་ལས། ཐེག་པ་ཆེ་ལས་སྡེ་མེད་བཞུག། །གཞན་གྱི་ཟད་པ་སྡོང་བ་ཉིད། །
 ཟད་དང་མི་སྡེ་དོན་ཏུ་ནི། །གཅིག་པ་དེ་ཕྱིར་བཟོད་པར་གྱིས། །ཞེས་ཐེག་ཆེན་གྱི་མདོ་
 སྡེ་ལས་རང་བཞིན་གྱིས་སྡེ་བ་མེད་པ་སྡོང་ཉིད་ཏུ་བཞུག་པ་དང་། གཞན་དེ་ཐེག་དམན་
 གྱི་མདོ་ལས་ནི་སྡོང་བ་ཉིད་སྟོན་པ་ན། འདུས་བྱས་ཟད་པར་བཞུག་པས་སྡོང་བ་ཉིད་
 སྟོན་པ་གཉིས་དོན་གཅིག་པས། ཐེག་ཆེན་ལས་སྡོང་ཉིད་བཞུག་པ་ལ་མི་བཟོད་པར་
 མ་ཕྱེད་ཅེས་གསུངས་སོ། །འདི་གཉིས་དོན་གཅིག་ལྷགས་ལ་ཁ་ཅིག་ན་རེ། ཉན་
 ཐོས་པ་ནས་ས་དངོས་བོ་ལ་ཟད་པ་ཁས་ལེན་ན། རང་བཞིན་ཡོད་ན་ཟད་པ་མི་
 རིགས་པས། དེ་ཁས་ལེན་ན་དང་བོ་ནས་རང་བཞིན་མེད་པ་ཁས་ལེན་དགོས་པས་དེ་
 གཉིས་དོན་གཅིག་གོ་ཞེས་འཆད་པ་ནི། ཤིན་ཏུ་མི་འབྲད་དེ། དེ་ལྟ་ཡིན་ན་རྩ་
 མ་པས་ཡོད་པར་འདོད་པའི་སྐྱ་གྲུ་ལ་སོགས་པའི་ཆོས་གང་ཁས་ལེན་པ་ལ་ཡང་།
 རྩ་མཆན་དེ་ཡོད་པས་སྐྱ་གྲུ་ལ་སོགས་པ་ཐམས་ཅད་དང་། སྡོང་བ་ཉིད་གཉིས་དོན་
 གཅིག་ཏུ་ཉ་ཅང་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་དུ། །རིན་ཆེན་འབྲེང་བའི་འགྲེལ་པར་
 སྡེ་བ་མེད་པ་དང་། སྐད་ཅིག་མ་ལ་དོན་གྱི་ཁྱད་པར་འགའ་ཡང་མེད་དོ། ཞེས་
 པ་ཡང་གཞུང་དོན་མ་གོ་བའི་བཤད་པའོ། །རིགས་པ་དུག་ཅུ་པའི་འགྲེལ་པར་
 བླངས་པའི་ཐེག་དམན་གྱི་མདོ་ལས། གང་སྐྱབ་བསྐལ་འདི་མ་ལུས་པར་སྐྱངས་པ།
 དེས་པར་སྐྱངས་པ། བྱང་བར་གྱུར་པ། ཟད་པ་འདོད་ཆགས་དང་ཐལ་བ། འགོག་པ།
 ཉེ་བར་ཞི་བ། ལུབ་པ། ལྷག་བསྐལ་གཞན་གྱི་མཆོམས་མི་སྟོར་ཞིང་། མི་འབྱུང་
 མི་སྡེ་བ་འདི་ནི་ཞི་བ། འདི་ནི་གྲ་ནོམ་པ་སྟེ། འདི་ལྟ་སྟེ་སྡོང་བོ་ཐམས་ཅད་དེས་

此苦者，唯依現在身中苦蘊，說無餘斷，乃至永沒。依未來苦，說不生餘苦，乃至涅槃。若謂「此苦」正詮煩惱，是總名詮別也。此不應理。若時總名，不可作總義解者，乃可作別義解。此中可就總名解故，不應作此說。若必如彼實事師說，則《寶性論》之「煩惱本盡故」，不應釋為諸蘊本來無自性生，名為本盡。若必釋為由修道力無餘斷者，則有所證涅槃時，已無能證之人。有能證人時，蘊未永盡，則無所證之涅槃。故彼不能解說經義。若如吾等所許，此言永盡非由對治而盡，乃本來盡故名盡。則於經義善能解釋。龍猛菩薩謂經中所說之永盡，即苦蘊寂滅之滅諦涅槃，與無自性生之滅諦義同。

བར་སྐྱེས་པ། སྤྱིན་པ་ཟད་པ། འདོད་ཆགས་དང་བྲལ་བ། འགོག་པ། ལྷ་དམ་
 ལས་འདས་པའོ། ཞེས་གསུངས་པ། དེའི་རྒྱུ་འབྱེད་པ་ནི་སྤྱུག་བསྐྱེད་འདི་ཞེས་
 བའི་ཉི་ཤེས་ཆོག་གིས་གསུངས་པའི་ཕྱིར། ཉེ་ལྷན་གྱི་རང་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱུག་བསྐྱེད་ལས་
 ལྷ་དམ་པོ་ཁོ་ནའི་དབང་ཏུ་མཛད་ནས། མ་ལུས་པར་སྐྱེས་པ་ནས་ལྷ་དམ་པའི་པར་དང་།
 མ་ཤོངས་པའི་སྤྱུག་བསྐྱེད་ཀྱི་དབང་ཏུ་མཛད་ནས། སྤྱུག་བསྐྱེད་གཞན་མཚམས་མི་
 སྤྱོད་པ་ནས། ལྷ་དམ་ལས་འདས་པའོ་ཞེས་པའི་པར་ཏུ་གསུངས་སོ། །སྤྱུག་བསྐྱེད་
 ལས་སྐྱེད་པོ་འདི་ཞེས་པ་དེ་གཉིས་ཀྱི་ཕྱེ་བྱ་གཉིས་མོངས་ལ་འཇུག་པའི་སྤྱི་སྤྱི་ཕྱེ་བྱ་གཉིས་
 ལ་འཇུག་པའོ་སྤྱི་སྤྱི་ན། དེ་ཡང་མི་ཅང་ཕྱི་སྤྱི་སྤྱི་ནི་སྤྱི་དོན་ལ་བཤད་ཏུ་མི་ཅང་ན།
 ཕྱེ་བྱ་གཉིས་ལ་བཤད་དགོས་མོད་ཀྱང་། འདིར་ནི་སྤྱི་སྤྱི་ཕྱེད་ནས་བཤད་ཏུ་ཡོད་
 པའི་ཕྱིར་རོ། དེ་ལྷན་གྱིས་ན་དངོས་པོར་སྤྱི་བ་ནི་མས་ལྷན་ན། ལྷན་སྤྱི་སྤྱི་ལས་
 ཉོན་མོངས་གདོད་ནས་ཟད་ཕྱིར་རོ། ཞེས་གསུངས་པ་ལྷན་སྐྱེད་པོ་གདོད་མ་ནས་རང་
 བཞིན་གྱིས་སྤྱི་བ་མེད་པས། གདོད་མ་ནས་ཟད་པ་ལ་བཤད་ཏུ་མི་ཅང་པའི་ཕྱིར།
 ལས་གྱིས་མ་ལུས་པར་སྐྱེས་པ་ལ་བཤད་དགོས་ན། དེའི་ཆོ་མདོ་ཏུ་ཕྱི་སྤྱི་སྐྱེད་
 འདས་ཡོད་པ་ནི་མཛད་ཏུ་ཕྱིན་མཁན་མེད་པ་དང་། ཕྱིན་མཁན་ཡོད་པ་ནི་སྐྱེད་པོ་
 མ་ཟད་པས་མཛད་ཏུ་ཕྱི་སྤྱི་སྐྱེད་འདས་མེད་པར་འགྱུར་པས། མདོ་དེ་བཤད་
 མི་ལྷན་པར་འགྱུར་རོ། ཁོ་པོ་ཆག་ལྷན་ན། འདི་ནི་ཟད་པ་ནི། ཟད་པ་
 གཉིན་པོས་ཟད་པ་མ་ཡིན་ཏེ། དེ་ནི་གདོད་ནས་ཟད་པས་ཟད་ཆེས་ཀྱི། ཞེས་
 གསུངས་པ་ལྷན་བཤད་པས་ཆོག་པས་མདོ་དེ་དོན་ལོགས་པར་བཤད་པར་ལུས་སོ། །
 དེས་ན་མདོ་ལས་འདི་འདྲ་པའི་ཟད་པ་གསུན་ནས། སྤྱུག་བསྐྱེད་འགགས་པའི་
 འགོག་པ་སྤྱེད་པས་འདས་པ་གསུན་པ་དེ་དང་། རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱི་བ་མེད་པའི་

。釋者多未能通達，故今詳說之。《中觀論》云：「世尊由證知，有事無事法，迦旃延那經，雙破於有無。」此亦顯示小乘經中雙破二邊者。此經出《雜阿笈摩》。上來僅略舉少分，餘《寶鬘論》，《六十正理論》，各種讀文中，猶多可引者。

子三、釋妨難分二

丑一、釋釋論已說之難 丑二、釋釋論未說之難 今初

釋論云：「設作是念，若聲聞乘中亦說法無我，則說大乘經應成無用。」此所出敵者，是清辨論師。以佛護論師第七品疏中解釋：「小乘經說一切法無我之義，即諸法無自性義。」《般若燈論》破云：「若如是者，則大乘經便爲無用。」今反破云：爲總說大乘經無用耶？爲別說大乘經說法無我爲無用耶？若如初，難作決定說者（犯不定過），則大乘經應唯說法無我，而實不爾。以大乘經中更說菩薩諸地布施等波羅蜜多行、大

འགོག་པ་བཟུན་པ་གཉིས་དོན་གཅིག་ཏུ་འཕགས་པས་གསུངས་པ་འདི་མ་རྟོགས་པར་
 རྒྱང་བས་ཞིབ་ཏུ་བཤད་དོ། མེད་ལས་ཀྱང་། བཅོམ་ལྷན་དངོས་དང་དངོས་
 མེད་ཀྱི། །མཐུན་པས་ཀྱང་ཡ་ན་ཡི། །གནམས་ངག་ལས་ནི་ཡོད་པ་དང་། །
 མེད་པ་གཉིས་ཀྱང་དགག་པ་མཛད། །ཅེས་གསུངས་པ་འདིས་ཀྱང་ཐོག་དཔེ་གྱི་
 མདོ་ལས་མཐའ་གཉིས་བཀག་པ་གསུངས་པར་སྟོན་དེ། མདོ་འདི་ནི་ལྷང་ལྷན་
 རོགས་ན་སྤང་ངོ། །དེ་དག་ཀྱང་མཚན་བ་ཅམ་ཡིན་གྱི། རིན་ཆེན་འབྲེང་བ་ན་
 འདིར་མ་རྒྱངས་བ་ཏུ་མ་ཞིག་དང་། རིགས་མ་རྒྱག་ཅ་བ་དང་། བཟློན་པའི་རོགས་
 ལས་ཀྱང་ཏུ་མ་ཞིག་གསུངས་སོ། །གསུམ་པ་ལ་གཉིས། འབྲེལ་པ་ནས་བཤད་
 པའི་རྩོད་པ་སྤང་བ་དང་། དེར་མ་བཤད་པའི་རྩོད་པ་སྤང་བའོ། །དང་པོ་ནི།
 འབྲེལ་བ་ལས། གང་ཞིག་གལ་དེ་ཉན་ཐོས་ཀྱི་ཐོག་པ་ལས་ཀྱང་ཆོས་ལ་བདག་མེད་
 པ་བཟུན་ན། དེའི་རྩོད་པ་ཆེན་པོ་བཟུན་པ་དོན་མེད་པར་འགྱུར་རོ་སྟུང་ཏུ་
 སེམས་པ་དེའི་ལྷགས་དེ་ཡང་འདི་ལྟར་རིགས་པ་དང་ལྷང་དང་འགལ་བར་རྟོགས་སོ།
 ཞེས་པའི་ཕྱོགས་སུ་མ་སྤྱོད་པའི་ལོན་ལེགས་ཐུན་ཡིན་དེ། སངས་རྒྱལ་བསྐྱེད་ས་
 ཀྱིས་རབ་བྱེད་བརྟན་པའི་འབྲེལ་བར་ཐོག་དཔེ་གྱི་མདོར་ཆོས་ཐམས་ཅད་བདག་མེད་
 པར་གསུངས་པའི་དོན། ཆོས་ནམས་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པའི་དོན་ཏུ་བཤད་
 པ་ལ། ཤེས་རབ་སྟོན་མར་དེ་ལྟ་ཡིན་ན། ཐོག་ཆེན་བཟུན་པ་དོན་མེད་ཏུ་འགྱུར་
 རོ་ཞེས་དགག་པ་མཛད་དོ། །དེ་ལ་སྤྱིར་ཐོག་ཆེན་བཟུན་པ་དོན་མེད་ཏུ་འགྱུར་
 ཟེར་རམ། ཐོག་ཆེན་ཏུ་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་བཟུན་པ་དོན་མེད་ཏུ་འགྱུར་ཟེར། དང་
 པོ་ལྟར་ན་ནི། ཐལ་བ་དེ་ལ་ཁྲབ་པ་ཡོད་ན་ནི། ཐོག་ཆེན་བཟུན་པ་ཆོས་ལ་
 བདག་མེད་པ་ཅམ་འབའ་ཞིག་སྟོན་པར་འགྱུར་ན། དེ་ནི་མ་ཡིན་དེ་ཐོག་ཆེན་ལས་ནི།

願、迴向、大慈悲等，二種廣大資糧，菩薩神力及異生二乘不可思議之法性故。如《寶鬘論》云：「彼小乘經中，未說菩薩願，諸行及迴向，豈能成菩薩，安住菩提行，彼經未曾說，惟大乘乃說，智者應受持。」此破唯以小乘經所說之道便能成佛，不須別說大乘經之邪執。若如汝所解，應云：「唯小乘經所說之道猶不具足，故大乘經中別說法無我。」然不作彼說，而說：「別說廣大行品」，故所難非也。

若作第二義，犯不定過。聲聞藏中僅略說法無我，大乘經中則以無量門廣說之，此亦龍猛菩薩所許，如《出世讚》云：「若不達無相，佛說無解脫，故佛於大乘，圓滿說彼義。」初二句顯示：若不通達無相真實義，則不能滅盡煩惱，故不能證得解脫。後二

བྱང་སེམས་ཀྱི་ས་ནྟམས་དང་། རྩོན་པ་ལ་སོགས་པའི་པར་ཕྱིན་ཀྱི་ཕྱོད་པ་དང་།
 རྩོན་ལས་དང་བཟྱེ་པ་རྒྱལ་ས་པོ་ཆེ་ནྟམས་དང་། རྩོད་ཆེ་ཆེན་བོ་སོགས་དང་།
 ཆོགས་གཉིས་རྒྱལ་ས་པོ་ཆེ་དང་། བྱང་སེམས་ཀྱི་མཐུ་མན་ཏུ་བྱང་པ་སོ་ཕྱེ་དང་།
 ཉན་རང་གིས་བསམ་གྱིས་མི་བྱུང་པའི་ཆོས་ཉིད་ཀྱང་རྩོན་པའི་ཕྱིར་རྟེ། རིན་ཆེན་
 འབྲེང་བ་ལས། ཉན་ཐོས་ཐོག་པ་དེ་ལས་ནི། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་འབྲེང་ལས་
 དང་། །སྤྱོད་པ་ཡོངས་བཟྱེ་མ་བཤད་དེས། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་ག་ལ་འགྱུར།
 བྱང་ཆུབ་སྤྱོད་ལ་གནས་པའི་དོན། །མཐོ་ཕྱེ་ལས་ནི་བཀའ་མ་སྟུལ། ཐོག་པ་ཆེ་
 ལས་བཀའ་སྟུལ་པ། །དེ་ཕྱིར་མཁས་པ་ནྟམས་ཀྱིས་བརྒྱུད། །ཞེས་གསུངས་པའི་
 ཕྱིར་རྟེ། །འདི་ནི་ཐོག་དཔལ་གྱི་སྤེ་སྤྱོད་ནས་བཤད་པའི་ལས་ཉིད་ཀྱིས། སངས་
 རྒྱུ་སྟུ་བཟོད་རྣམས་པས། ཐོག་ཆེན་གཞན་མི་དགོས་སོ་སྟུམ་པའི་ལོ་ལྷ་རྟོག་སེམ་
 བ་ལ་གསུངས་ལ། བྱིད་ལྟར་ན་ཐོག་ཆེན་ལས་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་གསུངས་པས་ཐོག་
 དཔལ་གྱི་གཞུང་ནས་བཤད་པས་མི་ཆོག་ཅེས་གསུང་དགོས་པ་ལ། དེ་མ་གསུངས་
 པར་བྱ་ཆེ་པའི་སྤྱོགས་གཞན་གསུངས་སོ་ཞེས་པའོ། །གལ་ཏེ་སྤྱོགས་གཉིས་པ་
 ལྟར་ན་ནི་དེ་ལ་ཡང་བྱུང་པ་མེད་རྟེ། ཉན་ཐོས་ཀྱི་སྤེ་སྤྱོད་ལས་ནི་ཆོས་ཀྱི་བདག་
 མེད་པ་མཐོང་བསྟུས་པ་ཅམ་ལས་མི་སྟོན་ལ། ཐོག་ཆེན་ལས་ནི་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་
 རྩོད་མ་ནས་ཤིན་ཏུ་རྒྱས་པར་སྟོན་པའི་ཕྱིར་རྟེ། །དེ་ཡང་འཕགས་པའི་བཞེད་བ་
 ཡིན་རྟེ། འཛིག་རྟེན་ལས་འདས་པར་བཟྱེད་པ་ལས། མཚན་མ་མེད་པ་མ་རྟོགས་
 པར་། །སྤྱོད་ཀྱིས་ཐར་པ་མེད་པར་གསུངས། །དེ་ཕྱིར་སྤྱོད་ཀྱིས་ཐོག་ཆེན་ལས། །
 །དེ་ནི་ཆོང་པར་བསྟན་པ་ལགས། །ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རྟེ། །དེའི་ཀྱང་པ་དང་
 བོ་གཉིས་ཀྱིས་མཚན་མེད་ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མ་རྟོགས་པར་ཉན་མོངས་ཟད་པ་མེད་པས་

句，謂大乘經中乃圓滿宣說無相法無我義。故亦當知小乘經中是未圓滿宣說諸法無我。

如何以「故」字能作圓滿宣說之理由耶？當作是說：「若不通達無相，即不能滅盡煩惱證得解脫。聲聞乘中雖亦必說法無我。然大乘小乘應有差別，故於大乘作圓滿說。」故知彼所設難及所成立，皆不決定，是似能破。即是違理之失。其違教失，前已廣說。

若爾此論師說，大小乘經說法無我有圓滿不圓滿，大小乘道修法無我亦有圓滿不圓滿，其義云何？有說：「大乘人能通達一切所知皆無自性，二乘人僅能通達一分所知無自性。」決非如是。若以正量於一法上能成立爲法無我，次觀餘法有無實性，即依前理便能通達無實性故。豈不中觀學者，亦有破除有事實有，而許真空實有；或許法性是自成就真實有者乎？初說是未善知實有之量，僅破粗分；後說則雖自以爲能破有事實有

བར་པ་ཐོབ་པ་མེད་པར་བཟུན་ན། །མྱོད་ཀྱི་ཞེས་སོགས་ཀྱིས་ཐོག་ཆེན་ལས་མཆོན་
 མེད་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཚང་པར་དེ་རྫོགས་པར་བཟུན། །ཞེས་པས་ཐོག་དམན་དུ་ནི་
 ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་རྫོགས་པར་མ་བཟུན་པར་གཤེས་སོ། །འོ་ན་དེ་ཕྱིར་ཞེས་པ་རྫོགས་
 པར་བཟུན་པའི་རྒྱ་མཆོན་དུ་འགྲོ་ཚུལ་ཇི་ལྟར་ཡིན་སྟུང་ན། །མཆོན་མེད་མ་རྟོགས་
 པར་ཉོན་མེད་ས་ཟད་པའི་ཐར་པ་མི་འཐོབ་པས་ན། །ཉོན་ཐོས་ཀྱི་ཐོག་པར་ཡང་ཆོས་
 ཀྱི་བདག་མེད་བཟུན་དགོས་ལ། །དེ་ལ་ཐོག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་ཁྱད་པར་ཡང་དགོས་པ་དེའི་
 ཕྱིར་ཞེས་བཤད་དགོས་སོ། །དེ་དག་གིས་ནི་སྟུན་འཁྲིན་པའི་ཐར་པ་དང་། །དེས་
 བརྒྱུག་པ་འཕངས་པ་གཉིས་ལ་ཁྲུབ་ཕྱེད་མ་དེས་པའི་སྟུན་འཁྲིན་ལྟར་སྟུང་དུ་བཟུན་
 པ་ནི། །རིགས་པ་དང་འགལ་བའོ། །ཁྱད་དང་འགལ་བ་ནི་སྟུང་མང་དུ་བཤད་
 ཟེན་དོ། །འོ་ན་ཐོག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་སྟེ་སྟོད་དུ་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་རྫོགས་པར་ལྟོན་
 མི་ལྟོན་དང་། །དེ་གཉིས་ཀྱི་ལམ་དུ་འདྲེས་ཀྱི་བདག་མེད་རྫོགས་པར་སྟོན་མི་སྟོན་
 སྟོབ་དཔོན་འདིས་བཤད་པའི་དོན་གང་ཡིན་སྟུང་ན། །དེ་ནི་ཐོག་ཆེན་པ་ལ་གཤེས་ཀྱི་
 ཐམས་ཅད་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པར་རྟོགས་པ་ཡོད་ལ། །ཉོན་རང་ལ་དེ་མེད་
 པར་གཤེས་ཀྱི་ཕྱོགས་གཅིག་པ་འགའ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པར་རྟོགས་པ་ཡོད་
 ཅིས་པ་ནི། །གདན་མིན་དེ་གཞི་གྲུབ་པ་ཅིག་གི་སྟེང་དུ། །ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཚད་
 མས་གྲུབ་པ་ཞིག་ཕྱུང་ན། །དེ་ནས་གཞི་གཞན་ལ་བདེན་པར་ཡོད་མེད་ཀྱི་དཔྱད་པ་
 ཞུགས་ན། །རིགས་པ་སྟེ་མ་ལ་བདེན་ནས་བདེན་མེད་དུ་རྟོགས་པར་ལྷན་པའི་ཕྱིར་
 རོ། །དབྱ་མ་བར་འདྲོད་པ་ཁ་ཅིག་གིས་དངོས་པོ་བདེན་གྲུབ་ཁིགས་པའི་ལྷགས་སྟེ་
 ཕྱས་ནས། །བདེན་སྟོང་བདེན་གྲུབ་དུ་འདྲོད་པ་དང་། །ཁ་ཅིག་གིས་ཆོས་ཉིད་
 སྟུབ་པ་རང་དབང་བ་བདེན་གྲུབ་དུ་འདྲོད་པའི་སྟེ་མ་ནི། །བདེན་ཚད་ལྷགས་བོར་

，然彼不以正量而破，僅是毀謗有事之惡見。故不以彼等所說而成不定。由是當知諸大乘人，隨成立一法無實，亦如《中觀論》所說，有無量品類能立之理。故於真實義慧極為廣大。諸小乘人僅以略理成立真實義，故於真實義慧略而不廣。故說彼二慧有廣略，修有圓滿不圓滿之殊。致此差別者，亦由諸二乘人唯為斷除煩惱障故，精勤修行，以略理通達真實義，便能滿其所願。而諸大乘人為斷所知障故，精勤修行，故於真實義，須以廣大慧而善通達也。

丑二、釋釋論未說之難

《現觀莊嚴論》云：「遠所取分別，未離能取故，當知由所依，攝為麟喻道。」此說獨覺道雖能斷執所取實有之分別，猶未能斷執能取實有之分別。又云：「惑所知三道，斷故為弟子，麟喻佛子淨。」此說執所取實有為所知障。此當如何會釋。答：此中斷執所取外境實有之義不出二宗：或如中觀師所許，外境雖是量所成立，然正理能破外境

མ་ཟིན་པར་རགས་པ་ཅིག་ལས་མ་ཁེགས་པར་འདུག་པའི་སྒྲིལ་བུ་ལྟ་བུ་ལ། ཕྱི་མ་
 ཉི་དངོས་པོ་བདེན་པ་བཀག་པར་སྒྲིལ་ཡང་། ཚད་མས་ཁེགས་པར་མི་རྒྱུད་གི་དངོས་
 པོ་ལ་རྒྱུར་འདེབས་ཀྱི་ལྟ་པར་འདུག་པས། དེ་དག་གིས་མ་ངེས་པ་མེད་དོ། །དེས་
 བ་ཐོག་ཆེན་པས་ནི་ཅ་ཤིང་ལས་གསུངས་པ་བཞིན་དུ། གཞི་གཅིག་བདེན་མེད་དུ་
 རྒྱུལ་པ་ལ་ཡང་། རྒྱུལ་བྱེད་ཀྱི་རིགས་པ་མི་འདྲ་བ་མཐུན་ལུས་པས་བསྐྱབས་བས།
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་སྒྲོ་བཞིན་དུ་རྒྱས་པར་འགྱུར་ལ། ཐོག་དཔེན་ལ་ནི་རིགས་པ་མེད་རེ་
 བསྐྱུས་པ་ཞིག་གིས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཚད་མས་གྲུབ་ན། ལྷ་མ་ལྟར་མི་བྱེད་པས་དེ་ཁོ་ན་
 ཉིད་ལ་སྒྲོ་རྒྱས་པ་མེད་པས་རྒྱས་བསྐྱུས་དང་། བདག་མེད་སྒྲོམ་པ་ཆོགས་མ་ཆོགས་
 ལྷ་གསུངས་སོ། །དེ་ལྟར་འོང་བ་ཡང་ཉན་རང་ནམས་ནི། ཉན་མོངས་ཅམ་སྒྲོང་
 བའི་ཕྱིར་བཅོན་པ་ཡིན་ལ། དེ་ལ་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་རོན་མདོར་བསྐྱུས་པ་དེ་ཅམ་
 ཞིག་རྟོགས་པས་ཆོག་གོ། ཐོག་ཆེན་པ་ཤིས་སྒྲིབ་སྒྲོང་པ་རྒྱུར་ཡིན་པས། དེ་ལ་དེ་
 ཁོ་ན་ཉིད་ལ་ཤིས་རབ་མཆེད་ནས་སྒྲོ་བཞིན་དུ་རྒྱས་པ་ཞིག་དགོས་པ་ཡིན་ནོ། །གཉིས་
 པ་ནི། འོ་ན་མངོན་རྟོགས་རྒྱན་ལས། གཞུང་དོན་རྟོག་པ་སྒྲོང་ཕྱིར་དང་། །
 འཛིན་པ་མི་སྒྲོང་ཕྱིར་དང་ནི། ཉན་གྱིས་བསེལ་ཅ་ཅ་བྱའི་ལས། །ཡང་དག་བསྐྱུས་
 པར་ཤིས་པར་བྱ། །ཞེས་རང་བྱུང་གི་ལམ་གྱིས་གཞུང་བ་ལ་བདེན་ཞེན་གྱི་རྟོག་པ་
 སྒྲོང་རྒྱས་ཀྱང་། འཛིན་པ་ལ་བདེན་ཞེན་སྒྲོང་མི་རྒྱས་པར་གསུངས་པ་དང་། ཡང་།
 ཉན་མོངས་ཤིས་བྱ་ལམ་གསུམ་གྱི། ཉམས་ཕྱིར་སྒྲོབ་མ་བསེལ་ཅ་དང་། །བྱུང་
 ལས་ནམས་ཀྱི་དག་པ་ལྟེ། ཞེས་གཞུང་བ་ལ་བདེན་ཞེན་ཤིས་སྒྲིབ་དུ་གསུངས་པ་ཆེ་
 ལྟར་དང་ཞེན། དེ་ལ་གཞུང་བ་བྱི་རོལ་ལ་ཞེན་པ་སྒྲོང་བའི་དོན་ནི། ཕྱི་རོལ་གྱི་
 དོན་ཚད་མས་གྲུབ་ཀྱང་། ཕྱི་རོལ་བདེན་གྲུབ་རིགས་པས་ཁེགས་པ་དབུ་མ་མ་ལྟར་

實有。由修此所抉擇義即斷實執。或如唯識師說，先以正理破外境，由修彼義，便斷有外境執。若如初說，且不應理，若能安立外境爲有，以觀察真實義之正理能破實有者，則不能取，依前理之力，便能通達其非有實性。如提婆菩薩云：「若見一法真如性，即見一切法真如。」若如第二說，即獅子賢等之規，是則無外境乃量所成立。若能成立無有外境，則能取心非離所取別有實體，雖最鈍根亦能成立。故不斷能取分別，是依總許心爲實有而言。非謂緣異體之能取所取，破其一分而執一分爲實有。故識「執能取實有之獨覺，與執離二取心爲勝義有之唯識宗相同，殊爲希有」者，乃自未解。

此中顯示獨覺道爲中乘，即說於所取能取有斷不斷實執之差別。由彼二義，較聲聞爲勝，較菩薩爲劣，故說名中。此大中小三乘之三類補特伽羅，依根性之利中鈍而分。

གཏན་ལ་ཕབ་པའི་དོན་བསྐྱེལ་སྤྱོད་པ་དང་། ཡང་ན་སེམས་ཅམ་
 བ་ལྟར་ཕྱི་རིལ་གྱི་དོན་རིགས་པས་བཀག་པའི་དོན་བསྐྱེལ་སྤྱོད་པ་ལ་བདེན་ནས། ཕྱི་
 རིལ་ཡོད་པར་འཛིན་པ་སྤོང་བ་གང་རུང་གཅིག་ལས་མི་འདུའོ། །དེ་ལ་དང་བོ་
 ལྟར་ན་ནི་མེ་རིགས་ཏེ། ཕྱི་དོན་སྤྱིར་ཡོད་པར་འཛིན་བྱུང་པ་ལ། བདེན་ཡོད་དེ་
 ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་པའི་རིགས་པས་ཁེགས་པ་ཞིག་ཡིན་ན་ནི། དེ་ནས་འཛིན་པ་ལ་
 བདེན་པ་ཡོད་མེད་ཀྱི་དབྱེད་པ་ཞུགས་པ་ན། རིགས་པ་སྤྱི་མཐོང་ལ་བདེན་ནས་བདེན་
 མེད་ཏེ་དོར་བར་ནས་ཏེ། འཕགས་པ་ལྟས། གང་གིས་དངོས་གཅིག་དེ་བཞིན་ཉིད་
 མཐོང་བ། །དེ་ཡིས་དངོས་ཀྱི་དེ་བཞིན་ཉིད་ཏེ་མཐོང་། ཞེས་གསུངས་པའི་ཕྱིར་
 རོ། །གཉིས་པ་ལྟར་འདོད་པ་ནི་སྤོང་དཔོན་སང་གོ་བཟང་བོ་ལ་སོར་པའི་འགྲེལ་པའི་
 ལུང་ཡིན་ཟེས། །དེ་ནི་ལྟར་ན་ཕྱི་རིལ་མེད་པར་ཚད་མས་གྲུབ་པ་ཡིན་ནོ། །ཕྱི་རིལ་
 མེད་པར་གྲུབ་ན་དེ་འཛིན་པའི་ཤེས་པ། གཞུང་བ་ལས་ཇམ་བྱ་དྲ་པ་མེད་པར་ནི།
 སྤྱི་དབང་བོ་རྣམ་ཡང་འགྲུབ་བས། འཛིན་པ་ལ་བདེན་ཞེན་མི་སྤོང་བ་ནི། སྤྱིར་
 ཤེས་པ་བདེན་གྲུབ་ཏུ་ཁས་ལེན་པ་ལ་བྱེད་ཀྱི། གཞུང་འཛིན་ཇམ་བྱ་དྲ་ཀྱི་བྱེད་
 ཁེགས་ཤིང་བྱེད་བདེན་པར་འཛིན་པ་གཏན་མིན་བས། འཛིན་པ་བདེན་པར་སྤྱི་བའི་
 རང་རྒྱལ་དང་། གཞུང་འཛིན་གཉིས་མེད་ཀྱི་ཤེས་པ་དོན་དམ་ཏུ་གྲུབ་པར་སྤྱི་བའི་
 རྣམ་རིག་པ་གཉིས་གྲུབ་མཐའ་མཚུངས་པ་མཚར་ཞེས་བ་ནི། གསལ་བྱེད་པའི་བཞུད་
 གཏུ་དོ། །འདྲིར་རང་རྒྱལ་གྱི་ལས་ཐེག་པ་འབྲིང་ཏེ་སྤོང་བ་ལ། གཞུང་བ་དང་
 འཛིན་པ་ལ་བདེན་ཞེན་སྤོང་མི་སྤོང་གི་ཁྱད་པར་གསུངས་ཏེ། དེ་གཉིས་ཀྱིས་ཉན་
 ཐོས་ལས་ལྟག་པ་དང་། ཐེག་ཆེན་ལས་དཔལ་པའི་ཕྱིར་འབྲིང་བོ་འོ། །འདྲི་ནི་
 ཐེག་པ་ཆེ་འབྲིང་རྒྱུ་གསུམ་གྱི་གང་ཟག་གསུམ། དབང་བོ་ནོ་འབྲིང་རྣམ་པ་ཡིན་

復是依於無我建立根之次第。謂大乘上見是中觀見，中乘中見是唯識見，小乘下見是共許補特伽羅無我見。然此義不定，若許三乘人皆有真實義見者，則依能否速疾了解真實

入中論善顯密意疏

四三

卷二 釋第一勝義菩提心之二

四四

義等而建立三根，亦不相違。又以不斷能取內心之實執，判爲劣根，則〈現觀莊嚴論〉所說之無我見，不可說即是〈莊嚴經論〉、〈辨中邊論〉、〈辨法法性論〉之唯識見。但印度諸師亦有以〈現觀莊嚴論〉作唯識中觀見而解釋者。恐煩不述。

又彼論云：「法界無差別，種姓不應異，由能依法異，故說彼差別。」此說聲聞獨覺亦通達法性。言法界者，如〈二萬明論〉云：「此中分別觀察，謂於有事及有事相而起執著，由彼無故當知無貪。此非有性，即一切法之真如性。法界性即諸聖法之因，故本性住種姓，即修行之所依也。」此說於有事及彼相之執著爲貪，如彼所執非實有，即

བས། བདག་མེད་ལ་ལྟོས་ཏེ་དབང་བོའི་རིམ་པ་བཞག་པ་ལྟེ། ཐེག་ཆེན་ལ་ལྟོས་
 བ་རབ་དབྱ་མའི་ལྟ་བ་དང་། ཐེག་འབྲིང་ལ་ལྟོས་པ་འབྲིང་སེམས་ཅན་གྱི་ལྟ་བ་དང་།
 ཐེག་ཆུང་ལ་ལྟོས་པ་ཐ་མ་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་ལྱན་མེད་པའི་ལྟ་བ་བཞག་པ་ཡིན་གྱང་།
 དེར་མ་ངེས་སོ། །དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་བ་གསུམ་ག་ལ་ཡོད་པ་ལྟར་ནའང་། དེ་
 ཁོ་ན་ཉིད་ལྟར་ཏུ་གདོང་དཔོགས་མི་དཔོགས་སོགས་ཀྱི་སྒྲོ་ནས་དབང་བོའི་རིམ་པ་
 གསུམ་མི་འགའ་ལོ། །འཛིན་པ་ཤེས་པ་ལ་བདེན་ཞེན་སྤོང་གི་བྱས་པ་དཔག་ཐུང་
 ཏུ་བཅུན་བའི་ཕྱིར། མཛོད་རྟོགས་བྱུང་ནས་བཤད་པའི་བདག་མེད་ཀྱི་ལྟ་བ་ནི་མདོ་
 བྱུང་དང་། འབྲེད་ནས་པ་གཉིས་ལྟར་སེམས་ཅན་ལ་བཤད་ཏུ་མི་ཐུང་ངོ་། །
 མཛོད་རྟོགས་བྱུང་ལའང་དབྱ་སེམས་སུ་འགྲེལ་ཆུང་བྱ་གར་བ་ནས་ལའང་ཡོད་པས།
 དེ་དག་གི་སྒྲུ་མཚན་མང་ཏུ་བཤད་དགོས་གྱང་། ཆོག་མངས་སུ་རྟོགས་ནས་རེ་ཞིག་
 མ་ཡིས་སོ། །ཡང་། ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་ལ་དབྱེར་མེད་ཕྱིར། །རིགས་ནི་ཐ་དྲ་
 ཐང་མ་ཡིན། །བདེན་པའི་ཆོས་ཀྱི་ཕྱེ་བྲག་གིས། །དེ་ཡི་དབྱེ་བ་ཡོངས་སུ་
 བཟོད། །ཅེས་གསུངས་པ་འདྲིས་ནི་ཉན་རང་ནམས་ལའང་ཆོས་ཉིད་རྟོགས་པ་མེད་
 བར་བཅུན་ནོ། །དེ་ལ་ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་ཞེས་པ་ནི་ཉི་མའི་སྒྲི་སྒྲུང་བ་ལས། དེ་ལ་རྟོག་
 པ་དང་ནས་བར་རྟོག་པ་ནི་དངོས་བོ་དང་དེའི་མཚན་མ་ལ་མཛོད་པར་ཞེན་པ་ལྟེ།
 དེ་མེད་པའི་ཕྱིར་ཆགས་པ་མེད་པ་ཉིད་ཏུ་རིག་པར་བྱའོ། །ཡོད་པར་མ་ལྟར་བ་
 ཉིད་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དེ་བཞིན་ཉིད་དོ། །དེས་ན་འདྲིས་ནི་ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་ཉིད་
 འཕགས་པའི་ཆོས་ནམས་ཀྱི་སྒྲུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། རང་བཞིན་ཏུ་གནས་པའི་རིགས་
 རྒྱུལ་པའི་རྟེན་ཡིན་ནོ་ཞེས་སྟོན་པར་བྱེད་དོ། །ཞེས་དངོས་བོ་དང་དེའི་མཚན་མ་
 ལ་བདེན་པར་ཞེན་པའི་ཆགས་པས་བརྒྱང་བ་ལྟར་ཡོད་པ་མིན་པའི་བདེན་ལྟོང་ལ་.....

說此實空爲法界。次設難云：「若法界即種姓，應一切有情皆住種姓，以法界遍一切故。」所言住種姓，意取入道位之種姓。答彼難云：「若緣某法而能轉成聖法之因，即說彼法爲種姓，故無彼失。」此謂但有法性，非安住道位之種姓。要由道緣法性而修，至轉成聖法之殊勝因時，乃立爲殊勝種姓也。如是答彼法界無差別，種姓不應異之難曰：「由能依法能緣道之差別，故說種姓有異。」所依謂所緣，能依即能緣。其能緣中亦有聲聞獨覺之二乘。緣法性者，必須於覺慧成立。若於覺慧前未破實有，則彼覺慧不能成立實空，亦於彼覺慧不能成立法性。此復須先於一法得決定見。故聲聞獨覺亦緣内外有法，而見彼無實也。由是獨覺亦有通達真實義者，非獨覺定不能斷內心上之實執。即聲

聞乘，亦須分通達不通達真實義之二。《現觀莊嚴論》亦說小乘爲二類，故執二取異體

བཤད་ནོ། །དེ་ལ་ཆོས་དབྱིངས་རིགས་ཡིན་ན། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་རིགས་
 ལ་གནས་པར་འགྱུར་དེ། ཆོས་དབྱིངས་ནི་ཐམས་ཅད་ལ་སྤྱིར་གནས་པའི་ཕྱིར་དེ།
 ཞེས་པའི་ཚད་པ་བཀོད་དེ། རིགས་ལ་གནས་པ་ནི་ལམ་གྱི་སྐབས་གྱི་རིགས་ལ་
 བསམས་པ་ལོ། །དེའི་ལན་དུ། ཇི་ལྟར་དམིགས་པ་ནི་འཕགས་པའི་ཆོས་ནམས་
 གྱི་སྤྱར་འགྱུར་བ་དེ་ལྟར་རིགས་ཡིན་པར་བཤེད་པ་དེས་ན། འདྲིར་ཉ་ཅང་ཐལ་བ་
 མེད་པར་གསུངས་དེ། ཆོས་ཉིད་ཡོད་པ་ཅམ་གྱིས་ལམ་གྱི་སྐབས་གྱི་རིགས་ལ་
 གནས་པ་མིན་གྱི། ཆོས་ཉིད་ལ་ལམ་གྱིས་དམིགས་ནས་བསྒྲུབས་པ་ན། འཕཇ་
 ཆོས་གྱི་རྒྱ་བྱུང་པར་ཅན་དུ་སྤྱར་པའི་ཆོ། རིགས་བྱུང་པར་ཅན་དུ་འཛོལ་བའི་དོན་
 མོ། །དེ་ལྟ་ནའང་ཆོས་དབྱིངས་ལ་དབྱེ་བ་མེད་པས་ཐོག་པ་གསུམ་གྱི་རིགས་ནི་ཐ་དད་
 མི་རྒྱུ་འོ་ཞེས་པའི་ལན་དུ། བདེན་པའི་ཆོས་དམིགས་བྱེད་ཀྱི་ལམ་གྱི་དབྱེ་བས་
 རིགས་ཐ་དད་དུ་བཤེད་དོ། ཞེས་སྟོན་ན། །དེ་ནི་ནི་འདྲིར་དམིགས་པ་དང་།
 བདེན་པ་ནི་དམིགས་བྱེད་ཡིན་ལ། དམིགས་བྱེད་ལ་ཉན་རང་གི་ཐོག་པ་གཉིས་ཀྱང་
 ཡོད་ཅིང་། ཆོས་ཉིད་ལ་དམིགས་པ་ལ་དེ་ལྟོ་ངོར་འགྱུར་དགོས་ལ། བདེན་གྱུ་བ་
 ལྟོ་ངོར་མ་བཅད་པར། བདེན་སྟོང་ལྟོ་ངོར་མི་འགྱུར་ཅིང་། དེ་མ་གྱུ་བ་ན་ཆོས་
 ཉིད་ལྟོ་ངོར་མི་འགྱུར་གོ། །དེ་ཡང་དང་བོར་གཞི་ཆོས་ཅན་གཅིག་གི་སྟེང་དུ་ངེས་
 དགོས་པས། ཉན་རང་ལ་ཡང་ཕྱི་ནང་གི་ཆོས་ཅན་ལ་དམིགས་ནས། དེའི་ཆོས་
 ཉིད་བདེན་པར་མེད་པར་དམིགས་པ་ཡོད་པར་བཟུན་ནོ། །དེ་ལྟར་བྱས་ན་རང་རྒྱལ་
 ལ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་རྟགས་པ་ཞིག་ཀྱང་ཡོད་པས། རང་རྒྱལ་ལ་ཤེས་པ་ལ་
 བདེན་ཞེན་སྟོང་མོ་རྣམ་པས་མ་བྱུང་གོ། །ཉན་བྱས་ལ་ཡང་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟགས་པ་
 དང་མ་རྟགས་པ་གཉིས་སུ་དབྱེ་དགོས་པའི་ཕྱིར། མངོན་རྟགས་རྒྱ་དུ་ཡང་ཐོག་

之實執。是否安立爲所知障，亦應分二類也。

若作是念：「彼非難三乘種姓有異，是難十三種姓差別不應道理。」此亦非理。如《二萬明論》云：「如云：曼殊室利，若法界是一，眞如是一，實際是一，云何觀察器非器耶？」此引餘經所說證此與彼，由法界性無差別，云何觀察是否大乘法器義同。故是難大小乘種姓不應有異。若作十三種姓解，則彼難是器非器應不符理矣。獅子賢論師所許與解脫軍論師同。餘《寶性論》本釋等，亦說二乘有通達不通達法性之兩類，恐繁不錄。

《現觀莊嚴論》，宣說了知二乘道之道相智，爲攝受二乘種姓之機。所攝受之小乘機中，亦有是否甚深法器二類。於二類中，非器者多，故多說彼彼機之道。如大乘人，若先不學唯識見，則難得中觀正見。獨覺聲聞，亦應如是也。又《二萬明論》與《八千頌大疏》，爲證安立法界爲三乘種姓，皆引《能斷金剛經》云：「一切聖者，皆以無爲法

དམན་ལ་ཚུལ་གཉིས་གསུངས་པས། གཟུང་འཛིན་ཆས་ཐ་དད་དྲ་བ་དེན་པར་འཛིན་
 པ་ལ། ཤེས་སྤྱི་བ་དྲ་འཛིན་མི་འཛིན་གཉིས་ངེས་པར་བྱ་དགོས་སོ། །གལ་དེ་
 ཐེག་པ་གསུམ་གྱི་རིགས་ཐ་དད་པ་མི་བྱང་ངོ་ཞེས་མི་ཙྨ་ཀྱི། རིགས་པུཌ་གསུམ་
 གྱི་དབྱེ་པ་མི་བྱང་པར་ཙྨ་པ་ཡིན་སྟེ་མ་ནའང་མི་འཐུན་ནི། ཉི་མེ་སྤང་བར། རི་
 སྐད་དྲ་འཇམ་དཔལ་གལ་དེ་ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་གཅིག་དང་། དེ་བཞིན་ཉིད་གཅིག་དང་།
 ཡང་དག་པའི་མཐའ་གཅིག་ཡིན་ན། དེ་ལ་རི་ལྷ་རྩེད་དང་རྩེད་མ་ཡིན་པར་གདགས་
 སོ་ཞེས་གསུངས་པ་བཞིན་ནི་ཞེ་ན། ཞེས་མདོ་གཞན་ལས་ཆོས་དབྱིངས་ལ་དབྱེ་
 པ་མེད་པས། ཐེག་ཆེན་གྱི་རྩེད་དང་རྩེད་མ་ཡིན་པར་རི་ལྷ་རྩེད་ཅེས་གསུངས་པ་
 དང་འདྲི་འདྲ་བས། ཐེག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་རིགས་ཐ་དད་པ་མི་བྱང་པ་ལ་ཙྨ་པ་ཡིན་གྱི་
 རིགས་པུཌ་གསུམ་ལ་བྱས་ན་རྩེད་དང་རྩེད་མ་ཡིན་པར་ཙྨ་པ་མི་བྱང་པའི་ཕྱིར་རོ། །
 སྤྱོད་དཔོན་ཆེན་པོ་སངས་ལོ་བཟང་པོ་ཡང་འཕགས་པ་གྲོལ་སྟེ་དང་མཐུན་པར་བཞེད་ནི།
 དེ་བཞིན་དྲ་རྒྱ་རྩེ་མ་ཙྨ་འབྲེལ་ལས་ཀྱང་། ཉན་རང་ལ་ཆོས་ཉིད་དྲིགས་པ་དང་མ་
 དྲོད་པ་གཉིས་ཀ་གསུངས་པ་ཡོད་དེ་མངས་པས་འཛིགས་ནས་རེ་ཞིག་མ་བྱིས་སོ། །དེ་
 ལྷ་རྩེ་གཉིས་འོང་བ་ནི་མངོན་དྲོད་རྒྱ་དྲ་ཉན་རང་གི་ལམ་ཤེས་པའི་ལམ་ཤེས་སྟོན་པ་ནི།
 ཉན་རང་གི་རིགས་ཅན་ནམས་རྗེས་སུ་འཛིན་པའི་ཕྱིར་དྲ་ཡིན་པས། རྗེས་སུ་གཟུང་
 གྱུ་ནི་ཐེག་དམན་ལ་ཡང་ཟག་མོའི་རྩེད་དྲ་བྱུར་མ་བྱུར་གཉིས་ཡོད་ཅིང་། དེ་གཉིས་
 ལའང་ཕྱི་མ་ཆོས་མང་བས་པལ་ཆེར་དེའི་ལམ་མང་དྲ་གསུངས་སོ། ཐེག་ཆེན་ལ་ཐོག་
 མར་སེམས་ཅམ་ལ་མ་ཁྱིད་པར་དབྱ་མའི་ལྷ་བ་མི་རྩིད་པ་སྤང་པ་བཞིན་དུ། རང་གྲུལ་
 ལ་ཡང་ཡོད་ལ་དེ་ནི་ཉན་ཐོས་ལའང་ཡོད་པར་སྟོན་ནོ། །གཞན་ཡང་ཉི་མེ་སྤང་བ་དང་།
 བརྒྱད་རྩེད་འབྲེལ་ཆེན་གཉིས་ཀར་ཆོས་དབྱིངས་ཐེག་པ་གསུམ་གའི་རིགས་སུ་འཛིག་

ཨ་ཁོ་ཆོ་དེ་ལ་ཇོ་

མངས་བྱང་ཐུག་

འདྲ་བོ་ལྷན་པ་ཉིད་ནི་ལྷག་

卷三

釋第一勝義菩提心之三

壬三、初地增勝德分四

癸一、釋初地之布施 癸二、釋下乘之布施 癸三、釋菩薩之布施 癸四、明施度之差別 今初

「爾時施性增最勝，為彼菩提第一因，雖施身肉猶殷重，此因能比不現見。」

證得極喜地時，菩薩所修十度行，以布施波羅蜜多為最增勝，然非無餘波羅蜜多。

其出世布施波羅蜜多，即大菩提之第一因。於十度中，雖後勝於前。然說此地布施勝者，謂此地修行布施有殊勝力，於所修戒等則無此勝能。如經說：「初地中隨施內身外物，不起少分違逆施度之慳貪。」然不如第二地，竟至夢中不起少分違逆戒度之犯戒

之所顯現。」意謂大小乘一切聖者，皆由現證諸法無實勝義無為之所安立。故此宗與《現觀莊嚴論》，全不相違。以是當知解釋《現觀莊嚴論》者之宗，亦有二理也。

入中論善顯密意疏

ཨ་ཁོ་ཆོ་དེ་ལ་ཇོ་
མངས་བྱང་ཐུག་
འདྲ་བོ་ལྷན་པ་ཉིད་ནི་ལྷག་

བའི་ཤེས་བྱེད་ཀྱི། འཕགས་པའི་གང་ཟག་ཐམས་ཅད་ནི། འདུས་མ་བྱས་ཀྱིས་
 རབ་དུ་སྤྱེ་བར་གསུངས་པ་བྱངས་ལ། དེ་ནི་དེ་ཆེ་གཅོད་པ་ལས་སངས་རྒྱས་པའི་
 ཆོས་དང་། དེས་བསྟན་པའི་ཆོས་ཐམས་ཅད་མ་མཆིས་སོ། ཞེས་པའི་སྐུ་བྱེད་
 ཀྱི་འཕགས་པའི་གང་ཟག་ཐམས་ནི་འདུས་མ་བྱས་ཀྱིས་རབ་དུ་སྤྱེ་བའི་སྐད་དུ་བོ། །
 ཞེས་གསུངས་པའི་དོན་ནི་ཐོག་པ་ཆེ་ཆུང་གི་འཕགས་པའི་གང་ཟག་ཐམས་ཅད་ནི་ཆོས་
 ཐམས་དེ་ཁོ་ནར་མ་གྲུབ་པའི་དོན་དམ་འདུས་མ་བྱས་མངོན་དུ་བྱས་པས་བཞག་པའི་
 ཕྱིར་ཞེས་པའོ། །དེའི་ཕྱིར་ལྷགས་འདི་དང་མངོན་དོགས་རྒྱན་གཉིས་འགལ་བ་མ་
 ཡིན་ནོ། །དེས་ན་རྒྱན་གྱི་འགྲེལ་མཛད་དེ་དག་གི་ལྷགས་ལ་ཡང་ཆུང་ལ་གཉིས་ཤེས་
 པར་བྱའོ། །སྟོས་པས་ཆོག་གོ། །གསུམ་པ་ལ་བཞི། ས་དང་བོ་ལ་གནས་པའི་
 སྟོན་པ་བཤད་པ། དེན་དམན་པ་ནམས་ཀྱི་སྟོན་པ་བཤད་པ། བྱང་ཆུབ་སེམས་
 དབམ་ནམས་ཀྱི་སྟོན་པ་བཤད་པ། སྟོན་པའི་ཕར་ཕྱིན་གྱི་དབྱེ་བ་བསྟན་པའོ། །
 དང་བོ་ནི། ས་རབ་དུ་དགའ་བ་ཐོབ་པ་དེའི་ཆོ་བྱང་སེམས་དེ་ལ་ཕར་ཕྱིན་བཅའི་
 བྱང་ནས་སྟོན་པའི་ཕ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པ་ཉིད་དེ་ཁོ་ན། ཆེས་ལྷག་པར་ཡོད་པར་འགྱུར་
 དོ། །དེ་ལ་ཕར་ཕྱིན་གཞན་ནམས་མེད་པ་ནི་མིན་ནོ། །འཛིག་དེན་ལས་འདས་པའི་
 སྟོན་པའི་ཕར་ཕྱིན་དེ་ཡང་ཆོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་རྒྱ་དང་བོ་ལྟེ། དེ་ཡང་འཛིག་
 དེན་ལས་འདས་པའི་དབང་དུ་བྱས་པའོ། །སྟོར་ཕར་ཕྱིན་སྔ་མ་ནམས་ལས་ཕྱི་མ་
 ནམས་རྣམས་པ་ཡིན་ཀྱང་། ས་འདྲིར་སྟོན་པ་རྒྱུག་པར་གསུངས་པ་ནི། ས་འདྲིར་
 སྟོན་པ་ཉམས་སུ་ལེན་པ་ལ་མཐུ་ཐུལ་དུ་བྱུང་བ་དེའི་ཆོད་ཙམ་ཆུང་ཁྲིམས་ལ་སོགས་
 པ་ཉམས་སུ་ལེན་པ་ལ་མེད་པའི་དོན་དེ། ས་དང་བོར་བདག་གི་ལུས་དང་། ཕྱི་ནི་
 ཡོ་བྱད་གཏོང་བ་ལ་སྟོན་པའི་ཕར་ཕྱིན་དང་འགལ་བའི་ཀྱན་འཛིན་གྱི་ཆགས་པ་ཅང་།

ཨ་མ་མེད་པའི་ཀྱན་པ་དེ་བ་མངོན་པར་དོན་
 ཅིང་། །མི་ནམས་པའི་བཟང་པོ་ལོངས་སྤྱོད་མེད་མེད་
 ལ། །ལོངས་སྤྱོད་ཀྱང་ནི་སྤྱི་ལས་འབྲུང་མཁའ་
 ནས། །ཁྱུ་པས་དང་བོར་སྤྱི་བའི་གཏམ་

。又此地所有不可現見之智德，即由布施而能比知。謂彼非但殷重布施外物，即割身
 施人，亦極殷重。彼所具他人不能見之登地等德，由此施爲因能比度而知，如見煙比知
 有火。此即顯示布施身命財寶，全無慳惜，雖如是布施，而身猶安詳不變異也。

癸二、釋下乘之布施分二

子一、由施能得生死樂 子二、由施能得涅槃樂 今初

入中論善顯密意疏

卷三 釋第一勝義菩提心之三

「彼諸眾生皆求樂，若無資具樂非有，知受用具從施出，故佛先說布施論。

悲心下劣心粗獷，專求自利爲勝者，彼等所求諸受用，減苦之因皆施生。」

彼諸衆生，皆欲解除饑渴、疾熱病、寒饑等苦，而求其樂。若無飲食醫藥衣服房舍
 等諸受用具，則人類所求之樂，必不得生。解一切衆生意樂之釋尊，因見此等受用具
 ，皆從往昔布施之福德生，故於最初即說布施之論，又此方便最易行故。由行布施能得
 圓滿受用者，亦不定須如法。如商人之捨極少財以求廣大之財聚，較諸乞丐所求尤多。

ཨ་མ་མེད་པའི་ཀྱན་པ་དེ་བ་མངོན་པར་དོན་

ཅིང་། །མི་ནམས་པའི་བཟང་པོ་ལོངས་སྤྱོད་མེད་མེད་

ལ། །ལོངས་སྤྱོད་ཀྱང་ནི་སྤྱི་ལས་འབྲུང་མཁའ་

ནས། །ཁྱུ་པས་དང་བོར་སྤྱི་བའི་གཏམ་

ཟད་ཀྱང་མི་འབྱུང་བར་གསུངས་པ་ལྟར་སྟོན་ནུས་ཀྱང་། ས་གཉིས་པར་མི་ལམ་ན་
 ཡང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་མི་མཐུན་སྟོབས་འཆལ་ཁྲིམས་ལ་གདན་མི་སྟོན་པ་ལྟར་མི་ནུས་ཀྱང་།
 བཤེད་། །ཡང་ས་དེར་སྒྲུང་དུ་མི་རྒྱུད་བཤི་རྟོགས་པ་སྟོན་པས་དཔེ་བཞག་བ་ནི། ཐུན་
 ཡོ་ཕྱད་ལྟར་བ་ལ་གྲུས་བར་མ་ཟད། སྟོང་བ་ལ་རང་གི་ག་ལྟར་བ་ལ་འདྲ་ཆེས་གྲུས་
 བར་བྱས་པ་ཡིས། གང་ཟག་གཞན་ལལ་ཆེ་བ་ལ་སྒྲུང་དུ་མི་རྒྱུད་བཤི་ནང་གི་ས་
 ཐོབ་པ་སོགས་དཔེ་བཞག་པའི་སྒྲུང་དེ་གདན་ཆོགས་སུ་འབྱུང་དེ། ཏུ་བ་སོགས་ཀྱིས་མི་
 ལ་སོགས་པ་དཔེ་བཞག་བ་བཞིན་ནོ། །འདིས་ནི་ཕུས་སྟོབས་དང་ཡོངས་སྟོན་གཏོང་བ་ལ་
 ཀྱན་འཛིན་གྱི་དྲི་མ་མེད་པར་བརྟན་དེ། དེ་ལྟར་བཏང་ཡང་སྒྲུང་ནས་བ་གཞན་དུ་མི་
 འབྱུང་བར་བཏན་བར་གནས་པའི་ཕྱིར་རོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས། སྟོན་པས་
 འཁོར་བའི་བཤེ་བ་འཐོབ་པ་དང་། སྟོན་པས་བྱང་འདས་ཀྱི་བཤེ་བ་འཐོབ་པར་བརྟན་
 བཤེད་། །དང་བོ་ནི། སྟོ་བོ་འདི་ནས་ས་ཀྱན་ནི། བཀྲེས་སྟོས་དང་ནད་དང་ཆེ་བྱང་
 སོགས་ཀྱི་སྟབས་བསྟུལ་ཕྱིར་བཅོས་པའི་བཤེ་བ་ཐོབ་པར་མངོན་བར་འདོད་ཅིང་། མི་
 ལ་སོགས་པ་ནས་ས་ཀྱི་བཤེ་བ་དེའང་འདོད་བའི་ཡུལ་གྱི་ཡོངས་སྟོན་བཟའ་བཏུ་ཆེན་དང་།
 ནད་གསོ་བའི་ཆས་དང་གྲོས་དང་གནས་ཁང་སོགས་ལ་སྟོན་པ་མེད་པར་སྟེ་བ་མིན་ཀྱང་།
 ལ། ཡོངས་སྟོན་དེ་ནས་ས་ཀྱང་ནི་རྟོན་སྟོན་པ་ལས་བྱང་བའི་བསྟོད་ནས་ས་བསགས་
 བ་ལས་འབྱུང་བར་མཐུན་ནས། འགྲོ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་བསམ་པ་མཐུན་པའི་ཐུབ་
 བས། ཆེས་དང་བོར་སྟོན་པའི་གདམ་ཉིད་མཛད་དེ། ཐབས་དེ་ལ་འཇུག་པར་
 ཡང་སྟོ་བའི་ཕྱིར་རོ། །གལ་དེ་སྟོན་པ་བཏང་བ་ལས་ཡོངས་སྟོན་ཐུན་ཐུས་ཆོགས་
 བ་ཐོབ་པ་དེ་ལ། གཏོང་བ་བོ་ཚུལ་དང་མཐུན་པ་དགོས་སམ་སྟུམ་ན། དེ་ནི་མི་
 དགོས་དེ་འདི་ལྟར། ཆོང་བ་བཞིན་དུ་མོར་ཆེས་ཆུང་དུ་བཏང་བ་ལས། འབྲས་ཕྱ་

ཨོ་ཁོ་ཡང་སྤྱིན་པའི་སྐབས་ཀྱི་ནམ་ཞིག་ཙོ།

འཇགས་པའི་སྤྱོད་པོ་དང་འཕྲད་ཐུང་ཏུ་འཐོབ། །

故於布施極應殷重。其行施者，非如菩薩隨大悲轉，不求施報，專為滿足求者之快樂而施。故悲心下劣。且於諸有情，具粗獷心，偏重於專求得生善趣自利之樂。彼等由厭離不捨財物之慳貪，與希望能感異熟之功德，即下劣布施。故能出生勝妙圓滿受用，成滅除饑渴等衆苦之因。

子二、由施能得涅槃樂

「此復由行布施時，速得值遇真聖者，於是永斷三有流，當趣證於寂滅果。」
彼無悲愍心，唯求自身除苦得樂而殷重行施者，於行施時，「善士常往施主家」故，得值遇聖者。由彼聖者宣說妙法，便能了知生死過失，證無漏道，永破無明，斷無始來生死有流。其值遇聖人之果，即趣證聲聞獨覺之寂滅涅槃。

癸三、釋菩薩之布施分四

子一、明菩薩布施之不共勝利 子二、明二種人皆以布施為主 子三、明菩薩

རྒྱ་ནག་སྤྱིན་ཐུན་ཡང་དག་བཅད་ཏུ་སྟེ། །དེ་ཡི་

སྤྱོད་པོ་ཞི་བར་འགྲོ་བར་འགྱུར།

ཉན་ཕྱི་ཕྱང་པོ་ཆེས་ཡངས་པ་འདྲོད་པས་ཡངས་ཕྱོད་འདྲོད་པའི་སྒྲོང་མོ་བ་ལས་ཀྱང་།
 ཡངས་ཕྱོད་ཀྱི་ཆེ་བ་འདྲོད་པས་སྦྱིན་བ་ཕྱེད་པ་ལ་གུས་གྱི། བྱང་སེམས་རྣམས་
 ལྷན་སྦྱང་ཆེན་གཞན་ཕྱི་དབང་གིས་སྦྱིན་པའི་འབྲས་ཕྱེད་ཀྱི་མི་གཉིས་བ་ཁོ་ནར།
 སྦྱིན་པར་འདྲོད་པའི་དགའ་སྦྱོན་མངོན་པར་འཕེལ་བར་མི་ཕྱེད་པའི་གཏོང་བ་བོ་.....
 སྦྱང་ཆེ་དཔལ་ཞིང་། དེར་མ་ཟད་སེམས་ཅན་ལ་སེམས་ཤིན་ཏུ་རྩལ་བའི་སེམས་དང་
 ལྷན་པ། རང་གི་དོན་མངོན་མཐོང་བདེ་བ་ཅམ་སྒྱུར་ལེན་པ་ཉིད་ཏུ་འགྱུར་བ་ཤི།
 གཙོ་བོར་ཕྱེད་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་དག་གི་སྦྱེལ་ཡང་། ཡངས་ཕྱོད་མི་གཏོང་བར་
 འཛིན་པའི་སྦྱོན་ལ་རྒྱལ་གྱིས་ཕྱོགས་བ་རྣམས་སྦྱིན་ལ་དེ་པའི་ཡོན་ཏན་ཅམ་འཛིན་པ་ལ་...
 གཡེར་བག་ཐོབ་པའི་སྦྱིན་བ་ལས། ཡངས་ཕྱོད་ཕྱལ་ཏུ་བྱུང་བ་སྦྱོན་ཅོགས་འབྱུང་
 པའི་སྒོ་ནས། དགྲེས་སྒྲོམ་སོགས་ཀྱི་སྒྲུག་དཔལ་ཉི་ཤར་ཞི་བའི་རྒྱར་འགྱུར་རོ། །
 གཉིས་བ་ནི། གང་ཞིག་སྦྱང་ཆེ་དང་བྲལ་བས་རང་གི་སྒྲུག་དཔལ་ཕྱིར་བཅོས་པའི་
 བདེ་བ་ཅམ་ལ་ལྟོས་བ་ཉིད་ཀྱིས། སྦྱིན་བ་གཏོང་བ་ལ་གུས་བ་འདྲི་ཡང་། སྦྱིན་
 བདག་གཏོང་བ་བོའི་མཉེན་དམ་བ་དག་གིས་བགྱོད་པ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་པའི་
 ཕྱིར་། སྦྱིན་བ་གཏོང་པའི་སྐབས་ཀྱིས་ནམ་ཞིག་གི་ཆོའམ་པའི་སྦྱེ་བོ་དང་སྤྱད་པ་སྒྱུར་
 ཏུ་འཐོབ་ལོ། །དེ་ནས་དམ་བ་དེས་ཆོས་བསྟན་བ་ལས། འཁོར་བ་ལ་ཡོན་ཏན་མེད་
 བར་རིག་ཅིང་། འཕགས་ལམ་ཟག་བ་མེད་པ་མངོན་ཏུ་བྱས་པས་ས་རིག་བ་སྤངས་
 ལས། སྦྱིད་བ་འཁོར་པའི་རྒྱན་ཐོག་མེད་ནས་སྦྱེ་འཆི་གཅིག་ནས་གཅིག་ཏུ་བརྒྱན་
 བ་ཡང་དག་པར་བཅད་པར་བྱས་དེ། དམ་བ་དང་སྤྱད་པ་དེ་ཡི་རྒྱ་ཅན་ཉན་ཐོས་སམ་
 རང་རྒྱལ་གྱི་ཞི་བ་སྤང་འདས་སྤྱེའམྱོ་བར་འགྱུར་རོ། །གསུམ་བ་ལ་བཞི། བྱང་
 སེམས་ཀྱི་སྦྱིན་པའི་ཕན་ཡོན་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་བསྟན་པ། དེས་གཉིས་ཀ་ལ་སྦྱིན་

༡ རྒྱལ་པོ་ལ་ཕན་

བར་དམ་བཅས་ཡིད་ཅན་ལྷ་མས། །སྤྱིན་པས་རིང་།

བོད་མི་ཐོན་དཀའ་བ་འཁྲིལ།

行施時如何得喜 子四、明菩薩施身時有無痛苦 今初

「發誓利益眾生者，由施不久得歡喜。」

諸非菩薩者，於行布施滿足求者之願望時，不能布施無間便得其樂果。由彼不能現見布施之樂果，故於布施容不修行。但發大誓欲現前究竟利益安樂一切衆生之菩薩，施後不久，即於滿足求者之願望時，得受用布施之果最大歡喜。故能一切時中歡喜行施。

子二、明二種人皆以布施爲主

「由前悲性非悲性，故唯布施爲要行。」

由前所說大悲爲性之菩薩，及非大悲爲性者，其所求之一切增上生樂與決定勝樂，皆由布施生，故唯布施爲最要之行。《親友書》亦云：「了知財物動無實，當施沙門婆羅門，貧乏親友以後世，更無至親過於施。」

子三、明菩薩行施時如何得喜

前說菩薩殷重行施，以財物滿足求者之願望時，即能引生殊妙歡喜，其喜相如何？

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

॥ अथ श्रीगणेशाय नमः ॥

བའི་གདམ་གཙོ་པོར་བཞུགས་པ། བྱང་སེམས་ཀྱིས་སྤྱིན་པའི་ཚོད་གཤམ་པ་ཆེ་འདྲ་བ་
 འཕྱོང་བ་བཞུགས་པ། བྱང་སེམས་ཀྱིས་ལྷན་སྤྱིན་པ་ལ་སྤྱུག་བཞུགས་པོར་མེད་བཞུགས་
 བའོ། །དང་བོ་ནི། བྱང་སེམས་མ་ཡིན་པ་ནམས་ནི་སྤྱིན་པས་སྤྱོད་པ་བོ་ཚོས་
 བར་བྱས་པ་དང་། ཏུས་མཉམ་པ་སྤེ་དེའི་མཆུག་ཐོགས་ཉིད་ཏུ་སྤྱིན་པའི་འབྲས་
 བའི་བདེ་བ་ལ་ངེས་པར་ཡོངས་སྤྱོད་པ་མིན་ནོ། །དེས་ན་དེ་ནམས་ནི་སྤྱིན་པའི་འབྲས་
 བྱ་མཛོན་སྤྱུང་བའི་མཐོང་བའི་ཕྱིར་སྤྱིན་པ་ལ་མི་འཆུག་པ་ཡང་སྤྱིད་ན། འགྲོ་
 བ་ཐམས་ཅད་ལ་སྤྱུགས་སུ་པན་པ་དང་། འབྲས་ཏུ་བདེ་བ་སྤྱུག་པར་དམ་པཅས་
 བའི་ཡིད་ཅན་གྱི་བྱང་སེམས་ནམས། སྤྱིན་པས་རིང་པོར་མི་ཐོགས་པར་སྤོང་བ་བོ་
 ཚོས་བར་བྱས་པ་མཐོང་བའི་མཆུག་ཐོགས་ཉིད་ཏུ། སྤྱིན་པའི་འབྲས་བྱ་དགའ་བ་
 མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ་འཕྱོང་བའི་སྤྱིན་པའི་འབྲས་ལ་ཡོངས་སྤྱོད་པས། ཏུས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་
 ཚོ་སྤྱིན་པ་བྱེད་པ་ལ་དགའ་བར་འགྱུར་པོ། །གཉིས་པ་ནི། གང་གི་ཕྱིར་ཐུང་
 རི་སྐད་བཤད་པའི་ཚལ་གྱིས་པཅེ་བའི་བདག་ཉིད་བྱང་སེམས་དང་། པཅེ་བའི་བདག་
 ཉིད་མ་ཡིན་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཛོན་མཐོ་དང་ངེས་ཡིགས་ཀྱི་བདེ་བ་ནམས་སྤྱིན་པས་་་་
 འདྲན་པ་དེའི་ཕྱིར། སྤྱིན་པའི་གདམ་ཉིད་གཙོ་བོ་སྤེ་བའི་ཏུ་གཤམ་ཆེ་བ་ཡིན་ནོ། །
 བཤེས་སྤྱོད་ལས་ཀྱང་། ཡོངས་སྤྱོད་གཡོ་བ་སྤྱོད་པོ་མེད་མཁྱེན་ནས། །དགོ་
 སྤོང་བམ་ཟེ་བཀྱིན་དང་བཤེས་ནམས་ལ། །སྤྱིན་པ་ཚལ་བཞིན་སྤྱུལ་བཀྱི་པ་རིལ་དུ།
 སྤྱིན་ལས་གཞན་པའི་གཉིན་མཆོག་མ་མཆིས་སོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །གསུམ་
 པ་ནི། རྒྱ་གང་ལས་བྱང་སེམས་ནམས་སྤྱིན་པ་ལ་གྲུས་པར་འགྱུར་པ། སྤོང་བ་
 ནམས་ཡོངས་སྤྱོད་ཀྱིས་ཚོས་བར་བྱས་པ་ན། བྱང་སེམས་ལ་དགའ་བའི་བྱད་པར་
 སྤྱེ་བ་གོ་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཅེ་ན། རི་ལྟར་སྤོང་བ་བས་བྱིན་ཅིག་ཅེས་ཟེར་བའི་སྤྱུ་ཐོས་

ཆོ་ལོ་ལྷན་ཅིག་
ཅེས་སྐྱོབ་པ་བསམས་ལས། །བྱལ་སྤྱོད་བདེ་འབྱུང་།

頌曰：

「且如佛子聞求施，思惟彼聲所生樂，聖者入滅無彼樂，何況菩薩施一切。」

入中論善顯密意疏

卷三 釋第一勝義菩提心之三

如佛子聞求者乞施之聲，思惟彼聲，便念彼等乃來向我求者，心中數數引生歡喜。雖諸阿羅漢入寂滅涅槃之樂，尚不能與之相比。則諸菩薩盡施一切內外財物，滿足求者所生之妙樂，勝寂滅涅槃樂，更不待說。若以寂滅涅槃妙樂引攝其心，則必失利他之行，若以上說菩薩妙樂引攝之，則於利他倍復精勤，故不相同也。

子四、明菩薩施身時有無痛苦

菩薩由行布施引生妙樂，能捨內外一切財物。其捨身時，能無苦耶？曰：已得大地之菩薩，彼身無苦，如割無情物。《虛空藏三摩地經》云：「如大娑羅樹林，若有人來伐其一株。餘樹不作是念：彼伐此樹未伐我等。於彼伐者不起貪瞋，亦無分別。菩薩之忍亦復如是。此是最清淨忍，量等虛空。」《寶鬘論》亦云：「彼既無身苦，更何有意

འདྲི་བ་ལྷན་ཅིག་། །ཆོ་ལོ་ལྷན་ཅིག་།
འདྲི་བ་ལྷན་ཅིག་། །ཆོ་ལོ་ལྷན་ཅིག་།

བའི་དོན་པས་མས་པ་ན། འདི་དག་ནི་བདག་པ་སྤོང་བ་ཞིག་གོ་སྟེ་པ་ལས།
 རྒྱལ་སྐས་ལ་ཡིད་ལ་བདེ་བ་ཡང་ནས་ཡང་ཏུ་འབྱུང་བ་དེ་ལྟར་ནི། ཐུབ་པ་དགྲ་
 བཅོམ་པ་རྣམས་པ་ཞི་བ་སྤང་འདས་ཀྱི་དབྱིངས་སུ་ཞུགས་པས། བདེ་བ་སྤྱིད་པར་
 བྱེད་པ་མིན་ན། ཕྱི་ནང་གི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་པདྨ་བུ་སྤོང་བ་པོ་ཅོམ་པར་
 བྱེད་པས། ཞི་བ་དེ་ལས་ལྷག་པའི་བདེ་བ་སྤྱིད་པ་ལྟ་བུ་ཅི་ཞིག་སྤོས་དགོས་དེ་མི་
 དགོས་སོ། །ཞི་བ་དེས་སེམས་སྤོགས་པ་ན་གཞན་དོན་ལ་གཡེལ་བར་འབྱུང་ལ།
 བྱང་སེམས་ཀྱི་བདེ་བ་ལྷན་བཤད་པ་དེས་སེམས་སྤོགས་པ་ཉིད་ཀྱིས། གཞན་དོན་
 ལ་ལྷག་པར་ཡང་བཅོན་པར་འབྱུང་པས་མི་འདྲའོ། །བཞི་བ་ནི། ཡང་སྤྱིན་པ་
 བདྨ་བ་གང་ལས་བདེ་བ་ཕྱུང་བྱང་སྤེལ་བར་བཅོད་པ་ཕྱི་ནང་གི་དངོས་པོ་གཏོང་བའི་
 བྱང་སེམས་ལ། ལུས་ཀྱི་སྤྱག་བསྐལ་ཡང་མི་འབྱུང་ངམ་ཞེ་ན། བདག་ཉིད་ཆེན་
 པོ་ས་ཐོབ་པའི་དབང་ཏུ་བྱས་ནས་འདི་ན་ནི། སེམས་མེད་པ་རྣམས་ལ་བཅད་པ་
 ལྟར་ལུས་ཀྱི་སྤྱག་བསྐལ་མེད་དེ། འཕགས་པ་ནམ་མཁའ་མཆོད་ཀྱི་དྲིང་ཏེ་འཆོན་
 ལས། འདི་ལྟ་ལྟེ། དཔེར་ན་གིང་ས་ལ་ཆེན་པོ་འི་ཆལ་ཞིག་ཡོད་ལ། དེར་
 འགའ་ཞིག་འོངས་ནས་ས་ལ་གཅིག་བཅད་པ་ན། དེར་གིང་སྤྱ་ལ་ལྷག་མ་དེ་རྣམས་
 འདི་སྟེང་ཏུ་འདི་ནི་བཅད་པའོ། །བདག་ཅག་ནི་མ་བཅད་པའོ་སྟེ་པ་ཏུ་སེམས་
 གིང་། དེ་དག་ལ་ཆེས་སུ་ཆགས་པ་དང་ཁོང་ཁྱོད་པ་མེད་དོ། །དྲིག་པ་དང་
 རྣམ་པར་དོག་པ་མེད་དོ། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་བཅོད་པ་དེ་ལྟ་བུ་གང་ཡིན་པ་
 འདི་ནི། བཅོད་པ་ཡོངས་སུ་དག་པ་མཆོག་ནམ་མཁའ་དང་མཉམ་པ་ཡིན་ནོ། །
 ཞེས་ཆེ་སྐར་གསུངས་པ་ལྟ་བུའོ། །རིན་ཆེན་འབྲེང་བ་ལས་ཀྱང་། དེ་ལ་ལུས་
 ཀྱི་སྤྱག་བསྐལ་མེད། །ཡིད་ཀྱི་སྤྱག་བསྐལ་གང་ཡོད། །དེ་ནི་སྤྱིང་ཆེས་འཆིག་

ལུས་བཅད་ལྷོར་ཞིང་བདག་གི་

ཐུག་བསྐལ་བྱིས།

ཁག་ནད་ལ་ནམས་ཀྱི་དཔྱལ་

བ་ལ་སྐྱེས་བའི།

ཐུག་བསྐལ་རང་རིག་ཉིད་

苦，悲心救世苦，故久住世間。」此等並依得地者而說。若未得極喜地，於身及財物未能離貪著者，彼於受害身之障緣時，其身決定發生痛苦。然於爾時，於饒益有情事，即依彼苦成倍復精進之因。頌曰：

「由割自身布施苦，觀他地獄等重苦，了知自苦極輕微，為斷他苦勤精進。」

菩薩觀察地獄等趣，其身恆為粗猛難忍無量重苦所逼，較自割身之苦，何止千倍。乃於自己割身布施之苦，不覺其苦，反以自身所受之苦為因，為斷他有情地獄等苦起大

精進。拏錯譯此頌曰：「由彼割身布施苦，觀他地獄等重苦，彼由自身所親受，為斷他苦勤精進。」要有如是大意樂力乃可施身。未入地前可有彼意樂，故說未得地者，亦可捨身。

癸四、明施度之差別

「施者受者施物空，施名出世波羅蜜，由於三輪生執著，名世間波羅蜜多。」捨思為體之施，若由了達施者、受者、施無空無實體之無漏慧所攝持。《大般若經

དུ་སྐྱོང་ནས་དེ། ཁྱེད་ཀྱིས་ཐུག་བསྐལ་
བྱས་པ་རེ།

རྟོན་ཕྱག་ །དེ་ཉིད་ཀྱིས་ནི་ཡུན་རིང་གནས། །ཞེས་གསུངས་པ་འདི་ཡང་ས་ཐོབ་
 པ་ལ་དགོངས་སོ། །ཡང་ལུས་དང་ཡོངས་སྟོན་ལ་ཀྱན་འཛིན་གྱི་ཆགས་པ་མེད་
 བའི་ས་རབ་དུ་དགའ་བ་མ་ཐོབ་བའི་དབང་དུ་བྱས་ནས་འདྲི་ན་ནི་ལུས་གནས་པ་.....
 དང་འགལ་བའི་རྒྱུན་རང་གི་ལུས་ལ་བབས་བས། ལུས་ཀྱི་སྤྱུག་བསྐྱེད་གདོན་མི་
 ཟ་བར་འབྱུང་མེད་ཀྱང་། དེའི་ཆོ་ཡང་སྤྱུག་བསྐྱེད་དེ་ལ་བདེན་ནས་སེམས་ཅན་གྱི་
 རོན་ལ་སྤྱུག་བར་འཇུག་བའི་སྤྱི་ཉིད་དུ་གནས་དེ། འདི་ལྟར་བྱང་སེམས་ནམས་ནི།
 དཔུལ་བ་དང་། དུད་འགྲོ་དང་། ཡི་དགས་ལ་སོགས་བའི་འགྲོ་བ་མི་བཟད་
 བར་ཆུད་པ། བར་མཚམས་མེད་བར་སྤྱུག་བསྐྱེད་ཆེན་པོ་དུག་བོས་ལུས་འཛེམས་
 བ། རང་གི་ལུས་གཙོད་བའི་སྤྱུག་བསྐྱེད་ལས་སྟོང་འགྱུར་ལས་ཀྱང་ཆེས་སྤྱུག་བའི་
 སྤྱུག་བསྐྱེད་བསྐྱེད་དུ་མེད་པ་དང་ཐུན་པ་དག་ལ་བརྩས་བ་ན། སྟོང་བ་པོ་ལ་
 རང་ལུས་བཅད་ནས་སྟེར་བའི་བདག་གི་སྤྱུག་བསྐྱེད་ཀྱིས་དེ་སྤྱུག་བསྐྱེད་ལ་ཅིས་མེད་...
 བར་བྱས་ནས། རང་གིས་སྤྱུག་བསྐྱེད་ཉམས་སུ་སྟོང་བ་དེ་ཉིད་ཀྱི་སྤྱི་མཚན་ལས་
 སེམས་ཅན་གཞན་དག་ནམས་ཀྱི་དཔུལ་བ་ལ་སོགས་བའི་སྤྱུག་བསྐྱེད་དེ་གཙོད་བའི་...
 ཕྱིར་དུ་ཆེས་སྤྱུར་དུ་བཅོན་འགྲུས་ཙོམ་སོ། །འདི་ནི་ནག་ཚོ་དེ་འགྱུར་ལས།
 ལུས་ནི་བཅད་ནས་བྱིན་བའི་སྤྱུག་བསྐྱེད་དེས། །དཔུལ་བ་ལ་སོགས་སྤྱུག་བསྐྱེད་
 གཞན་དག་ལ། །བརྩས་ནས་རང་གི་ཉམས་སུ་སྟོང་དེ་ལས། །གཙོད་བའི་རོན་
 དུ་དེ་ནི་བཅན་བར་བྱེད། །ཅེས་འབྱུང་བ་དང་འགྱུར་གཉིས་ཀ་ལ་བདེན་བའི་བཤད་
 བའོ། །དེ་འདྲ་བའི་བསམ་བའི་སྟོབས་ཡོད་ན་ལུས་གདང་བ་ཡིན་ལ། བསམ་
 བ་དེ་ཡང་ས་མ་ཐོབ་པ་ལ་འོང་བ་མི་འགལ་བས། ས་མ་ཐོབ་བས་ཀྱང་ལུས་གདོང་
 བ་གསུངས་སོ། །བཞི་བ་ནི། གདོང་བའི་སེམས་བའི་སྤྱིན་པ་འདི་ཡང་སྤྱིན་པར་

— 4 —

入中論善顯密意疏

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

一、二、三、四、五、六、七、八、九、十、十一、十二、十三、十四、十五、十六、十七、十八、十九、二十、二十一、二十二、二十三、二十四、二十五、二十六、二十七、二十八、二十九、三十、三十一、三十二、三十三、三十四、三十五、三十六、三十七、三十八、三十九、四十、四十一、四十二、四十三、四十四、四十五、四十六、四十七、四十八、四十九、五十、五十一、五十二、五十三、五十四、五十五、五十六、五十七、五十八、五十九、六十、六十一、六十二、六十三、六十四、六十五、六十六、六十七、六十八、六十九、七十、七十一、七十二、七十三、七十四、七十五、七十六、七十七、七十八、七十九、八十、八十一、八十二、八十三、八十四、八十五、八十六、八十七、八十八、八十九、九十、九十一、九十二、九十三、九十四、九十五、九十六、九十七、九十八、九十九、一百。

[illegible]

བྱ་བ་དང་། ཡན་པ་པོ་དང་། གཏོང་བ་པོར་བདེན་པར་དམིགས་པས་སྤོང་པའི་
 ཤེས་རབ་ཟག་པ་མེད་པས་ཟིན་པ་ནི། འཛིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་པ་རྩོམ་ཏུ་ཕྱིན་
 པ་ཞེས་བྱའོ། ཞེས་ཤེས་རབ་ཀྱི་པ་རྩོམ་ཏུ་ཕྱིན་པ་ཆེན་མོ་ལས་གསུངས་དེ། མ་
 དམིགས་པའི་འཕགས་པའི་མཉམ་གཞག་ནི་འཛིག་རྟེན་ལས་འདས་པ་ཡིན་པས་དེས་
 ཟིན་པའི་སྤྱིན་པ་ཡང་འཛིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་པ་རྩོམ་ཏུ་ཕྱིན་པར་བཞག་ལ།
 མི་དམིགས་པ་དེས་མ་ཟིན་པའི་སྤྱིན་པ་ནི་འཛིག་རྟེན་པའོ། །དེ་གཉིས་ཀྱི་ནམ་པར་
 དཔྱེ་བ་ནི་དོན་དམ་པའི་བྱང་མཆས་མ་ཐོབ་པ་དག་གིས་མངོན་སུམ་ཏུ་ངེས་པར་མི་
 ལུས་སོ། །དེ་ལ་ས་རྩོམ་ནི་འཁོར་བའི་རྒྱ་མཚོ་ནི་པར་འགྲུམ་དང་། འོགས་དེ་
 སྤྱིན་པ་གཉིས་མ་ལུས་པ་སྤངས་པའི་སངས་རྒྱས་སོ། །པ་རྩོམ་ཏུ་སོན་པ་ནི་པ་རྩོམ་ཏུ་
 ཕྱིན་པའོ། །འདྲིར་འགྲེལ་བར་ཆོག་ཕྱི་མ་ཡོད་ན་མི་མངོན་པར་མི་བྱའོ། ཞེས་བྱ་
 པའི་མཚན་ཉིད་འདིས་ལས་ཀྱི་ནམ་པར་དཔྱེ་བ་མི་མངོན་པར་མ་བྱས་པས་གཟུགས་
 ལྷ་ལྷུང་བཅས། དེ་ཁོ་དང་ལ་སོགས་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་མཐོང་མཐོང་ཅན་ཉིད་ཏུ་
 བཞག་གོ། ཞེས་གསུངས་པའི་དོན་པ་རྒྱུད་རྩ་ལ་ལྷ་རྒྱུད་འདི་ལྷུང་འཆར་དེ། ལྷ་
 གར་གྱི་སྤྱད་ལ་པ་རྩོམ་ལ་བྱུང་དང་། ཕྱིན་པ་ལ་ཨི་ཏུ་ཞེས་པ་ཡོད་ལ། ཆོག་
 གཉིས་སྤྱད་པར་བྱེད་པའི་རྒྱས་སྤྱད་པར་ལ་ནམ་དཔྱེ་གཉིས་པའི་གཅིག་ཆོག་ཨམ་ཕྱིན་
 ཡོད་ཀྱི་ཇེས་སྤྱ་ནམ་དཔྱེ་དང་པོའི་ཆོག་སྤྱ་ཕྱིན་དེ། པ་ར་མ་ཨི་ཏུ་པར་མི་དུ་ཞེས་
 ཆོག་བསྟུ་བར་བྱས་ན། ཨམ་དང་སྤྱ་མི་མངོན་པར་འགྲེལ་པ་ཡིན་ནའང་། འདྲིར་
 ཆོག་ཕྱི་མ་ཡོད་ན་མི་མངོན་པར་མི་བྱའོ། ཞེས་པའི་སྤྱི་ཅ་པའི་ཆོག་གིས་སྤྱ་མི་
 མངོན་པར་བྱེད་ཀྱང་ཨམ་མི་མངོན་པར་མ་བྱས་པའོ། །མཚན་ཉིད་འདིས་ལས་ཀྱི་
 ནམ་པར་དཔྱེ་བ་ཞེས་པ་ནི། ནམ་དཔྱེ་གཉིས་པའི་གཅིག་ཆོག་ཨམ་སོ། །དེ་

，本是「摩」字邊。今說「波羅摩」，故不應減去。此謂減去「阿摩」之「阿」，而留「摩」字。於彼上加「伊」字，故成波羅蜜多。所言初轉「蘇」字，似是「悉」字之誤，更當研究。藏人有謂：「到彼岸之梵語，爲「波壤伊多」，將「壤」字之圈平列，即成「波羅摩伊多」。結合時，加「伊」字於「摩」字上，減去「阿」字，故成「波羅蜜多」。此類凡說雖多，要以勝喜論師所解爲善。

施者等二句，別釋了達三輪不可得慧所攝持之在施波羅蜜多。未爲此慧所攝持之施等，與慧所攝持之波羅蜜多相同，故亦名波羅蜜多。又彼等雖未爲慧所攝持，然由迴向大菩提之迴向所持，亦定能到彼岸，故亦得波羅蜜多之名。是故當知波羅蜜多之義，若加業聲則到於彼岸，即是已到佛地，若加具聲則此能到彼岸，即有學位亦有波羅蜜多。如釋布施，其持戒等由菩提心迴向攝持及般若攝持，或別或總，應知亦爾。若於布施三輪猶爲實執所縛者，經說：「名世間波羅蜜多」。修習布施之理，謂於菩薩施身及引生

མི་མངོན་པར་མ་བྱས་པས་བྱར་མི་དུ་ཞེས་པའི་སྒྲིལ་རང་བཞིན་ཏུ་གྱུར་བའོ། །འོ་
 ཁོ་དེ་ར་ལ་སོགས་པའི་ནང་ན་བྱར་མ་ཞེས་པའི་ཆོག་མའི་མཐའ་ཅན་དེ། བྱར་མ་
 ཞེས་པ་རྒྱུད་པ་ཡིན་པས་མི་མངོན་པར་མི་བྱའོ་ཞེས་པ་ཤད་དེ། ཡན་གྱི་ཨ་ཕྱིས་
 མ་བཞག་པ་ལ་ཨི་ཕྱིན་པས་མི་དུར་སོང་ཞེས་པའོ། །དང་པོའི་ཆོག་སྒྲིལ་མ་དག་
 པ་འདྲ་བས་སི་ཡིན་ནས་རབྱུང་དེ། །འོ་ཁ་ཅིག་པ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པའི་བྱ་སྒྲུབ་ལ་བྱ་
 རོ་ཨི་དུ་ཞེས་པ་ཡོད་པའི་རའི་སྒྲུབ་ཀོར་གྲུལ་ཏུ་བཞག་པས་བྱར་མ་ཨི་དུར་འགྱུར་
 པ་ལ། མཚམས་སྒྲུབ་པའི་ཆོ་ཨི་ཡིག་གི་གི་བྱ་མ་ལ་ཕྱིན། ཨ་ཕྱིས་པས་མི་དུར་
 སོང་བེད་པ་སོགས་ཀྱི་ཐུན་སྒྲུབ་ཀྱི་བཤད་པ་མང་ཏུ་སྒྲུབ་ན་ཡང་། བརྗོད་པའི་བཤད་
 པ་སྒྲུབ་བཀོད་པ་ཉིད་ཡགས་སོ། །ཕྱིན་པ་ཕྱིན་ཏུ་ཞེས་པའི་ཀླང་པ་གཉིས་ཀྱིས་
 འཁོར་གསུམ་མི་དམིགས་པར་དོགས་པའི་ཤེས་རབ་བརྒྱུད་ནས། དེས་ཟིན་པའི་
 ཕྱིན་པའི་པར་ཕྱིན་ཕྱི་བྱུང་དུ་བཤད་པ་ཡིན་དེ། དེས་མ་ཟིན་པའི་ཕྱིན་པ་ལ་སོགས་
 པ་ནམས་ནི། ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཟིན་པའི་པར་ཕྱིན་དང་འདྲ་བས་པར་ཕྱིན་ཞེས་བའོ། །
 དེ་ཡང་ཤེས་རབ་ཀྱིས་མ་ཟིན་ཀྱང་བྱང་ཆུབ་ཆེན་པོར་བསྐྱེས་པས་ཟིན་པས་པ་རོལ་དུ་
 འགྱོ་པར་ངེས་པ་ལ་བཞག་པའི་ཕྱིར། ཕྱིན་པའི་པར་ཕྱིན་གྱི་མིང་ཆེད་པར་འགྱུར་
 རོ། །དེས་ན་པ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པའི་དོན་ལ་པ་རོལ་འདྲིར་ཕྱིན་པ་ཞེས་ལས་ལ་སྒྲུབ་ན།
 སངས་རྒྱུས་ཀྱི་སང་ཕྱིན་པ་ཡིན་ལ། འདྲིས་པ་རོལ་དུ་ཕྱིན་པར་བྱེད་པ་ཞེས་བྱེད་
 པ་ལ་སྒྲུབ་ན། སྒྲོབ་ལས་ན་ཡང་པར་ཕྱིན་ཡོད་དོ། །ཕྱིན་པ་ལ་བཤད་པ་དེས་
 ཆུལ་ཁྲིམས་ལ་སོགས་པ་ལ་ཡང་སེམས་བསྐྱེད་དང་། བསྐྱོ་བ་དང་། ཤེས་རབ་
 ཀྱིས་ཟིན་པ་སོ་སོ་བ་དང་གཉིས་ཀ་རིག་པར་བའོ། །ཕྱིན་པའི་འཁོར་གསུམ་པོ་
 དག་ལ་ཆགས་པ་ལྟེ་བདེན་ཞེན་སྦྱེས་པར་བྱར་པས་བཅོངས་ན་ནི། ཕྱིན་པ་དེ་ལ་

དེ་ལྟར་གྱུ་ལ་བའི་སྤྲུལ་གྱི་ཡིད་ལ་རབ་
གནས་ཤིང་། །དཔལ་བའི་དེམ་ལ་འོད་ཆགས་མཛེས་
བ་རྟེན་གྱར་བའི། །དགའ་བ་འདི་ནི་མོར་བྱ་ཆུ་

殊歡喜等事，應先修信解。諸餘財施，於最上最下之福田，下至供水等，應相續修積。復應以了達三輪不可得之空慧攝相持而修。又應緣自身財物及三世善根，數數思惟爲利有情應修布施。更應思惟縱不願施，彼等亦必自然壞滅。失壞既同，則何如自心先施。如《入行論》云：「身及諸受用，三世一切善，當爲利有情，無所惜而施。」又云：「

ཕྱི་ལོ་ལ་བཞུགས་པའི་དཔལ་བའི་སྤྲུལ་གྱི་ཡིད་ལ་རབ་གནས་ཤིང་། །དཔལ་བའི་དེམ་ལ་འོད་ཆགས་མཛེས་བ་རྟེན་གྱར་བའི། །དགའ་བ་འདི་ནི་མོར་བྱ་ཆུ་

捨一切涅槃，我心修滅度，等是一切捨，施有情爲勝。」

辛三、結說地功德

今以無漏慧差別，略說此極喜地之功德。頌曰：

「極喜猶如水晶月，安住佛子意空中，所依光明獲瑞嚴，破諸重闇得尊勝。」

此極喜地，如水晶珠之月輪。此有三義：一、住高勝處，如上所說初地功德，住於已得彼德初地菩薩之意。住彼高勝道中，如月住虛空。以初地爲彼菩薩意之一分，故說

འཇིག་རྟེན་པའི་པ་རེལ་དུ་སྤྱིན་པ་ཞེས་མདོ་ལས་བརྟན་ནོ། །དེ་ལྟར་བཤད་པ་
 ཉམས་ལ་ད་ལྟ་ནས་ཉམས་སུ་ལེན་ཚུལ་ནི། ལུས་གཞན་ལ་སྤྱིར་བ་དང་། དགའ་
 བ་སྤྱིར་ཚུལ་ཁྱད་པར་ཅན་ཉམས་ནི་མོས་ལུལ་དུ་བྱས་ནས་སྤྱོད་ལ། ཟེར་ཟེར་གྱི་སྤྱིན་
 པ་གཞན་ཉམས་ནི་ཡང་མང་གྱི་ཞིང་ལ་བརྟེན་ནས། རྒྱ་ཡན་ཆད་གདོང་བའི་སྒོ་
 ཉམས་ལྷན་ཐུན་དུ་སོག་བ་དང་། དེའི་ཆོ་འཁོར་གསུམ་མི་དམིགས་པར་རྟོགས་པའི་
 ཤེས་རབ་གྱིས་ཟིན་པར་བྱའོ། །དེ་ཡང་རང་གི་ལུས་དང་ཡོངས་སྤྱོད་དང་དགེ་ཅ་
 གསུམ་སེམས་ཅན་གྱི་རྟོན་དུ་བསམ་བས་ཡང་ཡང་གདོང་བ་དང་། མ་བདང་ཡང་
 དེ་ཉམས་འཇིག་བས་འདྲོང་དགོས་ལ། གདོང་ཆོད་འདྲ་པ་ལ་སྤྱིན་དུ་རང་གི་བསམ་
 བས་གདོང་པ་མཆོག་ཡིན་པ་ཉམས་བསམ་ཏེ། སྤྱོད་འཇུག་ལས། ལུས་དང་དེ་
 བཞིན་ཡོངས་སྤྱོད་དང་། རྒྱས་གསུམ་དགེ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་། །སེམས་ཅན་
 ཀྱན་གྱི་རྟོན་བརྒྱུལ་སྤྱིར། །མངས་བ་མེད་པར་གདང་བར་བྱ། ཞེས་དང་། ཐམས་
 ཅད་བདང་བས་ཕྱ་ལན་འདུལ། །བདག་སྒོ་ཕྱ་ལན་འདུལ་པ་སྐྱུལ། །ཐམས་ཅད་
 གདོང་བར་ཆབས་ཅིག་ལ། །སེམས་ཅན་ཉམས་ལ་བདང་བ་མཆོག་ །ཁེས་གསུངས་
 པ་ལྟར་བྱའོ། །གསུམ་པ་ནི། ད་ནི་སྤྱར་ཟི་སྤྱད་བཞིན་པའི་ས་རབ་དགའ་ཞེས་
 པ་ཟེག་མེད་གྱི་ཤེས་པའི་ཁྱད་པར་གྱིས། ས་དེའི་ཡོན་ཏན་མདོར་བསྐྱུས་དེ་བཞིན་
 པའི་སྒོ་ནས་བརྟན་པ་ནི། ས་རབ་དུ་དགའ་བ་འདྲི་ནི་ནོར་བུ་ཆ་ཤེས་སྒྲིབ་པའི་དགྱིལ་
 འཁོར་བཞིན་དུ་གནས་སོ། །འདྲིལ་སྒྲིབ་པ་དང་ཆོས་མཐུན་གསུམ་ལས། དང་པོ་
 གནས་མཐོན་པོར་གནས་པ་ནི། སྤར་བཤད་པ་དེ་ལྟ་བུར་སའི་ཡོན་ཏན་ཐོབ་པའི་
 རྒྱལ་བའི་སྐམས་ས་དང་པོ་པའི་ཡིད་ལ་རབ་དུ་གནས་པའི་སྤྱིར། ལམ་མཐོན་པོར་
 གནས་པས་སྒྲིབ་ནས་མཐའི་གནས་མཐོན་པོར་གནས་པ་དང་འདྲའོ། །མ་དང་པོ་

དེ་ཚུལ་ཡུན་ཚད་ས་ཡོན་དཔ་དག་ལྟར་བྱིས། །

སྒྲིག་པས་དུ་ཡང་འཆལ་བྱིས་ས་དྲི་མ་སྤངས། །

住彼意中，如眼住於首。二、令所依端嚴。初地之勝義心，能使最勝所依之意，具足智慧光明而得端嚴，如月輪能使所依虛空皎潔莊嚴。三、能勝逆品，初地能勝出自所治品之見所斷障，如月輪能破一切重闇。（初品終）

釋第二勝義菩提心

庚二、離垢地分五

辛一、明此地戒清淨

辛二、明戒之功德

辛三、明不與破戒雜住

辛四、

明戒度之差別 辛五、結明此地功德

初中分四：

壬一、明此地戒圓滿

壬二、明依此故功德清淨

壬三、明戒比初地增勝

壬

入中論善顯密意疏

五三

卷三 釋第二勝義菩提心

四、明戒清淨之餘因 今初

「彼戒圓滿德淨故，夢中亦離犯戒垢。」

彼二地菩薩，由戒最圓滿及功德最清淨故。非但覺時，即於夢中亦不為犯戒之垢所染。此又非但不犯根本罪及性罪，即一切違越佛制之輕罪，亦皆遠離也。由不起能令犯

五四

རི་བྱང་སེམས་དེའི་ཡིད་ཀྱི་ཆ་གས་གིས་ཡིན་པས་དེ་ལ་གནས་ཤིང་བྱ་ལྟོ། ། དཔེར་
 ན་མགོ་ལ་མིག་གནས་པ་བཞིན་ནོ། །ས་དང་པོ་འི་དོན་དུས་པའི་སེམས་དེ་དང་
 གང་ལ་གནས་པའི་དུས་པ་ལྟེ་མཆོག་གི་དོན་དེའི་ཡིད་དེ། །ཡེ་ཤེས་ཀྱི་པོ་དོ་ཆགས་
 པས་མཛེས་པ་ཆེད་པར་བྱུང་པའི་ཕྱིར། །ཆུ་བོས་རང་གི་དོན་གྱི་ནམ་མཁའ་འོད་
 དཀར་བོས་མཛེས་པར་བྱེད་པ་དང་འདྲའོ། །ཡང་ས་དང་པོ་ནི་རང་གི་མི་མཐུན་
 ཕྱོགས་མཐོང་སྤང་ནམས་ལས་ཀྱལ་དེ་གནས་པའི་ཕྱིར། །ཆུ་བོས་ལྷན་པ་ལྷུག་པོ་
 ལྟེ་འབྲུག་པོ་ཐམས་ཅད་ནམ་པར་བསལ་ནས་གནས་པ་དང་འདྲའོ། །དབྱ་མ་ལ་འཆུག་
 པའི་ཀྱུ་ཆེར་བཤད་པ་དགོངས་པ་རབ་དུ་གསལ་བ་ལས། དོན་དུས་པའི་སེམས་
 བསྐྱེད་པ་དང་པོ་འི་དུས་པར་བཤད་པའོ། །

གཉིས་པ་ས་གཉིས་པ་དྲི་མ་མེད་པ་བཤད་པ་ལ་ལ། ས་འདྲིར་ཚུལ་ཁྲིམས་
 ཡོངས་སུ་དག་པར་བཟུན་པ་དང་། ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་བཟུན་པ་དང་།
 ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་མི་མཐུན་ཕྱོགས་དང་མ་འདྲེས་པའི་དཔེ་བཟུན་པ་དང་། ཚུལ་ཁྲིམས་
 ཀྱི་པར་ཕྱིན་གྱི་དབྱེ་བ་བཟུན་པ་དང་། སའི་ཡོན་ཏན་བརྗོད་པའི་ལྟོ་ནས་མཆོག་
 བཟུ་བའོ། །དང་པོ་ལ་བཞི། ས་འདྲིར་ཚུལ་ཁྲིམས་ལྷན་སྐྱེས་ཆོགས་པར་བཟུན་
 བ། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡོན་ཏན་ཡོངས་སུ་དག་པར་བཟུན་པ། ས་དང་པོ་ལས་
 ཚུལ་ཁྲིམས་ལྟག་པར་བཟུན་པ། ཚུལ་ཁྲིམས་ཡོངས་སུ་དག་པའི་ཀྱུ་གཞན་བཟུན་
 པའོ། །དང་པོ་ནི། ས་གཉིས་པ་ལ་གནས་པ་དེ་ནི། ཚུལ་ཁྲིམས་རབ་དུ་
 བྱུང་པའི་ལྷན་སྐྱེས་ཆོགས་པ་དང་། ཡོན་ཏན་ནམས་དག་པ་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར།
 སད་པར་མ་ཟད་མི་ལས་དུ་ཡང་འཆལ་བའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་དྲི་མ་སྤངས་པ་ཆེ་དེས་
 མ་གོས་པའོ། །འདྲི་ནི་ཆ་ལྷུང་དང་རང་བཞིན་གྱི་ཁ་ན་མ་གྱི་བ་ཅམ་གྱི་འཆལ་

ཏི་ལུས་ལྷན་ཡིད་ཀྱི་རྒྱ་བ་དག་གྱུར་བས། །

དཔ་བའི་ལས་ལས་བཅུ་ཆར་གསོག་བར་བྱས། །

戒之煩惱，不造一切違越佛制之罪業，永息追悔犯戒之火，常得清涼，故名尸羅。（「多尸」是清涼義，「羅底」是得義）。又以此是安樂之因，善士所行，故名尸羅。此是就文訓釋。若就體相言，則以能斷身語七支犯戒之能斷思爲相。又無貪無瞋正見三支，是七支能斷思之發起。若並發起而言，則以能斷十黑業道之十白業道爲體。

壬二、明依此故功德清淨

云何由尸羅圓滿，一切功德得清淨耶？頌曰：

「身語意行咸清淨，十善業道皆能集。」

由彼菩薩身語意行，於醒寐一切時中，無微細罪犯所染，最極清淨。故能修集十善業道圓滿無乏。由身修集不殺生等前三善業道，由語修集不妄語等中四善業道。由意修集不貪欲等後三善業道。此復非唯不犯應遮之事，於尸羅中所應行者亦皆能圓滿也。

壬三、明戒比初地增勝

初地菩薩豈不圓滿修集此十善業道耶？頌曰：

ཁྲིམས་མེན་གྱི། བཅས་པ་དང་འགལ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འཆལ་ཁྲིམས་ཀྱི་དྲི་མ་སྤངས་
 བཤོ། །དེ་ལ་འཆལ་ཁྲིམས་ཀྱན་ནས་སྤོང་བའི་ཉན་མོངས་དང་རྩ་མི་མེན་པ་དང་།
 བཅས་པ་དང་འགལ་བའི་ཐོག་པའི་ལས་མི་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་ན། བཅས་འགལ་གྱི་
 ལྷུང་པ་བྱུང་བ་ལ་འཕྱོད་པའི་མེ་ཞི་བས་བསྐལ་བ་ཐོབ་པའི་ཕྱིར་ཆལ་ཁྲིམས་དེ།
 དཔེ་མཉན་དོན་གྱི་ལ་ལ་ཤི་དྲ་བསྐལ་བ་དང་། ལ་དེ་ཐོབ་པ་ལ་འཆལ་པའི་ཕྱིར་རོ།
 ཡང་ན་བདེ་བའི་རྒྱ་ཉིད་ཀྱིས་དམ་པས་བཞུན་བྱ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཆལ་ཁྲིམས་དེ། འདི་
 ཡང་དེས་ཆོག་གི་བཤད་པའོ། །དེ་ནི་ངོ་བོ་དཔང་རྩ་བའི་ན་ལུས་ངག་གི་འཆལ་
 ཆལ་པ་རྟན་སྤོང་བའི་སྤོང་བ་རྟན་གྱི་མཚན་ཉིད་ཅན་ཡིན་ལ། མ་ཆགས་པ་བརྟན་སེམས་
 མེད་པ་དང་། གནོད་སེམས་ཀྱི་ཞེ་སྤང་མེད་པ་དང་། ལོག་ལྷ་དང་བུལ་བའི་ཡང་
 དག་པའི་རྩ་བ་ནི། སྤོང་བ་རྟན་ཀྱན་ནས་སྤོང་བར་བྱེད་པས་ན་ཀྱན་ནས་སྤོང་བྱེད་དང་
 བཅས་པའི་དཔང་རྩ་བའི་ན་ལ། རྟན་པོ་དེ་ལས་ལས་བཅུ་སྤོང་བའི་དཀར་པོ་དེ་ལས་
 ལས་ཀྱི་སྤོང་བ་བཅུ་འོ། །གཉིས་པ་ནི། ཡང་བྱང་སེམས་དེ་ཆལ་ཁྲིམས་ཇི་ལྟར་ལུན་
 གྲུལ་ཆོགས་བས། ཡོན་ཏན་ནམས་དག་པར་འགྱུར་ཞེ་ན། ལུས་དང་ངག་དང་ཡིད་
 ཀྱི་རྒྱ་བ་ལྟེ་ཀྱན་སྤོང་གསུམ། སྤང་བ་དང་མི་ལས་ཀྱི་སྤངས་ཀྱན་དུ་ལྷུང་བ་ལྟ་བུས་
 ཀྱང་དག་པར་གྱུར་བས། དམ་པ་ལྟེ་མཆོག་གི་ལས་ལས་བཅུ་ཆར་མ་ཆར་བ་མེད་
 པར་སོག་པར་བྱེད་དེ། དག་པའི་ལས་ལས་དང་བོ་སོག་གཅོད་སྤོང་བ་སོད་གསུམ་ནི་
 ལས་ཀྱིས་དང་། པར་གྱི་བཞི་ནི་ངག་གིས་དང་། ཐ་མ་གསུམ་ཡིད་ཀྱིས་ཆོད་པར་
 བྱེད་པ་ནི་སོག་པར་བྱེད་པའི་དོན་ནི། །དེ་ཡང་དགག་བཅས་ཀྱི་མཚནས་ལས་སྤོག་
 པར་མ་ཟད། ཆལ་ཁྲིམས་ལས་བཅས་པའི་རྒྱུ་བཅས་ཀྱི་ཕྱོད་ཀྱན་ཆོགས་པར་བྱེད་
 པའོ། །གསུམ་པ་ནི། ཡང་ཅི་ལས་ཀྱི་ལས་འདི་ནམས་ས་དང་བོ་དེ་བྱང་སེམས་

དག་པོ་ལས་འདི་ལྟ་ཞིག་བཅ་ཆར་ཡང་། །

དེ་ལ་ཐུགས་དེ་ཤིན་ཏུ་དག་པར་འགྱུར། །ཏུན་

「如是十種善業道，此地增勝最清淨，彼如秋月恆清潔，寂靜光飾極端嚴。」

彼雖亦實能修集，然不能如二地菩薩所修最勝清淨之十善業道。初地之增勝布施，此地亦能具足，於布施外，餘九波羅蜜多中，如持戒增勝之量，其忍辱等則未能爾。故說此地持戒增勝。非說無餘波羅蜜多。此言十善，且以依十善所制之戒爲例。當知即是總說一切戒律。

如秋月有二勝法：謂能息熱惱，銀光皎潔。如是住清淨尸羅之菩薩，亦有二法極爲端嚴：謂守護根門威儀寂靜，及容色光嚴。

壬四、明戒清淨之餘因

「若彼淨戒執有我，則彼尸羅不清淨，故彼恆於三輪中，二邊心行皆遠離。」

若必芻於別解脫戒最極清淨，而不能除諸法有自性見，則彼尸羅終不能清淨，名爲破戒似善持戒。如《寶積經》云：「迦葉！若有必芻具足淨戒，以別解脫防護而住，軌則威儀皆悉圓滿，於諸小罪生大怖畏，善學所受一切學處，身語意業清淨圓滿，正命清

ལ་ཁོ་ལྟ་ལྟར་དག་ཏུ་རྒྱས་དག་དེ། །ཞི་འོད་ཆགས་

པར་དེ་དག་གིས་རྒྱས་མཐོས། །

ཀྱིས་ཀྱང་བཅ་ཆར་ཆར་པར་སོག་པར་མི་ཕྱིར་དམ་ཞི་ན། དེས་ཀྱང་སོག་མེད་ཀྱི་
 འོན་ཀྱང་དགོ་པའི་ལས་ཀྱི་ལས་འདྲི་ལྟ་ཞིག་བཅ་ཆར་ཡང་། ས་གཉིས་པ་བ་དེ་
 ལ་ཁྲགས་པ་མེད་ཤིན་ཏུ་ཐུལ་ཏུ་ཐུང་བར་དག་པར་འགྱུར་བ་དེ་ལྟར་ས་དང་པོ་པ་ནི་མ་
 ཡིན་ནོ། །འདྲི་ལས་དང་པོར་སྤྱིན་པ་ལྟག་པར་གསུངས་པ་ནི་ཡང་ཐུན་ཏུ་ཡོད་པས།
 སྤྱིན་པ་ལས་གཞན་པའི་པར་ཕྱིན་ལྟག་མ་དགའི་ནང་ནས། ཚུལ་ཁྲིམས་ལས་བཅས་ས་
 པའི་ཉམས་མེད་ཐུལ་ཏུ་ཐུང་བའི་ཚོད་ཙམ་མཐོན་པ་སོགས་ལ་མེད་པའི་ཕྱིར། ཚུལ་
 ཁྲིམས་ལྟག་པར་གསུངས་ཀྱི། པར་ཕྱིན་ལྟག་མ་ཉམས་མེད་པ་ནི་མིན་ནོ། དགོ་
 བཅ་སྤྱོད་པ་ནི་དེ་ལས་བཅས་ས་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་བཅས་པའི་མཚོན་ཕྱིར་ཡིན་པས།
 ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་བཅས་མཚས་ས་ཐམས་ཅད་གཞུང་དོ། །དེ་འདྲུ་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་
 དག་པ་ཅན་དེ་ནི། རྩོམ་ཀའི་རྒྱ་པ་ལ་ཆ་གཏུང་ཞི་བར་ཕྱིར་བ་དང་། དགའ་པའི་
 འོད་ཀྱིས་ལས་མེད་གནས་པ་གཉིས་ཡོད་པ་ལྟར། དག་ཏུ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཉམས་པར་
 དག་པར་གནས་པ་དེ། དབང་པོ་འོ་སྟོ་བསྐྱམས་པའི་ཞི་བ་དང་། ལས་མེད་
 གསལ་པའི་ཐུས་ཅན་གྱི་འོད་ཆགས་པར་དེ་དག་གིས་ཉམས་པར་མཆོས་སོ། །པའི་
 པ་ནི། གང་གི་ཕྱིར་དགོ་སྟོང་ཁ་ཅིག་སོ་བར་ལས་བཅས་ས་དེ། ཚུལ་ཁྲིམས་ཆེས་
 ཡོངས་སུ་དག་པ་ཡིན་ཀྱང་། གལ་དེ་དེ་ནི་ཆོས་ཉམས་ལ་རང་པའི་ནི་ཕྱིས་གྲུབ་པར་རྟེ་
 པ་མི་སྟོང་ན། དེའི་ཕྱིར་སྐྱེ་མཚན་དེས་དགོ་སྟོང་དེ་ཚུལ་ཁྲིམས་དག་པར་མི་འགྱུར་དེ།
 ཚུལ་ཁྲིམས་འཆལ་པ་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ཐུན་པ་རྩེ་བཅོས་པ་མེ། དགོན་མཚོག་བཅོད་
 པ་ལས། འོད་སྤངས་འདྲི་ལ་དགོ་སྟོང་ཁ་ཅིག་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ཐུན་པ་ཡིན་དེ། སོ་
 སོར་བར་པའི་སྟོན་པས་བསྐྱམས་ཤིང་གནས། ཆོག་དང་སྤྱོད་ལུལ་ཐུན་ཐུན་ཆོགས་
 པ། ཁ་ནས་པོ་བསྐྱེད་པ་ཉམས་ལ་བར་འཛིགས་པར་རྟེ་བ། ཡང་དག་པར་གྲངས་

ཨོཾ་ ལཱ་ཏེ་དེ་
 རི་བྱིས་དག་རང་བཞིན་ལྟ། འདི་ཕྱིར་དེ་རི་ཆུལ་
 བྱིས་དག་མི་འགྲུང་། འདི་ཕྱིར་དེ་རི་དྲག་དྲུག་སྟེ།

淨，而彼苾芻說有我論。迦葉！是名第一破戒似善持戒。乃至迦葉！若有苾芻具足修行十二杜多功德，而彼苾芻見有所得，住我我所執。迦葉，是名第四破戒似善持戒。」說

入中論善顯密意疏

五五

卷三 釋第二勝義菩提心

五六

有我論即是見有所得。而復說住我我所執者，莫以共許之薩迦耶見解之。當知此說不斷執我我所有自性也。初句之「彼」字，非指前頌所說一切菩薩。拏錯譯云：「若戒清淨見自性，由此彼是破尸羅。」譯為「由此彼」較善。

由不斷除有所得見，尸羅終不清淨。故二地菩薩，離破戒時，於誰有情，修何對治，由誰能離之三輪，皆能遠離有事無事等二邊心行執有自性也。

辛二、明戒之功德分五

壬一、明於善趣受用施果必依尸羅 壬二、明生生展轉受用施果必依尸羅 壬三、明無尸羅難出惡趣 壬四、明施後說戒之理 壬五、讚尸羅為增上生決定勝之

ཨོཾ་ ལཱ་ཏེ་དེ་ ལཱ་ཏེ་དེ་ ལཱ་ཏེ་དེ་ ལཱ་ཏེ་དེ་
 ཨོཾ་ ལཱ་ཏེ་དེ་ ལཱ་ཏེ་དེ་ ལཱ་ཏེ་དེ་ ལཱ་ཏེ་དེ་

ཉེ་བསྐྱབ་པའི་གཞི་ནམས་ལ་སློབ་ཅིང་ལུས་དང་ངག་དང་། ཡིད་ཀྱི་ལས་ཡོངས་སུ་
 དག་པ་དང་ལྡན་པར་གྱུར་བས། འཛོལ་ཡོངས་སུ་དག་ཀྱང་དེ་བདག་ཏུ་སྒྲིབ་པ་ཡིན་
 ཉེ། འདྲ་སྤངས་དེ་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་འཆལ་བ་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་པ་ལྟར་བཅོས་པ་
 དང་བོའོ་ཞེས་བྱ་བ་ནས། འདྲ་སྤངས་གཞན་ཡང་འདི་ལ་དག་སློང་ཁ་ཅིག་སྤངས་
 པའི་ཡོན་ཏན་བཅུ་གཉིས་ཡང་དག་པར་སྤངས་ཀྱང་། དམིགས་པར་ལྟ་བུ་ཡིན་ཉེ་
 ངར་འཛོལ་བ་དང་ང་ཡིར་འཛོལ་བ་ལ་གནས་པ་དེ་ནི། འདྲ་སྤངས་ཚུལ་ཁྲིམས་
 འཆལ་བ་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྡན་པ་ལྟར་བཅོས་པ་བཞི་པ་ལྟེ། ཞེས་གསུངས་སོ། །
 བདག་ཏུ་སྒྲིབ་པ་ནི་དམིགས་པར་ལྟ་བུའོ། །དེ་ཡང་ང་དང་ང་ཡིར་འཛོལ་བ་ལ་གནས་
 པས་བཅུན་ཉེ། དེའི་རོན་ནི་ཐུན་མོང་པའི་འཛིག་ལྟ་ལ་མི་བྱའི། ང་དང་ང་ཡིར་བ་
 ངར་གི་མཆན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པར་འཛོལ་བ་མི་སློང་བ་ལ་བྱའོ། །དེ་ནི་ཞེས་པ་བཤད་
 མ་ཐག་པ་ལ་སྟོག་ཏུ་མི་ཅུང་བས། གལ་ཏེ་རང་བཞིན་ཚུལ་ཁྲིམས་ནམ་དག་པར། །
 མཐོང་ན་དེས་དེ་ཚུལ་ཁྲིམས་འཆལ་བ་ཡིན། ཞེས་ནག་ཚོས་དེས་དེ་ཞེས་བསྐྱུར་བ་
 ལེགས་སོ། །དམིགས་པ་ཅན་གྱི་ལྟ་བུ་མི་སློང་ན་ཚུལ་ཁྲིམས་མི་དག་པ་དེའི་ཕྱིར།
 མ་གཉིས་པ་བ་དེ་ནི། དག་ཏུ་སེམས་ཅན་གང་ལ་ཚུལ་འཆལ་སློང་བ་དང་།
 སློང་གཉེན་གང་ཞིག་བྱེད་པ་དང་། གང་གིས་སློང་བ་གསུམ་ཆར་ལའང་དངོས་
 བོད་དངོས་མེད་ལ་སོགས་པའི་གཉིས་ཀྱི་ཆོས་ལ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པར་ལྟ་བུའི་
 གཉིས་སུ་འཛོལ་བའི་སློང་གྱུ་བ་ཡང་དག་པར་བྲལ་བར་ཉེ་སློང་བར་བྱེད་པར་འགྱུར་
 རོ། །གཉིས་པ་ལ་ལ། སྟོན་འབྲས་བུ་དེ་འབྱོར་སྟོན་པ་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་རག་ལས་
 པ། སྟོན་འབྲས་ལ་སྟེ་བ་བསྐྱེད་མར་སྟོན་པ་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་རག་ལས་པ། ཚུལ་
 ཁྲིམས་དང་བྲལ་ན་ངན་འབྱོལས་ཐར་པ་གིན་ཏུ་དགའ་བར་བཅུན་པ། སྟོན་པའི་

སྒྲིན་པས་ཡོངས་སྒྲིན་དག་
 རྒྱུ་ལྷོ་པར་ཉལ་ང་། རྒྱུ་ལྷོ་པར་ཉལ་ང་།
 བ་ཉམས་ལས་འབྱུང་།

因 今初

已別說菩薩圓滿淨戒，今當通說淨戒功德較布施等爲大，是一切功德所依。頌曰：

「失壞戒足諸眾生，於惡趣受布施果。」

彼修施者，若能具足淨戒，當於人天中感最圓滿之財位。然有墮惡趣中而受圓滿大財位者，如獨一地獄，龍象等畜類，及大力鬼類。由彼衆生修施而失壞戒足之所感也。故若無淨戒，則布施之大財位果，不於善趣成熟，而成熟於惡趣。諸有欲於善趣身成熟施果者，則須善持淨戒也。

壬二、明生生展轉受用施果必依尸羅

「生物總根受用盡，其後資財不得生。」

若無淨戒，則於惡趣身中成熟施果。彼唯能受用往世布施之果，最極愚蒙，不知新修布施等。若將前生布施之果用盡，則生物總根亦盡，彼補特伽羅，此後更難得感生資財也。如有人見下少種，可得大果，爲得後果故，更下多種，則其果聚增長不絕。若癡

ལྷོ་ལྷོ་པར་ཉལ་ང་།

ལྷོ་ལྷོ་པར་ཉལ་ང་། ལྷོ་ལྷོ་པར་ཉལ་ང་།

ལྷོ་ལྷོ་པར་ཉལ་ང་།

གཏམ་གྱི་རྒྱུ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་གཏམ་མཛད་པའི་རྒྱ་མཚན། མངོན་མཐོང་དང་པོས་
 ལེགས་གཉིས་ཀའི་རྒྱ་ཚུལ་ཁྲིམས་པསྟགས་པའོ། །དང་པོ་ནི། དེ་ལྟར་
 བྱང་མེས་ཀྱི་ཚུལ་ཁྲིམས་ལུན་ལུས་ཚོགས་པ་དང་ལུན་པར་བཞུད་ནས། དེའི་ལོག་
 གྲུ་ལྷིང་དེ་ལས་གཞན་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ལུན་ལུས་ཚོགས་གྲང་། ལྷིན་ལོགས་ལས་
 ལོན་དེ་ལོན་གྱི་ཆེ་པ་དང་། ལོན་དེ་ལུན་ཚོགས་ལས་ཅན་གྱི་དེ་ཀྱང་ལྟར་པར་
 ལོན་པ་ནི། ལྷིན་པ་པོ་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལུན་པས་ལྷིན་པ་བྱང་པ་ལས། ལྷ་མིང་
 ལྟར་ཀྱང་ལྟར་པར་ཀྱང་ལསགས་པའི་ལོངས་སྤྱོད་ལུན་ལུས་ཚོགས་པ་དག་འབྱུང་བུ་དེ་ནི།
 འགྲོ་པ་དང་པོ་ལྟར་ལྟར་ལྟར་པའི་ཉི་མོ་པའི་རྒྱལ་པ་དང་། བ་ལང་དང་དྲ་དང་
 ལྟར་པོ་ཆེ་དང་ལྟུང་དང་། ལྷ་ལ་ལོགས་པ་དང་ལོ་དྲགས་ལྷ་འབྱུང་ཆེན་པོ་ལ་
 ལོགས་པར་ལྷེས་པ་ལ། ལོངས་སྤྱོད་ལུན་ལུས་ཚོགས་པ་ལྷ་ཚོགས་པ་འབྱུང་པ་ནི། །
 ལྷ་པོ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཀྱང་པ་ལས་པ་པོ་ལྷ་ལྷ་པ་ལས་འབྱུང་ངོ། །དེ་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་
 དང་ལྷ་ལྷ་དེས་ལྷིན་པ་བྱང་པའི་འབྲས་བུ་ལོངས་སྤྱོད་ནས་ས། བདེ་འགྲོ་ལྷ་དེན་
 ལ་མི་ལྷིན་པར་ངན་འགྲོ་ལྷ་དེན་ལ་ལྷིན་པར་འགྲུང་བར་བསྟན་པས། ལྷིན་འབྲས་
 བདེ་འགྲོ་ལྷ་དེན་ལ་ལྷིན་པ་ཞིག་དཔོན་པས་དེ་འདྲོད་ན། ལྷ་པ་བྱང་པའི་ལྷིན་པ་
 གཏོང་པ་པོས་ཚུལ་ཁྲིམས་པསྟགས་པར་བྱའོ། །གཉིས་པ་ནི། ཚུལ་ཁྲིམས་དང་ལྷ་
 ལྷིན་འབྲས་ངན་འགྲོ་ལྷ་དེན་ལ་ལྷིན་པ་དང་། དེན་དེ་ལ་ལྷ་ཀྱང་ལྷིན་པའི་འབྲས་
 ལྷ་ལོངས་སྤྱོད་པ་ཅམ་ཡིན་གྱི། ལོན་དྲ་ལུན་པས་གསར་དྲ་ལྷིན་ལོགས་སྟབ་པ་མེད་
 པའི་ལྷིང་། ལྷིན་དང་བཅས་པའི་དངོས་པོ་འདྲུ་པ་ལྷ་ཆ་པ་ལ་ལྷིན་པས་ལོངས་སྤྱོད་
 ཟེད་པས་ན། ལྷིན་གྱི་ལྷིན་འབྲས་ལ་ལོས་སྤྱོད་པ་ལྷིན་ཅན་ནས་གང་ཟག་དེ་
 ལ་ལོངས་སྤྱོད་འབྱུང་བར་མི་འགྲུང་ངོ། །དེ་ནི་དཔེར་ན་ས་བོན་ལྷ་ཀྱང་བྱུང་པ་ལས།

།ཁང་ཆོ་རང་དབང་།

།ཁུག་ཅིང་མཐན་གནས་བ། །ཁུ་དེ་འདི་བདག་།

人，不知下種，以種爲食，則必不能令果增長不息也。

壬三、明無尸羅難出惡趣

失壞戒足墮惡趣者，非但難得財位相續增長，即再出惡趣亦屬不易。頌曰：

「若時自在住順處，設此不能自攝持，墮落險處隨他轉，後以何因從彼出。」

若時隨自欲樂自在不依賴他，住人天趣隨順之處，如勇士住於順處，脫離繫縛。設此補特伽羅，不能善自攝持而墮惡趣，則如勇士被他所縛投山澗中。若墮惡趣險處後，全無自在隨他力轉，彼更以何因能出彼惡趣耶？以惡趣身，修善少而造惡力強，故唯當流轉惡趣，如《十地經》云：「假使後生人中，亦當感二種果報。」此說難得再生人中，故知當於現在善自攝持莫墮惡趣，復當竭力嚴持淨戒也。

壬四、明施後說戒之理

入中論善顯密意疏

卷三 釋第二勝義菩提心

五七

五八

「是故勝者說施後，隨即宣說尸羅教，尸羅田中長功德，受用果利永無竭。」由破戒是感惡趣等衆患之本。故戰勝一切罪惡者，爲令布施等功德不失壞故，於說

།འཛིན་བར་མི་བྱེད་ན། །ཁུང་སར་སྤྱང་བས་།

།ཁུན་དབང་ཁུག་འགྱར་བ། །དེ་ལས་ཕྱི་ནས་།

།ཁང་གིས་སྤྱོད་བར་འགྱར།

འབྲས་བུ་ཆེན་པོ་རྟེན་པའི་མི་དེ་སྐྱོད་པར་འབྲས་བུ་ཆེན་ཏུ། དེ་བས་ཀྱང་
 ཆེས་མང་པའི་ས་པོན་འདེབས་པ་ནི། འབྲས་བུ་ཆོག་མ་ཆེན་པོ་འཕེལ་བས་མ་ཆེན་
 པ་ཡོད་ཀྱི། གང་ཞིག་རྒྱན་པ་ཉིད་ཀྱིས་ས་པོན་ཅམ་ཡང་མི་འདེབས་པར་ཡོངས་
 སྟོན་པ་ལ་ནི། འབྲས་བུ་མ་ཆེན་པར་འཕེལ་བ་མེད་པ་དང་འདྲའོ། །གསུམ་པ་ནི།
 ཆུ་ལ་ཁྲིམས་ཀྱི་གང་པ་ཆག་པས་ཡོངས་སྟོན་རྒྱན་པར་འཕེལ་བ་རྟེན་དགའ་པ་འབྲས་
 ཞིག་ཏུ་མ་ཟད་ཀྱི། འན་འགྲོར་སོང་བས་འན་འགྲོ་ནས་ཐོན་པ་ཡང་གིན་ཏུ་རྟེན་
 དགའོ། ཞེས་སྟོན་པ་ནི། གང་གི་ཆོ་དཔའ་པོ་མཐུན་པའི་ཡུལ་ན་གནས་པ། འཆིང་
 པ་ལས་གྲོལ་བ་ལྟར། གཞན་ལ་རག་མ་ལས་པར་རང་གི་འདོད་པས་རང་དཔའ་དུ་
 འཇུག་ཅིང་། མཐུན་པའི་ཡུལ་ལྟ་མའི་འགྲོ་བ་ན་གནས་པ་ན། གལ་ཏེ་གང་ཟག་
 འདོད་དག་ཉིད་འན་འགྲོར་རྒྱང་པ་ལས་འཇོན་པར་མི་བྱེད་ན། དཔའ་བོ་བཅིངས་
 ནས་དེ་སྐལ་ཆེན་པོར་བསྐྱར་བ་ལྟར། འན་འགྲོ་དེ་གཡང་སར་རྒྱང་བས་རང་ལ་
 དཔའ་མེད་པར་གཞན་དཔའ་གིས་འཇུག་པའི་ཆོ། འན་འགྲོར་སོང་པ་དེ་ལས་ཕྱི་
 ནས་དེ་དག་ཆོད་གང་གིས་སྟོང་པར་བྱེད་དེ་དེ་རྒྱང་བྱེད་པ་མེད་པོ། འན་འགྲོ་དེ་
 རྟོན་ལ་ནི་དགེ་པ་རྒྱུ་པ་གིན་ཏུ་དགོན་ལ། སྒྲིག་པ་སོག་པ་ལ་གིན་ཏུ་བྱ་བས་ན།
 འན་འགྲོ་ཁོ་ནར་བསྐྱེད་དགོས་སོ། དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་མདོ་སྡེ་ལས་ཀྱང་། བརྒྱལ་
 སྐལ་དེ་མི་རྣམས་ཀྱི་ནང་དུ་སྦྱེས་ན་ཡང་། ནས་པར་སྦྱོན་པ་གཉིས་རྒྱུ་ལྟེ། ཞེས་
 མིར་སྦྱོང་བ་དགའ་པར་གསུངས་སོ། །དེས་ན་ད་ལྟ་ནས་རང་ཉིད་འན་འགྲོར་མི་རྒྱང་
 པར་གཟུང་དགོས་ལ། དེ་ཡང་ཆུ་ལ་ཁྲིམས་ལ་འབད་བ་བྱེད་པ་ཡིན་པར་གེས་པར་
 ཀྱིས་གིག། །པའི་པ་ནི། གང་གི་ཕྱིར་ཆུ་ལ་ཁྲིམས་འཆལ་པ་ནི་འན་འགྲོར་འཁྲིད་
 པ་སོགས་ཉེས་པ་དུ་མའི་གནས་སྐབས་པ་དེད་ཕྱིར། སྒྲིག་པ་མཐའ་དག་མས་པར་

[illegible]

壬五、讀尸羅門爲增上生決定勝之因

一
二
三

[illegible][illegible]

西
二
二
二

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

མཛད་པའི་བྱུང་བས། སྤྱིན་པ་ལ་སོགས་པའི་ཡོན་ཏན་ཆུང་མི་ཟ་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་
 སྤྱིན་པའི་པདམ་མཛད་ནས། དེའི་མཆོག་ཐོགས་སུ་ཆུང་ལ་ཁྲིམས་སྤྱིན་པའི་རྗེས་སུ་
 འགྲོ་བ་ལྟེ་སྤྱད་པའི་གཏམ་ཉིད་མཛད་པ་ཡིན་ནོ། །དེའི་སྤྱི་མཆོན་ནི་ཡོན་ཏན་ཐམས་
 ཅད་ཀྱི་རྟེན་དྲ་བུར་པའི་ཕྱིར་ཆུང་ཁྲིམས་ཉིད་ཞིང་ངོ་། །ཞིང་དེར་སྤྱིན་སོགས་ཀྱི་
 ཡོན་ཏན་ནམས་ནམ་པར་འཁེལ་ན། སྤྱི་སྤྱིན་སོགས་དང་འབྲས་བུ་ལྟས་དང་ཡོངས་
 སྤྱོད་པ་ཟང་བོ་ལ་ཉེ་བར་སྤྱོད་པའི་བརྒྱུད་པ་གོང་ནས་གོང་དྲ་ནམ་པར་ཆད་པ་མེད་.....
 པའི་སྒོ་ནས། འབྲས་བུའི་ཆོགས་འཁེལ་ཞིང་དུས་རིང་པོར་ཡོངས་སྤྱོད་པར་ནམ་
 ཀྱི། དེ་ལས་གཞན་དྲ་ན་དེ་ལྟར་མི་ཉུས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེས་ནི་སྤྱིན་པ་གཏོང་
 པ་ནམས་ཀྱིས་སྤྱིན་འབྲས་ཀྱི་ཡོངས་སྤྱོད་ཕན་ཆོགས་འབྲུང་བ་ཁོ་ནའི་ཅིས་མི་གཏོང་.....
 པར། ཡོངས་སྤྱོད་དེ་ལ་གང་གིས་སྤྱོད་པའི་ལུས་རྟེན་ཕན་ཆོགས་ཀྱི་ཅིས་དང་།
 ཡོངས་སྤྱོད་དེ་སྤྱི་བ་དྲ་མར་འོང་བའི་ཅིས་ཀྱང་གཏོང་དགོས་ལ། དེའི་ཐབས་ཀྱང་
 ཆུང་ཁྲིམས་སྤྱད་པ་གིན་དྲ་གལ་ཆེ་བར་གཤམ་དགོས་ཞེས་པའི་དོན་ནོ། །བྱང་སེམས་
 ལས་དང་པོ་བས་ཀྱང་སྤྱད་པ་གཏོང་བ་ལྟར་སྤྱིན་པ་གཏོང་བ་ལ་འཆོན་དགོས་ལ། དེ་
 ཡང་ཆེད་དྲ་བ་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་དུ། སངས་བྱུང་ཐོབ་པའི་དོན་དྲ་
 དམིགས་དེ་ཕྱིར་དགོས་མོད་ཀྱང་། གནས་སྤྱད་པས་སུ་པད་འགྲོ་འོ་རྟེན་ལ་སྤྱིན་འབྲས་
 སྤྱིན་པ་དགོས་པ་དང་། དེ་ཡང་སྤྱི་བ་དྲ་མར་འབྱུང་དགོས་ལ། དེ་ནི་ཆུང་ཁྲིམས་
 ལ་རག་ལས་པ་ནམས་འདྲ་ལྟེ། དེ་མེད་ན་བྱང་སེམས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་ལ་སྤྱོད་པའི་
 མཐུན་ཀྱན་མི་ཆང་པའི་ཕྱིར་རོ། །ལྟ་བུ་ནི། པད་འགྲོ་འོ་ལུས་དང་རྟེན་དེ་
 ལ་སྤྱིན་འབྲས་ཕན་རིང་དྲ་སྤྱོད་པ་གཉིས་ཀ་ཆུང་ཁྲིམས་ལ་རག་ལས་ཤིང་། དེ་
 ཉིད་ངེས་ལགས་འཕོལ་བ་ལ་ཡང་མེད་མི་ཆང་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ན། ཆུང་ཁྲིམས་སོ་

。故諸異生未入聖道者，其能得善趣增上生之因、及從佛語生之聲聞、自證菩提之獨覺、並諸佛子菩薩，其能得菩提決定勝之因，淨戒以外定無餘事也。然此非說唯戒是因，餘皆非因，以尚有多因非戒所攝者。是說得增上生及決定勝，必不離於戒，離淨戒必不能得也。《十地經》說：「殺生等十不善業道，各分上中下三品，如次能感地獄畜生餓

鬼。後設生人中，殺生者得短命多病二種果報。餘九不善亦各得二種不可愛樂果報。十善業道，則能感生欲界人天乃至有頂。其上若有心意狹劣，唯求自利，怖生死苦，闕大悲心，從他聲聞，了達無我，以此智慧修十善業，成聲聞乘。其上若有於最後生，不從他教，志求獨覺菩提，不具大悲方便，解悟甚深緣起，修治清淨十善業道，成獨覺乘。

མོ་སྐྱེ་བོ་ལས་མ་ཞུགས་ནས་ཀྱི་མངོན་མཐོ་འི་རྒྱ་དང་། ཐུབ་པའི་གསུང་ལས་
 སྐྱེས་པ་ཉན་ཐོས་ནས་དང་། རང་རྒྱལ་གྱི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ལས་ཏུ་བདག་ཉིད་ངེས་པ་
 རྣམས་དང་། རྒྱལ་ཕྱིས་བྱང་མེས་ལྷུང་གྱི་ངེས་པར་ལེགས་པ་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་རྒྱ་ནི་
 རྒྱལ་ཁྲིམས་ལས་གཞན་མེད་དོ། །དེའི་དོན་ནི་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཁོ་ན་གྱི་ཡིན་ཞེས་རྒྱ་
 གཞན་གཞོན་པ་ནི་མིན་ཏེ། རྒྱལ་ཁྲིམས་མིན་པའི་རྒྱ་གཞན་ཏུ་མ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །
 དེས་ན་མངོན་མཐོ་བྱང་པར་ཅན་དང་ངེས་ལེགས་འགྲུབ་པ་ལ་རྒྱལ་ཁྲིམས་དང་ངེས་པར་
 འབྲེལ་བ་དགོས་ཀྱི་དེ་དོར་ན་གཞན་མི་འགྲུབ་པའི་དོན་ནོ། །འདི་ཡང་ས་པུ་པའི་
 མདོ་ལས། སྟོན་གཞོན་སྟོན་གྱི་མི་དགེ་བ་བཅུ་བོ་རེ་རེ་ལ་ཆེན་པོ་དང་འབྲིང་
 དང་། རྒྱང་རྒྱུ་ཕྱེ་བའི་རེ་རེས་རིམ་པ་བཞིན་ཏུ་རྒྱུལ་བ་དང་། ཏུད་འགྱོ་
 དང་ཡོ་དྲགས་སུ་འཁྲིད་པ་དང་། མཐར་གཡ་དེ་མའི་ནང་ཏུ་སྐྱེས་ན་སྟོན་གཞོན་
 ཀྱིས་ཆོ་བྱང་བ་དང་ནད་མང་བ་གཉིས་དང་། རྒྱལ་ས་དགའ་འཕེལ་གྱི་རེ་རེས་ཀྱང་མི་འདོད་
 པ་གཉིས་གཉིས་སྐྱབ་པ་དང་། དགེ་བཅས་ནི་འདོད་པའི་ལྷ་དང་མིར་སྐྱེ་བ་ནས་མིར་
 ཅེས་པར་ཏུ་སྐྱེ་བ་དང་། དེའི་གོང་མར་དགེ་བཅུ་འདི་དག་རང་གཅིག་ཕྱིར་དོན་ལ་
 དམིགས་པའི་ཉི་ཆོ་བའི་སེམས་དང་། འཁོར་བ་ལ་སྐྱབ་པའི་ཡིད་འབྱུང་བ་དང་
 བཅས་གིང་། སྤྱིང་ཆེ་ཆེན་པོ་མེད་པ་དང་གཞན་གྱི་སྤྱིང་ཆེས་སུ་འབྲུང་བའི་བདག་
 མེད་དྲོགས་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་རྣམ་པས་སྐྱུངས་ན། ཉན་ཐོས་ཀྱི་ཐེག་པས་ངེས་པར་
 འབྱུང་བར་བྱེད་དོ། །དེའི་གོང་མར་མིན་པ་ཐ་མ་པའི་ཆོ་གཞན་གྱི་བྱིང་མི་འདོགས་པ་
 དང་། རང་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བྱང་ཆུབ་ལ་དམིགས་པ་དང་། སྤྱིང་ཆེ་ཆེན་པོ་དང་།
 ཐབས་ལ་མཁས་པ་མེད་པ་དང་། དེན་འབྲེལ་ཟབ་མའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཁོང་ཏུ་ཆད་
 པས་སྐྱུངས་ན། རང་རྒྱལ་གྱི་ཐེག་པས་ངེས་པར་འབྱུང་བར་བྱེད་དོ། །དེའི་གོང་

其上若有心廣無量，具悲愍方便，立大誓願，不捨衆生，求諸佛廣大智慧，修治清淨十善業道，能淨治菩薩諸地，修一切諸度，成就菩薩極廣大行。」本頌即攝彼經義。《親友書》亦云：「仁者於戒勿破羶，莫雜莫染當淨修，佛說戒爲衆德本，如情非情依止地。」此說學戒最爲重要，以是淨戒雖在二地時說，然初發業菩薩皆當修學。防止十不善業，乃至莫令起犯戒心。修此律儀戒，極爲重要。當如上來所說而正思惟。每學戒時，當以無所得慧攝持而修。若僅了其義或略修數次，則無大益。故必須相續思惟也。若能相續修者，則於所學菩薩大行，即使初聞生於憂怖，念昔諸佛亦久未能修者，自心亦能任運而修也。如無邊功德讚云：「世間何法生怖畏，佛亦久遠未能行，然佛修習得任運

ཡར་ཤིན་ཏུ་རྒྱ་ཆེ་ཞིང་ཤིན་ཏུ་ཆད་མེད་པའི་སྤྱིང་བཅེ་བ་དང་། སྤྱིང་ཆེ་དང་ཐུན་
 པ་དང་། ཐབས་ལ་མཁས་པས་བསྐྱུས་པ་དང་། སྤོན་ལས་རྒྱབས་ཆེན་བོ་བདེ་བ་
 པ་དང་། སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་མི་གཏོང་བ་དང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཡོ་ཤེས་ཤིན་
 ཏུ་རྒྱས་པ་ལ་དམིགས་པས་སྦྱངས་ན། བྱང་སེམས་ཀྱི་ས་ཡོངས་སུ་དག་པ་དང་།
 སང་ཕྱིན་དག་པའི་སྤྱོད་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་འགྲུབ་པར་བྱེད་པར་གསུངས་པའི་དོན་བསྐྱུས་...
 པའོ། །ཤེས་སྤྱིང་ལས་ཀྱང་། རྩོད་ཀྱིས་ཚུལ་ཁྲིམས་མ་ཉམས་མདོ་མི་དགལ།
 མ་འདྲིས་མ་སྒྲགས་པ་དག་བཞེན་པར་མཆོད། །ཁྲིམས་ནི་རྒྱ་དང་མི་རྒྱུ་རི་ས་ཤེས་ཏུ།
 ཡོན་ཏན་ཀུན་གྱི་གཞི་དྲེན་ལགས་པར་གསུངས། ཞེས་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་སློབ་པ་གཤམ་
 ཆེ་པར་གསུངས་སོ། །དེས་ན་སྐབས་ས་གཉིས་པའི་སྐབས་སུ་གསུངས་ཀྱང་།
 བྱེད་པ་བྱང་སེམས་ལས་དང་བོ་བས་ཀྱང་བྱ་དགོས་པ་ནི། མི་དག་པ་བཅུ་ལ་ཀུན་
 རྩོད་ནས་ཀྱང་མི་རྒྱ་བར་སྤོམ་སེམས་བཞེན་པའི་སྤོམ་པའི་ཚུལ་ཁྲིམས་ནི་ཤིན་ཏུ་གཤམ་
 ཆེ་པར། སྤྱིན་པས་ཡོངས་སྤྱོད་དག་ནི། ཞེས་པ་ནས། ཚུལ་ཁྲིམས་ལས་གཞན་
 མེད། ཅེས་པའི་པར་གྱིས་བསྟན་པ་ལྟར་སེམས་པ་དང་། ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་སློབ་
 དེས་ཀྱིས་མི་དམིགས་པར་དྲོགས་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཟིན་པ་ལ་སྦྱང་དགོས་ལ། དེ་
 ཡང་གོ་བ་ཅེས་དང་ལན་འགའ་རྒྱང་ཅེས་གོམས་པས་ནི་གར་ཡང་མི་ཕྱིན་པས།
 རྒྱན་ཐུན་ཏུ་དོན་དེ་ནམས་སེམས་དགོས་སོ། རྒྱན་ཐུན་ཏུ་གོམས་ན་བྱང་སེམས་ཀྱི་
 རྩོད་པ་ལ་སློབ་ཚུལ་དང་བོ་ཐོས་པ་ནའང་ཡིད་ལ་གཏུང་བ་ཆེད་པ་དང་། སྤོན་པས་
 ཀྱང་ལྷན་རིང་བོ་འི་བར་ཏུ་སྤྱ་ཉམས་སུ་བཞེས་པར་མི་ལུས་པ་ནམས་ལ་ཡང་། རྩོ་
 པར་གྱིང་ཤིན་པོས་འཇུག་པ་ཞིག་འོང་ངོ། །དེ་ལྟར་ཡང་ཡོན་ཏན་མཐའ་ལས་པར་
 བཞེད་པ་ལས། གར་ཞིག་ཐོས་པར་གྱུར་ནའང་འཛིག་དྲན་འདི་ལ་གཞན་པ་བྱེ

པ་པོ་ལྟ་བུ་ལྟོས་པ་དེ། །འཇིག་རྟེན་པ་ཡི་པ་

ཡུང་དེ་འཛིག་རྟེན་འདས།

འགྲུར་དང་། །གང་ཡང་ཁྱེད་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱང་ཡུན་རིང་སྐྱེས་ལུས་པའི་སྤྱོད་
 བའི། །སྤྱོད་པ་དེ་དག་ཁྱེད་ལ་གོས་པས་དུས་སྤྱི་ངང་གི་དང་ཉིད་འགྲུར། །
 དེ་སྤྱོད་ཡོན་དཔྱད་དག་ནི་ཡོངས་གོས་ས་བཤིས་སྤྱིལ་པར་དཀའ་བ་ལགས། ཞེས་སོ།
 གསུམ་པ་ནི། །རི་རྩུབ་དེ་དཔེར་ན་ཀྱུ་མཚོ་ཆེན་པོ་ནི་ཁྱུ་གཙང་སྤྱི་ཆེན་ནམས་གནས་
 བའི་མཐུས། རོ་གང་ཡོན་ལྷན་གྱིས་སྤྱི་རོལ་དུ་འཕེན་པས། རོ་དང་རྩུབ་ཅིག་
 དུ་མི་འགྲོགས་པ་དང་། བཀྲ་གིས་བའི་སྤྱོད་ཆོགས་དང་། རྩ་ནག་ས་མེ་བཀྲ་
 མི་གིས་པ་གཉིས་རྩུབ་ཅིག་དུ་མི་འགྲོགས་པ་དེ་རྩུབ་དེ་དེ་བཞིན་དུ། ཆུ་ལ་ཁྱིམ་ས་
 ཡོངས་སུ་དག་པས་དཔང་དུ་བྱས་པའི་བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་ས་གཉིས་པ་བ་དེ། ཆུ་ལ་
 ཁྱིམ་ས་འཆལ་བ་དང་རྩུབ་ཅིག་དུ་གནས་པར་མི་འདོད་དོ། །བཞི་བཀྲ་པའི་འགྲུལ་བ་
 ལས། །བཀྲ་གིས་ས་གང་དུ་རྒྱུར་བའི་ཁྱིམ་དུ་རྩ་ནག་ས་ཡང་གཏོན་མི་ཟེ་པར་ཡོད་དོ།
 ཞེས་གསུངས་པ་དང་འདྲིའི་བཤད་པ་གཉིས་མི་འགལ་དེ། དེར་ནི་མིང་དེ་དང་ཐུན་
 བའི་གང་ཟག་གཉིས་ལ་དགོངས་ལ། འདྲིའི་ནི་རྩ་ནག་ས་ཞེས་པ་བཀྲ་མི་གིས་བའི་
 མིང་ཡོན་པའི་ཕྱིར་དོ། །བཞི་བ་ནི། གང་ཟག་གང་གིས་སྤོང་བ་དང་། སྤང་
 བྱ་གང་ཞིག་སྤོང་བ་དང་། སེམས་ཅན་གང་ལ་སྤོང་བར་བྱེད་པའི་འཁོར་གསུམ་དུ་
 བདེན་པར་དམིགས་པའི་ས་པོན་འགྲོག་མི་ཉུས་པ་ཡོད་ན། དེ་འདྲུ་པའི་ཆུ་ལ་ཁྱིམ་ས་
 འཛིག་རྟེན་པའི་ས་རོལ་དུ་སྤྱོན་པ་ཞེས་བཤད་ལ། ཆུ་ལ་ཁྱིམ་ས་དེ་ཉིད་སྤྱིར་བཤད་
 པའི་འཁོར་གསུམ་དུ་བདེན་པར་དམིགས་པའི་ཆགས་བས་སྤོང་བ་ལྟེ་མི་དམིགས་
 པར་རྟོགས་བའི་ཟག་མེད་ཀྱི་ཤེས་རབ་ཀྱིས་ཟེན་ན། འཛིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་
 ས་རོལ་དུ་སྤྱོན་པ་ཡོན་པས་ཆུ་ལ་ཁྱིམ་ས་ལ་གཉིས་ཀྱི་དབྱེ་བ་ཡོད་དོ། །ཐུ་བ་ནི།
 རི་རྩུབ་རྩོད་ཀའི་དུས་ཀྱི་ཁྱེད་ཉིད་མ་དང་བལ་བས། སྤྱི་བོའི་གདུང་བ་སེལ་བ་

མེས་ཀྱི་བྱང་ལོ་མ་ལུས་བསྐྱེད་པ་པོ་མེད།

འདི་འགྲུལ་ཕྱིར་ན་ས་ནི་གསུམ་པ་འདི། འོད་

破戒垢。故第二地名離垢，名實相符。亦能除遣衆生中由破戒所生之熱惱也。又此地菩薩，不屬生死流轉，故非三有生死所攝。然是三有中之吉祥，以一切圓滿功德，皆隨此菩薩而轉。爲利衆生，以大願力得爲王四大洲之轉輪王也。

འོད་ཀྱི་ཕྱིར་ན་ས་ནི་གསུམ་པ་འདི། འོད་

釋第三勝義菩提心之一

庚三、發光地分四

辛一、釋地名義 辛二、釋地功德 辛三、明初三度之別 辛四、結明此地功

德

今初

འོད་ཀྱི་ཕྱིར་ན་ས་ནི་གསུམ་པ་འདི། འོད་

「火光盡焚所知薪，故此三地名發光，入此地時善逝子，放赤金光如日出。」

此菩薩第三地何以名發光，名實相符故。以得第三地時，發智慧光盡焚一切所知之薪。此是於根本定位，放寂靜光明，能滅一切二邊戲論也。又善逝子，得第三地時，生智慧光明，如日將出，先現赤金色光明。此是第三地後得位見赤色或黃色光遍一切處。

འོད་ཀྱི་ཕྱིར་ན་ས་ནི་གསུམ་པ་འདི། འོད་

འོད་ཀྱི་ཕྱིར་ན་ས་ནི་གསུམ་པ་འདི། འོད་

རི་བཞིན་ཏུ། རྒྱལ་བའི་སྤྲུལ་སྤྲུལ་གཉིས་པ་བའི་རྒྱ་བ་ལས་བྱུང་བའི་འཆམ་ཁྲིམས་
 གྱི་བྱི་མ་དང་བྲལ་བའི་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཀྱི་འོད་དང་ལྷན་བས། ས་གཉིས་པ་བྱི་མ་མེད་
 བ་ཞེས་བའི་མཚན་དོན་དང་ལྷན་པ་འདི་ཡང་། འཆམ་བའི་རྒྱལ་ཁྲིམས་ཀྱིས་བསྐྱེད་
 བའི་འགྲོ་བའི་ཡིད་ཀྱི་གདུང་བ་སེལ་བར་བྱེད་པ་ཡིན་ནོ། །ས་གཉིས་པ་བ་འདི་ནི་
 འཁོར་བར་འཁོར་བའི་ཁོངས་སུ་མི་གདོགས་པས་སྤྱིད་པ་འཁོར་བ་མིན་ཡང་། སྤྱིད་
 བ་ཡ་དབལ་ཡིན་ཏེ། ཡོན་ཏན་སྤྱན་སྤྱན་ཆོགས་པ་ཐོས་པ་ཅན་བྱང་སེམས་དེའི་རྒྱུ་
 སུ་འགྲོ་བའི་ཕྱིར་དང་། སེམས་ཅན་གྱི་དོན་ཏུ་སྒྲོན་ལས་གྱི་དབང་གིས་སྤྱིང་བཞི་ལ་
 དབང་བའི་འཁོར་སྐྱུར་གྱི་རྒྱ་སྤུལ་ཏུ་བྱུང་བ་ཐོབ་པའི་ཕྱིར་རོ། །དབྱ་མ་ལ་འཛུག་
 བའི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་དགོངས་པ་རབ་ཏུ་གསལ་བ་ལས། དོན་དམ་བའི་སེམས་བསྐྱེད་
 བ་གཉིས་པའི་བཤད་བའོ། ॥

གསུམ་པ་ས་གསུམ་པ་འདྲ་བྱེད་པ་བཤད་པ་ལ་བཞི། རྒྱད་པར་གྱི་གཞི་སའི་
 དེས་ཆོག །རྒྱད་པར་གྱི་ཆོས་སའི་ཡོན་ཏན། སར་ཕྱིན་དང་པོ་གསུམ་གྱི་རྒྱད་
 པར་གྱི་ཆོས། སའི་ཡོན་ཏན་བརྗོད་པའི་སྒྲོན་མ་མཛུག་བསྟུ་བའོ། །དང་པོ་ནི།
 བྱང་སེམས་ཀྱི་ས་ནི་གསུམ་པ་འདི་ལ་ནི། འོད་བྱེད་པ་ཞེས་བའོ། །ཅེས་ཕྱིར་འོད་
 བྱེད་པ་ཞེས་བའོ། ཅེས་མཚན་དོན་དང་མཐུན་པ་ཡིན་ཏེ། ས་གསུམ་པ་ཐོབ་པ་
 དེའི་ཆོ་ཤེས་བྱའི་བྱང་ཤིང་མ་ལུས་པ་སྟེག་པའི་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་མེ་གཉིས་སྤང་གི་སྒྲོལ་
 བ་ཀྱན། མཉམ་གཞག་ཏུ་ཞི་བར་བྱེད་ཀྱས་པའི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་འོད་འབྱུང་བའི་
 ཕྱིར་རོ། །དེ་ཡང་སེམས་གསུམ་པ་བསྐྱེད་པའི་བདེ་བར་གཤེགས་པའི་སྤྲུལ་བོ་
 དེ་ལ་ས་གསུམ་པ་དེའི་ཆོ། ཉིས་འཆར་ལ་ཁད་པའི་ཏུས་སུ། ཟངས་འདུ་བའི་
 སྤང་བ་འབྱུང་བ་ལྟར་བྱང་སེམས་འདི་ལ་ཡང་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་སྤང་བ་འབྱུང་ངོ། །འདི་

ཅུ་ཁལ་དེ་

གནས་མིན་འབྱུག་པ་འགའ་ཡི་དེད། ལྷན་ལས་

ག་ནི་ཅུས་བཅས་ཡུན་རིང་དུ། སྤང་རེ་རེ་ནས་

བཅད་བར་གྱུར་ཁྱད་དེད། བཟོད་བ་གཅོར་བར་

བྱེད་ལ་ལྷག་པར་སྤྱ།

此地餘淨德 今初

爲顯得如是智慧光明之菩薩，忍波羅蜜多最爲增勝。頌曰：

『設有非處起瞋恚，將此身肉並骨節，分分割截經久時，於彼割者忍更增，

入中論善顯密意疏

卷三 釋第三勝義菩提心之一

ཐུང་ལ་ལྷག་པར་སྤྱ།

བྱེད་ལ་ལྷག་པར་སྤྱ།

ཐུང་ལ་ལྷག་པར་སྤྱ།

已見無我諸菩薩，能所何時何相割，彼見諸法如影像，由此亦能善安忍。」

前說之布施持戒增勝，此地亦具足。故此是於餘八波羅蜜多中忍偏增勝。增勝者，

謂修忍度已最超勝，修餘七度猶未能爾。又此三地菩薩，已得焚所知薪之寂靜智火，故

能善護他心。設有人焉於實非可瞋之處，即疑於我及我親，已損、今損、當損，如斯三

業皆不行者，而竟瞋恚菩薩割截其身，非僅割肉，並割其骨節，非大塊而分分割，非一

《寶鬘論》亦云：「三地名發光，發靜智光故，起靜慮神通，永盡貪瞋故，由此地異熟，常作天中王，增上行忍進，能遣諸欲食。」

辛二、釋地功德分四

壬一、明此地忍增勝 壬二、明餘修忍方便 壬三、明忍度之差別 壬四、明

ཐུང་ལ་ལྷག་པར་སྤྱ།

བྱེད་ལ་ལྷག་པར་སྤྱ།

ཐུང་ལ་ལྷག་པར་སྤྱ།

བྱེད་ལ་ལྷག་པར་སྤྱ།

ཉི་མ་རིང་ཆེས་ཐོབ་ཏུ་འདོད་པའི་དཔལ་པོ་དཔལ་པོ་མེད་ཀྱིས་ཀྱན་ཏུ་བྱུང་བའི་སྒྲུང་བ་.....
 འབྱུང་བའོ། །རིན་ཆེན་འབྱུང་བ་ལས་ཀྱང་། ས་གསུམ་བ་ནི་འདོད་ཟེད་བའོ། །
 ཡེ་ཤེས་ཞི་བའི་འདོད་འབྱུང་ཕྱིན། །བསམ་གཏན་མངོན་ཤེས་སྤྱོད་པ་དང་། །
 འདོད་ཆགས་ཞི་སྒྲུང་ཡོངས་ཟེད་ཕྱིན། །དེ་ཡི་རྣམ་པར་སྤྱོད་པས་ན། བཟོད་དང་
 བཅོན་འགྲུལ་སྒྲུག་པར་སྤྱོད། །ལྷ་ཡི་དབང་ཆེན་མཁས་པ་ལྟེ། འདོད་པའི་འདོད་
 ཆགས་སྒྲུག་པ་ཡིན། ཞེས་གསུངས་སོ། །གཉིས་པ་ལེ་བཞི། ས་འདོད་བཟོད་
 པ་སྒྲུག་པར་བསྟན་པ། བཟོད་པ་གཞན་རྗེ་ལྷ་བསྟན་པའི་ཚུལ། བཟོད་པའི་པར་
 ཕྱིན་གྱི་རྩེ་བ། ས་འདོད་འབྱུང་བའི་དག་པའི་ཡོན་ཏན་གཞན་བསྟན་པའོ། །
 དང་བོ་ནི། ཡེ་ཤེས་གྱི་སྒྲུང་བ་དེ་ལྷ་བྱ་ཆེད་པའི་བྱང་ཆུང་སེམས་དེ་ལ། བཟོད་པའི་
 པར་ཕྱིན་སྒྲུག་པར་བསྟན་པའི་ཕྱིན། གལ་ཏེ་ཞེས་སོགས་སྒྲོས་སོ། །སྒྲུང་བཤད་
 པའི་སྤྱོད་པ་དང་ཚུལ་བྱིས་ས་སྒྲུག་པ་ནི་འདི་ལ་ཡར་སྟན་ཏུ་ཡོད་པས། འདོད་ནི་
 པར་ཕྱིན་སྒྲུག་མ་བརྒྱུད་གྱི་ནང་ནས་བཟོད་པ་སྒྲུག་པའོ། །སྒྲུག་ལྷགས་ནི་བཟོད་པའི་
 པར་ཕྱིན་གྱི་ཉམས་ལེན་ལྷག་ཏུ་བྱུང་བ་ཅན་སྒྲུག་མ་བརྒྱུད་ལ་འདོད་མི་འབྱུང་བའོ། །
 དེ་ཡང་བྱང་ཆུང་སེམས་ས་གསུམ་བ་ནི་གཞན་གྱི་སེམས་བསྒྲུང་བའི་ཕྱིན་དང་། ཤེས་
 བྱའི་བྱང་ཆུང་ཤིང་ཞེས་པར་བཤད་པ་དེ་ལྷ་བྱའི་ཡེ་ཤེས་ཞི་བ་ཡོད་པའི་ཕྱིན། གཞན་
 དག་གི་ཀྱན་ནས་མནར་སེམས་གྱི་གཞི། འདིས་བདག་དང་བདག་གི་གཉེན་ལ་
 གཞན་པ་སྒྲུང་བས་སོ། །ད་ལྟ་ཟེད་ནི། མ་འོངས་པ་ན་ཟེད་པར་འབྱུང་རོ་ཞེས་
 པའི་རྟོགས་པ་ཅན་ཏུ་འབྱུང་བ་དེ་ལྷ་བྱའི་སྒྲོ་གསུམ་གྱི་འཛུགས་པ་མངོན་ཏུ་ཟེད་པ་མིན་
 པའི་ཕྱིན། ཁོང་ཁོ་བའི་གནས་མིན་པ་ཞེས་ཀྱང་བར་ཏུ་བྱས་སོ། །དེ་ལྟར་
 ཡིན་ཀྱང་གལ་ཏེ་དེ་འདྲ་བ་ལ་ཁོང་འབྲུགས་པ་འགའ་ཡིས་བྱང་ཆུང་སེམས་དེའི་ལྷག་ལས་

次而數數割，非短時而久時割。菩薩於彼割者，非但心不悲惱，且知依彼罪業因緣，當墮地獄等處，受極重苦。故於割者更生極大之安忍。由此可知極喜等二地，於割身者雖亦心不悲怒，然無更增上之安忍。安忍增勝實從此地始。（此是由悲而忍，下是由慧而忍）。

又此三地菩薩，非但由見地獄等重苦而起增上安忍，由觀己之身，誰是能割，何爲所割，於何時割，以何相割，現見三輪諸法皆如影像，及離妄計我我所想。故彼亦能善修安忍。釋論謂：「『亦』字爲攝安忍之因」。意謂非但前因能不悲惱，即由此第二因亦能安忍也。

壬二、明餘修忍方便分二

癸一、明不應瞋恚 癸二、明理應修忍

གཞི་ཀྱང་པ་མིན་པར་ཅུས་བ་དང་བཅས་པ་དང་། ཤིན་དུ་ཆེ་བ་མི་གཅོད་པར་སྤང་
 རེ་རེ་ནས། རྒྱན་གཅིག་ལ་མི་གཅོད་པར་ཐོད་ཅིང་ཐོད་ཅིང་དུས་ཤུང་བ་ལ་གཅོད་པ་ཆོན་
 པར་མི་བྱེད་པར། ཡུན་རིང་མོ་ཞིག་དུ་གཅོད་པར་ལྟུང་གྱང་། གཅོད་པ་པོ་དེ་
 ལ་སེམས་འཁྲུག་པ་མི་འབྱུང་བ་ཅན་དུ་སྐྱེད་གྱི། སྤྲིག་པ་དེའི་རྒྱུན་གྱིས་དཔྱལ་
 བ་ལ་སོགས་པའི་སྤྲུག་བསྐྱེད། རིགས་མཐུན་གཞན་ལས་རྒྱག་པར་བྱུང་བར་དམིཌ་
 བའི་བྱང་སེམས་ལ། གཅོད་བྱེད་དེ་ལ་དམིགས་ནས་ཆེས་རྒྱག་པར་བཟོད་པ་སྤྱི་བར་
 འབྱུང་བའོ། །འདྲི་ནི་བཟོད་པ་རྒྱག་པའི་རྒྱག་ཚུལ་ཡིན་པས། རབ་དགའ་སོགས་
 ས་གཉིས་སུ་ལུས་བཅད་པ་ལ་རྒྱན་མི་འཁྲུག་པ་ཡིད་གྱང་། བཟོད་པ་རྒྱག་པར་སྤྱི་
 བ་མེད་པར་གསལ་བས། བཟོད་པ་རྒྱག་པ་ནི་ས་འདྲི་ནས་བཟང་སྟེ་འབྱུང་བར་
 ཤེས་པར་བྱའོ། །དཔྱལ་བ་ལ་སོགས་པའི་སྤྲུག་བསྐྱེད་རྒྱག་པ་ལ་དམིགས་ནས།
 བཟོད་པ་རྒྱག་པར་འབྱུང་བ་འབྲའ་ཞིག་དུ་སྐྱེད་གྱི། གང་གི་ཕྱིར་བདག་མེད་
 མཐོང་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཡི་ལུས་ལ། གང་གིས་གཅོད་པ་དང་། གང་ཞིག་
 གཅོད་པར་བྱ་བ་དང་། དུས་གང་གི་ཆོ་ཚུལ་ཆེ་ལྟར་གཅོད་པའི་འཁོར་གསུམ་གྱི་
 ཆོས་ནསས། ས་གསུམ་པ་བ་དེ་ཡིས་གཞུགས་བརྟན་ལྟ་བུར་མངོན་སུམ་དུ་མཐོང་བ་
 དང་། བདག་དང་བདག་གི་བའི་ཀྱན་བདགས་ཀྱི་འདུ་གཤིས་དང་བྲལ་བ་དེས་གྱང་།
 བྱང་སེམས་དེ་ཡིས་བཟོད་པར་འབྱུང་རོ། །འགྲེམ་པར་གྱང་གི་སྤྱི་ནི་བཟོད་པའི་རྒྱ་
 བསྐྱེད་བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་རོ། །ཞེས་མི་འཁྲུག་པའི་རྒྱ་ལྟ་མར་སྐྱེད། བཤད་མ་
 བག་པ་འདིས་གྱང་བཟོད་ཅེས་བ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། འདྲི་ཕྱིར་ཡང་ཞེས་
 གསུངས་པས། མཐོང་བ་དེས་གྱང་ཞེས་བསྐྱུར་རྒྱ་ཡིན་ཞོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས།
 ཁོང་ཁྱོད་བར་མི་རིགས་པ་དང་། བཟོད་པ་བཟེན་པར་རིགས་པའོ། །དང་བོ་ལ་

ཨོ་ རྒྱུན་བྱས་པ་ཡི་མི་དགའི་ལས་ཀྱི་
 འབྲས་བྱ་གང་། རྒྱུན་བར་བྱེད་པར་བཞེད་པར་
 འདོད་པ་དེ་ཉིད་ཀྱི་ གཞན་ལ་གནོད་པ་དང་མེ་

དེ་དཔེ་བཞག་ན་ག
 རྒྱུན་བྱས་པ་ཡི་མི་དགའི་ལས་ཀྱི་
 འབྲས་བྱ་གང་། རྒྱུན་བར་བྱེད་པར་བཞེད་པར་
 འདོད་པ་དེ་ཉིད་ཀྱི་ གཞན་ལ་གནོད་པ་དང་མེ་

初又分四：

འབྲས་བྱ་

子一、明無益有損故不應瞋 子二、明不欲後苦則不應報怨 子三、明能壞久
 修善根故不應瞋 子四、明當思不忍多失而遮瞋恚 今初

又此安忍，非僅地上菩薩相應之行。亦是地前餘人保護一切功德令不壞滅之因。故
 諸未能安忍者，皆應遮止瞋恚也。頌曰：

「若已作害而瞋他，瞋他已作豈能除，是故瞋他定無益，且與後世義相違。」

若他已作損害，緣此瞋他能作害者，其所作之損害已不能除。豈緣彼人起內心之憤
 恚，其已作之損害能得除乎？內心憤恚，即粗暴心，與瞋義同。又此瞋恚非但無益，且
 與後世之義利相乖，若容許瞋恚，身壞命終，必將引發非愛異熟也。

子二、明不欲後苦則不應報怨

頗有癡人，現受往昔自作惡行所感苦果，妄謂他人損害於我。遂於能害者發瞋恚心
 而行報復，卻願後世不更受彼損害。為遮此執故，頌曰：

「既許彼苦能永盡，往昔所作惡業果，云何瞋恚而害他，更引當來苦種子。」

怨敵現於自身所作大苦，是由往昔造殺生等諸不善業，於三惡趣受苦異熟，今乃所

ཁྱེ་བས་སྐྱུག་བསྐྱེད་བྱེད་། སྐྱེད་པར་བྱེད་པར་བྱེད་།
 ཁྱེ་བྱེད་ན་འཁྲིད་པར་བྱེད་།

བཞི། དགོས་པ་མེད་ཅིང་ཉེས་དམིགས་ཆེ་བས་ཁོང་ཁྱོད་པར་མི་རིགས་པ། ཕྱིས་
 གྱི་རྒྱལ་རྒྱལ་མི་འདོད་པ་དང་བཞོན་ལན་བྱེད་པ་གཉིས་འགལ་བར་བསྟན་པ། སྤར་
 ཡུན་རིང་བསགས་པའི་དགེ་པ་འཛེམས་བས་ཁོང་ཁྱོད་པར་མི་རིགས་པ། མི་བཟོད་བའི་
 སྟོན་མང་པོ་བསམས་ནས་ཁོང་ཁྱོད་གཤག་བའོ། །དང་པོ་ནི། བཟོད་པ་འདི་བྱང་
 སེམས་སར་གནས་པ་ནམས་ཀྱི་བྱགས་དང་འཆས་པའི་ཆོས་ཡིན་པ་འབའ་ཞིག་ཏུ་
 བ་ཟད་ཀྱི། སར་གནས་ལས་གཞན་པ་ནམས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་མཐའ་དག་མི་འཛད་པར་
 སྤར་བའི་རྒྱ་ཡང་ཡིན་བས། མི་བཟོད་པ་དང་ཐུན་པ་ནམས་ཁྱོད་པ་ལས་ཐུག་རིགས་
 པར་འཆད་པ་ནི། བཞོན་པ་ཞེས་པ་ནས་བྱུང་བཅུན་བྱ་ཞེས་པའི་བར་པོ། །གལ་
 ཉི་གཞོན་པ་བྱས་པ་ལས། དེར་ཉི་གཞོན་བྱེད་པ་བཞོན་པ་ལྟེ་ཁྱོད་ན། དེའི་ཆོ་གཞོན་
 པ་བྱས་ཟིན་པ་ཐོག་ཏུ་མེད་པའི་ཕྱིར། དེ་ལ་བཞོན་པ་ལྟེ་དེ་ལ་དམིགས་བའི་ཞེ་
 ར་ཁམ་པ་བྱས་ཤིང་། བཞོན་པ་བྱས་ཟིན་པ་ཐོག་གས་ཅི་ལྟེ་མི་ཐོག་གོ། །དེའི་
 ཕྱིར་དེ་ལ་བཞོན་པ་འདིར་ངས་བར་དོན་མེད་དོ། །ཞེ་འཁམ་པ་ནི་ཞེ་ལ་བརྟུབ་པའི་
 སེམས་ཀར་ཀར་བ་ལྟེ་ཁྱོད་དང་དོན་གཅིག་གོ། །དེ་ལྟར་དགོས་པ་མེད་པར་མ་
 ཟད་འཛིག་དེན་པ་འོལ་བྱི་དོན་དང་ཡང་ནི་འགལ་བར་འགྱུར་དེ། ཁོང་ཁྱོད་ལ་སྐབས་
 ཕྱིན་བས་གི་བའི་འོག་ཏུ་ནས་སྤོན་ཡིད་ཏུ་མི་འོང་བ་འཕེན་པའི་ཕྱིར་རོ། །གཉིས་
 པ་ནི། གང་ཞིག་རང་གིས་སྟོན་ཉེས་སྟོན་བྱས་པའི་འབྲས་བྱ་རྒྱལ་བསྐལ་ལ་ལོངས་
 སྟོན་བཞུན་ཏུ། དེ་ལ་གཏི་ཐུག་པས་གཞན་གྱིས་རདག་ལ་བཞོན་པ་བྱས་སོ་སྟུང་ཏུ་
 ཉོག་པ་དེ་ལ་ནི། བཞོན་བྱེད་ལ་ཁྱོད་པ་ལྟེ་ལ། བཞོན་པ་ན་བྱས་པས་ཕྱིས་དེའི་
 བཞོན་པའི་རྒྱལ་བསྐལ་མི་འབྱུང་བར་འདོད་པ་དེ་ཡང་བརྟོག་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར་བཤད་
 པ་ནི། རང་གི་ཕྱས་ལ་བཞོན་པའི་རྒྱལ་བསྐལ་ཆེན་པོ་དག་དག་གིས་བསྐྱབས་པ་དེ་

། གང་ཕྱིར་ཀྱལ་
 ལྷན་རྒྱལ་ལ་བྱོས་པ་ཡིས། ལྷན་དང་བྱིས་ས་
 ལྷན་དགེ་ལ་བསྐྱེད་པ་བརྒྱུར། ལས་གས་པ་སྤྲོད་

餘等流殘果。由此因緣能使一切苦等流果皆悉消滅。既許彼苦能令餘業皆悉永盡，云何

入中論甚顯密意疏

卷三 釋第三勝義菩提心之一

六三

六四

復起瞋恚心而思報害於他，更引當來遠勝現苦之大苦種子。如醫師爲治重病，作刀割等苦，理應忍受。如是爲治未來無邊大苦，忍現前小苦，極爲應理。

子三、明能壞久修善根故不應瞋分二

丑一、正義 丑二、旁義 今初

又此不忍，非但是能引不可愛異熟之因，亦是能壞多劫所修福德資糧之因。頌曰：「若有瞋恚諸佛子，百劫所修施戒福，一剎那頃能頻壞，故無他罪勝不忍。」

若菩薩大士，於已發菩提心之佛子，或不知彼是菩薩，或雖知之，然由上品煩惱串習，增益其過失隨實不實，發瞋恚心，一剎那頃，尚能摧壞百劫所修福德資糧——如前所說由修施戒波羅蜜多所生善根。況非菩薩而瞋菩薩。如大海水不可以稱，瞋恚菩薩之異

འཇིག་གིས་འཇོམས་དེ་ཡི་ཕྱིར། ལམ་བཟོད་ལས་
 གཞན་སྤྲོད་པ་ཡོད་མ་ཡིས།

[illegible]

熱量，亦不可知。故能引不可受果及能壞善根之罪惡，更無大於瞋恚不忍之心者也。增益真實過失者，疏謂於微小過增益爲大過。其摧壞善根之相，如《曼殊室利遊戲經》云：「曼殊室利，以能壞百劫所修善根，故名瞋恚。」此經於能瞋所瞋之是否菩薩，雖未說明，而釋論於能瞋所瞋則俱說是菩薩。如《集經論》於引彼《遊戲經》之前，先引《彌勒獅子吼經》云：「若有菩薩，於三千大千世界一切衆生打罵割截，菩薩非由此故便生瘡疱。若有於餘菩薩，下至起損害心，起株机心，起瞋恚心，菩薩由此因緣即生瘡

疱。何以故？若彼菩薩未捨一切智者，由此菩薩於彼菩薩，起損害心，起株机心，起瞋

འཛེམས་པར་འགྱུར་ན་བྱང་སེམས་ས་ཡིན་པས། བྱང་སེམས་ལ་ཁོང་ཁྱོད་པ་བསྐྱེད་
 ན་ལྟ་ཅི་སྟེན་ཏེ། དེའི་ཕྱིར་ཀྱང་མཆོ་ཆེན་པོའི་ཆུང་ཆད་སྤང་གི་གྲངས་ཀྱིས་ངེས་མི་
 ཉུས་པ་ལྟར། བྱང་སེམས་ལ་ཁྱོས་པའི་ནམ་པར་སྟོན་པའི་སའོམས་ངེས་པར་ས་
 ཉུས་སོ། །དེ་ཡི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་ན་འབྲས་བྱ་ཡིད་ཀྱི་མི་འོང་བ་འཕེན་པ་དང་། དགེ་
 པ་ལ་གཞན་པ་བྱེད་པའི་ཐོག་པ་ནི། མི་བཟོད་པ་ཁོང་ཁྱོད་ལས་གཞན་པའི་སའོམས་ཀྱི་
 བྱུར་པ་ཡིད་པ་ས་ཡིན་ནོ། །བདེན་པའི་ཉེས་པ་ལྟག་པར་སྟོང་བཏགས་པ་ནི། རྒྱང་
 རྩ་ལ་ཆེན་པོར་སྟོང་བཏགས་པ་འོ། །ཞེས་འགྲེལ་བཤད་ལས་བཤད་དོ། །དགེ་ཅི་
 འཛེམས་པར་བཤད་པ་དེ་ཡང་འཛེམ་དབལ་ནམ་པར་རོལ་པའི་མདོ་ལས། འཛེམ་
 དབལ་ཁོང་ཁྱོད་པ་ཁོང་ཁྱོད་པ་ཞེས་བྱ་བ་ནི། བསྐྱེད་པ་བརྒྱུར་པས་གས་པའི་དགེ་བ་ཉི་
 བར་འཛེམས་པར་བྱེད་པ་དེའི་ཕྱིར། ཁོང་ཁྱོད་པ་ཞེས་བྱའོ། ཞེས་གསུངས་པ་འོ། །
 མདོ་དེ་ལས་ཁོང་ཁྱོད་པའི་ཕྱལ་རྟེན་གཉིས་བྱང་སེམས་ཡིན་མིན་མི་གསལ་ཡང་།
 འགྲེལ་པར་ཕྱལ་རྟེན་གཉིས་ཀྱི་བྱང་སེམས་ཀྱི་དབང་ཏུ་བྱས་པར་གསུངས་པ་ནི།
 རྣམ་པར་རོལ་པའི་མདོ་དེ་དྲངས་པའི་གོང་ཉིད་ཀྱི། མདོ་ཀྱན་ལས་བདུས་སུ་བྱུམས་
 པ་སེང་གེ་སྟོན་མདོ་དྲངས་པ་ལས། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དབང་གང་ལ་ལ་ཞིག་གིས།
 སྟོང་གསུམ་གྱི་སྟོང་ཆེན་པོའི་འཛིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་སུ་གཏོགས་པའི་སེམས་ཅན་ཐམས་
 ཅན་ལ་སྟེན་པ་དང་། བརྒྱུད་པ་དང་དབྱུག་པ་དང་། རྒྱ་རྒྱར་གྱིས་བདེགས་པ་དེ་
 ཅོམ་གྱིས། བྱང་རྒྱལ་སེམས་དབང་ལ་སྐྱེད་པུང་ཞིང་མས་པར་མི་འགྱུར་གྱི། བྱང་
 རྒྱལ་སེམས་དབང་གང་གིས་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དབང་གཅིག་ལ། ཐ་ན་གཞན་སེམས་
 དང་། ཐ་བ་དང་ཞེ་སྤང་གི་སེམས་བསྐྱེད་པ་དེ་ཅོམ་གྱིས། བྱང་རྒྱལ་སེམས་
 དབང་ལ་སྐྱེད་པུང་ཞིང་མས་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་ཅེའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། གལ་ཏེ་དེས་

悲心。隨起心數，當於爾許劫中重披誓甲。」此論說能瞋所瞋俱是菩薩，即依此經而說也。

若爾，馬鳴及靜天云：「千劫所修集，布施供佛等，一切諸善行，一瞋悉能壞。」皆說能壞一千劫中所修善根，復云何通？答：《入行論疏》有說：「多千劫中所修善根，由瞋衆生即便摧壞。」實難信受。彼二論師於能瞋所瞋雖未明說，然能壞百劫或千劫所修善根之瞋恚。其所瞋境，必要菩薩。其能瞋者，觀《釋論》說：「菩薩大士」一語，則能瞋之菩薩，似較所瞋菩薩力大。其能瞋菩薩定是異生，所瞋之境，則有登地未登地之二類。如是便有大力菩薩瞋力弱者，力弱菩薩瞋強力者，能瞋所瞋力相等者，共成三種。其中初者壞百劫善根。若非菩薩而瞋菩薩，則壞千劫善根，極爲明顯。至於第二第三兩種，由所瞋境之勝劣差別，摧壞善根之量，亦當依據聖教，更爲觀察。

བཅས་ཅད་མཐུན་པ་ཡོངས་སུ་མ་བཟང་ན། བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་བྱང་ཆུབ་སེམས་
 དཔལ་ཅིག་གོས་ལ་གནོད་སེམས་དང་། བྱང་ཆུབ་སེམས་ཅི་སྟེད་དྲ་
 བརྟེན་པ་དེ་སྟེད་ཀྱི་བསྐལ་པར་གོ་ཆེ་གཟེད་ཡང་བགོ་དགོས་སོ། ཞེས་གསུངས་པས་
 ཡུལ་རྟེན་གཉིས་ཀྱི་བྱང་སེམས་ལ་གསུངས་པ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་མཛད་པར་མངོན་ནོ། །
 འོ་ན་སྟོབ་དཔོན་དཔལ་བོ་དང་། ཞི་བ་རྣམས། བསྐལ་པ་སྟོང་དྲ་བསགས་པ་ཡི། །
 སྟེན་དང་བདེ་གཤེགས་མཛོད་ལ་སོགས། །ཡེགས་སྟེད་གང་ཡིན་དེ་ཀུན་ཡང་།
 ཁོང་ཁྱོད་གཞིག་གིས་འཛེམས་པར་བྱེད། ཅེས་བསྐལ་པ་སྟོང་དྲ་བསགས་པའི་དགོ་བ་
 འཛེམས་པར་བྱེད་པར་གསུངས་པ་ཅི་ལྟར་ཡིན་ཞེ་ན། སྟོབ་འཆག་གི་འགྲེལ་པ་ཁ་
 ཅིག་ལས། བསྐལ་པ་སྟོང་ཐུག་དྲ་མར་བསགས་པའི་དགོ་བ། སེམས་ཅན་ལ་སྟང་
 བས་འཛེམས་ཞེས་ཟེར་མོད་ཀྱང་ཡིད་ཆེས་པར་དགའོ། །སྟོབ་དཔོན་དེ་གཉིས་ཀྱིས་
 ཡུལ་རྟེན་ལ་གསལ་ཁ་མ་མཛད་ཀྱང་། བསྐལ་པ་བརྒྱུད་སྟོང་དྲ་བསགས་པའི་དགོ་
 ཅ་འཛེམས་པའི་ཁོང་ཁྱོད་ཀྱི་ཡུལ་ལ་ནི། བྱང་སེམས་དགོས་སོ། །ཁྱོད་པའི་རྟེན་ནི་
 བྱང་སེམས་བདག་ཉིད་ཆེན་པོ་ཞེས་གསུངས་པ་ལ་དཔགས་ན། ཡུལ་གྱི་བྱང་སེམས་
 ལས་བྱང་སེམས་སྟོབས་ཆེ་བ་ཅིག་འདྲའོ། །དེ་ལ་ཁྱོད་པའི་རྟེན་ནི་བྱང་སེམས་སོ་སྟེར་
 དེས་ལ། ཡུལ་ལ་ནི་མ་ཐོབ་མ་ཐོབ་གཉིས་སུ་ཡོད་དེ། དེ་ལྟར་ན་བྱང་སེམས་སྟོབས་
 ཆེ་བས་རྒྱང་བ་ལ་དང་། རྒྱང་བས་ཆེ་བ་ལ་དང་། ཡུལ་དང་རྟེན་སྟོབས་མཉམ་
 བས་མཉམ་པ་ལ་ཁྱོས་པ་གསུམ་སོ། །དེའི་དང་པོ་ལ་ནི་བསྐལ་པ་བརྒྱ་ཡིན་ལ།
 བྱང་སེམས་མ་ཡིན་པས་བྱང་སེམས་ལ་ཁྱོས་ན་ནི་བསྐལ་པ་སྟོང་དྲ་མངོན་དེ། གཉིས་
 པ་དང་གསུམ་པ་དང་། གཉིས་པའི་ཡུལ་གྱི་མཆོག་དཔལ་གྱི་བྱེད་པར་ལ་བརྟེན་
 ནས་དགོ་ཅ་འཛེམས་པ་ཡང་རྒྱང་ལ་བརྟེན་ནས་དབྱེད་པར་བྱའོ། །སྟོང་གསུམ་གྱི་

從「於三千」至「非由此故便生瘡疱」，是明菩薩於非菩薩心生瞋恚、口出惡言、身行捶打。既與損傷菩薩不同，亦知不須重披誓甲。若此菩薩於他菩薩，即使身語未動，唯發瞋恚，亦須隨彼興心之數，經爾許劫重披誓甲。此所瞋境，是已得授記之菩薩，其能瞋者，則是未得授記者。如《般若頌》云：「若有菩薩未得記，瞋恚鬥諍得記者，

入中論善顯密意疏

六五

卷三 釋第三勝義菩提心之一

六六

隨彼惡心剎那數，重經爾劫披誓甲。」重披誓甲者，如上品資糧道菩薩，本能疾入加行道。若瞋已得授記者，則隨瞋恚心數，於爾許劫中不能入加行道，更當修行也。又《入行論》云：「若於佛子施主所，設有發生罪惡心，佛說應隨惡心數，墮地獄中經爾劫。」此說隨瞋菩薩之心數，經爾許劫恆處地獄。亦有摧壞多劫所修善根之過患也。若未得

ཞེས་པ་ནས་སྐྱུ་མ་བར་མི་འགྱུར་པའི་པར་གྱིས་ནི། བྱང་སེམས་ཀྱིས་བྱང་སེམས་
 མིན་པ་ལ་ཡིད་ཀྱིས་ཁྲོས་ནས། རག་གིས་གཤེ་བ་དང་ལུས་ཀྱིས་བརྟེན་པ་བཟུན་
 པ། དེ་ཡང་བྱང་སེམས་ལ་མ་ཐུང་བ་དང་། བྱང་སེམས་མས་པ་དང་མི་འདྲ་བར་
 བཟུན་པས། དེ་འདྲ་བ་ལ་ནི་གཞི་ནས་གོ་ཆ་བགོ་བ་མི་དགོས་པར་ཤེས་སོ། །
 བྱང་སེམས་ཀྱིས་བྱང་སེམས་གཅིག་ལ་ཡང་ལུས་རག་དུ་མ་ཐོན་པར་ཡིད་ཀྱིས་ཐུང་་་་
 བ་ཅམ་བསྐྱེད་ན་ནི། སེམས་དེ་བསྐྱེད་གངས་ཆེ་ཅམ་པ་དེ་ཅམ་གྱི་བསྐྱེད་པར་གཞི་
 ནས་གོ་ཆ་བགོ་དགོས་པར་བཟུན་ནོ། །དེ་ལྟ་བུའི་ཡུལ་ནི་ལུང་བཟུན་ཐོབ་པའི་
 སེམས་དཔལ་དང་། དེ་ནི་ནི་ལུང་བཟུན་མ་ཐོབ་པར་མངོན་དེ། སྤྱད་པ་ལས། ལུང་
 བཟུན་མ་ཐོབ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་གང་ཞིག་གིས། །ལུང་བཟུན་ཐོབ་པ་སེམས་
 ཁྲོས་ཅོད་པ་ཅོམ་བྱེད་ན། ཐ་བ་ཕྱོན་ཐུན་སེམས་ཀྱི་སྒྲོན་ཅིག་ཆེ་སྟེད་པ། །དེ་སྟེད་
 བསྐྱེད་པར་གཞི་ནས་གོ་ཆ་བགོ་དགོས་སོ། ཞེས་གསུངས་པའི་སྤྱིར་ནི། །
 གཞི་ནས་གོ་ཆ་བགོ་དགོས་པ་ནི། དཔེར་ན་བྱང་སེམས་ཀྱི་ཚོད་ས་ལ་མ་ཆེན་པོ་ནས།
 སྤྱར་པོར་སྤྱོར་ལས་དུ་འཕོ་བུལ་པ་ཞིག་གིས། ལུང་བཟུན་ཐོབ་པ་ལ་ཁྲོས་ན།
 ཁྲོ་སེམས་ཀྱི་གངས་དེ་སྟེད་ཀྱི་བསྐྱེད་པར་སྤྱོར་ལས་དུ་འཕོ་མི་ཉུས་པར། གཞི་
 ནས་ལས་ལ་སྒྲོབ་དགོས་པ་ལྟ་བུའོ། །འདི་ལ་སྤྱོད་འཇུག་ལས། གང་ཞིག་དེ་འདྲའི་
 རྒྱལ་སྐྱམ་སྤྱིན་བརྟག་པ། །གལ་དེ་རན་སེམས་སྟེད་པར་བྱེད་པ་དེ། །རན་སེམས་
 བསྐྱེད་པའི་གངས་བཞིན་བསྐྱེད་པར་ནི། །དབྱལ་བར་གནས་པར་འགྱུར་ཞེས་བྱུང་
 བས་གསུངས། ཞེས་བྱང་སེམས་ལ་ཁོང་ཁྲོ་བའི་སེམས་བསྐྱེད་གངས་ཆེ་སྟེད་པ་དེ་
 སྟེད་ཀྱི་བསྐྱེད་པར་དབྱལ་བར་གནས་པར་གསུངས་པ། བསྐྱེད་པ་མང་པོར་བསུང་
 པའི་དགོ་ཅ་འཛམས་པའི་ཉེས་དམིགས་ཀྱང་ཡོད་ལ། ལུང་བཟུན་ཐོབ་པ་ལ་མ་

授記者瞋已得授記者，有二過患，謂如上說恆墮地獄，及經爾許劫重披誓甲。若作精研經所說謗法之業，於七年中每日三時勤修懺悔，其異熟果雖可清淨，然得忍位，最快亦須再經十劫。若能多門勤修懺悔，雖進道遲緩不可補救，然異熟果猶可清淨，故當策勵而行也。

丑二、旁義

又能瞋所瞋俱非菩薩，若發瞋恚亦有壞善根者。如《集學論》引說一切有部之經云：「諸苾芻，見此苾芻發淨信心，以一切支頂禮如來髮爪塔否？白言大德已見。諸苾芻，如此苾芻隨身所覆下至金輪八萬四千踰繕那量，盡其中間諸塵沙數，今此苾芻，當得千倍轉輪王位。」乃至：「具壽鄔波離頂禮世尊，恭敬合掌而白佛言：世尊說此苾芻，修集如是廣大善根。世尊，如是善根，由何令其微薄、損減乃至永盡。鄔波離，若於同梵行所，互生瘡疤，我不見彼更有福德。鄔波離，由此能使如是廣大善根微薄、損減乃

ཐོབ་པས་ཁྱོད་ཀྱི་དཔུང་པར་གནས་པ་བཤད་མ་ཐག་པ་དང་ཟེ་ལ། རྟེན་ཅིང་
 གྱི་བསྐྱལ་བར་གཞི་ནས་གོ་ཆ་བགོ་བ་དགོས་པ་དང་གཉིས་ཡོད་དེ། རྣམ་པར་འཐག་
 བ་པུས་པ་ལས་གསུངས་པའི་ཆོས་སྤོང་པུང་བས་ལོ་བདུན་གྱི་པར་ཏུ་ཉིན་གཅིག་ཀྱི་
 ཅིང་ཏུས་གསུམ་ཏུ་ཉིས་པ་བཤགས་ན་རྣམ་སྟོན་དག་ཀྱང་བཟོད་པ་འཐོབ་པ་ལ་ལྷུང་.....
 རྟེན་ཅིང་བསྐྱལ་བ་བཅུ་དགོས་པར་གསུངས་པ་ལྟར། སྤོང་ཏུ་མ་ནས་བཤད་པུས་པུས་
 ན། ལམ་ལུགས་ཏུ་སོང་བ་སོང་མ་ཆད་ཀྱང་། རྣམ་སྟོན་སྤོང་བ་འདུག་པར་འགྱུར་
 བས་འབད་བར་བྱའོ། །གཉིས་པ་ནི། ལྷུང་རྟེན་གཉིས་ཀྱི་ཕྱང་སེམས་སྟོན་
 ཀྱང་། ཁོང་ཁྱོད་ཀྱིས་ན་དགོ་ཆ་འཛེམས་པ་ཡོད་དེ། ཐམས་ཅད་ཡོད་སྟེ་གཞུང་
 བསྐྱལ་བདུས་སུ་བྱངས་པ་ལས། དགོ་སྤོང་དག་དགོ་སྤོང་གིས་འདི་ལྟར་སྤོང་དང་
 སེན་མོ་འི་མཆོད་རྟེན་ལ་ཡན་ལག་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཕྱག་འཆམ་དེ། སེམས་རང་
 བར་བྱེད་པ་ལ་ལྟོས། བཅུན་པ་དེ་ལྟ་ལགས་སོ། །དགོ་སྤོང་དག་དགོ་སྤོང་
 འདིས་ཆེ་ཆུང་ཞིག་ཅོན་པའི་འོག་དཔག་ཆད་བཟུང་སྟེ་བཞི་ལྟོང་ན་གསེར་གྱི་འཁོར་.....
 ལོ་ལ་ཕྱག་པའི་པར་ན། ཕྱི་མ་ཆེ་ཉིད་ཡོད་པ་དེ་ཉིད་ཏུ། དགོ་སྤོང་འདིས་
 འཁོར་ལོ་ལྷུང་པའི་རྒྱལ་སྟོན་སྤོང་བཟུང་ཏུ་ཡོངས་སྤོང་པར་འགྱུར་དོ། །ཞེས་ཀྱང་
 བ་ནས། དེ་ནས་ཆེ་དང་ལྷན་པ་ཉེ་བར་འཁོར་གྱིས། བཅོམ་ལྷན་འདས་ག་ལ་
 བ་དེ་ལོགས་སུ་ཐམ་མོ་སྤྱར་བ་བཟུང་དེ། བཅོམ་ལྷན་འདས་ལ་འདི་སྤྱད་ཅེས་
 བསེལ་དོ། །བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་དགོ་སྤོང་གི་དགོ་པའི་ཆ་བ་དེ་ལྟ་ཕྱར་ཆེ་བར་
 གསུངས་ན། བཅོམ་ལྷན་འདས་དགོ་པའི་ཆ་བ་དེ་དག་གང་ཏུ་བསྐྱབས་པ་དང་།
 ཡོངས་སུ་བྱང་བ་དང་། ཡོངས་སུ་ཟད་པར་འགྱུར། ཉེ་བར་འཁོར་ཆེ་ལྷུང་
 ཆངས་པ་མཆུངས་པར་སྤྱོད་པ་ལ་མ་སྤྱང་བ་དང་། མས་པར་བྱས་པ་དེ་ལྟ་བུ་ནི་

至永盡。邬波離，由是當知於諸枯木尚不應起損惱之心，況於有情之身。」言微薄者，如彼善根原能引生極圓滿果，今令微小，能長時引生妙果今令短少。非壞一切果是下品盡。言損減者是中品盡。言永盡者是上品盡。《集學論》引《月燈三昧經》云：「若有互起損害心，持戒多聞不能救，或修靜慮住練若，布施供佛亦難救。」言互起者，謂同梵行者。持戒等六不能救者，謂不能遮止瞋心壞諸善根。所壞善根，彼經未明說。《入行論》說是布施及供佛等。《入中論》則說是布施及持戒所生。釋論中說是福德資糧，似非通達無我之善根也。

若爾，《集經論》引《無盡慧經》說：「如滴水落大海中，乃至大劫未壞以來，終不窮盡，如是善根迴向菩提，乃至未證菩提以來，亦不窮盡。」《華嚴經》亦說：「如

ལས་མ་མཐོང་ལྟེ། ཉེ་བར་འཁོར་ངེས་དགོ་པའི་ཅ་པ་ཆེན་པོ་འདི་དག་བསྐྱབས་
 པ་དང་། ཡོངས་སུ་བྱང་བ་དང་། ཡོངས་སུ་ཟད་པར་འགྱུར་པོ། ཉེ་བར་འཁོར་
 དེ་ལྟ་བུས་ན་ཅི་ནས་མགལ་བ་ལ་ཡང་སེམས་ཀྱིས་གནོད་པར་མི་བྱ་ན། རྣམ་པར་
 ཤེས་པ་དང་བཅས་པའི་ལུས་ལ་ལྟ་སྟོན་གྱང་ཅི་དགོས་ཞེས་གསུངས་པ་རྣམས་པོ། །
 དེ་ལ་བསྐྱབས་པ་ནི་དགོ་ཅ་ལྷན་ཚོགས་ཆེས་ཆེ་བ་སྟེན་པ་ཆུང་དུ་བཏང་། ལྷན་དང་
 ཆེན་པ་བྱང་དུ་བཏང་བ་ལྟ་བུ་ལྟེ། འབྲས་བུ་བསམས་ཅན་མ་བཅོམ་པ་ཟད་པ་ཆུང་དུ་བྱོ།
 བྱང་བ་ནི་ཟད་པ་འཁྲིང་བོ་ལོ། །གཏུགས་པ་ནི་ཟད་པ་ཆེན་པོར་མངོན་ནོ། །ཁྲོ་
 པ་སྟོན་མའི་མདོ་མདོ་བདུས་སུ་བྱངས་པ་ལས་གྱང་། བན་ཚུན་གནོད་པའི་སེམས་
 སུ་གང་བྱེད་པ། །དེ་ལ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཤོས་པས་སྟོབ་མི་བྱེད། །བསམ་གཏན་དང་
 ཉེ་དགོན་གནས་མི་སྟོབ་ལྟེ། །སྤྱིན་དང་སངས་རྒྱས་མཆོད་པའང་སྟོབ་མི་བྱད།
 ཅས་གསུངས་དེ་ཕན་ཚུན་མི་གྲོགས་ཆངས་པ་མཆངས་པར་སྟོན་པའོ། །ཚུས་ཁྲིམས་
 སོགས་དུག་གིས་མི་སྟོབ་པ་ནི། ཁོང་ཁྲོས་དགོ་ཅ་འཛོམས་པ་འགོག་མི་ནུས་པའོ། །
 གཞོས་བྱའི་དགོ་ཅ་ནི་སྤར་བྱི་མདོ་ལས་གསལ་བར་མ་བཤད་ལ། སྟོད་འཆུག་ལས།
 སྤྱིན་དང་བདེ་གཤེགས་མཆོད་པ་སོགས་དང་། འཕུག་པར་སྤྱིན་པ་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་
 ལས་བྱང་བ་ལ་བཤད་པོ། འབྲེལ་བར་བསོད་ནམས་ཀྱི་ཚོགས་ཞེས་གསུངས་པས་
 བདག་མེད་འཇགས་པར་དོགས་པའི་དགོ་ཅ་ལ་མི་བྱེད་པ་འདྲ་ལྟེ་དབྱེད་པོ། །འོ་ན་
 ཁྲོ་གྲོས་མི་ཟད་པས་བསྟན་པའི་ལྱང་མདོ་བདུས་སུ་བྱངས་པ་ལས། ལྷ་མཆོ་ཆེན་
 པོར་ཚུ་ཐོགས་ལྷང་བ་ནི། བསྐྱལ་བ་ཆེན་པོ་མ་བྱང་གི་བར་དུ་མི་ཟད་པ་དཔེར་
 མཛད་ནས། བྱང་ཆུབ་དུ་བསྟོན་པའི་དགོ་ཅ་ཡང་བྱང་ཆུབ་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་མི་ཟད་
 པར་གསུངས་པ་དང་། སྟོང་པོ་བཞེད་པ་ལས་གྱང་། དུལ་ཆུའི་རིགས་གསེར་

有藥汁名訶宅迦，以一兩藥變千兩銅皆成真金，非千兩銅能變此藥。如是一切業煩惱銅亦不能變菩提心藥。」故菩提心及彼攝持之善根，並迴向菩提之善根等，應非瞋恚心所能壞。答：非爾，釋說能壞菩薩大士之善根故。當知前經之義，是說生果無盡，非說瞋恚不能使盡。第二經義，是說依止菩提心能斷盡惑業，惑業則不能斷盡菩提心也。

又摧壞善根之義，有說是壞衆善速能感果之功能，令其遲緩，先生瞋恚之果，非謂後遇緣時亦不能生自果。彼世間道尚不能斷所治種子，則諸煩惱定不能壞善種子也。破

：彼因不定，異生以四力對治懺不善業，雖非斷不善種子，然後縱遇緣亦定不感異熟果。證加行道頂忍位時，雖非永斷邪見種子及惡趣因不善種子，然後遇緣亦定不起邪見及墮惡趣。又如《俱舍論》引經云：「諸業於生死，隨重近串習，隨先作其中，即前前成

ཏུ་མཆོང་པ་ཞེས་པ་སྤང་གཅིག་གིས། ལྷགས་སྤང་ལྷོང་གསེར་ཏུ་བརྒྱུར་ཡང་།
 ལྷགས་དེས་དེ་ཟད་པར་བྱ་མི་ལྷན་པ་དཔེར་མཛད་ནས། བྱང་ཆུབ་ཏུ་སེམས་བསྐྱེད་
 བའི་དབྱེ་ཆུང་ཁྲི་ཁམས་ནི། ལས་དང་ཉོན་མེས་བའི་ལྷགས་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་ཟད་
 བར་མི་ལྷན་པར་གསུངས་པས། སེམས་བསྐྱེད་དང་དེས་ཟིན་པའི་དགོ་བ་དང་།
 བྱང་ཆུབ་ཏུ་བསྐྱོས་པའི་དགོ་བ་ནམས་ཁོང་ཁྲོས་འཛེམས་མི་ལྷན་སྐུ་སྐུ་མ་ན། དེ་ནི་
 མིན་དེ་བྱང་སེམས་བདག་ཉིད་ཆེན་པོའི་དགོ་ཆ་ནམས་འཛེམས་པར་གསུངས་པའི་……
 ལྷོང་རོ། །དེས་ན་ལྷང་སྤང་མའི་དོན་ནི། འབྲས་བུ་ལྷོང་བས་མི་ཟད་པ་ཡིན་གྱི།
 ཁོང་ཁྲོས་མི་འཛད་པ་མིན་ལ། གཉིས་པའི་དོན་ཀྱང་སེམས་བསྐྱེད་ལ་བདེན་ནས།
 ལས་ཉོན་གདན་ཟད་ལྷན་པ་ལྷང་ལས་ཉོན་གྱིས་ཆར་མི་ལྷན་པའོ། དགོ་ཆ་བཅོམ་པའི་
 དོན་ལ་ཁ་ཅིག་ན་དེ་སྤང་གྱི་དགོ་བ་ནམས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ལྷོང་ཏུ་སྐྱེད་པའི་ལྷན་པ་བཅོམ་
 བས་འབྲས་བུ་འབྱིན་པ་རྒྱང་བསྐྱིངས་དེ། སྤོན་ལ་ཞེ་སྤང་ལྷ་བྱ་དེའི་འབྲས་བུ་འབྱིན་
 པ་ཡིན་གྱི། ད་གཤོར་ཀྱིན་དང་སྤང་ན་རང་རང་གི་འབྲས་བུ་མི་འབྱིན་པ་མིན་དེ།
 འཛིག་དེན་པའི་ལས་གང་གིས་ཀྱང་སྤང་བྱའི་ས་བོན་སྤོང་མི་ལྷན་ན། ཉོན་མེས་པས་
 ས་བོན་སྤོང་བ་མི་སྤྱིད་པའི་ལྷོང་རོ་ཞེས་ཟེར་རོ། །རྒྱ་མཚན་དེ་ནི་ས་ངེས་དེ། སོ་
 སོ་སྤོང་བས་གཉིན་པོ་སྤོངས་བཞིས་མི་དགོ་བ་སྤངས་པའི་མི་དགོ་བ་ཡང་ས་བོན་སྤངས་
 པ་མིན་ཀྱང་། ད་གཤོར་ཀྱིན་དང་སྤང་ཀྱང་ནམ་སྤོན་འབྱིན་པ་མི་སྤྱིད་པའི་ལྷོང་དང་།
 ལྷོང་ལས་ཅི་མོ་དང་བཟོད་པ་བྲེལ་བའི་ཚོ་ལོག་ལྷ་དང་། ལན་འགྲོའི་རྒྱུར་གྱུར་པའི་
 མི་དགོ་པའི་ས་བོན་ས་སྤངས་ཀྱང་། ཀྱིན་དང་སྤང་ན་འདྲ་ལོག་ལྷ་དང་ལན་འགྲོར་
 སྤོང་བ་མི་སྤྱིད་པའི་ལྷོང་རོ། །གཞན་ཡང་། ལས་ཀྱིས་འཁོར་བར་སྤྱི་གང་དང་། །
 ཉོན་པ་གང་དང་གོམས་པ་གང་། །སྤོན་བུས་གང་ཡིན་དེ་དག་ལས། །སྤང་སྤང་

熟。」任何善不善業，凡是先成熟者，則必遮止他業暫不成熟。故僅由此義，不能安立爲壞善根或斷不善。經論亦未有作如是說者。否則凡是強力不善業，皆應說爲能壞善根者矣。故當如《中觀心論釋》說：「以四力淨治不善，以邪見及瞋心壞諸善根，後縱遇緣亦不能生果，如壞種子，遇緣亦終不生芽。」

又壞善根，非是起瞋無間即令善根消失，乃壞彼感果之力。此復如上有上中下三品盡相，隨所壞之限，彼即不復成熟也。如是破壞之相有二：謂壞速生新道之功力，及壞感生善果之功力。又《集學論》說：「於菩薩所瞋恚、輕毀、惡心誹謗，過失無邊。」釋說：「隨知不知彼是菩薩，所瞋因相隨實不實，過患相同。故總於一切瞋恚，別如緣同梵行者及諸菩薩所起瞋恚，應當盡力滅除也。」《虛空藏經》說：「諸根本罪，能壞往昔所修善根。」《集學論》說：「由增上貪著利養恭敬，若顧戀家庭，若起增上慢，

རྣམས་སྒྲིན་འགྲུང་། ཞེས་མཛོད་འབྲེལ་དུ་མཛོད་པ་ལྟར། དགེ་མི་དཔེ་ནི་
 ལས་གང་སྒྲིན་ལ་སྒྲིན་པ་དེས། རེ་ཞིག་ལ་ལས་གཞན་དེ་སྒྲིན་པ་ནི་གོ་བཀའ་གྲུང་
 དེ་ཅས་ཀྱིས་དགེ་པའི་མི་དགེ་པ་འཛོམས་པར་གཞག་མི་རྣམས་ཤིང་མ་གསུངས་པ་མོ།
 བའི་ཕྱིར་རོ། །གཞན་དུ་ན་མི་དགེ་པའི་ལས་ལྟོབས་ལྡན་ཐོབ་པ་ཅད་དགེ་ཅ་འཛོམས་
 ཕྱིན་དུ་གསུང་དགོས་པར་འགྲུང་རོ། །དེས་ན་འདི་ལ་དབྱེ་མ་སྒྲིང་བོ་དེ་འབྲེལ་
 པར་། མི་དགེ་པ་ལྟོབས་པའི་སྒྲུངས་པ་དང་། ལོག་ལྟ་དང་གཞོན་སེམས་
 ཀྱིས་དགེ་ཅ་པའི་མ་གཉིས་ཀ་ས་བོན་ཉམས་པ་ཀྱིན་དང་མཉུན་གྲུང་བྱ་བུ་མི་འབྲུང་བ་
 ལྟར། ད་གཤོད་ཀྱིན་དང་མཉུན་གྲུང་འབྲས་བུ་འབྱིན་མི་རྣམས་པར་གསུངས་པོ། །
 དགེ་པ་འཛོམས་པ་ཡང་ཁོང་ཁྱོད་སྒྲིན་མ་ཐག་སྒྲུང་ལ་དགེ་པ་མཛོད་པར་འགྲོ་བ་མིན་པ་
 གྱི། འབྲས་བུ་འབྱིན་པའི་རྣམས་པ་ལ་གཞོན་པ་ཕྱིན་པའོ། །དེ་ཡང་ཟད་པ་ཅུང་
 འབྲིང་ཅེ་གསུམ་པའི་དང་གཞོན་པ་བྱས་ཅོད་དེ་སྒྲུང་སྒྲིན་མི་རྣམས་པའོ། །
 དེ་ལྟར་ན་གཞོན་པ་སྐྱེལ་ལྟུང་ལ་ལས་གསར་པ་ལྟར་པོར་སྐྱེ་བའི་རྣམས་པ་པའོམ་པ་
 དང་། བདེ་འགྲོ་སོགས་ཀྱི་འབྲས་བུ་སྐྱེ་བ་ལ་གཞོན་པ་བྱས་པ་གཉིས་པོ། །འདྲེ་
 སེམས་ལ་ཁྱོས་པ་དང་བརྟམས་པ་དང་། ཀྱན་སྒྲོང་ལས་པས་སྒྲན་པ་ལ་ཉེས་པ་སྐྱེ་བའི་
 པ་མཛོད་བདུས་ལས་གསུངས་ཤིང་། དེ་ལ་བྱང་སེམས་སྐྱེ་དེས་མ་དེས་དང་། ཁྱོ་
 བའི་སྐྱེ་མཚན་བདེན་མི་བདེན་གཉིས་འདྲ་པར་གསུངས་པས། ཁོང་ཁྱོད་སྐྱེ་དང་ཁྱོད་
 པར་དུ་ཚངས་པ་མཚངས་པར་སྒྱུད་པ་དང་། བྱང་སེམས་ལ་དཔྱེགས་པའི་ཁོང་ཁྱོ་
 འགོག་པ་ལ་རྣམས་པ་ཅི་ཡོད་ཀྱིས་འབད་པར་བྱའོ། །ནམ་སྒྲིང་གི་མདོར་ཅ་ལྟར་
 རྣམས་ཀྱིས་སྒྲིན་པའི་དགེ་ཅ་འཛོམས་པ་དང་། བསྐྱེད་བདུས་ལས། ཆེད་
 བཀྲའ་ལ་ལྟག་པར་ཞེན་པས་ཀྱིས་ལ་ལྟ་བ་དང་། མཛོན་པའི་ང་བྱལ་གྱིས་ཁོངས་

若謗正法，亦能壞盡往昔所修善根，令諸善法不更增廣。故應了知摧壞善根之緣，盡力斷除。」此但略舉少分，當閱《集經論》與《集學論》。

子四、明當思不忍多失而遮瞋恚

復次，無力者不忍，徒爲自害。若有勢力無悲愍者，則俱害自他。頌曰：

「使色不美引非善，辨理非理慧被奪。不忍令速墮惡趣。」

纔生不忍時，便使顏色不可愛樂，引成非善，劫奪智慧，不能辨別是理非理。又由不忍瞋恚之力，令命終後速墮惡趣。應思惟此諸過患，滅除瞋恚，不使瞋恚生起也。

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।

✧ བཟོད་བས་བཤད་ཟིན་དང་འགལ་ཡོན་ཏན་ནས་ས་...
བྱེད་དོ། །བཟོད་བས་མཛེས་ཤིང་སྦྱེ་བོ་དཔ་བ་ལ།
པངས་དང་ཁྱགས་དང་ཁྱགས་མིན་ཤིས་བ་ལ། །
མཁས་པར་འགྱུར་ཞིང་རེ་ཡི་འོག་ཏུ་ནི། །རྩ་མའི་
སྦྱེ་དང་ཐིག་བ་ཟད་བར་འགྱུར། །སོ་སོ་སྦྱེ་བོ་
དང་ནི་ཁྱལ་སྦས་གྱིས། །ཁྱོད་དང་བཟོད་པའི་སྦྱོན་
ཡོན་རེག་བྱས་ཏེ། །མི་བཟོད་སྤངས་ནས་འཕགས་
བའི་སྦྱེ་བོ་ཡིས། །བསྐྱགས་བའི་བཟོད་པ་དག་
ཏུ་སྦྱར་བཞེན་བྱ།

卷四

釋第三勝義菩提心之二

癸二、明理應修忍分二

子一、多思安忍勝利 子二、總勸修習安忍 今初

不忍之失，既如上說，違彼而忍功德云何？頌曰：

『忍招遠前諸功德，忍感妙色善士喜，善巧是理非理事，

歿後轉生人天中，所造眾罪皆當盡。』

由修忍故，能招感遠前所說瞋恚諸失所有功德。又修忍故當感妙色，令諸善士見便歡喜，是理非理悉能善巧分別，歿後當於人天受生，由瞋恚心所造眾罪皆當滅盡。由思彼等引安忍力。

子二、總勸修習安忍

『了知異生與佛子，瞋恚過失忍功德，永斷不忍常修習，聖者所讚諸安忍。』

了知前說異生瞋恚之過失、及諸佛子安忍之功德。即當永斷不忍，一切時中常修聖

བ་དང་། ཆོས་སྤོང་བས་ཀྱང་སྤོང་བཞེད་པའི་དགེ་བ་ཟད་པར་བྱེད་ཅིང་། དགེ་
 བའི་ཆོས་རྒྱས་པར་མི་འགྱུར་བར་གསུངས་པས། དགེ་ཅུ་འཛེམས་པའི་རྒྱུན་ངོ་
 ཤེས་པར་བྱས་ནས། རྒྱལ་པར་ཡང་སྤོང་དགོས་སོ། །འདྲིར་ནི་མདོ་ཙམ་
 རྩེ་མདོ་བརྒྱུན་དང་བསྐྱེད་བརྒྱུན་ངེས་པར་བརྟུ་བར་བྱའོ། །བཞི་པ་ནི། གཞན་
 ཡང་མི་བཟོད་པ་ལྷན་པ་མེད་པས་ནི། རང་ཉིད་ཁོ་ན་འཛེམས་ལ། ལྷན་པ་ཙམ་
 སྤོང་རྩེ་མེད་པས་ནི་རང་གཞན་གཉིས་ཀྱི་འཛེམས་པ་འདྲི་ནི། སྤྱིས་པ་ཉིད་ཀྱིས་
 བཞིན་མི་རྒྱལ་པའི་གཞུགས་སུ་བྱེད་ཅིང་། དམ་པ་མིན་པར་བཀྲི་བར་བྱེད་པ་དང་།
 འདྲི་ནི་བྱ་བའི་ཚུལ་དང་། འདྲི་ནི་བྱ་བའི་ཚུལ་མིན་པའོ་སྤྱིས་པའི་རྣམ་དཔྱད་འབྲེག་
 བར་བྱེད་ཅིང་། མི་བཟོད་པ་ཁོང་ཁྱོད་ཡིས། ཤི་བའི་འོག་དུ་སྤྱར་དུ་ངན་འགྱུར་
 སྤྱར་བར་བྱེད་པའི་ཉིས་དཔྱད་གསུམ་རྣམས་བསམས་ལ། ཅི་ནས་ཀྱང་ཁོང་ཁྱོད་པ་ལ་
 སྐབས་མི་སྤྱིན་སྤྱིས་པས་ཁོང་ཁྱོད་དགག་པར་བྱའོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས། བཟོད་
 པའི་ཡོན་ཏན་མང་པོ་བསམ་པ་དང་། རོན་བསྐྱེད་དེ་བཟོད་པ་བརྟེན་པར་གདམས་
 པའོ། །དང་པོ་ནི། གཡ་དེ་མི་བཟོད་པའི་སྤྱོད་དེ་དག་ཡིན་ན། དེ་དང་འགལ་
 བ་བཟོད་པའི་ཡོན་ཏན་གང་ཡིན་ཞེ་ན། བཟོད་པ་བསྐྱེད་པས་ནི་སྤྱར་པེ་གད་ཐོན་
 པའི་ཁོང་ཁྱོད་འི་སྤྱོད་དང་འགལ་པའི་ཡོན་ཏན་རྣམས་བྱེད་དོ། །དེ་ཡང་བཟོད་པ་
 བསྐྱེད་པས་གཞུགས་མཛེས་བཟོ་བ་ཅིང་། སྤྱི་པོ་དམ་པ་རྣམས་ལ་པངས་གིང་
 གཅེས་པ་དང་། ལྷགས་དེ་དགས་པ་དང་ལྷགས་མིན་པ་མི་དེགས་པ་ཤེས་པ་ལ་
 མཁས་པར་འགྱུར་ཞིང་། ཤི་བའི་ཡོ་མོ་དུ་ནི་ལྟ་དང་མིའི་སྤྱི་བ་ཡོན་པ་དང་།
 ཁོང་ཁྱོད་པ་མོགས་ཀྱིས་བསམགས་པའི་སྤྱིག་པ་ཟད་པར་འགྱུར་པ་རྣམས་བསམས་ལ་
 བཟོད་པའི་ཐོབས་བསྐྱེད་དོ། །གཉིས་པ་ནི། སྤྱར་བཤད་པ་དེ་ལྟར་སོ་སོ་སྤྱི་

སྒྲིབ་ཀྱི་ལྷན་སྐྱེས་།
 བསམ་གཏན་མངོན་གྱིས་དང་། འདོད་ཆགས་ཞེ་
 རྒྱུ་ཡིངས་སུ་ཟད་པར་འགྱུར། རིས་ཀྱང་དྲག་

者所讚之安忍。

壬三、明忍度之差別

入中論善顯密意疏

卷四 釋第三勝義菩提心之二

「縱迴等覺大菩提，可得三輪仍世間，佛說若彼無所得，即是出世波羅蜜。」
 此說安忍波羅蜜多，亦分世、出世間二類。如前應知。

壬四、明此地餘淨德

「此地佛子得禪通，及能遍盡諸貪瞋，彼亦常時能摧壞，世人所有諸貪欲。」

此佛子住第三地，得安忍波羅蜜多最極清淨。如是亦得初靜慮等四禪、及空無邊處、識無邊處、無所有處、及有頂等四無色等至；慈悲喜捨四無量心；神變、天耳、他心、宿命、天眼等五種神通。雖於靜慮無色能出能入，然除彼見能滿大菩提分，由大願力、故思於彼中生，不復由其世間靜慮等至增上而生。雖初地中已證是德，然以此地定學增上較前尤勝。或疑此地隨定受生，故特說之。又此地中能盡貪瞋。「及」是亦義，亦攝

སྒྲིབ་ཀྱི་ལྷན་སྐྱེས་། བསམ་གཏན་མངོན་གྱིས་དང་།
 འདོད་ཆགས་ཞེ་རྒྱུ་ཡིངས་སུ་ཟད་པར་འགྱུར།
 རིས་ཀྱང་དྲག་

七二

རྒྱུ་ཡིངས་སུ་ཟད་པར་འགྱུར། རིས་ཀྱང་དྲག་

བོམ་ཁྲིམ་པའི་སྒྲིལ་ཉེས་དཔག་ས་དང་། རྒྱལ་སྤྱི་རྣམས་ཀྱིས་བཟོད་པའི་མན་མོན་
 རིག་པར་བྱས་ཏེ། མི་བཟོད་པ་སྤངས་ནས། འཕགས་པའི་སྒྲིལ་པོ་ཡིས་བསྐྱར་
 བའི་བཟོད་པ་དག་ཏུ་སྒྲིལ་ཐམས་ཅད་ཏུ་བཞུགས་པར་བྱའོ། །གསུམ་པ་ནི།
 བཟོད་པའི་པར་ཕྱིན་ལ་འཛིག་དེན་ལས་མ་འདས་པ་དང་། འདས་པ་གཉིས་སྤུ་
 འབྱེད་པ་ནི། རྩོགས་སངས་ཀྱིས་ཀྱི་ཞེས་པའི་ཀོང་པ་བཞིས་ཕྱོན་ཏེ། སྤར་
 བཤད་པ་ལས་ཤེས་པར་བྱས་སོ། །བཞི་པ་ནི། ས་གསུམ་པ་དེར་རྒྱལ་སྤྱི་པ་
 ལ་བཟོད་པའི་པར་ཕྱིན་དག་པ་དེ་བཞིན་ཏུ། བསམ་གཏན་དང་པོ་ལ་སོགས་པ་བཞི་
 དང་། དེས་མཚན་ནས་ནམ་མཁའ་མཐའ་ལས་དང་། རྣམ་ཤེས་མཐའ་ལས་
 དང་། ཅི་ཡང་མེད་པའི་སྒྲིལ་མཆོད་དང་། སྤྱིར་ཅི་སྤྱེ་གཞུགས་མེད་པའི་སྒྲིལ་ས་
 འཇག་བཞི་དང་། རྒྱུས་པ་དང་སྤྱིར་རྩེ་དང་དགའ་བ་དང་བཏང་སྒྲིལ་ས་ཏེ་ཆོད་མེད་
 པ་བཞི་དང་། རྩལ་སྤྱུལ་དང་། ལྷའི་རྣ་བ་དང་། གཞན་གྱི་སེམས་ཤེས་པ་དང་།
 སྒྲོན་གྱི་གནས་ཀྱན་པ་དང་། ལྷའི་མིག་གི་མངོན་པར་ཤེས་པ་ལྷ་དག་པ་འཕྱོལ་བར་
 འགྱུར་ངོ། །བསམ་གཏན་དང་གཞུགས་མེད་པ་འདི་དག་ལ་འཇག་ཐང་བྱེད་ཀྱང་།
 བྱང་ཆུབ་ཀྱི་རྒྱ་ཡོངས་སུ་རྩོགས་པར་འགྱུར་བ་མཐོང་པ་དེར་ཆོད་ཏུ་བསམས་ཏེ།
 སྒྲོན་ལས་གྱི་དབང་གིས་སྒྲེལ་། འཛིག་དེན་པའི་བསམ་གཏན་དང་གཞུགས་མེད་པ་
 དེ་དག་གི་དབང་གིས་མི་སྒྲེལ་། འདི་ནི་ས་དང་པོ་ནས་ཀྱང་འཕྱོལ་མེད་ཀྱང་། ས་
 འདིར་རྣལ་པའི་དྲིང་དེ་འཛིན་གྱི་བསྐྱབ་པ་ལྷ་མ་རྣམས་ལས་ཆེས་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ་
 འཕྱོལ་བས། དེའི་དབང་གིས་སྒྲེལ་ཐམས་པའི་དོགས་པ་ཆེ་བས་སྒྲོས་སོ། །ས་
 འདིར་འདྲོད་ཆགས་དང་ཆེ་སྤང་ཟད་པར་འགྱུར་བ་འཕྱོལ་བོ། །དང་གི་སྒྲིལ་ནི་ཀྱང་གི་
 དོན་དེ་མ་སྒྲོས་པ་གཏི་ཁྱག་ཟད་པ་ཡང་བསྐྱུ་བའི་ཕྱིར་ངོ། །ཟད་པའི་དོན་ནི་གཏན་

能盡未說之癡。此中盡義非畢竟盡，經說：「一切欲縛、色縛、有縛、無明縛，皆轉微薄」故。此等文義，若依菩薩地意趣，謂由靜慮無色世間定力，於欲、色、無色皆悉離欲，即斷如前所說之現行。由是當知是說微薄。「縛」亦同對法所說。此中經又說：「見縛先滅」。有釋此謂後三見見道已滅。當知是說分別五見初地已滅。然菩薩地則說：「初於勝解行地，由勝解諸法真如故，即已斷諸見縛。」彼經又說：「邪貪邪瞋及以邪癡，於無量百千億那由他劫所不能滅，於此地中悉得除斷。」此約斷種。謂修所斷俱生

煩惱，分中上爲六品，從第二地至第七地依次而斷，今說此地所斷者。釋論雖未明說分別煩惱在初地斷，俱生煩惱從二地斷，然說未得第八地時，一切煩惱種子皆不能盡。又安立實執爲煩惱障礙，乃至未盡實執，亦不能盡薩迦耶見。然於初地已斷三結。《寶鬘

ཟད་པ་མིན་ཏེ། མདོ་ཉིད་ལས། འདོད་པ་དང་གཞུགས་དང་། སྤྱིད་པ་དང་མ་
 རིག་པའི་འཆིང་པ་པལྱི་ཐམས་ཅད་བསྐྱབས་པར་གསུངས་པས་སོ། །དེ་དག་གི་རྟོན་
 གི་བྱང་པའི་དགོངས་པ་ལྟར་ན། འཛིག་རྟོན་པའི་བསམ་གཏན་དང་གཞུགས་མེད་ཀྱི་
 ཉིང་ངེ་འཛིན་གྱི་མཐུས། འདོད་པ་དང་གཞུགས་དང་གཞུགས་མེད་ལ་ཆགས་པ་དང་
 བལ་བ་ཡིན་ཏེ། སྤར་བཤད་པའི་མངོན་གྱུར་སྤངས་པའོ། །དེས་ན་བསྐྱབས་པ་
 ཞེས་གསུངས་པར་མངོན་ནོ། །འཆིང་པ་ཡང་མངོན་པ་ནས་བཤད་པར་མངོན་ནོ། །
 འདྲིར་མདོ་ལས། དེའི་ལྟ་བུར་གྱུར་པའི་འཆིང་པ་ནམས་ནི་སྤར་ནས་སྤངས་པ་ཡིན་
 ནོ། །ཞེས་གསུངས་པའི་རོན་ཁ་ཅིག་ལྟ་བུ་མ་གསུམ་མཐོང་ལས་ཀྱི་སྤངས་པ་ལ་
 འཆད་མོད་ཀྱང་། ལྟ་བུ་ཀུན་བདག་སྤར་སྤངས་དང་པོར་སྤངས་པ་ལ་བྱའོ། །བྱང་ས་
 ལས་ནི་དེ་ནི་ཐོག་ས་མས་བས་སྤྱོད་པའི་ས་ཉིད་ནས་ཆོས་ཉིད་ཀྱི་དེ་བཞིན་ཉིད་ལ་མས་་་
 བའི་ཐྱིང་། ལྟ་བུར་གྱུར་པའི་འཆིང་པ་ནམས་སྤངས་པ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་བཤད་ཏོ། །
 དེའི་འོག་ཀྱི་མདོ་ལས། འོག་པའི་འདོད་ཆགས་དང་ཞེ་སྤང་དང་གཏི་སྤྱལ། །བསྐྱམ་
 པ་ཁྲུག་ཁྲིག་འབྱུང་སྤྱལ་ཀྱི་མར་འབྱིབ་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ། ས་འདྲིར་སྤོང་བར་
 གསུངས་པ་ནི་ས་བོན་སྤོང་བ་ལ་དགོངས་ལ། དེ་ཡང་ཆོས་སྤང་གི་ཉན་མོངས་ལྟན་
 ཆུས་ཆེ་འབྲིང་རྒྱག་ས་གཉིས་པ་ནས་བརྒྱུན་པའི་བར་ཁྱིས་སྤོང་བའི་ས་འདྲིའི་སྤང་བྱ་་་
 ལ་དགོངས་སོ། །འབྲེལ་པ་མཛད་བས་ཉན་མོངས་ཀུན་བདག་ས་དང་པོ་ནས་དྲིང་།
 ལྟན་ཆུས་ས་གཉིས་པ་ནས་སྤོང་བ་གསལ་བར་མ་གསུངས་ཀྱང་། ས་བཟུང་པ་མ་
 ཐོབ་ཀྱི་བར་ཀྱི་ཉན་མོངས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ས་བོན་ཟད་པ་མེད་པ་དང་། བདེན་འཛིན་
 ཉན་མོངས་སྤྱི་འཛིག་པ་དང་། བདེན་འཛིན་མ་ཟད་བར་ཀྱི་འཛིག་ལྟ་མི་འཛད་པ་དང་།
 ས་དང་པོར་ཀུན་སྤོང་གསུམ་སྤངས་པ་རིན་ཆེན་འབྲིང་བ་ལས་ཀྱང་བཤད་པས། ཐྱིང་

ཆོས་གསུམ་དེ་དག་ལལ་མོ་ཆེ། །བདེ་བར་ག་ཤེར་
བས་ཁྲིམ་བ་ནམས་ལ་བསྟུགས། །བསེད་ནམས་

論》亦如是說。故煩惱總分二類，薩迦耶見尤當分二類，極為明顯。又此安立實執為煩惱之宗中，凡以無漏道斷除煩惱，則必斷一分實執種子。除此種子外，其餘現似二取之習氣，立為所知障者，雖少分亦不能斷。乃至未盡一切煩惱，必不能斷所知障，諸所知障，至三清淨地乃能斷除。

又住第三地時，多作帝釋天主，常能善巧令諸世間有情捨離貪欲。為家中首，善度有情令出五欲淤泥。拏錯譯此為：「亦令常時離貪欲」，較為易知。

辛三、明初三度之別

今為顯示前三波羅蜜多所依差別、資糧體性、並所感果。故頌曰：

「如是施等三種法，善逝多為在家說，彼等亦即福資糧，復是諸佛色身因。」

雖諸菩薩在家出家，皆是施等所依。若約修行難易，則在家菩薩較易行施等三法，故善逝為彼多說此三。二資糧中福德資糧，亦即此三法。此福資糧是正感諸佛色身之因。《寶鬘論》亦云：「此中施與戒，並及安忍法，別為在家說，善修悲心要。」在家善

ཞེས་བུད་ཆོགས་ཀྱང་དེ་དག་ཉིད། །སངས་རྒྱས་
གནས་ཀྱི་བདག་ཉིད་སྟེ་ཡི་གུ།

ཉེན་མེད་ས་ལ་གཉིས་སུ་འབྱེད་པ་དང་། རྒྱུ་པར་དུ་འཛིག་ལྟ་ལ་གཉིས་སུ་དབྱེ
 དགོས་པར་ཤིན་ཏུ་གསལ་ལོ། །བདེན་འཛིན་ཉེན་མེད་ས་སུ་འཛིག་པའི་ཕྱིར་འདི་ལ།
 ཉེན་མེད་ས་ཟག་མེད་ཀྱི་ལས་བྱིས་སྤོང་བ་ན། བདེན་འཛིན་རེད་ས་བོན་སྤོང་དགོས་
 བས་ས་བོན་དེ་ལས་གཞན་པའི་གཉིས་སྤང་འབྱུང་པའི་བག་ཆེད་ཤེས་སྤྱི་བ་དུ་བཞག་...
 བའི་ཕྱིར་རེ་ཡང་གདན་ཟད་མི་རྒྱས་པས། ཉེན་མེད་ས་ཐམས་ཅད་མ་ཟད་བར་དུ་ཤེས་
 སྤྱི་བ་མི་སྤོང་བའི་ཕྱིར། ཤེས་སྤྱི་བ་ནི་དག་པ་ས་གསུམ་གྱི་སྐབས་སུ་སྤོང་ངོ་། ས་
 གསུམ་པ་དེ་ལ་གནས་པ་ནི། སལ་ཆེར་ལྷའི་དབང་པོ་བརྟུ་བྱིན་དུ་འབྱུང་དེ།
 དྲག་དུ་འཛིག་ཉེན་པ་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ནི། འདོད་པ་ལ་ཆགས་པའི་འདོད་ཆེད་
 འཛིན་ས་པར་རྒྱས་པ་ལ་སྐྱེས་པར་འབྱུང་ཞིང་། གཙོ་བོར་གྱུར་པས་སེམས་ཅན་
 རྣམས་འདོད་པའི་འདས་ནས་འདོད་པ་ལ་སྐྱེས་པ་ཡིན་ནོ། །ཀྱང་གི་སྤྱི་ནི་ནག་
 ཚོ་འི་འབྱུང་ལས། འདོད་པའི་འདོད་ཆགས་ཀྱང་དྲག་དུ་སྤོང་ཞེས་འབྱུང་བ་ལྟར་
 བདེའོ། །གསུམ་པ་ནི། ད་ནི་མར་ཕྱིན་དང་པོ་གསུམ་གྱི་ཉེན་གྱི་རྒྱུ་པར་དང་།
 ཚོགས་ཀྱི་རང་བཞིན་དང་། འབྲས་བུ་གང་འབྱུང་པའི་རྣམ་གཞག་གསལ་པར་ཕྱོན་
 པ་ནི། བྱང་སེམས་ཁྱིམ་པ་དང་རབ་བྱུང་གཉིས་སྤྱིན་སོགས་ཀྱི་ཉེན་ཡིན་མེད་ཀྱང་།
 སྤྱི་བ་དག་འཕྲ་ལ་ཕྱོས་ནས་ནི། བྱང་སེམས་ཁྱིམ་པ་རྣམས་ལ་ནི་སྤྱིན་པ་ལ་སོགས་
 པའི་ཚོས་གསུམ་པོ་དེ་དག་སྤྱི་བ་པར་སྤྱི་བས། བདེ་བར་གཤེགས་པས་དེ་གསུམ་
 ཉེན་དེ་ལ་བསྐྱེད་ས་སོ། །ཚོགས་གཉིས་ཀྱི་ནང་ནས་བསོད་ནམས་ཞེས་བྱ་བའི་ཆེད་
 ཀྱང་གསུམ་པོ་དེ་དག་ཉིད་དོ། ཚོགས་དེ་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་གཞུགས་ཀྱི་བདག་ཉིད་
 ཀྱི་སྤྱི་ཡི་སྤྱི་ཕྱི་གཙོ་བོའི་དབང་དུ་བྱས་པའོ། །རིན་ཆེན་འཕྲེང་བ་ལས་ཀྱང་།
 དེར་ནི་སྤྱིན་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་དང་། །བཟོད་པའི་ཚོས་ནི་རྒྱུ་པར་དུ། །ཁྱིམ་པ་

薩所修之布施，謂財與無畏施。尸羅謂在家分戒。安忍謂諦察法忍。出家菩薩則易修精進、靜慮、智慧。然非彼二全無餘德。智慧資糧，謂靜慮與般若。此二正是法身之因。精進是二資糧之共因。

辛四、結明此地功德

『發光佛子安住日，先除自身諸冥闇，復欲摧滅眾生闇，此地極利而不瞋。』
發光地佛子如住日輪，自身所有無知冥闇，凡能障礙生此勝義地者，此地初正生時，即先除滅。復將此行相爲他宣說，欲使他衆生亦能摧滅障第三地之闇也。又彼菩薩由滅障第三地功德之過失闇，故如日輪光極明利。然於犯過衆生不生瞋恚，以於安忍善修習故，已由大悲潤相續故。

釋第四勝義菩提心

庚四、饒慧地分三

辛一、明此地精進增勝 辛二、明此地訓練 辛三、明斷德差別 今初
今明此地精進波羅蜜多較前三波羅蜜多增勝，較餘六波羅蜜多下劣。頌曰：

॥ 精進波羅蜜多較前三波羅蜜多增勝，
較餘六波羅蜜多下劣。 ॥

॥ 精進波羅蜜多較前三波羅蜜多增勝，
較餘六波羅蜜多下劣。 ॥

ལ་བཤད་སྤྱིར་རྒྱུ་ཡི། །སྤྱིར་པོ་ཅན་དེ་པདྨ་གོས་ས་མཛོད། ཅེས་སོ། །བྱང་
 སེམས་ཀྱིས་པ་ལ་ཆེས་གསུམ་པ་བསྐྱེད་སྤྱོད་པ་མི། ཟང་ཟེང་དང་མི་འཛིགས་
 པ་དང་། ཆེ་པ་སྤྱིམས་ནི་ཀྱིས་པའི་ཚོགས་ཀྱི་དང་། བཟོད་པ་ནི་ཆེས་ལ་ངེས་
 སེམས་གཙོ་ཆེད། །བྱང་སེམས་ར་བ་བྱང་རྣམས་ལ་ནི་བཙོན་འགྲུས་དང་བསམ་
 བཅད་དང་ཤེས་རབ་བསྐྱེད་སྤྱོད། དེ་གཉིས་ལ་ལྷག་མ་གཞན་མེད་པ་ནི་མིན་ནོ། །
 ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ཆོགས་ནི་བསམ་བཅད་དང་ཤེས་རབ་ཡིན་ལ། དེ་གཉིས་གཙོ་བོར་
 ཆོས་སྤྱི་རྒྱ་དང་། བཙོན་འགྲུས་ནི་ཆོགས་གཉིས་ཀའི་རྒྱལ། །བཞི་པ་ནི།
 ས་ཤོད་ཕྱེད་པ་ཞེས་བྱ་བ་རྒྱལ་པའི་སྤྱན་པོ་ཉི་མ་ལ་གནས་པ་འདྲི་ནི། རང་གི་
 རྒྱུད་ཀྱི་གདོགས་པའི་མི་ཤེས་པའི་སྤྱན་པ། དོན་དམ་པའི་ས་འདྲི་འབྱུང་པའི་གོགས་
 རྒྱ་བྱུར་པ་རྣམས། ས་ཤོད་པོ་སྤྱེ་བཞིན་པའི་སྤྱན་པ་ཡང་དྲག་བར་གསལ་བར་
 བྱས་ནས། རྣམ་པ་དེ་ལྟ་བུ་གཞན་ལ་ཉི་པར་བཅུན་པ་ལས་འགྲོ་བ་གཞན་རྣམས་ཀྱི།
 ས་གསུམ་པའི་གོགས་ཕྱེད་པའི་སྤྱན་པ་རྣམ་པར་འཛེམས་པར་མངོན་པར་འདྲོད་དོ། །
 བྱང་སེམས་དེ་ནི་ས་གསུམ་པ་འདྲིར་ཉེས་པའི་སྤྱན་པ་ཡོན་ཏན་འཛེམས་པར་ཕྱེད་པ་
 བཅོམ་བས། ཉི་མ་རྣམ་པའི་དུ་ནོ་བར་གྱུར་ཀྱང་སྤྱོད་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱེ་བོ་ལ་སྤྱེ་བར་
 མི་འབྱུར་དེ། བཟོད་པ་ལ་ཆེས་ལྷག་པར་གོས་ས་པའི་སྤྱིར་དང་། སྤྱིར་རྒྱུས་
 རྒྱུད་རྒྱུས་པར་བྱས་པའི་སྤྱིར་རོ། །དབྱ་མ་ལ་འཇུག་པའི་སྤྱེ་ཆེར་བཤད་པ་དཀོང་ས་
 པ་ར་བ་དུ་གསལ་པ་ལས། དོན་དམ་པའི་སེམས་པསྤྱེད་པ་གསུམ་པའི་རྣམ་པར་
 བཤད་བའོ། །

བཞི་པ་ས་བཞི་པ་ཤོད་འཕྲོ་བ་བཤད་པ་ལ་གསུམ། ས་འདྲིར་བཙོན་འགྲུས་
 ལྷག་བར་བཅུན་པ། སའི་ངེས་པའི་ཆོག་པ་ལྷན་པ། སྤངས་པའི་ཁྱད་པར་བཅུན་

ཨ་ཁྱེ་འདྲི་མཐོང་པོ་

གཤམ་མཁུ་ལ་ཐོག་པ་ཡི། །ཤང་ཅུ་ཕྱུགས་

འཕྲིན་པ་ལྟར་བཞུགས་པའི་འབྲེ་ཞིང་།
མཁུ་མཁུ་ལྟར་བཞུགས་པའི་འབྲེ་ཞིང་།

「功德皆隨精進行，福慧二種資糧因，何地精進最熾盛，彼即第四發慧地。」
若於善業心不勇悍，必不能修施等諸行，一切功德全不得生。若於前說施等功德，

འཕྲིན་པ་ལྟར་བཞུགས་པའི་འབྲེ་ཞིང་།
མཁུ་མཁུ་ལྟར་བཞུགས་པའི་འབྲེ་ཞིང་།

或已修集或當修集具足勇悍，則已得功德倍復增長，未得功德皆能獲得。故說一切功德皆隨精進而行。此精進即福德智慧二種資糧之因。若於何地成就如是熾盛精進者，則彼地名第四發慧地。第三地中由得增上定學勝前二地，所生殊妙輕安畢竟斷除一切懈怠，此地乃證。故此地中精進波羅蜜多最為增勝。

辛二、明此地訓釋

何故此地名曰發慧？頌曰：

「此地佛子由勤修，菩提分法發慧，較前赤光尤超勝。」

此第四地佛子，由修三十七品菩提分法較前增上，從此所發智慧光顯，較第三地所說如赤金光尤為超勝。以發增上正智火發，故此地名曰發慧。如《寶鬘論》云：「第四名發慧，發正智發故；一切菩提分，增上修習故。彼招異熟果，作夜摩天王，善能破一

ཨ་ཁྱེ་འདྲི་མཐོང་པོ་ །ཤང་ཅུ་ཕྱུགས་

ཀྱི་འཕྲིན་པ་ལྟར་བཞུགས་པའི་འབྲེ་ཞིང་།

བའོ། །དང་བོ་ནི། དེ་ནི་ས་འདྲིའི་མར་ཕྱིན་དང་བོ་གསུམ་ལས། བཙུན་
 འགྲུལ་ལྷག་ཅིང་ལྷག་པ་རྒྱལ་ལས་དམན་པར་བསྟན་པ་ནི། དག་པ་ལ་མི་སྟོབ་
 ལ་ནི་ཕྱིན་སོགས་ལ་ནས་པ་ཐོས་པ་ཅད་ཀྱི་འཇུག་པ་མེད་པས། ཡོན་ཏན་གང་ཡང་
 བྱང་པ་མེད་ལ། སྤར་བཤད་པའི་སྟོན་སོགས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་བསམགས་པའོ། སོག་
 པ་ལ་སྟོབ་དང་ལྷན་པ་ལ་ནི། ཐོབ་པའི་ཡོན་ཏན་འཕེལ་བ་དང་། མ་ཐོབ་པ་ཐོབ་
 པར་འགྱུར་བས། ཡོན་ཏན་ས་ལུས་པ་ནི་བཙུན་འགྲུལ་གྱི་ཆེས་སྤར་འགྲོ་ཞིང་།
 བསྟན་མས་དང་སྟོ་གྲོས་དེ་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་ཚོགས་ནི་གཉིས་ཀྱི་རྒྱུ། །དེ་འདྲ་པའི་
 བཙུན་འགྲུལ་ས་གང་ཀྱི་ལྷག་པར་འབར་བ་འཆད་པར་གྱུར་པ་དེ་ནི། ས་བཞི་པ་
 འོད་འཕྲོ་བ་ཞེས་བྱ། །ས་གསུམ་པར་ལྷག་པའི་དྲིང་དེ་འཛིན་གྱི་བསྐྱབ་པ་ས་དང་
 བོ་གཉིས་ལས། ཆེས་སྤར་བྱུང་བ་ཐོབ་པས་དེ་ལས་སྟེས་པའི་ཤིན་ཏུ་སྤངས་པ།
 ལེ་ལོ་གཏན་ནས་སེལ་བར་བྱེད་པ་ཁྱད་པར་ཅན་ས་འདྲིའི་ཐོབ་པའི་ཕྱིར་ན། བཙུན་
 འགྲུལ་གྱི་མར་ཕྱིན་ལྷག་པའོ། །གཉིས་པ་ནི། ཡང་ཅིན་ཕྱིར་ས་འདྲི་ལ་འོད་འཕྲོ་
 པ་ཞེས་བཞེད་ཅེ་ན། ས་བཞི་པ་དེར་ནི་བདེ་བར་ག་ཤེགས་བའི་སྤྲུལ་བོ་ལ།
 རྟོགས་པ་ཡི་བྱང་ཆུབ་ཀྱི་ཕྱོགས་ཀྱི་རྟོག་སོ་བདུན་སྤར་པས་ལྷག་པར་བསྟོམས་པ་ལས་
 སྟེས་པའི་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་སྤང་བ། ས་གསུམ་པར་བཤད་པའི་ཟངས་ཀྱི་འོད་དང་འདྲ་
 པ་ལས་ལྷག་པ་འབྱུང་སྟེ། དེའི་ཕྱིར་ཡང་དག་པའི་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་མེད་འོད་ལྷག་པ་
 འབྱུང་བས། བྱང་སེམས་ཀྱི་ས་དེ་དག་འོད་འཕྲོ་བ་ཞེས་བྱ་སྟེ། རིན་ཆེན་འཕྲུང་
 པ་ལས། བཞི་པ་འོད་འཕྲོ་ཅན་ཞེས་བྱ། །ཡང་དག་ཡོ་ཤེས་འོད་འབྱུང་ཕྱིར། །
 བྱང་ཆུབ་ཕྱོགས་མཐུན་མ་ལུས་པ། །ཁྱད་པར་ཀྱི་བསྟོམས་པའི་ཕྱིར། །དེ་ཡི་
 རྟོག་པར་སྟོན་པས་ན། །རབ་འཕམ་ལུལ་གནས་ལྷ་གྲུལ་འགྱུར། །འཇིག་ཚོགས་

切，薩迦耶見等。」三十七菩提分法，謂四念住等七聚。四念住：謂身、受、心、法念住。四正斷：謂諸善法未生令生、已生令長、諸不善法未生令不生、已生正斷。四神足：謂欲、勤、心、觀三摩地神足。五根：謂信、進、念、定、慧根。五力：謂信等力。七菩提分：謂念、擇法、進、喜、輕安、定、捨正菩提分。正等亦通前六支。八聖道分：謂正見、思惟、語、業、命、精進、念、定聖道分。正字通思惟以下，聖道分

亦通前七。其第一聚爲學所依。學體性中第二聚爲增上戒學，第三聚爲增上心學，第四聚至第六聚爲增上慧學，立爲三學。故此地菩薩成就最勝慧學，於三十七菩提分法，若

ལྟ་བུ་ལྟར་བྱུང་བ། །ཀླན་ནས་འཛོམས་བྱེད་མཁས་པ་ཡིན། ཞེས་གསུངས་པ་
 བཞིན་འཇུག་པར་ཡང་ཡོད་པའོ། །འདྲ་ཕྱོགས་སོ་བདུན་ནི་དྲན་པ་ཉིད་གཞིག་ལ་
 སོགས་པ་ལམ་སྟེ་ཚན་བདུན་ནོ། །དྲན་པ་ཉིད་གཞིག་བཞི་ནི། ལྷན་དང་ཆོར་པ་
 དང་སེམས་དང་ཆོས་དྲན་པ་ཉིད་གཞིག་གོ། །ཡང་དག་པར་སྟོང་པ་བཞི་ནི་དགེ་པའི་
 ཆོས་མ་སྟེས་པ་སྟེད་པ་དང་། སྟེས་པ་ནམས་སྟེལ་པ་དང་། མི་དགེ་པ་མ་སྟེས་
 པ་མི་སྟེད་པ་དང་། སྟེས་པ་ཡང་དག་པར་སྟོང་པའོ། །རྩུ་འཕྱུལ་གྱི་ཀླང་པ་པལྟོ་ནི།
 འདུན་པ་དང་། བཙོན་འགྲུམ་དང་། སེམས་དང་རྟུན་པའི་དྲིང་ངེ་འཛིན་གྱི་རྩུ་
 འཕྱུལ་གྱི་ཀླང་པའོ། །དབང་བོ་ལྟ་ནི། དྲན་པ་དང་བཙོན་འགྲུམ་དང་། དྲན་པ་དང་
 དྲིང་ངེ་འཛིན་དང་། ཤེས་རབ་ཀྱི་དབང་བོ་འོ། །ལྟོབས་ལྟ་ནི། དྲན་པ་ལ་སོད་པའི་
 ལྟོབས་སོ། །འདྲ་ཆུབ་ཀྱི་ཡན་ལག་བདུན་ནི། དྲན་པ་དང་ཆོས་རབ་དུ་ནམས་པར་འབྱེད་
 པ་དང་། བཙོན་འགྲུམ་དང་དགའ་པ་དང་། ཤིན་དུ་སྦྱངས་པ་དང་དྲིང་ངེ་འཛིན་དང་།
 བདེ་སྟོབས་ཡང་དག་འདྲ་ཆུབ་ཀྱི་ཡན་ལག་སྟེ་ཡང་དག་མན་ཆད་སྟེ་མ་དུག་གི་.....
 མཐར་ཡང་སྦྱར་རོ། །འཕགས་ལམ་ཡན་ལག་བདུན་ནི། ཡང་དག་པའི་རྩུ་
 བ་དང་རྟོག་པ་དང་། དག་དང་ལས་ཀྱི་མཐའ་དང་། འཆོ་བ་དང་ཆོས་པ་དང་།
 དྲན་པ་དང་དྲིང་ངེ་འཛིན་ཡང་དག་འཕགས་པའི་ལམ་ཡན་ལག་གོ། །ཡང་དག་
 པའི་ཞེས་པ་རྟོག་པ་མན་ཆད་ལ་སྦྱར་ཞིང་། ཡང་དག་པའི་འཕགས་པའི་ལམ་
 ཡན་ལག་ཅེས་པ་སྟེ་མ་བདུན་གྱི་མཐར་ཡང་སྦྱར་རོ། །དེ་ལ་ས་དང་བོ་ནི་བསྐྱབ་
 པའི་རྟོན་དང་། བསྐྱབ་པའི་ངོ་བོ་ལ་གཉིས་པར་སྟེག་པའི་ཆུལ་སྟོབས་དང་།
 གསུམ་པར་སྟེག་པའི་སེམས་ཀྱི་བསྐྱབ་པ་དང་། བཞི་བ་ནས་དུག་པའི་བར་གསུམ་
 ལ་སྟེག་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་བསྐྱབ་པ་གསུམ་འཛོག་པ་ལ། ས་འདིར་བྱང་ཕྱོགས་སོ་

བདག་ཉིད་ཆེ་དེ་བཟུང་ནས་སྐྱེས་ཀྱང་། །

མུང་དཀའི་ས་ལ་ཡས་པར་རྒྱས་ས་ཡིན།

粗若細皆悉善巧。

辛三、明斷德差別

「自見所屬皆遍盡」

འགྲུབ་པ་ལ་འཇུག་པ་ལ་འཇུག་། འཇུག་པ་ལ་འཇུག་།

འགྲུབ་པ་ལ་འཇུག་པ་ལ་འཇུག་། །

「自見」謂微細薩迦耶見之我見。「所屬」謂此見爲首，執著我人等主宰實有之粗分補特伽羅我、我所執，及執著蘊處界實有之法我執，皆遍滅盡。「盡」謂永斷此地所應斷二種我執之種子。非一切皆盡。經說：猶有俱生薩迦耶見故。

釋第五勝義菩提心

庚五、難勝地分二

辛一、明此地訓釋

辛二、明靜慮增勝善巧諸諦

今初

「大士住於難勝地，一切諸魔莫能勝。」

大士住於第五難勝地時，一切世界諸天魔王尚不能勝，何況其餘諸魔眷屬。是故此地名曰難勝。《寶鬘論》亦云：「第五極難勝，諸魔難勝故。善知聖諦等，微妙深義故。此所感異熟，作觀史天王，能破諸外道，煩惱惡見處。」

བདུན་རྒྱལ་པ་དང་ཕྱ་པ་ལ་ཆེས་མཁས་པའི་ཤེས་རབ་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་ཅན་ཏུ་འགྱུར་རྟེ།
གསུམ་པ་ནི། རང་ལྟེ་སྤྱི་བའི་འཛིག་ལྟའི་བདག་ཏུ་ལྟ་བ་དང་འབྲེལ་བ་ལྟེ་ནི་སྟོན་
ཏུ་འགྲོ་བའི་བདག་དང་། སེམས་ཅན་སོགས་རང་ཀྱི་བའི་ཆས་ཡོད་ཏུ་འཛིན་པ་
རྒྱལ་པ་འི་གང་ཟག་གི་བདག་དང་བདག་གི་བར་འཛིན་བ་དང་། སྤང་ཁམས་སྤྱི་
མཆོད་ལ་བདེན་བར་ཞེན་པའི་ཆས་ཀྱི་བདག་འཛིན་ནམས་ཡོངས་སུ་ཟད་པར་འགྱུར་
རྟེ། །ཟད་པའི་དོན་ཡང་ས་དེའི་སྤང་བྱར་གྱུར་པའི་བདག་འཛིན་གཉིས་ཀྱིས་ཐོན་
སྤངས་པ་ཡིན་གྱི་ཐམས་ཅད་ཟད་པ་མིན་ནོ། །མདོས་ཀྱང་འཛིག་ལྟ་ལྟན་སྤྱིས་ཡོད་
པར་བསྟན་ན། །དབྱ་ས་ལ་འཛུགས་པའི་ཀྱི་ཆེད་བཤད་པ་དགོངས་པ་རབ་ཏུ་གསལ་
བ་ལས། དོན་དམ་པའི་སེམས་བསྐྱེད་པ་བཞི་པའི་ནམ་བུ་བཤད་བའོ། །

ལྷ་པ་ས་ལྷ་པ་སྤང་དགའ་བ་བཤད་པ་ལ་གཉིས། ས་ལྷ་བའི་ངེས་མཐོ་ཆོག་
བཤད་བ། བསམ་གཏན་ལྟག་ཅིང་བདེན་པ་ལ་མཁས་པར་བསྟན་པའོ། དང་
པོ་ནི། བདག་ཉིད་ཆོན་པོ་ས་ལྷ་པ་སྤང་དགའ་བ་ལ་གནས་པ་དེ་ནི། འཛིག་ཉིན་
གྱི་ཁམས་ཐམས་ཅད་ན་གནས་པའི་ལྟའི་བྱའི་བདུན་ནམས་ཀྱན་གྱིས་ཀྱང་མས་བར་བྱ་
པར་ལྷས་པ་མ་ཡིན་ན། དེ་དག་ལས་གཞན་པའི་བདུན་གྱི་བཀའ་ཉན་པ་ཐོན་ལ་སོར་
པ་ནམས་ཀྱིས་ལྟ་ཅི་སྟོས། དེའི་ཕྱིར་ས་འདིའི་མིང་སྤང་དགའ་བ་ཞེས་བའོ། །
འིན་ཆེན་འཕྲེང་བ་ལས་ཀྱང་། ལྷ་པ་ཤོན་ཏུ་སྤང་དགའ་བདུན། ཀྱན་གྱིས་ཤིན་
ཏུ་ཐུབ་དགའི་ཕྱིར། །འཕགས་པའི་བདེན་སོགས་སྤྱི་མོད་དོན། །ཤེས་ལ་
མཁས་པ་འབྱུང་བའི་ཕྱིར། །དེ་ཡི་ནམ་བུ་སྟོན་པས་ན། །དགའ་ལྟན་གནས་
ཀྱི་ལྟ་སྤྱུལ་འགྱུར། །སྤྱི་ལྟས་ཕྱིར་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི། །ཉིན་མོངས་ལྟ་གནས་
ཆོག་ཕྱིར་བ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །གཉིས་པ་ནི། ས་ལྷ་པ་འདིར་ཤང་ཕྱིན་

。 | བསམ་

གཏན་ལྷན་ཅིང་སྒྲོ་བཟང་བདེན་རང་བཞིན། | ཞིབ་

མོ་དྲི་གས་ལའང་གིན་དུ་མཁས་བ་ཐོབ།

辛二、明靜慮增勝善巧諸諦

「靜慮增勝極善知，善慧諸諦微妙性。」

第五地於十波羅蜜多中靜慮波羅蜜多最爲增勝。布施至精進四波羅蜜多增勝，先已得訖。故知此約餘六波羅蜜多說。如此地已得靜慮波羅蜜多，永不復爲散亂等障品所伏，但於般若波羅蜜多等則猶未能爾。

又此地非但靜慮增勝，即於善慧聖諦深微體性亦極善通達，故於粗細聖諦皆有善巧增上慧學。

問：《十地經》說：第五地菩薩善巧苦集滅道四諦，次復別說：善巧世俗勝義二諦。《父子相見會》及《中論》復說：世俗勝義二諦決定。豈離二諦別有四諦耶？答：雖無二諦所不攝之諦，然爲顯示所治雜染品中集諦爲因，苦諦爲果。與能治清淨品中道諦是因，滅諦是果，故說四諦。釋論說彼苦集道諦是世俗諦，滅諦是勝義諦。《六十正理論釋》亦云：「涅槃是勝義諦，餘三諦是世俗諦。」所言涅槃即是滅諦。《六十正理論

。 | དབ་མ་

ལ་འདུག་བ་ལས། མེས་མ་བསྐྱེད་བ་ལྟ་བཤོ། །

བཅུ་ཉི་ཤེས་པས་མ་གཏན་གྱི་པར་ཕྱིན་ཉིད་ཆེས་ལྷག་པར་འགྱུར་ངོ། །དེ་ལྟར་
 བཅུ་ཉི་ཤེས་པ་ན་ཕྱིན་པ་ནས་བཅོམ་འགྱུས་ཀྱི་པར་ཕྱིན་བཞི་ལྷག་པར་གྱུར་པ། སྤྱིན་ཉིད་
 ལས་ཐོབ་ཐོན་པར་གྱིས་པས། ལྷག་མ་དུག་གི་ནང་ནས་ཞེས་གྱིས་པར་འགྱུར་ངོ།
 དེ་ཡང་བསམ་གཏན་གྱི་པར་ཕྱིན་གྱི་མི་མཐུན་ཕྱོགས་ནས་གཡེང་སོགས་ཀྱི་ཉེས་པས་
 གཏན་མི་ཆེ་བ་འདིར་ཐོབ་པ་འདྲ་བ། གྱིས་རབ་ཀྱི་པར་ཕྱིན་སོགས་ལ་འདིར་མེད་
 པའོ། །བསམ་གཏན་ལྷག་པར་མ་ཟད་སྒོ་བཟང་ལྟེ་འཇགས་པའི་བདེན་པའི་རང་
 བཞིན་དེ་རང་གི་ངོ་བོ་གྱིས་པ་ཞིབ་མོས་ཁོང་དུ་ཆུད་དགོས་པ་སྒྲ་མོ་དྲོགས་པ་ལའང་
 གིན་དུ་མཁས་པ་འཕྱོམ་པས། འདིར་བདེན་པ་རགས་པ་དང་སྒྲ་བ་ལ་མཁས་པའི་
 ལྷག་པའི་གྱིས་རབ་ཆན་དུ་འགྱུར་ངོ། །འདིར་ས་བཅུ་བ་ལས་ས་ལྷ་བ་བ་དེས་ལྷག་
 ཀྱན་དང་། འགོག་ལམ་གྱི་བདེན་པ་བཞི་ལ་མཁས་པ་དང་། དེ་ནས་ཀྱན་ཆོབ་དང་
 དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ལ་མཁས་པ་གཉིས་སོ་སོར་གསུངས་པ་ལ། ལམ་སྤྱོད་
 མཇུག་པ་དང་། དབྱུ་མ་ལས་ཀྱན་ཆོབ་དང་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་གཉིས་སྤྱོད་སོ་
 བར་གསུངས་པས། བདེན་གཉིས་ལས་ཐ་དད་བར་བདེན་བཞི་ག་ལ་ཡོད། ཅེས་
 པའི་ལན་དུ། བདེན་པ་གཉིས་སྤྱོད་མ་འདུས་པའི་བདེན་པ་མེད་མེད་ཀྱང་། སྤང་བུ་
 ཀྱན་ཉིན་གྱི་ཕྱོགས་ལ་ཀྱན་འདུང་རྒྱ་དང་། ལྷག་པ་ལྷག་པ་འདུས་བུ་དང་། སྤང་བུ་
 རྒྱུ་བུང་གི་ཕྱོགས་ལ་ལམ་རང་ཉི་རྒྱ་དང་། འགོག་བདེན་འདུས་བུར་བཅུ་པའི་
 ཕྱིར་བདེན་བཞི་བཤད་པ་དང་། དེ་ལ་ཡང་ལྷག་ཀྱན་དང་ལམ་བདེན་ཀྱན་ཆོབ་ཀྱི་
 བདེན་པ་དང་། འགོག་བདེན་དོན་དམ་བདེན་བར་འགྲེལ་བ་ལས་བཤད་ངོ། །དེ་
 བ་དུག་ཅུ་པའི་འགྲེལ་བ་ལས་ཀྱང་། ཅུང་འདས་དོན་དམ་བདེན་པ་དང་། བདེན་
 པ་གཞན་གསུམ་ཀྱན་ཆོབ་བདེན་བར་གསུངས་དེ་ཅུང་འདས་ནི་འགོག་བདེན་ནོ། །

釋〕又說：「大師親說現證滅諦。若如實事師所許，現量但緣自相事，則不能爾。」又自宗以無漏根本智親證真實義，成立滅諦可以現證。若說滅諦是世俗諦，則此建立亦不應理。又多勵力成立證涅槃時必須現證真實義，故說滅諦是世俗諦猶未得正解也。又於

有法上遣除所破實性即勝義諦，然勝義諦之所遣除者非於所知決定非有。如《法界讚》云：「由不知何法，流轉於三有，敬禮彼法界，遍住諸有情。原爲生死因，若已善淨治，清淨即涅槃，亦即是法身。」此說有垢之法性，若淨治離垢即是涅槃及法身，處處說清淨法性所遣即諸垢染。若謂法性不可離垢，則徒勞無果。若謂可離，則彼所遣是所知中有。如「無兔角」所遣之兔角，雖於所知非有，然遣除所知中可有之瓶，立爲無瓶，

གཞན་ཡང་རིགས་པ་རྒྱལ་ཅུ་པའི་འགྲེལ་པར་འཁོག་བདེན་མཛོན་སུམ་དུ་ཤེས་པ་.....
 ལྟོན་པས་ཞལ་གྱིས་བཞེས་ལ། དངོས་པོར་སྦྱ་བ་མངོན་སུམ་ཚད་མ་དངོས་པོར་
 མཚན་གྱི་ཡུལ་ཅན་དུ་འདོད་པ་ལ་དེ་མི་ཅུང་བ་དང་། རང་ལུགས་ལ་འགོག་པ་
 མངོན་སུམ་དུ་ཤེས་པ་མཉམ་གཞག་ཟག་མེད་གྱི་ཡེ་ཤེས་གྱིས། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་
 ཉོགས་པའི་ཕྱིར་ནས་བསྐྱབས་པས། འགོག་བདེན་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་ཡིན་ན་ནས་
 གཞག་དེ་དག་གཏན་མི་ཅུང་ཞིང་། ཟུང་འདས་མངོན་དུ་བྱས་པའི་ཆོ་ཡང་དེ་ཁོ་
 ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་མངོན་སུམ་དུ་ཉོགས་དགོས་པར་འབད་བ་དུ་མས་བསྐྱབས་པས་ན།
 འགོག་བདེན་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པར་སྦྱ་བ་ནི་མཐའ་མ་ཚོད་པའོ། །གཞི་འགའ་ཞིག་
 གི་ཕྱིར་དུ་དགག་བྱ་བདེན་པ་བཅད་པ་ལ་དོན་དམ་བདེན་པར་བྱེད་ཀྱང་། དོན་དམ་
 བདེན་པ་ཡིན་ཚད་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དགག་བྱ་ཤེས་བྱ་ལ་མི་སྲིད་པས་མ་བྱེད་མེ། ཆོས་
 དབྱིངས་བསྟོད་པ་ལས། གང་ཞིག་ཀུན་དུ་མ་ཤེས་ན། །སྲིད་པ་གསུམ་དུ་ནས་
 འཁོར་ལ། །མཐམས་ཅན་ཀུན་ལ་ངེས་གནས་པའི། །ཆོས་ཀྱི་དབྱིངས་ལ་ཕྱག་
 འཚལ་འདུད། །གང་ཞིག་འཁོར་བའི་རྒྱར་གྱུར་པ། །དེ་ཉིད་སྦྱང་བ་བྱས་པ་ལས། །
 དག་པ་དེ་ཉིད་ཐུང་ལ་འདས། །ཆོས་ཀྱི་སྦྱ་ཡང་དེ་ཉིད་དོ། །ཞེས་ཆོས་ཉིད་ཀྱི་མ་
 དང་བཅས་པ་ཀྱི་མ་སྦྱངས་པ་ན། ཟུང་འདས་དང་ཆོས་ཀྱི་སྦྱར་གསུངས་པ་ལྟར།
 དག་པའི་ཆོས་ཉིད་ཀྱི་དགག་བྱ་ཀྱི་མར་གསུངས་པ་དུ་མ་ཞིག་ཡོད་པའི་ཕྱིར་དང་།
 ཆོས་ཉིད་ཀྱི་བྱལ་དུ་སོང་བ་མི་སྲིད་ན། ལལ་བ་འབྲས་མེད་དུ་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་དང་།
 སྲིད་ན་དེའི་དགག་བྱ་ཤེས་བྱ་ལ་ཡོད་པའི་ཕྱིར་དོ། །དཔེར་ན་རི་བོང་གི་རྩ་མེད་བའི་
 དགག་བྱ་རི་བོང་གི་རྩ་ཤེས་བྱ་ལ་མི་སྲིད་ཀྱང་། དགག་བྱ་ཤེས་བྱ་ལ་ཡོད་པའི་བྱམ་
 པ་བཀག་བའི་བྱམ་མེད་རི་བོང་གི་རྩ་མེད་དུ་འཛོག་རྩམ་པ་བཞིན་ནོ། །དག་མ་དག་

གི་ཚེས་ཅན་སྤྱི་ལ་ཁྲབ་པའི་ཚེས་ཉིད་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ན་ནི། བདག་གཉིས་བཀག་
 བ་ལྟ་བུ་དགག་བྱ་ཤེས་བྱ་ལ་མི་སྤྱིད་བ་ཙམ་བཀག་བ་ལ་བྱེད་ཀྱང་། ཚེས་ཅན་
 དེས་བྱིས་དྲི་མས་ཟེ་དག་དུ་སོང་བ་ན་དེའི་ཚེས་ཉིད་ཀྱང་དྲི་མས་ཟེ་དག་དུ་འབྱོ་བས།
 ཚེས་ཅན་ཁྲད་བར་ཅན་ལ་ནི་ཚེས་ཉིད་ཀྱང་དག་བ་བྱོགས་གཅིག་བ་ཙམ་བྱིས་མི་ཚོག་
 གི་ །རང་རང་གི་སྐབས་ཀྱི་ཐོ་བྱར་བྱི་དྲི་མས་ཀྱང་དག་བ་དེ་དགོས་ལ་དེ་ཉིད་ལ་
 འགོག་བདེན་ཟེར་བ་ཡིན་ནོ། །ས་བཅུ་བ་ལས་ས་འདྲིར་མཚན་ཉིད་ཀྱི་བདེན་བ་ལ་
 མཐས་བ་སོགས་ཀྱི་བདེན་པའི་མིང་འདྲིགས་མང་དུ་བྱུང་ཡང་། དེ་དག་ཀྱང་བདེན་
 བ་གཉིས་སྤྱི་མི་འདུ་བ་མིན་ནོ། །དབྱ་མ་ལ་འཆུག་པའི་རྒྱ་ཆེར་བཤད་བ་དགོངས་
 བ་རབ་དུ་གསལ་བ་ལས། དོན་དམ་པའི་སེམས་བསྐྱེད་པ་ལྟ་བུ་ནི་མ་པར་
 བཤད་པའོ། །

གཉིས་བ་ས་དུག་བ་མངོན་དུ་གྱུར་བ་བཤད་བ་ལ་འཁོ། སའི་ངེས་ཚིག་དང་
 ཤེར་ཕྱིན་ལྟག་པར་བསྟན་པ། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕར་ཕྱིན་གྱི་བསྐྱབས་པ། ཟེལ་མོ་
 ཉིན་འབྱུང་གཟིགས་པའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་བཤད་པ། སའི་ཡོན་ཏན་བརྟེན་པའི་མོ་ནས་
 མཆུག་བསྐྱུ་པའོ། །དང་པོ་ནི། ས་ལྟ་བར་བསམ་གཏན་གྱི་ཕར་ཕྱིན་ཡོངས་སྤྱི་
 དག་བ་ཐོབ་བས། ས་དུག་བ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་བ་སྤེ་གྱུར་པར་མཉམ་བར་བཞག་པའི་
 སེམས་སྤྱལ་དུ་བྱུང་བ་ལ་གནས་དེ། དེ་ལ་བདེན་ནས་དེ་ན་ཅིང་འབྲེལ་པར་འབྱུང་བ་
 ཀྱིན་ཉིད་འདི་བ་ཙམ་གྱི་ཟེལ་མོ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མཐོང་བའི་བྱང་སེམས་ས་དུག་བ་ལ་
 གནས་བས་ནི། ཤེས་རབ་ཀྱི་ཕར་ལོལ་དུ་ཕྱིན་བ་སྤྱལ་དུ་བྱུང་བ་ལ་གནས་བས་
 འགོག་བ་ཐོབ་པར་འབྱུར་གྱི། རྟེན་སྤྱོད་ས་ལྟ་བ་སོགས་སྤྱི་འགོག་བ་ཐོབ་
 པ་མིན་དེ། ཤེར་ཕྱིན་སྤྱལ་དུ་བྱུང་བའི་རྟེན་བ་ཟེད་པའི་ཕྱིར་དེ། ཕྱིན་སོགས་

又由般若增上，現證法性如影像故，第五地中見道諦故，正等覺法現前得故，此地名現前地。疏中釋第二理由，謂能知所知不可得道已現證故。然釋論說見道諦者，是舉四諦中最後諦，義謂彼地於粗細四諦得善巧，故第六地已得圓滿善巧四諦慧。第一理由，顯示圓滿善巧順逆緣起之慧學。由已圓滿此二慧學，故四諦緣起皆得現前。如是當知此地圓滿三種慧學。又奢摩他若何增勝，則毗鉢舍那亦隨增勝。第五地既得最勝靜慮波羅蜜多，則此地自亦能得最勝般若波羅蜜多。故從此地後乃得不共滅定也。《寶鬘論》云：「第六名現前，現證佛法故，由修止觀道，得滅定增廣，此地異熟果，作善化天王，聲聞無能奪，能滅諸我慢。」善化即化樂天。

གྱི་མར་ཕྱིན་ལྷ་ཕུལ་དུ་བྱུང་བ་ཙམ་གྱིས་ནི་འགོག་བ་ཐོབ་པར་མི་ཉུས་སོ། །དེ་
 ལྟར་གྱིས་རབ་ལྷག་པའི་སྒོ་ནས་གཞུགས་བརྟན་དང་འདྲ་བའི་ཆོས་ཉིད་མངོན་དུ་.....
 གྱུར་བའི་ཕྱིར་དང་། ས་ལྷ་བར་ལས་གྱི་བདེན་བ་ལ་དམིགས་བའི་ཕྱིར་དང་།
 རྫོགས་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་ཆོས་འཕྱོང་བ་ལ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་བའི་ཕྱིར་། ས་འདི་ལ་
 མངོན་དུ་གྱུར་བ་ཞེས་བྱའོ། །རྒྱ་མཚན་གཉིས་པའི་དོན་ནི་འགྲེལ་བཤད་ལས།
 གྱིས་བ་དང་གྱིས་བྱ་མི་དམིགས་པའི་ལས་མངོན་དུ་གྱུར་བ་ལ་འཆད་མོད་ཀྱང་། ས་
 ལྷ་བར་ལས་བདེན་ལ་དམིགས་བ་ནི་བདེན་བཞིའི་ཐ་མ་སྒྲོས་པས་ན། དེར་བདེན་
 བཞི་རགས་བ་དང་སྤྲ་ལ་མཁས་བ་འཕྱོང་བས། ས་དུག་པར་བདེན་བ་བཞི་ལ་
 མཁས་པའི་གྱིས་རབ་རྫོགས་པའི་དོན་ཡིན་ལ། རྒྱ་མཚན་དང་བོས་ནི་དེན་འབྲེལ་
 ལུགས་འབྱུང་དང་ལུགས་ཐོག་ལ་མཁས་པའི་གྱིས་རབ་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་རྫོགས་པར་ལྷོན་
 པས། གྱིས་རབ་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་དེ་གཉིས་རྫོགས་པའི་སྒོ་ནས། བདེན་བ་དང་དེན་
 འབྲེལ་མངོན་དུ་གྱུར་བའི་དོན་ནོ། །དེ་ལྟར་ན་ས་འདིར་གྱིས་རབ་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་གསུམ་
 རྫོགས་བ་དང་། ཞི་གནས་ཇི་ཙམ་ཁྱད་ལྷགས་པ་ཙམ་གྱིས་ལྷག་མཐོང་དེ་ཙམ་དུ་
 ཁྱད་ལྷགས་པར་འབྱུང་ལ། ས་ལྷ་བར་བསམ་གཏན་གྱི་མར་ཕྱིན་ཕུལ་དུ་བྱུང་བ་
 ཐོབ་པས། དེ་ལ་བདེན་ནས་འདིར་གྱིས་ཕྱིན་ཕུལ་དུ་བྱུང་བ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་
 འགོག་བ་ལ་སྒྲོམས་པར་འཇུག་བ་ཐུན་མོང་ས་ཡིན་པ་འདི་ནས་འཕྱོང་བ་ཡིན་ནོ། །
 རིན་ཆེན་འཕྱོང་བ་ལས་ཀྱང་དུག་བ་མངོན་ཕྱོགས་ཞེས་བྱ་ཏེ། །སངས་རྒྱས་ཆོས་
 ལ་མངོན་ཕྱོགས་ཕྱིར། ཞི་གནས་ལྷག་མཐོང་གོམས་བ་ཡིས། །འགོག་བ་ཐོབ་
 པས་རྒྱས་པའི་ཕྱིར། །དེ་ཡི་རྣམ་པར་སྒྲིན་པས་ན། །རྣ་ཡི་བྱུལ་བོ་རབ་འབྲུལ་
 འབྱུང་། །ཉན་ཐོས་རྣམས་ཀྱིས་མི་འཕྱོགས་པས། །རྣག་པའི་ང་བྱུལ་ཅན་ཞི་བྱེད།

ཅེས་གསུངས་ཏེ་རབ་འབྱུང་ནི་འབྱུང་དགའ་ལོ། །གཉིས་པ་ནི། ཤེར་ཕྱིན་ལས་
 གཞན་པའི་སྤྱིན་སོགས་ཀྱི་ཚོགས་ནས་ས། འབྲས་བུའི་སར་པགོད་པ་ཤེར་ཕྱིན་ལ་
 རག་པས་པར་བཅུན་པའི་ཕྱིད་པ་ཤད་པ། ཇི་ལྟར་ཏེ་དཔེར་ན་སྤྱེས་བྱ་མིག་དང་
 རྩན་པ་གཅིག་གིས། ཡོང་པའི་ཚོགས་ཀྱན་ཏེ་མཐའ་དག །འཁྱོ་པར་འདོད་
 པ་ཡི་ཡུལ་དུ་བརྟེན་ཆུག་དུ་འཁྱེད་པར་བྱེད་པ་དེ་བཞིན་དུ། ལས་ཀྱི་སྐབས་འདིར་
 ཡང་སྒོ་ལྟེ་ཤེར་ཕྱིན་གྱིས་ཀྱང་། དེ་ཉིད་ལྟ་བུའི་མིག་ཉམས་པའི་སྤྱིན་སོགས་ཀྱི་
 ཡོན་ཏན་ནས་སྐངས་པ་ལྟེ་ཡོངས་སུ་བཟུང་ལྟ། རྒྱལ་བ་འབྲས་བུ་ཉིད་ཀྱི་གོ་འཕང་
 དུ་འཁྱོ་ལྟ། ཤེར་ཕྱིན་ནི་ལས་ཡང་དག་པ་དང་དེ་མིན་པ་གཉིས་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་
 པར་མཐོང་བ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །འཕགས་པ་ལྟུན་པ་ལས་ཀྱང་། དཔུས་ཡོང་
 དམིགས་བྱ་མེད་པ་བྱེད་པ་ཁྲག་ཁྲིག་ནས་ས། །ལས་ཡང་མི་ཤེས་གྲོང་ཁྱེར་འཇུག་
 པར་ག་ལ་འགྱུར། །ཤེས་རབ་མེད་ན་མིག་མེད་པ་རོལ་ཕྱིན་ལྟ་འདོ། །དམིགས་
 བྱ་མེད་པས་བྱང་ཆུབ་རེག་པར་རྒྱས་མ་ཡིན། ཞེས་དང་། རྟོ་རྩེ་གཅིད་པ་ལས་
 ཀྱང་། དཔེར་ན་མིག་དང་རྩན་པའི་མི་ཞིག་ཕྱན་པར་ཞུགས་ནས། ཅི་ཡང་མི་
 མཐོང་བ་བཞིན་དུ་གང་དངོས་བོར་སྒྲུང་བས་སྤྱིན་པ་ཡོངས་སུ་གདོང་བའི་བྱང་ཆུབ་
 སེམས་དཔར་བལྟ་བར་བྱའོ། །རབ་འབྱོར་འདི་ལྟ་ལྟེ་དཔེར་ན་ནམ་ལངས་ཏེ་
 ཉི་མ་ཤར་ནས་མིག་དང་རྩན་པའི་མིས་གཞུགས་ནས་པ་སྒོ་ཚོགས་དག་མཐོང་བ་དེ་
 བཞིན་དུ་གང་དངོས་བོར་སྒྲུང་བས་སྤྱིན་པ་ཡོངས་སུ་གདོང་བའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་
 དཔར་བལྟ་བར་བྱའོ། ཞེས་གསུངས་ཏེ་ཆོས་ཁྲིམས་ལ་སོགས་པ་ལ་ཡང་དེ་དང་
 འདྲའོ། །གསུམ་པ་ལ་ལ། ཟབ་མོ་ནི་དོན་བཤད་པར་དམ་བཅའ་པ། ཟབ་
 མོ་ནི་དོན་བཤད་པའི་སྒྲོད་ངོས་བཟུང་པ། དེ་ལ་བཤད་ན་ཡོན་ཏན་འབྱུང་ཆུལ།

勸法器人聽聞 辛五、宣說緣起真實 今初

云何現見緣起之真實性？釋論答云：「彼緣起實性，非吾輩無明厚翳障蔽慧眼者之境界，唯是第六地以上之境，故此不應問吾等，應問已塗善見空性安膳那藥，除無明翳，成就慧眼之諸佛菩薩。」由此當知如塗安膳那藥令眼明了，非剋其眼。如是由塗善見空性安膳那藥，令慧眼明了，非剋明眼。故此宗無誹謗聖根本定全無智慧之惡見也。

問：《般若經》與《十地經》等，豈不明說修行般若波羅蜜多菩薩見緣起性乎？故但當隨彼聖教而說。答：「聖教密意亦難解，吾輩雖依聖教亦不能說也。」此依自力解說而言。然堪為定量大士所造宣說真實義諸論，則能無倒解釋經義，要依彼論乃能了解

རྩོད་ཐུག་གི་གང་ཟག་ལ་ཉན་པར་བསྐྱལ་བ། ཉན་འབྲུང་གི་དེ་ཉིད་ཇི་ལྟར་བཤད་
 བའི་ཚུལ་ལོ། །དང་པོ་ནི། སྤངས་སྤྱུག་པ་བས་ཉན་འབྲུང་མཐོང་བ་ན། འདི་
 ལ་བཙུན་ནས་འདི་འབྲུང་བའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མཐོང་བར་ཇི་ལྟར་འབྲུང་ཞེ་ན། འདི་
 ལན་ཏུ་འབྱུལ་བར་རེའི་རང་གི་ངོ་བོ་ནི་ས་རིག་བའི་ཡིང་དོག་འབྲུག་བས། རྩོད་
 མིག་ས་ལྷས་པར་གཡོགས་པའི་བདག་ཅག་གི་ལྷལ་ཏུ་མི་འགོ་ཡི། ཏུག་པ་ལ་སོར་
 བ་ས་གོང་ས་ལ་གནས་པའི་ལྷལ་ཏུ་འབྲུང་བས། ཁོ་བོ་ཅག་ལ་དྲི་བར་བྱ་བ་མིན་གྱི།
 གང་དག་ལྟོང་ཉིད་ལེགས་པར་མཐོང་བའི་མིག་སྒྲན་ས་རིག་བའི་ཡིང་དོག་འཛེམས་.....
 བས་བསྐྱས་པའི་རྩོད་སྒྲན། མ་རིག་པའི་རབ་རིབ་ཀྱི་ཡིང་དོག་དང་བྲལ་བའི་སངས་
 རྒྱུ་དང་། བྱང་སེམས་དེ་དག་ཉིད་ལ་སྒྲུབ་པར་བྱའོ། །འདིས་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་
 དོན་མངོན་ཏུ་བྱུར་བ་ལ་འདྲི་ན། དེ་ནས་ས་ལ་དྲིས་ཤིག་ཅེས་ཐུན་བས། མིང་
 སྒྲན་བསྐྱས་པས་མིག་གསལ་ཏུ་འགྲོ་ཡི། མིག་འདོན་པ་མིན་པ་བཞིན་ཏུ་ལྟོང་ཉིད་
 མཐོང་བའི་མིག་སྒྲན་བསྐྱས་པས། རྩོད་མིག་གསལ་ཏུ་འགྲོ་བ་ཡིན་གྱི། ཡེ་ཤེས་
 ཀྱི་མིག་འདོན་པ་མིན་པར་ཤེས་ན། འཕགས་པའི་མཉམ་གཞག་ཏུ་ཡེ་ཤེས་མེད་
 ཅེས་པའི་སྒྱུར་འདེབས་ཀྱི་ལྷ་བ་ངན་པས་མི་གོས་སོ། །གལ་དེ་ལྷམ་གྱི་མདོ་དང་ས་
 བཅུ་བ་སོགས་ཀྱི་མདོ་ནས་ས་ལས། ཤེས་ཕྱིན་ལ་སྤྱོད་པའི་བྱང་སེམས་ཀྱིས་ཉན་འབྲུང་
 གི་དེ་ཉིད་མཐོང་བར་གསུངས་པ་ས་ཡིན་ནས། དེའི་ཕྱིར་ལྷང་གི་ཇེས་སྒྲུ་འབྲངས་
 ནས་ཤོད་ཅིག་ཅེ་ན། ལྷང་གི་དཔོངས་པ་ངེས་པ་ཡང་དཀའ་བའི་ཕྱིར་བདག་ཅག་
 འདྲ་བས་ལྷང་ལས་ཀྱང་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་བཟུན་བར་མི་བྱས་སོ། །རང་དབང་ཏུ་འཆད་
 བའི་དབང་ཏུ་བྱས་ནས་དེ་སྤྲོད་ཏུ་བཞེད་གྱི། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལྟོན་པའི་བཟུན་བཅས་
 ཆད་མར་གྱུར་བའི་སྤྱིས་བྱས་བྱས་ཤིང་། དེས་ལྷང་ཕྱིན་ཅི་ས་ལོག་པར་འཆད་བ་

མཐོང་བ་ལས། ལུང་གི་དགོངས་པ་ངེས་ནས་བར་སྟོན་བ་ནི། ས་རྒྱལ་བ་བ་དེ་ཡིས་
 ཆེས་ཤིན་ཏུ་ཟབ་པའི་ཆོས་ཟབ་མོ་ཆེ་ལྟར་དོགས་པ་དེ་ལྟར། འཕགས་པ་ལྷ་སྦྱུབ་
 གྱིས་ལུང་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པར་མཆེན་ནས། དབུ་མའི་བཟུན་བཅོས་ལས་མདོ་ཕྱི་
 ལུང་དང་། དེར་མ་ཟད་ལུང་ལས་གཞན་ཡང་རིགས་པ་དག་གིས་ཆོས་ནམས་ཀྱི་དེ་
 ཁོ་ན་ཉིད་ཆེས་གསལ་བར་བཟུན་བ་ཡིན་བས་ན། དེའི་ཕྱིར་འཕགས་པ་ལྷ་སྦྱུབ་ཀྱི་
 གཞུང་ལུགས་ལས། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཆེ་ལྟར་བཟུན་བ་དེ་ཁོ་ན་ལྟར། ལྷ་པའི་ཞབས་
 གྱིས་ལྷ་སྦྱུབ་དེས་ཉི་ཤར་བཟུན་པའི་ལུགས་ཆེ་ལྟར་གནས་པ་དེ་བཞིན་ཏུ་བརྟེན་བར་
 ཕྱུང་། །ཅི་སྟེ་འཕགས་པ་ལྷ་ལ་ངེས་དོན་གྱི་ལུང་གི་དོན་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པར་ངེས་
 པ་ཆེ་ལྟར་ཡོད་ཅི་ན། ལུང་ལས་ཤེས་དེ་ཡང་ཀུན་གཤམ་གསུམ་པ་ལས། ལྷོ་ཕྱོགས་
 བོད་འི་ཡུལ་དུ་ནི། །དག་སྟོང་དཔལ་ལྷན་ཆེར་གྲགས་པ། །དེ་མིང་ལྷ་ཞེས་བོད་
 པ་སྟེ། །ཡོད་དང་མེད་པའི་ཕྱོགས་འཛིག་པ། །ང་ཡི་ཐོག་པ་འཛིག་དེན་དུ། ལྷ་
 མེད་ཐོག་ཆེན་རབ་བཤད་ནས། །རབ་དུ་དགའ་བའི་ས་བསྐྱབས་དེ། །འདི་བ་ཅན་
 ཏུ་དེ་འགྲོ་འོ། །ཞེས་ངེས་དོན་གྱི་ཐོག་པ་ཡོད་མེད་ཀྱི་མཐའ་གཉིས་དང་ཡལ་བ་ལྷ་
 སྦྱུབ་ཀྱིས་འགྲེལ་བར་གསུངས་སོ། །འདི་ནི་གསེར་འོད་རས་བ་ནས་བཤད་པ།
 ལྟོན་པ་ཞུལ་བཞུགས་དུས་ཀྱི་ཡི་ཙ་བྱི་གཞོན་ཏུ་བརྟེན་དེན་པས་ཅད་ཀྱིས་མཐོང་ན་
 དགའ་བ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ཉིད་སྦྱིབ་བ་བཞེས་བ་ཡིན་དེ། སྦྱིན་ཆེན་ལས། གཞོན་ཏུ་
 འདི་ང་མུ་ལས་འདས་ནས་ཡོ་བཞི་བརྒྱ་ཡོན་བ་ན། ལྷ་ཞེས་བྱ་བའི་དགོ་
 སྟོང་དུ་གྱུར་ནས་ངའི་བཟུན་བ་རྒྱས་པར་བྱས་དེ། མཐར་རབ་དུ་དང་བའི་འོད་ཅེས་
 བྱ་བའི་ཞིང་དུ། ཡོ་ཤེས་འཕྲུང་གནས་འོད་ཅེས་བྱ་བའི་རྒྱལ་བོར་འགྱུར་འོ། །
 ཞེས་གསུངས་སོ། །དེའི་ཕྱིར་འདི་ལ་ངེས་དོན་གྱི་ལུང་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པར་ངེས་པ་

說住世六百歲。《大法鼓經》說：「一切世間樂見離車子童子，於大師滅度後，人壽八十歲，教法衰微時，轉身爲名含大師德號之苾芻，廣宏聖教，滿百歲後往生極樂世界。」覺賢上座與阿底峽尊者說，此亦是授記龍猛菩薩。蓋以樂見離車子與龍猛菩薩，是一體故。《大法鼓經》說彼苾芻位登七地，然不能成與前衆經決定相違。如有經說，四大天王證預流果，亦有經中說已成佛。如是等類，經中非一。

辛二、可說深義法器

了義諸論，唯應爲夙植通達空性種子者說，不可爲餘人說。以彼聞空性諸論，轉於空性起邪執心，當獲重大非義也。獲重大非義者，或有因不善巧故，謗毀空性而墮惡趣。或有誤解空性深義，顛倒妄執諸法全無、或全非有。初生邪見，謗一切因果等法。次

ཡོད་པར་གྱུ་བོ། །འཇམ་དབལ་གྱི་ཅ་པའི་དོག་པ་ལས་ཀྱང་། འགྲུང་བའི་དུས་
 དང་མཚན་དེ་དང་འདྲ་ལ། ཡོ་རྒྱལ་བརྒྱ་བཞུགས་པར་བཤད་དོ། །རྩ་བོ་ཆེན་
 མདོ་ལས་ཡི་ཅ་བྱི་གཞོན་ཏུ་འཇིག་དེན་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་མཐོང་ན་དགའ་བ་འདི། ལྷོན་
 པ་འདས་ནས་ཡོ་བརྒྱད་ཅུ་པ་ལ་བསྟན་བ་ཉམས་བའི་ཆོ། ལྷོན་པའི་མཚན་འཆང་
 བའི་དགོ་སྟོང་དུ་གྱུར་ནས་བསྟན་བ་རྒྱས་པར་བྱས་དེ། ཡོ་བརྒྱ་ཡོན་པའི་འོག་དུ་
 འདས་ནས་བདེ་བ་ཅན་དུ་སྟེ་བར་གསུངས་སོ། །འདི་ཡང་སྟོབ་དཔོན་འདིའི་ལུང་
 བསྟན་དུ་གནས་བདན་བྱང་བཟང་དང་། རོ་བོ་ཆེན་བོ་བཞེད་དེ་ཡི་ཅ་བྱི་མཐོང་ན་
 དགའ་བ་སྐྱེ་སྐྱུ་དང་རྒྱུད་གཅིག་དུ་བཤད་པ་ལ་བདེན་པའོ། །རྩ་བོ་ཆེ་ལས་དགོ་སྟོང་
 དེས་བདན་པ་བར་བཤད་དོ། །དེ་ལྟར་བཤད་པ་དང་སྔ་མ་ནམས་འགལ་བར་སྐྱབ་
 མི་རྣམས་དེ། རྒྱལ་ཆེན་འགའ་ཞིག་ལུང་ཁ་ཅིག་ལས་རྒྱན་ཉུགས་སུ་བཤད་པ་དང་།
 ལུང་གཞན་དུ་སངས་རྒྱས་སུ་བཤད་པ་ལྟ་བུ་གསུང་རབ་ལ་དུ་མ་ཞིག་སྟང་བའི་ཕྱིར་
 རོ། །ཀུན་གྱིས་བཞི། དེས་པའི་དོན་བྱི་བསྟན་བཅོས་དེ་ཡང་སྔར་གོམས་པར་རྒྱད་
 ལ་སྟོང་ཉིད་དོགས་པའི་ས་བོན་བཞག་པ་ནམས་ཉིད་ལ་བསྟན་པར་བྱའི། གཞན་
 དག་ལ་ནི་མ་ཡིན་དེ། དེ་དག་གིས་སྟོང་ཉིད་སྟོན་པའི་གཞུང་ཉན་དུ་ཐེན་ཀྱང་།
 སྟོང་ཉིད་ལ་ཡོག་པར་ཉུགས་པའི་བསམ་པ་དང་ཐུན་བས། དོན་མ་ཡིན་པ་ཆེན་བོ་
 དང་ཐུན་པར་འགྲུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །དོན་མ་ཡིན་པ་ཆེན་བོར་འགྲུར་ཅུལ་ནི།
 དེས་འགའ་ནི་མི་མཁས་བས་སྟོང་ཉིད་སྟངས་ནས་ངན་འགྲོར་འགྲོ་དོ། །དེས་
 འགའ་ནི་རང་བཞིན་གྱིས་མ་གྲུབ་པའི་སྟོང་པའི་དོན་ནི། ཆོས་འདི་ནམས་མེད་པ་
 ཉིད་དང་། ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་སྟུང་དུ་ཕྱིན་ཅི་ཡོག་དུ་དེས་པར་བཟང་ལྟེ། རྒྱ་
 འབྲས་ཀྱི་དངོས་བོ་ཐམས་ཅད་ལ་སྐྱར་བ་འདེབས་པའི་ཡོག་ལྟ་དང་བོར་བསྟེན་ནས།

著不捨，展轉增長。如云：「不能正觀空，鈍根則自害，如不善咒術，不善捉毒蛇。」

《顯句論》釋此云：「要不墮於損減世俗邊，不違害如影像之業果。要不墮於增益勝義邊，知唯無自性，乃能有業果。」若與此相違，說爲隨常斷二邊。又說：「妄計諸行非有是爲邪見」，故無與非有，言雖異而無之行相則無差別。《四百論》云：「一墮於惡趣，正見證寂滅。」釋云：「不善士夫聞無我法，由生謗毀及起邪執，應墮惡趣。」說彼二種俱墮惡趣。起邪執者，謂執空性爲非有義，由是若無簡擇最微細義之慧力，妄矜爲有，於不適自機之甚深義文，強作勝解，必當引生重大非義。故於此處應極慎之。

問：「何種機可說空性，何種人不應說空性，此既難決定，爲以何方便能了知耶？」

དེ་ནས་དེ་མི་གཏོང་བར་གོང་ནས་གོང་དུ་འཕེལ་བར་བྱེད་དེ། །ཕྱིང་བ་ཉིད་ལ་ལྟ་
 ཉེས་ན། །ཤེས་རབ་ཆུང་ནས་ས་མུང་བར་འགྱུར། །ཇི་ལྟར་སྤྱུལ་ལ་བརྒྱུ་ཉེས་
 དང་། །རིག་པུགས་ཉེས་པར་བསྐྱབས་པ་བཞིན། །ཞེས་པའི་འགྲེལ་བ་ཆོག་
 གསལ་ལས་ཀྱང་། །ཀུན་རྫོབ་པ་ལ་སྤྱད་འདེབས་ཀྱི་མཐར་མི་ལྟུང་བ་ལ། །གཟུང་
 བརྟན་དང་འདྲ་བའི་ལས་འབྲས་ལ་གཞོན་པ་མ་བྱས་པ་དགོས་པ་དང་། །དོན་དམ་
 བར་སྒྲོ་འདོགས་པའི་མཐར་མི་ལྟུང་བ་ལ། །དངོས་པོ་རང་བཞིན་མེད་པ་ཁོ་ན་ལ་
 ལས་འབྲས་མཐོང་བ་དགོས་པར་གསུངས་ཤིང་། །དེ་གཉིས་ལས་བརྒྱུན་པ་ནི་རྟག་
 ཆད་ཀྱི་མཐར་ལྟུང་བར་བཤད་ལ། །འདྲ་བྱེད་ནས་ས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པར་རྟག་ན་ཡོག་
 བར་ལྟ་བར་གསུངས་པས། མེད་པ་དང་། ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་ལ་ཆོག་གི་ཁྱད་པར་
 ཡོད་ཀྱང་། མེད་པའི་ནམས་པ་འཆར་བ་ལ་ཡིད་ཞིབ་པར་གཏད་ཀྱང་ཁྱད་པར་ཅི་
 ཡང་མེད་དོ། །བཞི་བརྒྱ་པའི། གཅིག་ནི་ངན་འགྲོ་ཉིད་འགྲོ་ལ། །ཐ་མལ་མ་
 ཡིན་ཞི་ཉིད་དུའོ། །ཞེས་པའི་འགྲེལ་བར་དམ་པ་མ་ཡིན་པ་གང་ཞིག་བདག་མེད་པའི་
 ཆོས་ཉན་པ་དེ་ནི། །སྤངས་པ་དང་ཕྱིན་ཅི་ཡོག་དུ་རྟོཾ་བས་ངན་འགྲོ་ཁོ་ནར་འགྲོ་ལ།
 །ཞེས་གཉིས་ཀྱང་འགྲོར་འགྲོ་བར་བཤད་དེ། །ཕྱིན་ཅི་ཡོག་དུ་རྟོགས་པ་ནི་སྤྱིང་བའི་
 དོན་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པའི་དོན་དུ་བརྒྱུང་བའོ། །དེས་ན་ཤིན་དུ་སྤྱིང་བའི་དོན་འབྱེད་
 བའི་སྒྲོ་འི་མཐུ་མེད་བཞིན་དུ། །ཡོད་པར་མངོན་པའི་ང་གྱལ་ཅན་གྱིས། །རང་གི་
 དབང་པོ་དང་མི་འཆམ་པའི་ཟབ་དོན་གྱི་ཆོག་ཙམ་ལ་མེས་པ་ལྟར་སྤྱང་བྱགས་དྲག་
 བར་བྱེད་པ་ནི། །དོན་མ་ཡིན་པ་ཆེན་པོ་འདྲན་པར་བྱེད་པས་གནས་འདི་དག་ལ་
 ཟབ་པར་བྱའོ། །ཡང་ཇི་ལྟར་འདི་ལ་སྤྱིང་བ་ཉིད་བསྟན་པར་འོས་སོ། །གང་
 ཟག་འདི་ལ་སྤྱིང་བ་ཉིད་བསྟན་པར་མི་བྱའོ་ཞེས་ངེས་པར་དགའ་བ་འདི་ཇི་ལྟར་ངེས་

ཁྱེད་ཀྱི་སྐྱོ་བ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
 བ་ཉིད་ཐོས་ནས། ཁྱེད་ཀྱི་རབ་དྲ་དགའ་བ་ཡང་
 དང་ཡང་དྲ་འབྲུང་། ཁྱེད་ཀྱི་དགའ་བ་ལས་བྱུང་

「答：「由外相狀即能了知」，頌曰：

『若異生位聞空性，內心數數發歡喜，由喜引生淚流注，周身毛孔自動豎，彼身已有佛慧種，是可宣說真性器，當為彼說勝義諦，其勝義相如下說。』

ཁྱེད་ཀྱི་སྐྱོ་བ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་ལྟ་བུ་
 བ་ཉིད་ཐོས་ནས། ཁྱེད་ཀྱི་རབ་དྲ་དགའ་བ་ཡང་
 དང་ཡང་དྲ་འབྲུང་། ཁྱེད་ཀྱི་དགའ་བ་ལས་བྱུང་

諸異生初發業時，無倒聽聞空性言教。若彼聞已於此言教，內心數數引發歡喜，由此歡喜流淚、毛豎。則知此人有正覺慧無分別智種，即通達空性之種子。此人即是阿遮利耶可為宣說真實義之法器。當為此人宣說真勝義諦。勝義諦行相下當廣說。此等相狀要由無倒聽聞空性言教、及聽已了解之所引生。若聞而未解，或了解而無彼相狀，雖暫不知是否甚深法器。然若能不違善知識之教誡，亦是堪新植通達空性功能之法器也。

辛三、說後引發功德

為堪聞者宣說空性，非空無果。頌曰：

「彼器隨生諸功德，常能正受住淨戒，勤行布施修悲心，並修安忍為度生，

善根迴向大菩提，復能恭敬諸菩薩。」

彼聞空性見，非但不於空性起顛倒執，引生無義，且能隨行所聞，引生功德。謂彼法器，聞空性見如獲寶藏，為令空見於餘生中不退失故，常能正受安住淨戒。彼作是念

མཆི་མས་མིག་བཟླ་ན་ཞིང་། ཁྱེད་ཀྱི་བ་སྐྱོ་ལྟ་བུ་
 བར་འབྲུང་བ་གང་ཡིན་པ། རི་ལ་ཐོགས་པའི་

བར་ཤུམ་ཤིན། དེ་ནི་ཕྱི་རོལ་གྱི་མཚན་མ་རྣམས་ཀྱིས་ངེས་ཤུམ་པར་ཕྱོན་པ་ནི།
 སེ་སེ་སྒྲེ་བོ་ལས་དང་བོ་བའི་ཤུམ་ནང་སྤོང་བ་ཉིད་ཀྱི་གཏམ་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པ་.....
 ཐོས་པ་ན། དེ་ཐོས་པ་ནས་ནང་ཏུ་གཏམ་དེ་ལ་རབ་ཏུ་དགའ་བ་ཡང་དང་ཡང་ཏུ་
 འབྱུང་བ་དང་། རབ་ཏུ་དགའ་བ་དེ་ལས་ལྷང་བའི་མཚི་མས་མིག་བརྒན་པ་དང་།
 ལུས་ཀྱི་བ་སྦྱ་ལྡང་བ་སྒྲེ་བར་འབྱུར་བ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཡ། རྩོགས་བའི་སངས་རྒྱས་
 ཀྱི་རྩོམ་པར་མི་རྟོག་པ་ཡི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ས་བོན་སྤོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་ས་བོན་ཞེས་པ་...
 ཡོད་ཡ། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་སྒྲོབ་དབོན་མཁས་པས་ཉེ་བར་བསྟན་པའི་རྩོད་ནི་གང་ཟག་
 དེ་ཡིན་ནི། གང་ཟག་དེ་ལ་འཆད་པར་འབྱུར་བའི་མཚན་ཉིད་ཅན་གྱི་དམ་བའི་དོན་
 གྱི་བདན་པ་བསྟན་པར་བྱའོ། །འདྲི་ནི་སྤོང་ཉིད་ཀྱི་གཏམ་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པ་ཐོས་པ་
 དང་། དེ་མི་གོ་བ་མིན་པ་གཉིས་ཚོགས་ནས་ལུས་ཀྱི་མཚན་མ་དེ་རྣམས་སྒྲེ་བར་
 ལྡང་ན། རྟགས་མི་འབྲུལ་བ་ཡིན་གྱི། དོན་མི་གོ་བ་དང་། ག་ཡང་མཚན་མ་དེ་
 རྣམས་མི་སྒྲེ་ན་དེ་ཞིག་ཟབ་མོའི་སྤོང་ཏུ་ངེས་མི་ཤུས་ཀྱང་། ལྷ་མ་དམ་པའི་བསྒྲོ་བ་
 ལས་མི་འདའ་ན། སྤོང་ཉིད་རྟོགས་པའི་རིགས་རྣམས་མང་བོ་གསུམ་ཏུ་འཛོག་པའི་
 སྤོད་ཏུ་ཅང་ངོ། །གསུམ་པ་ནི། ལྷ་མ་བཤད་པའི་ཉན་པ་བོ་དེ་ལ་ནི་སྤོང་ཉིད་བསྟན་
 པ་འབྲས་བུ་མེད་པར་མི་འབྱུར་ནི། དེ་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། འདྲི་ལྷ་མ་ཉན་པ་བོ་དེ་
 ལ་སྤོང་བ་ཉིད་ཏུ་འཛོན་པ་ཕྱིན་ཅི་ཡོག་གིས་བསྐྱེད་པའི་དོན་མ་ཡིན་པ་དང་ལྷ་མ་པར་...
 མི་འབྱུར་བ་འབའ་ཞིག་ཏུ་མ་ཟད་གྱི། སྤོང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་མ་ཉན་པ་དེའི་རྩིས་སྤྱ་འགྲོ་
 པ་ཉི་འབྲས་བུའི་ཡོན་ཏན་རྣམས་ཀྱང་འབྱུང་ངོ། །འབྱུང་ཚུལ་ནི་ལྷ་མ་ཞེ་ན། སྤོད་
 ལྷ་མ་དེ་སྤོང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་མ་ཉན་པ་ལ་གཏོར་རྩྭ་པ་དང་འདྲ་བར་སེམས་ཤིང་། ལྷ་མ་
 དེ་སྒྲེ་བ་གཞན་ཏུ་ཡང་མི་ཉམས་པར་བྱ་བའི་ཕྱིར། རྟག་ཏུ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཡང་དག་

མེད་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་

མེད་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་

མེད་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་

：我若犯戒，必以此而墮惡趣，致空見爲之間斷，故能受戒守護不犯。此言犯戒，不限先受，淨戒違品諸自性罪，皆是犯戒也。又作是念：我縱能嚴持淨戒生諸善趣，倘生貧家，缺乏飲食衣服醫藥資生之具，恆須追求，則聽聞空見及修習空義皆將間斷。遂於前說上下福田盡力供施。復作是念：此空性見要以如上所說大悲攝持，方能引生佛果。故

入中論善顯密意疏

卷四 釋第六勝義菩提心之一

མེད་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་

མེད་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་

མེད་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་

恆修大悲心而爲根本。復作是念：由瞋恚力能墮惡趣，能壞善根，能令顏色極不可愛，緣此令諸聖者不生歡喜。故當修安忍。又見持戒等善根，若不數數迴向一切種智，則非成佛之因，亦不能恆感身及資財無量妙果。故持所有戒等善根，爲度衆生出生死故，迴向菩提。又見二乘等不能如諸菩薩宣說甚深緣起，故於諸菩薩所起極敬重心。

མེད་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་

མེད་པ་དེ་ཡི་ཐུག་པ་

བར་ཐུངས་ནས་གནས་བར་འགྱུར་དེ། དེ་ཡང་བདག་ཚུལ་ཁྱིམ་མེས་འཆལ་བའི་ཁྱེན་
 གྱིས་ངན་འགྲོར་སྤང་ན། རྩོད་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་པ་རྒྱན་ཆད་པར་འགྱུར་རེ་སྟེ་མ་ནས་ཚུལ་
 ཁྱིམ་མེས་དེ་མི་ཉམས་པར་སྤང་བ་ཡིན་ནོ། །ཚུལ་ཁྱིམ་མེས་འཆལ་བ་ལ་ནི་སྟེན་
 ཏུ་ཚུལ་ཁྱིམ་མེས་པ་མི་དགོས་ཀྱི། ཚུལ་ཁྱིམ་མེས་ཀྱི་མི་མཐུན་ཕྱོགས་རང་བཞིན་
 གྱི་ཁ་ན་མ་གྱོ་བ་ཡང་ཚུལ་འཆལ་ལོ། །བདག་ཚུལ་ཁྱིམ་མེས་བསྐྱངས་པས་བདེ་འགྲོར་
 སྟེས་ཀྱང་། དབུལ་བར་གྱུར་ནས་བཟའ་བདུང་དུ་སྟོན་དང་གོས་ལ་སོགས་པའི་
 འཆོ་བའི་ཡོ་བྱད་ཀྱིས་སྟངས་ན། དེ་འཆོལ་བ་ལྟར་ཡོན་ནས་རྩོད་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་པ་ཉན་
 པ་དང་། དེའི་དོན་སྟོས་པ་སོགས་རྒྱན་ཆད་པར་འགྱུར་རེ་སྟེ་མ་ནས་། སྤང་
 བཤད་པ་རྩུར་ཡང་མར་གྱི་ཞིང་ལ་སྟོན་པ་གདོང་བར་འགྱུར་རོ། །རྩོད་ཉིད་ཀྱི་
 ལྷ་པ་སྤང་བཤད་པའི་སྟོང་ཆེ་ཆེན་བོས་ཟིན་པ་ནི་སངས་རྒྱས་ཉིད་འདྲིན་པར་བྱེད་ཀྱི།
 གཞན་ཏུ་ནི་མ་ཡིན་ནོ་སྟེ་མ་ནས་ཅ་པ་སྟོང་ཆེ་ཆེན་པོ་ལ་སོགས་པ་ཉན་པར་བྱེད་ནོ། །
 ཁྱ་པས་ནི་ངན་སྟངས་ཏུ་འགྲོ་བ་དང་དགེ་པ་འཛོམས་ལ། མདོག་གིན་ཏུ་མི་སྤྱག་པ་
 འཁོབ་པར་བྱེད་པས་དེའི་ཁྱེན་གྱིས་འཕགས་པ་ནམས་མཉེས་པར་མི་འགྱུར་རེ་སྟེ་མ་
 ནས་བཟོད་པ་སྟོན་པར་བྱེད་ནོ། །ཐམས་ཅད་མཐུན་པར་ཡང་ཡང་མ་བཟུས་པའི་
 ཚུལ་ཁྱིམ་མེས་ལ་སོགས་པ་ནི། སངས་རྒྱས་ཐོབ་པའི་རྒྱ་དང་། ལུས་དང་ལོངས་སྟོན་
 ལ་སོགས་པའི་འབྲས་བུ་དཔག་ཏུ་མེད་པ་རྒྱན་མ་ཆད་པར་འགྱུར་བར་མི་འགྱུར་བས།
 ཚུལ་ཁྱིམ་མེས་ལ་སོགས་པ་དེ་ཡི་དགེ་པ་ཡང་འགྲོ་བ་འཁོར་བ་ལས་སྟོལ་པར་བྱ་.....
 པའི་ཕྱིར་ཏུ་བྱང་ཆུབ་ཏུ་ཡོངས་སུ་སྟོ་བར་བྱེད་ནོ། །བྱང་སེམས་མ་གཏོགས་པ་
 ཉན་རང་ལ་སོགས་པ་གཞན་དག་གིས་དེན་འབྲེལ་ཟབ་མོ་བྱང་སེམས་བཞིན་ཏུ་སྟོན་.....
 མི་ཉམས་པར་མགྲོང་ནས། རྩོགས་པའི་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ནམས་ལ་གིན་ཏུ་གུས་

得空見諸大乘人，由生清淨正見，於修廣大行品起極敬重，此是最應稱讚之處。菩提心釋云：「由知諸法空，復能說業果，此爲最甚奇，此乃極希有。」是故必須永離二種非器或不信解而生毀謗，或似信解而以正理破除一切因果等法。即依無自性之空見，了達一切能作所作諸法極爲應理也。若非如是，自謂已得正見，而於持戒等一切業果建立，見如兔角之花紋，謂彼等行是對未知了義者說，已知了義即不須彼。此乃妄執，一切皆是分別所作，一切分別皆是著實之相執故。便同支那堪布，摧毀一切善根也。或有妄說：就亂識前暫許取捨。若於分別仍分是否實執二類，則說破自性之正理能破一切境，便成誑語。若不分二類，則見行二種分別，應互相違害勢同水火。其安立取捨處之亂識，與能安立者，並所安立法，皆應無處安立。縱作此等亂說，適成前引諸論之敵者也。

བར་བྱེད་དོ། །ཕྱོད་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བའི་གོ་བ་བཀའ་དྲུག་སོང་བའི་ཐོག་ཆེན་བ་ཡ་ནི།
 ལྷར་བཤད་བ་རེ་ལྷ་ཡུའི་གོ་བ་ནས་དག་ནས་སྦྱེས་ནས་བྱ་ཆེ་པའི་ཕྱོགས་ནས་སྦྱེས་སྦྱོར་བ་ཡ་
 ལྷ་བ་ཡ་ལྷ་ཉིད་ཀྱི་སྒྲུབ་པར་འགྱུར་ལ། དེ་ནི་ལྷ་ཉིད་ཀྱི་སྒྲུབ་པར་བཤད་པའི་གནས་ཡིན་ཏེ།
 བྱང་ཆུབ་སེམས་འགྲེལ་ལས། ཆོས་ནས་སྦྱོང་བ་འདི་ཤེས་ནས། །ལས་དང་
 འབྲས་བྱ་ལྟོན་པ་གང་། །ངོ་མཚར་བས་ཀྱང་འདི་ངོ་མཚར། །ཆེད་བྱང་བས་
 ཀྱང་འདི་ཆེད་བྱང་། །ཞེས་གསུངས་ཏེ། སྦྱོང་གི་ཁྱད་གཉིས་པོ་མི་མས་ནས་སྦྱོང་
 བ་དང་། མོས་བ་ལྷར་སྦྱང་ཡོད་ཀྱང་རིགས་བས་སྐྱེ་འབྲས་ཐམས་ཅད་པག་ག་པར་
 གོ་བའི་སྦྱོན་གཉིས་སྦྱངས་ལ། རང་བཞིན་མེད་པའི་སྦྱོང་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བ་ཉིད་ལ་བརྟེན་
 ནས་བྱ་བྱེད་ཐམས་ཅད་ཆོས་འཐད་པར་རྟོགས་པ་ཞིག་ལ་འོང་བ་ཡིན་ནོ། །དེ་ལྷ་བ་
 ཡིན་ན་ལྷ་བ་ཆེད་པའི་ཕྱགས་སུ་བྱས་པ་ན། ཆུལ་ཁྲིམས་ལ་སོགས་པའི་ལས་
 འབྲས་ཀྱི་ནས་གཞག་ཐམས་ཅད། རི་བོང་གི་རྒྱུ་ལྟེན་མ་བཟང་བ་བཞིན་དུ་སང་
 ནས། དེ་འདྲ་བ་ནི་ངེས་དོན་མ་གོ་བ་ནམས་ཀྱི་སྤྱིར་ཡིན་གྱི། ངེས་དོན་གོ་བ་
 ལ་མི་དགོས་ཏེ། དེ་དག་ཐམས་ཅད་རྟོག་པས་བྱེད་ལ་རྟོག་པ་ཐམས་ཅད་བདེན་ཞེན་
 གྱི་མཚན་འཛོན་ཡིན་པའི་སྤྱིར་རོ་སྒྲུབ་དུ་འཛོན་ཞིང་། གྱུ་ནག་གི་ན་ཤང་ལྷར་དགོ་
 བ་ཐམས་ཅད་འཛོམས་ལ། །ཁ་ཅིག་འཁྱུལ་ངོར་རེ་ཞིག་ལ་སྒྲུང་དོར་བྱེད་ཐེར་ཡང་།
 རྟོག་པ་ལ་བདེན་འཛོན་ཡིན་མེན་གཉིས་བྱེད་ན་ནི། རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་འགོག་
 པའི་རིགས་བས་ཡུལ་ཐམས་ཅད་འགོག་པ་ཅལ་ཅལ་ཡིན་ལ། གཉིས་སུ་མི་བྱེད་
 ན་ནི་ལྷ་བ་དང་སྦྱོང་ཕྱོགས་ཀྱི་རྟོག་པ་གཉིས་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་གཞོད་པ་སྦྱེལ་བ་ཆ་
 ཟང་ལྷར་འགྱུར་བའི་སྤྱིར་དང་། གཞག་སའི་འཁྱུལ་ངོ་དང་། འཛོག་མཁའ་
 དང་དེར་འཛོག་གྱུ་ནམས་ཀྱང་འཛོག་ས་མེད་པ་ལ་དེ་སྐད་སྦྱོང་བ་ནི་སྒྲུབ་སྒྲུབ་ཡིན་པས།

八

[illegible][illegible]

ம. ௨. ப. ௨. ப. ௧. ௨. ௩. ௪. ௫. ௬.

ལྷ་མོ་གཞུང་དེ་ནས་མ་གྱི་ཕྱོགས་སུ་མ་ཉིད་འཛོན་པའོ། བཞི་པ་ནི། དེ་ལྷ་རྒྱུ་
 ལོང་དུ་བཤད་པ་ལྷ་རྒྱུ་ཟེས་པ་དང་། ལྷ་ཆེ་པའི་ཚུལ་ལ་མཁས་པའི་སྤྱེ་བོས་ནི།
 ལྷ་རྒྱུ་རིང་བོར་བར་མེད་པར་ཟེས་པ་དང་ལྷ་ཆེ་པའི་ཕྱོགས་ཀྱི་དགེ་བའི་ཚོགས་ནས་ས་
 མོ་སྤྱི་སར། དེས་པར་བསམས་ནས་རིམ་གྱིས་རབ་དུ་དགའ་བའི་ས་ནི་སྤོབ་
 འགྲུར་བས། ས་རབ་དགའ་དེ་ནི་དོན་དུ་གཉེར་བས་འཆད་པར་འགྲུར་བའི་ཟེབ་
 མོ་དེ་ལས་འདི་མཉམ་པར་གྱིས་ཤིག་ཅེས་ཉན་པར་བསྐུལ་བའོ། །དེ་ཡང་བཞི་བརྒྱ་
 པའི་འགྲེལ་བ་ལས། རང་བཞིན་སྤོང་བ་ཉིད་ཀྱི་གདམ་ལ་གྲུ་པར་འགྲུར་ན་དེ་
 དེ་དང་མཐུན་པའི་རྒྱུ་ཉིད་པར་བསྐུལ་བའི་སྒོ་ནས། རི་ལྷ་རྒྱུ་ལ་ཉིད་ལ་དང་
 བ་འཕེལ་བར་འགྲུར་བ་དེ་ལྷ་རྒྱུ་ཞིང་། སྤྱིང་རྒྱུ་ཆེ་པ་དང་། བཅོམ་ཐུན་འདས་
 དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་བྱས་བ་གཞུང་ཞིང་། འདམ་ཉིད་ཀྱི་དམ་པའི་ཚོས་ཀྱི་བར་
 ཆད་ཀྱི་སྤྱེ་མཚན་གཡང་ས་ཆེན་པོ་དེ་སྤྱེ་ཡངས་སུ་སྤང་བར་འདོད་པས། ཡང་བ་ལ་
 བཞེན་པ་དང་སྤྱིན་པར་དགའ་བ་ཡང་སྤྱིན་པ་དང་། བསྐུ་བའི་དངོས་པོ་བཞིས་གྲང་
 བསྐུ་བ་བྱ་ཞེ། དམ་པའི་ཚོས་འདི་འབད་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱིས་སྤྱེ་བོ་དམ་པའི་ཚོས་
 ཀྱི་སྤོང་དུ་གྲུར་པ་ལ་ཉིད་པར་བཅུན་པར་བྱའོ། ཞེས་གསུངས་པ་ལྷ་རྒྱུ་ཚོས་འདི་
 འབད་བ་ཆེན་པོས་བཅུན་དགོས་པར་གསུངས་དེ། སྤོང་མིན་གྱི་སྤོང་གཉིས་དང་བྲམ་
 བ་ལའོ། །ཆོས་པ་ཡོད་པའི་རི་ལྷ་པ་བཞིན་མི་གོ་བོ་ལ་ཡང་། དོན་འབྲེལ་གྱི་
 དེས་པ་ལ་མི་གཞོད་པའི་ཐམས་ཅད་ནས་བཤད་པར་བྱའོ། །འཆད་པ་བོ་ལེགས་
 པར་ཤེས་པས་ཉན་པ་བོ་སྤོང་ཅེས་ཡན་ཆད་ལ་འཆད་པ་ནི་བསོད་ནམས་ཤིན་
 དུ་ཆེ་ཞེ། མདོ་ཀུན་ལས་བདུས་པ་ལས། ཆོས་ཟེབ་མོ་ལ་མོས་པས་བསོད་
 ནམས་ཐམས་ཅད་སྤྱད་པ་ཡིན་དེ། སངས་བྱུང་སུ་མ་གྲུབ་ཀྱི་པར་དུ་འཛིག་དོན་པ་

：「曼殊室利，若諸菩薩無善巧方便，經百千劫修行六波羅蜜多。若復有人聞此正法，生疑心者，所得福德尚多於彼。何況無疑而正聽聞及以書寫、受持、講說、爲他開示。」《能斷金剛經》云：「佛告善現，於汝意云何，殑伽河中所有沙數，設有如是沙等殑伽河，是諸殑伽河沙寧爲多不？善現答言：甚多世尊，諸殑伽河尚多無數何況其沙。佛言善現，吾今告汝，若善男子善女人，以妙七寶，盛滿爾殑伽河沙等世界，奉施如來，是善男子善女人，由此因緣所生福聚寧爲多不？善現答言：甚多世尊，甚多善逝。世尊告曰：若復有人，於此法門，乃至四句伽陀，受持讀誦廣爲他說，所生福聚甚多於前。」

དང་འཇིག་རྟེན་ལས་འདས་པའི་སྤྱན་རྒྱས་ཚོགས་པ་ཐམས་ཅད་འབྱུང་པར་འབྱུང་རྟེ།
 རྟེན་རྟོག་པོ་ཆེས་ཤིན་པའི་མདོ་ལས་བྱུང་བ། འཇམ་དབལ་བྱང་རྒྱལ་སེམས་དབའ་
 ཐམས་ལ་མཁས་པ་དང་བྱལ་བས། བསྐལ་བ་བརྒྱ་རྒྱུ་ཏུ་པ་རེ་ལ་དུ་ཕྱིན་པ་དུག་
 ལ་སྤྱད་པ་ལས། གང་གིས་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲུངས་འདི་ཐེ་ཆོས་དང་བཅས་བས་ཉན་པ་
 འདི། བསྟན་ནམས་དེ་བས་ཆེས་མང་དུ་སྟེན་ན་གང་ཐེ་ཆོས་མེད་པར་ཉན་པ་ལྟ་ཅི་
 གྲོས། གང་ཡི་གེར་བྱིས་ནས་ལུང་འབྲེགས་པ་དང་འཆང་བ་དང་། གཞན་དག་
 ལ་ཡང་རྒྱ་ཆེར་རབ་དུ་ཕྱོན་པ་ལྟ་ཅི་གྲོས། ཞེས་གསུངས་སོ། །དེ་རྗེས་ཀྱི་འཇོག་པ་
 ལས་ཀྱང་། བཅོམ་ཐུན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་རྩལ་ཏེ། རབ་འབྱོར་འདི་ཇི་སྟེན་དུ་
 སེམས། གཞུང་གི་བྱེ་མ་སྟེན་གང་ཇི་སྟེན་པ་གཞུང་གི་ཡང་དེ་སྟེན་དུ་བྱུང་ན།
 གང་དེ་དག་གི་བྱེ་མར་བྱུང་བ་དེ་མང་བ་ཡིན་ནས། རབ་འབྱོར་བྱིས་གསོལ་བ་
 བཅོམ་ཐུན་འདས་གཞུང་གི་བྱེ་མ་སྟེན་དུ་བྱུང་བ་དེ་དག་ཉིད་ཀྱང་མང་བ་ལཱ་ན། དེ་དག་
 གི་བྱེ་མར་བྱུང་བ་ལྟ་གྲོས་ཀྱང་ཅི་འཆལ། བཅོམ་ཐུན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་རྩལ་བ།
 རབ་འབྱོར་ཁྱོད་ལ་བསྒོ་འོ། །ཁྱོད་ཀྱིས་ཁོང་དུ་ཆུད་པར་བྱའོ། །གཞུང་གི་འཇོག་
 དག་གི་བྱེ་མ་ཇི་སྟེན་པ་དེ་སྟེན་གྱི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས། རྩིས་བཤམ་བྱད་མེད་ལ་ལས་
 རིན་པོ་ཆེ་ལྟ་བུར་བྱིས་རབ་དུ་བཀང་ལྟེ། དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་ལ་སྤྱིན་པ་བྱིན་ན།
 རྩིས་བཤམ་བྱད་མེད་དེ་གཞི་དེ་ལས་བསྟོན་ནམས་མང་དུ་སྟེན་དམ། རབ་འབྱོར་བྱིས་
 གསོལ་པ། བཅོམ་ཐུན་འདས་མང་ལགས་སོ། །བདེ་བར་གཤེགས་པ་མང་ལགས་
 སོ། །བཅོམ་ཐུན་འདས་ཀྱིས་བཀའ་རྩལ་བ། གང་ཞིག་ཆོས་ཀྱི་རྣམ་གྲུངས་
 འདི་ལས་ཐ་ན་ཆོག་བཞིའི་ཆོགས་སུ་བཅད་པ་ཅམ་བརྒྱང་ལྟེ། གཞན་དག་ལ་ཡང་
 བཅུན་ན་དེ་བས་བསྟོན་ནམས་ཆེས་མང་དུ་སྟེན་རྟེ། ཞེས་གསུངས་སོ། །ཞེས་དང་།

「《如來藏經》於說上品十不善法後云：「假使衆生具足彼等，若能悟入諸法無我，信解諸法本來清淨，則彼衆生必不墮惡趣。」《降魔品》亦云：「若有苾芻了知一切諸法最極調伏，了知衆罪前際性空，則能滅除犯戒憂悔，令不堅固。於無間罪尚能超勝，況犯軌則尸羅微細邪行。」《未生怨王經》云：「諸造無間罪者，若能聞此正法信解修行，我不說彼業是真業障。」此等是說：若講說聽聞，及餘時中，信解思惟甚深法義之勝利。要具二緣方能獲得所說勝利。一、發清淨心，謂不顧戀名利恭敬等。二、不倒說，謂不倒執所說法義。若具二過，或隨一過，皆能障礙無量功德。世親論師云：「故若顛倒說法，及心雜染，希求利養恭敬名聞而說法者，失壞自身大福德聚。」其聞法者，發清淨心，與不倒說法義，亦極重要。

དེ་བཞིན་གཤེགས་པའི་མཛོད་ཀྱི་མདོ་ལས་མི་དག་བཅུ་ཆེན་པོ་ནམས་པ་གངས་ནས།
 དེ་དག་དང་ལྡན་པས་བདག་མེད་པའི་ཆོས་ལ་འཇུག་ཅིང་། ཆོས་ཐམས་ཅད་གདོད་
 ས་ནས་དག་པར་དད་བ་དང་མོས་པའི་སེམས་ཅན་དེ་ངན་སོང་དུ་མི་འགྱོའོ་ཞེས་.....
 གསུངས་པ་དང་། བདུད་འདུལ་བའི་ལེབ་ལས། དག་སྤོང་གང་གིས་ཆོས་ཐམས་
 ཅད་ཤིན་དུ་དུལ་བར་ཤེས་ཤིང་། ཉེས་པ་ནམས་ཀྱི་ཐོག་མའི་མཐའ་ཡང་རང་བཞིན་
 གྱིས་དབེན་བར་ཤེས་དེ། ཉེས་པ་བྱང་བའི་འགྱོད་པ་སེལ་ཞིང་བདན་པོར་མི་བྱེད་
 བས་མཚམས་མེད་པ་ཡང་གནོན་ན། ཆོག་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་ལ་ལོག་པར་ཞུགས་པ་
 ལྷན་ཆོགས་ལྟ་ཅི་སྟེས། ཞེས་གསུངས་པ་དང་། མ་སྤྱེས་དགའི་མདོ་ལས།
 མཚམས་མེད་བྱེད་པས་དམ་བའི་ཆོས་འདི་ཐོས་ནས་འཇུག་ཅིང་མོས་ན། དེའི་ལས་
 དེ་ལས་ཀྱི་སྒྲིབ་པ་ཡིན་ཞེས་ང་མི་སྟོལ། ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་དེ་འཆད་ཉན་བྱེད་
 པ་དང་། དེ་མིན་པའི་སྐབས་སུ་ཡང་དོན་ཟབ་མོ་ལ་མོས་པ་དང་སེམས་པའི་ཕན་
 ཡོན་ནོ། །བཤད་པའི་ཕན་ཡོན་ལེགས་པར་འཕྲོལ་བ་ལ་གཉིས་དགོས་དེ། ཆེད་
 བཀུར་དང་གྲགས་པ་སོགས་ལ་མི་ལྟ་བུའི་ཀུན་སྤོང་དག་པ་ཅིག་དང་། བཤད་ཀྱི་
 ཆོས་དེའི་དོན་ལོག་པར་ས་བརྒྱུད་བར་བྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་བཤད་པ་ཅིག་དགོས་དེ།
 རྒྱུན་གཉིས་ཀའམ་གང་ཅུང་དེ་དང་ལྡན་པས་བཤད་ན། བསོད་ནམས་མང་བོ་འི་བར་
 ཅན་བྱེད་པར་གསུངས་པའི་ཕྱིར་དེ། སྟོབ་དཔོན་དེའི་གཉེན་གྱིས། དེའི་ཕྱིར་
 གང་དག་ཆོས་ལོག་པར་འཆད་པར་བྱེད་པ་དང་། སེམས་ཉོན་མོངས་པ་ཅན་རྣམས་པ་
 དང་བཀུར་ཕྱི་དང་གྲགས་པ་འདོད་པས་འཆད་པ་དེ་དག་ནི། བདག་ཉིད་ཀྱི་བསོད་
 བསམ་ཆེན་པོ་ཉམས་པར་བྱེད་པ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་པ་ནི་འདིར་ཡང་འདྲའོ། །
 ཉན་པ་བོ་ལ་ཡང་ཉན་པའི་ཀུན་སྤོང་དག་པ་དང་། དོན་ལོག་པར་ས་བརྒྱུད་པ་གཤམ་

辛五、宣說緣起真實分三

壬一、聖教宣說真義之理 壬二、以理成立聖教真義 壬三、說彼所成空性之差別

初中又二

癸一、引聖教 癸二、明了知真實之障 今初

《十地經》說：「第五地菩薩，欲入第六地者，當觀諸法十平等性。何等爲十？謂

一切法無相故平等性，一切法無體故平等性，無生故，無起故，遠離故，本來清淨故，無戲論故，無取無捨故平等性，一切法如幻、如夢、如影、如響、如水中月、如鏡中像，如化事故平等性，一切法有無不二故平等性。菩薩如是普通達一切法自性，得明利隨順忍，得入菩薩第六現前地。」此中無取無捨二者，合爲一平等性。如幻等七喻，合爲一平等性。末二亦合爲一平等性。明十種平等性，十地經釋與菩薩地有所不同，彼二與此宗解釋空性亦不相同，故此中更當別釋。其中初平等性，謂於聖根本智前，諸法異相

ཆེ་པས། གཉིས་ཀྱིས་ཀྱང་འཆད་ཉན་གྱི་དུས་སུ་མཚན་ཉིད་མ་མཐའ་དེ་དང་ཐུན་
 པར་བུའོ། །ལྷ་པ་ལ་གསུམ། ཡང་དག་པའི་དོན་ལྟར་གསུམ་པའི་ཚུལ། ལྷ་
 གི་དོན་དེ་རིགས་པས་བསྐྱབ་པ། དེས་ལྷ་པ་པའི་ཕྱོང་ཉིད་ཀྱི་རབ་དབྱེ་བཤད་པའོ། །
 དང་བོ་ལ་གཉིས། ལྷ་པས་གསུངས་པའི་ཚུལ་དགོད་པ་དང་། དེ་ཁོ་ན་
 ཉིད་ཤེས་པའི་མི་མཐུན་ཕྱོགས་ངོས་གཞུང་པའོ། །དང་བོ་ནི། ས་པུ་པ་ལས།
 ས་ལྷ་པ་བ་དེ་ས་རྒྱལ་པ་ལ་འཇུག་པ་ན། ཆོས་མཉམ་པ་ཉིད་པུས་འཇུག་གོ། །
 པུ་གང་ཞེ་ན། འདི་ལྟ་ལྟོ་ཆོས་ཐམས་ཅད་མཚན་མ་མེད་པར་མཉམ་པ་ཉིད་དང་།
 ཆོས་ཐམས་ཅད་མཚན་ཉིད་མེད་པར་མཉམ་པ་ཉིད་དང་། དེ་པལྱིན་དུ་སྒྲེ་བ་མེད་པ་
 དང་། མ་སྦྱེས་པ་དང་། དཔེན་པ་དང་། གདོད་མ་ནས་ནས་པར་དག་
 པ་དང་། སྦྱོས་པ་མེད་པ་དང་། སྒྲང་པ་མེད་པ་དང་དོར་བ་མེད་པར་མཉམ་པ་
 ཉིད་དང་། ཆོས་ཐམས་ཅད་སྦྱུ་མ་དང་། མི་ལས་དང་། མིག་ཡོར་དང་།
 དུག་ཆ་དང་། ཆ་ཆེ་དང་། གཞུགས་པུན་དང་། སྤྱལ་པ་ལྟ་བུར་མཉམ་པ་
 ཉིད་དང་། ཆོས་ཐམས་ཅད་དངོས་པོ་དང་དངོས་པོ་མེད་པ་གཉིས་སུ་མེད་པར་མཉམ་
 པ་ཉིད་དེ། དེ་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རང་པལྱིན་དེ་ལྟར་རབ་དུ་རྟོགས་པ་ན། རྟོ་ཞིང་
 རྟོས་སུ་མཐུན་པའི་བཟོད་བས་བྱང་ཆུབ་སེམས་དབའི་ས་རྒྱལ་པ་མངོན་དུ་གྱུར་བ་རྟོས་
 སུ་བྱེད་ལྟོ། ཞེས་གསུངས་དེ། དེ་པལྱིན་དུ་ཞེས་པ་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཅེས་པ་སྒྲང་
 དོར་མེད་པའི་བར་ལ་སྦྱོར་བའོ། །དེ་གཉིས་མཉམ་ཉིད་གཅིག་དང་། སྦྱུ་མ་སོགས་
 བདུན་ལྟར་མཉམ་པ་ནས་ས་མཉམ་པ་ཉིད་གཅིག་དུ་བྱ་ཞིང་། ཐ་མ་གཉིས་ཀྱང་གཅིག་
 དུ་བུའོ། །མཉམ་པ་ཉིད་པུར་ངོས་འཛོལ་ནི་ས་པུ་པའི་མདོ་འབྲེལ་དང་། ལྷ་
 ས་གཉིས་ཀྱང་མི་མཐུན་པར་སྤང་ལ། དེ་གཉིས་དང་ལུགས་འདི་ཕྱོང་པ་ཉིད་འབྲེལ་

皆不顯現。第二謂一切法皆無自體性相故平等。此二是總標，餘八性是別釋。第三無生依未來世說。第四無起依餘時言。此亦通一切法皆悉平等。以下諸性，當知亦爾。第五遠離，謂當生、已生空，此即由第二自體平等性相所顯之遠離。此復非是現以教理令其遠離，乃是本來即是清淨，是第六性。第七性，謂無二取戲論，即與第一性義合；若作名言分別所不能論解，即是第二性之差別。第八性之差別，亦如是。第九性謂能證成前義諸譬喻門。第十性，謂一切法若有事無事皆無自性。「明利」謂速慧。「隨順」謂與第八地無生法忍相隨順。此隨順忍，以隨位不同，有多種異釋。宣說諸法真實義之教文雖多，今是解釋第六地慧通達真實，故但引以十種平等性證第六地之教也。

癸二、明了知真實之障

རྒྱལ་མི་མཐུན་པས་འདིར་གཞན་ཏུ་བཤད་དོ། །དེ་ལ་དང་པོ་ནི་མཚན་མ་མི་འདྲ་
 བར་སྒྲུང་བ་རྣམས་འཕགས་པའི་མཉམ་གཞག་གི་ངོ་ན་མེད་པར་ཚོས་ཀྱན་འདྲ་བའོ། །
 གཉིས་པ་ནི། ཚོས་ཀྱན་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པར་མཉམ་པ་ལྟེ། དེ་
 གཉིས་ནི་སྤྱིར་བཏུན་པའོ། །གཞན་བརྒྱན་ནི་སྤྱིར་བཏུན་པའི་དོན་དེ་ཉིད་ཁྱད་པར་ཏུ་
 ལྷན་ལྷན་པ་ལྟེ། རྒྱུ་བ་མེད་པ་ནི་མ་འོངས་པ་དང་། མ་རྒྱུས་པ་ནི་རྒྱས་གཞན་
 གྱི་དབང་ཏུ་བྱས་པ་ལྟེ། དེ་ཡང་ཚོས་ཀྱན་ལ་མཉམ་པའམ་འདྲ་བ་ནི་གཞན་རྣམས་
 ལའང་གཉིས་པར་བྱའོ། །དཔེར་བ་ནི་རྒྱུ་འགྱུར་དང་རྒྱུས་པས་ལྷོང་བ་ལྟེ། དེ་ཡང་
 མཉམ་ཉིད་གཉིས་པའི་སྐབས་ཀྱི་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་ཁྱད་པར་ཏུ་བྱས་པས་དཔེར་
 བའོ། །དེ་ལྟར་དེ་ཡང་འཕུལ་ཏུ་ལྷང་རིགས་ཀྱིས་བྱས་པ་མིན་གྱི། བཞིན་མ་
 ཉམ་རྣམས་པར་དག་པ་དེ་ལྟར་ཏུ་གནས་པ་ནི་རྒྱག་པའོ། །བརྒྱན་པ་ལ་གཉིས་སྒྲུང་གི་
 རྒྱུས་པ་མེད་པ་ནི་དང་པོ་དང་སྒྲུང་པ། རྒྱུ་དང་རྣམ་རྟོག་གིས་རྒྱུ་པར་མི་རྒྱས་པ་ལ་
 ཉི་གཉིས་པའི་སྐབས་ཀྱི་ཁྱད་པར་སྒྲུང་པོ། །བརྒྱན་པ་ལ་ཡང་ཁྱད་པར་དེ་ལྟར་སྒྲུང་
 པོ། །དེ་ལྟར་པ་ནི་སྒྲུང་བཤད་པའི་དོན་དེ་རྣམས་ངེས་པར་བྱེད་པའི་དཔེར་བ་ལྟེ་རྣམ་གྲངས་
 མང་བོ་འོ། །ཐུག་པ་ནི་ཚོས་གང་ལ་ཡང་དངོས་པོ་དང་དངོས་པོར་མེད་པ་རང་བཞིན་
 གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པར་འདྲ་བའོ། །ནོལ་ནི་གཉིས་རབ་སྒྲུང་བའོ། །རྗེས་སུ་མཐུན་
 པ་ནི་མ་བརྒྱན་པའི་མི་རྒྱུ་པའི་ཚོས་ལ་བཟོད་པ་དང་རྗེས་སུ་མཐུན་པ་ལྟེ། རྗེས་སུ་
 མཐུན་པའི་བཟོད་པ་འདི་ལ་སྐབས་ལྟོབས་ཀྱིས་མི་འདྲ་བ་མང་ཏུ་སྒྲུང་པོ། །ཚོས་རྣམས་
 ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལྷན་པ་ལ་ལྷང་ཏུ་མ་ཞིག་ཡོད་ཀྱང་། འདིར་ས་རྒྱལ་པའི་གཉིས་
 པ་ལ་ཀྱིས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟོགས་ཆུང་འཆད་པའི་སྐབས་ཡིན་པས། ས་རྒྱལ་པ་ལ་
 མཉམ་ཉིད་བཅས་འཇུག་པར་གསུངས་པའི་ལྷང་དྲངས་སོ། །གཉིས་པ་ནི། ཚོས་

於抉擇諸法無實中，若不善解何爲實有及如何執實有，則於真實義見，定有錯失。

《入行論》云：「未知所觀事，必不取彼無。」此說心中若未善現起所破事之總相，則必不善緣取彼所破事之無。以是心中若未如實現起所無之實有行相、及由何事空之所破行相，則必不能定解無實與空性也。又此所破，唯由宗派偏計之實有及略知實執，猶爲未足。必須了解無始隨逐傳來爲宗派變未變心者共有之俱生實執，及彼所執之實有。若未能解此，則雖以正理破其所破，然於無始隨逐傳來之實執全無所損。又應先解自身之實執，次當善知以諸正理直接間接破除彼境之理。以若唯作向外轉之破立，則利益甚微也。此中若能善知自續應成中觀兩派所明，乃能善辨所破差別。釋此分二：

子一、明自續中觀派之實執 子二、明應成中觀派之實執

初又分三：

རྣམས་བདེན་མེད་ཀྱི་ཁྱད་པ་འབེབས་པ་འདི་ལ། བདེན་པར་གྱུ་བ་ཅུལ་དེ་རྒྱུ་
 ཞིག་ཡིན་པ་དང་། བདེན་པར་འཛིན་ཅུལ་ཡིགས་པར་མ་ཤེས་ན། དེ་ཁོ་ན་
 ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བ་ངེས་པར་འཕྱུག་ཏུ། སྤྱོད་འཕྱུག་ལས། བདག་ས་པའི་དངོས་ལ་མ་
 དེག་པར། །དེ་ཡི་དངོས་མེད་འཛིན་མ་ཡིན། །ཞེས་བདག་ས་པའི་དངོས་པོ་ལྟེ་
 དགག་བྱའི་སྤྱི་ཡིགས་པར་ཆོ་ལ་མ་ཤར་ན། དགག་བྱ་དེ་མེད་པ་ཡིགས་པར་
 འཛིན་མི་ཉུས་པར་གསུངས་པས། མེད་ལྱའི་བདེན་གྱུ་བ་དང་། ཁང་གིས་རྟོང་
 པའི་དགག་བྱའི་རྣམ་པ་ཆོ་ཡུལ་ཀྱི་རྒྱ་བ་བཞེན་མ་ཤར་ན། བདེན་མེད་དང་སྟོང་
 པའི་ངོ་བོ་ཡིགས་པར་ངེས་པ་མི་སྲིད་དོ། །དེ་ཡང་གྱུ་བ་མཐའ་སྒྲིབས་འབྲེལ་ཀྱི་
 ཀྱན་བདག་ས་པའི་བདེན་གྱུ་བ་དང་། བདེན་འཛིན་ངོས་ཟིན་པ་ཅན་གྱིས་མི་ཆོག་
 པའི་ཕྱིར། ཐོག་མ་མེད་པ་ནས་རྗེས་སུ་བྱགས་པ། གྱུ་བ་མཐའ་སྒྲིབ་པ་
 བསྐྱར་གཉིས་ཀ་ལ་ཡོད་པའི་ལྷན་སྒྲིས་ཀྱི་བདེན་འཛིན་དང་། དེས་བཟང་པའི་བདེན་
 གྱུ་བ་ཡིགས་པར་ངོས་ཟིན་པ་ནི་གནད་ཤིན་ཏུ་ཆེ་ལྟོ། དེ་ངོས་མ་ཟིན་པར་རིགས་
 པས་དགག་བྱ་བཀག་ཀྱང་། ཐོག་མ་མེད་པ་ནས་བྱགས་པའི་བདེན་ཞེན་ལ་ཅི་ཡང་
 མི་གཞོད་པས་སྐབས་དོན་ལྟར་པར་འགྱུར་པའི་ཕྱིར་དོ། །དེ་ཡང་ཐོག་མར་རང་
 གི་རྒྱུད་ཀྱི་བདེན་འཛིན་ངོས་ཟིན་ནས། དེའི་ཡུལ་སྤྱད་འབྱོར་པ་ལ་རིགས་པ་རྣམས་
 དངོས་དང་བརྒྱུད་པས་འགྲོ་བྱུགས་ཤིས་དགོས་ཀྱི། །ཁ་ཕྱིར་ལྷ་འབའ་ཞིག་གི་
 དགག་སྒྱུ་བ་ནི་པན་ཤིན་ཏུ་ཆུང་པའི་ཕྱིར་དོ། །འདི་ལ་དབྱེ་མ་ཐམ་རང་གཉིས་
 ཀའི་བྱུགས་ཀྱི་ངོས་འཛིན་ཤིས་ན་ཁྱད་པར་ཡིགས་པར་ཕྱེད་པར་འགྱུར་པས། དེ་
 འཆད་པ་ལ་གཉིས། དབྱེ་མ་རང་རྒྱུད་པའི་བྱུགས་ཀྱི་བདེན་འཛིན་ངོས་གཟུང་བ་དང་།
 དབྱེ་མ་ཐམ་འགྱུར་པའི་བྱུགས་ཀྱི་བདེན་འཛིན་ངོས་གཟུང་བའོ། །དང་བོ་ལ་གསུམ།

丑一、明實有與實執 丑二、以幻事喻明觀待世間之實妄 丑三、法喻合釋
今初

自續派之論典，於所破多未明說。惟《中觀明論》釋世俗有，可就其違品之有，知其何爲勝義有或真實有。如彼論云：「於無真實性事，增益違上行相之亂覺，名爲世俗，此能障真或由此能蔽真實故。如經云：法生唯世俗，勝義無自性，於無性錯亂，說明

眞世俗。從彼所生，由彼所顯現，所見一切虛偽之事，名唯世俗。此復由無始錯亂習氣成熟增上而生，由此能於一切含識，示現似有真實事性令見爲有。故由彼等意樂增上，安立一切虛偽性事，名唯世俗有。」亂覺以上，明於勝義無自性錯亂爲有之義。從「名爲世俗」至「蔽真實故」，明眞世俗之義。世俗是能障義，謂能障蔽真實也。從彼實執所出生故，由彼實執現似實有。能見彼者是分別心，非是根識，與《二諦論釋》之所破

བདེན་གྲུབ་དང་བདེན་འཛིན་ངོས་གཞུང་ག། འཛིག་རྟེན་པ་ལ་ལྟོས་པའི་བདེན་རྟེན་
 རྒྱ་མཐི་དཔེས་བཅུན་ག། དཔེ་དེ་རྟོན་ལ་སྦྱར་ནས་བཤད་པའོ། །དང་བོ་མི་
 རང་གྱུར་བའི་གཞུང་ཁྲུངས་བྱུང་གཞན་ལས་དགག་བྱ་ངོས་འཛིན་གསལ་པར་མི་འབྱུང་
 ལ། དཔུ་མ་སྦྱང་བ་ལས་ཀུན་རྫོབ་དུ་ཡོད་ཚུལ་བཤད་པའི་འཛོལ་བྱེགས་ཀྱི་ཡོད་
 པ་ནི་དོན་དམ་པར་རམ་བདེན་ཡོད་དུ་གྱེས་པས་དེ་ལྟར་བཤད་ན། དེ་ཉིད་ལས།
 དངོས་པོ་ཡང་དག་པར་ངོ་བོ་ཉིད་མེད་པ་དག་ལ་ཡང་དེ་ལས་ཐོག་པའི་རྣམ་པར་...
 གློ་འདོགས་པའི་འབྲུལ་པའི་གློ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཅེས་བྱ་སྟེ། འདི་འཇམ་
 འདིས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་སྦྱིབ་པ་ལྟ་བུར་བྱེད། འགེབས་པ་ལྟ་བུར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་དོ།
 དེ་སྐད་དུ་མདོ་ལས་གྱང་། དངོས་རྣམས་སྦྱེ་བ་ཀུན་རྫོབ་དུ། །དམ་པའི་དོན་
 དུ་རང་བཞིན་མེད། །རང་བཞིན་མེད་ལ་འབྲུལ་བ་གང་། །དེ་ནི་ཡང་དག་ཀུན་
 རྫོབ་འདོད། ཅེས་གསུངས་སོ། །དེ་ལས་བྱུང་པའི་ཕྱིར་དེས་ཉེ་པར་བཅུན་པ་
 མཐོང་བའི་དངོས་པོ་བཅུན་པ་ཐམས་ཅད་ནི་ཀུན་རྫོབ་པ་ཁོ་ན་ཡིན་ཞེས་བྱའོ། །དེ་
 ཡང་ཐོག་མ་མེད་པའི་འབྲུལ་པའི་བག་ཆགས་ཡོངས་སུ་སྦྱིན་པའི་དབང་གིས་བྱུང་ལ།
 དེས་ཀྱང་སྟོག་ཆགས་ཐམས་ཅད་ལ་ཡང་དག་པར་དངོས་པོ་འདི་བདག་ཉིད་ལྟ་བུར་ཉེ་...
 པར་བཅུན་པ་མཐོང་པར་འབྱུང་དེ། དེའི་ཕྱིར་དེ་དག་གི་བསམ་པའི་དབང་གིས་
 དངོས་པོ་བཅུན་པའི་ངོ་བོ་ཐམས་ཅད་ནི། ཀུན་རྫོབ་དུ་ཡོད་པ་ཁོ་ན་ཞེས་བྱའོ།
 ཞེས་གསུངས་སོ། །དེ་ནི་ཞེས་པ་ཡན་ནི་དོན་དམ་པར་རང་བཞིན་མེད་པ་ལ་དོན་དམ་
 པར་ཡོད་པར་འབྲུལ་པའི་དོན་ནོ། །ཀུན་རྫོབ་ནས་ཕྱིར་ངོ་འདི་པར་ནི་ཡང་དག་ཀུན་
 རྫོབ་ཅེས་པའི་དོན་ཉི། ཀུན་རྫོབ་སྦྱིབ་བྱེད་ལ་བྱས་ནས་ཡང་དག་པ་ལ་སྦྱིབ་པར་
 བྱེད་པའོ། །བདེན་འཛིན་དེ་ལས་བྱུང་པའི་ཕྱིར་བདེན་འཛིན་དེས་བདེན་པར་ཡོད་

實有非根識所見義同。從「此復」至「而生」，明彼實執是俱生執。故云「於一切含識」，彼等含識之意樂，非唯分別心，亦有無分別心。由彼二種心增上安立爲有非勝義有之諸虛偽事，名「唯世俗有」者，即「法生唯世俗」之義，非謂於實執世俗中有也。由是當知，若謂非由於心顯或由心增上之所安立，而是彼義自體中有，即是實有、勝義有、真實有。若執彼有，即是俱生實執。

《中觀明論》云：「言勝義無生者，謂由真智不能成立諸法生也。」準此可顯，若觀真實義智而能成立爲生及有者，即勝義之生有。此與前說，復云何通？答：誠如所問，當知於所破所加之勝義簡別，有二勝義：一、以聞思修三種理智爲勝義，如上所說，即由彼不成者。二、以非由心增上安立，而是彼義自體中有，爲勝義有。凡前種勝義及彼所成就，皆可是有。後種勝義及彼中有，皆足非有。以是，若後勝義中有，則前勝義

[illegible]

中亦決定有。然執有前者，非俱生實執。其俱生實執，必須執後者爲實有也。頗有未能辨別此二之差別，於明所破時，便謂堪忍正理觀察、或堪觀之事，爲所破量齊。由此，或說勝義非有，或說是實有，異說競起。若能善辨前義，則知說實性中無，勝義中無，與說法性是有，法性即實性，即勝義，都不相違也。

丑二、以幻事喻明觀待世間之實妄

欲知何爲以心增上安立或不安立爲有，由彼幻喻即易於了知。如幻師變木石等爲象馬。即彼幻師與眼識迷惑之觀者及眼識未迷者之三人中，初唯見爲象馬而不執爲象馬。第二類人，既見且執。第三類人，象馬之執見俱無。又彼幻物現爲象馬者，不可妄謂：「如誤繩爲蛇，於彼識前繩現爲蛇而繩實非蛇，如是唯於亂識前現爲象馬，然彼幻物不現爲象馬。」此即不加簡別，必須許幻物現爲象馬。若不爾者，應於所見都無迷亂。若約此義安立幻物現爲象馬，則約幻師言，唯由亂心如是顯現增上而立，非由幻物本體增

རྟོན་དམ་ཏུ་ཡོད་པ་ལ་སྤྱི་མཐོན་དམ་ཏུ་ཡོད་པས་ཁྱབ་ཀྱང་། སྤྱི་མཐོན་འཛིན་
 རྟོན་ལྟེན་གྱི་པདོན་འཛིན་མིན་ལ། དེའི་པདོན་འཛིན་ལ་ནི་ཕྱི་མཐོན་འཛིན་
 དགོས་སོ། །འདི་མ་ཕྱེད་པར་དགག་བྱའི་ཆད་འཛིན་རིགས་པས་དབྱེད་བཟོད་
 ཏང་། དབྱེད་བཟོད་ཀྱི་དངོས་བོ་ལ་འཛིན་པ་མང་ཏུ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ལ་བཞིན་
 རྟོན་དམ་ཏུ་པདོན་པ་གཞི་མ་གྲུབ་དང་། །པདོན་གྲུབ་ཏུ་འདོད་པའི་ནོར་བ་མང་ཏུ་
 བྱུང་སྐྱེད་ངོ་། །འདི་ལེགས་པར་ཤེས་ན་གཤིས་ལྷགས་ལ་དང་། རྟོན་དམ་ཏུ་
 མེད་ཟེར་བ་དང་། ཡང་ཆོས་ཉིད་ཡོད་པར་འདོད་ཅིང་དེ་ཉིད་གཤིས་ལྷགས་དང་
 རྟོན་དམ་ཡིན་པར་སྤྱི་བ་མི་འགལ་བའི་གནད་རྟོགས་ཤེས་པར་འགྱུར་ངོ་། །གཉིས་
 པ་ནི། རྒྱུ་མཐོན་པོའི་མེད་ཀྱིས་བཞུགས་པ་དང་མ་བཞུགས་པའི་ཡོད་པ་ཆེ་ལྟར་ཡིན་ཤིང་ཤེས་པ་ལ།
 རྒྱུ་མཐོན་པོའི་ཕྱིར་ནས་ཤེས་པར་བྱེད་པ་ལས་ལྷགས་པས་དེ་བཤད་ན། རྒྱུ་མ་མཐོན་
 གྱིས་དེ་གིང་སོགས་དྲ་རྒྱ་ཏུ་སྤྱུལ་བ་ན། རྒྱུ་མ་མཐོན་དང་མིག་བསྐྱེད་པའི་ལྟར་
 མོ་བ་དང་། མིག་མ་བསྐྱེད་པ་གསུམ་གྱི་དང་བོ་ལ། དྲ་རྒྱ་ཏུ་སྤྱུལ་བ་ཅོས་
 ཡོད་ཀྱི་དེར་ཞེན་བ་མེད་ལ། གཉིས་པ་ལ། དེར་སྤྱང་དང་དེར་ཞེན་གཉིས་ཀ་ཡོད།
 གསུམ་པ་ལ། དྲ་རྒྱ་ཏུ་གི་སྤྱང་ཞེན་གཉིས་ཀ་མེད་ངོ་། །སྤྱུལ་གཞི་དྲ་རྒྱ་ཏུ་སྤྱང་
 པ་ན། དཔེར་ན་ཐག་པ་ལ་སྤྱུལ་ཏུ་འབྱུང་བའི་ཆོ་ཤེས་པ་དེའི་ངོར་ཐག་པ་སྤྱུལ་
 ཡིན་གྱི། སྤྱིར་སྤྱུལ་མིན་ཞེས་ཟེར་བ་པའི་ཞིན་ཏུ། ཤེས་པ་འབྱུལ་པོ་ཅོས་ཏུ་དྲ་
 རྒྱ་ཏུ་སྤྱང་བ་ཡིན་གྱི། སྤྱིར་སྤྱུལ་གཞི་དྲ་རྒྱ་ཏུ་མི་སྤྱང་ཞེས་བྱུང་མི་ཅུང་གི།
 ཁྱད་པར་དེ་ལྟར་མ་སྤྱུར་ཡང་སྤྱུལ་གཞི་དྲ་རྒྱ་ཏུ་སྤྱང་བར་ཁས་སྤྱང་དགོས་དེ། དེ་
 ལྟར་མ་ཡིན་ན་སྤྱང་བ་ལ་འབྱུལ་བ་མི་སྤྱིར་བར་འགྱུར་པའི་ཕྱིར་ངོ་། །དེས་ན་སྤྱུལ་
 གཞི་དྲ་རྒྱ་ཏུ་སྤྱང་བར་འཛིན་གྱིས་བ་དེ། རྒྱུ་མ་མཐོན་ལྟར་ན་རྒྱུ་མ་པ་ལ་དེ་

上而立也。約觀者言，則不自覺所見象馬由心增上而立，反執彼幻處確有真實之象馬存在。此即就喻說明由心增上安立與不安立之理。故於彼物現爲彼像，是否所現之實體有其二類。

若善解此義，則餘妄計：「諸實事宗，亦由能量增上安立所量。能量即心，由彼安立所量，亦即由心增上安立，則彼亦應破除實有。」於此等二宗紊亂之點皆能分別。由能量安立所量，是由能量通達二種所量之實性。彼與前說實極不相同。

成立如是幻相者，若順瑜伽行之中觀師，謂由自證現量成立。若許有外境之自續師，則謂由緣地方及虛空等之根識現量成立。如現非有者，謂若如有者，則於眼未迷者應亦能見，然彼無所見。是故現似象馬與象馬本空，二義俱存。此依未學教者通常名言識成立爲妄。與成立鏡中影像爲空之心，俱非粗細任何理智。若依通常名言識增上果是

[illegible]

實有者，則應凡所見事彼事非空，若彼事爲空則應不可見。此二既俱存，則知依通常名言識增上者唯是虛妄也。

丑三、法喻合釋

如眼識迷惑之觀者，認幻事爲實有；如是諸有情類，見內外諸法似真實有。不知唯由自心顯現增上安立，執爲諸法自體實爾，是爲無始傳來俱生實執。此自續派所安立者，若以應成派觀之，則彼執所破之心，猶覺太粗，仍非最細之俱生實執。若時能以正理，破彼實執所計之實有，則猶如幻師，了知唯由內心增上安立爲有，不復妄執內外諸法實體本爾。此復是許，由無正量違害之心增上安立者，乃名言有。非許凡由內心增上安立者一切皆是名言中有。從種生芽，雖由心增上安立，然說芽體從種子生，亦不相違。

如幻物自體亦變爲象馬。一切名言有法，皆當如是知。即諸法性，亦由能見自體之心增上安立爲有，故名言中有，無不遍一切之失。以是有說：如幻事現爲象馬，而象馬實空，如是瓶等一切法，雖現爲瓶等，然瓶等亦本空。當知全非幻喻喻法合釋之義。若如彼

བདེན་གྲུབ་ཡིན་ན་ཡང་། དེར་སྒྲུང་བྱུང་ན་དེས་ཕྱོང་མི་འོང་ལ། དེས་ཕྱོང་བྱུང་
 ན་ཡང་དེར་སྒྲུང་མི་འོང་བས། དེ་གཉིས་ཆོག་པ་བྱུང་ན་ཆོ་རུ་དྲག་པའི་དབང་
 ཏུ་བྱས་པའི་བརྟུན་པ་ཁོ་ནའོ། །གསུམ་པ་ནི། སྐྱུ་མའི་རྩྭ་མོ་བ་མིག་བསྐྱད་པ་
 བཞིན་ཏུ་སེམས་ཅན་རྣམས་ཀྱིས་ཕྱི་ནང་གི་ཆོས་འདི་རྣམས་བདེན་པར་ཡོད་པར་སྒྲུང་.....
 པ་ན། ཆོ་ལ་སྒྲུང་བའི་དབང་གིས་བཞག་པ་མིན་པར་ཆོས་དེ་རྣམས་ཀྱི་ཕྱོད་ལྷགས་
 ཤིག་ཡོད་པར་འཛིན་པ་ནི། ཐོག་མ་མེད་པ་ནས་ཉུགས་པའི་སྒྲན་སྒྲེས་ཀྱི་བདེན་
 འཛིན་ནོ། །རང་རྩྭ་པས་འདི་རྩྭར་བཞག་པ་ནི། ཐལ་འབྱུར་པའི་དགའ་བྱ་
 འཛིན་པའི་ཆོ་ལ་ལྟོས་ན་ཤིན་ཏུ་རྒགས་པས། སྤྱི་པའི་བདེན་འཛིན་སྒྲན་སྒྲེས་ནི་
 མིན་ནོ། །ནམ་ཞིག་བདེན་འཛིན་དེས་བརྒྱུད་པའི་བདེན་གྲུབ་རིགས་པས་ཁྲེགས་པ་
 ན་སྐྱུ་མ་མཁན་བཞིན་ཏུ་ཕྱི་ནང་གི་ཆོས་རྣམས་ལ། ནང་གི་ཆོ་འདི་དབང་གིས་མ་བཞག་
 པའི་ཕྱོད་ལྷགས་ཡོད་པར་མི་འཛིན་པར། ཆོ་འདི་དབང་གིས་བཞག་པའི་ཡོད་པ་
 ཅན་ཏུ་ཤེས་པར་འབྱུར་རོ། །དེ་ཡང་ཆད་མས་མི་གཞོད་པའི་ཆོ་འདི་དབང་གིས་
 བཞག་པ་རྣམས་ཐ་སྐྱད་ཏུ་ཡོད་པར་འདོད་ཀྱི། ཆོ་འདི་དབང་གིས་གང་བཞག་ཐམས་
 ཅད་ཐ་སྐྱད་ཏུ་ཡོད་པར་མི་འདོད་དོ། །མ་ཐོན་ལས་སྐྱ་གྲུ་སྒྲེ་བ་ཆོ་འདི་དབང་གིས་
 བཞག་ཀྱང་། སྐྱ་གྲུ་རང་གི་ངོས་ནས་ས་པོན་ལས་སྒྲེ་བ་ཡང་མི་འགལ་བ་ནི། སྐྱལ་
 ལཱིའི་ངོས་ནས་ཀྱང་ཏུ་སྒྲུང་བ་དང་འདྲ་ཞི། དེས་ཐ་སྐྱད་ཏུ་ཡོད་པ་ཐམས་
 ཅད་ཤེས་པར་བྱའོ། །ཆོས་ཉིད་ཀྱང་རང་གང་ལ་སྒྲུང་བའི་ཆོ་འདི་དབང་གིས་ཡོད་
 པར་འཛིན་པས། དེ་ཐ་སྐྱད་ཏུ་ཡོད་པར་འཛིན་པ་ལ་མ་བྱུང་བ་མེད་དོ། །དེས་
 སྐྱུ་མ་ཏུ་སྒྲུང་ཏུ་སྒྲུང་ཡང་དེས་ཕྱོང་པ་བཞིན་ཏུ། བུམ་སོགས་ཐམས་ཅད་བུམ་
 སོགས་སྐྱུ་སྒྲུང་ཡང་བུམ་སོགས་ཀྱིས་ཕྱོང་པ་ནི། སྐྱུ་མ་དང་ཆོས་བཞག་རྣམས་དཔེ་

說，則應全無是彼法者。即法喻合釋，亦應唯現爲彼相，非是彼事。若時生起根本無分別智，一切二取相於彼皆滅，此如眼識未迷者之於諸幻相，見執俱無。

自續派以正理破執之不共義，下不復說，故於此中當略說之。彼謂所知中，有有事、無事二類。先說有事，於有事中有色、非色二類。若是色法，破其無東西等方分。若是心法，破其無前後等時分，如餘處說。由此成立凡是有事，定屬有分。次破分與有分，若異性者，應全無關係。若一性者，爾時於彼應審諦觀察，其體雖是一，然現相似異，乃無可否認之事實。故能抉擇：雖現彼事，即由彼爲空，猶如幻事。次觀彼事，若是由心顯現增上安立之妄體，可不相違。若彼非由心顯現增上所立而實體如是者，則定不應理。以如前說實有法上，體性、現相不相隨順不容有故。若是實有，必一切種離虛妄故。見爲異性之心應非錯謬，則違一性。此若已成，則於無事法，亦依此理而破實有。

རིན་ཏུ་སྒྲོར་བའི་དོན་གཏན་མིན་ཏེ། དེ་ལྟ་ན་ཆོས་དེ་ཡིན་པ་མི་སྤྱོད་པར་འགྱུར་
 ཞིང་། དཔེ་དོན་སྒྲུབ་པ་ཡང་དེར་སྒྲུབ་པ་ཡིན་ཀྱི་དེ་དངོས་མིན་པར་འགྱུར་བའི་
 བྱིར་བཤེ། །ནམ་ཞིག་མཉམ་མཉམ་གཞིག་ནམ་པར་མི་རྟོག་པའི་ཡེ་ཤེས་སྤྱོས་པ་ན། དེའི་
 རོར་གཉིས་སྒྲུབ་ཐམས་ཅད་ཉེ་བར་ཞི་བ་ནི་མིག་མ་བསྐྱུད་པ་ལ་སྒྱུ་མའི་སྒྲུབ་ཞེན་གཉིས་
 ཀ་མེད་པ་དང་འདྲའོ། །འོག་ནས་རང་གྱུར་པས་རིགས་པས་འགོག་ཚུལ་ཐུན་མོང་
 མ་ཡིན་པ་ནམས་མི་སྤྱོད་པས། འདྲིར་དེའི་ཁྱུགས་ཀྱིས་ཆོས་ཐམས་ཅད་སྒྱུ་མ་
 བཞིན་ཏུ་འཆར་ཚུལ་མཐོང་བ་སྒྱུས་གོ་སྒྲུབ་པར་བརྟེན་ན། ཤེས་བྱ་ལ་དངོས་པོར་ཡོད་
 མེད་གཉིས་སུ་ཁ་ཚོན་ཆོད་པའི་དང་བོར་དངོས་པོ་ལ་བཤད་ན། དངོས་པོ་ལ་གཞུང་
 ཅན་ཡིན་མིན་གཉིས་སུ་ཁ་ཚོན་ཆོད་ཅིང་། གཞུགས་ཅན་ལ་གར་ལ་སོགས་པའི་
 སྤྱོགས་ཀྱི་ཆ་མེད་དང་། ཤེས་པ་ལ་བྱས་སྒྲུབ་ཀྱི་ཆ་མེད་དགག་པ་གཞན་ནས་བཤད་
 པ་ལྟར་བྱ་ལ། དངོས་པོ་ལ་ཆ་རཅས་ཀྱིས་ཁྱབ་པར་བསྒྲུབ། དེ་ནས་
 ཆ་དང་ཆ་ཅན་གཉིས་ཀ་རོ་བོ་ཐ་དད་ན་འབྲེལ་མེད་ཏུ་འགྱུར་པས་དགག་ལ་རོ་བོ་……
 ལཱིག་ཏུ་བསྐྱེད། དེའི་ཆོ་དེ་ལ་ཡིད་ཇི་ལྟར་གཏད་པ་ན། ཡིན་ཚུལ་རོ་བོ་
 ལཱིག་ཡིན་ཀྱང་སྒྲུབ་ཚུལ་ལ་རོ་བོ་ཐ་དད་ཏུ་སྒྲུབ་པ་སྤྱོད་ཏུ་མེད་པས། སྒྱུ་མ་བཞིན་
 ཏུ་དེར་སྒྲུབ་པ་དང་དེས་སྒྲུབ་པ་གཉིས་ཆོགས་པར་གཏན་ལ་དབལ། དེ་ནས་དེ་འདྲ་དེ་
 སྒོ་ལ་སྒྲུབ་པའི་དབང་གིས་བཞག་པའི་བརྒྱན་པའི་སྤྱོད་ཁྱུགས་ལ་འགལ་བ་མེད་ཀྱང་།
 གཞི་དེ་སྒོ་ལ་སྒྲུབ་པའི་དབང་གིས་བཞག་པ་མིན་པའི་སྤྱོད་ཁྱུགས་ཡིན་ན་གཏན་མི་……
 རིགས་ཏེ། སྒྲུབ་བཤད་པའི་བདེན་གྲུབ་ལ་གནས་ཚུལ་དང་སྒྲུབ་ཚུལ་མི་མཐུན་པ་
 མི་སྤྱོད་པའི་བྱིར་དེ། བདེན་པར་གྲུབ་ན་ནམ་པ་ཐམས་ཅད་ཏུ་བརྒྱན་པ་སྒྲུབ་དེ་
 གནས་དགོས་པའི་བྱིར་དང་། རོ་བོ་ཐ་དད་ཏུ་སྒྲུབ་པའི་སྒོ་དེ་མ་འབྲུལ་པར་འགྲོ་

如虛空無爲，應許遍諸色法，則亦應許彼有遍東分與遍餘方之分。如是法性亦有所遍諸分，及有前後覺慧通達諸分。餘無爲法亦如是。此分與有分亦非異性而應是一性。若此

性是妄，可不相違。若實有，則不應理，廣如前破。如是觀察便能成立一切所知皆非實有，是靜命師徒所許。有說分與有分唯觀有事，非也。未學宗派者共許之虛妄，與中觀師所許之虛妄不同。由心安立雖亦爲彼等共許，然僅彼義自宗不許爲由心安立。由是當知：此派中雖無非由內心顯現增上安立之體性，然許有非唯假名由彼增上安立之體性，亦不相違。故兩派中觀之所破，於內心安立上有極大之不同。若將此派之實有、實執、與破實執之正理，先善爲引導。次乃示以應成正宗。則善能分辨正見之差別。故於此中略爲宣說。

དགོས་པས་ངོ་བོ་གཅིག་པ་ལ་གནོད་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་གྲུབ་ན་ནི་དངོས་པོར་མེད་
 པ་རྣམས་པདོན་པར་གྲུབ་པ་ཡང་རིགས་པ་དེ་ལ་པདོན་ནས་འགོག་ཀྱས་དེ། འདུས་
 མ་བྱས་ཀྱི་ནམ་མཁའ་ལ་ཡང་གཟུགས་ཅན་འགའ་ཞིག་ལ་ཁྲུབ་པ་ཁས་ཐུང་དགོས་ལ།
 དེ་ལ་ཡང་གར་ལ་ཁྲུབ་པའི་ཆ་དང་ཕྱེད་གཞན་ལ་ཁྲུབ་པའི་ཆ་ཁས་ཐུང་དགོས་སོ། །
 དེ་བཞིན་དུ་ཆོས་ཉིད་ལ་ཡང་ཁྲུབ་པའི་ཆ་དུ་མ་དང་། རྒྱུ་ཕྱི་ཐ་དད་ཀྱིས་དོགས་
 པའི་ཆ་ཐ་དད་པ་དུ་མ་ཡོད་ལ། འདུས་མ་བྱས་གཞན་ཡང་དེ་དང་འདྲ་བས། ཆ་
 དུ་མ་དང་ཆ་ཅན་གཉིས་ངོ་བོ་ཐ་དད་མི་ཐུང་བས་ངོ་བོ་གཅིག་པ་དང་། དེ་བརྟན་
 པ་ལ་ཐུང་གི་བདེན་གྲུབ་ལ་མི་ཐུང་བས། སྤར་བཞིན་བཀག་པས་ཤེས་བྱ་ཐབས་
 ཅན་པདོན་མེད་དུ་འགྱུར་གོ། །དེ་ལྟར་བྱེད་པ་ཞི་བ་འཆོལ་བ་སྤུས་ཀྱི་བཞེད་པ་
 ཡིན་པས། ཆ་དང་ཆ་ཅན་དངོས་པོ་ཁོ་ན་ལ་ཅི་བ་ནི་རྒྱོ་གྲོས་ཐུངས་པའི་ཕྱོད་མོ། །
 གྲུབ་ཐབས་རྒྱུ་མ་བརྒྱར་པ་ལ་གྲགས་པའི་བརྟན་པ་ནི་དབྱ་མ་པ་འདོད་པའི་བརྟན་པ་
 དང་དོན་མི་གཅིག་པས་རྒྱོས་བཞག་ཀྱང་དེ་དག་ལ་གྲགས་པ་ལྟར་ཡིན་གྱི། ངང་
 བྱས་ལ་དེ་ཅུམ་ལ་རྒྱོས་བཞག་དུ་མི་འདོད་དོ། །དེ་ལྟར་ན་རྒྱོ་ལ་སྤང་བའི་དབང་
 གིས་བཞག་པ་མེན་པའི་སྤོད་ལྷགས་མེད་ཀྱང་། དེའི་དབང་གིས་བཞག་པའི་སྤོད་
 ལྷགས་མིང་དུ་བདགས་པ་ཅུམ་མིན་པ་ཅིག་ཡོད་པ་ལྷགས་འདི་ལ་མི་འགལ་བས།
 དབྱ་མ་པ་གཉིས་ཀྱི་དགག་བྱ་ལ་རྒྱུ་འི་ངོར་མི་འདྲ་བ་ཆེན་པོ་འོང་ངོ་། །དེ་ལྟར་
 གྱི་གང་ཟག་ལ་ལྷགས་འདིའི་བདེན་པ་དང་བདེན་འཛོན་གྱི་ངོས་འཛོན་དང་། རེ་
 འགོག་པའི་རིགས་པ་མདོར་བསྐྱས་ལ་ལེགས་པར་བྲིད་ནས། དེའི་འོག་དུ་ཐལ་
 འགྱུར་པའི་ལྷགས་པལྟན་ན་ལྟ་བུ་དཔེགས་ལེགས་པར་བྱེད་པར་མཐོང་ནས་འདྲིར་
 བཤད་པ་ཡིན་མོ། །གཉིས་པ་ནི། ལྷགས་འདི་ལ་ཆོས་རྣམས་དོག་པའི་དབང་

丑一、明由分別增上安立之理 丑二、明執彼違品之實執 今初

《鄔波離問經》云：「種種可愛妙花敷，悅意金宮相輝映，此亦未曾有作者，皆從分別增上生，分別假立諸世間。」此說諸法皆由分別增上安立。說一切法唯由分別假立，及由分別增上安立者，餘證亦多。《六十正理論》云：「正等覺宣說：無明緣世間，說世是分別，云何不應理。」釋論釋此義謂：「一切世間非自性有，唯由分別之所假立。」《百論》亦云：「若無有分別，貪等亦非有，故智者誰執，真義及分別。」釋論亦云：「有分別，方有彼貪等，若無分別，彼等亦無。決定當知：如於繩上假立爲蛇，定

གིས་བཞག་པ་ཙམ་གྱི་འཛིག་ཚུལ་གྱིས་ན། དེ་ལས་བརྒྱུག་ཕྱེ་འཛིན་པའི་བདེན་
 འཛིན་བདེ་མཉམ་དུ་གྱེས་པར་འགྱུར་བས། འདི་ལ་གཉིས། ཚོས་རྣམས་རྟོག་
 པའི་དབང་གིས་འཛིག་ཚུལ་དང་། དེ་ལས་བརྒྱུག་ཕྱེ་འཛིན་པའི་བདེན་འཛིན་བཅུན་
 བའོ། །དང་པོ་ནི། ཉེ་བར་འཁོར་གྱིས་ཞུས་པ་ལས། ལྷ་ཚོགས་ཡིད་དགའ་
 མེ་རྟོག་ཁ་ཕྱེ་ཞིང་། །གསེར་གྱི་ཁང་མཚོག་འཕར་བ་ཡིད་འོང་བ། །འདི་ན་དེ་
 ལའང་ཕྱེད་པ་འགའ་མེད་དེ། །དེ་དག་རྟོག་པའི་དབང་གིས་བཞག་པ་ཡིན། །
 རྟོག་པའི་དབང་གིས་འཛིག་རྟོག་རྣམས་བདགས་དེ། །ཞེས་ཚོས་རྣམས་རྟོག་པའི་དབང་
 གིས་བཞག་པར་གསུངས་དེ། ཚོས་ཐམས་ཅད་རྟོག་པས་བདགས་པ་ཙམ་དང་རྟོག་པའི་
 དབང་གིས་བཞག་པར་གསུངས་པ་གཞན་ཡང་མང་ངོ་། །རིགས་པ་དུག་ཅུ་ལས་
 ཀྱང་། འཛིག་རྟོག་མ་རིག་རྟོག་ཅན་དུ། །གང་ཕྱིར་རྟོགས་པའི་སངས་རྒྱས་
 གསུངས། །དེ་ཡི་ཕྱིར་ན་འཛིག་རྟོག་འདི། །རྣམ་རྟོག་ཡིན་ཞེས་ཅིས་སྤྲོད།
 ཅིས་གསུངས་པའི་དོན་འགྲེལ་བར་འཛིག་རྟོག་རྣམས་རང་གི་ངོ་བོས་མ་གྲུབ་པ་རྟོག་
 པས་བདགས་པ་ཙམ་དུ་བཤད་ཅིང་། བརྒྱ་པ་ལས་ཀྱང་། རྟོག་པ་མེད་བར་
 འདོད་ཆགས་ལ། །སོགས་ལ་ཡོད་ཉིད་ཡོད་མེན་ན། །ཡང་དག་དོན་དང་རྟོག་
 པ་ཞེས། །སློང་དང་ཐུན་པ་སུ་ཞིག་འཛིན། །ཞེས་གསུངས་ཤིང་དེའི་འགྲེལ་
 ལས་ཀྱང་། རྟོག་པ་ཡོད་པ་ཁོ་ནས་ཡོད་པ་ཉིད་དང་། རྟོག་པ་མེད་བར་ཡོད་
 པ་ཉིད་མེད་པ་དེ་དག་ནི། །གོར་མ་ཆག་བར་ཐག་བ་བསྟོགས་པ་ལ་བདགས་པའི་
 ལྷལ་ལྟར་རང་གི་ངོ་བོས་མ་གྲུབ་པར་ངེས་སོ། །ཞེས་གསུངས་དེ་ཡང་དག་དོན་ནི་
 རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པའོ། །རྟོག་པ་ནི་དེ་ལ་བསྟོན་དེ་སྟོ་བའོ། །འགྲེལ་བ་དེར་
 ཆགས་སོགས་རྣམས་ཐག་བ་ལ་སྟུལ་དུ་བདགས་པ་ལྟར་གསུངས་པ་ནི་མཚན་པ་.....

無自性。「真義」，謂有自性；「分別」，謂依彼而生。彼貪等如於繩上假立爲蛇者，乃舉一例。餘一切法皆是分別假立，如於繩上假立爲蛇。由彼之雜色盤伏與蛇相似，若於境不明，便起彼繩爲蛇之亂覺。爾時若繩總體，若繩一分，都無少分可安立爲蛇者。故知彼蛇唯是分別假立。如是依於諸蘊便起我想，然彼諸蘊，若前後相續，若同時的總體或一分，全無少分可安立爲我者。離蘊分及有分之外，亦無少分異體可安立爲我者。故彼我唯是依蘊分別假立，都無自性。《寶鬘論》云：「士夫非地水，非火風非空，非識非一切，異此無士夫。」此中「士夫」，即補特伽羅、有情、自、我。「非地」乃至「非識」，破有情六界之一分爲我。「非一切」，破六界之合集爲我。末句破離六界外異體之我。然非不許補特伽羅，亦非別許阿賴耶識等爲補特伽羅。故如釋論所解，正是菩薩所許也。若了知由分別心安立補特伽羅之理，由分別心安立餘一切法，與彼義同

ཅམ་སྟེ། ཆོས་གཞན་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཐག་པ་ལ་སྐྱལ་དུ་བཏགས་པ་ལྟར་རྟོག་བས་
 བཞག་པར་འཆད་པའོ། །དེ་ལ་ཁྱེ་བོ་དེ་མདོག་དང་འཁྲིལ་ལྷགས་སྐྱལ་དང་འབྲེ
 ཞིང་། ལྷལ་མི་གསལ་བར་སྒྲུང་བ་ན་ཐག་པ་ལ་འདི་སྐྱལ་ལོ་སྟམ་པ་འབྱུང་ངོ། །
 དེའི་ཆོ་ཐག་པ་ལ་ཐག་པའི་ཆོགས་པ་དང་ཆོ་ཐག་སྐྱལ་གྱི་མཚན་གཞིར་འཛིག་གྱུ་.....
 ཅང་ཟད་ཀྱང་མེད་པས། དེའི་སྐྱལ་ནི་རྟོག་པས་བཏགས་པ་ཅམ་སྟེ། དེ་བཞིན་
 དུ་སྤང་བོ་ལ་བཏེན་ནས་ངའོ་སྟམ་པ་འབྱུང་བ་ན། སྤང་བོ་དེ་སྤང་ནས་སྤྱི་འོ་
 སྤྱན་གྱི་ཆོགས་པ་དང་། དུས་གཅིག་པའི་ཆོགས་པ་དང་དེའི་ཆོ་ཐག་དེའི་མཚན་
 གཞིར་འཛིག་གྱུ་ཅང་ཟད་ཀྱང་མེད་དེ་རྒྱས་བར་འོག་ནས་འཆད་དོ། །དེའི་སྤྱིར་དང་
 སྤང་བོ་དེ་ཆ་དང་ཆ་ཅན་ལས་ངོ་བོ་ཐ་དད་པའི་དེའི་གཞིར་འཛིན་གྱུ་ཡང་ཅང་ཟད་.....
 ཀྱང་མེད་པས། ང་དེ་ནི་རྟོག་པས་སྤང་བོ་ལ་བཏེན་ནས་བཞག་པ་ཅམ་ཡིན་གྱི།
 རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པ་མེད་དོ། །འདི་ནི་རིན་ཆེན་འཕྲུང་བ་ལས་ཀྱང་གསུངས་དེ།
 སྤེས་བྱ་ས་མིན་ཆ་མ་ཡིན། །མེ་མིན་རྒྱང་མིན་ནས་མཁའ་མིན། །ནམ་གསེས་ས་
 ཡིན་ཀྱན་མིན་ན། །དེ་ལས་གཞན་ན་སྤེས་བྱ་གང་། །ཞེས་སོ། །དེ་ལ་སྤེས་བྱ་
 བྱི་གང་ཟག་དང་སེམས་ཅན་དང་ང་དང་བཏགས་གོ། །ས་མིན་ནས་ནམ་གསེས་ས་ཡིན་
 པའི་བར་གྱིས་སེམས་ཅན་གྱི་ཁམས་དུག་གི་ཆོ་ཐག་དང་། ཀྱན་མིན་གྱིས་ཁམས་
 ཀྱི་ཆོགས་པ་གང་ཡང་གང་ཟག་དུ་འཛིག་པ་བཀག་གོ། །ཆོག་ཐ་མས་ཁམས་ལས་
 ངོ་བོ་ཐ་དད་པ་གང་ཟག་དུ་འཛིག་པ་བཀག་གོ། །དེ་ལྟར་ནའང་གང་ཟག་ཁམས་མི་ཡིན་
 པ་ནི་མིན་ལ། ཀྱན་གཞི་ནས་གསེས་སོགས་གང་ཟག་དུ་བཞེད་པ་ཡང་མིན་པས།
 འགྲེལ་པ་མཚན་པས་བཀྲུ་པ་ལྟར་འཕུར་པ་ཡང་བཞེད་དོ། །གང་ཟག་རྟོག་པས་
 བཞག་ལྷགས་དེ་ལྟར་གསེས་ན། ཆོས་གཞན་ཐམས་ཅད་ཀྱང་རྟོག་པས་བཞག་ལྷགས་

。如《三摩地王經》云：「如汝知我想，如是觀一切。」《般若攝頌》云：「知自及諸衆生等，乃至諸法亦復然。」《寶鬘論》云：「如六界集故，士夫非真實，如是一一界，集故亦非真。」初二句，謂依六界合集假立爲士夫。後二句，謂離分與有分之法，決定非有。故一一界皆依多分合集假立，則分及有分皆非安立爲彼之事。離彼二外，亦無異性可立爲彼之事也。

瓶等諸法由分別安立之理，雖與繩上假立之蛇相同，然瓶等諸法與繩上之蛇，爲有、爲無、及有無作用等，則極不相同。以彼二事，須否決定名言，即立彼名有無違難等，極不同故。說分別安立之法，能有各別作用者，是佛護、靜天、月稱三大論師解釋龍猛父子意趣之不共勝法。此亦即是中觀見之究竟深處。如《寶鬘論》云：「色法唯名故

དེ་དང་འདྲ་ལྟོ། ཉིང་རེ་འཛིན་གྱི་རྒྱལ་པོ་ལས། རི་ལྷོ་ཁྱོད་ཀྱིས་བདག་གི་འདྲ་
 ཞེས་ནི། །ཞེས་པ་དེ་བཞིན་ཀུན་ལ་སྒྲོས་སྤྱད་བྱ། །ཞེས་དང་། འཕགས་པ་
 སྤྱད་པ་ལས་ཀྱང་། བདག་གི་འདྲ་དེ་དེ་འདྲར་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཞེས། །སེམས་
 ཅན་ཐམས་ཅད་ཇི་འདྲ་དེ་འདྲར་ཆོས་ཀྱན་ཞེས། །ཞེས་གསུངས་ཤིང་། རིན་ཆེན་
 འཕྲིང་བ་ལས་ཀྱང་། རྩེས་བྱ་ཁམས་དྲུག་འདུས་པའི་ཕྱིར། །ཡང་དག་མ་ཡིན་
 ཇི་ལྟ་བར། །དེ་བཞིན་ཁམས་ནི་རེ་རེ་ཡང་། །འདུས་ཕྱིར་ཡང་དག་ཉིད་ཀྱི་མིན།
 ཞེས་གསལ་བར་གསུངས་སོ། །ཀླང་པ་དང་པོ་འི་དོན་ནི་རྩེས་བྱ་ཁམས་དྲུག་འདུས་
 པ་ལ་བརྟེན་ནས་བདགས་པའི་ཕྱིར་ཞེས་པའོ། །ཀླང་པ་གསུམ་པ་དང་བཞི་པའི་དོན་
 ནི་ཆ་དང་ཆ་ཅན་མེད་པ་མི་སྲིད་པས། །ཁམས་རེ་རེ་ཡང་རང་གི་ཆ་རྟེན་མ་འདུས་པ་
 ལ་བརྟེན་ནས་བདགས་པའི་ཕྱིར། །ཡང་དག་དུ་སྟེ་རང་གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པ་མིན་པའོ།
 དེ་ཡང་ཆ་ཤས་འདུས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བདགས་པ་ཡིན་ན། །ཆ་ཤས་དང་ཆ་ཅན་
 དེ་དཔྱི་གཞིར་འཛོག་དུ་མི་ཅུང་ལ། །དེ་གཉིས་ལས་ངོ་བོ་ཐ་དད་པ་ཡང་དཔྱི་གཞིར་
 མི་སྲིད་པའོ། །བུས་པ་ལ་སོགས་པ་རྣམས་རྟོག་པས་བཞག་ལྷགས་ཀྱི་ཆ་དེ་ཅས་ཞིག།
 ཐག་པ་ལ་སྒྲུལ་དུ་བདགས་པ་དང་འདྲ་བ་ཡིན་ཀྱང་། །བུས་སོགས་རྣམས་དང་ཐག་
 པའི་སྒྲུལ་གཉིས་ཡོད་མེད་དང་བྱ་བ་བྱེད་པར་རྣམས་མི་རྣམས་སོགས་ནི་གཏན་མི་འདྲ་ལྟོ།
 དེ་གཉིས་ཀྱི་ཐ་སྟངས་ལས་བར་བྱ་དགོས་མི་དགོས་དང་། །ཐ་སྟངས་བྱེད་པ་ལ་གཞོན་པ་
 ཡོད་མེད་སོགས་རྣམས་པ་ཐམས་ཅད་དུ་མི་མཚུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །རྟོག་པས་བཞག་
 པ་དེ་ལ་རང་རང་གི་བྱ་བྱེད་འཐད་པ་ནི། །ཆོག་དང་དོན་གྱི་འབྲེལ་མཆོད་རྣམས་ཀྱི་
 བྱང་ནས། །མངས་སྤྱོད་པས་དང་ཞི་བ་ལྟ་དང་སྤྱོད་དཔོན་འདི་གསུམ་གྱིས་
 འཕགས་པ་ལ་ལབ་སྤྱོད་ཀྱི་འབྲེལ་ལྷགས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའོ། །དབྱ་མའི་

，虛空亦唯名，無種寧有色，故名亦非有。受想及行識，如大種如我，皆應如是思。故六界無我。」又云：「唯除於假名，若云有云無，世間寧有此。」此說於勝義中，名亦都無，除名言中唯由名言增上安立，都無所有。故唯是假名。若善了知以上諸義，則能善解一切諸法皆是依緣安立、依緣假設、依緣而生、皆無自性、皆無不由他名增上安立之自在體。隨立何法，皆是不尋彼假義而安立者。

卷五

釋第六勝義菩提心之二

丑二、明執彼違品之實執

一切唯由名言增上安立爲有，若執非如有，即是執實有、勝義有、真有、自性有、自相有、自體有之俱生執。此執所執之境，即是假設實有之量。於所破上所加勝義簡別，有二種勝義，此派亦同。中觀自續派雖於所知不許實有等三，然自性等三，則許名

ལྷ་པ་མཐར་ཐུག་བཅི་དཀར་ས་ཡང་འདི་ཉིད་ནོ། །དེ་ལྷ་རྩལ་ན་རིན་ཆེན་འབྲེང་
 པ་ལས། གཞུགས་ཀྱི་དངོས་པོ་མིང་ཅམ་ཕྱིར། །ནམ་མཁའ་ཡང་ནི་མིང་ཅམ་མོ།
 འབྲུང་མེད་གཞུགས་ལྷ་ག་ལ་ཡོད། །དེ་ཕྱིར་མིང་ཅམ་ཉིད་ཀྱང་མེད། །ཆོར་དང་
 འདྲ་ཤིས་འདྲ་ཕྱིར་དང་། །ནམ་ཤིས་འབྲུང་བ་ལྷ་བྱ་དང་། །བདག་བཞིན་དུ་ནི་
 བསམ་བྱ་ཞི། །དེ་ཕྱིར་ཁྲིམས་དུག་བདག་མེད་ནོ། །ཞིས་དང་། བ་སྟེན་གདང་
 པ་མ་གཏོགས་པར། །གང་ཞིག་ཡོད་དམ་མེད་འགྱུར་བཅི། །འཛིན་དེན་དོན་དུ་
 ཅི་ཞིག་ཡོད། །ཅེས་དེན་དམ་པར་མིང་ཅམ་ཡང་མེད་པ་དང་། བ་སྟེན་དུ་མིང་གི་
 བ་སྟེན་གྱི་དབང་གིས་བཞག་པ་ཅམ་མ་གཏོགས་པ་ཅི་ཡང་མེད་པར་གསུངས་པ་ལྷ་རྩལ་
 མིང་དུ་བདགས་པ་ཅམ་རྩལ་གནས་མོ། །དེ་ནམས་ལེགས་པར་ཤིས་ན་ཆོས་བསམས་
 ཅད་བདེན་ནས་གཞག་དགོས་པ་དང་། བདེན་ནས་བདགས་པ་དང་བདེན་ནས་ཕྱིས་
 བ་ཉིད་ཀྱིས་རང་གི་ངོ་བོས་སྤུལ་པ་མེད་པ་དང་། བ་སྟེན་གཞན་གྱི་དབང་གིས་
 བཞག་པ་མིན་པའི་རང་དབང་བཅི་ངོ་བོ་མེད་པ་དང་། ཆོས་གང་ཡོད་པར་འཛོག་
 བའང་བདགས་དོན་མ་རཅ་པ་པར་འཛོག་པ་ནམས་ལེགས་པར་ཤིས་པར་འགྱུར་ནོ།
 གཉིས་པ་ནི། སྤར་བཤད་པའི་མིང་གི་བ་སྟེན་གྱི་དབང་ཅམ་གྱིས་བཞག་པ་མིན་པའི་
 ཡོད་པར་འཛིན་པ་ནི། བདེན་པ་དང་དོན་དམ་པར་དང་ཡང་དག་དུ་སྤུལ་པ་དང་།
 རང་གི་ངོ་བོས་དང་རང་གི་མཆོད་ཉིད་ཀྱིས་དང་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པར་འཛིན་པ་.....
 རྟན་ཕྱིས་ཡིན་ལ། དེས་བརྒྱུད་པའི་ཞེན་ལྷུལ་ནི་བདག་པ་མཐའ་བརྒྱུད་གྱི་བདེན་
 ཅད་ནོ། །དགག་བྱ་ལ་དོན་དམ་གྱི་ཁྱད་པར་སྤྱད་བའི་དོན་དམ་ལ་རྒྱལ་གཉིས་ཤིས་
 དགོས་པ་ནི་འདྲིར་ཡང་འདྲ་ལ། དབྱ་མ་རང་རྒྱུད་པ་ནམས་བདེན་པ་སོགས་གསུམ་
 དུ་སྤུལ་པ་ཤིས་བྱ་ལ་མི་མྱོད་པར་བཞེད་ཀྱང་། རང་གི་ངོ་བོས་སྤུལ་པ་སོགས་

言中有。此於暫時未能通達最微細之真實義者，實爲引導證彼之大善方便也。如是當知：諸法體性若不依名言分別、非由分別增上安立說彼體性，即所破之我。此我於補特伽羅上非有，即補特伽羅無我；於眼耳等法上非有，即法無我。由此可知：若執彼體於補特伽羅及法上有者，即二種我執。如《四百論釋》云：「所言我者，謂諸法體性不依仗他，由無此故名爲無我。此由法與補特伽羅之差別，分爲二種，謂法無我與補特伽羅無我。」本論亦云：「由人法分二」。故二無我，不由所破分別，乃以所依有法而分。俱生我執薩迦耶見，本論破他以諸蘊爲所緣。釋論說：緣依蘊假立之我。故起我覺之所緣，乃「唯我」及「唯補特伽羅」。其行相，釋論云：「我執於非有我妄計有我，執此是實

。」此謂執彼我爲實有。釋論又云：「薩迦耶見執我我所行相而轉，是染污慧。」此說

གསུམ་ནི་ཐ་སྟེན་ཏུ་ཡོད་པར་བཞེད་ནི། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཡིན་ཏུ་ཟུང་བ་དེ་ཞིག་ལ་བདེ་
 རྒྱལ་ཏུ་དོར་མི་ཞུས་པ་ནམས། དེ་ལ་བཀྲི་བའི་ཐབས་ལ་མཁས་པ་ཆེན་པོར་མགོང་ངོ་།
 དེ་ལྟར་ཆོས་ནམས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཡུལ་ཅན་ཐ་སྟེན་ཏུ་དོག་པ་གཞན་ལ་རག་མ་ལས་པ་སྟེ།
 དེའི་དབང་གིས་བཞག་པ་མིན་པའི་རང་བཞིན་དེ་ཉིད་ལ་དགག་བྱའི་བདག་ཅེས་བྱ་ལ།
 དེ་ཉིད་བྱུང་གཞི་གང་ཟག་གི་སྟེང་ཏུ་མེད་པ་ནི་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་དང་། མིག་
 ལྡན་གསལ་ཆོས་ཀྱི་སྟེང་ཏུ་མེད་པ་ནི་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཏུ་གསུངས་པས། རང་བཞིན་
 ཉི་གང་ཟག་དང་ཆོས་ཀྱི་སྟེང་ཏུ་ཡོད་པར་འཛིན་པ་ནི་བདག་གཉིས་ཀྱི་འཛིན་པར་གྱུར་
 ཀྱིས་དོགས་དེ། བརྒྱ་བའི་འབྲེལ་པ་ལས། དེ་ལ་བདག་ཅེས་བྱ་བ་ནི་གང་ཞིག་
 དངོས་པོ་ནམས་ཀྱི་གཞན་ལ་རག་མ་ལས་པའི་ངོ་བོ་རང་བཞིན་དེ། དེ་མེད་པ་ནི་
 བདག་མེད་པའོ། ཉི་ནི་ཆོས་དང་གང་ཟག་གི་དབྱེ་བས་གཉིས་སུ་དོགས་དེ། ཆོས་
 ཀྱི་བདག་མེད་པ་དང་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་པ་ཞེས་བྱའོ། ཞེས་པ་ལྟར་དེ། འདི་
 ཉིད་ལས་ཀྱང་། ཆོས་དང་གང་ཟག་དབྱེ་བས་ནམ་གཉིས་གསུངས། ཞེས་བདག་
 མེད་གཉིས་དགག་བྱའི་སྟེ་ནས་མ་ཕྱེ་བར་གཞི་ཆོས་ཅན་གྱིས་འབྱེད་པར་བཤད་ནོ། །
 བདག་འཛིན་གྱི་འཛིན་ལྟ་ལྟེས་ལ་ནི་ཅ་པར་སྤང་བོ་དམིགས་པ་ཡིན་པ་ཤག་ག་་་་
 ཅིང་། འབྲེལ་པར་བརྟེན་ནས་བདགས་པའི་བདག་དམིགས་པར་གསུངས་པས།
 ངའོ་སྟམ་པ་ཅན་ཞིག་སྟེ་བའི་དམིགས་པའི་ང་ཅས་དང་། གང་ཟག་ཅན་ཞིག་ལ་
 དམིགས་པར་བྱའོ། །ནམ་པ་ནི་རང་འབྲེལ་ལས། ངར་འཛིན་པས་ཡོད་པ་མ་
 ཡིན་པའི་བདག་ཡོད་དོ་སྟམ་ཏུ་ཉེ་བར་བདགས་ནས། འདི་ཉིད་ཏུ་བདེན་པར་མངོན་
 བར་ཞེན་ཅིང་། ཞེས་གསུངས་པས་ང་དེ་བདེན་པར་གྲུབ་པར་འཛིན་པའོ། །
 གཞན་ཡང་རང་འབྲེལ་ལས། དེ་ལ་འཛིན་ཆོགས་ལ་ལྟ་བ་ནི་ང་དང་ངའི་སྟམ་པ་

：俱生薩迦耶見之所緣，任運能起我覺。故執他補特伽羅爲自相有之俱生執，雖是俱生補特伽羅我執，然非俱生薩迦耶見。「執我所行相而轉」者，非顯我所執行相之境，是說於彼二自相有起執，即爲行相。俱生我所執薩迦耶見之所緣，謂我所法，非以我之眼等爲所緣。其行相，謂緣彼所緣，執我所爲自相有。

若爾，何故釋論解「我所」云：「次念云：此是我所。謂除我執境外，貪著餘一切事。」此豈非說計著眼等事爲我所，即是我所執耶？彼論意說於眼等見爲我所，執我所爲實有。非說眼等是我所之所相事。若不爾者，則薩迦耶見與法我執應無差別。

俱生法我執之所緣，謂自他相續所攝之色蘊等、眼耳等、及非相續所攝之器世等。行相如前說。

此二種我執，即繫縛生死之無明。《七十空性論》云：「因緣所生法，分別爲真實

དེ་ན་ཕྱི་ནས་པར་ཁྱེད་པ་ལེས་རབ་ཉིན་མོངས་པ་ཅན་ནོ། ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་
 འཛིག་ལྷ་ལྷན་སྤྱོད་ཀྱི་དམིགས་པ་ལ་རང་སྤྱོད་པའི་ཁྱོད་རང་གིས་སྤྱོད་པ་དགོས་པས།
 ལྟར་གཞན་གྱི་གང་ཟག་རང་གི་མཆན་ཉིད་ཀྱིས་སྤྱོད་པར་འཛིན་པའི་སྤྱོད་སྤྱོད་གང་.....
 ཟག་གི་བདག་འཛིན་སྤྱོད་སྤྱོད་ཡིན་ཀྱང་འཛིག་ལྷ་ལྷན་སྤྱོད་མིན་ནོ། རང་དང་རྒྱ་
 སྤྱོད་པའི་ནས་པར་ཁྱེད་ཀྱིས་ཞེས་པས་ནི་རང་ཅས་དང་རང་ལོ་པ་ཅས་འཛིན་སྤྱོད་ཀྱི་སྤྱོད་.....
 པའི་ཡུལ་ཏུ་སྤྱོད་པ་མིན་གྱི། དེ་གཉིས་རང་གི་མཆན་ཉིད་ཀྱིས་སྤྱོད་པར་འཛིན་པའི་
 ནས་པ་ཅན་ཏུ་སྤྱོད་པའོ། བདག་གི་རང་ཅས་པའི་འཛིག་ལྷ་ལྷན་སྤྱོད་ཀྱི་དམིགས་པ་ནི།
 རང་ལོ་པ་ཉིད་ཡིན་གྱི། རང་གི་མིག་སྟོགས་དམིགས་པར་མི་བརྟུང་ངོ། །ནས་པ་ནི་
 རམི་པ་པ་དེ་ལ་དམིགས་ནས་རང་ལོ་པ་རང་གི་མཆན་ཉིད་ཀྱིས་སྤྱོད་པར་འཛིན་པའོ། །
 འོ་ན་བདག་གི་འདི་ཞེས་ཞེས་པའི་རང་འབྱེད་ལས། འདི་ནི་བདག་གི་དོ་སྤྱོད་ཏུ་རང་
 འཛིན་པའི་ཡུལ་ལས་གཞན་པའི་དངོས་པོ་དེ་ནས་པ་མ་ལུས་པ་ལ་མཛོན་པར་ཞེས་.....
 པ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་མིག་ལ་སྟོགས་པའི་གཞི་ལ་དམིགས་ནས་འདི་ནི་བདག་གི་ཡིན་
 བོ་སྤྱོད་ཏུ་ཞེས་པ་བདག་གི་རང་ཅས་པར་བཤད་པ་ཆེ་ལྟར་ཡིན་སྤྱོད་ན། དེ་ནི་མིག་
 སྟོགས་སྤྱོད་པ་བདག་གི་པར་མཛོན་ནས་བདག་གི་པ་ལ་བདེན་པར་མཛོན་པར་ཞེས་པའི་
 དོན་ཡིན་གྱི། བདག་གི་པའི་མཆན་གཞི་མིག་སྟོགས་དམིགས་པར་སྤྱོད་པ་མིན་དེ།
 དེ་ལྟར་མ་ཡིན་ན་འཛིག་ལྷ་རང་ཆོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་གཉིས་མི་འགལ་པར་འགྱུར་.....
 པའི་ཕྱིར་ངོ། ཆོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་སྤྱོད་སྤྱོད་ཀྱི་དམིགས་པ་ནི། རང་གཞན་གྱི་
 ལྟར་གྱི་གཞུགས་སྤྱོད་སྟོགས་དང་། མིག་ན་སྟོགས་དང་། ལྟར་གྱིས་མ་བལྟས་
 པའི་སྤྱོད་པ་སྟོགས་པའོ། །ནས་པ་ནི་སྤྱོད་པ་ཤད་པ་ལྟར་ངོ། །དེ་ལྟར་བདག་
 གཉིས་སྤྱོད་པ་དེ་ནི་འཁོར་པར་འཁོར་པའི་མ་རིག་པ་ཡིན་དེ། སྤྱོད་ཉིད་བདུན་

，佛說是無明，彼生十二支。」此說緣諸法執爲真實，即生死根本之無明。從法我執，引生補特伽羅我執之無明。故說從彼生十二有支。

破此無明，必須見彼所執爲空，及無彼所執之我。《七十空性論》云：「見真知法空，無明則不生，此即無明滅，故十二支滅。」《法界讚》亦云：「若執我我所，即妄

計外法，若見二無我，三有種當滅。」又云：「最上淨心法，是爲無自性。」《四百論》亦云：「若見境無我，三有種當滅。」又云：「故一切煩惱，癡斷故皆斷。若見諸緣起，愚癡即不生，是故於此中，勵力宣此說。」此所說「癡」，是三毒中之癡，故是染污無明。此說滅彼無明，必須通達「空即緣起」之甚深緣起義。釋論解「故瑜伽師當滅

ཅུ་པ་ལས། རྒྱ་ནང་གྲིན་ལས་སྤྱོད་དངོས་ནས་ས། །ཡང་དག་པར་ནི་རྟོག་བ་གང་།
 དེ་ནི་ལྷོན་པས་མ་རིག་གསུངས། །དེ་ལས་ཡན་ལག་བཅུ་གཉིས་འབྱུང་། །ཞེས་
 ཆོས་ཀྱི་དངོས་པོ་ལ་དམིགས་ནས་ཡང་དག་དུ་སྐྱེ་བར་འཛིན་པ་འཁོར་བའི་ཅ་བའི་
 མ་རིག་པར་གསུངས་ཏེ། ཆོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་དེ་ལས་གང་ཟག་གི་བདག་འཛིན་
 རྩི་མ་རིག་པ་འབྱུང་བས། དེ་ལས་བཅུ་གཉིས་འབྱུང་བར་བཤད་དོ། །མ་རིག་
 པ་དེ་ཐོག་པ་ལ་རེས་ཟི་ལྷར་བརྒྱུང་བས་ལྷོང་བ་དང་། ཟི་ལྷར་བརྒྱུང་བའི་བདག་མེད་
 པར་མཐོང་བ་དགོས་ཏེ། །ལྷོང་ཉིད་བདུན་ཅུ་པ་ལས། ཡང་དག་མཐོང་ཕྱིར་དངོས་
 ལྷོང་བར། །ལེགས་ཤེས་མ་རིག་མི་འབྱུང་བ། །དེ་ནི་མ་རིག་འགག་པ་ཡིན། །
 དེ་ཕྱིར་ཡན་ལག་བཅུ་གཉིས་འགག། ཅེས་དང་། ཆོས་དབྱིངས་བལྟོང་པ་ལས་
 ཀྱང་། བདག་དང་བདག་གི་ཞེས་འཛིན་པས། །ཟི་ལྷོང་ཕྱི་རོལ་ནས་བདགས་པ། །
 བདག་མེད་ནས་བ་གཉིས་མཐོང་ན། །མྱིད་བའི་ས་བོན་འགག་པར་འགྱུར། །ཞེས་
 དང་། མཆོག་དུ་སེམས་ནི་སྤྱོད་ཕྱེད་པའི། །ཆོས་ནི་རང་བཞིན་མེད་པ་ཡིན། །
 ཞེས་དང་། བཞི་བརྒྱ་པ་ལས་ཀྱང་། ལྷལ་ལ་བདག་མེད་མཐོང་ན་ནི། །མྱིད་
 པའི་ས་བོན་འགག་པར་འབྱུང་། ཞེས་དང་། དེ་ཕྱིར་ཉོན་མོངས་གསལ་ཅད་ཀྱང་།
 གདོ་སྐྱུག་བཅོམ་པས་བཅོམ་པར་འགྱུར། །རྟོན་ཅིང་འབྲེལ་བར་འབྱུང་བ་ནི། །
 མཐོང་ན་གདོ་སྐྱུག་འབྱུང་མི་འགྱུར། །དེ་ཕྱིར་འབྲེལ་བ་ཀྱན་གྱིས་འདིར། །གདམ་
 དེ་ཁོན་བསྐྱེད་པར་བྱ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །དེ་ལྷར་གསུངས་པའི་གདོ་སྐྱུག་ནི་
 དུག་གསུམ་གྱི་ཡ་བྱལ་གྱི་གདོ་སྐྱུག་ངོས་འཛིན་བའི་སྐབས་ཡིན་པས། ཉོན་མོངས་ཅན་
 རྩི་མ་རིག་པ་ཡིན་ཞིང་། མ་རིག་པ་དེ་ཐོག་པ་ལ་ལྷོང་བ་དེན་འབྱུང་གི་རྟོན་དུ་གར་
 བའི་དེན་འབྲེལ་ཟབ་མོ་ནི་རྟོན་རྟོགས་དགོས་པར་གསུངས་སོ། །འབྲེལ་པ་མཛད་

我」，謂由破除我執之境通達無我。故若未能破我執境，但於彼境攝心不使散亂，不可說爲通達無我。此謂心於境轉，總有三相：一、執彼所緣爲實有。二、執爲無實。三、都無彼二差別相。如未執無實時，非即執爲實有。故未緣二我時，亦不定緣二無我，有無量心住彼第三類中。是故要於自身認識二種我執，次於自所誤執之事，抉擇非如執有。若不爾者，唯於門外破立，全不得要領，如賊逃林中，於林外追尋也。若能善知實執，則知有無量分別非二我執。彼妄執凡分別心所取之境，皆是觀察真義正理之所破等執，皆可斷除也。

壬二、以理成立聖教真義分二

癸一、以理成立法無我 癸二、以理成立人無我

བས་ཀྱང་། ཉལ་འབྱོར་པ་ཡིས་བདག་ནི་འགོག་པར་བྱེད། །ཅེས་བདག་འཛིན་
 གྱི་ཡུལ་སྔན་སྤྱང་བའི་ཚུལ་གྱིས་བདག་མེད་དྲགས་དགོས་པར་གསུངས་སོ། །དེའི་
 ལྟུང་བདག་འཛིན་གྱི་ཡུལ་སྔན་མ་སྤྱང་བར་དེའི་ཡུལ་ལ་ཡིད་པར་འགྲོ་བ་ཚར་ཤུས་
 པ་ཙམ་བྱས་ཀྱང་། དེས་ནི་བདག་མེད་ལ་ཁྱེད་ཀྱིས་པར་འཛིན་གྱི་ལྷན་པོ་ལྟུང་
 རོ། །དེའི་ལྷན་པོ་ཚན་ནི་ཡིད་ཡུལ་ལ་འཆུག་བ་ན་དམིགས་པ་དེ་བདེན་པར་འཛིན་པ་
 གཅིག་དང་། བདེན་མེད་ཀྱི་འཛིན་པ་གཅིག་དང་། དེ་གཉིས་གང་གིས་ཀྱང་ཁྱེད་པར་
 ཏུ་མ་བྱས་པར་འཛིན་པ་གཅིག་དང་གསུམ་ཡོད་པས། བདེན་མེད་ཏུ་མ་བརྟུང་ཡང་
 བདེན་པར་འཛིན་གྱི་དགོས་པ་བཞིན་དུ། བདག་གཉིས་ལ་མ་ཁྱེད་ཀྱིས་ཀྱང་བདག་མེད་
 གཉིས་ལ་ཁྱེད་ཀྱིས་མི་དགོས་དེ། རྒྱུ་ལྡན་པོ་གསུམ་པ་ལ་གནས་པ་མཐའ་ལས་བ་
 ཞིག་ཡོད་པའི་ལྟུང་རོ། །བདག་ཏུ་འཛིན་པ་གཉིས་ཀྱང་རང་སྤྱོད་ཀྱི་མེད་ཏུ་ངོས་
 བརྟུང་ནས། རང་གང་ལ་འབྱུང་བའི་གཞི་དེ་ཉིད་ཇི་ལྟར་བརྟུང་བ་ལྟར་ཏུ་མེད་པར་
 གཏན་ལ་དབབ་དགོས་ཀྱི། དེ་ལྟར་མིན་པར་ཁ་སྤྱོད་ལྟུང་དགག་སྟུབ་ནི། ཀྱུན་
 མ་ནགས་ལ་སོང་བའི་ཆེས་སྤང་ལ་ཅད་གཅོད་པ་དང་འདྲ་བས་གཏན་ཏུ་མི་འགྲོ་ལོ།
 དེ་ལྟར་བདེན་འཛིན་ལེགས་པར་ངོས་ཟིན་ན། བདག་འཛིན་གཉིས་མིན་པའི་དོག་
 པ་ཏུ་མ་ཞིག་ཡོད་པ་ཤེས་པར་འགྱུར་པས། དོག་པས་གང་བརྟུང་གི་ཡུལ་ཐམས་
 ཅན་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱོར་བའི་རིགས་པས་འགོག་པར་འདོད་པའི་ཡོག་དོག་ཐམས་
 ཅན་ཐོག་པར་འགྱུར་རོ། །འདི་དག་ལས་བཅས་པའི་བཤད་དགོས་པ་མང་ཏུ་
 ཡོད་ནའང་། འགའ་ཞིག་ནི་གཞན་མང་པོར་བཤད་ཟིན་ལ། འགའ་ཞིག་ནི་
 འོག་ཏུ་འཆད་པར་འགྱུར་བས་འདིར་མ་སྟོན་སོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས། ཆོས་
 ཀྱི་བདག་མེད་རིགས་པས་བསྟུབ་པ་དང་། གང་ཟག་གི་བདག་མེད་རིགས་པས་

初又分四：

子一、就二諦破四邊生 子二、釋妨難 子三、以緣起生破邊執分別

入中論善顯密意疏

九九

卷五 釋第六勝義菩提心之二

一〇〇

子四、明正理觀察之果

初又分三

丑一、立無自性生之宗 丑二、成立彼宗之正理 丑三、破四邊生結成義 今

初

前說十種平等性中，此以正理成立自性無生平等性，則餘平等性亦易知之，故聖者於《中論》初云：「非自非從他，非共非無因，諸法隨於何，其生終非有。」「終」謂畢竟。「隨於何」，謂任於何，此所依聲，（於何）明無生之所依，謂時、處、宗派。於彼三事中何法不生？謂能依之內外諸法。由是「非自」等論義，應如是配釋；內外諸法，於任何時處宗派，自生決定非有。餘三宗亦應如是配釋。《顯句論》雖譯為「從自

བསྐྱུང་བའོ། །དང་པོ་ལ་བཞི། མཐའ་བཞིའི་སྒྲེ་བ་བཞིན་བ་གཉིས་ཀར་རྟོག་པ།
 དེ་ལྟར་བཀག་པ་ལ་ཚད་པ་སྤང་བ། དེ་ན་འབྱུང་གི་སྒྲེ་བ་ཉིད་ཀྱིས་མཐའ་འཛིན་གྱི་
 ལོག་རྟོག་འགོག་ཚུལ། རིགས་པས་དབྱེད་པ་བྱས་པའི་འབྲས་བྱ་ངོས་གཞུང་བའོ།
 དང་པོ་ལ་གསུམ། རང་བཞིན་གྱིས་སྒྲེ་བ་མེད་པའི་དམ་བཅའ་བཞག་པ། དེ་
 རིགས་པས་སྐྱབ་པའི་སྐྱབ་བྱེད་པསྟན་པ། མཐའ་བཞིའི་སྒྲེ་བ་བཀག་པས་སྐྱབ་པའི་
 དོན་ནོ། །དང་པོ་ནི། སྤང་བཤད་པའི་མཉམ་པ་ཉིད་བཅའི་ནང་ནས་རང་བཞིན་
 ཀྱིས་སྒྲེ་བ་མེད་པར་མཉམ་པ་ཉིད་ཁོ་ན་རིགས་པས་བསྟན་པ་ཉིད་ཀྱིས། ཆོས་
 མཉམ་པ་ཉིད་གཞན་ནས་ས་བསྟན་པ་སྤྱོད་པར་དགོངས་དེ། འཕགས་པས་དབྱ་མའི་
 བསྟན་བཅོས་ཀྱི་དང་བོར། བདག་ལས་མ་ཡིན་གཞན་ལས་མིན། །གཉིས་ལས་
 མ་ཡིན་གྱ་མེད་མིན། །དངོས་པོ་གང་དག་གང་ན་ཡང་། །སྒྲེ་བ་ནས་ཡང་
 ཡོད་མ་ཡིན། །ཞེས་ཉི་ཤར་པ་གོད་དོ། །ནས་ཡང་དང་གཞན་ཡང་ནི་ནས་གྲངས་
 སོ། །གང་ན་ཡང་ཞེས་བའི་སྤྱོད། འགར་ཡང་གི་སྤྱོད་ནས་གྲངས་གང་དུ་གི་སྒྲེ་
 བའི་གཞི་སྟོན་པ་དེན་གྱི་ཆོག་གིས་ནི། ཡུལ་དང་རྩས་དང་སྐྱབ་པའི་མཐའ་བཤད་
 དོ། །གཞི་དེ་གསུམ་དུ་བང་ཞིག་མི་སྒྲེ་བའི་གང་དག་གི་སྤྱོད་བཞིན་པའི་ཆོག་ནི། ལྷི་
 ནང་གི་དངོས་པོ་བཞིན་པའོ། །དེས་ན་བདག་ལས་ཞེས་པོགས་ཀྱི་གཞུང་གི་དོན་ནི།
 ལྷི་ནང་གི་དངོས་པོ་ནས་ས་ནི་ཡུལ་རྩས་སྐྱབ་པའི་མཐའ་འགར་ཡང་བདག་ལས་སྒྲེ་
 བ་སྤྱིད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་འདི་ལྟར་སྤྱོད་དེ་བཤད་པར་བཤོ། །དེ་བཞིན་དུ་
 དངོས་པོ་ནས་ས་ནི་ནས་ཡང་གཞན་ལས་དང་། གཉིས་ཀ་ལས་དང་གྱ་མེད་ལས་སྒྲེ་
 བ་སྤྱིད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་ནས་བཅའ་གཞན་གསུམ་ལ་ཡང་སྤྱོད་དོ། །ཆོག་
 གསལ་ལས། བདག་ལས་དངོས་པོ་གང་དག་ཅེས་བསྐྱར་ཡང་འགྱུར་འདི་ཡིགས་

諸法」，然以今譯爲善。或念：不生爲處所增上，如有處不生鬱金花；時間增上，如有時不生五穀耶？今云隨於何時何處即破彼執，故論置「終」字，非全無義。或念：依中觀宗增上雖是無生，依實事宗增上應是有生。今云隨於何宗，即破彼執，非但於實事宗無生也。釋論云：「此中非字，與有之能立自生相連；非與有相連，破有義亦成立故。」

「此謂論義不可如彼，以後二句爲宗，前二句爲因者所釋。當釋爲「從自生終非有」，餘三宗亦爾。若有自性生，則必須許成立彼之四生隨一，故云有之能立。末句（破有義亦

成立故）之義，謂若能破四邊生，則亦成立破自性生。故彼量式，無不成立無自性生之過。故不可如《中觀明論》所說，以破四邊生爲因，成立無自性生。

又「諸法隨於何時處宗派，從他生決定非有。」《顯句論》云：「唯由此因緣許世

མོ། །ཡུལ་གྱི་དབང་གིས་ཡུལ་འགའ་ཞིག་ཏུ་གྲུབ་ཀྱིས་མི་སྤྱེ་བ་དང་། ཏུས་
 གྱི་དབང་གིས་ཏུས་འགའ་ཞིག་གི་ཆོ་ལོ་ཏོག་མི་སྤྱེ་བ་ལྟ་བུ་ཡིན་ནམ་སྟེ་མ་ལ། ཡུལ་
 ཏུས་གང་ན་ཡང་ཞེས་བས་འགོག་བས་ནམ་ཡང་ཞེས་སྟོས་བ་དོན་མེད་པ་མིན་ནོ། །
 དཔུ་མ་བའི་ལྷུ་བ་མཐའི་དབང་གིས་མི་སྤྱེ་ཡང་། དངོས་པོར་སྟུ་བའི་ལྷུ་བ་མཐའི་
 དབང་གིས་སྤྱོད་སྟེ་སྟེ་མ་ལ། ལྷུ་བ་མཐའ་གང་ན་ཡང་ཞེས་བས་འགོག་བས། དངོས་
 པོར་སྟུ་བའི་ལྷུ་གས་ལ་མི་སྤྱེ་ཞེས་སྟོན་པ་མིན་ནོ། །རང་འགྲེལ་ལས་འདྲིར་ན་
 ཡིན་ཞེས་བྱ་བ་འདྲི་ཡོད་པ་ཉིད་ཀྱི་སྟུ་བ་ཕྱེད་རང་ལས་སྤྱེ་བ་དང་འབྲེལ་གྱི། ཡོད་
 བ་དང་ནི་མ་ཡིན་དེ། དེ་དག་གི་པ་དོན་གྱིས་འབྲུབ་པའི་ཕྱིར་དོ། །ཞེས་གསུངས་
 བའི་དོན་ནི་རྟེན་པ་ཕྱི་མ་གཉིས་ཀྱིས་དམ་བཅའ་དང་། ལྷུ་མ་གཉིས་ཀྱིས་དཔེས་
 བསྟན་པར་འཆད་པ་ལྟར་སོ་སོར་མི་གཅོད་པར། བདག་ལས་སྤྱེ་བ་ཡོད་པ་མ་
 ཡིན། ཞེས་སྟེ་ལ་བར་བྱ་ཞེས་པ་ལྟེ་གཞན་གསུམ་ལའང་དེ་ལྟར་སྟེ་ལོ། །རང་
 བཞིན་གྱིས་སྤྱེ་བ་ཡོད་ན་དེའི་སྟུ་བ་ཕྱེད་ཏུ་མཐའ་བཞིན་སྤྱེ་བ་གང་ཅང་ཁས་ལྡན་དགོས་
 བས་ཡོད་པའི་སྟུ་བ་ཕྱེད་ཅེས་སྟོས་སོ། །མཐའ་བཞིན་སྤྱེ་བ་ཁེགས་ན་རང་བཞིན་
 གྱིས་སྤྱེ་བ་དག་གི་པ་ཡང་ལྷུ་གས་ཀྱིས་འབྲུབ་བས། དེ་ལྟར་སྟུ་བ་པ་ལ་རང་བཞིན་
 གྱིས་སྤྱེ་མེད་མི་འབྲུབ་པའི་སྟོན་མེད་པ་ནི་ཆོག་པ་མའི་དོན་ནོ། །དེས་ན་དཔུ་མ་
 ལྷུ་བ་ར་མཐའ་པ་ལྟར་མཐའ་བཞིན་སྤྱེ་བ་བཀག་པ་དཔེས་སུ་བྱས་ནས། རང་
 བཞིན་གྱིས་སྤྱེ་མེད་སྟུ་བ་པ་མི་ཅང་ཞེས་པ་མིན་གྱི། ལྷུ་མ་ལྟར་སོ་སོར་གཅོད་པ་
 གཞུང་དེའི་དོན་མིན་ཞེས་པ་ལོ། །དངོས་པོར་ནམས་ཡུལ་ཏུས་ལྷུ་བ་པའི་མཐའ་འགའ་
 ཡང་གཞན་ལས་སྤྱེ་བ་མྱོད་པ་མ་ཡིན། ཞེས་སྟུ་བ་དང་། ཆོག་གསལ་ལས་
 ཀྱང་། རྟེན་ཉིད་འདི་པ་ཅེས་གྱིས་རྟེན་མོལ་ལྷུ་བ་པར་ཁས་ལེན་གྱི། །ཕྱོགས་

俗有，非許由四邊有，應說諸法有自性故。」故他生二字，非聖教之名言，乃餘宗之名言，意指有自相之他。若許彼者，即應許有自性。故此宗於名言亦不許有他生。雖名言中許因果異體，然彼非是他生之義。如名言中說一一法各有二體，然不許彼體即自性生之體性。

《顯句論》說：「諸法無自生之宗是無遮」，餘三宗亦爾。故抉擇無自性時之所立，即唯遮所破之無遮。如《顯句論》云：「世間所有言，無事無所有。此等爲顯無遮故，無事即無自性義。」釋論亦云：「已說四宗，爲以正理成立故。」下文亦以破四邊生爲因，說諸法離自性生。《顯句論》破四邊生之後云：「故生非有，是所成立。」故非

བཞི་ཁས་ཐུངས་པའི་སྒོ་ནས་ནི་མ་ཡིན་ཏེ། །དངོས་པོ་རང་བཞིན་དང་པོ་པོས་པར་
 སྒྲུབ་པ་ལ་པར་འགྱུར་པའི་ཕྱིར་དང་། །ཞེས་གསུངས་པས་གཞན་སྤྱི་ནི་གསུང་
 པར་གྱི་ཐ་སྙད་མིན་གྱི་གྲུབ་མཐའ་སྒྲུབ་པའི་ཐ་སྙད་ཡིན་ལ། །དེ་ཡང་རང་གི་མཆོད་
 ཉིད་གྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་ལ་པས་མས་ནས་བྱས་པས། །དེ་ཁས་ཐུངས་ན་རང་
 བཞིན་དང་པོ་པོས་པར་སྒྲུབ་པར་འགྱུར་པའི་ཕྱིར། །ཐུགས་འདི་ལ་ནི་གཞན་སྤྱི་ཐ་
 སྙད་ཀྱི་ཡང་མེད་ཏེ། །སྒྲུབ་པས་གཉིས་པོ་ཐོ་ཐ་དང་པར་ཐ་སྙད་ཀྱི་འདྲོད་མེད་ཀྱང་
 དེ་ཙམ་གཞན་སྤྱི་ནི་མིན་ཏེ། །ཐ་སྙད་ཀྱི་ཆོས་ཀྱི་རིམ་གྱང་པོ་གཉིས་གཉིས་
 འཛིན་པར་གསུངས་པ་ལྟར་པོ་ཐོ་གྲུབ་པ་ཡོད་ཀྱང་། །རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱི་བའི་
 པོ་ཐོར་མི་འདྲོད་པ་བཞིན་ནོ། །ཆོག་གསལ་ལས་དངོས་པོ་བདག་ལས་སྤྱི་བ་མེད་
 པའི་དམ་བཅའ་མེད་དགག་ཏུ་བཤད་པ་ནི། །དམ་བཅའ་གཞན་གསུམ་ལ་ཡང་འདྲ་
 པས། །རང་བཞིན་མེད་པར་གཏན་ལ་འབེབས་པའི་སྐབས་སྤྱི་བསྐྱུབ་བྱ་ནི་དགག་
 བྱ་བཅད་ཙམ་གྱི་མེད་པར་དགག་པ་ཡིན་ཏེ། །ཆོག་གསལ་ལས། །འཛིན་དེན་དེ་
 ན་ཆེ་སྤྱི་བ་ཡོད་པ། །ཐམས་ཅད་དངོས་མེད་ཅི་ཡང་མེད་པ་ཞེས། །བྱ་བ་ལ་
 མེགས་པ་འདྲུང་པས་ན། །མེད་པར་དགག་པ་བཟོད་པར་འདྲོད་པའི་ཕྱིར། །དངོས་
 པོ་མེད་པའི་དོན་ནི་རང་བཞིན་མེད་པའི་དོན་ཡིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་པོ། །
 རང་འགྲེལ་ལས་དམ་བཅའ་བཞི་པོ་དེ་རྗེས་སྤྱི་བཟོད་ནས་རིགས་པས་བསྐྱུབ་པའི་
 ཕྱིར་བཤད་པ། །ཞེས་གསུངས་པའི་དོག་ནས་མཐའ་བཞི་དེ་སྤྱི་བ་བགག་པ་
 དགས་སྤྱི་བས་ནས། །དངོས་པོ་ནམས་རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱི་བ་དང་ལམ་པར་གསུངས་
 པ་དང་། །ཆོག་གསལ་ལས་ཀྱང་མཐའ་བཞི་དེ་སྤྱི་བ་བགག་པའི་མཐའ་། །དེའི་ཕྱིར་
 སྤྱི་བ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་བསྐྱུབ་པ་ཡིན་ལ། །ཞེས་གསུངས་པས་དངོས་

不許成立諸法無自性生。《顯句論》云：「諸比量，唯以破他宗爲果。」此說諸比量式，唯破他人自性有之宗，不更成立別法，然非遮成立彼破。故彼又云：「吾等非成立有無，唯破他人增益之有無，破除二邊成立中道。」此說唯破他人所計之有邊無邊，此外不成立餘法。然非不成立破除二邊，以說破除二邊成立中道故。若謂亦非無自性者，則

應成有自性，離此更無第三品故。如《迴諍論》云：「若即無自性，遮於無自性，由遣無自性，即成有自性。」雖許有如是能立所立，然非自續派，如餘處已廣宣說。

二種遮遣之相云何？凡言遮者，謂由內心正遣所遮而得通達。若僅於有事法遮非自，如云非自體，此猶非是遮。又如法性及勝義之名，雖未正遣所遮，然心中現起彼義時

བོ་ནམས་རང་བཞིན་གྱིས་སྤེལ་མེད་པ་སྐྱབ་པར་མི་འདོད་པ་མིན་ནོ། ཁྱོད་གསལ
 ལས། ཆེས་སྤྱད་པ་ལ་དག་ནི་གཞན་གྱི་རམ་བཅའ་པ་འགོག་པ་ཅས་ཀྱི་འབྲས་བུ
 ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཞེས་གསུངས་པ་ནི་སྤྱོད་པ་ནམས་ཀྱིས་པ་རོལ་བོས་རང་
 བཞིན་གྱིས་ཡོད་པར་དམ་བཅས་པ་འགོག་པ་ཅས་ཏུ་ཟེད་གྱི། དེ་ལས་གཞན་མི
 སྐྱབ་པའི་དོན་ཡིན་གྱི་བཀག་པ་ཅས་སྐྱབ་པ་འགོག་པ་མིན་ནོ། །དེ་བཞིན་ཏུ། ཁྱོད་པོ་
 ཅག་འདི་མེད་པ་དང་ཡོད་པར་མི་སྐྱབ་གྱི། གཞན་གྱིས་ཡོད་པར་བདག་ས་པ་དང་
 མེད་པར་བདག་ས་པ་འགོག་སྟེ། མཐའ་གཉིས་བསལ་ནས་དབྱ་མའི་ལམ་སྐྱབ་པར་
 འདད་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཞེས་གསུངས་པ་ཡང་པ་རོལ་བོས་ཁས་སྐྱངས་པའི་ཡོད་མཐའ་
 དང་། མེད་མཐའ་གཉིས་ནམ་པར་གཅོད་པ་ཅས་ཡིན་གྱི། དེ་མ་གཏོགས་
 པ་གཞན་མི་སྐྱབ་ཅས་པའི་དོན་ནོ། །མཐའ་གཉིས་བཀག་པ་ཅས་མ་བསྐྱབས་པ་
 ཡང་མ་ཡིན་དེ། མཐའ་གཉིས་བསལ་ནས་དབྱ་མའི་ལམ་སྐྱབ་པར་གསུངས་པས་
 མོ། །རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པ་ཡང་མིན་ན་ནི་སྤྱོད་པ་སྐྱུ་མེད་པས་རང་བཞིན་
 གྱིས་ཡོད་པ་ཡིན་དེ། ཚོད་རྒྱུག་ལས། གལ་དེ་རང་བཞིན་མེད་ཉིད་གྱིས། །
 ཅི་སྟེ་རང་བཞིན་མེད་པ་རྒྱུག་ །རང་བཞིན་མེད་པ་ཉིད་ལོག་ན། །རང་བཞིན་ཉིད་
 ཏུ་རབ་གྲུབ་འབྱུང་། ཞེས་གསལ་པར་གསུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་འདྲ་པའི་
 བསྐྱེད་བྱ་དང་སྐྱབ་བྱེད་ཁས་ལེན་གྱང་རང་བྱུད་པར་མི་འབྱུང་པའི་རྒྱ་མཚན་ནི།
 བྱས་པར་གཞན་ཏུ་ཡང་ཡང་བཤད་ཅིན་པས་མ་སྒྲོས་སོ། །འོ་ན་དགག་པ་གཉིས་
 གྱི་མཚན་ཉིད་ཆི་ལྟ་བུ་ཞེ་ན། སྤྱིར་དགག་པ་ནི་རྒྱུས་དགག་བྱ་དངོས་སུ་བཅད་
 ནས་དོགས་པར་བྱ་བ་ཡིན་པས། རང་མ་ཡིན་བཅད་པ་ལྟ་བུ་དངོས་པོ་ལ་དགག་
 བྱ་བཅད་པ་ཅས་དགག་པ་མིན་ལ། ཚོས་ཉིད་དང་དོན་དམ་པའི་ན་པ་ལྟ་བུ་སྐྱུ་མ་

，必現起遮遣戲論之相，此乃是遮。遮有二種：一曰無遮，謂心遣所遮法已，不更牽引或更成立餘法。如問云：婆羅門可飲酒否？曰：不可。此語僅遮飲酒，不更成立可飲餘物。二曰非遮，謂心遣所遮法已，更牽引或成立餘法。如欲明某人是首陀羅種姓，曰此非婆羅門。此語非但遮婆羅門，亦成立離婆羅門外之首陀種人。於引餘法中，又分勢引、直引、時引三種。初、如云：胖祠授晝日不食。此語義引餘法。二、如云：有無我。此語能遣所遮及直引餘法。上二是別引，亦有一語俱引者，如云：胖祠授晝日不食而不瘦。三、如已知某人非刹帝利種即婆羅門種，然未決定究爲何種。若於爾時云此非婆羅門。此語雖未明說而意已顯。《般若燈論大疏》引頌云：「其遮由義顯，一言而成立，彼俱不自顯，非遮餘是餘。」

དགའ་བྱ་དངོས་སྤྱུ་མ་བཅད་ཀྱང་དེ་དེ་དོན་ཆོལ་འཆར་བ་ན། སྤྱོས་པ་བཅད་པའི་
 རྣམ་པ་ཅན་ཏུ་འཆར་བ་ནིས་དགག་པ་ཡིན་ནོ། །དེ་ལ་གཉིས་ལས་མེད་དགག་ནི་ཆོས་
 དགག་བྱ་དངོས་སྤྱུ་བཅད་ནས་ཆོས་གཞན་མི་འཕེན་པའམ་མི་སྦྱུབ་པ་ཡིན་ཏེ། དཔེར་
 ན་བྱས་ཐེས་ཆང་འབྲུང་ཏུ་འུང་མི་འུང་དུས་པ་ན། ཆང་མི་བདུང་ངོ་ཞེས་པ་ནི་ཆང་
 འབྲུང་བ་ནས་པར་བཅད་པ་ཅས་ཞིག་ཡིན་གྱི། དེ་ལས་གཞན་པའི་བདུང་བ་བདུང་
 ངོ་ཞེ་འམ་མི་བདུང་ངོ་ཞེས་མི་སྦྱུབ་པ་བཞིན་ནོ། །མ་ཡིན་དགག་ནི་ཆོས་དགག་
 བྱ་བཅད་ནས་ཆོས་གཞན་འཕེན་པའམ་སྦྱུབ་པ་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན་སྤྱོས་བྱ་གཅིག་
 དམངས་རིགས་སྤྱི་ལོན་འདོད་པ་ན་འདི་བྱས་ཐེ་མ་ཡིན་ཞེས་པ་ནི། བྱས་ཐེ་བཀག་
 པ་ཅས་མིན་གྱི་བྱས་ཐེ་ལས་གཞན་པ། དེ་ལས་ཐོས་པ་ལ་སོགས་པས་དམན་པའི་
 དམངས་རིགས་ཡིན་པར་སྦྱུབ་པ་ལྟ་བུའོ། །ཆོས་གཞན་འཕེན་པ་ལ་དངོས་དང་བྱུང་
 དང་སྐབས་ཀྱིས་འཕངས་པ་གསུམ་ཇི། དང་པོ་ནི། བདག་མེད་པ་ཡོད་ཅེས་པ་
 ལྟ་བུ་ལྟེ་དགག་བྱ་གཅིད་པ་དང་། ཆོས་གཞན་འཕེན་པ་གཉིས་ཀ་ཆོག་གཅིག་གིས་
 སྦྱུབ་པའོ། །གཉིས་པ་ནི། མཆོད་སྦྱོན་ཆོན་པོ་ཉིན་པར་མི་ཟ་བ་ཞེས་པ་ལྟ་བུ་ལྟེ་
 དོན་གྱིས་འཕྱན་པའོ། །དེ་གཉིས་ནི་དངོས་བྱགས་ལ་འཕངས་པ་རེ་རེ་པ་ཡིན་ལ།
 གཉིས་ཀ་ལྟན་པ་ནི་མཆོད་སྦྱོན་ཆོན་པོ་ཉིན་པར་མི་ཟ་བ་རིད་པ་མིན་པ་ཡོད་ཅེས་པ་
 ལྟ་བུའོ། །གསུམ་པ་ནི། སྤྱོས་བྱ་ཞིག་གྱུ་ལ་རིགས་དང་བྱས་ཐེ་གང་འུང་གཅིག་
 དུ་དེས་ཤིང་འུང་པར་མ་དེས་པའི་སྐབས་སྤྱི། འདི་བྱས་ཐེ་མ་ཡིན་ཞེས་པ་ལྟ་བུ་
 དང་གི་ཆོག་གིས་མི་ལྟོན་པ་ལྟེ། བེས་རབ་སྦྱོན་མའི་འབྲེལ་བ་གདུ་དུ་དངས་པ་
 ལས། དགག་པ་དོན་གྱིས་འཕྱན་པ་དང་། ཆོག་གཅིག་སྦྱུབ་པར་བྱེད་པ་དང་། །
 དེ་ལྟར་རང་ཆོག་མི་ལྟོན་པ། །མ་ཡིན་གཞན་པ་གཞན་ཡིན་ནོ། །ཞེས་སོ། །

དེ་ཉིད་དེ་ལས་

འབྱུང་མིན་གཞན་དག་ལས་ལྷ་ག་ལ་ཞིག་ །གཉིས་

ཀ་ལས་ཀྱང་མ་ཡིན་གྱི་མེད་པར་ནི་ག་ལ་ཡོད། །

有說：若與所立事合，即非無遮。此不應理。如婆羅門雖是所立事，然說婆羅門不應飲酒，仍不礙其爲無遮。如聲是現見境，而聲無常不妨其爲不現見境也。有說：若與

所依合即牽引餘法。此亦不應理。如婆羅門是觀察引不引餘法之所依，非彼即所引之餘法也。

如是聖者四宗本論成立，頌曰：

「彼非彼生豈從他，亦非共生寧無因。」

此謂彼果法非從彼自性而生，豈從有自相之他因而生？亦非從自他共生，寧復有無因而生者？若有自性之事，則定從四邊隨一而生。以自性生中定屬有因無因二類。其有因中，又定屬或從自他各別因生，或從共因生之三類。故四宗足矣。

丑二、成立彼宗之正理分四

寅一、破自生 寅二、破他生 寅三、破共生 寅四、破無因生

初又分二：

卯一、以釋論之理破 卯二、以中論之理破

初又分三：

辰一、破自許通達真實之邪宗 辰二、明未學宗派者之名言中亦無 辰三、結

如是破義

初又分二：

巳一、破從同體之因生 巳二、破因果同一體性

ཁ་ཅིག་གཞི་རྒྱུ་ཡ་པ་དང་ཚོགས་ན་མེད་དག་གི་མིན་པར་སྒྲུབ་མི་འབད་ནི། ཡམ་
 ཟེ་རྒྱུ་ཡ་ཡིན་པས་ཡམ་ཟེ་ཆང་མི་འབྱུང་པ་དག་གི་ཡེ་ཅན་ཡིན་པ་མི་འགོག་
 པའི་ཕྱིར་དེ། དཔེར་ན་རྒྱ་མངོན་གྱུར་ཡིན་པས་རྒྱ་མི་དག་གི་ཞོག་གྱུར་ཡིན་པ་མི་
 འགོག་པ་འཛིན་ནོ། །གཞན་དག་གཞི་དང་ཚོགས་ན་ཚོས་གཞན་འཕངས་མོ་ཞེས་
 པ་ཡང་མི་འབད་ནི། ཡམ་ཟེ་རྒྱ་ཡུ་ནི་ཚོས་གཞན་འཕེན་མི་འཕེན་ཅི་པའི་གཞི་
 ཡིན་ཟེ། འཕངས་པའི་ཚོས་གཞན་མིན་པའི་ཕྱིར་དེ། །དེ་རྒྱར་འཕགས་པའི་
 དམ་པཅད་འཛིན་ཏེ་ར་བཞོད་པ་ནི། འབྲས་ལུ་དེ་ཉིད་དེ་དེ་ལོ་བོ་ཉིད་ལས་འབྱུང་
 པ་མིན་པ་དང་། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་རྒྱ་གཞན་དག་ལས་རྒྱ་འབྱུང་
 པ་ག་ལ་ཞིག་ལྟེ་དེ་མེད་པ་དང་། རང་གཞན་གཉིས་ཀ་ལས་ཀྱང་འབྱུང་པ་ལ་ཡིན་
 པ་དང་། རྒྱ་མེད་པར་ནི་འབྱུང་པ་ག་ལ་ཡོད་དེ་མེད་ནོ། དངོས་པོ་རང་འཛིན་གྱིས་
 གྲུབ་པ་ཡོད་ན་མཐའ་འཛིན་གྱི་པ་གང་ཅུང་གིས་ཁྱེད་ལྟེ། རང་འཛིན་གྱིས་སྒྲུབ་
 ལ་རྒྱ་ཡོད་མེད་གཉིས་སུ་ཁ་ཚོན་ཚོད་ཅིང་། རྒྱ་ཡོད་པ་ལ་རང་གཞན་རེ་རེ་བ་
 དང་གཉིས་ཀ་ཚོགས་པ་ལས་སྒྲུབ་པ་མཐུམ་ཏུ་ཁ་ཚོན་ཚོད་པས་དམ་པཅད་འཛིན་ས་
 ཚོག་གོ། །གཉིས་པ་ལ་འཛིན། བར་ག་སྒྲུབ་དག་ག་ལ། གཞན་སྒྲུབ་དག་ག་ལ།
 གཉིས་ཀ་ལས་སྒྲུབ་དག་ག་ལ། རྒྱ་མེད་པར་སྒྲུབ་དག་ག་ལོ། །དང་པོ་ལ་
 གཉིས། འབྲེལ་པ་མཚན་པའི་རིགས་པས་དག་ག་ལ། ཅ་བ་ཤེས་རབ་ཀྱི་
 རིགས་པས་དག་ག་ལོ། །དང་པོ་ལ་གསུམ། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟོགས་པར་འདོད་
 པའི་གྲུབ་མཐའ་མཐའ་ཀྱི་ལྷགས་དག་ག་ལ། གྲུབ་མཐའ་སྒྲོ་མ་བསྐྱུར་པའི་ཐ་
 ཉེད་ཏུ་ཡང་མེད་པར་བསྐྱུར་ལ། དེ་རྒྱར་བཀག་པ་ནམས་ཀྱི་དོན་བསྐྱུར་པའོ། །
 དང་པོ་ལ་གཉིས། རང་དང་དོ་བོ་གཅིག་པའི་རྒྱ་ལས་སྒྲུབ་དག་ག་ལ། རྒྱ་དང་

第 三 章 佛 教 之 體 性 論

佛 教 之 體 性

初又分三：

午一、從同體因生成無用 午二、從同體因生違正理 午三、破彼救難 今初諸法不從自生，由何理而知？頌曰：

「彼從彼生無少德」

彼有生作用之芽，若從彼芽自體而生者，彼生毫無必須出生之增上功德，以芽之自體於前因位已成就故。

數論外道，見有互異諸因共生一果。故說因中若無一同一體性之自性隨轉，則不應理。故說大麥親因之體性，即是水糞等衆緣之體性。如是芽之體性與因緣之體性，亦同體相即。一切果法之體性皆爾。彼雖許種芽互異，不許芽從芽生，然說芽從種子及彼體性生時，以彼二法體性是一，理亦應許從自體生。即是從因位已有明顯之芽生。此即彼計自生之理。

數論別派不說爲生，但說因中不明顯者，後乃明顯，然義仍相同。彼宗許總別同體義亦如是，與佛弟子說瓶與有爲同體之理極不相同。如是若芽之體性已於種子位具有者，

འབྲས་ཕྱ་གཉིས་ཇོ་བོ་གཅིག་པ་དྲག་པ་འོ། །དང་པོ་ལ་གསུམ། ཇོ་བོ་གཅིག་
 པ་འི་སྐྱ་ལས་སྒྲིན་ནོན་མེད་དུ་བཤམ་པ་དང་། ཇོ་བོ་གཅིག་པ་ལས་སྒྲིན་རིགས་
 པ་དང་འགལ་པ་དང་། དེ་དག་གི་ཉིས་སྒྲུང་གི་ལན་དྲག་པ་འོ། །དང་པོ་ནི།
 དངོས་པོ་ནམས་བདག་ལས་མི་སྒྲིབ་པ་འདི་སྐྱ་མཚན་གང་ལས་དེས་ཤིག། སྒྲིབ་ཞིན་
 པ་སྒྲིབ་པའི་ཕྱ་བའི་ཕྱེད་པ་པོ་སྐྱ་གུ་རེ་ནི། དེའི་རང་གི་ཇོ་བོ་ལས་འབྱུང་ན་དེ་ནང་
 འབྱུང་པ་ལ་འབྱུང་དགོས་པ་ནི་ཤོན་དམ་སྒྲུག་པོ་འགའ་ཡང་ཡོད་པ་ས་ཡིན་དེ།
 སྐྱ་གུ་རེ་རང་གི་ཇོ་བོ་ཡོད་པ་ཉིད་ཀྱང་སྐྱ་རེ་ཉམ་ནས་ཐོབ་ཐིན་པའི་ཕྱིར་དོ། །འདི་
 ལ་གངས་ཅན་པ་ནམས་སྐྱ་ཁྱེན་པ་ན་ཅན་སོ་སོ་པ་དྲན་པ་ནམས་ལ་འབྲས་ཕྱ་ཕྱན་པོར་
 པ་གཅིག་ནི་ཡོད་ལ། དེ་ཡང་སྐྱ་ཁྱེན་ནམས་ལ་རང་བཞིན་གཅིག་པའི་གཙོ་བོ་
 གཅིག་ཇེས་སྐྱ་འགྲོ་པ་མེད་ན་མི་ཅང་ལས། སྐྱ་ནས་ཀྱི་རང་བཞིན་གང་ཡིན་པ་ཡང་།
 ཁྱེན་ཅུ་ལྷན་སྐྱེས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཡིན་ལ། དེ་བཞིན་དུ་སྐྱ་གུ་རེ་རང་བཞིན་དང་དེའི་
 སྐྱ་ཁྱེན་ཀྱི་རང་བཞིན་ནམས་ལ་རང་ཡིན་ཅུ་ཡིན་དུ་འདོད་དེ། ནམ་འབྱུང་ཐམས་ཅད་
 ཀྱི་རང་བཞིན་ནམས་དེ་ནང་དུ་འདོད་དོ། །དེའི་ཕྱིར་ལ་སྐྱ་གུ་པ་ན་ཅན་པོ་དྲན་པ་ཁོ་
 ནར་འདོད་པས་སྐྱ་གུ་སྐྱ་གུ་ལས་སྒྲིབ་པ་མི་འདོད་ཀྱང་། སྐྱ་གུ་ནི་ས་བོན་དང་
 དེའི་རང་བཞིན་ལས་སྒྲིབ་པར་སྐྱ་པ་ན། རང་བཞིན་གཉིས་གཅིག་ཡིན་པས་རང་གི་
 རང་བཞིན་ལས་ཀྱང་སྒྲིབ་པ་དྲན་ཕྱ་གུ་མི་གསལ་པ་སྐྱ་དུས་ན་ཡོད་པ་སྒྲིབ་པ་ནི་བདག་.....
 ཕྱིའི་འདོད་ཅུ་ལ་ཡོ། །གངས་ཅན་ཀྱི་ཁྱད་པར་འགའ་ཞིག་ནི་སྒྲིབ་པ་མི་སྐྱ་བར་
 སྐྱ་ལས་སྐྱར་མི་གསལ་པ་ཕྱིས་གསལ་བར་འདོད་མེད་ཀྱང་དོན་འདྲའོ། །འདིས་སྒྲིབ་
 གསལ་ཇོ་བོ་གཅིག་དུ་འདོད་པ་ཡང་དེ་ནང་ཡིན་གྱི། སངས་ཀྱས་པས་དངོས་པོ་
 དང་བུས་པ་ཇོ་བོ་གཅིག་དུ་འདོད་པ་དང་གདན་མི་འདྲའོ། །དེ་ནང་སྐྱ་གུ་འདི་

པྱ་ ལྷོས་པར་གྱུར་བ་སྤྲོད་ཡང་མུ་

བར་རིགས་བཤང་བ་ཡིན་ཏེ། ལྷོས་ཐོན་སྤྲོད་

離芽之體性外，非別有明顯之芽。則應因位非僅有芽之體性，應已有芽。若芽已有而更

重生者，實屬無用也。

午二、從同體因生違正理

「生已復生亦非理。若計生已復生者，此應不得生芽等，盡生死際唯種生。」

已生而復重生者，非是正理。「亦」顯非但計從自體性生者為無用，即計果顯者，

顯果既於因位中有，亦自宗相違。若謂因中無者，應觀果顯與果之體性為一為異而破之

。其破彼之理，謂若計種子生已復更生者，復以何理能遮種子復生而許生芽。復生種子

有何障礙。既無障礙，則芽苗莖等於此世間應皆不得生。復有餘過，應彼種子盡生死際

無間而生，以已生者復生故。此舉應不生同類果、應唯無間生同類因之二過，斥其違正

理也。

午三、破彼救難

若作是念：由水時等能生芽之助緣，令種子變壞，令芽生起，芽與能生之種子同時

འཇུག་པར་འགྱུར་བ་ལྷོས་ཐོན་སྤྲོད་

ལྷོས་ཐོན་སྤྲོད་ལྷོས་ཐོན་སྤྲོད་

ལྷོས་ཐོན་སྤྲོད་ལྷོས་ཐོན་སྤྲོད་

པྱ་ ལྷོས་ཐོན་སྤྲོད་

བོད་མ་རང་བཞིན་གང་ཡིན་ཐུགས་ཅད་ས་པོན་གྱི་རྩམ་སྤྱོད་ཡོད་ན། ལྷ་ལྷ་རི་བོ་
 ལས་རྟོན་གཞན་པའི་ལྷ་ལྷ་གསལ་བ་ཉིད་ཀྱང་མི་སྲིད་པས་ལྷ་རྩམ་ནས་ལྷ་ལྷ་རི་བོ་
 བཞིན་ནམ་རི་བོར་མ་ཟེད། ལྷ་ལྷ་ཉིད་ཀྱང་ཡོད་དགོས་པས། དེའི་ཆོ་དུ་བྱ་བ་
 པའི་འོག་དུ་སྤྱད་ཡང་སྤྱེ་བ་ལ་རྟོན་གཏན་མེད་དོ། །གཉིས་པ་ནི། རྩམ་ཆོན་
 པར་ལྷ་རི་བོ་ལྷ་རི་བོ་ལྷ་རི་བོ་ལྷ་རི་བོ་ལྷ་རི་བོ་ལྷ་རི་བོ་ལྷ་རི་བོ་ལྷ་རི་བོ་ལྷ་རི་བོ་
 མ་ཡིན་པ་ཉིད་དོ། །འདྲ་བོ་རྩམ་ནི་རང་གི་རང་བཞིན་ལས་སྤྱེ་ན་རྟོན་མེད་དུ་འགྱུར་
 པར་མ་ཟེད་པའོ། །གལ་ཏེ་གསལ་བའི་ཕྱོད་འཛིན་ནའང་འབྲས་བུ་གསལ་བ་ལྷ་རྩམ་
 ནས་ཡོད་ན་ནི་ཁས་སྤྱངས་དང་འགལ། མེད་ན་ནི་འབྲས་བུ་རི་གསལ་བ་དང་ཉེན་
 རང་བཞིན་གཉིས་པ་ཆེན་པོ་དེ་དཔྱད་ལ་དགག་གོ། །པར་གསུང་རི་གསལ་བ་དང་འགལ་
 ཞེས་པ་དཔེ་བཅའ་ཅམ་དུ་ཟེད་པས་དེ་འགོག་པའི་རི་གསལ་བ་ཆོན་པ་ནི། རྩམ་ཆོན་པའི་
 ས་པོན་སྤྱད་ཡང་ཐུགས་ནས་སྤྱེ་བར་ཡོངས་སྤྱོད་གཏན་པར་འགྱུར་བ་ཆོད་འདོད་ན་ནི། ལྷ་
 མཚན་གང་གིས་ས་པོན་ཐུགས་ནས་སྤྱེ་བ་པག་གསལ། ལྷ་ལྷ་སྤྱེ་བར་འདོད་པ་སྤྱད་
 ཡང་ས་པོན་དེ་སྤྱེ་བ་ལ་གཞགས་ཅི་ཞིག་ཡོད་དེ་མེད་པས། ལྷ་ལྷ་དང་ལ་སོགས་
 པས་སྤོང་བྱ་དང་སྤྱེ་བས་འཆའ་བ་སོགས་ཀྱི་སྤྱེ་བ་འཛིག་རྟོན་འདོད་གཏན་ཆོད་པར་
 མི་འགྱུར་དོ། །སྤོན་གཞན་ཡང་ས་པོན་དེ་ཉིད་པར་མ་ཆད་པར་སྤྱིད་པའི་མཐར་
 ཐུག་པར་རབ་དུ་སྤྱེ་བ་ཉིད་དུ་འགྱུར་དེ། རྩམ་ཆོན་པ་དེ་ཉིད་སྤྱད་ཡང་སྤྱེ་དགོས་
 པའི་ཕྱོད་དོ། །དེ་ནི་འབྲས་བུ་རི་གསལ་འདྲ་རྩམ་མི་སྤྱེ་བ་དང་། ལྷ་རི་གསལ་
 འདྲ་རྩམ་པར་མ་ཆད་དུ་སྤྱེ་བའི་སྤོན་གཉིས་པ་ཆུན་ནས་རི་གསལ་བ་དང་འགལ་བ་
 པའོ། །གསུམ་པ་ནི། ཅི་སྤྱེ་ལྷ་ལྷ་སྤྱེ་བ་ལ་མན་འདོགས་པའི་ཁྱེན་ཆ་དང་།
 དཔྱད་ཀྱི་རྩམ་ལ་སོགས་པ་རྩམས་ཀྱིས་ནི། ས་པོན་སྤྱད་རོ་ལྷ་ལྷ་རྩམ་པར་འགྱུར་

ཞི་ལྷ་རྟེན་ཉིད་ཀྱིས་དེ་

ནམ་པར་འཛིག་པར་བྱད་པར་འགྱུར།

安住成相違故，是種滅芽生。故無違正理之一過。又種子與芽體性非異，亦非不從自生。此不應理。頌曰：

「云何彼能壞於彼」

種子與芽二性畢竟是一，云何彼芽能壞彼種？應不能壞，如芽不壞芽。彼見斯過而

入中論善顯密意疏

ཞི་ལྷ་རྟེན་ཉིད་ཀྱིས་དེ་ནམ་པར་འཛིག་པར་བྱད་པར་འགྱུར།

ཞི་ལྷ་རྟེན་ཉིད་ཀྱིས་དེ་ནམ་པར་འཛིག་པར་བྱད་པར་འགྱུར།

卷五 釋第六勝義菩提心之二

一〇六

不救者，以彼愚昧，以為芽能壞種是果位上事，與自壞自體云何相同耶？然一切體性既更互相即。則說果位與因各別，亦不得成。故不能釋難也。

已二、破因果同一體性分三

午一、種芽形色等應無異 午二、破其釋難 午三、二位中應俱有俱無 今初

復有餘失，頌曰：

「異於種因芽形顯，味力成熟汝應無。」

汝宗應離芽之能生因種之形色顯色外，無別芽之長短等形色、青黃等顯色、甘酸等味、及勢力、成熟等。以種芽體性於一切種無差別故。由此能破量，反顯彼二體性非一

༩ །ཁམ་དེ་ཁྱོད་ཀྱི་ས་བོན་ལྷ་ལྷ་འདྲིར་གཞན་ས་ཡོན་ན། 1

ས་མོན་བཞིན་དྲ་ཐུག་ཞེས་བྱ་དེ་བཟང་མེད་པའམ།

非都無所異。故此宗反顯，與自續反顯有大差別。言勢力者，如治痔良藥近身即病除；飛行神藥手執即騰空。成熟者，謂由別緣轉成異物，如以乳灌橄欖、葶苈等，則味轉甘美。

午二、破其釋難

設作是念：捨種子位轉成芽位，種芽僅是分位差別。故即種子體性轉變成芽。頌曰

「若捨前性成餘性，云何說彼即此性。」

此性。一

一
二
三
四
五
六
七
八
九
十

۱۰۰

若許全捨前種子性，轉成餘芽位體性；則說即種子體性是芽體性，云何應理？以彼位體性即是彼性，離彼位體性外別無彼性也。故說種芽體性一切無異，不成。若謂「種芽雖形色等有別，然物體無別」，此亦不應理。以若不取形色等，別無種芽物體可取也。

午三、二位中應俱有俱無
復有過失，頌曰：

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ २ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ३ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ४ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ५ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ६ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ७ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ८ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ९ ॥
 ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १० ॥

「若汝種芽此非異，芽應如種不可取，或一性故種如芽，亦應可取故不許。」若如汝說種芽體性於此世間非有異性者，則於芽位應如種子亦不可取；或因種芽體

二、助、止、公、下、及、*

བ་འཕེན་བ་མཛད་ནི། བཟློག་པ་འཕེན་པ་དང་བཟློག་པ་རང་གྱུར་འཕེན་པ་ལ་བྱུང་
 བར་གྱིན་ཏུ་ཆེད། རྟེན་ལ་ལྷན་མཐུ་ནི་གཞིར་འགྲུམ་གྱི་སྒྲིན་ལུས་དང་ཉི་ཤེས་ཅམ་གྱིས་
 ཉན་ནི་སེམ་བ་དང་། ཅི་སྒྲིན་སོགས་འགའ་ཞིག་བཅངས་པ་ཅམ་གྱིས་ནམ་མཁའ་
 ལ་འགྲོ་བ་ལྟ་བུར། ལྷན་པར་སྒྲིན་བ་ནི་ཀྱེན་མི་འདྲ་བ་ལས་རྩམ་གྱི་བྱུང་བར་
 འགྲུར་བ་ལྟ། དཔེར་ན་འོ་མས་བཅུས་བ་སོགས་ལས་སྒྱུ་རྒྱ་ར་དང་། བི་བི་ཡིང་
 སོར་ལ་རོ་མངར་བོར་འགྲུར་བ་ལྟ་བུར། ལཱ་ཉིས་བ་ནི། ཅི་ལྟེ་ས་བོན་གྱི་གནས་
 སྐབས་པདྨ་ནས་སྒྱུ་གུརི་གནས་སྐབས་གཞན་ཏུ་འགྲུར་བས། ས་སྒྱུག་གཉིས་གནས་
 སྐབས་ཐ་དད་པ་ཅམ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ས་བོན་དེ་ཉིད་སྒྱུ་གུར་འགྲུར་བ་ཡིན་ནོ་ཞེ་ན།
 གལ་ཏེ་སྒྲར་གྱིས་བོན་གྱི་བདག་གི་དངོས་པོ་འོ་གནས་སྐབས་བསལ་ནས། གནས་
 སྐབས་དེ་ལས་གཞན་སྒྱུ་གུརི་གནས་སྐབས་ཀྱི་ངོ་བོར་འགྲུར་ན། དེ་ལྟར་འདོད་
 པ་དེའི་ཆོས་བོན་དེ་ཡི་རང་བཞིན་ཉིད་སྒྱུ་གུརི་རང་བཞིན་དེ་ཉིད་ཡིན་ཞེས་ཇི་ལྟར་.....
 རིགས་པར་འགྲུར་དེ། དེའི་གནས་སྐབས་ཀྱི་དངོས་པོ་དེ་ཉིད་དེའི་དངོས་པོ་
 ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། དེའི་ངོ་བོ་ལས་དན་གཞན་པའི་དེའི་དངོས་པོ་མེད་
 པའི་ཕྱིར་རོ། རིས་ན་ས་སྒྱུག་འདི་གཉིས་ཀྱི་ངོ་བོ་ནས་པ་ཐམས་ཅད་ཏུ་ཐ་མི་
 དྲན་པ་ཉིད་ཉམས་པ་ཡིན་ནོ། ཅི་ལྟེ་ས་སྒྱུག་གི་དབྱིབས་ལ་སོགས་པ་ཐ་དད་
 ཀྱང་། རྩམ་ཐ་མི་དད་པས་མ་འགལ་ལོ་སྒྱུ་མ་ན། དེ་ནི་མི་རིགས་དེ་དབྱིབས་
 ལ་སོགས་པ་མ་བཟུང་ན་ས་སྒྱུག་གི་རྩམ་ཀྱང་མི་འཛིན་པའི་ཕྱིར་རོ། ལས་ལྟར་པ་
 ནི། ཟློན་གཞན་ལང་ཡོད་དེ་གལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱི་ལྟར་ས་བོན་དང་སྒྱུ་གུརི་ངོ་བོ་གཉིས་
 ལ་འཛིག་དེན་འདྲིང་ངོ་བོ་གཞན་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ན། ཇི་ལྟར་སྒྱུ་གུརི་གནས་
 སྐབས་སྒྱུ་ས་བོན་གཞིར་བྱ་མེད་པ་དེ་བཞིན་དུ། སྒྱུ་གུ་ཡང་གཞིར་བྱ་མེད་པར་འགྲུར་

性畢竟一故，如於芽位有芽可取，種子亦應爲根識所取。欲離此二失，故不應許種芽體性全無異也。若善解此諸正理者，則於妄計「一切諸法雖異而彼法性更互爲一」，及妄計「前位之法性即後位之法性」等一切邪執。皆能遺除。

辰二、明末學宗派者之名言中亦無

自命通達眞實義之數論宗，離佛教別計之自生，已破訖。今顯未學宗派世間常人之名言中，若妄計自生，亦不應理。頌曰：

「因滅猶見彼果故，世亦不許彼是一。」

入中論善顯密意疏

亦不許彼是一。一 ॥ ए ग म प य ॥ अ इ ए ओ ॥

卷五 釋第六勝義菩提心之二

種子因已滅，猶有彼果可見，故世間常人，亦不許種芽體性爲一也。

辰三 結如是破義

自生於勝義世俗二品皆違正理。頌曰：

「故計諸法從自生，真實世間俱非理。」

故妄計內外諸法從自生，隨於真實勝義與世間世俗俱不應理。以是聖者破自生時，不加勝義世俗簡別，直云「非自生」而縛破之。清辨論師云：「諸法勝義非自生，有

ཉེ། འཇམ་ཞེས་པ་ཡང་ན་ས་སྐྱུ་གཉིས་ཀྱི་ལོ་ལོ་ནམ་པ་ཀྱན་དུ་གཅིག་པ་ས་ཇི་ལྟར་
 སྐྱུ་གཉིས་གནས་སྐབས་སུ། སྐྱུ་གཉིས་ཀྱི་ལྷན་པ་དེ་ཡེ་ཞིན་དུ། ས་ལོན་
 དེ་ཡང་དབང་བོའི་ཤེས་པ་ས་གཞུང་དུ་ཡོད་པར་འགྱུར་བ་ལས། མེད་པ་དེའི་
 སྤྱིར་ཉེས་པ་དེ་གཉིས་སྤྱོད་པར་འདོད་པས། ས་སྐྱུ་གཉིས་ཀྱི་ལོ་ལོ་ལ་གཞན་
 མེད་པ་འདི་ནི་ཁས་ཞུང་པར་མི་བྱའོ། །རིགས་པ་དེ་ནམས་ལེགས་པར་རྟོགས་ན་
 ཆོས་ཅན་ཐམས་ཅད་ཡན་ཚུན་དུ་ལོ་ལོ་ཐ་དད་པ་ལ། དེ་ནམས་ཀྱི་ཆོས་ཉིད་ཐམས་
 ཅད་ཡན་ཚུན་ཡིན་ཀྱི་གཅིག་དུ་འདོད་པ་དང་། གནས་སྐབས་སུ་མའི་དུས་ཀྱི་
 ཆོས་ཉིད་དེ་ཉིད་གནས་སྐབས་སྤྱི་མའི་དུས་ཀྱི་ཆོས་ཉིད་དེ་ཉིད་དུ་འདོད་པའི་ལོག་རྟོག་
 ཐམས་ཅད་ཐོག་པར་འགྱུར་རོ། །གཉིས་པ་ནི། དེའི་སྤྱིར་དེ་ལྟར་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་
 རྟོགས་པར་འདོད་པའི་གྲངས་ཅན་གྱི་ལུགས། སངས་རྒྱུ་པའི་ལུགས་ལས་གཞན་
 དུ་བདགས་པའི་བདག་སྟེ་བཀའ་ནས། ལུ་མཐའི་ལུགས་གཞན་དུ་སྟོ་མ་སྤྱངས་
 པའི་འཛིག་རྟོག་པའི་ཐ་སྟེད་དུ་ཡང་། བདག་ལས་སྟེ་བར་རྟོག་པ་འདི་མི་འཐད་
 དོ་ཞེས་སྟོན་པ་ནི། གང་གི་སྤྱིར་རྒྱ་ས་ལོན་ཞིག་ནའང་ས་ལོན་དེ་ཡི་འབྲས་བྱ་མཐོང་
 པའི་སྤྱིར་། ས་སྐྱུ་གཉིས་ཀྱི་ལོ་ལོ་གཅིག་པ་ཡིན་ཞེས་འཛིག་རྟོག་གིས་ཀྱང་ཁས་མི་
 ལེན་ནོ། །གསུམ་པ་ནི། གང་གི་སྤྱིར་དོན་དམ་པ་དང་འཛིག་རྟོག་གི་ཀྱན་རྩེ་བ་ཀྱི་
 ཕྱོགས་གཉིས་ཀ་ལྟར་ཡང་བདག་ལས་སྟེ་བ་རིགས་པ་དང་འགལ་བ་དེའི་སྤྱིར་། སྤྱི་
 གང་གི་དངོས་པོ་ནམས་པདག་ལས་འབྱུང་བ་ཡིན་ཞེས་རབ་དུ་བདགས་པ་འདི། དེ་
 ཉིད་དོན་དམ་དང་ནི་འཛིག་རྟོག་གི་ཀྱན་རྩེ་བ་དུ་འང་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་སྤྱིར་
 འཕགས་པས་བདག་སྟེ་འགོག་པ་ན་དོན་དམ་པ་དང་ཀྱན་རྩེ་བ་ཀྱི་ཐུད་པར་མ་སྤྱང་.....
 པར་བདག་ལས་མ་ཡིན་ཞེས་བདག་སྟེ་སྤྱིར་བཀའ་གོ། །དེས་ན་སྟོབ་དབོན་ལེགས་

དང་བྱེད་པ་པོ་ཡང་གཅིག་ཉིད་འགྱུར་ན་དེ་དག་ནི།

卯二、以中論之理破

復有過失，頌曰：

१.
म. ३. ५. ७. ८. ९. १०. ११. १२. १३. १४. १५.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

म
रु.
म.
म.
(म)
न.
(म)
न.
न.

རྒྱ་མཚོ་ཀྱིས་དངོས་པོ་རྣམས་ནི་རྟོན་དམ་པར་བདག་ལས་སྤྱེ་བ་མ་ཡིན་ཏེ། ཡོད་
 པའི་ཕྱིར་སེམས་པ་ཅན་བཞིན་ནོ་ཞེས་བྱེད་པར་བྱ་བྱེད་བ་དེའི་རྟོན་དམ་པར་ཞེས་.....
 པའི་བྱེད་པར་རྟོན་མེད་དོ་ཞེས་བསམ་པར་བྱའོ། །གཉིས་པ་ནི། རྩོན་གཞན་ཡང་
 ཡོད་ཏེ། འབྲས་བུ་བདག་ལས་སྤྱེ་བར་འདོད་ན། བསྐྱེད་པར་བྱ་བ་འབྲས་བུ་དང་།
 རྩོད་པར་བྱེད་པ་རྒྱ་དང་། གང་ཞེས་བྱ་བའི་ལས་དང་། གང་གིས་བྱེད་པའི་བྱེད་
 པ་པོ་ཡང་གཅིག་ཉིད་བྱུང་ན། དེ་དག་ནི་གཅིག་ཉིད་མ་ཡིན་པས་ན། བདག་
 ལས་སྤྱེ་བར་ཁས་སྐྱེད་པར་བྱ་བ་མིན་ཏེ། བསྐྱེད་བཅོས་འདོད་དང་ཅ་ཤིང་ལས་རྒྱ་ཆེར་
 བཤད་པའི་ཉིས་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ལ་རྩོན་དང་པོ་ནི་ཅ་ཤིང་
 ལས་ཀྱི་རྒྱ་དང་འབྲས་བུ་གཅིག་ཉིད་བྱུང་། རྣམ་ཡང་འབྲས་བུ་མི་འགྱུར་རོ། །
 རྒྱ་དང་འབྲས་བུ་གཅིག་ཉིད་ན། རྩོད་དང་བསྐྱེད་པ་གཅིག་ཏུ་འགྱུར། ཞེས་
 གསུངས་ཏེ་རྒྱ་འབྲས་པོ་པོ་གཅིག་ན་མ་དང་བྱ་དག་གས། མིག་ནང་དེའི་རྣམ་ཤེས་
 དག་ཀྱང་གཅིག་ཉིད་བྱུང་བཞེས་པའོ། །རྩོན་གཉིས་པ་ནི་ཅ་ཤིང་ལས། གལ་ཏེ་
 ཤིང་དེ་མེ་ཡིན་ན། བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་གཅིག་འགྱུར། ཞེས་གསུངས་པའོ།
 དེ་ལྟར་བཀག་བ་ན་མ་དང་བྱ་དང་བྱེད་པ་པོ་དང་ལས་གཉིས་ཀྱང་པོ་པོ་གཅིག་ཏུ་ཐལ་
 ཟེར་ན་འདོད་ལ། རྩོད་གཅིག་ཏུ་ཐལ་ཟེར་ན་མ་ཁྲུབ་པོ་ཞེས་སྤྱོད་མེད་ཀྱང་། རྩོད་
 བཤད་པ་ལྟར་བྱེད་པར་བཞིན་གཅིག་ཏུ་འདོད་ན་རྣམ་འགྱུར་ཡང་གཅིག་ཏུ་འཇུག་ནས་
 པའི་རིགས་པས་སྤོང་མི་རྒྱས་སོ། །དེའི་ཕྱིར་ནི་སྤྱད་བཤད་པའི་རྩོན་གྱིས་འཇིང་
 པས་བདེན་གཉིས་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པར་རྟོགས་པར་འདོད་པས། བདག་སྤྱེ་ཁས་སྐྱེད་
 པར་མི་བྱའོ་ཞེས་གསུངས་ལ། བདག་ལས་སྤྱེ་བ་ཡོད་མེད་ཀྱང་གཅིག་ཡོངས་སུ་
 གཅིད་པ་ཅིག་ཤོས་རྣམ་པར་བཅད་པ་མེད་ན་མེད་པའི་དངོས་འགལ་ཡིན་པས་བདག་

寅二、破他生分二

卯一、絃計 卯二、破執 今初

自教實事師言：自生無用故，自生非理。由無自生故，共生亦非理。無因生乃最下計亦應破。惟云「豈從他」而破他生，不應正理。以諸經說由他自相之四緣能生諸法，雖非所欲亦須許由他生。何等爲四緣？有說：因緣是五因性，除能作因。如《俱舍》云：「因緣五因性」。所緣緣，謂六識所緣境一切法。如云「所緣一切法」。等無間緣，謂除入無餘依涅槃心，其餘已生心心所法。如云：「等無間非後，已生心心所。」增上緣，謂能作因。如云：「增上即能作」。六因，如《俱舍》云：「能作及俱有，同類與相應，遍行並異熟，許因唯六種。」

又有說云：「能生者謂因」。此約體相而說。謂若有法爲彼法之能生，住種子性，此法即是彼法之因緣。如年老人依杖乃起，正生心心所法要依所緣乃生，此法即是彼所緣緣。因滅無間即生後果，此因是果之無間緣，如種滅無間即能生芽。釋論云：「如種

ལས་སྐྱེ་བ་མེད་པ་ནི་ངེས་པར་ཁས་སྒྲུང་དགོས་སོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས། སྐྱེགས་
 ལྷ་མ་པ་ཆོད་པ་དང་། ལྷགས་དེ་དགག་པའོ། །དང་པོ་ནི། རང་སྤེ་དངོས་པོར་སྐྱེ་
 བ་ནམས་ན་རེ་རང་ལས་སྐྱེ་བ་དོན་མེད་པས་བདག་སྐྱེ་མི་རིགས་ཤིང་། དེ་མེད་པས་
 གཉིས་ཀྱི་ལས་སྐྱེ་བ་ཡང་མི་རིགས་སོ། །སྐྱེ་མེད་ནི་གཅིག་ཏུ་ཐ་ཆད་པས་དགག་
 པར་ཡང་རིགས་ན། གཞན་དག་ལས་སྐྱེ་བ་ལ་ཞིག་ཅེས་གཞན་སྐྱེ་འགོག་པ་མི་
 རིང་དེ། རང་གི་མཆན་ཉིད་ཀྱིས་གཞན་ཏུ་བྱུང་པའི་རྒྱུན་བཞི་དངོས་པོ་ནམས་ཀྱི་སྤྱིད་
 ཕྱིན་ཏུ་གསུངས་པའི་གསུང་རབ་ལ་ལྟོས་ནས། མི་འདོད་བཞིན་ཏུ་ཡང་གཞན་ལས་
 སྐྱེ་བ་ཁས་སྒྲུང་བར་བྱའོ། །རྒྱུན་བཞི་པོ་དེ་གང་ལ་འདོག་པ་ལ། སྤེ་བ་ཁ་ཅིག་
 ནི་སྐྱེ་རྒྱུན་ནི་མཆོད་ལས། སྐྱེ་ཞེས་བྱ་བ་སྐྱེ་ཡིན་ཞེས་ཕྱིན་སྐྱེ་མ་གཏོར་བ་སྐྱེ་ལྷ་
 དང་། དམིགས་བའི་རྒྱུན་ནི། དམིགས་པ་ཆོས་ནམས་ཐམས་ཅད་དོ། །ཞེས་ནས་
 ཤེས་ཏུག་གི་དམིགས་ལུལ་གྱི་ཆོས་ཐམས་ཅད་དང་། དེ་མ་ཐུག་རྒྱུན་ནི། སེམས་
 དང་སེམས་བྱུང་སྐྱེས་པ་ནམས། །ཐབ་མེན་མཆོངས་དེ་མ་ཐུག་། ཅེས་སྐྱེ་བ་མེད་ཏུ་
 འཇུག་པ་ལས་གཞན་པའི་སེམས་སེམས་བྱུང་སྐྱེས་ནམས་དང་། བདག་པོའི་
 རྒྱུན་ནི། ཕྱིན་སྐྱེ་ཞེས་བྱ་བདག་པོར་བཤད་། ཅེས་ཕྱིན་སྐྱེ་ལ་བཤད་པ་ལྟར་འདོད་
 ལ། སྐྱེ་ཏུག་ནི་མཆོད་ལས། ཕྱིན་སྐྱེ་ལྷན་ཅིག་འབྱུང་བ་དང་། སྐལ་མཉམ་མཆོངས་
 པར་ཆུན་པ་དང་། །ཀུན་ཏུ་འགྲོ་དང་ནས་སྒྲིན་དང་། །སྐྱེ་ནི་ནས་བ་ཏུག་ཏུ་འདོད་།
 ཅེས་སོ། །སྤེ་བ་ཁ་ཅིག་ནི། སྐྱེ་བར་ཕྱིན་པ་ནི་སྐྱེ་ཡིན་ཞེས་མཆན་ཉིད་བཞུན་
 པ་ལས་ན། གང་ཞིག་གང་གི་སྐྱེད་ཕྱིན་པ་མེད་ཀྱིང་། བོད་གནས་པ་དེ་ནི་དེ་ནི་སྐྱེ་
 རྒྱུན་ནོ། །ཤན་པོ་ཆུང་བ་ཆུང་སེམས་སེམས་བྱུང་སྐྱེ་བཞིན་པ་ནམས་དེན་འཁར་བ་
 དང་འདྲ་བའི་དམིགས་པ་གང་གིས་སྐྱེད་པ་དེ་ནི་དེའི་དམིགས་པའི་རྒྱུན་ནོ། །སྐྱེ་

滅無間爲芽之等無間緣」。《顯句論》破無間緣時，亦破芽之等無間緣。佛護論師亦如

是說。此是許色法亦是等無間緣之宗派。若有此法彼法乃生，此法即彼法之增上緣。

《顯句論》說：「前生、俱生、後生諸緣，亦皆攝於四緣中。」釋論除初句，餘亦如是說。《般若燈論》譯爲「餘部所計先生、有、無諸緣。」其義相同，譯文較善。《入中論疏》解此義云：「上座部所說先生緣者，謂諸根現識之先生所緣緣。有緣者，謂因緣與增上緣。無緣者，謂無間緣。」此等唯名字略不同，察其體相，仍四緣中攝。由大自在天等非是緣故。當知更無第五緣。如《俱舍》云：「心心所由四，二定但由三，餘由二緣生，非天次第故。」

འགགས་མ་ཐག་པ་ནི་འབྲས་བུ་སྤྱེ་བའི་དེ་མ་ཐག་པ་འདི་རྒྱུན་ཡིན་ཏེ། དཔེར་ན་ས་
 བོན་འགགས་མ་ཐག་པ་ལྷ་གྲ་དཔྱང་བའི་རྒྱུན་ཡིན་པ་བཞིན་ནོ། །རང་འགྲེལ་ལས་
 ས་བོན་འགགས་མ་ཐག་པ་ལྷ་གྲའི་མཚུངས་པ་དེ་མ་ཐག་པ་འདི་རྒྱུན་ཡིན་པ་ལྟ་བུ་ལོ།
 ཞེས་གསུངས་ཤིང་ཆོག་གསལ་ལས་ཀྱང་དེ་མ་ཐག་རྒྱུན་འགོག་པ་འདི་སྐབས་སུ། ལྷ་
 གྲའི་མཚུངས་པ་དེ་མ་ཐག་པ་འདི་རྒྱུན་བཀག་ལ། སངས་རྒྱས་བསྐྱངས་ཀྱང་དེ་བཞིན་
 ཏུ་བཞེད་བས་འདི་ནི་གཞུགས་ལ་ཡང་མཚུངས་པ་དེ་མ་ཐག་པ་འདི་རྒྱུན་འདོད་བའི་……
 ལུགས་སོ། །གང་ཞིག་ཡོད་ན་གང་དཔྱང་བ་འདི་མི་དེའི་བདག་པོ་འདི་རྒྱུན་ནོ། །
 ཆོག་གསལ་ལས་སྤངས་སྤྱེས་པ་དང་ལྷན་ཅིག་སྤྱེས་པ་དང་སྤྱིས་སྤྱེ་བ་ལ་སོགས་པ་ཡང་
 འདི་དག་གི་ནང་ཏུ་འདྲ་བར་གསུངས་ཤིང་རང་འགྲེལ་ལས་ཀྱང་དང་པོ་མ་གཏོགས་པ་
 དེ་བཞིན་ཏུ་གསུངས་པ་ནི། ཤེས་རབ་སྤྱོད་མ་ལས། སྤེ་བ་གཞན་གྱིས་བདགས་
 པ་འདི་རྒྱུན་མདུན་ཏུ་སྤྱེས་པ་དང་ཡོད་པ་དང་མེད་པ་རྣམས་ཞེས་བསྐྱུར་བ་དང་དོན་གཅིག་
 ལ་འགྱུར་ཡང་དེ་ལྟར་ལེགས་སོ། །དེའི་དོན་ནི་འགྲེལ་བ་ཤིང་ལས་གནས་བདུན་
 པ་འདི་སྤེ་བས་ཐ་སྙད་བདགས་པ་མདུན་ཏུ་སྤྱེས་པ་འདི་རྒྱུན་ནི། དཔེར་བུ་རྣམས་ཀྱི་
 མངོན་སུམ་གྱི་མདུན་ཏུ་སྤྱེས་པ་དམིགས་རྒྱུན་ནོ། །ཡོད་པ་འདི་རྒྱུན་ནི་རྒྱ་དང་བདག་
 པོ་འདི་རྒྱུན་ནོ། །མེད་པ་འདི་རྒྱུན་ནི་དེ་མ་ཐག་པ་འདི་རྒྱུན་ལ་བཤད་དོ། །དེ་འདྲ་བའི་
 ཐ་སྙད་ཅན་མི་མཐུན་པ་རྣམས་ནི་མཚན་ཉིད་ལ་བདགས་ན་བཞི་པོ་འདིར་འདྲ་ལ།
 དཔེར་བུ་གྲ་ལ་སོགས་པ་ནི་རྒྱུན་མ་ཡིན་པས་རྒྱུན་ལྔ་པ་ནི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། ཞེས་
 དེས་པར་འཛིན་ཏེ་མཛོད་ལས། བཞི་ཡིས་སེམས་དང་སེམས་བྱུང་རྣམས།
 གསུམ་གྱིས་སྒྲོམས་པར་འཕྱག་ནས་གཉིས། །གཞན་ནི་གཉིས་པོ་དག་ལས་སྤྱེ།
 དཔེར་བུ་གྲ་སོགས་མིན་དེས་སོགས་སྤྱིར། ཞེས་བཤད་པ་བཞིན་ཏུ་འདོད་དོ། །

卯二、破執分二

辰一、總破他生派 辰二、別破唯識宗

初又分五：

巳一、正破他生 巳二、釋世間妨難 巳三、明破他生之功德 巳四、明全無

自性生 巳五、明於二諦破自性生之功德

初又分三：

午一、總破他生 午二、別破他生 午三、觀果四句破他生

初又分二：

未一、以太過破 未二、破釋妨難

初又分二：

申一、正明太過 申二、抉擇彼過 今初

此他生義不能安立，違教理故。教如《稻稈經》云：「此名色芽非由自生，非由他生。」違此等衆多破他生教故。今當說違理失，頌曰：

「若謂依他有他生，火燄亦應生黑闇，又應一切生一切，諸非能生他性同。」

若謂他有自性之因，能生有自性之果者。如是則從能破闇之火燄，亦應生所破之黑闇。又應從一切是因非因，生一切是果非果。何以故？以凡一切非能生彼果之法與汝許爲因果者，同是有自性之他故。此是依他許之因，出二種太過之失。解釋此二過，謂如

ཁོ་ལོ་ལ་བཞུགས་པ་
ལམ་དུ་གཞན་གྱིས་བྱུང་བར་འགྱུར་ན་ལྟོ། །ལྟོ་མེ་
ཁྱེད་ལས་ཀྱང་ཁྱེད་པ་ལ་གྲག་པོར་འབྱུང་འགྱུར་གྱིང་། །
ལམ་མ་ཅད་ལས་ཀྱང་ལམ་མ་ཅད་ཁྱེད་པར་འབྱུང་དུ་གང་
ན་ལྟོ། །ཁྱེད་པ་ལ་ཀྱང་ལམ་མ་ཅད་ལས་ཁྱེད་པ་ལས་
གཞན་གྱིས་བྱུང་བ་ལྟོ། །

གཉིས་པ་ལ་གཉིས། གཞན་སྤྱི་འདོད་པའི་ཕྱོགས་སྤྱིར་དགག་པ་དང་། སེམས་
 ཅམ་པའི་ཕྱགས་ཕྱེ་བྱ་དགག་པའོ། །དང་པོ་ལ་སྟེ། གཞན་སྤྱི་དགག་པ་
 དངོས། བཀག་པ་ལ་འཛིག་དེན་གྱི་གནོད་པ་སྤང་བ། དེ་ལྟར་བཀག་པའི་ཡོན་ཏན་
 བསྟན་པ། རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱི་བ་འགར་ཡང་མེད་པར་བསྟན་པ། བདེན་པ་གཉིས་
 ཚང་དུ་འང་རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱི་བ་བཀག་པའི་ཡོན་ཏན་བསྟན་པའོ། །དང་པོ་ལ་གསུམ།
 གཞན་སྤྱི་སྤྱིར་དགག་པ། གཞན་སྤྱི་ཕྱེ་བྱ་དགག་པ། འབྲས་ཕུ་ལ་སྟེ་བཞིར་
 དབྱེ་ནས་གཞན་སྤྱི་དགག་པའོ། །དང་པོ་ལ་གཉིས། ཅ་ཅང་ཐལ་བས་དགག་ །
 སྤྱོད་སྤོང་གི་ལན་དགག་པའོ། །དང་པོ་ལ་གཉིས། ཅ་ཅང་ཐལ་བ་དངོས་རང་།
 དེ་དག་གི་མཐའ་དབྱེད་པའོ། །དང་པོ་གླི། གཞན་སྤྱི་འདི་ནི་གཞན་པར་རྒྱས་པ་
 མ་ཡིན་དེ། རིགས་པ་དང་ལྷང་དང་འགལ་པའི་ཕྱིར་ལོ། །ཐྱི་མ་ནི་ས་ལྷ་ལྷང་པའི་
 མདོ་ལས། མིང་དང་གཞུགས་གྱི་སྒྲུ་གྱ་དེ་ཡང་བདག་གིས་མ་བྱས་གཞན་གྱིས་མ་
 བྱས་ཞིས་པ་ལྟ་བུའི་ལྷང་ཕྱི་མ་ལྟ་བུ་མང་པོ་དང་འགལ་པའོ། །དེ་ལ་རིགས་པའི་
 དབང་དུ་བྱས་ནས་བརྗོད་པ། གལ་དེ་རང་གི་ངོ་བོས་སྒྲུབ་པའི་སྐྱུ་གཞན་ལ་བདེན་
 ནས་རང་གི་ངོ་བོས་སྒྲུབ་པའི་འབྲས་པ་གཞན་ཞིག་འབྱུང་བར་འགྱུར་ན་ནི། དེ་ལྟ་
 ཡིན་པ་འོན་ཏེ་མེད་ཅེས་ཐེ་ཐེ་རུ་འབར་བ་ལས་ཀྱང་བསལ་བུ་ལྷན་པ་འཇུག་པོ་……
 འབྱུང་བར་འགྱུར་ཞིང་། གཞན་ཡང་སྐྱུ་ཡིན་མིན་ཐམས་ཅད་ལས་ཀྱང་འབྲས་
 བུའི་དངོས་པོ་ཡིན་མིན་ཐམས་ཅད་སྤྱི་བར་འགྱུར་དེ། ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། གང་
 གི་ཕྱིར་འབྲས་པ་དེ་སྤྱོད་པར་བྱེད་པ་ན་ཡིན་པ་མ་ལྟས་པ་ལའང་སྐྱུ་འབྲས་སུ་……
 འདོད་པ་གཉིས་དང་། རང་གི་མཚན་ཉིད་གྱིས་སྒྲུབ་པའི་གཞན་ཉིད་མཚན་པར་
 ཡོད་པའི་ཕྱིར་ལོ། །ཞེས་གཞན་གྱིས་ཁས་སྤངས་པའི་གཏན་ཚིགས་ལ་བདེན་པའི་

能生之稻種，異於自果稻芽，是有自性之他，諸非能生稻芽之火、炭、麥種等，亦是異於稻芽有自性之他。既許二種他義相同，則從他性之稻種能生稻芽，亦應從火炭等能生稻芽。又如他性之稻芽從稻種生，則瓶衣等法亦應從稻種生。如《中論》云：「因果是異者，是事亦不然。若因果是異，因則同非因。」

申二、抉擇彼過分二

酉一、明他生犯太過之理 酉二、許太過反義亦無違 今初

入中論善顯密意疏

卷五 釋第六勝義菩提心之二

此計他生犯太過之理，藏人有云：「因果定須前後，是他必須同時。」極不應理。如是則破他之過，自亦同犯故。若強抵諍自無所許者，則推求彼理，徒勞無義。又藏人

ཉ་ཅང་ཐལ་བ་གཉིས་སོ། །ཐལ་བ་དེ་གཉིས་བཤད་ན་རྒྱུ་རྒྱུ་ལྟར་བའི་ས་
 བོན་རང་འབྲས་ས་ལྟར་ལྷ་གྲུ་ལས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུ་བ་པའི་གཞན་ཡིན་པ་དེ་
 ཡེན་ཏུ། ས་ལྟར་ལྷ་གྲུ་ལྟར་ལྷེད་མ་ཡིན་པ་མེད་པ་ལོ། །ནས་ཀྱི་ས་
 བོན་པ་སོགས་པ་ཡང་ས་ལྟར་ལྷ་གྲུ་ལས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུ་བ་པའི་གཞན་ཡིན་
 པ་ནི་གཞན་སྤྱི་སྒྲིབ་པ་ནས་ས་ཀྱི་འདོད་ཚུལ་ལོ། །གཞན་ཡིན་ཚུལ་གཉིས་པ་དེ་
 མཚན་པར་འདོད་ན། རྒྱུ་རྒྱུ་ས་ལྟར་ས་བོན་གཞན་ཏུ་གྲུ་བ་པས་ས་ལྟར་ལྷ་
 གྲུ་ལྟེ་བ་དེ་ཡེན་ཏུ། མེ་ཐོལ་སོགས་ལས་ཀྱང་ས་ལྟར་ལྷ་གྲུ་ལྟེ་བར་འགྲུ་ར་
 དགོས་སོ། །ཡང་རྒྱུ་རྒྱུ་ས་ལྟར་ལྷ་གྲུ་གཞན་ཏུ་གྲུ་བ་པ། ས་ལྟར་ས་བོན་ལས་
 ལྟེ་བ་ཡེན་ཏུ། ལུས་ལུས་སོགས་ཀྱང་ས་ལྟར་ས་བོན་ལས་ལྟེ་བར་འགྲུ་ར་ལོ། །
 ཞེས་མཚན་པ་བཟེད་པའོ། །འདི་ནི་ཅང་ཤེ་ལས། ལྷ་དང་འབྲས་ལྷ་གཞན་
 ཉིད་ཏུ། ཉམས་ཡང་འབྲས་པར་མི་འགྲུ་ར་ལོ། །ལྷ་དང་འབྲས་ལྷ་གཞན་ཉིད་ན། །
 ལྷ་དང་ལྷ་མིན་མཚན་པར་འགྲུ་ར། ཞེས་གཞན་སྤྱི་ལ་ཉ་ཅང་ཐལ་བ་གསུངས་
 པའི་རིགས་པའོ། །ཐལ་བ་གཉིས་ཀྱི་ལ་སྒྲིབ་པ་འཕེན་པ་འགྲེལ་པར་བཤད་
 དོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས། གཞན་སྤྱི་ལ་ཉ་ཅང་ཐལ་བ་འཇུག་པའི་ལྷ་མཚན།
 ཐལ་བ་ལས་བསྒྲིབ་པ་ཁས་ལེན་པ་ཡི་འགལ་བའོ། །དང་པོ་ནི། འདིར་
 གཞན་སྤྱི་ཁས་ལེན་པ་ལ་ཉ་ཅང་ཐལ་བའི་སྤྱི་འཇུག་པའི་ལྷ་མཚན་ལ། བོད་ཁ་
 ཅིག་ལྷ་འབྲས་ལ་ལྷ་སྤྱི་པས་བྱུང་ཅིང་། གཞན་ལ་དུས་མཉམ་དགོས་པའི་གནད་
 ཀྱིས་ཡིན་ཟེར་བ་ནི་གིན་ཏུ་མི་རིགས་དེ། དེ་ལྷར་བཞག་པའི་སྤྱི་ཐམས་ཅད་རང་
 ལ་མཚན་པར་འཇུག་པའི་ཕྱིར་དང་། དེ་ལ་ཁས་སྒྲུངས་མེད་དོ་ཞེས་པས་
 བསྟོན་ན། དེའི་ལྷ་མཚན་འཚོལ་པའི་འལ་བ་དོན་མེད་པའི་ཕྱིར་ལོ། །ཡང་

多云：「如因明師成立有煙決定有火，及成立所作性決定無常，是爲成立一切時處皆決定無誤。然成立時，要先於灶及瓶等少分法上成立決定。次以彼時處與餘時處，二種決定相同爲因，乃於一切時處之上，成立爲決定無誤。如是今者，亦以同是他故之因，出太過之失。此即同類推比之因也。」此乃未解論義復不善因明之亂說。若於「有煙」及「所作性」，不加時處簡別，能總成立「有火」及「無常」，決定無誤者；則於「非有火」及「非無常」，以爲可有煙及所作性之疑惑皆能斷除。然此二法雖非因果，而是他者，實無量無邊。故彼二事不能相同。（二事謂因明中決定，與此處之破他生）此所說之推比，實乃不善正理之能破也。餘處已廣說。

若爾云何？如《顯句論》云：「許世俗中唯衆緣生，非許四邊生。以諸法應有自性故。然彼非理。若許唯衆緣，因果亦是互相觀待而有，非自性有。故非說諸法有自性。」

བོད་མང་བོས་རྟོག་གི་བས་ཀྱི་བ་བྱུང་བར་བ་ཡོད་པ་ལ་མེ་ཡོད་པས་བྱུང་བ་དང་།
 བྱས་པ་ལ་མི་རྟག་བས་བྱུང་བ་སྐྱབ་པ་ན། ཡུལ་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མི་འབྱུང་བ་
 སྐྱབ་པ་ཡིན་ལ། དེ་སྐྱབ་པའི་ཆོ་ནི་ཆང་མང་དང་བྱས་པ་རྩ་བུ་ཆོ་བ་གཅིག་གི་
 ཆིང་ཀྱི་བསྐྱབས་ནས། དེ་ནས་དེ་དང་ཡུལ་རྒྱས་གཞན་གྱི་བྱུང་བ་གཉིས་རིགས་
 མཚུངས་པའི་སྐྱ་མཚན་གྱིས། བྱུང་བ་དེ་གཉིས་ཡུལ་རྒྱས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཆིང་ཀྱི་
 མི་འབྱུང་བར་སྐྱབ་པར་འདོད་པ་ལ། དེ་རྩ་ན་གཞན་ཅམ་ཀྱི་མཚུངས་པའི་རྟགས་
 ཀྱིས་ཉ་ཅང་ཐལ་བ་འཕེན་དེ། འདི་འདྲ་བའི་ཐོག་བ་གཅིག་པའི་དབྱང་འབྲུལ་ཡོ།
 ཞེས་ཟེང་རོ། །འདི་ཡང་གཞུང་གི་དོན་མ་ངེས་ཤང་རྟོག་གའི་འཇུག་པ་ལ་ནམ་བ་
 མ་ཤར་པའི་གནས་ཡིན་དེ། ཀྱི་བ་བྱུང་བར་བ་དང་བྱས་པ་གཉིས་ཡུལ་རྒྱས་ཀྱིས་
 བྱུང་བར་རྩ་མ་བྱས་པར། སྤྱིར་མེ་དང་མི་རྟག་པ་ལ་མི་འབྱུང་བར་བསྐྱབས་པས།
 མེ་ཡོད་པ་དང་མི་རྟག་པ་ཡིན་པ་ཡོག་ཀྱང་། རྟགས་སུ་བཀོད་པ་གཉིས་མི་ཐོག་པ་
 སྤྱིར་རྟག་སྐྱམ་པའི་རྟོགས་པ་ཡིགས་པར་གཙོད་ནས་ལ། ཆོས་དེ་གཉིས་སྐྱ་འབྲས་
 ཡིན་པ་ཡོག་ཀྱང་གཞན་ཅམ་ཡིན་པ་ཞུགས་པ་རྩ་མ་ཞིག་ཡོད་པས། དེ་གཉིས་མཚུངས་
 པའི་གོ་སྐབས་ག་ལ་ཡོད། དེས་ན་འདི་ནི་དབྱང་འབྲུལ་ཞེས་པའི་མིང་ཉིད་ཀྱིས་
 རིགས་པ་མི་ཤེས་པའི་སྐྱན་འབྱིན་ཀྱི་གསལ་བར་བྱས་དེ་གཞན་ཀྱི་བྱས་པར་བཤད་་་་
 ཟེན་དོ། །འོ་ན་འདི་ནི་ལྟར་ཡིན་ཞེ་ན། ཆོག་གསལ་ལས། རྒྱུན་ཉིད་འདི་བ་
 ཅམ་གྱིས་ཀྱན་ཐོབ་གྲུབ་པར་ཁས་ལེན་གྱི། ཕྱོགས་བཞི་ཁས་སྐྱངས་པའི་སྐོ་ནས་
 ཉི་མ་ཡིན་དེ། དངོས་པོ་རང་བཞིན་དང་བཅས་པར་ཐལ་བར་འགྱུར་པའི་ཕྱིར་དང་།
 དེ་ཡང་རིགས་པ་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ། རྒྱུན་ཉིད་འདི་བ་ཅམ་ཞིག་ཁས་སྐྱངས་ན་ནི།
 སྐྱ་དང་འབྲས་ཀྱི་གཉིས་པན་ཚུན་ཞེས་པའི་ཕྱིར་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡོད་པ་མ་་་་

「此說自宗所許生與不許生之差別理由。謂若許四邊生即須許有自性。故亦顯說，許他生則須許自性生，許唯緣起生，則不須許自性生。故知所言他生之他，非泛說他，乃有自性之他。是對許彼義者出太過之失，非說凡許他者即犯太過之失也。下破許前後剎那

互異而是一相續云：「所有自相各異法，是一相續不應理。」亦說若異是由自相而成，則計前後是一相續不應道理。與此處難道理相同。此復若是有自相之他，則能破其觀待關係。若成無關係之他，則此一果，既從此因生，亦應從一切非因生。又此一因，既能生此果，亦應生一切非果之法。太為過失。其未善了解如斯正理者，是因未善分別「齊何為所破之量」、「齊何是所許之緣起建立」，致有彼失。故當憶前說所破之量齊也。

ཡིན་པས། དངོས་པོ་རང་བཞིན་དང་བཅས་པར་སྒྲུབ་རྒྱུ་དང་འགྲུལ་བ་མ་ཡིན་ནོ།
 ཞེས་རང་གིས་སྒྲེབ་པས་ལེན་མི་ལེན་གྱི་ཁྱད་པར་གཉིས་དང་། དེ་གཉིས་ཀྱི་རྒྱ་
 མཚན་ཏུ་བྱེགས་པའི་འོ་སྒྲེབ་པས་སྒྲངས་ན། རང་བཞིན་དང་བཅས་པར་སྒྲུབ་པའི་
 བར་གསུངས་པས། གཞན་སྒྲེབ་པས་སྒྲངས་ན་རང་བཞིན་གྱིས་སྒྲེབ་པས་ལེན་དགོས་
 པ་དང་། རྟོན་འབྲེལ་གྱི་སྒྲེབ་ཅན་ཞིག་པས་སྒྲངས་ན། རང་བཞིན་གྱིས་སྒྲེབ་
 པས་ལེན་མི་དགོས་པར་གསལ་བར་གསུངས་སོ། །དེ་ལྟར་ན་གཞན་སྒྲེབ་པའི་གཞན་
 བེ་གཞན་ཅན་ཞིག་མིན་གྱི། རང་བཞིན་གྱིས་སྒྲེབ་པའི་གཞན་ཡིན་པས་དེ་པས་ལེན་
 པ་ལ་ན་ཅང་ཐལ་བ་འཕེན་གྱི། གཞན་ཅན་པས་སྒྲངས་པ་ལ་འཕེན་པ་གཏན་མིན་སྟོ།
 རོག་ནས་ཀྱང་སྒྲན་ཅིག་སྒྲུབ་ཀྱི་ཐ་དང་ཀྱང་རྒྱུད་གཅིག་ཏུ་འདྲིན་པ་ལ། གང་དག་
 རང་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་སོ་སོ་བ། །དེ་དག་རྒྱུད་གཅིག་གཏོགས་པར་རིགས་མ་ཡིན།
 ཞེས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་སྒྲེབ་པའི་སོ་སོ་པ་ཡིན་ན། སྒྲུབ་ཀྱི་རྒྱུད་གཅིག་ཏུ་
 གཏོགས་པ་མི་རིགས་པར་གསུངས་པ་དང་འདྲི་གཉིས་རིགས་པ་འདྲའོ། །དེ་ཡང་
 རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་སྒྲེབ་པའི་གཞན་ཡིན་ན་ལྟོས་པའི་འབྲེལ་བ་འགོག་ཏུ་སྒྲུབ་
 འབྲེལ་མེད་དོན་གཞན་ཏུ་སྤོང་ན་འབྲས་བུ་གཅིག་རང་གི་རྒྱུ་ལས་སྒྲེབ་ན། རྒྱུ་མིན་པ་
 ཐམས་ཅད་ལས་ཀྱང་སྒྲེབ་པ་དང་། རྒྱུ་གཅིག་གི་སོ་རང་གི་འབྲས་བུ་སྒྲེབ་ན་རང་གི་
 འབྲས་བུ་མིན་པའི་འབྲས་བུ་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་སྒྲེབ་པར་ན་ཅང་ཐལ་བ་འཕེན་གྱི་
 པའོ། །དེས་ན་འདྲི་འབྲས་པའི་རིགས་པ་ལེགས་པར་མི་གོ་བ་ནི། སྒྲན་བཤད་
 པ་ལྟར་གྱི་འདྲི་འབྲས་ཞིག་འགོག་པའི་དགག་བུ་འཛིན་པའི་ཚད་འཛིན་དང་། འདྲི་
 ཅན་ཞིག་པས་ལེན་པའི་རྟོན་འབྲུང་གི་ནྟམ་གཞན་གཉིས་སོ་སོར་ལེགས་པར་མ་བྱེད་
 པའི་སྒྲོན་ཡིན་པས། དགག་བུ་འགོག་པའི་སྐབས་སུ་དགག་བུ་འཛིན་ཚད་འཛིན་བཤད་

西二、許太過反義亦無違

若許前說二太過之反義者，則〈顯句論〉說：「太過反義亦唯屬他，非是我等，自無宗故。」又云：「說無性者爲說有性者出太過時，何能成爲太過反義。」又云：「成立太過，唯以破他宗爲果故，非有太過之反義。」復如何通？答：無過。彼等唯約破自生說，破自生之二過應爾。非中觀師所出一切能破，皆如是也。彼能破之法（後陳），非說「生便無用無窮」；是說：「復生無用無窮」。其反義爲「復生有用有窮」，唯是數論所許。因爲自無彼宗，故無違犯許彼宗之過失。此是初段論義。佛護亦云：「又生無用」，加一又字。〈顯句論〉亦說又字。本論則云：「若計生已復生者」。故有與復生雖犯相違，然「有」與「生」則不相違。如是「有」與「復生有窮」雖成相違，然「有」與「生有窮」則不相違。第二段論義，謂說無自性之中觀師，對說有自性之數論，

བ་རྩོད་པར་བྱའོ། །གཉིས་པ་ནི། གལ་ནེ་སྤར་བ་གན་པའི་ཐལ་བ་གཉིས་ལས་
 བརྒྱུག་པའི་དོན་ཁས་ལེན་ན། ཚིག་གསལ་ལས། ཐལ་བར་འགྱུར་བ་བརྒྱུག་པའི་
 དོན་དང་ཡང་པ་རེལ་པོ་ཉིད་འབྲེལ་བ་ཡིན་གྱི། ཁོ་པོ་ཅག་ནི་མ་ཡིན་དེ།
 རང་ལ་དམ་བཅའ་བ་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། ཞེས་དང་། རང་བཞིན་མེད་པར་སྤྲུབས་
 རང་བཞིན་དང་བཅས་པར་སྤྲུབ་པ་ལ་ཐལ་བ་བསྐྱབས་པ་ན། ཐལ་བ་ལས་བརྒྱུག་
 པའི་དོན་ཅན་ཏུ་ཐལ་བར་གཤམ་འགྱུར་དེ། ཞེས་དང་། དེའི་ཕྱིར་ཐལ་བ་སྤྲུབ་པ་
 ནི་པ་རེལ་པོ་འི་དམ་བཅའ་བ་འགོག་པ་ཅས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར། ཐལ་
 བ་ལས་བརྒྱུག་པའི་དོན་ཏུ་འགྱུར་བ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། ཞེས་གསུངས་པ་ནས་ས་
 རི་ལྟར་དང་སྒྲུབ་ན། རྩོན་མེད་དེ་དེ་ལྟར་གསུངས་པ་ནི་བདག་སྤྱེ་འགོག་པའི་སྐབས་
 ཁོ་ན་ཡིན་པས། དབུ་མ་བསམ་འཕངས་པའི་ཐལ་བ་ཀུན་ལ་མིན་གྱི། བདག་
 སྤྱེ་འགོག་པའི་ཐལ་བ་གཉིས་ལ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཐལ་ཅོས་ནི་སྤྱེ་བ་དོན་མེད་དང་
 ཐུག་མེད་ཏུ་ཐལ་བ་ཅས་མིན་གྱི། སྤར་ཡང་སྤྱེ་བ་དོན་མེད་དང་ཐུག་མེད་ཡིན་ལ།
 ཐལ་ཅོས་དེ་བརྒྱུག་པའི་དོན་སྤར་ཡང་སྤྱེ་བ་དོན་བཅས་དང་ཐུག་བཅས་ནི་གྲངས་ཅན་
 ཁོ་ན་འདོད་གྱི། རང་ལ་དེའི་དམ་བཅའ་བ་མེད་པའི་རྒྱ་མཚན་གྱིས། དེ་ཁས་
 རྒྱངས་པའི་ཐུབ་མཐའ་དང་འགལ་བ་མེད་ཅེས་པའི་དོན་དེ་ལྟར་དང་པོ་འི་དོན་ནོ། །
 སངས་ཀྱིས་བསྐྱངས་ཀྱིས་ཀྱང་ཡང་སྤྱེ་བ་དོན་མེད་ཅེས་ཡང་གི་སྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། ཚིག་
 གསལ་ལས་ཀྱང་ཡང་གི་སྒྲུབ་པའི་ཕྱིར། འདིར་ཡང་སྤར་ཡང་སྤྱེ་བར་ཡོངས་སུ་
 དེ་ག་པར་འགྱུར་ན་ནི། ཞེས་གསུངས་པས་ཡོད་པ་དང་སྤར་ཡང་སྤྱེ་བ་གཉིས་འགལ་
 ཀྱི་ཡོད་པ་དང་སྤྱེ་བ་མི་འགལ་ལོ། །དེ་བཞིན་ཏུ་ཡོད་པ་དང་སྤར་ཡང་སྤྱེ་བ་ཐུག་
 བཅས་འགལ་གྱི། ཡོད་པ་དང་སྤྱེ་བ་ཐུག་བཅས་གཉིས་མི་འགལ་ལོ། །ལྟར་

ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་

ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་
ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་
ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་

出前所說二太過時，自並未許彼反面義，自不許彼，非不能自由。故自不許彼二太過之反義。第三段論義，謂雖不能以彼二能破法之反義，復生有用有窮爲因，成立無自生，然彼能破非全無果。以彼成立數論所不樂之復生無用與無窮，便能破數論所許之自生。即以此爲果故。

今此二太過之反義則自宗亦許。故當知能破之反義，有自許不許之二類也。

未二、破釋妨難分二

申一、釋難 申二、破救 今初

ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་ལ་ཕྱིར་འབྲས་བྱས་པ་

他釋論云：因果二法雖是有自性之他，然非一切能生一切，現見因果各別決定故。

頌曰：

「由他所作定謂果，雖他能生亦是因，從一相續能生生，稻芽非從麥種等。」

若法由他法所作，定說此法爲彼法之果。故果決定。若彼因法能生此果，則彼雖是有自性之他，亦是此法之因。故因決定。以是當知唯特殊之他乃可立爲因果，非凡是他者皆可立爲因果。復次稻芽要從與自是一相續所攝之稻種乃生，非從相續不一之麥種等

གཉིས་པའི་རྟོན་ནི་རང་བཞིན་མེད་པར་སྒྲུབ་དབུ་མ་བས། རང་བཞིན་དང་མཆོས་
 བར་སྒྲུབ་པ་གྲངས་ཅན་ལ་ཐུར་བཤད་བའི་ཐལ་བ་གཉིས་འཕངས་པ་ན། རང་ལ་
 བརྒྱུག་དོན་འཕེན་པ་ཁས་ལེན་འདོད་མེད་ལ། དེ་མེད་ཀྱང་རང་དབང་མེད་པར་
 ཕྱིད་པར་ཡང་མིན་བས། ཐལ་བ་དེ་གཉིས་ལས་བརྒྱུག་པ་ཁས་མི་ལེན་ཞེས་པའི་
 རྟོན་ནོ། །ལྷང་གསུམ་པའི་རྟོན་ནི་ཐལ་བ་གཉིས་ཀྱི་ཐལ་ཅོས་བརྒྱུག་པའི་རྟོན་སྒྲུབ་ཡང་
 རྩེ་བ་རྟོན་བཅས་དང་ཐུག་བཅས་ཀྱི་དྲགས་ཀྱིས་བདག་སྒྲུབ་མེད་པ་མི་སྒྲུབ་ཀྱང་དགོས་
 བ་མེད་པ་མིན་དེ། བྱངས་ཅན་མི་འདོད་པའི་རྩེ་བ་རྟོན་མེད་དང་ཐུག་མེད་བསྒྲུབས་
 བས། ། བྱངས་ཅན་གྱིས་དཔལ་བཅས་པའི་བདག་ལས་སྒྲུབ་ནས་བར་བཅད་པ་ཅན་ཞིག་
 སྒྲུབ་པའི་དགོས་པ་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ངོ་ཞེས་པའི་རྟོན་ནོ། །ད་ཅང་ཐལ་བ་གཉིས་ལ་
 རྟོན་ཐལ་པའི་བརྒྱུག་དོན་རང་ཉིད་ཀྱིས་ཁས་ལེན་བས། ཐལ་བ་ལས་བརྒྱུག་པའི་རྟོན་
 ལ་རང་གིས་ཁས་ལེན་པ་དང་མི་ལེན་པ་གཉིས་ཤེས་པར་བྱའོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས།
 རྩོན་སྒྲོང་གི་ལན། ལན་དེ་དགག་པའོ། །དང་པོ་ནི། འདྲིའི་སྒྲུབ་པ་རྒྱ་འབྲས་
 གཉིས་ལ་རང་གི་མཆོན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་ཉིད་ཀྱང་ཡོད་ལ། ཐམས་ཅད་ལས་
 ཐམས་ཅད་འབྱུང་བ་ཡང་མིན་དེ། རྒྱ་འབྲས་སོ་སོར་ངེས་པ་མཐོང་པའི་ཕྱིར་ངོ། །
 དེ་ཡང་འདྲི་ཡིན་དེ་གང་གི་ཕྱིར་དངོས་པོ་གང་ཞིག་གང་གིས་རབ་དུ་བྱ་བར་ནུས་པ་
 དེ་ཉིད་དེ་ཡི་འབྲས་བྱུང་ངེས་པར་བརྟོད་པ་ཡིན་ལ། དེའི་ཕྱིར་འབྲས་བྱུང་ངེས་སོ། །
 དེ་ཕྱིར་ཞེས་པ་འབྲེལ་བ་དང་མི་མཐུན་ནོ། །འབྲེལ་གང་ཞིག་འབྲས་བྱུང་དེ་ཕྱིར་པར་ནུས་
 པ་དེ་ནི་ངོ་བོས་གྲུབ་པའི་གཞན་ཡིན་ནའང་རྒྱ་ཡིན་ལ། དེའི་ཕྱིར་རྒྱ་ངེས་སོ། །
 དེས་ན་གཞན་ཁྱད་པར་པ་ཁོ་ནས་རྒྱ་འབྲས་སུ་འཛོལ་གི། གཞན་ཉིད་ཀྱི་སྒྲི་གཞན་
 ཅན་གྱིས་ནི་རྒྱ་འབྲས་སུ་མི་འཛོལ་གི། གཞན་ཡང་ས་ཁུའི་རྒྱ་གུ་ནི་རང་དང་

一 ༥ རྩེ་ལྷ་ར་ནས་དང་གེ་སར་དང་ནི་ཀྱང་གྲ་ཀ་ལ་
 སྟོགས། །ས་ལཱ་འི་ཐུ་གུ་མྱེད་པར་བྱེད་པར་འདོད་
 མིན་ཏུ་ས་ལྷན་མིན། །ཀྱང་གཅིག་ཁྱེད་ས་ལྷ་གཏོར་

生。縱一相續攝如後剎那不能生前剎那，猶非能生。要前剎那生後剎那，乃是能生。是故稻芽不從麥種等生。非從一切能生一切也。

申二、破救

當問計因果有自性者；稻種稻芽，由何因緣各別決定耶？若謂見彼決定故。當更詰問；何故見其決定耶？若僅說云：由見彼決定，故說見彼決定。不能說明決定之理由，則不能救前說之過。由未說明，有自相之他與見彼決定不相違之理由，故終不能釋前難也。

復次，既有自相之他，則世所共知遍通一切是否因果都無差別。即此亦能違害敵宗。頌曰：

「如甄叔迦參蓮等，不生稻芽不具力，非一相續一同類，稻種亦非是他故。」
 如麥種、蓮子、甄叔迦花等，由是他故，非稻芽之能生，不具生稻芽之能力，非一相續所攝，非同類前剎那。如是稻種亦非具觀待稻芽之四種差別，以是有自性之他故。

一 ༥ མིན་འདྲ་བ་ས་ཡིན་ཉིད་དེ་བཞིན། །ས་ལཱ་འི་ས་
 བོན་ཡང་ནི་དེ་ཡི་མིན་ཏེ་གཞན་ཉིད་ལྱིར། ཅོ །

ལྷན་གཅིག་ཏུ་གཏོགས་པ་ས་ལུ་མ་ལོན་ལས་སྤྱི་ལོ། ལྷན་མི་གཅིག་པ་ནས་ཀྱི་ས་
 ལོན་སོགས་ལས་མི་སྤྱི་ལོ། ལྷན་གཅིག་ཀྱང་སྤྱི་ལོ་ལོན་པ་སྤྱན་ཅིག་མ་ལྷོ་མས་
 ལྷ་མ་མི་སྤྱི་ལོ་པས། ལྷན་གཅིག་པའི་སྤྱ་མས་སྤྱི་མ་སྤྱི་པར་ལྱེད་པ་ལས་སྤྱི་པ་དེ་
 ཡི་སྤྱི་པ། ས་ལུ་མི་སྤྱ་གཉི་ནས་ལ་སོགས་པ་ལས་ནས་ཀྱི་སྤྱ་གཉི་ལ་སོགས་པ་སྤྱི་
 པ་དེ་ལྷན་སྤྱི་པ་མིན་པས་ཐམས་ཅད་ལས་ཐམས་ཅད་མི་སྤྱི་ལོ་ཞེས། ལཱིས་པ་ནི།
 ས་ལུ་མི་ས་སྤྱ་གཉི་སོ་སོར་ངེས་པ་འདི་གོ་སྤྱ་མཚན་གང་ལས་ཡིན་ཞེས་སྤྱ་འབྲས་……
 འོ་པོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པར་སྤྱ་པ་འདི་པ་འདི་པར་བུལ། ལྷས་པ་ངེས་པ་མཐོང་པའི་
 ལྱིང་རོ་ཞེས། ཡང་ཅིའི་སྤྱི་པ་དེ་ལྷན་ངེས་པ་མཐོང་ཞེས་དེ་ལྷན་པ་ལྷ་ལོང་
 བདགས་པ་ན། གང་གི་སྤྱི་པ་ངེས་པ་མཐོང་པ་དེའི་སྤྱི་པ་ངེས་པ་མཐོང་འོ་ཞེས་དེ་
 ཅམ་ཞེས་སྤྱ་པ་འདིས་ནི་ངེས་པའི་སྤྱ་མ་བཅུན་པར་བཤད་ཅིན་པའི་ཉིས་པ་ཅུང་ཟད་……
 ཀྱང་སྤྱང་པར་མི་ལྷས་སོ། ཞེས་གསུངས་ཏེ། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གཞན་ཡིན་
 ཀྱང་ངེས་པ་མཐོང་པ་མི་འགལ་པའི་སྤྱ་མཚན་མ་བཅུན་པས་སྤྱི་ལོ་གོ་ལན་མིན་ཞེས་
 པའོ། གཞན་ཡང་རང་མཚན་གྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་ཉིད་སྤྱ་འབྲས་ཡིན་མིན་ཀྱན་
 ལ་ཐུན་མོང་པ་ཁྱད་པར་ཏུ་ཡོངས་སྤྱ་མ་བཅད་པ་ཤིན་ཏུ་གྲགས་པ་འདི་ཉིད། ལྱིང་
 མོ་ལ་འདིའི་འདོད་པ་ལ་གནད་ཕྱིར་དོ་ཞེས་བཤད་པ་ནི། ཇི་ལྷན་དེ་དཔེར་ན་ནས་
 དང་བརྒྱ་ལ་སོགས་པའི་ཅེུ་འབྲུ་གེ་སར་དང་ཀེང་གུ་ཀའི་མེ་དོག་ལ་སོགས་པ་……
 ནམས་གཞན་ཡིན་པའི་སྤྱི་པ། ས་ལུ་མི་སྤྱ་གཉི་སྤྱི་པར་ལྱེད་པར་འདོད་པ་མིན་
 པ་དང་། ས་ལུ་མི་སྤྱ་གཉི་སྤྱི་པའི་ལྷས་པ་དང་སྤྱ་པ་མིན་པ་དང་། ལྷན་གཅིག་
 ཏུ་གཏོགས་པ་མིན་པ་དང་སོགས་འདྲ་བའི་སྤྱ་མ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་དེ་བཞིན་ཏུ། ས་
 ལུ་མི་ས་ལོན་ཡང་ནི་ས་ལུ་མི་སྤྱ་གཉི་དེ་ལ་ལྷོས་པ་ཡི་ཁྱད་པར་བཞི་དང་སྤྱ་པ་མིན་ཏེ།

རང་གི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་ཉིད་མིན་པའི་ཕྱིར་དོ། །འདི་ཡང་འབྲེལ་
 མེད་དོན་གཞན་ལ་ཁྱད་པར་བཞི་ཡོད་མེད་ཀྱང་གཞན་པར་མི་རྒྱས་པའི་རིགས་པའོ། །
 གཉིས་པ་ལ་གཉིས། རྒྱ་འབྲས་སྒྲ་ཕྱི་བ་ལ་གཞན་སྒྲེད་གསལ་བ། རྒྱ་འབྲས་རྒྱས་
 མཉམས་པ་ལ་གཞན་སྒྲེད་གསལ་པའོ། དང་བོ་ལ་གཉིས། དངོས་ཀྱི་རྟོན་དང་།
 བཀག་པ་ལ་ཚོད་པ་སྤང་པའོ། དང་བོ་ནི། དེ་རྒྱར་དེ་ཞིག་ཕྱིར་གྲོལ་གཞན་ལ་
 གྲགས་པའི་རང་གི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་གྲུབ་གྲུབ་ལྟར་བཞེད་ནས་སྤྲོས་
 འབྱེད་བྱས་སོ། །དེ་ནི་རྒྱ་འབྲས་གཉིས་ལ་ངོ་བོས་གྲུབ་པའི་གཞན་མི་ཕྱིར་བར་
 བཤད་པ། འདི་ནི་བྱམས་པ་དང་ཉེར་སྤྲས་ཡོད་པཞིན་པ་དག་ཁོ་ན་ཕན་ཚུན་ལྟོས་
 བས། འདི་ནི་འདི་ལས་ཞེས་གཞན་ཉིད་ཀྱི་མཐོང་གི། ལྷ་གྲུ་ས་བོན་དང་ནི་རྒྱས་
 མཉམས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཡིན་དེ། ས་བོན་ནས་བར་མ་འབྱར་བར་སྒྲ་གྲུ་མེད་པའི་ཕྱིར་དོ།
 ས་བོན་ལ་སྒྲ་གྲུ་ལས་ངོ་བོས་གྲུབ་པའི་གཞན་ཉིད་མེད་ལ། དེ་མེད་བར་ས་བོན་
 ལྷ་གྲུ་ལས་གཞན་པ་ཉིད་ཀྱི་ག་ལ་འབྱར་དེ་མི་འབྱར་དོ། །ངོ་བོས་གྲུབ་པའི་
 གཞན་ཉིད་མེད་པ་དེས་ན་སྒྲ་གྲུ་ས་བོན་ལས་སྤྲེས་པ་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་འབྲུབ་པར་
 འབྱར་བ་མིན་པས་དངོས་པོ་ནམས་གཞན་ལས་སྤྲེད་པ་ཡིན་ཞེས་བྱ་བའི་ཕྱོགས་འདི་
 གཏང་བར་བྱོས་གིག། འདི་ནི་ས་བོན་སྒྲ་གྲུ་ལས་ཐ་དད་པ་དེ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་
 པ་ཡིན་ན། རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་ལ་རྒྱས་ནས་ཡང་ལྟོག་པ་མེད་པས། ས་བོན་
 ལྷ་གྲུ་ནའང་སྒྲ་གྲུ་ལས་ཐ་དད་ཀྱི་འབྱར་ལ། དེ་རྒྱར་དེ་གཉིས་རྒྱས་མཉམས་
 ཀྱི་འབྱར་པ་ལས་དེ་མེད་པའི་ཕྱིར་དོ། དེ་གཉིས་ལ་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་
 མེད་ཅེས་ལྟོན་པ་ཡིན་གྱི། རྒྱ་འབྲས་གཉིས་ཐ་སྙད་ཀྱི་ངོ་བོ་ཐ་དད་ཀྱི་འདོན་པ་
 འགོག་པ་མིན་དེ། དགས་བྱ་ལ་གཏུག་པ་ཤེས་དགོས་སོ། །གཉིས་པ་ནི། ལྷ་

ཆེ་ལྟར་སྤང་གི་མདའ་གཉིས་མཐོ་བ་དང་ནི་དམར་...

བ་དག། །ཏུས་མཉམ་མ་ཡིན་པར་ནི་མིན་པར་

མགོང་བ་དེ་བཞིན་དུ། །ཐུང་པར་བྱ་དང་ཐུང་།

上說：「芽種既非同時有」，不應道理。如秤之兩頭，一頭昂起即一頭低落，現見

猶如現見秤兩頭，低昂之時非不等，所生能生事亦爾。雖作是計，然非正理。頌曰：

「設是同時此非有」

॥ अथ श्रीभक्तिसुखाश्रयः ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

若以秤喻，便計種芽之生滅二法爲同時者，此不應理。設秤兩頭同時有故，最低二事可是同時。然種與芽非同時有，故不應理。如何非有？頌曰：

「正生趣生故非有，正滅謂有趣於滅。此二如何與秤同，此生無作亦非理。」

正生謂現在趣向於生，則芽之自體尚在未來，故現在非有。正滅謂現有趣向於滅，故現在仍有。芽趣向於生時，種子是在現在，芽是未來。爾時此種芽二法，如何能與秤之低昂相等耶？定不相等。以秤之兩頭俱是現在故，低昂二事，可同時有，然種芽二法同時非有故。他以生滅二事同時故，說種芽二法亦是同時，以秤低昂爲喻。此是顯彼法喻

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

三、

[illegible]

ཕྱིར་རྒྱུ་གི་སྒྲུབ་པ་ལྟར་ཁོ་མོ། །གཞུང་པ་

གཅིག་ཚེ་ཡོན་ན་འདིར་དུས་གཅིག་མེད་དེ་ཡོད་.....

ལུ་ས་མོན་དང་ནི་རྒྱལ་མཉམ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནེ། ཞེས་སྒྲུབ་པ་ནི་དེགས་པ་མ་ཡིན་ནེ།
 རི་ལྷ་ར་དེ་དཔེར་ན་སྤང་གི་མདའ་གཉིས་ཀྱི་གཅིག་མཐོ་པ་དང་གཅིག་མོས་དམའ་པ་...
 དག་རྒྱལ་མཉམ་པ་ཡིན་པར་ནི་མིན་པ་ལྟེ་རྒྱལ་མཉམ་པར་མཐོང་པ་དེ་བཞིན་དུ། བསྐྱེད་
 པར་བྱ་བ་ལྟུ་གུ་དང་སྐྱེད་བྱེད་པ་མོན་དག་གི་རིམ་པ་བཞིན་དུ་སྐྱེ་བ་དང་འགག་པའི་...
 ལུ་བ་གཉིས་རྒྱལ་གཅིག་ཡིན་པའི་ཕྱིར། ས་སྐྱུག་གཉིས་ཀྱང་རྒྱལ་མཉམ་པར་
 འཁྱུར་པོ། །དེའི་ཕྱིར་གཞན་ཉིད་ཡོད་པས་ཉེས་པ་མེད་དེ་ཞེ་ན། སྤང་གི་དཔེས་
 ས་སྐྱུག་གཉིས་ཀྱི་སྐྱེ་པེག་གི་བྱ་བ་གཉིས་རྒྱལ་གཅིག་དུ་རྟོག་ན་དེ་ནི་མི་ཅང་ལྟེ།
 གཤམ་དེ་སྤང་གི་དཔེར་མགོ་མཛུགས་གཉིས་རྒྱལ་གཅིག་ཡིན་པས་མཐོ་དམན་གྱི་བྱ་བ་...
 གཉིས་གཅིག་ཆེ་ལྟེ་རྒྱལ་གཅིག་ཡིན་ན། དེ་ལྷ་ནའང་དཔེས་མཆོན་པའི་དོན་དཔེས་
 འདྲིར་ནི་ས་སྐྱུག་རྒྱལ་གཅིག་པ་མེད་པས་མི་རིགས་སོ། རི་ལྷ་ར་མེད་པ་དེ་ལྷ་ར་
 བསྐྱེད་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ། གཤམ་དེ་སྐྱེ་བཞིན་པ་ཞེས་པ་དེ་ནི། དེ་ལྷ་སྐྱེ་བ་མ་
 མངོན་དུ་སྟོགས་པ་ཡིན་པས། ལྷ་གུ་རི་དོ་བོར་མ་འོངས་པར་ཕྱིར་དེ་ལྷ་ཡོད་པ་
 ཡིན་ཞིང་། འགག་བཞིན་པ་ནི་ཡོད་ཀྱང་འདྲིག་པ་ལ་མངོན་དུ་སྟོགས་པར་འདོད་པར་
 ལྷ་ར་པའི་ཕྱིར་དེ་ལྷ་ར་ཡོད་པར། །གང་གི་ཆོ་སྐྱུག་སྐྱེ་བ་ལ་སྟོགས་པའི་རྒྱལ་སྐྱ་
 ས་མོན་དེ་ལྷ་ར་བ་དང་། ལྷ་གུ་མ་འོངས་པ་ཡིན་པ་དེའི་ཆོ། ས་སྐྱུག་གཉིས་
 བོ་འདི་ནི་རི་ལྷ་བྱུང་ན་སྤང་གི་མཐོ་དམན་གཉིས་དང་མཚུངས་པར་འགྱུར་དེ་མི་...
 འགྱུར་དེ། སྤང་གི་མགོ་མཛུགས་གཉིས་ནི་དེ་ལྷ་ར་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། དེའི་
 མཐོ་པ་དང་དམའ་པའི་བྱ་བ་གཉིས་ཀྱང་རྒྱལ་གཅིག་དུ་ཡོད་ཀྱི། ས་སྐྱུག་གཉིས་ལ་ནི་
 རྒྱལ་གཅིག་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་པོ། །དེ་དག་གིས་ནི་བྱ་བ་གཉིས་རྒྱལ་གཅིག་པས་
 ས་སྐྱུག་གཉིས་ཀྱང་རྒྱལ་གཅིག་པ་དང་། དེའི་དཔེར་སྤང་མདའི་མཐོ་དམན་གཉིས་

不合。非說若二作用同時，則彼二法亦必同時也。若作是念：種芽二法雖不同時，然彼二之作用（生滅）是同時有，此亦非理。以彼敵者離法外，不許有彼作用故。此是破二作用有自性。復有過失，觀待生起作用名能作者之芽，於趣向生時猶是未來，故於爾時尚屬非有。爾時既無所依作者之芽，則能依作用之生，亦非有體。由生與滅非同時有故，計二作用同時不應道理。

若謂《稻稗經》云：「如秤低昂之理，於何剎那種子謝滅，即彼剎那有芽生起。」豈非以秤爲喻耶？故破種芽如秤低昂，不應正理。釋論曰：「雖舉是喻，然非說他生，亦非說自相生。」由是當知，論言「此生」者，唯破有自相之生，非破芽從種生也。若

經非說種芽同時如秤低昂之理者，則彼譬喻，意說何等同時耶？釋論云：「是爲顯示同時緣起無諸分別如幻事故。」此所說同時緣起者，當是二種作用同時而有。以經中如秤

བཀོད་པའི་དཔེ་མ་གྲུབ་པར་བཅུན་གྱི། བྱ་བ་གཉིས་ལ་དུས་གཅིག་བ་སྤྱོད་ན་དུས་
 དེར་ཆོས་གཉིས་ཀྱང་ངེས་པར་དུས་མཉམ་ཞེས་ཐོན་པ་ཡིན་ནོ། །ཅི་ཕྱི་ཆོས་ས་
 ལྷག་གཉིས་ལྷ་བྱ་དུས་གཅིག་བ་མེད་ཀྱང་དེ་གཉིས་ཀྱི་བྱ་བ་ལ་དུས་གཅིག་བ་ཡོད་.....
 རོ་སྒྲུམ་ན། དེ་ཡང་མི་རྒྱུ་ལྷོ་ལ་བ་དེ་དག་གིས་ཆོས་ལས་བྱ་བ་དོན་གཞན་དུ་
 ཁས་མ་སྒྲངས་པའི་ཕྱིར་དང་། འདི་ནི་བྱ་བ་གཉིས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་འགོག་
 པའི་སྒྲུབ་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དོ། །སྒྲིན་གཞན་ཡང་ཡོད་དེ་སྒྲིབ་པའི་བྱ་བ་ལ་ལྷོ་ས་
 པའི་ཕྱིར་བ་བོ་སྒྲུ་གྲུ་ནི། སྒྲིབ་པ་ཕྱོགས་པའི་དུས་སྒྲུ་མ་འོངས་པ་ཡིན་པས།
 དུས་དེར་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །དེར་དེ་མེད་ན་ཡང་དེན་ཕྱིར་བ་བོ་སྒྲུ་གྲུ་མེད་པར་
 བརྟན་བ་སྒྲིབ་པའི་བྱ་བ་འདི་ནི་ཡོད་པར་རིགས་པའི་ངོ་བོ་འང་མིན་པས་འགག་བ་.....
 དང་དུས་གཅིག་པར་མེད་པའི་ཕྱིར། བྱ་བ་གཉིས་དུས་གཅིག་པར་མི་རིགས་སོ། །
 གལ་དེ་འཕགས་པ་ས་ལུ་ལྷུང་པའི་མདོ་ལས། སྤང་མདའི་མཐོ་དམན་གྱི་ཆུལ་དུ་
 མཛད་ཅིག་གང་ཁོན་ལ་ས་བོན་འགགས་བ་དེ་ཉིད་ལ་སྒྲུ་གྲུ་སྒྲེའོ། །ཞེས་སྤང་གི་དཔེ་
 འདི་ཉི་པར་བཀོད་པ་མ་ཡིན་ནམ། དེའི་ཕྱིར་ས་སྒྲུག་གཉིས་སྤང་མདའི་མཐོ་དམན་
 དང་འདྲ་པར་འདོད་པ་འགོག་པར་མི་རིགས་སོ་ཞེ་ན། བཀོད་པ་ནི་བརྟན་མོད་
 ཀྱི་དེ་ནི་གཞན་སྒྲིབ་དང་། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་སྒྲིབ་པ་བཅུན་པའི་ཕྱིར་ཡང་མ་ཡིན་
 ནོ། །ཞེས་གསུངས་པས། གལ་དེ་སྒྲིབ་པ་འདི་ནི་ཞེས་པས་སྒྲིབ་པ་གཞན་པ་ནི་རང་
 གི་ངོ་བོས་གྲུབ་པའི་སྒྲིབ་པ་ཅམ་བཀག་གི། །ས་བོན་ལས་སྒྲུ་གྲུ་སྒྲིབ་པ་ཅམ་འགོག་
 པ་གཏན་མིན་ནོ། །འོ་ན་མདོ་དེ་ལས་ས་སྒྲུག་གཉིས་དུས་གཅིག་པ་སྤང་མདའི་མཐོ་
 དམན་གྱི་ཆུལ་དུ་མི་ཐོན་ན། དཔེ་དེ་དུས་མཉམ་པ་ཅི་འདྲ་ཞིག་ལ་དགོངས་ཤི་ན།
 འགྲེལ་པར་ཅིག་ཅར་དུ་བརྟན་ནས་འཕྲུང་པ་མ་བརྟགས་པར་གྲུབ་པ་སྒྲུ་མ་ན་བྱ་གསལ་

低昂之喻，必顯同時有法，然不可說種芽二法同時有故。以是當知前破二種作用同時者，是破有自相之作用，非總破二種作用同時。故凡許有生，則應許因趣於滅與果趣於生，二事同時也。許此與許有生及名言生，雖無過失，然許勝義生及自相生，則成相違。以前者，說因果之生滅雖是同時，然因果二法不必同時。後家則說若作用同時，則因果亦必同時也。

又生果之作用，必曰「此生」依芽等作者而立，故成爲能依所依。但能依所依若勝義有，則不應成爲他性。一切時中皆須有所依，故芽等趣向生時，亦應有生起作用所依之芽，則因果二法，犯同時有等過失，不應道理。其名言生，能依所依雖同時轉，非一切時皆必如是，故不相同。又與種子同時之生芽作用，是芽趣向於生之作用。雖此與芽亦是能依所依，但於彼時芽尚未有而有作用，亦不相違。如遣所依處亦遣能依法，是通

བར་བྱ་བའི་ཕྱིར་དུ་གསུངས་པར་བཤད་བའི་ཅིག་ཅར་དུ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་བ་ཞེས་.....
 བ་ནི། བྱ་བ་གཉིས་ཅིག་ཅར་དུ་ཡོད་པ་ལ་བྱ་དགོས་དེ། མདོ་དེར་སྤང་མདའི་
 མཐོ་དམའི་དཔེས་དུས་མཉམ་པ་གཅིག་ཐོན་དགོས་པ་ལ། ས་སྐྱུག་གཉིས་དུས་
 མཉམ་པ་ལ་བཤད་དུ་མི་བྱུང་བའི་ཕྱིར་དོ། །དེས་ན་བྱ་བ་གཉིས་གཅིག་པ་བཀག་
 བ་ནི། རང་མཚན་གྱིས་གྲུབ་བའི་བྱ་བ་གཉིས་ཡིན་གྱི། བྱ་བ་གཉིས་སྤྱིར་དུས་
 མཉམ་པ་ཡོད་པ་བཀག་པ་མིན་ནོ། །དེ་ལ་སྤྱི་བ་འདོད་ཕྱན་ཆད་སྐྱེ་འགག་པ་དང་
 འབྲས་བྱ་སྤྱི་བ་ལ་མངོན་དུ་ཕྱོད་པ་གཉིས་དུས་མཉམ་པ་ཞིག་དགོས་སོ། །དེ་ན་སྤྱི་བ་
 ཅས་དང་ཐ་སྐྱོད་དུ་སྤྱི་བ་ཁས་ལེན་པ་ལ་མི་རྟེ་བ་མེད་ཀྱང་། དོན་དམ་པ་དང་རང་
 གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་སྤྱི་བ་ཁས་ལེན་པ་ལ་འགག་པ་ཡིན་དེ། སྤྱི་མ་ལ་ནི་སྐྱེ་འབྲས་ཀྱི་སྤྱི་
 འགག་གི་བྱ་བ་གཉིས་དུས་མཉམ་པ་ཡང་། སྐྱེ་འབྲས་གཉིས་དུས་མཉམ་པ་མི་དགོས་ལ།
 ཕྱི་མ་ལ་ནི་བྱ་བ་དུས་མཉམ་ན་སྐྱེ་འབྲས་ཀྱང་དུས་མཉམ་དགོས་པ་འདི་ཕྱིར་དོ། །འདི་
 ལྟར་འབྲས་བྱ་སྤྱི་བའི་བྱ་བ་ནི་འདི་སྤྱི་ཞེས་པ་འདི་ཕྱོད་པ་པོ་སྐྱེ་གྲུ་མེད་ལ་བརྟེན་དགོས་
 པས་དེན་དང་བརྟེན་པ་པོ། དེན་བརྟེན་པ་དེན་དམ་པར་གྲུབ་ན་ནི་རང་བཞིན་གཞན་
 དུ་འགྱུར་བ་མི་འཐད་པས། དུས་ནས་ཕྱི་ཆོ་ཡང་བྱ་བ་དེན་དགོས་པས་སྐྱེ་གྲུ་མེད་
 སྤྱི་བ་ལ་ཕྱོགས་བའི་དུས་སྤྱི་ཡང་། སྤྱི་བའི་བྱ་བ་འདི་དེན་དུ་སྐྱེ་གྲུ་ཡོད་དགོས་པས་
 སྐྱེ་འབྲས་གཉིས་དུས་མཉམ་དུ་འགྱུར་བ་མཐོགས་ཀྱིས་གཞན་པས་མི་འཐད་དོ། །ཐ་
 སྐྱོད་པ་འདི་སྤྱི་བ་ལ་ལན་ཅིག་དེན་བརྟེན་པར་མོང་ན་དུས་ཐམས་ཅད་དུ་འགྲོ་མི་དགོས་
 པས་མི་མཚུངས་སོ། །ས་མོན་དང་དུས་མཉམ་པ་འདི་སྐྱེ་གྲུ་སྤྱི་བའི་བྱ་བ་ནི། སྐྱེ་
 གྲུ་སྤྱི་བ་ལ་ཕྱོགས་པ་འདི་བྱ་བ་ཡིན་ལ། དེ་དང་སྐྱེ་གྲུ་གཉིས་སྤྱིར་དེན་བརྟེན་པ་ཡིན་
 པ་དང་། བྱ་བ་དེའི་དུས་སྐྱེ་གྲུ་མེད་ཀྱང་བྱ་བ་ཡོད་པ་མི་འགག་པ་ནི། དཔེར་

ཁོ་རྩེ་མེག་གི་སྒོ་ལ་རང་གི་སྒྲེང་
 ཉེད་དུས་གཅིག་པ། མེག་ལ་སྐྱེས་དང་སྒྲན་
 ཅིག་འབྲུང་བའི་འདྲ་ཤེས་ལ་སྐྱེས་ལས། །གཞན་

常規。但種子之所依處，芽是能依法，於生芽時，種子雖遣，芽固存在，亦不相違。（同體係者，無所依則無能依；因果係者，因滅果猶存也。）

若善了知以如是理，破除他宗而自宗無犯，能正安立無過之中觀宗者，乃是中觀師。

若破他時專說似能破，至他反難時，則以抵賴為能事，即《顯句論》所說：「吾等不與瘋狂辯也。」

未二、依同時因果破他生

有作是說：「若種與芽非同時有，以無自性之他故，他生實不應理。若因果同時有，以有他故則有他生。如眼識與俱有受等。眼、色、俱有受等，唯同時者，乃生眼識。如是眼等與心亦唯同時者，乃是受等之緣。」破彼，頌曰：

「眼識若離同時因，眼等想等而是他，已有重生有何用，若謂無彼過已說。」

若汝妄計，與眼識同時之眼及俱有想等為能生因者，觀待想等縱使有他，然因位已有重生復有何用，既無少用，故他生非有。

若欲避免無生之過，謂因位無彼果者，則前後法中無自性之他，過失如前已說。此

ཁོ་རྩེ་མེག་གི་སྒོ་ལ་རང་གི་སྒྲེང་
 ཉེད་དུས་གཅིག་པ། མེག་ལ་སྐྱེས་དང་སྒྲན་
 ཅིག་འབྲུང་བའི་འདྲ་ཤེས་ལ་སྐྱེས་ལས། །གཞན་

ན་མྱེར་འབྲེལ་ཡུལ་ཁེགས་ན་འབྲེལ་བོ་ཐོག་པ་དང་། ས་བོན་འབྲེལ་ཡུལ་དང་།
 ཟུ་གུ་འབྲེལ་བོ་ཡིན་པ་དང་། ཟུ་གུ་འབྲེལ་ན་ས་བོན་ཡོག་ཀྱང་ཟུ་གུ་མི་ཐོག་པ་
 མི་འགལ་བ་བཞིན་ནོ། །དེ་འདྲ་བའི་ཚུལ་གྱིས་རིགས་པས་ཐར་ལ་བཀག་པ་དང་།
 བཀག་པའི་རིགས་པ་རང་ལ་མི་ཐོག་པ་ལེགས་པར་ཤེས་ནས་དབུ་མའི་ལུགས་སྟོན་
 མེད་འཛོག་ཤེས་ན་དབུ་མ་བ་ཡིན་གྱི། འགོག་པའི་ཚེ་ལྷར་སྒྲུང་འབར་ཞིག་སྐྱུས་
 ནས། དེ་ཉིད་ཚུར་ལ་བཞྱོག་པའི་ཚེ་བསྟོན་འདིངས་པ་ལ་རེ་ན། ཁོ་བོ་ཅག་
 སྟོན་པ་དང་ལྷན་ཅིག་དུ་མི་ཚོད་དོ། ཞེས་ཚོག་གསལ་ལས་གསུངས་པ་ལྟར་
 དཔོ། །ཀྱུ་ཉིས་པ་ནི། འདིར་སྐྱུས་པ་ས་ཟུག་དུས་མཉམ་པ་མེད་པས། རོ་
 བོ་ཉིད་ཀྱིས་གཞན་ཉིད་མེད་པའི་ཕྱིར་གཞན་ལས་སྡེ་བ་མི་རིགས་ན། ཟུ་འབྲེལ་དུས་
 མཉམ་པ་ཡོད་པ་དེར་གཞན་ཉིད་ཡོད་པས་གཞན་སྡེ་ཡོད་དེ། དཔེར་ན་མིག་གི་ནམ་
 ཤེས་དང་དེ་དང་དུས་མཉམ་པའི་ཚེར་བ་ལ་སོགས་པ་ནམས་ལྟ་བུའོ། །མིག་དང་
 གཞུགས་སེང་དང་ཚོར་བ་སོགས་ལྷན་ཅིག་འབྱུང་བ་ནམས་དུས་མཉམ་པ་ཁོ་ནར་མིག་
 གི་ནམ་ཤེས་སྟེན་པ་དེ་བཞིན་དུ། མིག་སོགས་དང་སེམས་ཀྱང་དུས་མཉམ་ཁོ་ནར་
 ཚོར་བ་ལ་སོགས་པ་ནམས་ཀྱི་རྒྱུན་ཡིན་ནོ་ཞེས་ཁ་ཅིག་སྐུའོ། །གལ་དེ་མིག་གི་
 མཐོ་ལྟེ་ནམ་ཤེས་ལ་རང་གི་སྟེན་ཕྱིར་རང་དང་དུས་གཅིག་པ་མིག་ལ་སོགས་པ་དང་།
 དེ་དག་དང་ལྷན་ཅིག་འབྱུང་བའི་འདྲ་ཤེས་ལ་སོགས་པ་ནམས་རྒྱུན་ཉིད་དུ་རྟོག་ན།
 དེའི་ཚེ་འདྲ་ཤེས་སོགས་ལ་བཞོུས་ནས་གཞན་ཉིད་ཡོད་དུ་ཆག་ཀྱང་། ཟུ་དུས་ནས་
 ཡོད་པ་ལ་སྐྱར་ཡང་འབྱུང་བས་དགོས་པ་ཅི་ཞིག་ཡོད་དེ་ཅང་ཟད་ཀྱང་མེད་པས་སྟེ་
 པ་མེད་དོ། །ཅི་ལྟེ་སྟེ་བ་མེད་པའི་སྟོན་སྒྲུང་པར་འདིད་ནས་ཟུ་དུས་སྐྱུ་འབྲེལ་བུ་དེ་
 མེད་རོ་ཞེ་ན། དེའི་ཚེ་ལྟ་བུ་པ་འདི་ལ་ངོ་བོས་གྲུབ་པའི་གཞན་མེད་པའི་ཉིས་པ་

སྒྲུབ་པ་གན་ཟིན་ཏོ། །དེ་ལྟར་ན་རྟེན་པ་འདིས་ནི་རྒྱ་འབྲས་ལྟ་བུ་འདྲོད་པ་ལ་གཞན་ཉིད་
 ཡོད་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱེ་བ་མི་སྟོན་ལ། དེའི་སྤྱིར་གཞན་ལས་སྤྱེ་བ་མི་སྟོན་པར་
 ཉོན་ཞིང་། རིགས་པ་ལྟ་མས་ནི་རྒྱ་འབྲས་ལ་སྤྱེ་བ་ཉིད་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་གཞན་
 ཡོན་པ་མི་སྟོན་ལ། དེའི་སྤྱིར་གཞན་སྤྱེ་བི་སྟོན་པར་ཉོན་ནོ། །དེས་ན་གཞན་ལས་སྤྱེ་
 བ་ཡོད་ཅེས་པ་ནི་བརྗོད་བྱའི་དོན་གྱིས་སྤོང་པས་སོང་སོང་ནས། དེ་ལྟར་བརྗོད་པ་ནི་
 རྒྱ་འབྲས་ཞིག་རྒྱག་མར་འབྲས་པར་འགྱུར་རོ། །མཁུམ་པ་ནི། སྤྱིད་པར་བྱེད་པ་
 བསྟེན་བྱ་རང་ལས་གཞན་སྤྱིད་པ་དེ་རྒྱ་ཡོན་ན། རྒྱ་དེས་འབྲས་ལྟ་རང་བཞིན་གྱིས་
 ཡོད་པ་ལས། འོན་ཏེ་མེད་པ་དང་། ཡོད་མེད་གཉིས་ཀ་དང་། ཡོད་མེད་གཉིས་
 ཀ་དང་བྲལ་བ་ཞིག་སྤྱིད་ལྟར་སྤྱེ་བཟུག་གོ། །དེ་ལ་དེ་ཞིག་འབྲས་ལྟ་རང་བཞིན་གྱིས་
 ཡོད་ན་དེ་ལ་སྤྱིད་བྱེད་ཀྱི་ཀྱེན་ཅི་ཞིག་དགོས་ཏེ་མི་དགོས་ཏེ། རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་
 པ་སྤྱེ་ན་སྤྱེས་ཟིན་སྤྱང་ཡང་སྤྱེ་བར་འགྱུར་ལ། དེ་ཡང་མི་རིགས་པར་བསྟན་ཟིན་
 བའི་སྤྱིར་རོ། །འབྲས་ལྟ་མེད་པ་ལའང་ཀྱེན་དེས་ཅི་ཞིག་བྱ་སྟེ། བོད་བྱའི་རྩ་རྩར་
 མེད་པའི་སྤྱིར་རོ། །ཡོད་མེད་གཉིས་ཀ་ཚོགས་པ་ཉིད་ལ་ཀྱེན་དེས་ཅི་ཞིག་བྱ་སྟེ།
 དེ་གཉིས་ཚོགས་པ་མི་སྟོན་པའི་སྤྱིར་རོ། །ཡོད་མེད་གཉིས་ཀ་དང་བྲལ་བ་དེ་ལའང་
 ཀྱེན་དེས་ཅི་ཞིག་བྱ་སྟེ། དེ་གཉིས་གང་ཡང་མིན་པ་མི་སྟོན་པའི་སྤྱིར་རོ། །
 གཉིས་པ་ལ་གཉིས། འཛིག་རྟེན་གྱི་གྲགས་པས་གཞན་སྤྱེ་ཁས་སྒྲངས་ནས་འཛིག་
 རྟེན་གྱི་གཞོན་པ་སྤང་བ། འཛིག་རྟེན་གྱི་ཐ་སྙད་ཀྱི་ཡང་གཞན་སྤྱེ་མེད་པས་འཛིག་
 རྟེན་གྱི་གཞོན་པ་སྤང་བའོ། །དང་པོ་ལ་གཉིས། འཛིག་རྟེན་གྱིས་གཞོན་པའི་ཚོད་
 པ་དང་། དེས་མི་གཞོན་པའི་ལན་བསྟན་པའོ། །དང་པོ་ནི། གལ་ཏེ་གཞན་སྤྱེ་
 བྱུང་བའི་སྤྱིར་རྩ་རིགས་པ་གང་སྤྱང་པ་དེ་ནི། བྱེད་ཤིང་སྒྲན་པོ་མར་གྱིས་བྲན་

༡ ཞ །གང་གིས་རང་ལྟ་ལ་གནས་འཛིག་།

དེལ་ཚད་མར་འདོད་པས་ན། །འདིར་ནི་རིགས་

བ་སྐྱུ་ས་བ་ཉིད་ཀྱིས་ལྟ་ཀོ་ཅི་ཞིག་བྱ། །ལེན་

火熾盛之理薪，前者已足不可更加矣。問：倘不述正理，則所許他生之義寧非不成？外曰：不爾。以世間成立者，不須更用餘理成立，世間現見最有力故。頌曰：

「世住自見許爲量，此中何用說道理，他從他生亦世知，故有他生何用理。」

一切世間皆住自見，許世所見即爲定量，此最有力。從他有自性之因，生他有自性之果，亦是世人現所見者。用正理成立者，謂現見不現見二法之中是不現見法。前現見法，由現量成立故，不須更用正理成立。今此他生，亦復何須說餘道理成立爲有。縱無餘理成立他生，諸法他生亦能成立。故今成立有他生中，說餘道理更有何用，以現量已成立故。

入中論善顯密意疏

卷六 釋第六勝義菩提心之三

未二、答無彼難

此乃未能無倒了知教義；復因無始生死以來，實執習氣成熟之力，恆於諸法執爲實有，如同親友；未多聽聞捨離方便無自性理；（釋論謂：驟聞令捨執法親友，深生不忍

111

[illegible]

པ་ལྟར་ཁྱོད་ཀྱི་ཁྱོ་བོས་ཀྱི་མེས་མ་ལུས་པར་བསྐྱབས་པས། ཁྱོད་ཀྱི་ཤེས་རབ་ཀྱི་
 མེས་ཀྱི་པའི་རིགས་པའི་བྱད་ཤིང་བསྐྱལ་བ་དེས་ཆོག་གི་དེ་བསྐྱལ་མི་དགོས་སོ། །
 འོ་ན་རིགས་པ་མ་བསྟན་པར་གཞན་སྤྱེ་འདོད་པའི་དོན་མི་འགྲུབ་པ་མ་ཡིན་ནམ་ཞེ་ན།
 དེ་ནི་མ་ཡིན་དེ་གང་ཞིག་འཛིག་དྲན་ལས་གྲུབ་བ་དེར་ནི། རིགས་པ་གཞན་གྱིས་ཅི་
 ཡང་བྱ་བ་མེད་དེ། འཛིག་དྲན་གྱི་མགོང་བ་ནི་ཤིན་ཏུ་སྤྱོད་སྤྱོད་དང་ལྡན་པའི་ཕྱིར་རོ་
 ཞེས་བཤད་པ། གང་གིས་འཛིག་དྲན་པ་ཐམས་ཅད་རང་གི་ལྟ་པ་ཁོ་ན་ལ་གནས་
 བས། འཛིག་དྲན་གྱི་མགོང་བ་ཆད་མར་འདོད་པས་ན་ཤིན་ཏུ་སྤྱོད་སྤྱོད་དང་ལྡན་ཞིང་།
 འོ་པོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་ལྷ་གཞན་ལས་འབྲས་བྱ་གཞན་འདྲུང་བ་ཡང་འཛིག་དྲན་པ་
 ནམས་ཀྱིས་མངོན་སུམ་དུ་དེགས་པར་འགྱུར་དེ། རིགས་པའི་འཐད་པ་ཡང་ཉེ་བར་
 འགོད་པ་ན། མངོན་སུམ་དུ་གྲུབ་པ་གཉིས་ལས་གཉིས་པ་ལ་འགོད་པ་ཡིན་པ།
 དང་བོ་ནི། མངོན་སུམ་ཅད་མས་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་དེ་ལ་འཐད་པ་འགོད་པ་མ་ཡིན་
 བོ། །དེའི་ཕྱིར་གཞན་སྤྱེ་ཡོད་པ་འདྲིར་ནི། དེ་ཡོད་པར་སྐྱབ་པའི་རིགས་པ་
 གཞན་སྤྱོད་པ་ཉིད་ཀྱིས་ལྷ་གོ་ཅི་ཞིག་ལ། དེས་ན་གཞན་སྤྱེའི་སྐྱབ་བྱེད་ཀྱི་འཐད་
 པ་གཞན་མེད་པར་ཡང་། དངོས་པོ་ནམས་གཞན་ལས་སྤྱེ་བ་འགྲུབ་པས། གཞན་
 ལས་སྤྱེ་བ་ཡོད་པ་འདྲིར་ནི་རིགས་པ་གཞན་བསྟན་པས་དགོས་པ་ཅི་ཞིག་ཡོད་དེ་.....
 མེད་དེ། མངོན་སུམ་གྱིས་གྲུབ་པའི་ཕྱིར་རོ་ཞེ་ན། གཉིས་པ་ནི། གང་
 ཞིག་གསུང་རབ་ཀྱི་དོན་ཕྱིན་ཅི་མ་ལོག་པར་མ་དོགས་ཤིང་། འཁོར་བ་ཐོག་མ་
 མེད་པ་ནས་དངོས་པོ་བདེན་འཛིན་གྱི་བག་ཆགས་བཞག་པ་སྟོན་པ་ལས་བྱུང་བའི་.....
 དངོས་པོ་ལ་བདེན་པར་མངོན་པར་ཞེན་པ་ལྷན་རིང་མོ་ནས་འདྲིས་པའི་མཛའ་བོ་.....
 དང་བྲལ་བ་ཏེ། འབྲལ་བར་བྱེད་པའི་ཐབས་རང་བཞིན་མེད་པའི་རྒྱལ་ཡང་དང་

༩། འདོམ་

ཀུན་ཡང་དག་བརྒྱན་བ་མཐོང་བ་ཡིས། འདོམ་

རྟོ་ངོ་བོ་གཉིས་ནི་འཛིན་བར་འགྱུར། ཡང་དག་

。以是狂叫世間違害也。若不廣說世間道理，不能遣除世間違害之狂叫。故當詳說何等境界爲世間所違害，與何等境界爲世所不違害，闡明可害境與不可害境之差別。此須先說二諦差別，分五：

申一、二諦總建立 申二、正釋此處義 申三、別釋二諦體 申四、明破他生無世妨難 申五、明世間妨難之理

初又分四：

酉一、由分二諦說諸法各有二體 酉二、明二諦餘建立 酉三、觀待世間釋俗諦差別 酉四、明名言中亦無亂心所著之境 今初

「由於諸法見真妄，故得諸法二種體；說見真境即真諦，所見虛妄名俗諦。」

諸佛世尊，正知二諦體性，宣說行、思與芽等內外一切諸法有二體性：謂世俗諦體與勝義諦體。此是說如芽一法之體，亦可分世俗與勝義二體；非說芽之一體，觀待異生與聖者，分爲二諦也。由此當知絕無無體之法。凡是有法，即不能超出一體異體。雖許

མཐོང་ལྟལ་གང་དེ་ནི་དེ།

འཐོང་བ་བརྒྱན་

བ་ཀུན་ཐོབ་བདེན་བར་གསུངས།

ཡང་དུ་ཐོས་པ་དང་བྲལ་བ། འཇིག་རྟེན་གྱི་གནོད་པའི་དོལ་ཐབས་ཏེ་རྒྱ་བརྟོན་ལ་
 བརྟེན་པ་འདི་ནི། འཇིག་རྟེན་གྱི་བྱང་ཚུལ་མང་པོ་ཞིག་མ་བཤད་པར་འཇིག་རྟེན་
 གྱི་གནོད་པའི་རྒྱ་བརྟོན་ལས་བརྒྱུག་པར་མི་རྒྱས་པས། ཡུལ་འདི་འདྲ་བ་ཞིག་
 ལ་འཇིག་རྟེན་གྱིས་གནོད་དོ་ཞེས་དེའི་གནོད་ཡུལ་ཁྱད་པར་ཅན་དང་། ཡུལ་འདི་
 འདྲ་བ་ལ་འཇིག་རྟེན་གྱིས་མི་གནོད་དོ་ཞེས་མི་གནོད་པའི་ཡུལ་ཁྱད་པར་ཅན་བཟུན་
 དགོས་སོ། །དེ་ལ་བརྟེན་པ་གཉིས་ཀྱི་ནམ་དབྱེ་བཟུན་པ་ཐོན་ཏེ་འགྲོ་བ་དཀོས་པ་
 ལ་ལྟ། བརྟེན་པ་གཉིས་ཀྱི་སྤྱི་རི་ནམ་གཞག་། སྐབས་ཀྱི་དོན་ལ་སྦྱར་བ། བརྟེན་
 གཉིས་སོ་སོ་རྒྱུ་འོ་བོ་བཤད་པ། བཀའ་བ་ལ་འཇིག་རྟེན་གྱིས་གནོད་པ་ལ་གནོད་
 བྱེད་བཟུན་པ། འཇིག་རྟེན་གྱིས་གནོད་པའི་གནོད་ཚུལ་བཟུན་པའོ། །དང་པོ་
 ལ་བཞི། བརྟེན་གཉིས་སུ་དབྱེ་བས་ཆོས་ནམས་ལ་འོ་བོ་གཉིས་གཉིས་ཡོད་པར་
 བརྟེན་པ། བརྟེན་གཉིས་ཀྱི་ནམ་གཞག་གཞན་བཟུན་པ། འཇིག་རྟེན་ལ་བརྟེན་ཏེ་
 ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་དབྱེ་བ་བཤད་པ། ཞེན་ཡུལ་ལ་འབྱུང་བའི་ཞེན་ཡུལ་གྱི་སྒྲ་དུ་ཡང་
 མེད་པར་བཟུན་པའོ། །དང་པོ་མི། འདི་ན་བརྟེན་གཉིས་ཀྱི་དང་གི་འོ་བོ་ཕྱིན་
 ཅི་མ་ཡིག་པ་མཐུན་པའི་བཅོམ་ཐུན་འདས་ནམས་ཀྱིས་འདྲ་བྱེད་སེམས་པ་སོགས་ནང་
 དང་སྤྱ་བྱ་སོགས་ཕྱི་དོལ་གྱི་དངོས་པོ་ཀུན་ཏེ་ཐབས་ཅད་ཀྱི་དང་གི་འོ་བོ་ནམ་པ་
 གཉིས་ནི་འཇིན་པར་འབྱུང་པར་ཉེ་བར་བཟུན་ཏེ། དེ་གང་ཞེ་ན། ཀུན་རྫོབ་བརྟེན་
 པའི་འོ་བོ་དང་དོན་དམ་བརྟེན་པའི་འོ་བོའོ། །འདིས་ནི་སྤྱ་བྱ་ལྟ་བུ་གཅིག་གི་འོ་
 པོ་ལ་ཡང་ཕྱེན་ཀུན་རྫོབ་ཡིན་པ་དང་། དོན་དམ་ཡིན་པའི་འོ་བོ་གཉིས་ཡོད་པར་
 ཕྱིན་གྱི་སྤྱ་བྱའི་འོ་བོ་གཅིག་ཉིད་སོ་སྤྱེ་དང་འཕགས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བརྟེན་པ་གཉིས་
 སུ་བཟུན་པ་གདན་མིན་ནོ། །དེ་ལྟར་བསྟན་ན་འོ་བོ་མེད་པའི་ཆོས་མི་སྤྱིད་པས།

有此體，然與無自性之體亦不相違。

芽等諸法勝義諦體者：謂現見真義殊勝智所得之境體。此是二體之一，非自性有。言殊勝智者：簡非一切聖智所得，乃如所有智之所得也。此說是彼智所得者，爲破妄執彼智所得即是實有故。既言非自性有，故知有說：「聖根本智若量勝義諦，即成實有，非所知攝，認爲是此師正宗」者，實未了解此宗所說：「雖是聖根本智所得，然非實有之義。」致令智者正宗日趣壞滅也。

餘世俗諦體者：謂諸異生爲無明翳障蔽慧眼，由彼妄見之力所得體性。此是二體之一，然非如異生所見境自相，即實有彼自性也。

如是說得勝義諦時，以聖人爲能得者，意取主要者說，非說具中觀見之異生全不能

གཞི་གྲུབ་པ་ཡིན་ན་ངོ་བོ་གཅིག་དང་ཐ་དད་ལས་མི་འདུའེ་ལ། ངོ་བོ་ཡོད་པ་
 ཁས་ལེན་ཀྱང་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་ངོ་བོ་མེད་པ་མི་འགལ་ཡོ། །དེ་ལ་སྤྱུ་གྲུ་
 ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་འི་ངོ་བོ་དོན་དམ་པ་ནི། ཡང་དག་པའི་དོན་མངོན་སུམ་
 ཏུ་མཐོང་བ་ནས་སྤྱི་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་ཁྱད་པར་གྱི་ཡུལ་ཉིད་ཀྱིས་བདག་གི་རང་གི་ངོ་བོ་...
 ཉིད་པ་ཡིན་གྱི། རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ནི་མ་ཡིན་དེ། འདི་ནི་ངོ་
 བོ་གཉིས་བཤད་པའི་གཅིག་ཡིན་ནོ། །ཡོ་ཤེས་ཀྱི་ཁྱད་པར་ཞེས་པ་ནི་འཕགས་
 པའི་ཡོ་ཤེས་གང་ཡིན་གྱིས་ཉིད་པ་མིན་པར་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་ཁྱད་པར་དེ་བྱེ་བྲག་པ་ཞིག་...
 ལ་བྱེད་དེ། དེ་ཡང་ཇི་ལྟ་བུ་པ་འཇལ་པའི་ཡོ་ཤེས་ཀྱིས་ཉིད་པ་ཡོ། །ཡོ་ཤེས་དེས་
 ཉིད་པ་འཇལ་གྲུབ་པར་བཟུན་པ་ན་དེས་གྲུབ་སྒྲུ་ཞིག་ལྷང་ན་བདེན་གྲུབ་པོ་ཞེས་འདོན་པ་
 དགག་པའི་ཕྱིར། རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། ཞེས་གསུངས་པས་
 འཕཇ་པའི་མཉམ་གཞག་གི་ཡོ་ཤེས་ཀྱིས་དོན་དམ་བདེན་པ་གཞལ་ན། བདེན་གྲུབ་ཏུ་
 འགྱུར་བས་དེ་ཤེས་བྱ་མ་ཡིན་པ་སྟོབ་དཔོན་འདིའི་ལཱ་སྒྲུ་སྟོབ་ནི། ལྷགས་འདིས་
 མཉམ་གཞག་གིས་ཉིད་ཀྱང་བདེན་པར་མ་གྲུབ་པར་བཤད་པའི་དོན་ཡོ་མ་རྟོག་བཞིན་...
 ཏུ་མཁས་པའི་ལྷགས་ཉམས་སྒྲུ་འཇུག་པ་ཡོ། །དོན་དམ་ལས་གཞན་ཀྱན་རྫོབ་པའི་ངོ་
 བོ་ནི། སོ་སོ་སྤེ་བོ་ས་དེག་པའི་རབ་འཛིབ་ཀྱི་ཡིང་རྟོག་གིས་སྟོའི་མིག་ས་ལྷས་པར་
 ཁེབས་པ་ནས་སྤྱིས་བརྩམ་པ་མཐོང་པའི་ཕྱོབས་ལས། བདག་གི་ངོ་བོ་ཡོད་པ་ཉིད་
 པ་ཡིན་དེ། གྱིས་པ་ནས་སྤྱི་མཐོང་པའི་ཡུལ་ཏུ་རང་གི་མཆན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པར་སྤང་
 བ་དེ་བཞིན་ཏུ་རང་གི་ངོ་བོ་ཡོད་པ་ནི་མིན་དེ་ངོ་བོ་གཉིས་ཀྱི་གཅིག་ཡིན་ནོ། །དེ་
 ཉུང་དོན་དམ་བདེན་པ་ཉིད་པ་ལ་ཉིད་མཁན་འཕགས་པར་གསུངས་པ་ནི་གཙོ་བོ་ཡིན་
 པ་ལ་དགོངས་ཀྱི། སོ་སོ་སྤེ་བོ་དེའི་མཉམ་པ་གྲུབ་ཐུན་གྱིས་ཀྱང་མི་ཉིད་པར་བཞེད་

得也。說得世俗諦時以通常異生爲能得者，亦意取主要由無明增上，見內外諸世俗法者，非說聖者身中之名言量不能得彼諸法也。未得中觀見者，雖亦能得瓶等世俗諸法，然以正量了知彼法爲世俗諦，則必須先得中觀正見。以成立彼法爲世俗諦，必須先成立爲虛妄，正能成立爲虛妄者，則於彼法先須以正量破其實有故。

言由妄見力者：謂通常衆生雖亦能見妄法，然非彼衆生皆能成立（能知）爲虛妄。如觀幻術人，見所幻之象馬時，雖見妄法，然非能知所見爲妄也。以是當知安立世俗諦謂妄見所得義者，是說能量虛妄所知境諸名言量之所得也。

如前所說二種體性之中，能見真義理智所得之境即勝義真諦。此於下文「由眩翳力」等時，茲當廣說。能見虛妄所知諸名言量所得者，大師說名世俗諦。此說所得勝義世俗二事各別，非於一事有二種得相也。

བ་མེན་ནོ། །ཀུན་རྫོབ་ཆེད་པ་ལ་ཆེད་མཁན་སོ་སྟེ་རང་དགའ་བ་ལ་གསུངས་པ་
 ཡང་། །སྒྲུབ་རྫོབ་པའི་མཚན་གཞི་ཕྱི་ནང་གི་དངོས་པོ་ནམས་མ་རིག་པའི་གཞན་
 དབང་གིས་མཐོང་བའི་གཙོ་བོ་ལ་དགོངས་ཀྱི། །འཕགས་པའི་ཐུན་གྱི་ཐ་སྟེན་པའི་
 ཚད་མས་དངོས་པོ་དེ་ནམས་མི་ཆེད་པར་བཞེད་པ་མེན་ནོ། །ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པའི་
 མཚན་གཞི་བྱས་པ་ལ་སོགས་པ་ཆེད་པ་དབྱ་མའི་ལྷ་བ་མ་ཆེད་པ་ལ་ཡང་ཡོད་མོད་་་་
 ཀྱང་། །གཞི་དེ་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་ཡིན་པར་ཚད་མས་ཆེད་པ་ལ་མི། །སྟོན་
 ཏུ་དབྱ་མའི་ལྷ་བ་ཆེད་པ་ཞིག་ངེས་པར་དགོས་ཏེ། །གཞི་དེ་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པར་
 གྲུབ་ན་བརྟན་པར་འགྲུབ་དགོས་ཤིང་། །བརྟན་པར་དངོས་སུ་འགྲུབ་པ་ལ་གཞི་དེ་
 ལ་སྟོན་ཏུ་བདེན་གྲུབ་ཚད་མས་ཁེགས་དགོས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དེས་ན་བརྟན་པ་མཐོང་
 བའི་སྟོབས་ལས་ཞེས་པ་མི། །གང་ཟག་རང་དགའ་བ་དེ་ནམས་ཀྱིས་བརྟན་པ་མཐོང་
 ཡང་དེ་དག་གིས་བརྟན་པར་འགྲུབ་མི་དགོས་ཏེ། །དཔེར་ན་སྐྱུ་མའི་ལྷ་ད་སོ་པས་
 སྐྱུ་མའི་ཏུ་སྤྱང་མཐོང་བ་ན་བརྟན་པ་མཐོང་ཡང་། །སྤང་བ་དེ་བརྟན་པར་འགྲུབ་མི་
 དགོས་པ་བཞིན་ནོ། །དེས་ན་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པར་འཛོམས་ཕྱེད་བརྟན་པ་མཐོང་པས་
 ཆེད་པའི་དོན་ནི། །ཤེས་བྱ་བརྟན་པ་སྐྱུ་པའི་དོན་འཇལ་བའི་ཐ་སྟེན་པའི་ཚད་མས་
 ཆེད་པའོ། །ཤར་བཤད་བའི་རང་བཞིན་ནམ་ངོ་བོ་དེ་གཉིས་ལས་ཀྱང་། །ཡང་
 དག་པའི་དོན་མཐོང་བ་ལྟེ་འཇལ་བའི་རིགས་ཤེས་ཀྱིས་ཆེད་པའི་ཡུལ་གང་ཡིན་པ་དེ་
 ནི། །དེ་ཆེད་དེ་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་ལྟེ། །འདི་ནི་རབ་རིབ་མཐུ་ཡིས་ཞེས་སོར་
 ཀྱི་སྐབས་སུ་བཤད་པར་བྱའོ། །ཤེས་བྱ་བརྟན་པ་མཐོང་བ་ཐ་སྟེན་པའི་ཚད་མས་
 ཆེད་པ་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པར་སྟོན་པས་གསུངས་ཏེ། །དོན་དམ་པ་རང་ཀུན་
 རྫོབ་ཆེད་པའི་གཞི་གཉིས་སོ་སོར་གསུངས་ཀྱི་གཅིག་ལ་ཆེད་ཚུལ་གཉིས་ལྷུང་པ་མིན་

西二、明二諦餘建立

二諦之所依，雖有多種解釋，此中是以所知爲依。如《集學論》引《父子相見會》云：「如來了知世俗勝義，所知亦唯世俗勝義二諦中攝。諸佛世尊由於空性善見、善知、善證，故名一切種智。」言「所知亦唯」者，明所知爲依。言「二諦中攝」者，明二諦數決定，及明如來由了知二諦故名一切種智。故說「勝義諦非所知法，及說任何智慧皆不能證，爲入行論意趣者」，實是倒說。

世俗勝義二諦是所分體。所分之義雖有多解，此中則說二俱有體。又彼體性，亦定非是非一非異。諸有法體，若異空性，反成實有。故是一體觀待爲異，如所作與無常。《菩提心釋》云：「異於世俗諦，真諦不可得，說俗諦即空，唯空即世俗。離一餘亦無，如所作無常。」初四句義，謂非離世俗別有異體之真諦，即諸世俗法諦實空故。諦實

གོ། །གཉིས་པ་ནི། བདེན་པ་གཉིས་ཀྱི་དབྱེ་གཞི་ལ་འདོད་ཚུལ་མི་འདྲ་བ་མང་
 མོད་ཀྱང་། འདིར་ཤེས་བྱ་ལ་བྱ་ལྟེ་ཡབ་སྐུ་མཇུག་པའི་མདོ་བསྐྱེད་པ་དུས་སྟེ་
 རྒྱུ་ལས་པ་ལས། འདི་ལྟར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་ཀྱན་ཚེ་དང་དོན་དམ་པ་གཉིས་
 གྲུགས་སྟེ་ཆུད་དེ། ཤེས་པར་བྱ་བ་ཡང་ཀྱན་ཚེ་དང་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་
 འདིར་ཟད་དེ། དེ་ཡང་བཅོམ་ལྷན་འདས་ཀྱིས་ལྟོང་བ་ཉིད་དུ་རབ་དུ་གཞིགས་རབ་
 དུ་མཁྱེན། ལེགས་པར་མངོན་དུ་བྱས་པས་དེའི་ཕྱིར་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་ཞེས་
 བྱའོ། །ཞེས་གསུངས་དེ། ཤེས་པར་བྱ་བ་ཡང་ཞེས་པས་ཤེས་བྱ་དབྱེ་གཞི་
 རྒྱུ་། འདིར་ཟད་དེ་ཞེས་པས་བདེན་གཉིས་སྟེ་གུངས་ངེས་པ་དང་བདེན་པ་
 གཉིས་ཀྱི་དབྱེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གྲུགས་སྟེ་ཆུད་པའི་ཕྱིར་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པར་
 བཟན་ནོ། །དེས་ན་དོན་དམ་བདེན་པ་ཤེས་བྱ་མ་ཡིན་པ་དང་། རྩོམ་གསལ་
 ཀྱང་མ་དོགས་པ་ལྟར་འཛུགས་གོ་དགོངས་པར་འཆད་པ་ནི་ཡིག་པར་འཆད་པ་ལོ། །
 ཀྱན་ཚེ་བ་ཀྱི་བདེན་པ་དང་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་གཉིས་སྟེ་འབྱེད་པ་ནི་དབྱེ་པའི་ངོ་
 བོ་ལོ། །ཕྱི་བའི་དོན་ལ་ཡང་མི་འདྲ་བ་དུ་མ་ཞེས་འདུག་ཀྱང་། འདིར་ནི་གཉིས་
 ཀྱི་ལ་ངོ་བོ་ཡོད་ལ། དེ་ལ་ངོ་བོ་གཅིག་དང་ཐ་དད་གང་ཡང་མིན་པ་མི་སྟོང་
 པའི་ཕྱིར་དང་། ཆོས་ཅན་ནམས་བདེན་ལྟོང་ལོས་ངོ་བོ་ཐ་དད་ན་བདེན་གྱུ་དུ་
 འབྱུང་བའི་ཕྱིར། ངོ་བོ་གཅིག་ལ་ལྟོག་པ་ཐ་དད་པ་བྱས་པ་དང་མི་དྲག་པ་ལྟ་
 བྱ་ལྟེ། བྱང་ཆུབ་སེམས་འགྲེལ་ལས། ཀྱུ་ཚེ་བ་ལས་ནི་ཐ་དད་པར། །དེ་
 ཉིད་དམིགས་པ་མ་ཡིན་དེ། ཀྱན་ཚེ་བ་ལྟོང་བ་ཉིད་དུ་བཤད། །ལྟོང་ཉིད་ཁོ་ན་
 ཀྱན་ཚེ་བ་ཡིན། མཐེན་ན་མི་འབྱུང་ངེས་པའི་ཕྱིར། །བྱས་དང་མི་དྲག་དག་བཞིན་ནོ། །
 ཞེས་གསུངས་སོ། །ཀྱང་བ་དང་པོ་བཞིའི་དོན་ནི་ཀྱན་ཚེ་བ་ལས་ངོ་བོ་ཐ་དད་པར་

空性亦即於世俗事上而安立故。次二句，明「無則不有」之關係決定，復是同體係，如所作與無常是一體性。所分之義，謂如上所說二量所得，即各別體相。

設作是念：若說本論與《入行論》義同者，彼論云：「世俗與勝義，許此爲二諦，勝義非慧境，說慧是世俗。」復如何通？答：彼前二句是明二諦差別。後二句明所分體。「勝義」一句明勝義諦。「說慧」一句，明世俗諦。有說：前句（第三句）立勝義諦非慧境之宗，以後句（第四句）成立者，實非論義。彼所明二諦亦如《集學論》引《父子相見會》云：「此中世俗，如來見爲世間所行，勝義諦者，不可說、非所知、非所識、非遍知、不可見。」《入行論》中即安立此義。此說勝義諦非所知者，義如下文所引

དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཡོད་པ་མིན་དེ། ཀུན་རྫོབ་པ་ནམས་བདེན་པས་སྤང་པ་ཡིན་པའི་བྱིང་
 དང་། བདེན་མྱོང་ཉིད་ཀྱང་གཞི་ཀུན་རྫོབ་པ་འཛོག་པའི་བྱིང་ཞེས་བཤོ། །དེ་ནས་
 གཉིས་ཀྱིས་ནི་དེ་ལྟར་ཡིན་དང་མེད་ན་མི་འབྱུང་བའི་འབྲེལ་བ་ངེས་ལ། དེ་ཡང་
 བརག་གཅིག་པའི་འབྲེལ་བ་ཡིན་པས་བྱས་མི་དྲག་བཞིན་དུ་ངོ་བོ་གཅིག་པར་བསྟན་
 རོ། །ཕྱི་བ་སོ་སོའི་ངོས་འཛིན་ནི་སྤང་ཚད་མ་གཉིས་ཀྱིས་རྟེན་པ་སོ་སོའི་མཚན་
 ཉིད་དུ་བཤད་པ་བཞིན་ནོ། །ཁ་ལ་དེ་འདི་དང་སྟོན་འཇུག་གཉིས་མཐུན་པར་འཆད་
 ན་དེ་ཉིད་ལས། ཀུན་རྫོབ་དང་ནི་དོན་དམ་ལྟེ། །འདི་ནི་བདེན་པ་གཉིས་སུ་འདོད།
 དོན་དམ་སྟོ་ཡི་སྟོན་ལྷུ་པ་མིན། །སྟོ་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཡིན་པར་བཤོད། ཅེས་གསུངས་
 པ་འདི་མེད་ལྟར་བཤད་པར་བྱ་ནི་ན། དེ་ལ་ཀྱང་པ་དང་པོ་གཉིས་ཀྱིས་བདེན་གཉིས་
 ཀྱི་དབྱེ་བ་བསྟན་ལ། ཕྱི་བ་སོ་སོའི་ངོ་བོ་ངོས་འཛིན་པ་ན་དོན་དམ་བདེན་པའི་
 ངོས་འཛིན་ནོ། དོན་དམ་ཞེས་པ་གཅིག་གིས་དང་། ཀུན་རྫོབ་བདེན་པའི་ངོས་
 འཛིན་ཀུན་རྫོབ་ཅེས་པ་གཅིག་གིས་སྟོན་ནོ། །ཀྱང་པ་སྤྱི་མཐུན་དོན་དམ་བདེན་པ་
 མྱོའི་ལྷུ་པ་མིན་པར་དམ་བཅས་པ་ཀྱང་པ་བྱི་མས་སྟུབ་པར་འདོད་པ་ནི། གཞུང་
 དེ་དག་གི་དོན་དུ་གཏན་མི་སྤང་ངོ་། །དེས་ན་བདེན་གཉིས་ཀྱི་ངོས་འཛིན་འདི་ནི་
 ལབ་སྤྱོད་མཆེད་པ་བསྟུབ་བདུས་སུ་བྱངས་པ་ལས། དེ་ལ་ཀུན་རྫོབ་ནི་འཛོག་དེན་
 བྱི་སྟོན་པར་དེ་བཞིན་གཤེགས་པས་གཞིགས་སོ། །དོན་དམ་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་
 བཤོད་དུ་མེད་པ་ལྟེ། ཤེས་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ། ནམ་པར་ཤེས་པར་བྱ་བ་མ་
 ཡིན་པ། ཡོངས་སུ་ཤེས་པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པ། མ་བསྟན་པ། ཞེས་སོགས་
 གསུངས་པའི་དོན་སྟོན་འཇུག་དུ་བཤོད་པའོ། །དེ་ལ་དོན་དམ་བདེན་པ་ཤེས་
 པར་བྱ་བ་མ་ཡིན་པར་བཤད་པའི་དོན་ནི། འོག་ནས་བདེན་པ་གཉིས་ལ་འཇུག་

《入二諦經》所說之慧，謂非彼慧境。若謂全非任何智慧之境，則經說如來由現證世俗勝義一切空相安立爲一切種智，應成相違。下當廣說。明世俗諦中，非說唯安立彼慧爲世俗諦，是說彼慧之境，如經云：「世間所行」。「世間」，謂能量妄法之名言識。「所行」，謂彼境中所得之義。論說慧境爲世俗諦，理亦如是。

分所知爲二諦者，明所知中二諦決定，此中教證——《父子相見會》，前已引訖。《決定真實三摩地經》亦云：「謂世俗勝義，更無第三諦。」釋論亦云：「如是略有餘諦，隨其所應，當知唯是二諦中攝。」此說《十地經》所說多種諦名，一切皆歸二諦中攝。經中所說成立諦，謂善分別蘊界處。故此論師亦許二諦數量決定。理證，謂如一事，若已決斷爲欺誑、虛妄，則必遮斷爲不欺、真實。欺與不欺互相違故。由此遍於一切所

བའི་མདོ་བྲངས་པའི་རྟོག་འཆད་པར་འགྱུར་བ་ལྟར་ཏུ་སྒྲོའི་ཡུལ་ཏུ་མི་འགྱུར་བ་ཡིན་
 བོ། །དེ་ལྟར་མི་འཛོལ་པར་སྒྲོ་གང་གི་ཡང་ཡུལ་མིན་ན། རྒྱལ་བས་ཀུན་རྒྱལ་
 རང་རྟོག་དཔལ་ལྷན་རྟེན་གྱི་རྣམ་པ་ཅན་ཐམས་ཅད་མངོན་ཏུ་གྱུར་པས་ཐམས་ཅད་.....
 མཐུན་པར་འཛོལ་པར་བཤད་བ་དང་འགལ་དེ། འོག་ཏུ་ཡང་མང་ཏུ་འཆད་པར་
 འགྱུར་བ། །ཀུན་རྒྱལ་བའི་ནུབ་པའི་འཛོལ་ནི་སྒྲོ་གང་པ་དེར་འཛོལ་པའི་རྟོག་མིན་
 གྱི་སྒྲོའི་ཡུལ་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་འཛོལ་དེན་གྱི་སྒྲོན་པར་ཞེས་གསུངས་པས། འཛོལ་
 རྟོག་དེ་ཐ་སྐྱོད་པའི་ཤེས་པ་བརྩན་པ་འཇུག་པའི་སྒྲོན་པར་དེ་སྒྲོན་ཡུལ་ཏུ་རྟེན་པའི་.....
 རྟོག་ཡིན་པས། སྒྲོའི་ཡུལ་ཀུན་རྒྱལ་བར་འདོད་པའི་རྟོག་དེ་བཞིན་ཏུ་བྱའོ། །ཤེས་
 བྱལ་བའི་ནུབ་པ་གཉིས་སུ་སྒྲུབ་ནི། ཤེས་བྱལ་དེ་གཉིས་སུ་གངས་ངེས་པར་སྟོན་
 པ་ཡིན་དེ། འདི་ལ་ལྷང་ནི་སྒྲུབ་བྲངས་པའི་ཡབ་སྐུ་མཇུག་པ་དང་། འཕགས་
 པ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ངེས་པར་བསྟན་པའི་ཉིང་ངེ་འཛོལ་ལས་ཀྱང་། གང་ཞིག་ཀུན་རྒྱལ་
 དེ་བཞིན་རྟོག་དཔལ་སྟེ། །བདེན་པ་གསུམ་པ་གང་ཡང་མ་མཆིས་པོ། །ཞེས་གསལ་
 པར་གསུངས་ཤིང་། རང་འགྲེལ་ལས་ཀྱང་། དེ་བཞིན་ཏུ་བའོན་པ་གཞན་གང་
 ཆང་ཆད་ཅིག་ཡོད་པ་དེ་ཡང་ཅི་ཤིགས་པར་བའོན་པ་གཉིས་ཀྱི་ཁྲིངས་སུ་གདོགས་.....
 པ་ཁོ་ནར་ངེས་པར་བྱའོ། །ཞེས་ས་བཅུ་པ་ལུས་བའོན་པའི་མིང་ཅན་མང་ཏུ་གསུངས་
 པ་ཐམས་ཅད་བའོན་གཉིས་སུ་འདུས་པར་གསུངས་ཤིང་། དེར་བཤད་པའི་ཕྱི་སྟེ་
 ཉིད་པའི་བའོན་པ་ནི་སྒྲུབ་པོ་དང་ཁམས་དང་སྟེ་མཆོད་གྱི་རྣམ་པར་བཞག་པ་ལ་བཤད་
 པའི་ཕྱིར་ན། སྒྲོའི་དཔལ་འདིས་ཀྱང་བའོན་པ་གཉིས་སུ་གངས་ངེས་པར་བཞེད་དོ།
 དེགས་པ་ནི་གཞི་གང་ཞིག་བརྩན་པ་སྒྲུབ་པའི་རྟོག་ཏུ་ཡོངས་སུ་བཅད་ན། མི་སྒྲུབ་པའི་
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཡོད་པ་རྣམ་པར་གཞི་དགོས་པས། སྒྲུབ་མི་སྒྲུབ་ནི་མན་རྩན་གྲངས་

ཁ་པོ་མཐོང་།
བ་བཟུང་པའང་ནམ་པ་གཉིས་འདོད་དེ། འདབ་
བྱེད་གསལ་དང་དབང་བོ་སྒྲིན་ལྷན་ནོ། སྒྲིན་ལྷན་
དབང་ཅན་ནམས་ཀྱི་ཤེས་པ་ནི། འདབ་བོ་ལེགས་

知，故亦遣除俱是俱非之第三品。如《中觀明論》云：「凡互相違法，絕無遮其一品不成餘品者，故分別俱非品亦非正理。」又云：「若法決斷爲此，未有不遮斷爲彼者，此二即是互相違之相。若法是互相違相，則彼遍於一切種相。若能遍於一切種相，則能遣除餘第三品，如有身與非有身等差別。」其餘一切正相違者皆如是知。

若無能遣第三品之正相違者，則所許有無、一異等二邊觀察皆不能破。若有者，則凡正相違法，遮其一品未有不成立餘品者。故說中觀應成派無正相違，是全未知破立之建立。凡正相違，遮斷一品則決定餘品，破遣一類即成立餘類，應成自續都無差別。

酉三、觀待世間釋俗諦差別

世俗諦中有心境二類，先依世間識明心之正倒。頌曰：

「妄見亦許有二種，謂明利根有患根。有患諸根所生識，待善根識許爲倒。」

無患六根所取義，即是世間之所知，唯由世間立爲實；餘即世間立爲倒。」

非但所知中可分二諦，即見妄法之心，亦許有正倒二類。未被現前錯亂因緣損壞之

ཉེ་གནས་པའི་དངོས་འགལ་ལོ། ཉེ་ཡིན་ན་ནི་ཤེས་བྱ་ཐབས་ཅན་ལ་ཁྲུབ་པར
 བྱེད་པས་གཉིས་དང་གཉིས་མ་ཡིན་གྱི་སྤང་གསུམ་སེལ་བ་ཡིན་ཉེ་དབུ་མ་སྤང་བ་ལས།
 བཅ་ཚུན་སྤངས་ཉེ་གནས་པའི་མཚན་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་དག་ནི། ཅིག་ཤོས་དགག་པ་
 གཞན་སྤྱུབ་པ་མེད་ན་མེད་པ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། གཉིས་ག་མ་ཡིན་པའི་ཕྱོགས་སུ་
 ཉིག་པ་ཡང་རིགས་པ་མ་ཡིན་ནོ། ཞེས་དང་། གང་ཞིག་ཡོངས་སུ་གཅོད་པ་
 གང་ནས་པར་བཅད་པ་མེད་ན་མེད་པ་ཉེ་གཉིས་ནི། བཅ་ཚུན་སྤངས་ཉེ་གནས་
 པའི་མཚན་ཉིད་ཡིན་ནོ། གང་དག་མན་ཚུན་སྤངས་ཉེ་གནས་པའི་མཚན་ཉིད་ཡིན་
 པ་ཉེ་དག་ནི། རྣམ་པ་ཐབས་ཅན་ལ་ཁྲུབ་པར་བྱེད་པ་ཡིན་པ་ཉེ་དག་ནི། སྤང་བོ་གཞན་སེལ་
 པར་བྱེད་པ་དག་ཡིན་ཉེ། དཔེར་ན་ཕྱིས་ཅན་དང་ཕྱིས་ཅན་མ་ཡིན་པ་ལ་སོགས་
 པའི་བྱེད་པ་ལྟ་བུའོ། ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་ཉེ། འདི་ནི་དངོས་འགལ་གཞན་
 ཐབས་ཅན་ལ་ཡང་ཤེས་པར་བྱའོ། སྤང་གསུམ་སེལ་པའི་དངོས་འགལ་ཞིག་
 ལྟོན་སྤྱུ་མེད་ན་ནི། ཡོད་མེད་དམ་གཅིག་དང་ཏུ་མ་སོགས་གང་འདོད་ཅེས་མཐུང་
 གཉིག་སུ་ཁ་ཚོན་བཅད་པའི་བདག་པ་བྱས་ནས་འགོག་པ་མེད་ལ། ཡོད་ན་དངོས་
 འགལ་གཅིག་འགོག་པ་ནི་ཅིག་ཤོས་སྤྱུབ་པ་མེད་ན་མེད་པ་ཡིན་པས། དབུ་མ་ཐལ་
 འགྲུང་བ་ལ་དངོས་འགལ་མེད་ཟེང་བ་ནི། དགག་གཞན་གྱི་རྣམ་གཞན་མ་ཆད་
 པའོ། ཉེ་དངོས་འགལ་གཅིག་རྣམ་པར་བཅད་ན་ཅིག་ཤོས་ཡོངས་སུ་གཅོད་པ་དང་།
 གཅིག་འགོག་ན་ཅིག་ཤོས་སྤྱུབ་དགོས་པ་ལ་དབུ་མ་ཐལ་རང་ལ་ཁྲུབ་པར་ཡོད་པ་མ་
 ཡིན་ནོ། གསུམ་པ་ནི། ཀྱན་རྫོབ་ལ་ཡུལ་ཡུལ་ཅན་གཉིས་ལས་ཐོག་མར་འཕྱོག་
 ཉེན་པའི་ཤེས་པ་ལ་ལྟོས་ནས་ཡུལ་ཅན་ལ་ཡང་དག་པ་དང་ཐོག་པ་གཉིས་སུ་ལྟོན་པ་ནི།

གྲུང་གིས་ལྷོས་ལོག་པར་བྱོེ།

ཁོ་རྒྱུ་གི་

མེད་པའི་དབང་གི་དུག་ནམས་ཀྱིས།

सिद्धः

བ་གང་ཞིག་འཛིན་དེས་བྱིས་དྲིམས་དེ།

॥२३॥

明利諸根，及依此根所生諸識，與已被現前錯亂因緣損壞之有患根、識也。有患諸根所起亂識，觀待未被現前錯亂因緣損壞之善淨根識，則許爲顛倒識。前者則許緣境非倒。但此二種差別非是中觀自宗，是觀待世間識而分。如心可分倒與不倒二類，其境亦爾。

謂未被現前亂因所損六種根識所取之義，此是世間所知，唯由世間立名真實，非待聖者可立彼境名真實也。此言聖者與言中觀宗，義同。餘謂影像等有患諸根所見之境，即由世間安立爲倒。「即」字表示唯以名言量，即能安立彼諸識爲亂識，不待理智也。

內身所有損壞諸根之因緣，如眩翳黃目等病，及食達都惹藥等。達都惹即商陸，誤食彼果便見一切皆成金色。等字攝疫病等。身外所有損根因緣，如照鏡、於空谷等處歌

३. ६५१८ वसः पर्वतः अत्र भूगणः ।
१८८८ वसः पर्वतः अत्र भूगणः ।

[illegible]

ཤེས་བྱ་ལ་བདེན་པ་གཉིས་སུ་བྱེ་བར་མ་ཟད་བརྒྱན་པ་མཐོང་བའི་ཡུལ་ཅན་ཡང་།
 ཡང་དག་པ་དང་ཡོག་པ་གཉིས་སུ་འདོད་དེ། དབང་བོ་གསལ་བ་ལྟེ་འབྲམ་གྱི་
 འཁྲུལ་རྒྱས་མ་བསྐྱད་པའི་དབང་བོ་དང་། དེ་ལ་བདེན་པའི་ཤེས་པ་དང་། དབང་
 པོ་སྟོན་ཐོན་དེ་འབྲམ་གྱི་འཁྲུལ་རྒྱས་བསྐྱད་པའི་ཡུལ་ཅན་གཉིས་སོ། །དེ་པ་སྟོན་
 དང་ཐོན་པའི་དབང་བོ་ཅན་རྣམས་ཀྱི་བསྐྱད་པའི་ཤེས་པ་ནི། དབང་བོ་ཡོགས་པར་
 གྱུར་པ་ལྟེ་འབྲམ་གྱི་འཁྲུལ་རྒྱས་མ་བསྐྱད་པའི་ཤེས་པ་ལ་ལྟོས་ནས། ཡོག་པའི་
 ཤེས་པར་འདོད་ཅིང་། སྤྱི་མ་ནི་ཡུལ་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པ་འཛིན་པར་འདོད་ཀྱི། །
 རྒྱུད་བར་དེ་གཉིས་ཀྱང་དབྱ་མའི་ལྷགས་མེན་གྱི་འཛིག་རྟེན་པའི་ཤེས་པ་ལ་ལྟོས་ནས་
 ཡིན་ནོ། །ཡུལ་ཅན་ལ་ཕྱིན་ཅི་ཡོག་མ་ཡོག་གཉིས་སུ་བྱེ་བ་དེ་བཞིན་དུ། ཡུལ་
 ཡང་ཡིན་པར་སྟོན་པ་ནི། འབྲམ་གྱི་འཁྲུལ་རྒྱུའི་གནོད་པ་མེད་པར་དབང་བོ་དུག་
 ལོ་ཤེས་པ་རྣམས་ཀྱིས་གཟུང་བར་བྱ་བའི་རོན་གང་ཞིག་འཛིག་རྟེན་གྱིས་རྟོར་བ་དེ་ནི།
 འཛིག་རྟེན་ཉིད་དེ་ཁོ་ན་ལས་བདེན་པ་ལྟེ་ཡང་དག་པ་ཡིན་གྱི། འབྲམ་གསལ་པ་ལ་
 བཟློས་ནས་ཡུལ་དེ་དག་བདེན་པ་དང་ཡང་དག་པར་འཛིག་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །འཕྲུ་
 པ་ཞེས་པ་དང་དབྱ་མའི་ལྷགས་ཞེས་པ་ནི་འདིར་དོན་འདྲའོ། །ལྷག་མ་ལྟེ་གཟུགས་
 བརྒྱན་ལ་སོགས་པ་གང་ཞིག་དབང་བོ་རྣམས་ལ་གནོད་པ་མེད་པ་ན་ཡུལ་དུ་སྒྲུང་བ་
 དེ་ནི། འཛིག་རྟེན་ཉིད་ལ་བཟློས་ནས་ཡོག་པར་རྣམས་པར་བཞག་གོ། །ཉིད་ཀྱི་རྒྱས་
 ན་ཤེས་པ་དེ་རྣམས་འཁྲུལ་བར་འཛིག་པ་ལ་ནི། བ་སྟུན་པའི་ཚད་མ་ཉིད་ཀྱིས་
 ཚོག་གི་རིགས་ཤེས་ལ་མི་ལྟོས་པར་སྟོན་པའོ། །དེ་མ་དབང་བོ་ལ་གནོད་པའི་ཀྱེན་
 བར་ན་ཡོད་པ་ནི་རབ་རིམ་དང་ཡིག་སེར་ལ་སོགས་པ་དང་ད་དུ་ར་ཟོས་པ་ལ་སོགས་
 བའོ། །ད་དུ་ར་ནི་བྱང་ཕྱིན་ལྟེ། དེའི་འབྲམ་བྱ་ཟོས་ན་ཐམས་ཅད་གསེར་དུ་སྒྲུང་

唱、夏季日光與砂磧等境界現前。爾時內根縱無損患，如其次第，亦見影像、谷響、陽燄水等。由幻師咒及所配藥等當知亦爾。意根之損壞因緣，如彼咒藥及邪教、似因、睡眠等。此說睡眠是六根中意根之損壞因緣，故說此師許夢中有根識，實屬邪說。由是當知無始時來二種我執無明等損害，非此所說損壞因緣。此唯取前說現前損壞諸根之錯亂因緣等。

其無如是損患六種根識所取之世俗義，與有患諸識所取之義，安立爲正倒境者，唯是觀待世間識立，以認彼等如見爲有，是世間識有、無違害故。無觀聖者則無正倒之別，如影像等非如所見而有，具無明者所見似有自相青等，亦非如所見而有故。故彼二識

བཤེ། །སོགས་པས་ནི་རིམས་ལ་སོགས་པ་བརྒྱུ་ལོ། །དབང་པོ་ལ་གནོད་པ་ནི་
 རྒྱུ་ལྟ་ན་ཡོད་པ་ནི། མེ་ཡོང་དང་བྲག་ཐུག་ལ་སོགས་པ་ནས་སྐྱུ་བཟོད་པ་དང་།
 སེམས་ཀྱི་ཉི་མའི་འོད་ཟེང་ཕྱེ་མ་སྐྱུ་བོའི་ཡུལ་དང་ཉི་བར་གྱུར་པ་ལ་སོགས་པ་ལྟེ།
 དེ་དག་ནི་དབང་པོ་ལ་གནོད་པ་འདི་རྒྱུ་ནང་ན་མེད་ཀྱང་། རིམ་པ་བཞིན་དུ་གཞུགས་
 བརྒྱན་དང་བྲག་ཅང་དང་སྒྲིག་གྱུ་ལ་མུ་ལ་སོགས་པར་འཛིན་པའི་རྒྱུར་འགྱུར་ངོ། །
 དེ་བཞིན་དུ་མིག་འཕྲུལ་མཁའ་ལ་སོགས་པས་སྐྱུར་བའི་སྐྱགས་དང་སྒྲན་ལ་སོགས་པ་
 ཡང་ཤེས་པར་བྱའོ། །ཡིད་ཀྱི་དབང་པོའི་གནོད་པ་ནི་སྐྱགས་དང་སྒྲན་ལ་སོགས་
 པ་དེ་དག་དང་གྲུབ་མཐའ་ཡོག་པ་དང་། གནམ་ཆོགས་སྒྲར་སྒྲང་དང་གཉིད་ཀྱི་གནོད་
 པ་སོགས་སོ། །གཉིད་ནི་དབང་པོ་དུག་གི་ནང་ནས་ཡིད་ཀྱི་གནོད་པར་གསུངས་
 པས་། མི་ལས་དུ་དབང་ཤེས་ཡོད་པར་སྒྲོབ་དཔེ་འདི་བཞེད་ཅེས་པ་ནི་ཡོག་པར་
 བཤད་པ་ཆེན་པོ་ལོ། །དེ་ལྟར་ན་ཐོག་མ་མེད་པ་ནས་ཞུགས་པའི་ཤར་ག་དུ་འཛིན་
 པ་གཉིས་ཀྱི་མ་རིག་པ་ལ་སོགས་པས་བསྐྱེད་པའི་གནོད་པ་ནི་འདིར་གནོད་པའི་རྒྱུར་
 མི་གཞུང་གི། །སྒྲར་བཤད་པ་ལྟར་ཀྱི་འཕྲུལ་ཀྱི་དབང་པོ་ལ་གནོད་པའི་འབྲུལ་གྱི་
 རྣམས་གཞུང་ངོ། །དེ་ལྟར་བྱའི་གནོད་པ་མེད་པའི་ཤེས་པ་དུག་གིས་གཞུང་པའི་
 ཀྱན་ཆོབ་པའི་དོན་དང་། དེ་ལས་བརྒྱུག་པའི་དོན་ལ་ཡང་དག་དང་ཡོག་པར་འཛིག་
 པ་ནི་འཛིག་དེན་པའི་ཤེས་པ་ཁོ་ན་ལ་ལྟོས་ནས་ཡིན་ཏེ། དེ་དག་ཆེ་ལྟར་སྒྲང་བ་ལྟར་
 ཀྱི་དོན་དུ་ཡོད་པ་ལ་འཛིག་དེན་པའི་ཤེས་པས་གནོད་པ་མེད་པ་དང་ཡོད་པའི་མྱིར་
 རོ། །འཕགས་པ་ལ་ལྟོས་ནས་ནི་ཡང་ཡོག་གཉིས་སུ་མེད་ཏེ། ཆེ་ལྟར་གཞུགས་
 བརྒྱན་ལ་སོགས་སྒྲང་བ་ལྟར་ཀྱི་དོན་དུ་མེད་པ་བཞིན་དུ། མ་རིག་པ་དང་སྐྱན་པ་
 རྣམས་ལ་ལྟོས་པོ་ལ་ཡོད་པ་དང་གི་མཆན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པར་སྒྲང་བ་ཡང་། སྒྲང་

亦無錯不錯亂之別也。問：有患色根所見倒境、及意識上有睡眠等患於睡夢中所見人物執爲人等、並醒覺時於幻象馬執爲象馬、於陽燄水相執爲眞水，世人常識亦能了知此等

顛倒。然意識上由惡宗所損邪執諸義，世人常識不知其倒。云何可說唯由世間立爲顛倒耶？答：此中所觀察有無損害之損緣，非是俱生邪執之損害。故惡宗所妄計，是說唯學惡宗者邪計之自性等（二十五諦中之自性）。世人常識雖不能知彼等顛倒，然未證眞實義之名言量，能知其倒。故是世間識了知爲倒也。又如二種我執所執之義，是無患根識所取，觀待世間常識可是眞實，然名言中亦非是有。

問：若由不許正世俗故，雖可不分正倒二類，但無明所損之心境，何故不安立爲倒世俗耶？答：世俗是由諸名言量所安立故，若安立倒世俗亦應待彼而立。然名言量不能

བ་ལྟར་གྱི་རྟོན་ཏུ་མེད་པའི་ཕྱིར་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་ཤེས་པ་དེ་གཉིས་ལ་འབྱུང་མ་
 འབྱུང་ཡང་དབྱེར་མེད་ནོ། །འོ་ན་དབང་པོ་གཞུགས་ཅན་ལ་འབྱུང་གྱི་གནོད་པ་
 ཡོད་པས་ཡུལ་ལོག་པར་སྒྲུང་བ་དང་། ཡིད་གྱི་ཤེས་པ་ལ་གཉིད་ལ་སོགས་པའི་
 གནོད་པ་ཡོད་པས། མི་ལས་ཏུ་མིར་སྒྲུང་བ་སོགས་ལ་མི་ལ་སོགས་པར་འཛིན་པ་
 དང་། སད་ཏུས་སུ་སྐྱུ་མའི་དྲ་སྒྲུང་གི་སྒྲུང་བ་ལ་དྲ་སྒྲུང་དང་སྒྲིག་གྱུ་ཆུང་སྒྲུང་བ་
 ལ་ཆུང་འཛིན་པ་ནམས་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཡིན་པར། འཛིག་རྟེན་པའི་ཁྲོ་རང་དགའ་
 བས་ཀྱང་རྟོགས་མེད་ཀྱང་། ཡིད་ལ་གྲུབ་མཐའ་ངན་པའི་གནོད་པ་ཡོད་པས་ལོག་
 པར་བརྒྱང་བའི་རྟོན་ནམས། འཛིག་རྟེན་པའི་ཁྲོ་རང་དགའ་བས་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་
 མི་རྟོགས་པས། འཛིག་རྟེན་ཉིད་ལས་ལོག་པར་རི་ལྷོད་བཞག་ཅེ་ན། འཕྲིར་
 གནོད་པ་ཡོད་མེད་དཔྱད་པའི་གནོད་པ་ནི། ལྷན་སྐྱེས་ཀྱིས་ཕྱིན་ཅི་ལོག་ཏུ་འཛིན་
 པའི་གནོད་པ་ལ་མི་བྱེད་པས། གྲུབ་མཐའ་ངན་པས་བདགས་པ་ནི་གྲུབ་མཐའ་ཁྲོ་
 བསྐྱར་བ་ཁོ་ནས་ལོག་པར་བདགས་པའི་གཙོ་བོ་སོགས་ཡིན་ལ། དེ་དག་ཕྱིན་
 ཅི་ལོག་ཏུ་འཛིག་རྟེན་པའི་ཁྲོ་རང་དགའ་བས་མི་རྟོགས་ཀྱང་། རེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་
 མངོན་ཏུ་མ་ཕྱོགས་པའི་ཐ་སྐྱད་པའི་ཚད་མས་ལོག་པར་རྟོགས་ན། འཛིག་རྟེན་པའི་
 ཤེས་པས་ལོག་པར་རྟོགས་པ་ཡིན་ནོ། །བདག་འཛིན་ལྷན་སྐྱེས་གཉིས་ཀྱིས་བརྒྱང་
 བའི་རྟོན་ལྟ་བུ་ནི། གནོད་པ་མེད་པའི་དབང་པོས་བརྒྱང་བ་ཞེས་པ་ཡིན་ལ།
 འཛིག་རྟེན་པའི་བསམ་པ་རང་དགའ་བ་ལ་བཞུགས་ནས་ཡང་དག་པའམ་བདེན་པ་.....
 ཡིན་མེད་ཀྱང་ཐ་སྐྱད་ཏུ་ཡང་མེད་ནོ། །གལ་དེ་ཡང་དག་པའི་ཀྱན་རྫོབ་མི་འདོད་
 པས་ཡང་ལོག་གཉིས་སུ་མི་བྱེད་ཀྱང་། མ་རིག་པས་བསྐྱར་བའི་ཡུལ་དང་ཡུལ་
 ཅན་ནམས་ལོག་པའི་ཀྱན་རྫོབ་ཏུ་ཅིའི་ཕྱིར་མི་འཛིག་ཅེ་ན། ཀྱན་རྫོབ་ནི་ཐ་སྐྱད་

ནམས་ཀྱིས་བདག་ཉིད་ཇི་བཞིན་བདགས་པ་དང་།

酉四、明名言中亦無亂心所著之境

無知睡擾諸外道，如彼所計自性等、及計幻事陽燄等，此於世間亦非有。

如初無明睡眠擾亂意識之外道，意中已有邪宗，似因之害緣，自以爲悟入真實義。於牧童婦女所共許之生滅等，彼尚不能無倒正知，而欲超出世間之上。如攀樹者，未握後枝已放前枝，定當墮落惡見山澗之中。由彼不能善知二諦，故不能得解脫妙果。故諸外道論中各別所計自性三功德等，雖於世間世俗亦定非有。有說：此宗凡是亂識見爲有

者即立爲世俗有，此亦善破訖。如是若計幻事、陽燄、影像等，爲實象馬、實水、實質等，亦於世間世俗決定非有。故名言中有者，要由正量之所成立。雖彼等所著之境，於

ཐུ་བ་མྱིག་གུ་སྐགས་ལ་ཐདགས་བ་གང་། །དེ་དག་
འཛིག་དེན་ལས་ཀྱང་ཡོད་མེན་ཉིད།

བའི་ཚད་མས་འཛེག་དགོས་པའི་ཕྱིར་ཡོག་པའི་ཀུན་རྫོབ་འཛེག་ན་ཡང་དེ་ལ་བརྟེན་
 བས་འཛེག་དགོས་ན། མ་དེག་པའི་བག་ཆགས་ཀྱིས་རྒྱུད་པ་ནི་འབྲུམ་པར་ག་
 རྒྱུད་པའི་ཚད་མས་མི་འབྲུམ་པའི་ཕྱིར་རོ། །བཞི་པ་ནི། ད་ནི་བཤད་ཟིན་པའི་
 ཡིད་ཀྱི་གནོད་པས་ཞེན་ལུལ་ལ་འབྲུམ་པ་ཕྱིར་བཟུན་པའི་དོན་དེ་ཉིད། མཚན་
 ཀལ་ནི་བྱེ་བྲག་ལ་དཔེར་བརྟེན་པའི་ཚུལ་གྱིས་བཟུན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ། མི་ཤེས་
 བའི་གཉིད་ཀྱིས་ཡིད་རབ་དུ་བཟུང་བའི་ལྷ་ལྟེགས་ཅན་ཡིད་ལ་ཕྱིན་ཅི་ཡོག་གི་གྲུབ་
 མཐའ་འདྲ་པ་དང་། གཏན་མོགས་ལྷར་ལྷང་གི་གནོད་པ་ཡོད་པ་འདི་དག་ནི།
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་འཇུག་པར་འདོད་པས་སྤྱོད་པ་ལྟར་བ་གནག་རྒྱུ་དང་ཕྱད་མེད་པ་སོད་
 པ་ཡན་ཚད་ལ་གྲགས་པའི་སྤྱོད་པ་དང་། འཛིག་པ་ལ་སོགས་པ་ཕྱིན་ཅི་མ་ཡོག་པ་
 མ་བཟུང་བར། འཛིག་དེན་པ་ནམས་ལས་ཕུལ་དུ་ཕྱུང་བར་འགྲོ་བར་འདོད་པས།
 དཔེར་ན་ཡིད་ལ་འཇུག་པས་ཡལ་ག་ཕྱི་མ་མ་བཟུང་བར་སྤྲུལ་པར་འདོད་པ་རྩུབ། ལྷང་
 པ་ཅེན་པོས་ལྷ་པ་འདྲ་བའི་རི་སྒྲུལ་དུ་ལྷང་བར་འབྱུང་ཞིང་། བདེན་གཉིས་ལོགས་
 བར་མགོང་བཤད་པལ་པས་འབྲས་བྱ་ཤར་པ་ཐོབ་པར་མི་འབྱུང་རོ། །དེའི་ཕྱིར་
 ལྷ་ལྟེགས་ཅན་འདི་ནམས་ཀྱིས་རང་རང་གི་གཞུང་ལས་འདྲུང་བའི་བདག་ཉིད་ཇི་ལྟ་པ་
 བཞིན་དུ་ཡོན་ཏན་གསུམ་ལ་སོགས་པ་གང་བདགས་པ་ནི། འཛིག་དེན་ཀྱི་ཀུན་རྫོབ་
 དུ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །དེས་ནི་ལྷགས་འདིས་སྤོ་འབྲུམ་པ་ཞིག་གི་ངོར་
 ཡོད་པ་ལ། ཀུན་རྫོབ་དུ་ཡོད་པར་འཛེག་ཟེར་བ་ལོགས་པར་བཀག་གོ། །དེ་
 བཞིན་དུ་སྤྱོད་པ་དང་སྤྱི་གཞུང་གཞུགས་བཟུན་པ་སོགས་པ་ལ་དྲ་གྲང་དང་། ཅུ་དང་
 རྒྱུད་བཞིན་སོགས་སྤྱོད་པའི་གང་ཡིན་པ་དེ་དག་ཀྱང་། འཛིག་དེན་ཀུན་རྫོབ་
 ལས་ཀྱང་ཡོད་པ་མིན་པ་ཉིད་རོ། །དེ་རྩེར་ན་ན་སྤྱད་དུ་ཡོད་པ་ལ་ནི་ཚད་མས་གྲུབ་

ཨོཾ མིག་ནི་

རབ་རིབ་ཅན་གྱིས་དམིགས་པ་ཡིས། རབ་རིབ་

མེད་ཤེས་ལ་གནོད་མིན་ཇི་ལྟར། རྟོག་པའི་རྒྱ་མེད་

名言中亦不許有，然所見境，則不許爾。現在根識見色聲等為有自相者，是被無明損壞。故彼等識，與見影像、谷響等之根識，除略有粗細，於所見境全無錯亂不錯亂之差別。自相所成之青等與有實質之影像等，同屬非有。如實質雖無，影像是；如是自相雖無，而青等是有。如許青等是外境，故許影像亦是色處。下文亦說影像能生見彼之識也。由此當知，眼識所見之幻事、耳識所聞之谷響等，亦皆如是。是為此宗之不共建立也。

申二、正釋此處義

「如有翳眼所緣事，不能害於無翳識；如是諸離淨智識，非能害於無垢慧。」

諸真實義，非名言識之所安立，許是聖者眞智所見；故破他生，非唯住於世間知見而破，是依勝義而破。今破他生既加勝義簡別，猶如有眩翳眼識所見毛輪等，於無翳眼識不見毛輪者都無違害。如是離無漏淨智被無明所障之異生識，於未被無明障蔽之無漏

ཡེ་ཤེས་སྤངས་པའི་ཁྱོས།

འདྲི་མེད་ཁྱོ་ལ་གནོད་

པ་ཡོད་མ་ཡིན།

[illegible]

淨慧亦無違害。故破勝義他生時，即使世間成立他生亦無違難。當知彼難實爲智者所笑之處。

入中論善顯密意疏

卷六 釋第六勝義菩提心之三

申三、別釋二諦體分二

西一、釋世俗諦 西二、釋勝義諦

初又分三：

戊一、明於何世俗前爲諦何前不諦 戊二、三類補特伽羅見不見世俗之理 戊

三、觀待異生聖者成爲勝義世俗之理

初又分二：

亥一、正義
亥二、釋煩惱不共建立
今初

一癡障性故名世俗，假法由彼現爲諦，能仁說名世俗諦，所有假法唯世俗。

由此無明愚癡，令諸衆生不見諸法實性，於無自性之諸法，增益爲有自性。遂於見眞實性障礙爲體，是名世俗。此所說之世俗，是明世俗諦爲於何世俗前安立爲諦之世俗，非明總世俗也。如《楞伽經》云：「諸法世俗生，勝義無自性，無性而迷亂，許爲眞世俗。」此說於勝義無自性誤爲有自性之心，即是世俗。「世俗」梵語，有「能障」義，此世俗即爲能障。此爲障何事耶？曰：「許爲眞世俗」，謂由障礙眞義故，許爲世俗

མེད་པའི་སྒོ་ལ་གནོད་པ་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པས། རྟོན་དམ་པར་གཞན་སྤྱེ་བཀག་པ་
 ལ་འཛིག་རྟོན་པའི་ངོར་གཞན་སྤྱེ་བྱེད་ཀྱང་མི་གནོད་དོ། །དེའི་ཕྱིར་པ་རེ་ལ་
 བོ་ནི་དམ་པ་མཁས་པ་དག་གིས་བཞད་གད་ཀྱང་བར་ཤོས་སོ། །གསུམ་པ་ལ་
 གཉིས། ཀྱན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་བཤད་པ་དང་། རྟོན་དམ་པའི་བདེན་པ་བཤད་པའོ།
 དང་པོ་ལ་གསུམ། ཀྱན་རྫོབ་པ་གང་གི་ངོར་བདེན་ལ་གང་གི་ངོར་མི་བདེན་པ་དང་།
 ཀྱན་རྫོབ་ཅན་དེ་གང་ཟག་གསུམ་ལ་སྤང་བ་དང་མི་སྤང་བའི་ཚུལ་དང་། སོ་སྤྱེ་
 དང་འཕགས་པ་ལ་སྒྲིམ་དེ་རྟོན་དམ་པ་དང་ཀྱན་རྫོབ་ཀྱི་འབྱུང་ཚུལ་ལོ། །དང་པོ་
 ལ་གཉིས། དངོས་ཀྱི་རྟོན་དང་། རྟོན་མེད་སྤྱི་ནམ་གཞག་ཐུན་མེད་མ་ཡིན་པ་
 བཤད་པའོ། །དང་པོ་ནི། འདིས་སེམས་ཅན་ནམས་དངོས་པོ་ཇི་སྤང་གནས་པའི་
 རང་བཞིན་ལྟ་བུ་ལ་སྤྱིབ་པ་སྤེ་སྤོངས་པར་བྱེད་པའི་ཕྱིར་ན་གདོ་སྤྱུག་སྤྱེ། མ་རིག་པ་
 དངོས་པོ་འོ་པོ་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ་མ་ཡིན་པ་ལ། རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པར་
 སྤོ་འདོགས་པར་བྱེད་པ་ཡིན་པུ་གསུམ་ཀྱི་རང་བཞིན་མཐོང་བ་ལ་སྤྱིབ་པའི་བདག་ཉིད་……
 ཅན་ནི་ཀྱན་རྫོབ་གོ། །འདི་ནི་ཀྱན་རྫོབ་བདེན་པ་ཞེས་པའི་བདེན་པ། ཀྱན་རྫོབ་པ་གང་
 གི་ངོར་འཛིག་པའི་ཀྱན་རྫོབ་ངོས་འཛིན་པ་ཡིན་གྱི། ཀྱན་རྫོབ་པ་སྤྱི་ངོས་འཛིན་པ་
 མིན་ནོ། །ངོས་འཛིན་དེ་ཡང་ཡང་ཁར་གཤམས་པ་ལས། དངོས་ནམས་སྤྱེ་བ་
 ཀྱན་རྫོབ་ཀྱ། །དམ་པའི་རྟོན་ཀྱང་རང་བཞིན་མེད། །རང་བཞིན་མེད་ལ་འབྱུལ་བ་
 གང་། །དེ་ནི་ཡང་དག་ཀྱན་རྫོབ་འདོད། ཅེས་རྟོན་དམ་པར་རང་བཞིན་མེད་པ་ལ་
 རང་བཞིན་ཡོད་པར་འབྱུལ་བའི་སྤྱོད་ཀྱན་རྫོབ་མ་ཡིན་པར་གསུངས་པའི་རྟོན་ནོ།
 ཀྱན་རྫོབ་དེ་ནི་ཀྱན་རྫོབ་ཀྱི་སྤྱད་རྟོན་སྤྱི་བྱེད་ལ་ཡང་འཇུག་པས་སྤྱི་བྱེད་དོ། །དེས་
 གང་ལ་སྤྱི་བ་ན་ཡང་དག་ཀྱན་རྫོབ་འདོད་ཅེས་པས་ཡང་དག་པའི་རྟོན་ལ་སྤྱི་བ་པས་……

或能障。此非說正邪二世俗中之正世俗也。初句所說之世俗，與後句所說之世俗，義全不同。前者是自許諸法生等世俗中有之世俗。後者是諸法於何世俗前爲諦之實執世俗也。

由彼實執世俗之力，青等虛僞諸法，本無自性現有自性，於諸衆生現爲實有。由此於前所說世間顛倒世俗之前爲諦實故，能仁說爲世間的世俗諦。即如前經所說也。由於三種人前不現爲諦實，而是分別假造虛僞諸法，由於彼世俗前不諦實故，名唯世俗。

釋論說：「如影像谷響等少分緣起法，雖具無明者亦見其虛妄。如青等色法及心受等少法，則現爲諦實。諸法實性，則具無明者畢竟不見。故此實性與世俗中見爲虛妄者非世俗諦。」此所言「少法」，羣錯譯爲「有法」較妥。言「影像等亦見爲虛妄」者，是現似形質與彼實空二事相合之虛妄。彼之實空，亦是空無實質之義，非影像自性空之

ཀུན་རྒྱུ་ལ་མཁུ་བ་ཕྱེད་ཀྱི་འདྲི་ཅེས་པ་ལྟེ། ཡང་ཡོག་གཉིས་ཀྱི་ནང་ནས་ཡང་
 དག་ཀུན་རྒྱུ་ལ་ཕྱེད་ཀྱི་མཁུ་ལོ། ཀྱང་པ་དང་པོས་བརྟན་པའི་ཀུན་རྒྱུ་དང་།
 ཀྱང་པ་ཕྱི་མ་གཉིས་ཀྱིས་བརྟན་པའི་ཀུན་རྒྱུ་གཉིས་གཅིག་ཀྱི་མི་ཕྱེ། དང་
 པོ་ནི། རང་གིས་དངོས་པོ་ནམས་སྟེ་པ་སོགས་སྟེ་གང་ཀྱི་ཁས་ལེན་པའི་ཀུན་
 རྒྱུ་ལོན་ལ། ཕྱི་མ་ནི་དངོས་པོ་ནམས་གང་གི་ངོར་བཞེན་པའི་བཞེན་འཛིན་གྱི་
 ཀུན་རྒྱུ་ལོན་པའི་ཕྱིར་དོ། ཀུན་རྒྱུ་བཞེན་འཛིན་དེའི་མཐུས་སྟེན་པོ་ལ་སོགས་
 པ་གང་ཞིག་ རང་བཞིན་གྱིས་སྟེ་པ་མེད་བཞིན་ཀྱི་དེར་སྒྲུབ་པར་བཅོས་པའི་བཅོས་
 མ་སོགས་ཅན་ནམས་ལ་བཞེན་པར་སྒྲུབ་པ་དེ་ནི། སྒྲུབ་བཤད་པའི་འཛིན་རྟེན་གྱི་ཕྱིན་
 ཅི་ཡོག་གི་ཀུན་རྒྱུ་ལ་བཞེན་པའི་བཞེན་པས་འཛིན་རྟེན་གྱི་ཀུན་རྒྱུ་ཀྱི་བཞེན་པ་ཞེས་.....
 ལུ་པ་དེས་གསུངས་ཏེ། གསུངས་ཚུལ་ནི་ལྟར་གྱི་མདོ་དེར་གསུངས་པའོ། །
 གང་ཟག་གསུམ་པོ་གང་གི་ངོར་མི་བཞེན་པའི་རྟེན་པས་བཅོས་པས་བཅོས་མར་གྱུར་
 པའི་དངོས་པོ་ནི་དེའི་ཀུན་རྒྱུ་ལ་བཞེན་པའི་བཞེན་པས་ཀུན་རྒྱུ་ལ་ཅམ་ཞེས་པའོ། རྟེན་
 འབྱུང་གཞུགས་བརྟན་དང་འག་ཅེས་སོགས་ལྟར་ཟད་ཅིག་ནི་བརྟན་ཡང་མ་རིག་པ་དང་.....
 རྟན་པ་ནམས་ལ་སྒྲུབ་ལ། སྟེན་པོ་ལ་སོགས་པའི་གཞུགས་དང་སེམས་དང་ཚོར་
 པ་སོགས་ལྟར་ཟད་ཅིག་ནི་བཞེན་པར་སྒྲུབ་ཏེ། ཅེས་ནམས་ཀྱི་ཡིན་ལུགས་ཀྱི་རང་
 བཞིན་ནི་མ་རིག་པ་དང་རྟན་པ་ནམས་ལ་ནམ་པ་བཅོས་ཅན་ཀྱི་སྒྲུབ་ངོ། རྟེན་
 ཕྱིར་རང་བཞིན་དེ་དང་གང་ཞིག་ཀུན་རྒྱུ་ལ་ཡང་བརྟན་པ་ནི་ཀུན་རྒྱུ་ཀྱི་བཞེན་པ་མ་.....
 ཡོན་ནོ། ཞེས་གསུངས་པའི་རྟེན་བཤད་ན་ལྟར་ཟད་ཅིག་ཅེས་པ་ནི། བྱ་ཚོ་དེ་
 འབྱུང་པས་འགའ་ཞིག་ཀྱི་བརྟན་པ་ལྟར་བཞེད། གཞུགས་བརྟན་སོགས་བརྟན་ཡང་
 སྒྲུབ་པ་ནི་བརྟན་པར་སྒྲུབ་པ་ཡིན་ལ། དེ་ནི་ཕྱིར་བཞིན་ཀྱི་སྒྲུབ་པ་དང་དེས་སྟེ་པ་

義。故雖知影像由實質空，而彼影像於執有自相之世俗前現爲諦實，並不相違。故彼仍是世俗諦。以是當知論說「影像非世俗諦」者，意說：善名言者世間世俗所見影象，現似形質已知爲妄，是觀待彼心已非世俗諦，非不安立爲「所見虛妄名俗諦」所說之世俗諦也。若不如是，凡於世俗不諦實法，與是世俗諦成相違者，則論說於名言中亦無自相、及名言中破除實有，成立無實，一切建立皆成相違。是故有說：世間常識亦知爲錯亂之影像等境，非世俗諦，唯是世俗。是於二諦決定、及觀待世間之實妄，並中觀師所立之實妄，全未獲得正解之語也。釋論言：「實性於具無明者畢竟不現」者，此許未斷盡無明之聖人，亦皆現證眞實義，故是說現被無明障蔽之心。至於有學聖人之後得智及異生

གཉིས་ཚོགས་པའི་བརྒྱན་པ་ཡིན་པས། དེའི་བདེན་ཕྱོང་ནི་བྱེད་བཞིན་ཏུ་བདེན་པས་
 ཕྱོང་བ་ཡིན་གྱི། གཞུགས་བརྒྱན་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་བདེན་ཕྱོང་གི་
 དོན་མེད་དོ། །དེའི་ཕྱིར་གཞུགས་བརྒྱན་བྱེད་བཞིན་གྱིས་ཕྱོང་བར་གྲུབ་ཀྱང་།
 གཞུགས་བརྒྱན་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པར་འཛིན་པའི་ཀྱན་ཚོལ་གྱི་ངོར་བདེན་པ་
 ཡིན་པའི་འགལ་བ་ཅི་ཡང་མེད་པའི་དངོས་པོ་ཡིན་པས་ཀྱན་ཚོལ་གྱི་བདེན་པ་ཡིན་ནོ།
 དེས་ན་གཞུགས་བརྒྱན་ཀྱན་ཚོལ་གྱི་བདེན་པ་མིན་པར་གསུངས་པ་ནི། བདེན་པ་བྱང་
 པའི་འཛིན་ཉེན་གྱི་ཀྱན་ཚོལ་གྱི་ངོར་བྱེད་བཞིན་གྱི་གཞུགས་བརྒྱན་ལྟ་བུ་དེ། བྱང་
 བཞིན་ཡིན་པ་དེ་བརྒྱན་པས་དེ་ལ་ལྗེས་པའི་ཀྱན་ཚོལ་གྱི་བདེན་པ་མིན་པ་ལ་དགོངས་
 གྱི། མཐོང་བ་བརྒྱན་པའི་ཀྱན་ཚོལ་བདེན་པར་གསུངས། ཞེས་པས་བཤད་པའི་
 ཀྱན་ཚོལ་བདེན་པར་མི་འཛིན་པ་གལ་ཡིན། དེ་ལྟ་མ་ཡིན་པར་ཀྱན་ཚོལ་དུ་བདེན་
 པར་མེད་ན་ཀྱན་ཚོལ་བདེན་པ་ཡིན་པར་འགལ་ན། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་
 བ་སྟེད་ཏུ་ཡང་མེད་པར་གསུངས་པ་དང་། བདེན་གྲུབ་འགགས་པ་དང་བདེན་མེད་
 གྲུབ་པ་ཐམས་ཅད་བ་སྟེད་ཏུ་བྱེད་པའི་ནམ་གཞག་ཐམས་ཅད་དང་འགལ་པར་འགྱུར་པོ།
 དེའི་ཕྱིར་གཞུགས་བརྒྱན་སོགས་འཛིན་ཉེན་པའི་གཤམ་པ་རང་དགའ་བས་ཀྱང་འཁྲུལ་
 བར་གཤམ་པའི་ཡུལ་ནམས་ཀྱན་ཚོལ་བདེན་པ་མིན་གྱི་ཀྱན་ཚོལ་ཅོམ་མོ། ཞེས་ཟེར་
 བ་ནི་བདེན་གཉིས་ཀྱི་གྲངས་ངེས་དང་། འཛིན་ཉེན་པ་ལ་ལྗེས་པའི་བདེན་བརྒྱན་དང་།
 དབྱེ་མ་བས་འཛིན་པའི་བདེན་བརྒྱན་ལ་གོ་བ་མ་ཆགས་པའི་གདམ་ཏུ་སྒྲུང་ངོ། །
 རང་བཞིན་ནི་མ་རིག་པ་དང་ཐུན་པ་ལ་ཐམས་ཅད་ཏུ་མི་སྒྲུང་ངོ་ཞེས་གསུངས་པ་ཡང་།
 མ་རིག་པ་མ་སྐྱངས་པའི་འཕགས་པས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་ཏུ་རྟོགས་པར་བཞེད་
 པས་ན། མ་རིག་པས་བསྐྱེད་པའི་གཤམ་པ་ལ་དགོངས་ལ། འཕགས་པ་སྐྱོབ་

之真實義見，雖有無明及無明習氣所蔽，不能現見，然當許彼見勝義諦。

釋論云：「此由有支所攝染污無明增上之力，安立世俗諦。」此說妄執諸法實有之無明人我法執，是十二有支中之無明。故不許爲所知障。言「由彼實執無明增上，安立世俗諦」者，是明待何世俗安立爲諦之理，非說瓶衣等世俗諦法要由彼實執安立。以彼實執所安立者，自宗於名言中亦不許有故。由世俗諦待何世俗爲諦實之世俗，與安立瓶等爲世俗有之世俗，名相同故，誤爲一義者頗多，當善分別。

若爾瓶等諸法，爲於未成佛一切有情之世俗前，皆現爲諦實耶？爲於少數有情之世俗前，亦有不現爲諦實者耶？釋論曰：「安立爲世俗諦之色聲等法，此復於已斷染污無明、已見諸行如影像等聲聞獨覺菩薩之前，唯是假性，全無諦實。以無實執故。」此謂

བའི་རྩེས་ཐོབ་ཀྱི་ཡོ་ཤེས་དང་སོ་སྒྲིལ་ནི་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་པ་ན་མས། མ་རིག་པ་
 དང་དེའི་བཟའ་ཆགས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པ་ཡིན་པས་མངོན་སྲུང་དུ་མི་སྤང་ཡང་། ལྷོར་དོན་
 དམ་བདེན་པ་ལྷང་བར་འདོད་དགོས་སོ། །དེ་ལྷན་ན་རེ་ཞིག་སྤྱིད་པ་རི་ཡན་མག་གིས་
 བསྐྱེད་པས་ཉོན་མོངས་ཅན་གྱི་མ་རིག་པའི་དབང་གིས། ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་ན་མ་
 བར་གཞག་གི་ཞེས་གསུངས་པས་ནི། ཆོས་ན་མས་བདེན་པར་འཛིན་པའི་མ་རིག་
 པ་གང་ཟག་དང་ཆོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་དུ་གྲགས་པ་ནི། ཡན་ལག་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་མ་
 རིག་པར་བཞེད་པས་གིས་སྤྱིད་དུ་མི་བཞེད་དོ། །མ་རིག་པ་བདེན་འཛིན་དེའི་དབང་
 གིས་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་འཛོམ་ཅེས་པ་ནི། བདེན་པ་ཀུན་རྫོབ་པ་གང་གི་ངོར་
 འཛོམ་པའི་འཛོམ་ཆུ་པ་ལྷོན་པ་ཡིན་གྱི། ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་ཡིན་པའི་བྱས་སྤྲུལ་སོར་
 བདེན་འཛིན་དེས་འཛོམ་ཅེས་པ་མིན་དེ། བདེན་འཛིན་དེས་བཞག་པ་ནི་རང་གིས་
 བ་སྤྱད་དུ་ཡང་མི་སྤྱིད་པར་བཞེད་པའི་ལྷོར་སོ། །དེས་ན་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་ཞེས་
 པའི་རྒྱུད་ཀྱི་བདེན་པ་གང་གི་ངོར་འཛོམ་པའི་ཀུན་རྫོབ་དང་། བྱས་སྤྲུལ་ཀུན་རྫོབ་
 དུ་ཡོད་པར་འཛོམ་པའི་ཀུན་རྫོབ་ན་མས་མིང་སྒྲུངས་པས། དོན་ཡང་གཅིག་དུ་
 འབྱུང་པ་མང་དུ་བྱུང་སྤང་བས་ཤིགས་པར་ལྷོད་པར་བུའོ། །འོ་ན་བྱས་སྤྲུལ་འདི་
 ན་མས་སངས་མ་གྱུས་པའི་གང་ཟག་བྱམས་ཅན་ཀྱི་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་ངོར་བདེན་པ་ཡིན་ནས།
 གང་ཟག་འགའ་ཞིག་གི་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་ངོར་མི་བདེན་པ་ཡང་ཡོད་ཅེ་ན། ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་
 བདེན་པར་འཛོམ་པའི་གཞུགས་སྤྱོད་སྤྲུལ་དེ་ཡང་། ཉོན་རང་དང་བྱང་སེམས་ཉོན་
 མོངས་ཅན་གྱི་མ་རིག་པ་སྤངས་པ། འདྲ་བྱེད་གཞུགས་བརྟན་སྤྲུལ་དང་འདྲ་བར་
 གཞུགས་པ་ན་མས་ལ་ནི། བཅོས་མའི་རང་བཞིན་ཡིན་གྱི་བདེན་པ་ནི་མ་ཡིན་དེ།
 བདེན་པར་མངོན་པར་རྫོབ་པ་མེད་པའི་ལྷོར་སོ། །ཞེས་གསུངས་པའི་དོན་བཤད་ན།

見非諦實之補特伽羅，略有三類：謂聲聞獨覺菩薩。然非一切聲聞獨覺菩薩。故說差別——謂已現見一切有爲諸法空無自性現有自性，如影像等，是一差別。若唯此德，七地以下菩薩、及二乘有學聖人亦皆同有。爲遮彼故，說彼三人中是已斷無明者。故是清淨地菩薩、及二乘阿羅漢，於此三人前不現諦實。爲何法不實耶？釋論曰：「此復」，謂內外諸法。不實之理，釋論曰：「無實執」，謂不執實有故，實執無明已斷盡故。此即成立內外諸法於彼三人之世俗前爲非實有。如是解釋並未成立於彼等前非世俗諦，僅是成立非是諦實。故有執爲成立非世俗諦者，是慧解太粗，以自心垢污論師意也。又如上成立，亦非對彼三人成立，是對吾等諸餘有情，成立諸法於彼三人之前爲非實有耳。除彼三人之外，餘諸有情由有俱生實執故，於彼等任何世俗亦皆不能成立爲非實有。若不如上釋，強謂是於彼等成立非世俗諦者，則此能立太無關係。謂於彼心成立某法爲世俗諦

བཤེད་པའི་མི་བདེན་པའི་བཤེད་པའི་གསུམ་ཕྱེ། ཉན་རང་དང་བྱང་སེམས་ཀྱི་ཡིན་
 ལ་མི་ཅེད་པས་བྱུང་བར་སྒྲིམ་པ་ནི། འདུས་བྱས་ཐམས་ཅད་གཞུགས་པ་ཉན་པའི་ནི་
 ཉེ་རང་བཞིན་གྱིས་ཕྱོང་ཡང་དེར་སྒྲུབ་པར་མངོན་སུམ་དུ་དྲིའི་པ་ནི་བྱུང་བར་གཅིག་གོ།
 དེ་ཅམ་ནི་བྱང་སེམས་ས་བདུན་པ་བ་མན་ཆད་དང་། ཉན་རང་འཕགས་པ་སྒྲིབ་པ་
 རྣམས་ལ་འདང་ཡོད་པས་དེ་གཅན་བའི་ཕྱིར་དུ། བཤེད་པའི་གསུམ་པ་ལ་མ་རིག་པ་སྤངས་
 པ་ཞེས་གསུངས་པས་དག་པ་སའི་བྱང་སེམས་དང་། ཉན་རང་དགྲུ་བཅོམ་པ་གཉིས་ལ་
 བྱ་ཕྱེ་དེ་གསུམ་གྱི་ངོར་མི་བདེན་པའོ། བཤེད་པའི་ཉན་པ་ནི་དེ་ཡང་ཞེས་པ་ཕྱི་ནང་
 གི་ཆོས་རྣམས་སོ། བཤེད་པའི་གྲུ་མ་ཆད་ནི་བདེན་པར་སྒྲིམ་པ་ཕྱེ་བདེན་ཞེན་མེད་
 པའི་ཕྱིར་དེ། བདེན་པ་ཆོན་གྱི་མ་རིག་པ་ཟད་པའི་ཕྱིར་དོ། དེས་ན་ཕྱི་ནང་གི་ཆོས་
 རྣམས་བཤེད་པའི་གསུམ་པོ་དེའི་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་ངོར་བདེན་པར་མ་གྲུབ་པ་སྒྲུབ་པ་ཡིན་ནོ།
 དེ་ལྟར་འབྲེལ་པས་དེ་རྣམས་ཀྱི་ངོར་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་མིན་པར་ཡོ་མ་བསྐྱབས་པར་
 བདེན་པ་མིན་ཞེས་བསྐྱབས་པ་ལ་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་མིན་པར་བསྐྱབས་པར་འཛིན་པ་ནི།
 ཉ་ཅང་ཡང་སྒྲོ་འི་འཁྲུག་པ་ཅིངས་པས་སྒྲོབ་དཔོན་གྱི་དཔོངས་པ་རང་གི་སྒྲོ་འི་འི་མས་
 སྐྱགས་ནས་འཆད་པའི་ལྷགས་ངན་བའོ། དེ་ལྟར་སྒྲུབ་པ་ཡང་བཤེད་པའི་གསུམ་
 ལ་ཡིན་གྱི། དེ་གསུམ་གྱི་ངོར་བདེན་པ་མིན་པ་བཤེད་པའི་གཞན་བདག་ཅག་རྣམས་
 ལྟ་བུ་ལ་སྒྲུབ་པ་ཡིན་ནོ། བཤེད་པའི་གསུམ་མིན་པའི་འོག་མ་རྣམས་ལ་ནི་ལྷན་
 སྐྱེས་ཀྱི་བདེན་པ་ཆོན་ཡོད་པས། དེ་རྣམས་ཀྱི་ཀུན་རྫོབ་བཤེད་པའི་མཐུན་ཅད་ཀྱི་ངོར་
 བཤེད་པའི་བདེན་པར་མ་གྲུབ་པར་སྒྲུབ་པ་ཡིན་སོ། ལྟར་བཤད་པ་དེ་ལྟ་མིན་པར་
 དེ་དག་གི་ངོར་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་བདེན་པ་མིན་པ་བསྐྱབ་ན་ནི། མིན་དུ་མ་འབྲེལ་པའི་སྒྲུབ་
 ཅེད་དུ་འགྱུར་དེ། སྒྲོ་དེའི་ངོར་གཞི་དེ་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པར་འགྲུབ་པ་ལ་གཞི་དེ་

時，須先成立彼法爲虛妄，於彼以「無實執」爲理由，誠可笑故。又於彼心成立某法爲世俗諦時，須先成立彼法爲虛妄之理，謂說「瓶等爲世俗諦」，安立此「諦」字，有心境二義，此非安立彼境爲諦，要於實執世俗之前乃能安立爲諦。若不加彼簡別，則不能成立爲諦實，反應見爲虛妄也。

亥二、釋煩惱不共建立

此宗明煩惱有不共理，與大小乘對法俱不相符，了知此理最爲切要，故當略說。執法實有中，有緣人緣法二種實執，即許彼爲二種我執，前已說訖。《入中論釋》與《四百論釋》，皆說彼實執是染污無明。又彼無明，說是聲聞獨覺阿羅漢所斷。《四百論》說是得無生法忍之菩薩所斷。故染污無明，是無我真實義明慧之違品，非僅無彼明、及離明之餘法。明之違品，即增益人法爲有自性。由是當知，安立增益法我爲染污無明，及安立執我我所有自相爲薩迦耶見，皆與對法不合。對法宗，如《俱舍論》第九品說：「

བརྒྱན་པར་འགྲུབ་དགོས་པས་དེ་ལ་བདེན་ཞེན་མེད་པ་བྱུ་མཚན་དུ་འགོད་པ་ནི་བཞད་...
 བཟད་ཀྱི་གནས་སོ། ། གློ་དེའི་ངོར་གཞི་དེ་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པར་འགྲུབ་པ་ལ་གཞི་དེ་
 བརྒྱན་པར་འགྲུབ་དགོས་པའི་བྱུ་མཚན་ནི། བུས་སོགས་ལ་ཀུན་རྫོབ་བདེན་པ་ཞེས་
 བའི་ཆོག་ཐུང་ཀྱི་བདེན་པ་འདོག་པ་ན་གློ་དང་དོན་གཉིས་ལས། དོན་ལ་བདེན་པར་
 མི་འདོག་པར། བདེན་འདོན་ཀུན་རྫོབ་པའི་ངོ་ཉིད་དུ་བདེན་པར་གཞག་དགོས་པར་
 མཐོང་བ་ན། ཐུང་པར་དེ་མ་སྦྱར་ན་བདེན་པར་མི་འགྲུབ་ཅིང་བརྒྱན་པ་ཡིན་པར་
 མཐོང་དགོས་པའི་གནད་ཀྱིས་ཡིན་ནོ། ། གཉིས་པ་ནི། བུས་ས་འདི་ལ་ཉན་
 མངས་ཀྱི་ངོས་འདོན་མངོན་པ་གོང་འོག་ནས་བཤད་པ་དང་མི་མཐུན་པ་བྱུན་མེད་མ་.....
 ཡིན་པ་ཞེག་ཡོད་པ་དེ་ཤེས་པ་གལ་ཆེ་བར་སྒྲུང་བས་དེ་བཤད་ན། དངོས་སོ་བདེན་
 འདོན་ལ་གང་ཟག་དང་ཆོས་ལ་བདེན་འདོན་གཉིས་འདྲ་ལ། དེ་ཉིད་བདག་འདོན་
 གཉིས་སྒྲུང་བཞེད་པ་ནི་སྒྲུང་བཤད་ཟིན་དོ། ། བདེན་འདོན་དེ་འདྲག་འགྲུལ་དང་།
 བཞི་བཟུ་པའི་འགྲུལ་པ་གཉིས་ཀྱང་ཉན་མངས་ཅན་གྱི་མ་རིག་པར་བཤད་ལ། མ་
 རིག་པ་དེ་ཉན་རང་དགྲ་བཅོམ་གྱིས་སྤངས་པ་དང་། བཞི་བཟུ་པའི་འགྲུལ་པར་མི་
 རྩེ་བའི་ཆོས་ལ་བཟོད་པ་ཐོབ་པའི་བྱང་མེས་ས་ཀྱིས་སྤངས་པར་བཤད་དོ། ། དེའི་
 བྱུར་ཉན་མངས་ཅན་གྱི་མ་རིག་པ་ནི། བདག་མེད་པའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རིག་པའི་མི་
 མཐུན་ཕྱོགས་དང་། དེ་ཡང་རིག་པ་དེ་མེད་པ་ཅས་དང་། དེ་ལས་གཞན་པ་ཅས་
 ལ་མི་བྱེད་ཀྱི། འགལ་ཆུ་མི་མཐུན་ཕྱོགས་གང་ཟག་དང་ཆོས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་
 པར་གློ་འདོགས་པའོ། ། དེ་ལྟར་བུས་ན་ཆོས་ཀྱི་བདག་དུ་སྒྲོ་འདོགས་པ་ཉན་མངས་
 ཅན་གྱི་མ་རིག་པར་འདོག་པ་དང་། ང་དང་ང་ཡི་བ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་
 པར་འདོན་པ་གཉིས་འདོག་ལྟར་འདོག་པ་ནས་ས་མངོན་པ་བ་དང་མི་མཐུན་ནོ། །

執補特伽羅有獨立實體，安立爲我執薩迦耶見，執我所有爲彼實體補特伽羅之所自在，安立爲我所執薩迦耶見」，則與此宗極不相同。執補特伽羅有獨立實體，未學邪宗者雖亦可有，然執補特伽羅異諸蘊相別有餘相，則未學邪宗者決定非有。如是邊見亦有二類也。設作是念：對許人法有自相之宗，云何成立彼等諸執爲染污無明及二種我執耶？答：先以破有自性之理，破除人法有自性，便能成立彼執是迷所著境之實執。此若成者，則亦能成立執人法實有爲二種我執也。若此等皆成，則亦成立彼等實執爲了達真實義明慧之違品。故能成立爲無明，且能成立爲薩迦耶見，亦即成立爲染污無明。故了知煩惱之不共建立極爲重要也。

其餘貪等煩惱皆從實執愚癡發起之理，如《四百論》云：「如身根依身，癡遍住一切。」釋論云：「癡於通達真諦極愚蒙故，增益諸法諦實自性而轉。貪等亦唯於愚癡所

མངོན་པ་པའི་ལུགས་ཀྱིས་ནི་མཛོད་འབྲེལ་གྱི་གནས་དགུ་པ་ལས་བཤད་པ་ལྟར། གང་
 ཟག་རང་རྒྱ་ཐུབ་པའི་ཆས་སུ་ཡོད་པར་འཛིན་པ་འཛིན་ལྟ་ངར་འཛིན་དང་། བདག་
 གི་བ་རྣམས་གང་ཟག་ཆས་ཡོད་དེའི་དབང་བསྐྱར་བྱེད་འཛིན་པ་ནི། འཛིན་ལྟ་བདག་
 གིར་འཛིན་པར་འཛིན་པ་ཡིན་དེ་ཆོས་མི་མཐུན་ནོ། །གང་ཟག་རང་རྒྱ་ཐུབ་པའི་
 ཆས་ཡོད་ཀྱི་འཛིན་པ་ནི་གྲུབ་མཐས་སྒྲིམ་བསྐྱར་པ་ལ་ཡང་ཡོད་མེད་ཀྱང་། གང་
 ཟག་སྤང་བོ་དང་མཚན་ཉིད་མི་མཐུན་པའི་གཞན་ཀྱི་ཡོད་པར་འཛིན་པ་ནི་གྲུབ་མཐས་་་་
 སྒྲིམ་བསྐྱར་པ་ལ་མེད་ཀྱོ། །དེ་ལྟར་ན་མཐར་འཛིན་པར་ལྟ་བ་ཡང་གཉིས་སོ། །
 གཤམ་དེ་གང་ཟག་དང་ཆོས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཡོད་པར་འདོད་པའི་ཕྱོགས་་
 ལ། དེ་ལྟར་འཛིན་པ་དེ་རྣམས་ཉོན་མོངས་ཅན་གྱི་མ་རིག་པ་དང་། བདག་འཛིན་
 གཉིས་སུ་ཆེ་ལྟར་སྐྱབ་ཅེ་ན། གང་ཟག་དང་ཆོས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་ནི། དེ་
 འགོག་པའི་རིགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཁྱེད་པར་འགྱུར་ཞིང་། དེའི་ཆོ་དེ་ལྟར་འཛིན་
 པ་དེ་ཞེན་ལྷུང་ལ་འབྱུང་པའི་བདེན་འཛིན་ཀྱི་འགྲུབ་ལ། དེ་གྲུབ་ན་གང་ཟག་དང་
 ཆོས་གཉིས་བདེན་གྲུབ་ཀྱི་འཛིན་པ་བདག་འཛིན་གཉིས་སུ་འགྲུབ་པོ། །དེ་རྣམས་གྲུབ་
 ན་བདེན་འཛིན་དེ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་རིག་པའི་འགལ་བ་མི་མཐུན་ཕྱོགས་སུ་འགྲུབ་་་
 པས། མ་རིག་པར་འགྲུབ་ཅིང་། དེ་མ་ཟད་བར་ཀྱི་འཛིན་ལྟ་ཡང་མོ་འཛིན་པར་
 སྐྱབ་ནུས་པས། ཉོན་མོངས་ཅན་གྱི་མ་རིག་པར་འགྲུབ་པས་ཉོན་མོངས་ཀྱི་ནམ་
 གཞན་གྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་འཛིན་གཤམ་པ་ཡིན་དུ་གཤམ་ཆེད། །འདོད་ཆགས་ལ་སྟེ་
 པ་ཉོན་མོངས་གཞན་རྣམས་ཀྱང་བདེན་འཛིན་གྱི་གདོ་སྒྲུབ་ལས་འཐུག་ཚུལ་ནི། བཞུ་
 བརྒྱ་པ་ལས། ལུས་ལ་ལུས་དབང་ཆེ་བཞིན་དུ། །གདོ་སྒྲུབ་ཀྱན་ལ་གནས་འགྱུར་
 དོ། །ཞེས་པའི་འབྲེལ་པ་ལས། གདོ་སྒྲུབ་ནི་དེ་རྣམས་ཆེ་ལྟར་བདེན་པར་དོགས་

偏計之諸法自性，增益愛非愛等差別而轉，故非異癡而轉，亦是依癡，癡最勝故。」「自性而轉」以上，明癡是實執。「貪等非異癡而轉」者，謂與癡相應乃轉，離癡則不轉。從「貪等」至「而轉故」，即說明其理由。「於境增益悅意不悅意之差別」者，是生貪瞋之因——非理作意，非說貪瞋之行相。言「唯於癡所偏計」者，謂要依增益有自性之悅不悅意相乃有貪瞋轉故。然此非說：唯癡偏計之實有是貪等之所緣，以二種俱生我執

之所緣是有法，貪等與癡相應，即同一所緣故。要於二種非理作意所引境上，起希欲行相及厭背行相者，乃是貪瞋。唯執補特伽羅獨立實有所引之欲不欲相，猶不安立爲貪瞋。

བ་ལས་མེད་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར། རྟོག་པོ་བརྟེན་པའི་རང་གི་ངོ་བོར་སྒྲུབ་པར་སྒྲོ་
 འདོགས་པར་རབ་དུ་འཇུག་གོ། འདོད་ཆགས་ལ་སོགས་པ་དག་ཀྱང་གཏི་མུག་གིས་
 ཀྱན་དུ་བརྟེན་པའི་དངོས་པོ་འི་རང་བཞིན་ཁོ་ན་ལ། སྒྲུབ་པ་དང་མི་སྒྲུབ་པ་ལ་
 སོགས་པའི་བྱད་པར་སྒྲོ་འདོགས་པར་འཇུག་པ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར། གཏི་མུག་ལས་སྒྲོ་
 མི་དད་པར་འཇུག་པར་འགྱུར་ཞིང་། གཏི་མུག་ལ་བརྟེན་པར་ཡང་འགྱུར་དེ།
 གཏི་མུག་གཙོ་བོ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་རོ། ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་བཤད་ན། འཇུག་
 གོ་ཞེས་པ་ཡན་གྱིས་གཏི་མུག་བརྟེན་འཛིན་དུ་སྟོན་ན། ཆགས་སོགས་ནམས་གཏི་
 མུག་ལས་བ་མི་དད་པར་འཇུག་པ་ནི། གཏི་མུག་དང་མཚུངས་ལྡན་དུ་འཇུག་གི་དེ་
 དང་བུལ་བར་མི་འཇུག་པའོ། །དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི་ཆགས་སོགས་ནས་འཇུག་པ་ཉིད་
 ཀྱི་ཕྱིར་ཞེས་པ་ཡན་ནོ། །དེ་ལ་ཡུལ་ལ་ཡིད་དུ་འོང་མི་འོང་གི་བྱད་པར་སྒྲོ་འདོད་
 པ་ནི་ཆགས་སྤང་གཉིས་སྤྱོད་པའི་རྒྱ་ཚུལ་མིན་ཡིད་བྱེད་ཡིན་པས། ཆགས་སྤང་
 གཉིས་ཀྱི་འཛིན་སྤངས་སྟོན་པ་མིན་ནོ། །དེས་ན་གཏི་མུག་གིས་ཀྱན་བརྟེན་པ་ཁོ་
 ན་ལ་ཞེས་སོགས་ནི། རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་ཁོ་ནའི་ཡིད་དུ་འོང་མི་འོང་སྒྲོ་
 བརྟེན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཆགས་སྤང་གཉིས་འཇུག་པའི་ཕྱིར་ཞེས་པའོ། །གཏི་མུག་
 གིས་བརྟེན་པའི་བརྟེན་གྲུབ་ཁོ་ན་ཆགས་སོགས་ཀྱི་དམིགས་ནམ་གཉིས་ཀྱི་ནང་.....
 ནས་དམིགས་པར་སྟོན་པ་མིན་དེ། བདག་འཛིན་སྟོན་སྤྱོད་གཉིས་ཀའི་དམིགས་
 ནས་གཉིས་ཀྱི་དམིགས་པ་གཞི་གྲུབ་པ་ཡིན་ལ། ཆགས་སོགས་ཀྱང་གཏི་མུག་
 དང་མཚུངས་ལྡན་ཡིན་པས་དམིགས་པ་མཚུངས་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཚུལ་མིན་ཡིད་
 བྱེད་དེ་གཉིས་ཀྱིས་སྤངས་པའི་ཡུལ་ལ་འདོད་པའི་ནམ་པ་ཅན་དང་། མི་འདོད་པ་
 གྲུབ་ཀྱིས་སྟོགས་པའི་ནམ་པ་ཅན་ནི། ཆགས་པ་དང་སྤང་བར་འགྱུར་བས།

。故安立貪瞋之理亦不相同。言「亦是依癡」者，義謂執有自相之愚癡爲先，乃能引生貪等。「身根依身」之喻，謂如離餘四根，別無可立爲身根者，如是餘一切煩惱要依愚癡乃轉，不離愚癡而轉。於是若能破除愚癡，即能破除一切煩惱。故於能治愚癡緣起性空之論應當恭敬也。《七十空性論》亦說：「諸法實執，爲生死根本無明。」《六十正理論》亦云：「若得隨一處，即被惑蛇咬，若心無所住，即不被彼咬。」謂若得隨一實執所緣之處，即被煩惱毒蛇所咬。又云：「若心有所住，惑毒豈不生。」此即聖者所許。後二句之徵起文云：「若見色等有自性，而欲斷煩惱，此諸煩惱終不能斷，爲顯此義

གང་ཟེག་རང་ཀྱ་ཐུབ་པའི་རྩམ་ཡོད་ཏུ་འཛིན་པས་བྲངས་པའི་འདོད་མི་འདོད་ཀྱི་ནམ་...
 པ་ཅན་ཅམ་ཞིག །འདོད་ཆགས་དང་ཞེ་སྤང་ཏུ་འཛིན་པ་མིན་པའི་ཕྱིར། ཆགས་
 སྤང་གཉིས་ཀྱང་འཛིན་ཚུལ་མི་འདུའོ། །གཏི་ཐུག་ལ་བརྟེན་པར་ཡང་འགྱུར་དེ་
 ཞེས་པ་ནི། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པར་འཛིན་པའི་གཏི་ཐུག་སྟོན་ཏུ་སོང་བས་
 ཆགས་སོགས་འདྲེན་པའི་དོན་ནི། །ལུས་ལ་ལུས་དབང་ཞེས་བའི་དཔེ་ནི། དབང་
 བོ་གཞན་བཞི་ལ་ལུས་དབང་རྩེ་ཏུ་བཞག་པའི་དོན་མེད་པ་བཞིན་ཏུ། ཉན་མོངས་
 གཞན་ཐམས་ཅད་ཀྱང་གཏི་ཐུག་ལ་བརྟེན་ནས་འཇུག་ཅིང་། དེ་དང་མི་འདྲུལ་བར་
 འཇུག་པའི་དོན་ནི། །དེས་ན་གཏི་ཐུག་བཅོམ་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཉན་མོངས་ཐམས་ཅད་
 འཛོམས་པར་འགྱུར་བས། འདོད་མཉམ་པོ་དོན་འགྱུར་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པས་
 སྟོང་བའི་གདམ་ཉིད་ལ་གྲུས་པར་བྱ་བར་གསུངས་སོ། །དངོས་པོ་བདེན་འཛིན་འདི་
 ནི་འཁོར་བའི་ཅ་པའི་མ་དེག་པར་ཡང་སྟོང་ཉིད་བརྟན་ཅ་པ་ལས་གསུངས་ཤིང་།
 རིགས་པ་དྲུག་ཅ་པ་ལས་ཀྱང་། གང་ཡང་བྱང་བའི་གནས་ཆེད་ན། ཉན་མོངས་
 གྲུལ་གདུག་གཡོ་ཅན་གྱིས། །ཞིན་བར་འགྱུར་རོ་གང་གི་སེམས། །གནས་མེད་
 དེ་དག་ཐེན་མི་འགྱུར། །ཞེས་བདེན་འཛིན་གྱི་དམིགས་གདུང་གང་ཡང་བྱང་བའི་
 གནས་ཤིག་ཆེད་ན། ཉན་མོངས་པའི་གྲུལ་གྱིས་འཛིན་པར་གསུངས་ཤིང་། ཡང་
 དེ་ཉིད་ཀྱི་མཆུག་གོགས་སུ། །གནས་དང་བཅས་པའི་སེམས་རྣམ་ལ། ཉན་མོངས་
 དྲུག་ཆེན་ཅེས་མི་འགྱུར། །ཞེས་གསུངས་པས་འདི་ནི་འཕགས་པའི་བཞེད་པ་དམ་
 པའོ། །ཀྱང་པ་ཕྱི་མ་གཉིས་ཀྱི་མཚམས་སྟོར་ཏུ། གང་དག་གཞུགས་ལ་སོགས་
 པ་ནམས་ཀྱི་རང་བཞིན་དམིགས་ཀྱང་། ཉན་མོངས་པ་ནམས་སྟོང་བར་འདོད་པ་དེ་
 དག་ལ་ནི། ཉན་མོངས་པ་སྟོང་བ་མི་མྱོད་པ་ཉིད་དོ་ཞེས་བསྟན་པའི་ཕྱིར་གསུངས་

故云。」釋文亦云：「若有法可得，定生貪等無量煩惱，必不可遮。所以者何？若彼法與意相順，即隨貪著難以遮止。若不相順，則生憤怒亦難遮止。」釋論又說：「若境俱非悅不悅意，則生無明」。凡是內心執境有自相轉，或生貪欲、或生瞋恚，即俱非彼二，亦生同類愚癡。《入行論》云：「凡有所得心，若稍有所住，諸離空性心，滅已復當生，如無想等至。」關於此義，此二論師與佛護論師，解釋聖者意趣都無差別。由此道理，說無常等十六行相之道能得涅槃者，是密意語。依彼道增上所明煩惱亦非究竟。慢

等煩惱，依彼等義亦可了知。不共無明及薩迦耶見、邊見，當知皆分分別與俱生二種，恐繁不錄。如是宣說「執法實有之分別爲上中下九品修所斷，配九品能治修道」者，如

བ་ཞེས་དང་། སྤྱི་འགྲེལ་ལས་ཀྱང་། དངོས་བོར་དམིགས་པ་ཡིན་ན་ནི་འདྲི་
 ཆགས་ལ་སོགས་པའི་ཉན་མོངས་པ་རབ་འབྱམས་ངེས་པར་བསྒྲེག་དུ་མེད་པ་ནམས་་་
 འབྱུང་ངོ་། །ཆེ་ལྷར་ཞེ་ན། དེ་ཞིག་གལ་དེ་དངོས་པོ་དེ་ཡིད་དང་མཐུན་པ་ཡིན་
 ན་ནི། དེའི་ཆོ་དེ་ལ་ཇེས་སུ་ཆགས་པ་བསྒྲེག་པར་དགའོ། །ཅི་ལྟེ་མི་མཐུན་ན་ནི་
 དེའི་ཆོ་དེ་ལ་ཁོང་ཁྲོ་བ་དང་ཆོག་པ་ཟ་བ་བསྒྲེག་པར་དགའོ། །ཞེས་གསུངས་ཤིང་།
 ལྷལ་དེ་ཡིད་དུ་འོང་མི་འོང་གང་ཡང་མིན་པ་ཞིག་ནའང་མ་རིག་པ་སྦྱེ་བར་འགྲེལ་བ་་
 ལས་གསུངས་དེ། ལྷལ་དེ་རང་གི་མཆོན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པར་འཛིན་པ་ཞིག་གྱུར་ལ་
 འཛུག་བཞིན་པ་ན། ཡང་ན་འདྲིན་ཆགས། ཡང་ན་ཞེ་སྤང་སྦྱེ་དེ་གཉིས་མིན་
 ནའང་གདི་ཐུག་གི་རིགས་འདྲ་འཛུག་པར་བཞེད་ལ། སྤྱོད་འཛུག་ལས་ཀྱང་།
 དམིགས་པ་དང་ནི་བཅས་པའི་སེམས། །འགའ་ཞིག་ལ་ནི་གནས་པར་འགྱུར། །
 སྤོང་བ་ཉིད་དང་བལ་བའི་སེམས། །འགགས་པ་སྤྲོད་ཡང་སྦྱེ་འགྱུར་དེ། །འདྲ་
 ཤེས་མེད་པའི་སྒྲོ་བས་འཛུག་བཞིན། །ཞེས་གསུངས་དེ་བྱོགས་འདྲི་ལ་སྤྲོབ་དཔོན་
 འདྲི་གཉིས་དང་སངས་རྒྱས་བསྐྱེད་ས་གསུམ་འཕགས་པའི་དགོངས་པ་འགྲེལ་བ་ས་་་་
 བྱུང་བར་མེད་ལོ། །འདྲིའི་གནད་ཀྱིས་མི་དྲག་སོགས་བཅུ་དྲུག་གི་ལམ་ཅམ་གྱིས་
 ཐུང་ན་ལས་འདྲའ་བར་བཤད་པ་ནི་དགོངས་པ་ཅན་ཡིན་ལ། ལམ་དེའི་དབང་དུ་བྱས་
 བའི་ཉན་མོངས་ཀྱི་ངོས་འཛིན་ནམས་ཀྱང་ལྷག་མ་དང་བཅས་པ་ཡིན་ནོ། །དེ་དག་ལ་
 བརྟེན་ནས་ང་རྒྱལ་སོགས་ཀྱང་ཤེས་པར་བྱས་ལ། ཐུན་མོང་མ་ཡིད་པའི་མ་རིག་
 པ་དང་འཛིག་ལྟ་དང་མཐར་ལྟ་ལ་ཡང་ཀྱན་བརྟགས་དང་ལྷན་སྦྱས་གཉིས་ཀ་ཤེས་པར་
 བྱ་སྤྱེ་ཆོག་མངས་སུ་དོགས་ནས་མ་བྱིས་སོ། །དེ་བཞིན་དུ་ཆོས་ནམས་བརྟེན་གྱུབ་དུ་
 འཛིན་པའི་ནམ་རྟོག་ལ་སྒོམ་སྤང་ཆེ་འབྱོར་དགྱུར་བྱས་ནས། །གཉེན་པོ་སྒོམ་ལམ་

說「執著二取異體分別爲上中下九品修所斷，配九品修道」，當知是爲不能圓滿通達粗細二種法無我之有情而說，是不了義。

戊二、三類補特伽羅見不見世俗之理

又此諸法於凡夫前，實無自性現有自性，故成欺誑。於前所說餘三人前，唯現緣起假法，故唯世俗都無真實。又彼唯有所知障相不染污無明現行故，要於有彼無明及其習氣所染有相行後得位之聖者，乃能現起。於住根本定無相行之聖者，則皆不現。

若爾，此宗立何爲所知障？釋論云：「此中無明習氣，能障決了所知。貪等習氣，爲身語如是轉因者亦爾。又彼無明貪等習氣，唯得一切種智成佛乃斷，非餘能斷。」身語轉者，謂如阿羅漢有身語粗重，躍如猿猴，呼他小婢，大師雖遮仍不能改。「亦」字

དགྲ་དང་ཕྱོད་པ་ཡང་། གཞུང་འཛིན་རྣམས་མ་དཔ་ཏུ་འཛིན་པའི་ནམ་རྟོག་ལ་སྒྲིམ་
 སྤང་ཆེ་འཕྲིང་དགྲ་དང་བྱས་ནས། ཆོས་ལམ་དགྲ་དང་སྤང་གཉིས་ཏུ་ཕྱོད་པར་བཤད་
 པ་བཞིན་དུ། རེ་ཞིག་ལ་ཆོས་ཀྱི་བདག་མེད་ཕྱོད་རགས་གཉིས་ཀྱི་ཆོག་པ་བར་རྟོགས་
 མི་རྣམས་པའི་གདུལ་བྱ་འགའ་ཞིག་གི་ངོར་གསུངས་པའི་དྲང་པའི་རྟོན་ཏུ་གཤམ་བར་……
 བཅའ་། །གཉིས་པ་ནི། དངས་པོ་འདི་དག་ཀྱང་བྱིས་པ་རྣམས་ལ་ནི་དང་བཞིན་
 མེད་བཞིན་ཏུ་དེར་སྤང་བས་སྤྱུ་བར་བྱེད་ལ། དེ་དག་ལས་གཞན་སྤང་བཤད་པའི་
 གང་ཟག་གསུམ་ལ་ནི། བཅོས་མར་གྱུར་པའི་དངོས་པོའི་རྟོན་མིང་འབྲེལ་བར་
 འབྲུང་བ་ཉིད་ཀྱིས་ནི་ཀུན་རྫོབ་ཙམ་ཏུ་འགྱུར་བྱི་བའི་ན་པར་མི་འགྱུར་རོ། །དེ་ཡང་
 གཤམ་སྒྲིབ་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ཅན་གྱི་ཉན་མོངས་ཅན་མ་ཡིན་པའི་མ་རིག་པ་ཙམ་ཀུན་ཏུ་ཕྱོད་
 པའི་ཕྱིར། མ་རིག་པ་དང་དེའི་བག་ཆགས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པའི་སྤང་བ་དང་བཅས་པའི་
 ཕྱོད་ལུལ་ཅན་གྱི་རྣམས་ཐོབ་ལ་གནས་པའི་འཕགས་པ་རྣམས་ལ་སྤང་གི། འཕགས་
 པ་སྤང་བ་མེད་པའི་ཕྱོད་ལུལ་མངའ་བ་མཉམ་གཞིག་ལ་གནས་པ་རྣམས་ལ་ནི་སྤང་བ་
 མིན་ནོ། །འོ་ན་ལུགས་འདིས་གཤམ་སྒྲིབ་གང་ལ་བྱེད་ཅེ་ན། འཆུག་འགྲེལ་ལས།
 དེ་ལ་མ་རིག་པའི་བག་ཆགས་ནི་གཤམ་བྱ་ཡོངས་སུ་གཅོད་པའི་གཤམ་སྤྱུ་གྱུར་པ་ཡིན་
 ལ། འདོད་ཆགས་ལ་སོགས་པའི་བག་ཆགས་ཡོད་པ་ནི་ལུས་དང་ངག་དག་གི་འཆུག་
 པ་དེ་ལྟ་བུའི་སྤྱུ་ཡང་ཡིན་དེ། མ་རིག་པ་དང་འདོད་ཆགས་ལ་སོགས་པའི་བག་ཆུ་
 དེ་ཡང་རྣམ་པ་ཐམས་ཅད་མཐུན་པ་དང་། སངས་རྒྱས་ཁོ་ན་ལ་ཐོག་པར་འགྱུར་བྱི།
 གཞན་དག་ལ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་དེ། ལུས་དང་ངག་གི་འཆུག་
 པ་ནི་དགྲ་བཅོས་པ་ལ་ཡོད་པ་སྤྱེལ་བྱུང་མཆོང་བ་དང་། གཞན་ལ་སངས་མོ་ཞེས་
 ཟེར་པའི་ལུས་ངག་གི་གནས་ངན་ཡོད་པས་བཀག་ཀྱང་ས་ཡོག་པ་ལྟ་བུ་ཡིན་ནོ། །

明貪等習氣亦障決了所知。故煩惱習氣是所知障，習氣所起一切錯亂二取，亦是彼攝。又煩惱種子名曰「習氣」，與非煩惱種子之習氣，此立後者爲所知障。雖斷盡一切煩惱種子，不復生實執；然由習氣所染，於所現境仍起錯誤之心。又未成佛之聖者，由未斷所知障無明故，後得有相分別與根本無相智各別而起。諸佛如來由於一切法勝義世俗相

現正等覺，故心心所行，一切分別皆畢竟滅，根本、後得、有相、無相不各別起。言畢竟者，顯餘聖者唯根本位乃滅，故後得、根本各別而起。言「所知障無明現行故」，非是成立有相之理，是成立根本、後得、有相、無相各別而起。心心所之行，謂諸分別。《顯句論》云：「分別謂心行，真實性義由離彼故，是無分別。」如經云：「云何勝義諦？謂尚無心行，況復文字。」

ཡང་ཞེས་པས་ཆགས་སེའི་ཀྱི་བག་ཆགས་ཤེས་པུ་གཅོད་པའི་གཏེ་སུ་ཡང་བཟུན་པས།
 ཉོན་མོངས་པའི་བག་ཆར་ནམས་ཤེས་སྐྱིབ་ཡིན་དེ། དེའི་འབྲས་པུ་གཉིས་སྒྲུང་འབྲུག་
 པའི་ཆ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་དེར་བཟུངོ། །ཉོན་མོངས་ཀྱི་ས་བོན་ལ་བག་ཆགས་སུ་བཞག་པ་
 གཅིག་དང་། ཉོན་མོངས་ཀྱི་ས་བོན་མིན་པའི་བག་ཆགས་གཉིས་ལས་ཤེས་སྐྱིབ་དུ་
 འཛོག་པ་ནི་སྤྱི་མ་ཟེ། ཉོན་མོངས་ཀྱི་ས་བོན་ཐམས་ཅད་ཟད་པས་བདེན་འཛོལ་མི་སྤྱེ་
 ཡང་། བག་ཆགས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པས་སྒྲུང་ཡུལ་ལ་འབྲུག་པའི་མཐོ་སྤྱོད་པའོ། །
 སངས་མ་རྒྱས་པའི་འཕགས་པ་ནམས་ཀྱིས་ནི་ཤེས་སྐྱིབ་ཀྱི་མ་རིག་པ་མ་སྒྲུངས་པས།
 རྗེས་ཐོབ་ཀྱི་སྒྲུང་བཅས་ཀྱི་དོག་པ་དང་། མཉམ་གཞིག་དུ་སྒྲུང་མེད་དུ་འགྱུར་པའི་
 རེས་འཛོག་ཡོད་ལ། སངས་རྒྱས་ནམས་ཀྱིས་ནི་ཆོས་ཐམས་ཅད་ཀྱི་དོན་དམ་པ་དང་
 ཀྱན་རྒྱུ་པའི་ནམ་པ་མངོན་པར་དེ་མངོན་དུ་གྱུར་པར་རྒྱགས་པར་དེ་མ་ལུས་པར།
 བྱང་ཆུབ་པ་མེ་རྟོགས་པའི་ཕྱིར་སེམས་དང་སེམས་བྱུང་གི་ནམ་རྟོག་གི་སྐྱུ་བ་ཐམས་ཅད་
 ཅད་གཏན་ལོག་པས། མཉམ་གཞིག་དང་རྗེས་ཐོབ་ཀྱི་སྒྲུང་པའི་དོག་པ་ཡོད་མེད་
 རེས་འཛོག་པ་མེད་དོ། །གཏན་ཞེས་པའི་ཆོག་གིས་འཕགས་པ་གཞན་ལ་མཉམ་
 གཞིག་དུ་ཡོག་པ་ནི་རེས་འགའ་པར་སྟོན་ལ། དེའི་ཕྱིར་མཉམ་རྗེས་རེས་འཛོག་པ་
 ཡོད་དོ། །དེས་ན་ཤེས་སྐྱིབ་ཀྱི་མ་རིག་པ་སྤྱོད་པའི་ཕྱིར། ཞེས་པ་ནི་སྒྲུང་པ་
 ཡོད་པའི་སྐྱུ་མཚན་མིན་གྱི། མཉམ་རྗེས་སུ་སྒྲུང་པ་ཡོད་མེད་རེས་འཛོག་དུ་འབྱུང་
 པའི་སྐྱུ་བ་བྱེད་དོ། །སེམས་དང་སེམས་བྱུང་གི་སྐྱུ་བ་ནི་ནམ་རྟོག་ལ་བཞེད་པ་ཡིན་དེ།
 ཆོག་གཞུང་ལས། ནམ་པར་རྟོག་པ་ནི་སེམས་ཀྱི་སྐྱུ་བ་ཡིན་ན་དེ་དང་བལ་པའི་ཕྱིར།
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་དེ་ནི་ནམ་པར་རྟོག་པ་མེད་པ་ཡིན་ནོ། །རྗེ་སྤྱོད་དུ་མཛོད་ལས། དོན་
 དམ་པའི་བདེན་པ་གང་ཞེ་ན། གང་ལ་སེམས་ཀྱི་སྐྱུ་བ་ཡང་མེད་ན། ཡི་གེ་ནམས་

戊三、觀待異生聖者成爲勝義世俗之理

釋論曰：「諸異生類所見勝義，即諸有相行聖者所見唯世俗。彼之性空，即彼等之勝義。」前句義，謂異生執爲勝義有之瓶等，即前所說三類聖者從根本定起，後得有相智所見之唯世俗。此僅遮彼前爲諦實，非遮世俗諦；亦非說異生執瓶等勝義有，即爲聖者所見之世俗，以彼非有故。後句義，謂緣起世俗之法性，即聖者所見之勝義。故有倒解論義說：瓶等一事，觀待異生爲世俗，觀待聖者爲勝義。是由未知「於何心前爲世俗諦，即於彼心破除爲諦」也。

釋論曰：「諸佛勝義是自性性，此復無欺誑故是勝義諦。此是彼等各別內證。」言「是自性性」之性字，是決定詞。此簡別餘諸聖者所見之勝義諦，謂非如根本智位無相自性，後得智位有相自性，各別決定。是恆時安住自性之法性也。「此復」等義，謂勝

ལྷ་མོས་ཀྱང་ཅི་དགོས་ཞེས་གསུངས་སོ། །ཞེས་བཤད་ནི། །གསུམ་པ་ནི། དེ་
 ལ་སོ་སོ་འི་སྤྱོད་བོ་རྣམས་ཀྱི་དོན་དམ་པ་གང་ཡིན་པ་དེ་ཉིད། །འཕགས་པ་སྤང་བ་
 དང་བཅས་པའི་སྤྱོད་ལྷུང་ཅན་རྣམས་ཀྱི་ཀྱན་རྫོབ་ཅན་ཡིན་ལ། དེའི་རང་བཞིན་སྤྱང་
 བ་ཉིད་གང་ཡིན་པ་དེ་ནི་དེ་རྣམས་ཀྱི་དོན་དམ་པའོ། །ཞེས་གསུངས་པའི་སྤྱི་མཐུན་
 དོན་ནི། སོ་སྤྱོད་དོན་དམ་པར་གྱུ་བར་བརྒྱང་བའི་བྱམ་སོགས་དེ་ཉིད། སྤང་
 བཤད་པའི་འཕགས་པ་གསུམ་མཉམ་གཞིག་ལས་ལངས་པའི་རྗེས་ཐོབ་སྤང་བ་ཅན་.....
 རྣམས་ཀྱི་ཀྱན་རྫོབ་ཅན་ཡིན་པར་བརྟན་པས། དེ་རྣམས་ཀྱི་ངོར་བཤེན་བ་ཅན་གཙོན་
 ཀྱི་ཀྱན་རྫོབ་རེན་བ་ཡིན་པ་མི་གཙོན་ཅིང་། སོ་སྤྱོད་བྱམ་སོགས་ལ་དོན་དམ་ཀྱང་
 གྱུ་བར་འཛོན་པའི་ཞེན་ལྷུང་འཕགས་པ་ལ་ཀྱན་རྫོབ་ཀྱི་འགྱུར་པར་སྤོན་པ་མིན་དེ་...
 དེ་མི་སྤྱིད་པའི་སྤྱིར་སོ། །གཞུང་ཕྱི་མའི་དོན་ནི་དེན་འབྲེལ་ཀྱན་རྫོབ་པའི་རང་བཞིན་
 ཅོས་ཉིད་འཕགས་པ་རྣམས་ཀྱི་དོན་དམ་པར་སྤོན་པས་བྱམ་པ་ལ་སོགས་པའི་གཞི་...
 གཙོག་ཉིད། སོ་སྤྱོད་ལ་ལྷོས་ནས་ཀྱན་རྫོབ་དང་། །འཕགས་པ་ལ་ལྷོས་ནས་དོན་
 དམ་སོ། །ཞེས་གཞུང་ལས་ཕྱིན་ཅི་འོག་ཏུ་བརྒྱུག་སྤེ་སྤྱོད་པ་ནི། །རྫོ་གང་གི་ངོར་
 ཀྱན་རྫོབ་བཤེན་པར་སོང་བ་དེའི་ངོར་བཤེན་པ་ཁོགས་དགོས་པ་མ་གཤམ་པའི་གདམ་...
 མོ། །སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱི་དོན་དམ་པ་ནི་རང་བཞིན་ཉིད་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡང་སྤྱོད་
 བ་མེད་པ་ཉིད་ཀྱིས་དོན་དམ་པའི་བཤེན་པ་ཡིན་ལ། དེ་ནི་དེ་རྣམས་ཀྱིས་སོ་སོ་
 རང་གོས་དེ་ག་པར་བྱ་བ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །རང་བཞིན་ཉིད་ཡིན་ཞིང་
 ཞེས་པའི་ཉིད་ཀྱི་སྤྱོད་ནི་ངེས་གཞུང་ཡིན་ལ། དེས་གང་གཙོན་པ་ནི་འཕགས་པ་གཞན་
 རྣམས་ཀྱི་དོན་དམ་པཤེན་པ་ནི་མཉམ་གཞིག་ཏུ་སྤང་མེད་ཀྱི་རང་བཞིན་དང་། རྗེས་
 ཐོབ་ཏུ་སྤང་བཅས་ཀྱི་རང་བཞིན་ཏུ་འཛོག་པ་ལྷ་བུའི་ངེས་འཛོག་མིན་པར། དུས་

義諦之諦字，非諦實義。是於見真實義之智前，無欺誑義。

酉二、釋勝義諦分二。

戌一、解釋頌義 戌二、釋彼妨難 今初

今欲宣說真勝義諦，然勝義諦非言說境故，非隨言識所緣境故，不能直接顯示。當爲樂聞者，以異生自能領悟之譬喻，明彼體性。

此云非言識境，義爲不能直接顯示。拏錯譯爲「不能現前顯示」。又真實義非從他能知，如《顯句論》云：「如眩翳人見毛髮等顛倒自性，無眩翳人雖爲宣說，然彼不能如無翳者了達毛等自性無可見，如實了達。」此說無翳人雖爲有翳者說無毛髮，然彼不能了達如無翳人所見無髮。聽者雖不能如是了達，然非不知無髮也。如此譬喻，爲彼宣說真實義，彼終不能如離無明翳者所見而了達，然非全不能了知真實義。故勝義諦，非

དག་ཏུ་རང་བཞིན་ལ་མཉམ་པར་བཞག་པའི་ཆོས་ཉིད་ཡིན་ཞེས་བཤོ། །དེ་ཡང་ཞེས་
 སོགས་ཀྱི་དོན་ནི་དོན་དམ་བདན་པའི་བདན་པ་དེ་བདན་གྲུབ་མ་ཡིན་པར་བཟུན་པར་...
 བཞེད་ནས། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་གཟིགས་པའི་ངོར་སྐྱུ་པ་མེད་པར་གནས་པ་བདན་པའི་
 དན་ཏུ་བཤད་ནོ། །གཉིས་པ་ལ་གཉིས། ཅ་པའི་ཆོག་དོན་བཤད་པ་དང་། དེ་
 ལ་ཅེད་པ་སྤང་བའོ། །དང་པོ་ནི། དེ་ནི་དོན་དམ་པའི་བདན་པ་བཟུན་པར་
 བདོད་པས། དོན་དམ་བདན་པ་དེ་ནི་སྐྱུ་པ་མེད་ཏུ་མེད་པའི་སྤྱིར་དང་། སྐྱུ་
 དེའི་ཆེས་སུ་འབྲང་བའི་ཤེས་པའི་ཡུལ་མ་ཡིན་པ་ཉིད་ཀྱི་སྤྱིར། དངོས་སུ་བཟུན་
 པར་མི་རྒྱས་པས་ཉན་འདོད་པ་རྣམས་ལ། དེའི་རང་བཞིན་གསལ་པར་བྱ་བའི་
 སྤྱིར་ཏུ་སོ་སྤེལ་རང་གིས་སྤྱོད་པའི་དཔེ་བཤད་པ། ཞེས་གསུངས་པའི་ཤེས་བཞེད་ཀྱི་
 ཡུལ་མིན་པའི་དོན་ནི་དངོས་སུ་བཟུན་པར་མི་རྒྱས་པས་ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་ཏེ།
 དེ་ཡང་ནག་ཆེ་འི་འགྲུར་ལས་མངོན་སུམ་ཏུ་བཟུན་པར་མི་རྒྱས་ཞེས་འབྲུང་བའོ། །
 དེའི་དོན་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་གཞན་ལས་ཤེས་པར་བྱ་བ་མིན་པར་གསུངས་པའི་...
 འགྲེལ་པ་ཆོག་གསལ་ལས། ཇི་ལྟར་རབ་རིམ་ཅན་དག་གིས་སྐྱུ་ཤར་ལ་སོགས་
 པའི་ངོ་བོ་སྤྱོད་ཅི་ལོག་པ་མཐོང་པ་ན། རབ་རིམ་མེད་པས་བཟུན་ཏུ་ཇི་ན་ཀྱང་།
 རབ་རིམ་མེད་པ་ལྟར་སྐྱུ་ཤར་ལ་སོགས་པ་རང་གི་ངོ་བོ་མ་མཐོང་པའི་ཆུལ་གྱིས།
 ཉོགས་པར་བྱ་བ་ཇི་ལྟར་གནས་པ་བཞིན་ཉོགས་པར་མི་རྒྱས་ཀྱི། ཞེས་རབ་རིམ་ཅན་
 ལ་རབ་རིམ་མེད་པས་སྐྱུ་ཤར་མེད་དེ་ཞེས་བཟུན་ཀྱང་། རབ་རིམ་མེད་པས་མཐོང་
 བ་འདྲེ་པའི་སྐྱུ་ཤར་མེད་པ་མི་ཉོགས་པར་གསུངས་པས། ཉན་པ་ཤོས་དེ་ལྟར་མ་
 ཉོགས་ཀྱང་སྐྱུ་ཤར་མེད་པ་མི་ཉོགས་པ་མིན་ནོ། །དེ་དཔེར་བྱས་ནས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་
 བཟུན་པ་ན་མ་རིག་པའི་རབ་རིམ་ཀྱི་བསྐྱེད་པ་དང་བྲལ་བས་མཐོང་བ་འདྲེ་བཞིག་མི་...

卒

「如眩翳力所偏計，見毛髮等顛倒性，淨眼所見彼體性，乃是實體此亦爾。」如有翳人由其眩翳損壞眼故，見自手持持食器等中，有毛髮蟲蟻等相，妄計實有毛髮蟲蟻等事。爲除彼故，遂將彼器數數傾覆。無翳淨眼人行至彼前，用目審視彼所見有

བདག་པུ་ལ། རེ་ཉིད་བདག་ཉིད་གང་དུ་མཐོག་དག་
པས། །མཐོང་དེ་དེ་ཉིད་དེ་བཞིན་འདིར་གྲེས་གྲིས།།

ཉོགས་ཀྱང་། སྤྱིར་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མི་ཉོགས་པ་མིན་པར་བཞེད་པས་ན། དེ་ནི་རྣམ་
 བདེན་པ་ནི་ཐབ་མེད་པོ་དོན་ཅན་གྱི་ངེས་དོན་གྱི་ཕྱང་དང་། དེ་ལྟར་ཕྱོད་པའི་ངག་
 གིས་བཟུང་མི་རྒྱས་པ་དང་། དེའི་ཆེས་སུ་འབྲང་བའི་སྒྲོས་ཀྱང་ཉོགས་མི་རྒྱས་པ་
 མིན་ཏེ། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་དོན་ཤེས་བཟུང་གྱི་ཡུལ་མིན་པར་གསུངས་པ་ཐམས་ཅད་
 ལ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །མིག་རབ་རིབ་ཀྱིས་བསྐྱར་པའི་མཐུ་ཡིས་
 རབ་རིབ་ཅན་གྱིས་རང་གི་ལག་གི་བསེ་བྱ་ལ་སོགས་པའི་བཟུང་བཟུང་གི་སྒྲོན་གྱི་……
 བྱང་དུ། སྐྱ་ཤད་དང་ལ་སོགས་པས་སྐྱར་མ་ལ་སོགས་པ་མཐོང་བ་ན། སྐྱ་
 ཤད་དང་སྐྱར་མ་སོགས་ཡིན་པར་ངོ་ཐོ་ལོག་པ་གང་ཞིག་རྣམ་པར་བརྟགས་པ་ན།
 དེ་བསལ་བར་འདོད་ནས་སྒྲོན་དེ་ལ་ཡང་དང་ཡང་དུ་བསྐྱེ་བསྐྱོག་བྱེད་པའི་ཆོགས་ཐོབ་
 པར་རིག་སྟེ། མིག་རག་པའི་རབ་རིབ་མེད་པས་དེའི་གན་དུ་ཕྱིན་ནས། སྐྱ་
 ཤད་སོགས་དེ་རྣམ་ཉིད་ཀྱི་བརྟག་ཉིད་གཞི་གང་དུ་མཐོང་བ་དེར་མིག་གཏད་ཀྱང་སྐྱ་……
 ཤད་ཀྱི་རྣམ་པ་དེ་རྣམ་མ་དམིགས་ཤིང་། སྐྱ་ཤད་དེའི་དོན་ཅན་དེ་ཁྱད་པར་གྱི་
 ཆོས་གང་ཡང་ཉོག་པར་མི་བྱེད་ན། །ཡང་གང་གི་ཆོ་རབ་རིབ་ཅན་གྱིས་རབ་རིབ་
 མེད་པ་ལ། སྐྱ་ཤད་མཐོང་ངོ་ཞེས་རང་གི་བསམ་པ་ཕྱོད་པར་བྱེད་པ་དེའི་ཆོ་རབ་
 རིབ་ཅན་གྱི་རྣམ་ཉིད་བསལ་བར་འདོད་པས་དེའི་ངོར་བྱས་ནས། འདིན་སྐྱ་ཤད་
 མེད་དེ་ཞེས་རྟག་པ་སྐྱར་བྱེད་པའི་ཆོག་སྐྱ་མེད་ཀྱང་། སྐྱ་པ་པོ་འདི་ལ་སྐྱ་ཤད་
 ལ་སྐྱར་པ་འདེབས་པ་མེད་དོ། །རབ་རིབ་ཅན་གྱིས་མཐོང་བའི་སྐྱ་ཤད་ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་
 ཉིད་ནི། རབ་རིབ་མེད་པས་མཐོང་བ་དེ་ཡིན་གྱི། རབ་རིབ་ཅན་གྱིས་མཐོང་བ་དེ་
 མིན་ནོ། །དཔེ་གཉིས་པོ་དེ་བཞིན་དུ་དོན་གྱི་སྐབས་འདིར་ཤེས་པར་གྱིས་ཤིག །
 ཤེས་པར་བྱེད་ཚུལ་ནི། མ་རིག་པའི་རབ་རིབ་ཀྱིས་གནོད་པ་བྱས་པ་ཕྱི་སྒྲོན་བསྐྱར་

處時，僅見蘊等世俗性，如有翳人所見毛髮；諸佛永離無明習氣之所知障，如無翳人不見毛髮，而見蘊等真實性境，此即諸佛之真勝義諦也。

戊二、釋彼妨難

設作是念：如無翳眼不見毛髮等相，諸佛亦應不見無明染心所見之蘊等世俗法，是則諸法皆應非有，以凡有者佛必見故。若無蘊等世俗法亦應無佛可成，以初發心之補特伽羅有無明染故。答曰無過。佛智了達所知略有二理：謂了達勝義諦所知及了達世俗諦所知。初謂以不見蘊等世俗相而了達彼等真實義。次謂諸佛不可有不見而知之疏知，必是見相而知。故盡所有智，是現見心境二相而知也。諸佛盡所有智，非由無明習氣所染

བས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མ་མཐོང་བ་རྣམས་ཀྱིས། ཟུང་བོ་དང་ཁམས་དང་སྤེམ་ཆེད་ལ་
 སོགས་པའི་རང་གི་ངོ་བོ་དཔྱིགས་པ་ནི། ཟུང་སོགས་དེ་དག་གི་ངོ་བོ་ཀྱན་
 རྩོམ་པ་མེད་པའི་ཅན་གྱིས་སྟེ། ཤུན་དཔྱིགས་པ་ལྟ་བུའོ། ཟུང་བོ་ལ་སོགས་པ་
 དེ་ཉིད་མ་མཐོང་བས་དཔྱིགས་པ་དེ་དག་ཉིད། མ་དེག་པའི་པག་ཆགས་ཤེས་སྟོན་
 དང་བུལ་བའི་སངས་རྒྱས་རྣམས་ཀྱིས། རབ་པའི་ཅན་མ་ཡིན་པའི་མིག་གིས་
 སྟེ། ཤུན་མ་མཐོང་བའི་ཚུལ་དུ། ཟུང་སོགས་ཀྱི་རང་བཞིན་གང་དུ་གཞིགས་པའི་ལུལ་
 དེ་ནི་སངས་རྒྱས་དེ་རྣམས་ཀྱི་རོན་དམ་པའི་བདེན་པའོ། །གཉིས་པ་ནི། གཤམ་
 ཏི་རབ་པའི་མེད་པའི་མིག་གིས་སྟེ། ཤུང་བ་ཅམ་ཡང་མ་མཐོང་བ་བཞིན་དུ།
 སངས་རྒྱས་ཀྱིས་མ་དག་པས་བསྟན་པའི་མེ་ལ་ཟུང་བའི་ཟུང་སོགས་ཀྱན་རྩོམ་པ་མ་
 གཞིགས་ན། དེ་རྣམས་མེད་པར་འགྱུར་དེ། ཡོད་ན་ནི་སངས་རྒྱས་ཀྱིས་གཞིར་
 དགོས་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཟུང་སོགས་ཀྱན་རྩོམ་པ་རྣམས་མེད་ན་ནི་སངས་རྒྱས་ཐོབ་པ་
 ཡང་མེད་པར་འགྱུར་དེ། དང་བོར་སོམས་བསྟེན་པའི་གང་ཟག་ནི་མ་དེག་པས་
 བསྟན་པ་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་རོ་ཞེ་ན། རྟོན་འདི་མེད་ཚུལ་བཤད་ན། སངས་རྒྱས་
 ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཤེས་བྱ་མཆོད་ཚུལ་ནི་གཉིས་དེ། རོན་དམ་པའི་བདེན་པའི་ཤེས་བྱ་
 ཐམས་ཅད་མཆོད་ཚུལ་དང་། ཀྱན་རྩོམ་པའི་བདེན་པའི་ཤེས་བྱ་ཐམས་ཅད་མཆོད་ཚུལ་
 ཡོད། །དེ་ལ་དང་བོ་ནི། ཟུང་བོ་ལ་སོགས་པ་ཀྱན་རྩོམ་པའི་ཟུང་བ་རྣམས་མ་
 གཞིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས། དེ་རྣམས་ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མཆོད་པའོ། །གཉིས་པ་ནི།
 མི་ཟུང་ཡང་རྟོགས་པའི་འགས་རྟོགས་སངས་རྒྱས་ལ་གཞིག་དུ་མི་ཟུང་བའི་ཕྱིར།
 ཟུང་ནས་མཆོད་དགོས་པས་མེ་སྟེན་པ་མཆོད་པའི་ཡེ་ཤེས་དེའི་ངོར། ལུལ་དང་
 ལུལ་ཅན་གཉིས་སྟེ་ཟུང་བའི་ཚུལ་གྱིས་མཆོད་པའོ། །སངས་རྒྱས་ཀྱི་རྟོན་པ་

而見蘊等，是由餘補特伽羅無明染識所現之相，佛亦應見。彼相既是世俗法，則盡所有智亦必見也。有翳人所見毛髮，眼無翳人雖不可見，然彼相不必非有，此與佛不同也。未斷盡二取迷亂習氣以來，緣如所有與盡所有之現量，不能同體，根本、後得各別緣慮

，故一剎那智不能變緣彼二所知。斷盡迷亂習氣之後，每剎那智，皆是二智同體相續不斷，故於一時緣二所知，不須各別有現不現也。故論云：「雖一剎那智，周遍所知輪。」又彼二智雖是一體，觀待二境有二能知之相，亦不相違。是為諸佛世尊所不共法。有說「佛智唯一真實義智，其盡所有智，是所化相續所攝，非佛心所有」，是謗諸佛盡所有智。有說如所有智亦非佛心所有，是俱謗二智也。更有餘義，果位當說。

མཆེན་པ་དེ་མ་རིག་བའི་བག་ཆགས་ཀྱིས་བསྐྱེད་ནས་ཕྱང་མོགས་ལྷང་པ་མེད་ཀྱང་།
 བང་ཟག་གཞན་གྱི་ཤེས་པ་མ་རིག་བས་བསྐྱེད་པ་ལ་ལྷང་པ་སངས་ཀྱིས་ལ་ལྷང་.....
 དགོས་དེ། ལྷང་པ་དེ་མེད་པར་མི་ཕྱང་ལ་ཀུན་རྫོབ་དེ་ཡོད་པ་རྒྱེད་པ་མཆེན་པས་
 དམིགས་དགོས་པའི་ཕྱིར་ལོ། །རབ་རིམ་དང་བྱལ་བའི་མིག་ཤེས་ལ། རབ་རིམ་
 ཅན་ལ་ལྷང་པའི་སྐྱབས་ཀྱི་ལྷང་པ་མེད་ཀྱང་། ལྷང་པ་དེ་མེད་མི་དགོས་པ་སངས་
 ཀྱིས་དང་མི་འདུའོ། །གཉིས་ལྷང་འབྱུང་པའི་བག་ཆགས་མ་ཟད་ཀྱི་བར་དུ་རྒྱེ་
 བ་དང་། རྒྱེད་པ་མངོན་སྲུང་དུ་འཇལ་བ་གཉིས་ངོ་བོ་གཅིག་དུ་སྒྲེ་མི་ཕྱིས་པས།
 མཉམ་རྒྱུ་རིམ་འཇོག་དུ་འཇལ་དགོས་པས་ཡོ་ཤེས་སྐྱད་ཅིག་མ་གཅིག་གི་ཕྱིར་ནས་
 དེ་གཉིས་འཇལ་བ་མི་འོང་ངོ་། །འབྱུང་པའི་བག་ཆགས་མ་ལུས་པར་ལྷང་ས་པ་ན།
 ཡོ་ཤེས་སྐྱད་ཅིག་མ་རེ་རའི་ཕྱིར་དུ་ཡང་ཡོ་ཤེས་གཉིས་ངོ་བོ་གཅིག་དུ་སྒྲེ་བ་སྐྱོན་
 མི་འཇུག་པས། དུས་གཅིག་དུ་ཤེས་བྱ་གཉིས་མངོན་སྲུང་དུ་འཇལ་མི་འཇལ་གྱི་
 རིམ་འཇོག་མི་དགོས་སོ། །དེས་ན། མཆེན་པའི་སྐྱད་ཅིག་གཅིག་གིས་ཀྱང་། །
 ཤེས་བྱའི་དཀྱིལ་འཁོར་ཀུན་ཁྱབ་ཅན། ཁྱིམ་གསུངས་པ་ཡང་མི་འགལ་ལོ། །
 ཡོ་ཤེས་གཉིས་ངོ་བོ་གཅིག་ཡིན་ཀྱང་ཡུལ་གཉིས་ལ་ལྷོས་བའི་མཆེན་ལྷུ་མི་འདྲ་
 བ་གཉིས་འོང་བ་ལ་འགལ་བ་ཅད་ཟད་ཀྱང་མེད་པ་ནི། སངས་ཀྱིས་པཅོམ་ལྷན་འདས་
 ཉམ་གཅིག་གི་ཁྱད་ཆོས་སུ་འདྲེག་པ་ལ། དེ་ཁོ་ན་ནི་དཀྱིལ་མཆེན་ལྷུ་མ་གཅིག་གི་
 སངས་ཀྱིས་ཀྱི་མཆེན་ཆུལ་དུ་བྱས་ནས། རྒྱེད་པ་མཆེན་པ་སངས་ཀྱིས་ཀྱི་བྱགས་
 ཀྱྱང་ལ་མེད་པར་གདུལ་བའི་ཀྱྱང་གིས་བསྐྱེས་ཞེས་སངས་ཀྱིས་རྒྱེད་པ་མཆེན་པ་
 ལ་སྐྱར་བ་འདེབས་པ་དང་། ཁ་ཅིག་རྒྱེད་པ་མཆེན་པ་ཡང་སངས་ཀྱིས་བྱགས་
 ཀྱྱང་ལ་མེད་ཅེས་ཡོ་ཤེས་གཉིས་ཀྱི་ལ་སྐྱར་བ་འདེབས་པར་ལྷང་ངོ་། །འདི་དེ་ལྷག་

若作是念：滅盡一切二取相之體性，豈非無可見，諸佛云何見勝義諦耶？答：真實見前二取皆滅，實不以二取相見。然無可見即名曰見。此謂如所有智現見蘊等之真義，蘊等於彼見前不成實義，即是蘊等真義，故不見蘊等，乃是蘊等之真義也。釋論云：「不觸所作性法，唯現證自性，由覺真實故曰佛陀。」此說：諸佛見勝義智不觸有法，唯覺法性，與說：不見蘊等乃見蘊等之真義，同一道理。經說「無見是最勝見」，義亦非說全無所見名之爲見。是如上說：不見戲論立爲見離戲論。故見與無見非指一事。如《般若攝頌》云：「不見諸色不見受，想無可見不見思，若心意識都無見，如來說此已見

མ་འགའ་ཞིག་འབྲས་བུ་འཛིན་སྐབས་སུ་བཤད་པར་བྱའོ། །གལ་ནེ་གཉིས་ལྷན་ཐམས་ཅན་
 རྒྱལ་པ་ནས་པ་དེ་ལྟ་བུར་རང་བཞིན་ནི་མཐོང་བ་མེད་པ་མ་ཡིན་ནམ། དེས་ན་ཇི་
 ལྟར་སངས་རྒྱས་དེ་དག་གིས་དོན་དམ་བདེན་པ་གཟིགས་ཤེ་ན། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་
 གཟིགས་ངོར་གཉིས་ལྷན་རྒྱལ་པས་གཉིས་ཀྱི་ཚུལ་གྱིས་མི་གཟིགས་པ་ནི་བདེན་མོད་ཀྱི།
 འོན་ཀྱང་མ་གཟིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་དེ་དག་གིས་གཟིགས་སོ་ཞེས་བརྗོད་དོ། །
 འདི་ཙམ་པའི་ལན་དུ་འགྲོ་ཚུལ་ནི། ཇི་ལྟར་མ་མཆོད་པའི་ཡེ་ཤེས་དེས་ལྷན་སོགས་
 ཀྱི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མཐོང་སྐབས་དུ་གཟིགས་པའི་ཕྱིར་དང་། ལྷན་སོགས་ནམས་གཟིང་
 ངོ་དེར་མ་གྲུབ་པ་དེ་དག་གི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཡིན་པའི་ཕྱིར་དང་། ལྷན་སོགས་མ་གཟིང་
 པའི་ཚུལ་གྱིས་དེ་དག་གི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་གཟིགས་དགོས་པའི་ཕྱིར་དེ། རང་འབྲེལ་
 ལས། དངོས་པོ་བྱས་པ་ཅན་པ་སྐུ་དེག་པར་རང་བཞིན་འབྲེལ་ཞིག་མཐོན་སྐབས་དུ་
 མཆོད་པས། དེ་ཉིད་ཐུགས་སུ་ཚུད་པའི་ཕྱིར་སངས་རྒྱས་ཞེས་བརྗོད་དོ། ། ཞེས་
 སངས་རྒྱས་ཀྱི་དོན་དམ་མཆོད་པའི་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཆོས་ཅན་ལ་མ་དེག་པར་ཆོས་ཉིད་
 འབྲེལ་ཞིག་ཐུགས་སུ་ཚུད་པར་གསུངས་དེ་ལྷན་སོགས་མ་གཟིགས་པའི་ཚུལ་གྱིས་དེ་
 དག་གི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་གཟིགས་པར་གསུངས་པ་དང་དོན་གཅིག་གོ། །མཐོང་བ་མེད་
 པ་ནི་མཐོང་བ་དམ་པའི་ཞེས་གསུངས་པའི་དོན་ཡང་། ཅི་ཡང་མི་མཐོང་བ་མཐོང་
 པར་མི་བཞེད་ཀྱི། ལྷན་བཤད་པ་ལྷན་སྐྱོས་པ་མ་མཐོང་བ་ནི་སྐྱོས་བྲལ་མཐོང་
 པར་འཛོག་པས། མཐོང་མ་མཐོང་གཞི་གཅིག་ལ་བྱེད་པ་མིན་ནོ། །དེ་ལྟར་ཡང་
 རྒྱུད་པ་ལས། གཟིགས་ནམས་མི་མཐོང་ཚོར་བ་དག་ཀྱང་མི་མཐོང་ཞིང་། འདྲ་
 ཤེས་མཐོང་བ་མེད་པ་སེམས་པ་མི་མཐོང་ཞིང་། །གང་ལ་ནྟེ་བར་ཤེས་དང་སེམས་
 ཡིན་མཐོང་མེད་པ། །འདི་ནི་ཆོས་མཐོང་ཡིན་ཞེས་དེ་བཞིན་གསེགས་པས་བརྟན། །

法。有情自言見虛空，觀彼虛空如何見，佛說見法亦如是，非見餘喻所能說。」此說不見者爲五蘊，見者爲法。此法即真實義，如云：「誰見緣起，彼即見法也。」虛空喻者，謂唯遮質礙。見知彼者，謂若有所遮質礙，理應可見，然不可見。此所見即虛空，不

見即質礙。若謂非如是見，如見藍色乃見真實義者，是末句所破也。

爲證以不見爲見，引《入二諦經》云：「天子，若勝義中眞勝義諦是身語意所行境界者，則彼不入勝義諦數，成世俗諦性。天子，然勝義中眞勝義諦超出一切言說，無有差別；不生，不滅，離於所說能說、能知所知。」前段經義，謂勝義諦於見勝義智前，若非以不見蘊等世俗相而見，如蘊等是身語意所行境界者，則現見真實義智，未離戲論，

ནམ་མཁའ་མཐོང་ཞེས་སེམས་ཅན་ཚིག་ཏུ་རབ་བཞེད་པ། །ནམ་མཁའ་ཐོ་ལྟར་
 མཐོང་ལྟ་རེས་འདི་བརྟག་པར་གྱིས། །དེ་ལྟར་ཚོས་མཐོང་བ་ཡང་དེ་བཞིན་གཤེགས་
 པས་བསྟན། །མཐོང་བ་དཔེ་གཞན་གྱིས་ནི་བསྟན་པར་ནུས་མ་ཡིན། །ཞེས་
 མི་མཐོང་བ་ལྟར་བོ་ལྟ་དང་། མཐོང་བ་ནི་ཚོས་ཞེས་གསུངས་པ། དེ་ནི་དེ་ཁོ་ན་
 ཉིད་ཀྱི་རོན་དེ། སུས་རྟེན་འབྲེལ་མཐོང་བ་དེས་ཚོས་མཐོང་ངོ་ཞེས་གསུངས་པ་
 བཞིན་ནོ། །དེ་ཡང་དཔེར་ན་ནམ་མཁའ་ནི་ཐོགས་པའི་རིག་བྱ་བཅད་ཅམ་ཡིན་པ།
 དེ་མཐོང་ངམ་རྟོགས་པ་ནི་དགག་བྱ་སྒྲིབ་ཐོགས་ཡོད་ན་དམིགས་སུ་རྒྱུ་བ་ལས་མ་.....
 མཐོང་བ་ལ་བྱེད་པ་དང་འདྲ་ལྟ། དེར་ཡང་མཐོང་བ་ནི་ནམ་མཁའ་དང་མ་མཐོང་བ་
 ནི་སྒྲིབ་ཐོགས་སོ། །དཔེ་དེ་བཞིན་ཏུ་མཐོང་བ་མིན་པར་སྟོན་པོ་མཐོང་བ་བཞིན་ཏུ་དེ་
 ཁོ་ན་ཉིད་མཐོང་བ་ནི་གང་པ་ཐ་མས་བཀག་གོ། །མ་གཟིགས་པའི་རྒྱལ་གྱིས་གཟིང་
 པའི་ཤེས་བྱེད་ཏུ་བརྟན་པ་གཉིས་ལ་འཁྲུག་པ་ལས། ལྷན་བྱ་གཤམ་ཏེ་རོན་དམ་པར་
 ན་རོན་དམ་པའི་བརྟན་པ་ལུས་དང་ངག་དང་། ཡིད་ཀྱི་ཡུལ་གྱི་རབ་བཞིན་ཏུ་
 འགྲུར་ན་ནི་དེ་རོན་དམ་པའི་བརྟན་པ་ཞེས་བྱ་བའི་གྲངས་སུ་མི་འགོ་ལྟེ། ཀུན་རྒྱུ་བ་
 ཀྱི་བརྟན་པ་ཉིད་ཏུ་འགྲུར་ངོ། །འོན་ཀྱང་ལྷན་བྱ་རོན་དམ་པར་ན་རོན་དམ་པའི་
 བརྟན་པ་ནི་ཐ་སྟོན་ཐམས་ཅད་ལས་འདས་པ། བྱེད་གཟིང་པ་མ་སྒྲེས་པ་མ་འགྲུ་
 པ། ལྷ་བར་བྱ་བ་དང་སྒྲིབ་དང་། ཤེས་བར་བྱ་བ་དང་། ཤེས་བ་དང་ལུས་
 བའོ། །ཞེས་གསུངས་པ་དྲངས་པའི་མདོ་སྡུ་མའི་རོན་ནི། རྟོན་དམ་པ་གཟིགས་
 པའི་ངོར་རོན་དམ་པ་བརྟན་པ་དེ། ལྷ་སོགས་ཀུན་རྒྱུ་བ་མ་མཐོང་པའི་རྒྱལ་གྱིས་
 གཟིགས་པ་མིན་པར། ལྷ་སོགས་ལུས་ཀྱི་དང་ངག་གི་སྟོན་ཡུལ་དང་། ཡིད་ཀྱི་
 ཡུལ་ཏུ་འགྲུར་བ་ལྟར་ཡུལ་ཏུ་འགྲུར་ན་ནི། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་ཏུ་གཟིགས་

故非勝義諦，反成世俗戲論。是證「以不見之理而見」。第二段經義，言現見勝義智前，真勝義諦無差別者，謂無衆多不同之差別。「超出言說，不生，不滅」易知。

於彼見前，「離能所說」亦易解。現見真實義智，雖可立爲勝義智，真勝義諦是彼所知，然於彼智前離能所知，亦不相違。以能所二相，唯於名言識前乃安立故。如比量理智雖可立爲能知心，真勝義諦亦可立爲所知境，然心境、能所，非就彼智而立也。

經又云：「天子，真勝義諦，乃至超過具一切勝相一切智境，非如所言真勝義諦。一切諸法皆是虛妄欺誑之法。」「境」字以上，明勝義諦超過一切智境。「非如所言真勝義諦」，即明超過彼境之理。如云：「此是勝義諦」，隨逐此言之分別，便各別現起心境二相。若一切智中如所有智有如是相，彼必超過此境。以一切二取相法，皆是虛妄欺誑之法，故唯見真實義之不欺誑智，全無彼法也。此等一切，皆是現見真實義之智不

བའི་ངོར་སྒྲུབ་པ་དང་མ་ཐུང་བས། རོན་དམ་པ་དེན་པར་མི་འགྱུར་གྱི་ཀྱན་རྫོང་གྱི་
 སྒྲུབ་པར་འགྱུར་རེ་ཞེས་པ་ཤེ། དེ་རྩེར་ཕུས་ན་མ་གཟིགས་པའི་ཅུལ་གྱིས་གཟིང་
 བའི་ཤེས་བྱེད་ཀྱི་འགྲོ་ལོ། །མ་རྟོག་གཉིས་པའི་རོལ་ཞི་རོན་དམ་པ་ངོར་སྒྲུབ་ཀྱི་གཟིང་
 བའི་ངོར་ནི། རོན་དམ་པ་དེན་པ་བྱེད་ཐུག་མེད་པ་ནི་ཁྱད་པར་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་མེད་
 བའོ། །ཀྱུ་ཞེས་གསུམ་ནི་གོ་སྒྲུབ། །གཟིང་ངོ་རྟོག་སྒྲུབ་པའི་བྱ་བྱེད་དང་བྲལ་བ་ནི་སྒྲུབ།
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སྲུང་ཀྱི་གཟིགས་པའི་ཡོ་ཤེས་དེ་རོན་དམ་ཤེས་པ་དང་། རོན་དམ་
 བེན་པ་དེའི་ཤེས་བྱེད་འཛོལ་བྱུང་གྱུང་། ཡོ་ཤེས་དེའི་ངོར་བྱ་བྱེད་དེ་གཉིས་དང་
 ཐུལ་བ་མི་འགལ་བ་ནི། བྱ་བྱེད་གཉིས་ནི་ཐ་སྙད་པའི་ཐོ་ཁོ་ཁའི་ངོར་འཛོལ་པའི་
 ཕྱིར་རེ། དཔེར་ན་རིའི་ཤེས་རིམ་དཔག་ལྷུང་ཅན་དང་། རོན་དམ་པ་དེན་པ་ལྷུང་ཀྱི་
 འཛོལ་ལུས་གྱུང་། ལྷུང་དང་ལྷུང་ཅན་གྱི་བྱ་བྱེད་གཉིས་རིའི་ངོར་མི་འཛོལ་བ་པའི་ནི་
 ལོ། །དེ་ནས་རྩེ་བྱ་རོན་དམ་པའི་བེན་པ་ནི་ནས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མཆོག་དང་
 རྩན་པ་ཐམས་ཅད་མཆོན་པའི་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་ལྷུང་གྱི་བར་ལས་འདས་པ་ཡིན་རེ། རཱི་ར་
 རོན་དམ་པའི་བེན་པའོ་ཞེས་པ་རྫོང་པ་རྩེར་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །ཆོས་ཐམས་ཅད་ནི་བརྟུན་
 དེ་སྒྲུབ་པའི་ཆོས་སོ། ཞེས་དྲངས་པའི་རོན་ནི། ཡིན་ཏེའི་བར་གྱིས་རོན་དམ་པ་དེན་
 པ་ཐམས་ཅད་མཆོན་པའི་ཡོ་ཤེས་ཀྱི་ལྷུང་ལས་འདས་པར་བརྟུན་པ་དེའི་ལྷུང་ལས་
 འདས་ཅུལ། རཱི་ར་ནས་མ་ཡིན་ནོ་ནི་བར་གྱིས་རྩོམ་རེ། རཱི་ར་འདི་རོན་དམ་
 པའི་བེན་པའོ་ཞེས་པ་རྫོང་པ་ན་རྩེ་དེའི་ཆོས་འདྲའ་གི་རྟོག་པ་ལ། ལྷུང་ལྷུང་ཅན་
 སོ་སོ་བ་གཉིས་སྒྲུབ་ཅན་པར་རྩེར་པ་རྩེར་ཐམས་ཅད་མཆོན་པའི་རཱི་ར་པ་མཆོན་པ་དེ་
 ལ་དེ་རྩེར་རྩེར་པའི་རྩུལ་གྱིས་དེའི་ལྷུང་ལས་འདས་པ་ཤེ། གཉིས་རྩེར་གྱི་ཆོས་
 ཐམས་ཅད་ནི་བརྟུན་པ་སྒྲུབ་པའི་ཆོས་ཡིན་བས། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་མི་སྒྲུབ་པ་འདྲར་ཞིག་

見纏等世俗法之佐證也。

是故現見真實義之智前，有事無事等一切二取法之戲論，皆定非有。以彼諸戲論自性皆不可得故。

由是當知，說真實義時，唯諸聖者乃是親證之量，餘非聖者皆非親證之量，故約聖者見勝義智破他生時，全無世間妨難也。

申四、明破他生無世妨難

若於勝義破他生時，欲舉世間妨難者，則觀真實義時，許世間見於真實義亦是正量。頌曰：

「若許世間是正量，世見真實聖何為，所修聖道復何用，愚人為量亦非理。世間一切非正量，故真實時無世難。」

若果許世間見於真實義是正量者，世間常人皆已現見真實義故，復是無始生死以來即已見故，應許已斷無明。則為現證真實義，何用餘諸聖者，亦復何用勤求聖道也。然許世間通常愚夫，於真實義為正量，亦非道理。故觀真實義時，世間常見於真實義一切非量。故觀真實義時無世間妨難也。

有說：此宗既云：「世間一切非正量」，是全不許為量，故非善宗。有說：此宗極

ཨོཾ གཡ་དེ་འཇིག་རྟེན་ཚད་ས་ཡིན་ན་ནི། །འཇིག་
རྟེན་དེ་ཉིད་སེཐང་བས་འཕགས་གཞན་གྱིས། །ཅི་
དགོས་འཕགས་བདེ་ལས་གྱིས་ཅེ་ཞིག་གྱ། །ཁྱེད་
པོ་ཚད་སར་རིགས་བཤང་ས་ཡིན་ནི། །ནམ་ཀུན་

ཨོཾ གཡ་དེ་ཚད་སེན་དེ་ཡི་ཕྱིར། །དེ་ཉིད་སྐབས་སུ་
འཇིག་རྟེན་གཞན་བ་སེད།

གཞིགས་པའི་ངོར་དེ་མེད་ཅེས་པའོ། །དེ་ནས་ས་པམས་ཅན་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་
 ཏུ་གཞིགས་པའི་ངོར་ཕྱང་སོགས་ཀུན་རྫོབ་པ་མི་སྤང་བའི་ཁྱད་ས་སོ། །དེའི་ཕྱིར་
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་ཏུ་གཞིགས་པའི་ངོར། དངོས་པོ་དང་དངོས་པོ་མེད་པ་
 ལ་སོགས་པའི་གཉིས་ཆོས་ཀྱི་སྒྲིམ་པ་ཐམས་ཅད་སྟོན་པ་མ་ཡིན་དེ། སྒྲིམ་པ་དེ་
 དག་གི་རང་གི་ངོ་བོ་དེར་མ་དམིགས་པའི་ཕྱིར་སོ། །དེ་ལྟར་ན་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཐམས་
 བ་ལ་དངོས་སུ་ན་འཕགས་པ་ནམས་ཁོ་ན་ཆད་མ་ཡིན་གྱི། །འཕགས་པ་མ་ཡིན་པ་
 ཉི་དངོས་སུ་ཆད་མ་མ་ཡིན་པས། གཞན་སྤྱི་འཕགས་པའི་དོན་དམ་གྱི་གཞིགས་
 ངོར་ཕགས་པ་ལ་འཛིག་དེན་གྱིས་གཞོད་པ་མ་ཡིན་ནོ། །འཁྲི་པ་ནི། ཅི་ལྟེ་གཞན་
 སྤྱི་དོན་དམ་པར་ཕགས་པ་ལ་འཛིག་དེན་གྱི་གཞོད་པ་བཟོད་པར་འདོད་པས། དེ་ཁོ་
 ན་ཉིད་ནས་པར་དཔྱོད་པའི་སྐབས་སུ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་འཛིག་དེན་གྱི་མཐོང་པ་ཡང་ཆད་
 མར་ཁས་ལེན་ན་དེ་ལྟ་ཡིན་དང་གལ་དེ་འཛིག་དེན་གྱི་མཐོང་པ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་ཆད་མ་
 ཡིན་ན་ནི། འཛིག་དེན་རང་དགའ་བས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་ཏུ་མཐོང་པ་ལྟེ་རྟོ་
 པའི་ཕྱིར་དང་། དེ་ཡང་འཁོར་བ་ཐོག་མ་མེད་པ་ནས་ཡིན་པས། མ་རིག་པ་
 སྤངས་པར་ཁས་སྤང་དགོས་པས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་ཏུ་རྟོགས་པ་ལ་འཕགས་པ་
 གཞན་གྱིས་ཅི་ཞིག་དགོས་དེ་མི་དགོས་ལ། འཕགས་པའི་ལམ་ཆོལ་བ་ཡིས་ཀྱང་
 ཅི་ཞིག་བྱ་ལྟེ་དགོས་པ་མེད་ནོ། །འཛིག་དེན་རང་དགའ་བའི་སྒྲན་པོ་ནི། དེ་ཁོ་
 ན་ཉིད་ལ་ཆད་མར་རིགས་པའང་མ་ཡིན་ནོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དཔྱད་པའི་
 སྐབས་སུ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་ནམ་པ་ཀུན་དེ་ཐམས་ཅད་ཏུ་འཛིག་དེན་གྱི་མཐོང་པ་ཆད་མ་
 མིན་པ་དེ་ཡི་ཕྱིར། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་སྐབས་སུ་འཛིག་དེན་གྱི་གཞོད་པ་མེད་ནོ། །
 ནམ་ཀུན་འཛིག་དེན་ཆད་མིན་ཞེས་པས་ཕྱགས་འདིས་ཆད་མ་གཏན་མི་འདོད་པར་ལྟོན་

ལྷོ འཇིག་རྟེན་རྟོན་
 རི་འཇིག་རྟེན་གྲགས་ཉིད་ཀྱིས། འགལ་དེ་སེལ་ན་
 འཇིག་རྟེན་གྱིས་གནད་འགྲུལ།

爲善哉。二俱未解論師所許，妄爲解說徒自現醜。論說「世間常見於真實義一切非量」，誤爲總說不許爲量故。

又能量所量，如《顯句論》云：「破有自性，安立觀待之能量所量。」下當廣說。

申五、明世間妨難之理

若爾何者有世間妨難？頌曰：

「若以世許除世義，即說彼爲世妨難。」

若世間共許之義，以世間共許破除，即說彼有世間妨難。譬如有云：我物被劫。餘人問曰：爲是何物？告曰：是瓶。他若難曰：瓶非是物，是所量故，如夢中瓶。此等能破境，乃有世間妨難。若時依聖人勝義見，以善巧勝義之丈夫爲定量抉擇真實義，爾時全無世間妨難。

論曰：「智者當以此理，觀諸餘事。」現在許爲中觀之正理者，如云：「我非瓶主，天授非奪者。」又云：「若云我田上已生。問曰：何生？若謂芽生，當難云：芽無有生，是所知故。」又云：「如夢中人及芽」。此即顯彼皆有世間妨難也。

བས། ལུགས་དེ་ཡང་དག་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་སྒྲུབ་དང་། ཁ་ཅིག་ལུགས་དེ་
 ལེགས་སོ་ཞེས་སྒྲུབ་གཉིས་ཀྱིས་ཀྱང་སྒྲོབ་དཔེ་འདྲིའི་པ་མ་རྟོགས་པ་ཞེས་དུ་
 སྒྲུབ་པས། བད་གི་དེ་ཉིད་ལྟོན་པ་ཅས་དུ་ཟད་དེ། འཛིག་རྟོན་གྱི་མཐོང་པ་དེ་
 ཁོ་ན་ཉིད་ལ་ནས་པ་ཀུན་དུ་ཚད་མ་ཡིན་པར་བརྟན་པ་ལ། སྤྱིར་ཚད་མ་མི་བཞེད་
 བར་གོ་འདུག་པའི་ཕྱིར་རོ། ཚད་མ་དང་གཞལ་བུ་ཡང་ཚོག་གསལ་ལས་གསུངས་
 པ་ལྟར་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་བྱུང་པ་བཀག་ནས། ལྟོས་འཛིག་གི་ཚད་མ་དང་གཞལ་བུ་
 འཛིག་པར་བཤད་པ་ལྟ་བུར་བྱེད་དགོས་དེ་འོག་དུ་འཆད་པར་འགྱུར་རོ། །ཐུ་བ་ནི།
 འོ་ན་ཐུ་བ་འཛིག་རྟོན་གྱིས་གཞོད་པར་འགྱུར་ཞེས། འཛིག་རྟོན་ཉིད་ལས་བྱུགས་
 གིང་བྱུང་པའི་དོན་ནི། འཛིག་རྟོན་གྱི་བྱུགས་པ་ཉིད་ཀྱིས་གལ་དེ་སེམ་ན། གང་
 ཟག་དེ་ལ་འཛིག་རྟོན་གྱིས་གཞོད་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་ནི་དཔེར་ན་ཁ་ཅིག་གིས་ངོ་
 ཐུ་བ་སྟོགས་སོ་ཞེས་སྒྲུབ་པ་དང་། གང་ཟག་གཞན་ཞིག་གིས་དེ་ལ་དྲིས་པ་ཐུ་བ་དེ་
 ཅི་ཞིག་ཡིན། དེས་བྱས་པའོ་ཞེས་སྒྲུབ་པ་ལ། གཞན་དེས་བྱས་པ་ནི་ཐུ་བ་ས་
 ཡིན་དེ། གཞལ་བུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་མི་ལམ་གྱི་བྱས་པ་བཞེད་ནོ། །ཞེས་སྟན་འདུན་
 པ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོགས་པའི་ཡུལ་ལ་འཛིག་རྟོན་གྱིས་གཞོད་ཀྱི། གང་གི་ཚེ་འཕགས་
 པའི་དོན་དུས་གྱི་གཟིགས་པ་ལ་བརྟན་དེ། སྤྱི་བོ་དོན་དུས་ལ་མཁས་པ་ཚད་མར་
 བྱས་ནས་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་གཏན་ལ་འབབས་པ་དེའི་ཚོ། འཛིག་རྟོན་གྱི་གཞོད་པ་ཡོད་
 པ་མ་ཡིན་ནོ། །མཁས་པས་སྟོགས་འདིས་གཞན་ཡང་དབྱེད་པར་བྱའོ་ཞེས་གསུངས་
 པ་ནི། ང་ནི་བྱས་པའི་བདག་བོ་དང་ལྟོས་བྱིན་ནི་འཕྲོག་མཁན་མ་ཡིན་དེ། ཞེས་
 པ་དང་། ངའི་ཞིང་སྤང་དུ་སྤྱོད་སོ་བྱས་པ་ན་ཅི་ཞིག་སྤྱོད་ཞེས་འདྲི་བར་སྤྱ་བུའོ་
 ཞེས་བྱས་པ་ན། སྤྱ་བུ་ནི་སྤྱི་པ་མེད་དེ་གཞལ་བུ་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཞེས་པ་དང་། མི་

午二、明世名言亦無他生釋世妨難

如是已依世間許有他生，釋世間妨難。今當更說世間常見亦無他生。故住世間見破

入中論善顯密意疏

卷六 釋第六勝義菩提心之三

除他生亦無世間妨難。頌曰：

「世間僅殖少種子，便謂此兒是我生，亦覺此樹是我栽，故世亦無從他生。」

如世間人指一男云：此兒是我生。然此男人，非將彼男從自身出納入母腹。是將此兒身之不淨種子注入母胎也。由父僅注兒身之因，便云生兒。故世人不執種子與兒爲自相之他。此是世間共知之事。故執種子與兒、麥種與芽等爲從他生，世間亦無也。若執爲自性之他者，應如他補特伽羅，不可說此兒是我所生。如是僅殖樹種，種生樹後，便覺此樹是我所栽。是故世間亦無他生，如上廣說。所殖二種雖非彼樹彼兒，然由殖彼二

འཇག་ཏུ་མ་བཞུགས་པ་དཔལ་མཁུ། །འདག་གི་མ་
བཞུགས་ཏེ་མཁུ་བྱུང་བོང་། །ཤེས་པར་བཞུགས་
པ་མཁུ་བྱུང་བོང་། །གཞན་པ་མཁུ་བཞུགས་
པ་མཁུ་བྱུང་བོང་།

ལས་ཀྱི་གང་ཟག་དང་ཕྱུ་ལྷ་བཞིན་ཞེས་སྒྲུབ་དེ་ལྟ་རྒྱུ་མའི་རིགས་པ་ཆེན་པོར་འདོད་
 པ་ནམས་ལ་འཛིག་རྟེན་གྱིས་གཞོན་པར་བཅུན་ནོ། །གཉིས་པ་ནི། དེ་ལྟར་འཛིག་
 རྟེན་གྱི་གྲགས་པའི་ངོར་གཞན་སྤྱེ་ཁས་སྒྲུབ་ནས་ཀྱང་འཛིག་རྟེན་གྱི་གཞོན་པ་སྒྲུབ་ས་
 དོ། །དེ་ནི་འཛིག་རྟེན་གྱི་མཐོང་བ་ལ་ཡང་གཞན་སྤྱེ་མེད་པས་འཛིག་རྟེན་གྱི་ལྟ་བུ་ལ་
 གནས་ནས་ཀྱང་གཞན་སྤྱེ་དགག་པར་འདོད་པ་ལ་འཛིག་རྟེན་གྱི་གཞོན་པ་མེད་དོ། །
 ཞེས་བཅུན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ། རྒྱ་མཚན་གང་གི་ཕྱིར་འཛིག་རྟེན་པ་ནམས་པོ་འི་
 དབང་པོ་ཅན་འགའ་ཞིག་ལྟོན་པ་ན། རྒྱ་འདི་བདག་གིས་བསྐྱེད་ཅེས་སྒྲུབ་པར་བྱེད་
 ལ། དེ་ལྟར་བྱེད་ཀྱང་པ་འདིས་པོ་འི་དབང་པོ་ཅན་ཞིག་རང་གི་ལུས་ལས་བཏོན་
 བས། རྒྱ་དེའི་མའི་ཁོང་དུ་འཇུག་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །འདྲ་ཅི་ཞེ་ན། རྒྱ་དེའི་
 ལུས་ཀྱི་ས་བོན་དུ་གྱུར་པའི་མི་གཙང་བ་ཙམ་ཞིག་མ་དེའི་མངལ་དུ་བཏབ་པ་ལྟེ་ལྷགས་
 པའོ། །གང་གི་ཕྱིར་པ་འདི་ལྟ་དེའི་ལུས་ཀྱི་སྒྲུབ་པས་ནས་རང་གི་ལྟ་ལྟོན་པར་
 བྱེད་པ་དེའི་ཕྱིར། ས་བོན་དང་ལྷ་གཉིས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་
 ཏུ་འཛིན་པ་མ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་བྱ་བར་འཛིག་རྟེན་དུ་གསལ་བར་ངེས་སོ། །
 དེའི་ཕྱིར་ས་བོན་གྱི་མི་གཙང་བ་དང་ལྷ་གཉིས་དང་། བས་ཀྱི་ས་བོན་དང་ཕྱུ་ལྷ་
 གཉིས་ལ་སོགས་པ་ལ་གཞན་ལས་སྤྱེ་བར་འཛིན་པ་འཛིག་རྟེན་ལས་ཀྱང་མེད་དོ། །
 གལ་ཏེ་རང་གི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་དུ་འཛིན་ན་ནི། གང་ཟག་གཞན་ལྟར་
 རྒྱ་དེ་བཅུན་ནས་འདིངས་བསྐྱེད་དོ་ཞེས་ལྟོན་པར་མི་འགྱུར་ལོ། །དེ་བཞིན་དུ་གིང་
 རྫོང་པོ་འི་ས་བོན་ཙམ་བཏབ་ནས་དེ་ལས་གིང་རྫོང་སྤྱིས་པ་ན། གིང་རྫོང་འདིངས་
 བཅུགས་སོ་སྤྱད་དུ་རྟོག་པ་དེས་ན། འཛིག་རྟེན་གྱི་ངོར་གཞན་སྤྱེ་མེད་པ་སོགས་
 རྒྱ་མ་བཞིན་དུ་སྒྱུར་ལོ། །བཏབ་པའི་ས་བོན་གཉིས་གིང་རྫོང་དང་ལྷ་མ་ཡིན་ཀྱང་།

種乃生兒樹。故指彼二，可云是我所生。如痛愈之手，雖非補特伽羅，然手痛愈，可說彼補特伽羅痛愈也。

如是世間名言中雖無他生，然世間常見不能破除他生，以破因果有自性異體，必待觀真實義之正理故。他宗所計他生，是有自性之他生，非但有體之他，以唯有此非是世間所不成故。言「故世亦無從他生」者，非謂：世間常人於種芽等親因果法，不執爲有自性之他。當知是說於名言中亦無他生。如釋論破共生時云：「如上已說自生他生於世間世俗及勝義中皆不應理。如是說是共生，即以前理亦定非有。」此說名言中亦無他生。《顯句論》中問曰：「若謂諸法自生他生共生無因生皆非有者，云何世尊說無明緣行

耶？」答曰：「此是世俗，非真實義。」此說無明生行等是約世俗，非於勝義。問曰：

དེ་གཉིས་བདེ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཤིང་ཕྱོང་དང་བྱ་སྤྱོད་པ་ན། དེ་གཉིས་བརྟེན་ནས་
 འདི་བདག་གིས་བསྐྱེད་ཅེས་འདོགས་ཀྱས་དེ། ན་བ་དང་སོས་པའི་ལག་བ་གང་ཟག་
 དེ་མ་ཡིན་ཀྱང་། ལག་བ་ན་བ་དང་སོས་པས་གང་ཟག་དེ་ན་བ་དང་སོས་པར་འདོགས་
 ཀྱས་པ་བཞིན་ནོ། །དེ་ལྟར་འདི་ག་དེན་གྱི་ཐ་སྙོམ་ལ་གཞན་སྤྱི་མེད་ཀྱང་། གཞན་
 སྤྱི་ཡོད་པ་འདི་ག་དེན་གྱི་མཐོང་བས་འགོག་ཀྱས་པ་མིན་དེ། ལྷ་འབྲས་རང་བཞིན་
 གྱིས་ངོ་བོ་ཐ་དད་པ་འགོག་པ་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་རྟུན་པའི་རིགས་པ་ལ་ངེས་པར་
 རྟོས་པའི་ཕྱིར་དོ། །དེའི་ཕྱིར་གྱུ་བ་མཐོང་སྤྱི་བ་གཞན་གྱིས་གཞན་སྤྱི་ཁས་སྤྱོད་ས་་
 པའི་དོན་ནི། རང་གི་མཚན་ཉིད་གྱིས་གྱུ་བ་པའི་གཞན་སྤྱི་ཡིན་གྱི། ངོ་བོ་གཞན་
 ཏུ་གྱུ་བ་པ་ཅས་མ་ཡིན་ལ། དེ་ཅས་འདི་ག་དེན་གྱི་ངོར་མ་གྱུ་བ་པ་ཡང་མིན་ནོ། །
 གཞན་ལས་སྤྱི་བ་འདི་ག་དེན་ལས་ཀྱང་མེད། ཅེས་པའི་དོན་ནི། འདི་ག་དེན་རང་
 དགའ་བས་ས་སྤྱུག་ལ་སོགས་པའི་ཉེར་ལེན་གྱི་ལྷ་འབྲས་ལ་རང་གི་མཚན་ཉིད་གྱིས་་་
 གྱུ་བ་པའི་གཞན་ཏུ་འདོན་པ་མེད་ཅེས་པ་ཅས་མིན་གྱི། ཐ་སྙོམ་ཏུ་ཡུང་གཞན་སྤྱི་
 མེད་པར་རྟོན་པར་ཡང་ཤེས་པར་བྱ་ཏེ། གཉི་ག་ལས་སྤྱི་བ་འགོག་པའི་འགྲེལ་
 པར་ཡང་། དེ་ལ་ཇི་ལྟར་གོང་ཏུ་བདག་དང་གཞན་ལས་སྤྱི་བ་འདི་ག་དེན་གྱི་ཀྱན་རྩེ་བ་
 དང་དོན་དམ་པར་ཡང་མི་རིགས་སོ་ཞེས་བརྟན་པ་དེ་བཞིན་ཏུ་ཆོག་གཤམ་གཉིས་སྤྱི་་་
 སྤྱི་བ་ལ་ཡང་ཇི་སྟན་ཏུ་བཤད་པའི་རིགས་པས་མི་མྱོད་དོ། །ཞེས་ཐ་སྙོམ་ཏུ་ཡང་
 གཞན་སྤྱི་མེད་པ་གསལ་པར་གསུངས་པ་དང་། ཆོག་གསལ་ལས་ཀྱང་། གཤམ་
 དེ་བདག་དང་གཞན་དང་གཉི་ག་དང་ལྷ་མེད་པ་ལས་དངོས་པོ་རྣམས་སྤྱི་བ་ཡོད་པ་མ་
 ཡིན་ན། ཇི་ལྟར་བཅོམ་སྤུང་འདས་གྱིན་མ་རིག་པའི་ཀྱིན་གྱིས་འདུ་བྱེད་རྣམས་ཞེས་
 གསུངས། ཞེས་པའི་ལན་ན། བཤད་པར་བྱ་ཏེ། འདི་ནི་ཀྱན་རྩེ་བ་ཡིན་གྱི་

ཞུ་། ཁལ་ཕྱིར་སྤྱ་གུ་ས་བོན་
ཡས་གཞན་མིན། །དེ་ཕྱིར་སྤྱ་གུ་ཆོས་བོན་ཞིག་པ་

「何爲世俗建立？」答曰：「唯此緣性許爲世，非許四邊。」此說雖世俗中許依此緣有此法生，然不許四邊生，極爲明顯。故有說此宗世俗中不破他生，是未善解此宗也。

已三、明破他生之功德

由上所說諸法無自性，顯示緣起離常斷門，不墮常斷二邊之功德。頌曰：

「由芽非離種爲他，故於芽時種無壞，由其非有一性故，芽時不可云有種。」

若芽是離種子有自性之他者，則種芽二法不成因果；芽雖現有，種子亦必間斷無疑。以種芽既無關係，芽雖現有，於種子間斷全無益故。如雖有青牛，於黃牛死已，間斷全無少益；雖有異生，於聖人自斷生死無少益也。由是因緣，芽非離種子有自性之他，而是因果，全不相違。故有芽時，種子亦無壞滅間斷，遠離斷邊。

論中數說「芽時種滅」，故「種子壞」義，釋論說爲「種子間斷」，又論破「種子

མེད། །ཁལ་ཕྱིར་གཅིག་ཉིད་ཡོད་མིན་དེའི་ཕྱིར་
ཡང་། །སྤྱ་གུ་ཆོས་བོན་ཡོད་ཅེས་བཟླ་བ་མི་བྱ། །

དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །ཞེས་མ་རིག་བསམ་འདུ་བྱེད་སྤྱོད་པ་སོགས་ནི་ཀུན་རྫོབ་
 ཏུ་ཡོན་གྱི་དོན་དམ་པར་མ་ཡིན་པར་གསུངས་སོ། །ཅི་ཀུན་རྫོབ་ཀྱི་རྣམ་པར་གཞག་
 པ་བརྟེན་པར་བྱ་བ་ཡིན་ནམ་ཞེས་པའི་ཡན་དུ། ཀུན་ཉིད་འདི་པ་ཙམ་གྱིས་ཀུན་
 རྫོབ་གྲུབ་པར་ཁས་ལེན་གྱི། ཕྱོགས་པལྒྱི་ཁས་སྒྲངས་པའི་སྒོ་ནས་ནི་མ་ཡིན་ཏེ།
 ཞེས་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་ཀུན་འདི་ལ་བདེན་ནས་བདེ་འབྱུང་གི་སྤྱོད་པ་ཁས་ལེན་པ་ལ་ཡང་།
 ཕྱོགས་པལྒྱི་སྤྱོད་པ་ཁས་ལེན་པ་གསལ་པར་གསུངས་པས། ཕྱགས་འདི་ལ་གཞན་
 སྤྱོད་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་མི་འགོག་ཅེས་པ་ནི། ཕྱགས་འདི་ཡོགས་པར་མ་རྟོགས་པའི་བཤད་
 པར་། །གསུམ་པ་ནི། དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་དངོས་པོ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་
 པར་ཇི་སྟེན་བཤད་པའི་ཚུལ་ལ། དེན་འབྱུང་དག་ཆད་མེད་པར་གྲུབ་པའི་སྒོ་ནས་
 དྲག་ཆད་ཀྱི་མཐར་མི་ལྟར་བདེ་ཡོན་དན་བཟུན་པའི་ཕྱིར་བཤད་པ། གལ་དེ་སྤྱོད་
 གྲུ་ས་བོན་ལས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་ཡིན་ན་ནོ། ས་སྤྱུག་གཉིས་སྤྱོད་
 འབྲས་སྤྱོད་མི་ཆུང་བའི་ཕྱིར། བེ་ཆོས་མེད་པར་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་པཞིན་དུ་ཡང་ས་བོན་སྤྱོད་
 ཆད་པར་འབྱུང་དེ། དེ་ལ་ནི་ས་སྤྱུག་འབྲེལ་མེད་དུ་སོང་པས། སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱང་
 ས་བོན་གྱི་རིགས་བརྒྱད་མ་ཆད་པ་ལ་མི་པན་པའི་ཕྱིར་དེ། དཔེར་ན་བ་མེན་ཡོད་
 པས་བ་ལང་གི་ནས་རིགས་བརྒྱད་ཆད་པ་མིན་པ་ལ་མི་པན་པ་དང་། སོ་སྤྱོད་ཡོད་
 པས་འཕགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར་པར་འཁོར་བ་སྤྱོད་བཅད་པ་མིན་པ་ལ་
 མི་པན་པ་བཞིན་ནོ། །དེ་ལྟར་ཡོན་པ་ལ་སྤྱོད་མཆན་གང་གི་ཕྱིར་སྤྱོད་ཀྱི་ས་བོན་ལས་
 རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་གཞན་མིན་པའི་ཕྱོགས་ལ། དེ་གཉིས་སྤྱོད་འབྲས་སྤྱོད་མི་
 འགལ་བ་དེའི་ཕྱིར་སྤྱོད་ཀྱི་ཡོད་པའི་ཆོས་བོན་ཞིག་པ་སྤྱོད་དེའི་རིགས་བརྒྱད་ཆད་པ་
 མེད་པས་ཆད་པ་སྤངས་སོ། །སྤྱོད་ཀྱི་དུས་སྤྱོད་ས་བོན་འགགས་པ་ལན་མང་དུ་

不滅」；故「種子間斷」是彼種類相續斷絕也。

由芽種二法非一性故，非即種子轉變成芽，破有芽時種子不滅，故不可說「芽時有種」亦破常邊。

此如《廣大遊戲經》云：「有種芽亦爾，非種即成芽，非異亦非一，法性非斷常。」

入中論善顯密意疏

一四五

卷六 釋第六勝義菩提心之三

一四六

「此謂若有種子，則以種子爲因芽亦出生。設有是念：若有芽生應非離種別生，故芽種應是一體。曰：芽雖非離種別生，然亦非種子轉變成芽。何以故？以芽非是離種別有自性之他，亦非一性故。如是雙破二邊，即顯彼芽性，是離常斷之法性也。前經更解此義云：「諸行無明緣，行非真實有，行無明俱空，自性離動搖。」初句是明行依無明之緣起因。二句是明行非真實有之宗。三句是明因果俱空。四句明空理。「動搖」即作行，

བཤད་པས། ས་པོན་ཞིག་པའི་རོན་འགྲེལ་པས་ས་པོན་རྒྱན་ཆད་པ་ལ་བཤད་ཅིང་།
 ས་པོན་མི་འཇིག་པ་བཀག་པར་གསུངས་པས། ས་པོན་གྱི་རྒྱན་ཆད་པ་ཞེས་པ་རིམ་
 རིགས་བརྒྱད་ཆད་པ་ལ་བཞེད་དོ། །ཀ་འགྲེལ་གྱི་ས་རྒྱལ་གཉིས་གཅིག་ཉིད་ཡོད་པ་
 མིན་པས་ས་པོན་དེ་ཉིད་སྤྱ་གྲུང་འཕྲོས་པ་མིན་པའི་ཕྱིར། སྤྱ་གྲུང་དུས་ན་ས་པོན་
 མི་འཇིག་པ་བཀག་པ་དེའི་ཕྱིར་ཡང་། སྤྱ་གྲུང་ཆོས་པོན་ཡོད་ཅེས་བཞེད་པར་མི་
 བྱ་བས་དྲག་པར་ཡང་བཀག་པར་འགྱུར་དོ། །དེ་ལྟར་བཤད་པ་ནི་རྒྱ་ཆེར་ལོལ་པ་
 ལས། ས་པོན་ཡོད་ན་སྤྱ་གྲུང་ཐོབ་ཞིན་དེ། ས་པོན་གང་ཡིན་སྤྱ་གྲུང་དེ་ཉིད་མིན། །
 དེ་ལས་གཞན་མིན་དེ་ཡང་ས་པོན་དེ། །དེ་ལྟར་དྲག་མིན་ཆད་མིན་ཆོས་ཉིད་དོ། །
 ཞེས་གསུངས་པའི་རོན་ནོ། །དེ་རིག་གི་རོན་ནི་ས་པོན་ཡོད་པར་གྱུར་ན་ས་པོན་གྱི་
 རྒྱ་ཆད་སྤྱ་གྲུང་ཐོབ་ལྟར་དུ་འགྱུར་དོ། །དེ་འགྱུར་བ་ན་ས་པོན་ལས་གཞན་ཉིད་
 དུ་ཕྱེ་ནས་འགྱུར་བ་མི་ཅང་བས། ས་རྒྱལ་གཉིས་དེ་བོ་གཅིག་གོ་སྐྱུ་མ་ན། སྤྱ་
 གྲུང་ས་པོན་ལས་གཞན་ནས་འགྱུར་བ་མིན་ཀྱང་ས་པོན་དེ་ཉིད་སྤྱ་གྲུང་འཕྲོས་པ་མིན་
 ནོ། །དེའི་རྒྱ་མཚན་ཅིའི་ཕྱིར་ཞེ་ན། སྤྱ་གྲུང་དེ་ས་པོན་ལས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུང་
 པའི་གཞན་དང་། རང་བཞིན་གཅིག་པ་ཉིད་དེ་ཡང་མིན་པའི་ཕྱིར་དོ། །དེ་འདྲ་
 པའི་ཕྱོགས་གཉིས་ཅར་ཡང་བཀག་པ་ན་སྤྱ་གྲུང་རང་བཞིན་དེ་དྲག་ཆད་དང་བྲལ་བའི་
 ཆོས་ཉིད་དུ་གསལ་བར་བྱས་སོ། །དོན་འདི་ཉིད་མདོ་དེ་ཉིད་ལས། འདུ་བྱེད་ནས་ས་
 ནི་མ་རིག་ཤིན་ཅན་དེ། འདུ་བྱེད་དེ་དྲག་དེ་ཉིད་ཡོད་མིན། འདུ་བྱེད་མ་རིག་
 འདི་གཉིས་སྤྱོད་པ་སྤྱེ། །རང་བཞིན་གྱིས་ནི་གཡོ་བ་དང་བྲལ་བ། ཞེས་བྱ་བས་
 བཤད་དེ། ཀ་འགྲེལ་ནང་པོས་ནི་འདུ་བྱེད་མ་རིག་པ་ལ་བཞེན་ནས་འགྱུར་བའི་གཏན་
 ཆོག་ས་དང་། གཉིས་པས་ནི་འདུ་བྱེད་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཡོད་པ་མིན་ཞེས་པའི་བརྒྱུ་བ་

離動即諸行行空。言「自性離」者，是明所破之簡別，與「眞實中無」義同。《中論》亦解彼經義云：「若法從緣生，非即彼緣性，亦非異緣性，故非斷非常。」（釋譯：若法從緣生，不即不異因，是故名實相，不斷亦不常。）

亦解彼經義云：「若法從緣生，非即彼緣性，亦非異緣性，故非斷非常。」（釋譯：若

法從緣生，不即不異因，是故名實相，不斷亦不常。）

卷七

釋第六勝義菩提心之四

已四、明全無自性生分二

午一、破計有自相 午二、釋妨難

初又分三：

未一、聖根本智應是破諸法之因

未二、名言諦應堪正理觀察

未三、應不能

破勝義生 今初

論曰：「全無少法由自性生，決定應許此義。」應說決定須許此義，不可倒說此宗

全無所許。若不爾者，頌曰：

「若謂自相依緣生，謗彼即壞諸法故，空性應是壞法因，然此非理故無性。」

若謂色受等自相，係由自性所成之自體，是依因緣生者。則修觀行者，現證諸法自性空時，應是謗毀諸法自性而證空性。以根本智不見色等，若諸法有自性，根本智應見

དུ་དང་། བསུམ་པས་ནི་གྱུ་འབྲས་གཉིས་ཀྱི་ཕྱོང་པར་བཅུན་ལ། བཞི་པས་
 ཉི་ཕྱོང་ཚུལ་ཕྱོད་ཏེ། བཤེ་པ་ནི་མངོན་པར་འདུ་བྱེད་པ་ཡིན་ལ། དེ་དང་པུལ་
 བཞི་འདུ་བྱེད་འདུ་བྱེད་ཀྱིས་ཕྱོང་པའོ། །དེ་ཡང་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་དང་པུལ་
 ཡོ་ཞེས་དགག་བྱའི་ཁྱད་པར་བཅུན་ཏེ། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་མེད་པ་དང་དོན་འབྲེལ། །
 མདོ་དེའི་དོན་བཅུན་པཅོས་ཅ་ཤེ་ལས་ཀྱང་། བཤེ་ལ་བཅུན་ཏེ་གང་འབྱུང་ག། །
 དེ་ནི་དེ་ཞིག་དེ་ཉིད་མེན། །དེ་ལས་གཞན་བཤང་མ་ཡིན་པ། །དེ་ཕྱིར་དྲག་མིན་
 ཆད་མ་ཡིན། །ཞེས་གསུངས་སོ། །བཞི་པ་ལ་གཉིས། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་
 པ་ཡོད་པར་འདོད་པ་དགག་པ་དང་། དེ་ལྟར་བཀག་པ་ལ་ཅོད་པ་སྤང་བའོ། །
 དང་པོ་ལ་གསུམ། འཕགས་པའི་མཉམ་གཞག་དངོས་པོའི་འཛིན་གྱུར་ཐལ་པས་
 དགག། །ཐ་སྙད་བཅུན་པ་རིགས་པས་དབྱེད་བཅོད་ཀྱི་ཐལ་པས་དགག། །དོན་དམ་
 པའི་སྐྱེ་བ་མི་ཁྲིམས་པར་ཐལ་པས་དགག་པའོ། །དང་པོ་ནི། རི་ལྟར་རང་བཞིན་
 ཀྱིས་ཆོས་འགའ་ཡང་སྐྱེ་བ་མེད་དོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ནི་གདོན་མོ་ཟེ་པར་ཁས་སྤང་བར་
 བྱ་དགོས་སོ། །ཞེས་གསུངས་པ་ལྟར་དོན་འདི་དེས་པར་ཁས་སྤང་དགོས་ཞེས་སྒྲ་
 པར་རིགས་ཀྱི། འདི་ལ་ཁས་ལེན་གཞག་ཀྱི་མི་ཚུང་དོ་ཞེས་བཟོག་ཕྱི་སྒྲ་པར་མི་
 བཤེ། །དེ་ལྟ་ལ་ཡིན་ཏེ་གལ་དེ་གཞུགས་དང་ཆོར་བ་ལ་སོགས་པའི་རང་གི་མཚན་
 ཉིད་དེ་རང་གི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་རང་བཞིན། ལྟུང་ཀྱི་ལ་བཅུན་ནས་སྐྱེ་
 བར་འབྱར་ན་ནི། ལྟ་འབྱུང་པས་ཆོས་རྣམས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པས་ཕྱོང་པར་
 མངོན་སུམ་ཀྱི་དྲིགས་པའི་ཆོ། དངོས་པོའི་རང་བཞིན་དེ་ལ་སྤྱད་པ་ལྟར་པའི་ཆུལ་
 ཀྱིས་ཕྱོང་པ་དྲིད་དྲིགས་པར་འབྱར་ཏེ། མཉམ་གཞག་གིས་གཞུགས་སོགས་རྣམས་
 མ་དམིགས་པ་དགོས་ལ། དེ་རྣམས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་ན་མཉམ་གཞག་

，然實不可見，則諸法應無。若諸法無者，於根本智前，諸法原有後乃成無，應是破壞。則根本智爲此破壞之因。若見空性是毀壞諸法自性之因，如錘等是擊壞瓶等之因者，不應正理。故知諸法都無自性，終不應許有自性生。

許有自相生之中觀師，以計「有自相非是實有」之理由，雖救云：「色等有自相，

入中論善顯密意疏

一四七

卷七 釋第六勝義菩提心之四

一四八

不必爲現見真實義之聖智所見。」然有自相即成實有，前已解說。後理復破，故不能救也。

釋論於此處引《寶積經》云：「復次迦葉，中道正觀諸法者，不以空性令諸法空，但法性自空。」無相、無願、無作、無生、無起亦如是說。此說諸法，若有自相之體性

གིས་དམིགས་དགོས་པ་ལས་མ་དམིགས་པའི་ཕྱིར། དེའི་ཆོ་དངོས་པོ་དེ་རྣམས་
 མེད་པར་འགྱུར་རོ། །དེ་མེད་ན་ནི་དངོས་པོ་དེ་རྣམས་སྟེང་གཞིག་གི་ཐུང་ཡོད་
 པ་ཕྱིས་མེད་པའི་འཛིག་པ་ལྟེ་ཞིག་པར་འགྱུར་རོ། །དེའི་ཕྱིར་དེ་ལྟར་འཛིག་པ་ལ་
 མཉམ་གཞིག་ཉིད་རྒྱར་འགྲོ་དགོས་པས། ཐོ་བ་ལ་སོགས་པ་བྱམ་པ་ལ་སོགས་
 པའི་འཛིག་རྒྱ་ཡིན་པ་དེ་བཞིན་དུ། ལྟོང་པ་ཉིད་མཐོང་བ་ཡང་དངོས་པོའི་རང་བཞིན་
 འཛིག་པ་དང་དེ་ལ་རྒྱར་པའི་རྒྱར་འགྱུར་བ་ཞིག་ན། དེ་ནི་རིགས་པ་ཡང་མིན་པ་
 དེའི་ཕྱིར་དངོས་པོ་རྣམས་ཀྱི་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ནི་ཡོད་པ་མིན་པས།
 དུས་ཐབས་ཅད་ཀྱི་ཆོ་རང་བཞིན་གྱིས་སྟེ་པ་ཁས་ཐུང་པར་མི་བྱའོ། །འདི་ལ་དབུ་
 མ་པ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་སྟེ་པ་ཁས་ལེན་པ་རྣམས། རང་གི་མཚན་
 ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་ཀྱང་བདེན་གྲུབ་དུ་མི་འགྲོ་པར་འདོད་པའི་རྒྱ་མཚན་གྱིས། གཟུགས་
 སོགས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་ན་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་མངོན་སུམ་དུ་གཟིགས་པས་དམིང་
 མི་དགོས་སོ། །ཞེས་སྒྲ་མེད་ཀྱང་། དེ་ཙམ་ནས་བདེན་གྲུབ་ཡིན་པར་ཐུང་ཡང་
 བཤད་ཅིང་། སྒྲར་ཡང་འཆད་པར་འགྱུར་པའི་རིགས་པས་ཉེས་པ་སྟོང་མི་ཉུས་སོ། །
 འདྲིར་འབྲེལ་བ་ལས། དཀོན་བཅེགས་ལས་འདྲ་སྤངས་གཞན་ཡང་དབུ་མའི་ལམ་
 ཆོས་རྣམས་ལ་ཡང་དག་པར་སོ་སོར་དྲིག་པ་ནི། གང་ལྟོང་བ་ཉིད་ཀྱིས་ཆོས་རྣམས་
 ལྟོང་པར་མི་བྱེད་དེ། ཆོས་རྣམས་ཉིད་ལྟོང་པ་ཉིད་དང་། ཞེས་གསུང་མེད་ཤིང་།
 མཚན་མེད་དང་སྟོན་མེད་དང་མངོན་པར་འདུ་བྱ་བ་མེད་པ་དང་། མ་ཕྱིས་པ་དང་མ་
 ཐུང་བ་ལ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་གསུངས་པ་དངས་དེ། ཆོས་རྣམས་ལ་རང་མཚན་གྱིས་
 གྲུབ་པའི་རང་བཞིན་ཡོད་ན། ཆོས་དེ་རྣམས་རང་ངོས་ནས་ལྟོང་པར་མ་སོང་པས་
 ཆོས་རྣམས་ཉིད་ལྟོང་པ་དང་ཞེས་པ་མི་འབྲད་ལ། རང་ངོས་ནས་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་

，則非諸法自空。經說法性自空，則不應理。倘不從自體破除自性，須以他空而說名空，則違經說不以空性令諸法空。故是說：以中道觀察諸法自性時，要從諸法自體空，乃爲自性空。此經亦破唯識宗所說：依他起自相不空，由無異體能取所取說名爲空。《四百論》云：「願我得涅槃，非不空觀空，以佛說邪見，不能得涅槃。」《中論》亦云：「大聖說空法，爲離諸見故，若復見有空，諸佛所不化。」此等即是解前經義，亦即說諸法自相空義。

有說：「瓶不以瓶空，而以實空，是他空義。瓶以瓶空乃是自空。」極不應理。若瓶以瓶空，瓶應無瓶。若自法上無自法，他法上亦應無自法，則瓶應成畢竟無。餘一切法皆應如是。作是說者亦應非有。則說以此是空、以彼不空等建立，應皆無有。如斯之空，有說是眞空者，有許是斷空者，彼俱未知，諸佛菩薩數數宣說緣起遠離常斷二邊之

ཡོད་པ་མ་བཞག་པར། གཞན་ཞིག་གིས་ཕྱོད་པའི་ཕྱོད་ནས་ཕྱོད་པར་བསྟན་དགོས་
 བས། ཕྱོད་པ་ཉིད་ཀྱིས་ཆོས་རྣམས་ཕྱོད་པར་མི་བྱེད་ཅིས་པ་དང་འགལ་བས་དབྱ་
 མའི་ལམ་གྱིས་ཆོས་རྣམས་ཀྱི་རང་བཞིན་ལ་སོ་སོར་རྟོག་པ་ན། ཆོས་རྣམས་རང་
 རོས་ནས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པས་ཕྱོད་པར་ཕྱོད་པར་ཡིན་པར་བསྟན་ན། །མདོ་
 འདིས་ནི་རྣམ་རིག་པས་གཞན་དབང་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པས་མི་ཕྱོད་པ་དང་།
 དེ་གཞུང་འཛོམས་ཐུག་པ་དེར་པ་མེད་པས་ཕྱོད་ཞེས་པ་ཡང་བཞག་ལ། བརྒྱ་པ་ལས།
 ཕྱོད་མིན་ཕྱོད་ལྡན་མཐོང་མིན་དེ། །མུང་འདས་བདག་གིར་གྱུར་ཅིག་ཅེས། །ཡོག་
 ལྷས་སྐྱེད་མི་འདུག་པར། །དེ་བཞིན་གཤེགས་པ་རྣམས་ཀྱིས་གསུངས། །ཞེས་དང་།
 ས་ཤེལ་པས་ཀྱང་། ཕྱོད་ཉིད་ལྟ་བུ་ཐམས་ཅད་ནི། །ངེས་པར་འབྱེན་པར་གྱུ་
 བས་གསུངས། །གང་དག་ཕྱོད་པ་ཉིད་ལྟ་བུ། །དེ་དག་བརྒྱུ་བ་དུ་མེད་པར་
 གསུངས། །ཞེས་པས་ཀྱང་སྐར་གྱི་མདོ་འི་དོན་དེ་ཉིད་འཆད་དོ། །ཆོས་རྣམས་རང་
 གི་ངོ་བོས་ཕྱོད་ཞེས་པའི་བསམ་དོན་ཡང་དེ་ཉིད་ཡིན་གྱི། བྱམ་པ་བྱམ་པས་མི་
 ཕྱོད་པར་བདེན་པས་ཕྱོད་པ་ནི། གཞན་ཕྱོད་ཡིན་པས་བྱམ་པ་བྱམ་པས་ཕྱོད་པ་ནི་
 རང་ཕྱོད་ཡིན་ནོ་ཞེས་སྒྲུབ་ནི་གཏན་ནས་མི་རིགས་དེ། བྱམ་པ་བྱམ་པས་ཕྱོད་ན་
 བྱམ་པ་ལ་བྱམ་པ་མེད་དགོས་ན། རང་མ་རང་མེད་ན་གཞན་སྐྱེལ་ཡང་མེད་པས་
 བྱམ་པ་གཏན་མེད་པར་འགྱུར་དོ། །དེའི་ཆོ་དངོས་པོ་གཞན་ཐམས་ཅད་ཀྱང་དེ་དང་
 འབྲས་པས། དེ་ལྟར་སྒྲུབ་ཐབས་ཡང་མེད་པར་འགྱུར་ཞིང་། འདིས་ཕྱོད་པ་དང་
 འདིས་མི་ཕྱོད་ཞེས་པའི་རྣམ་གཞག་གང་ཡང་མི་མྱིན་པར་འགྱུར་དོ། །དེ་འབྲས་པའི་
 ཕྱོད་པ་དེ་ཁ་ཅིག་ཡང་དག་དུ་སྒྲུབ། གཞན་དག་ཆད་ཕྱོད་ཀྱི་འདོད་པ་གཉིས་ཀ་
 ཡང་དེ་ན་འབྲེལ་དག་ཆད་ཀྱི་མཐའ་དང་བྲལ་པར་གྱུ་པ་བྱུ་པ་སྐྱེས་ཀྱིས་ལན་ཅིག་མ་

義。尤其宣說：「一切世俗諦，皆須抉擇自法以自法空」，而復許彼是斷空者，極不應

理。以四宗中，絕無既知該見爲斷見，復令自身生彼見者也。

雖所依事無所破體，及彼所依由所破空，其空相同。然說諸法以自相空，是自體空義；其餘之空，非自體空。此中理由，謂以正量成立前空，乃至功力未失之時，其由宗派妄執彼事爲實有之增益，定不得生。若以正量成立後空，乃至功力未失之時，則起宗派之實有增益，都不相違也。

未二、名言諦應堪正理觀察

問：以無勝義生故，雖破自他生，然色受等法，是二量所得，應許彼等自性是從他生。若不許爾，如何說有二諦，應唯一諦。故定有他生。此中敵者，許勝義無生，及名言他生，故是自續中觀師。言若於世俗不許自性生之他生，應唯一諦者。義謂若於世俗無自相生，則無真正世俗。由無世俗諦故，應唯一勝義諦也。答：此實如是，於勝義中

ཡིན་པར་བསྐྱབས་པ་ལས་ཕྱི་རོལ་ཏུ་གྱུར་པ་ཡིན་ནོ། །ཁྱེད་པར་ཏུ་ཀུན་རྫོབ་པ་དེན་པ་
 ཐམས་ཅད་ཁོ་རང་ཁོ་རང་གིས་སྤོང་པར་གདན་ལ་འབེབས་དགོས་ཟེར་ནས། དེ་ཅད་
 སྤོང་ཏུ་འདོད་པ་ནི་མི་རྟེན་པ་ཁོ་ན་སྟེ། ལུག་མཐའ་བཞི་པོ་སྤུ་ཡང་ལྟ་བུ་དེ་ཅད་ལྟ་
 ཡིན་པར་ཤེས་ནས། དེ་རང་གི་སྤྱད་ལ་སྤོང་པར་བྱེད་པ་སྤུ་ཡང་མེད་པའི་ཕྱིར་རོ། །
 དེས་ན་དགག་གཞི་དེ་དགག་བྱའི་ངོ་བོར་མེད་པ་དང་། གཞི་དེ་དགག་བྱས་སྤོང་
 རྒྱུ་ཡང་ཡིན་པས་སྤོང་པར་འདྲ་བཞིན་ཏུ། ཆོས་རྣམས་རང་གི་མཆོད་ཉིད་ཀྱིས་
 ལུག་པས་སྤོང་བ་ནི་རང་གི་ངོ་བོས་སྤོང་བའི་དོན་ཡིན་ལ། དེ་ལས་གཞན་པའི་སྤོང་
 རྒྱུ་རྣམས་རང་གི་ངོ་བོས་སྤོང་བ་མིན་པའི་སྤུ་མཆོད་ནི། སྤོང་རྒྱུ་སྤུ་མ་ཆད་མས་
 ལུག་ཟིན་བྱེད་པ་མ་ཉམས་པའི་རིང་ལ། ལུག་མཐས་གཞི་དེ་བདེན་པའས་དེའི་དོན་
 ཏུ་ཡོད་པར་འཛོན་པའི་སྤོང་འདོད་ཕྱི་མི་མིན་ལ། སྤུ་མ་རྣམས་ཀྱི་དོན་ཆད་མས་ལུག་
 ཅིང་བྱེད་པ་མ་ཉམས་ཀྱང་། ལུག་མཐས་བདེན་པའས་བདེན་པའི་དོན་ཏུ་སྤོང་འདོད་
 པ་མི་འགལ་བའོ། །གཉིས་པ་ནི། འདིར་སྤྱུས་པ་དོན་དམ་པར་སྤོང་བ་མེད་པས་
 བདག་དང་གཞན་ལས་སྤོང་བ་དགག་ལ་རག་མོད། གཞུགས་དང་ཆོར་ཤེས་གས་
 ཆད་མ་གཉིས་ཀྱིས་དཔྱེགས་པ་དེ་དག་གི་རང་བཞིན་ནི་གདོན་མི་ཟ་པར་གཞན་ལས་
 སྤོང་པར་འགྱུར་རོ། །ཅི་སྟེ་དེ་ལྟར་མི་འདོད་ན་བདེན་པ་གཉིས་སྤུ་ཅི་སྟེ་བཟོད་དེ་
 བདེན་པ་གཅིག་ཁོ་ནར་འགྱུར་རོ། །དེའི་ཕྱིར་གཞན་ལས་སྤོང་བ་ཡོད་དེ་ཞེས་ཟེར་
 རོ། །འདི་ལྟར་གོ་ལ་བ་ནི་དོན་དམ་པར་སྤོང་བ་མེད་པ་དང་། བ་སྟེད་ཏུ་གཞན་
 སྤོང་འདོད་པར་སྤྱང་བས་དབུ་མ་རང་སྤྱད་པ་འགའ་ཞིག་གོ། །རང་བཞིན་གྱིས་སྤོང་
 པའི་གཞན་སྤོང་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་མི་འདོད་ན་བདེན་པ་གཅིག་ཁོ་ནར་འགྱུར་ཞེས་པ་ནི།
 རང་གི་མཆོད་ཉིད་ཀྱིས་སྤོང་བ་ཀུན་རྫོབ་ཏུ་མེད་ན་ཡང་དག་ཀུན་རྫོབ་མེད་པར་འགྱུར་ལ།

非有二諦，如經云：「諸必芻，勝諦唯一，謂涅槃不欺誑法。一切諸行皆是虛妄欺誑之法。」此等義說：自宗所許之諦義謂不欺誑。不欺誑之諦唯一，故曰：「此實如是」。言於勝義中者，謂於見真實義之智前，無有世俗勝義二諦，說彼智前唯一勝義諦故。言勝諦者謂勝義諦，以說彼智前無世俗諦，謂欺誑法。故可證之。總之，若諸法由自相有，則諸行不成虛妄欺誑之法，由無世俗諦故二諦俱無。無自相宗乃有世俗、勝義二諦。

入中論善顯密意疏

一四九

卷七 釋第六勝義菩提心之四

一五〇

設作是念：前經既說，唯涅槃諦實，餘諸行虛妄。諸有爲法雖無自相，涅槃勝義諦，寧非由自相有耶？曰：涅槃之諦，經說爲不欺誑法，故是不欺誑義，非有自性之諦實。由說一切諸行皆是虛妄欺誑之法，亦可證知前所說諦是不欺之義也。《六十正理論釋

དེའི་ཆོ་གུན་ཆོ་བ་བདེན་པ་མི་སྲིད་པ་ས་དོན་དམ་བདེན་པ་གཅིག་ཕྱར་འགྱུར་ཞེས་.....
 བའི་དོན་ནོ། །དེའི་ལན་ཏུ་འདི་བདེན་མེད་གྱི་དོན་དམ་པར་ནི་བདེན་པ་གཉིས་ཡོད་
 པ་མ་ཡིན་དེ། དག་སྒྲོང་དག་བདེན་པ་དོན་དམ་བ་འདི་ནི་གཅིག་ཟེ། འདི་ལྟ་
 ཟེ་མི་སྒྲུ་བའི་ཆོས་ཅན་མུ་ངན་ལས་འདས་པ་འོ། །འདྲ་བྱེད་ཐམས་ཅད་ནི་བརྒྱན་
 པ་སྒྲུ་བའི་ཆོས་ཅན་ནོ་ཞེས་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །དེ་
 དག་གི་དོན་ནི་རང་གིས་ཁས་ལེན་བའི་བདེན་པ་འདི་དོན་ནི་མི་སྒྲུ་བ་ཡིན་བས། མི་
 སྒྲུ་བའི་བདེན་པ་ཁོ་ནར་འགྱུར་བས་དེ་འདིར་བདེན་མེད་ཅེས་གསུངས་སོ། །དོན་
 དམ་པར་ནི་ཞེས་པ་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་གཟིགས་པའི་ངོར་ནི། གུན་ཆོ་བ་དང་དོན་དམ་
 པའི་བདེན་པ་གཉིས་མེད་དེ། དེའི་ངོར་ནི་དོན་དམ་བདེན་པ་ཉིད་གཅིག་ཏུ་གསུངས་
 པའི་ཕྱིར་ཞེས་བའོ། །བདེན་པ་དམ་པ་ནི་དོན་དམ་པའི་བདེན་པ་འོ། །ཡི་ཤེས་དེའི་
 ངོར་གུན་ཆོ་བ་བདེན་པ་མེད་པ་ནི་སྒྲུ་བའི་ཆོས་ཅན་ཏུ་གསུངས་པས་ཤིས་སོ། །དོན་
 བརྒྱན་ན་ཆོས་ནམས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་ན་འདྲ་བྱེད་ནམས་བརྒྱན་པ་སྒྲུ་བའི་...
 ཆོས་ཅན་ཏུ་མི་འགྲུབ་པས། གུན་ཆོ་བ་བདེན་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་བདེན་པ་གཉིས་མེད་
 པར་འགྱུར་ལ། རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པའི་ཕྱོགས་ལ་ནི། གུན་
 ཆོ་བ་དང་དོན་དམ་བདེན་པ་གཉིས་ཀྱི་ཡོད་ཅེས་བའི་དོན་ནོ། །གལ་དེ་སྒྲར་བྱི་ཕྱང་
 གིས་སྒྲར་འདས་གཅིག་བྱ་བདེན་གྱི། འདྲ་བྱེད་གཞན་བརྒྱན་པར་གསུངས་པས་འདྲས་
 བུས་ནམས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་མ་གྲུབ་ཀྱང་། སྒྲར་འདས་དོན་དམ་པའི་བདེན་
 པ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མ་ཡིན་ནམས་སྒྲུ་བ་ན། དེའི་བདེན་པ་ནི་མདོ་
 ཉིད་ལས་མི་སྒྲུ་བའི་ཆོས་ཅན་ཞེས་གསུངས་པས་མི་སྒྲུ་བའི་དོན་ཏུ་བཤད་གྱི། རང་
 བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་བདེན་པ་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །འདྲ་བྱེད་ཐམས་ཅད་ནི་བརྒྱན་པ་

༥ མ། །ཁང་།

ཕྱིར་དངོས་པོ་འདི་དག་ནྟེ་དབྱུང་ན། །དེ་ཉིད་།

གདག་ཅན་དངོས་ལས་ཚུ་རོལ་དུ། །ཁག་ནས་རྟེན་།

◀亦云：「如有爲法顛倒顯現欺誑愚夫。涅槃勝義，則不如是顯現欺誑。故說涅槃諦實，餘不諦實。」故定應許：此分諦不諦實，是欺不欺誑之義。◀六十正理論釋▶，說涅槃於世俗爲諦者，義謂就世俗前，安立涅槃勝義爲有，非許涅槃於名言中爲諦實也。
由世俗諦是悟入勝義諦之方便，故中觀師，應如世人安立名言，亦不觀察自生他生，而許爲有。頌曰：

「設若觀察此諸法，離真實性無可得，是故不應妄觀察，世間所有名言諦。」

設若觀察此色受等法，爲從自生、爲從他生等，則唯見真實性，勝義無生無滅，離實性外，別無生等可得。故世間名言諦，不應觀察自他生等。唯如世人所見，由此有故彼法生等，以是世間悟入名言之門，則應受許。提婆菩薩云：「如於蔑戾車，餘言不能

༦ མ་ཡིན་དེའི་ཕྱིར་འཇིག་དེན་གྱི། །མ་སྟེན་གདེན་ལ་།

ནྟེ་མ་གཤམ་དབྱུང་མི་བྱ།

སྐྱ་པའི་ཚོས་ཅན་ཞེས་གསུངས་པས་ཀྱང་སྐྱ་མའི་བདེན་པ་མི་སྐྱ་པའི་དོན་ཏུ་ཤེས་མོད་།
 རྒྱུ་ལས་པ་རྒྱལ་ཅུ་པའི་འགྲེལ་པ་ལས་ཀྱང་། འདུས་པུས་ཡོག་པར་
 སྐྱ་ལས་ཀྱིས་པ་སྐྱ་པར་བྱེད་པ་བཞིན་ཏུ། སྐྱ་ལས་དོན་དམ་པས་དེ་སྐྱ་སྐྱ་
 ལས་མི་སྐྱ་པས་སྐྱ་ལས་ཀྱང་འདས་པ་དོན་པ་དང་། གཞན་ལས་མི་བདེན་པར་གསུངས་
 པར་བཤད་པས། བདེན་མི་བདེན་གཉིས་སུ་སྐྱ་བའི་སྐྱ་མི་སྐྱ་ལི་ཡིན་པར་
 གཏོན་མི་ཟ་བར་འདོད་པར་བྱའོ། རྒྱུ་ལས་པ་རྒྱལ་ཅུ་པའི་འགྲེལ་པ་ལས་སྐྱ་
 འདས་ཀྱན་ཆོབ་ཏུ་བདེན་པར་གསུངས་པ་ནི། སྐྱ་ལས་དོན་དམ་པའི་བདེན་
 པར་ཡོད་པ་ཀྱན་ཆོབ་པའི་དོན་འཛིག་པའི་དོན་ཡིན་གྱི། བ་སྐྱ་ཏུ་དེ་བདེན་པར་
 བཞེད་པ་མིན་ལོ། རྒྱུ་ལས་ཀྱན་ཆོབ་ཀྱི་བདེན་པ་ནི་དོན་དམ་པའི་པ་ལ་འཇུག་
 པའི་ཐབས་ཡིན་པའི་བྱིང་། བདག་དང་གཞན་ལས་སྐྱ་བའི་དབྱུང་པར་འཛིག་དོན་
 པའི་ལུགས་ཀྱིས་བ་སྐྱ་བྱེད་པ་བཞིན་ཏུ། དབྱ་མ་པས་ཀྱང་ཁས་ལེན་པར་བྱེད་ཀོ།
 འདི་སྐྱ་ལས་ཀྱི་སྐྱར་གཞུགས་དང་ཚོར་བ་ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་འདི་དོན་ནི།
 ཅི་བདག་ལས་སྐྱ་བའི་གཞིག་གས། ཅི་ག་གཞན་ལས་སྐྱ་བའི་གཞིག་ཅེས་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོར་
 པར་ནས་པར་དབྱུང་བ་ན། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་བདག་ཉིད་ཅན་གྱི་དོན་དམ་པར་ས་སྐྱས་
 པ་དང་མ་འགགས་པ་ལས། ཅུ་རིལ་དེ་གཞན་ཏུ་བྱུང་པའི་ཅ་སྐྱ་བའི་སོགས་པ་
 ཅན་ལ་གནས་པ་ཆེད་པ་མ་ཡིན་དེ། དེའི་བྱིར་འཛིག་དོན་བ་སྐྱ་ཏུ་བདེན་པ་ལ་
 བདག་དང་གཞན་ལས་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ལྟ་བུ་ལ་སོར་པའི་ནས་པར་དབྱུང་པར་མི་བྱ་བར།
 འཛིག་དོན་པས་མཐོང་བ་འདི་ཡོད་ན་འདི་འདྲུང་འོ་ཞེས་བྱ་བ་འདི་ཙམ་ཞིག་གཞན་
 འཛིག་དོན་ལ་རག་ལས་པའི་བ་སྐྱ་ལ་འཇུག་པའི་མོ་ནས་ཁས་ལེན་པར་བྱ་སྟེ།
 འཕགས་པ་སྐྱས། རྒྱུ་ལས་ཀྱི་སྐྱར་གཞུགས་ཀྱིས། གཞུང་པར་མི་བྱས་དེ

化，如是世未知，不能教世間。」《中論》亦云：「若不依俗諦，不得第一義，不得第一義，則不得涅槃。」《迴諍論》云：「若不受名言，我等不能說。」

此中所言觀不觀察，是說觀不觀察真實義。此復了知如何觀察是觀察真實義，最爲

切要。故當略說。應成派說：若唯假名猶嫌不足，如云芽生，必須尋求此假立義，爲從自生、抑從他生，即安立爲觀真實義。故與世間言說，從何處來，向何處去，及言在內在外等之觀察，極不相同。自續諸師，唯彼觀察，猶不立爲觀真實義，要如前說，觀其爲由於識顯現增上安立爲有，抑非由彼增上安立，是由彼義實體而有。如是乃是觀真實義。由明所破不同之關係，故觀察真實義之界限，亦不相同。

有未解此義者，妄謂：譬如如此處，天授實不會來，誤彼已來。次審觀察爲來未來，乃知其未來。凡一切不觀察之建立皆是顛倒，觀察之建立乃不顛倒。此說俱非中觀因明

བཞིན་ཏུ། །འཛིག་རྟེན་པ་ཡི་མ་གཏོགས་པར། །འཛིག་རྟེན་གཞུང་པར་རྒྱས་མ་
 ཡིན། །ཞེས་དང་། ཅ་ཤེལ་སྒྲུང་། བ་སྟུང་ལ་ནི་མ་བཞེན་པར། །དམ་
 བའི་དོན་ནི་རྟོགས་མི་འགྲུང་། །དམ་བའི་དོན་ནི་མ་རྟོགས་པར། །ཁྱ་ངན་འདས་
 བ་ཐོབ་མི་འགྲུང་། །ཞེས་དང་། ཅོད་རྒྱུག་ལས། བ་སྟུང་ཁས་ནི་མ་སྦྱངས་པར།
 དེད་ཅག་འཆད་པར་མི་བྱེད་ནོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །འདྲིར་དབྱེད་མ་དབྱེད་ནི་
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་མ་དབྱེད་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་དབྱེད་ལྷགས་ཇི་ཅམ་ཞིག་ནས་
 དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་པར་འགྲོ་བ་ཤེས་པ་གཤམ་ཆེ་བས་ཅུང་ཟད་བཤད་ན་ཐལ་འགྲུར་
 བའི་ལྷགས་ཀྱིས་ནི། བ་སྟུང་གདགས་པས་མ་ཆོས་པར་བྱ་བུ་སྟེ་ཞེས་པ་ལྟ་བུ་ལ།
 དེ་ལྟར་བདགས་བའི་བདགས་དོན་བདག་གས་གཞན་ལས་སྟེ་ཞེས་ཆོལ་བ་ནས་དེ་ཁོ་
 ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་པར་འཛིག་གོ། །དེའི་ཕྱིར་འཛིག་རྟེན་གྱི་བ་སྟུང་གྱིས་གང་ནས་འོངས་
 གང་ཏུ་འགྲོ་ཞེས་པ་དང་། ཕྱི་དང་ནང་གང་ན་ཡོད་ཅེས་སོགས་ཀྱི་དབྱེད་བ་ནས་
 དང་གཤན་མི་འདྲ་བ་ཤེས་པར་བྱའོ། །རང་སྟུང་བ་ནས་སྟེ་ཇི་ཅམ་ནས་དེ་
 ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་པར་མི་འཛིག་གི། །སྟུང་བཤད་བ་བཞིན་གྱི་ཤེས་པ་ལ་སྦྱང་
 བའི་དབང་གིས་ཡོད་པར་བཞག་གས། དེའི་དབང་གིས་བཞག་བ་མིན་པའི་དོན་གྱི་
 ཕྱོད་ལྷགས་ནས་གྲུབ་པ་ཡིན་དབྱེད་བ་ནས། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་པར་འགྲོ་ཕྱི་
 དགག་བྱའི་ངོས་འཛིན་མི་འདྲ་བའི་གནད་ཀྱིས། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་མཆས་ས་
 ཀྱང་མི་འདྲ་བ་གཉིས་འོང་ངོ། །དེ་ལྟར་མ་གོ་བར་དབང་ན་གནས་འདྲིར་སྟུང་བྱིན་
 དོན་ལ་མ་འོངས་པ་ལ། དང་བོ་འོངས་པར་འབྱུལ་དེ་ནས་འོངས་མ་འོངས་བདགས་
 བ་ན། མ་འོངས་པར་ཤེས་པ་ལྟ་བུ་ལ་བྱས་ནས། མ་དབྱེད་པའི་ནས་གཞག་
 བས་ཅད་ཡོག་པའི་དོན་ཅན་ཁོ་ན་དང་། དབྱེད་པའི་ནས་གཞག་ནས་མ་ཡོག་

ཨ་ཁྱེད་སྐབས་སུ་

རིགས་པ་གང་ཞིག་གིས། །བདག་དང་གཞན་ལས་

之義，以彼二派不觀察之建立，皆有無量以正量成立之事故。餘處已廣說，故不繁贅。如是當知，若以觀察真實義之正理觀世俗法，則一切世間名言，皆當失壞。

未三、應不能破勝義生

如是於一切法上破實執時，其執名言諦實有者，驚惶失措，大聲呼曰：自相實體，為雜染、清淨、繫縛、解脫之因，應許有生也。彼雖作是說，亦唯存空言。何以故？頌曰：

「於真性時以何理，觀自他生皆非理，彼觀名言亦非理，汝所計生由何成。」
如以觀真實勝義時所說正理，觀察色等自生他生皆不應理。如是即以彼理觀察名言

入中論善顯密意疏

ཨ་ཁྱེད་སྐབས་སུ་
རིགས་པ་གང་ཞིག་གིས།
བདག་དང་གཞན་ལས་

卷七 釋第六勝義菩提心之四

ཨ་ཁྱེད་སྐབས་སུ་

一五二

，亦不應理。則汝所計之自性生，為由何量成立？由自相生，二諦俱無。汝雖不樂亦定當受許也。

其以觀真實義之正理，於名言中所破之生，在接續文中謂「實體之生」，在結文中則如上說。故皆是於所破上加「自相生」之簡別，非破總生。於名言義不可作勝義觀察

ཡང་འདོད་པ་ནི་དབྱ་ཚད་གང་གི་ཡང་ལུགས་ས་ཡིན་ཏེ། གཉིས་ཀའི་ལུགས་ཀྱིས་
 མ་དབྱེད་པའི་ནམ་གཞག་ལ་ཚད་མས་གྲུབ་པ་དུ་མ་ཞིག་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །འབྲས་
 ཡང་གཞན་དུ་བཤད་ཅིན་པས་མ་སྟོན་སོ། །དེ་ལྟར་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་པའི་
 རིགས་པས་ཀྱན་རྩོམ་པ་ནམས་ལ་དབྱེད་ན་ནི། འཇིག་རྟེན་པའི་ཐ་སྟེན་ཐམས་ཅད་
 ཉམས་པར་འབྱུང་བར་ཤེས་པར་བྱའོ། །གསུམ་པ་ནི། ཅི་ལྟེ་ཡང་དེ་ལྟར་དངོས་
 བོ་ལ་བདེན་པར་མཐོན་པར་ཞེན་པ་ཐམས་ཅད་གཅོད་པ་ན། སྟེན་ག་འཕྱོན་པ་ཐ་
 སྟེན་གྱི་བདེན་པ་ལ་བདེན་པར་ཞེན་པ་འདི་གང་ཀྱན་བྱང་གཉིས་ཀྱི་འཆིང་བྱེད་གྱི་
 སྒྲུང་འབྱུང་བ། ཇམ་ཏེ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་པདག་ཉིད་འགའ་ཞིག་
 དུ་སྟེ་བཔ་འབྱུང་བ་ཞིག་བྱུང་གོས་སོ་ཞེས་སྟེ་ན། དེ་སྟེན་དུ་སྟེ་བ་ལ་ནི་ཆོག་ཅམ་
 ཞིག་ལྟག་མར་ལུས་པར་འབྱུང་རོ། །ཅི་རྟེ་ཕྱིར་ཞེ་ན། ཇི་ལྟར་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་རྟོན་
 དམ་པ་ལ་དབྱེད་པའི་སྐབས་སུ། ཇི་སྟེན་བཤད་པའི་རིགས་པ་གང་ཞིག་གིས་གཞུང་
 སོགས་པདག་དང་གཞན་ལས་སྟེ་བ་རིགས་པ་མིན་པ་དེ་བཞིན་དུ། ཐ་སྟེན་དུ་ཡང་
 རིགས་པ་དེ་ཉིད་ཀྱིས་སྟེ་བར་རིགས་པ་མིན་པས། ཁྱོད་ཀྱི་རང་བཞིན་གྱིས་སྟེ་བ་
 ཚད་མ་གང་གིས་འབྱུབ་པར་འབྱུང་དེ་མི་འབྱུང་རོ། །དེ་ཉི་ཕྱིར་རང་གི་མཚན་
 ཉིད་ཀྱིས་སྟེ་བ་ནི་བདེན་པ་གཉིས་ཅན་དུ་ཡང་ཡོད་པ་མ་ཡིན་ནོ་ཞེས་མི་འདོད་བཞིན་
 དུ་ཡང་། གཞན་མི་ཐ་པར་ཁས་སྐྱང་བར་བྱའོ་ཞེས་གསུངས་པས། དེ་ཁོ་ན་ཉིད་
 ལ་དབྱེད་པའི་རིགས་པས་ཐ་སྟེན་དུ་ཡང་སྟེ་བ་འགོག་པའི་སྟེ་བ་ནི། མཚན་ས་
 སྟེན་དུ་རྩམ་གྱི་པདག་ཉིད་ཀྱི་སྟེ་བ་ལ་བཤད་ཅིང་། དེ་ན་བསྐྱར་སྐྱར་ལྟར་བཤད་
 པས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་སྟེ་བ་ཞེས་དགག་བྱ་ལ་ཁྱད་པར་སྐྱར་བ་ཁོ་ན་ལ་ཡིན་གྱི་
 སྟེ་ཅམ་ལ་ནི་གདན་མིན་ཏེ། ཐ་སྟེན་པའི་རྟོན་ལ་རྟོན་དམ་པའི་དབྱེད་པ་བྱུང་མི་ཅུང་

，已數宣說故。若觀察真實義之正理，不能於名言中破自相生，應許亦不能破勝義生。以有自相即成實有，故加不加名言簡別都無差別。

如是於所破上，加自相、自體、自性等簡別者，於佛經中及龍猛師資、並此論師之論中，數見不謬。破彼等時，有一類中觀師亦是敵者，如前已說。《顯句論》亦云：「此唯應如是許，若不爾者，寧非世俗亦具正理。以是則成真實義，非世俗法。」此破「唯以假名猶覺不足，必要觀察假立之義，乃能安立名言義者」。如是則色等成勝義有，非世俗有。此是與「不許勝義有而許世俗有者」所出過難。此復非說實事師，故是說自續中觀師，極為明顯。論師又云：「有謂龍猛菩薩言：『非自非從他』等破生者，是破異體能取所取偏計執生，非破依他起實有。此解無因不能成立，作是說者唯應結難。」

བར་ལན་དུ་མར་གསུངས་པའི་སྤྱིར་རོ། །དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལ་དབྱེད་པའི་རིགས་པས་
 བ་སྟུན་དུ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་སྟེ་བ་མི་ཁྲིགས་ན། དེ་ན་དམ་བར་
 གྲུབ་པའི་སྟེ་བ་ཡང་མི་ཁྲིགས་པར་བཞེད་པ་ནི་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཅེས་་་
 ཅས་བདེན་གྲུབ་དུ་འགྱུར་བས། དེ་པ་བ་སྟུན་དུ་ཞེས་སྟུར་མ་སྟུར་འདྲ་བར་བཞེད་
 པའོ། །དེ་ལྟར་ན་དགག་བྱ་ལ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་དང་། རང་བཞིན་གྱིས་
 དང་རང་གི་རོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་ཞེས་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་སྟུར་བ་ནི་མཐའ་ཡས་པ་ཞིག་་་
 མདོ་སྟེ་དང་། ཡབ་སྐུ་བ་གཉིས་དང་སྟོབ་དཔོན་འདིའི་གཞུང་ལས་འབྱུང་ལ།
 དེ་འདྲ་བ་དེ་འགོག་པའི་ཚེ་དབྱུ་མ་པ་ཁ་ཅིག་ཕྱོགས་སུ་རྒྱས་པ་ནི་སྟུར་བ་ཤད་པ་་་་
 དང་། ཚོག་གསལ་ལས་ཀྱང་། འདི་ནི་དེ་ཁོ་ན་ལྟར་གདོན་མི་ཟ་བར་ཁས་སྐྱོང་
 བར་བྱ་ཉི། དེ་ལྟ་མ་ཡིན་ན་ཀྱན་རྫོབ་འཐད་པ་དང་ཐུན་པ་མ་ཡིན་ནས། དེས་
 ན་འདི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་དུ་འགྱུར་གྱི་ཀྱན་རྫོབ་དུ་མི་འགྱུར་ངོ་། །ཞེས་བ་སྟུན་དུ་བདགས་
 པ་ཅེས་གྱིས་མི་ཚོག་བར་བདགས་དོན་བཅའ་བའི་དབྱེད་པ་བྱས་ནས་བ་སྟུན་པའི་་་་་
 དོན་འཛོག་པ་བཀག་པ་ན། དེ་ལྟ་ན་དོན་དམ་བར་ཡོད་པར་འགྱུར་བ་དང་།
 གཞུགས་སོགས་ཀྱན་རྫོབ་པར་མི་འགྱུར་ཞེས་གཞུང་སོགས་དོན་དམ་དུ་གྲུབ་པར་ཁས་
 མི་ལེན་པ་དང་། ཀྱན་རྫོབ་པར་འཛོག་པ་ཞིག་ལ་འཕེན་ལ། དེ་ཡང་དངོས་
 བོར་སྟེ་བ་ལ་མིན་པས་དབྱུ་མ་རང་ལྟར་པ་ཡིན་པར་གིན་དུ་གསལ་ཡོ། །འདིར་
 སྟོབ་དཔོན་གྱིས་ཁ་ཅིག་འཕགས་པའི་ཞལ་སྟུ་ནས། བདག་ལས་མ་ཡིན་གཞན་
 ལས་མིན། །ཞེས་སོགས་ཀྱི་གཞུང་གིས་སྟེ་བ་སོགས་བཀག་པ་ནི། གཞུང་
 འཛོན་རྩམ་པ་དང་བའི་ཀྱན་བདགས་ཀྱི་སྟེ་བ་སོགས་བཀག་པ་ཡིན་གྱི། གཞན་
 དབང་བདེན་པ་བཀག་པ་མིན་པར་འདོད་པ་འདི་ཡང་། དེ་ལྟར་འབྱེལ་པའི་གདན་

此中敵者，先覺有說是安慧論師者，然安慧論中全無彼說。護法論師釋《四百論》作唯識解，似是指彼。

若爾將甚深經義作唯識解者，於龍猛論義，當如何釋？世親菩薩等之論中，未見解釋龍猛菩薩之論義。唯《釋正理論》等，皆依《解深密經》釋《般若經》爲不了義，應如是釋。以龍猛諸論未有破者，若如言解釋，則《般若經》亦應如言解釋。若說彼言爲不了義，則須將彼義作唯識釋也。然論說「一切諸法非勝義有，非自相有。」此如言義有理成立，無能違害，不可解釋爲不了義。故密意說「唯應結難」。於如言義，舉無量能立，於相違品出無量結難；即是成立彼教義不可引作別解也。

午二、釋妨難

問：若自相生二諦都無，則無色等。世間眼等識應不可見色等體性。若不爾者，應

ཆོགས་མེད་པར་མི་འགྲུབ་པས། དེ་སྐད་ཀྱི་སྒྲུབ་པ་ལ་ནི་བཀའ་ཞིང་བདག་པར་བྱ་
 པ་ཁོ་ནའོ། ཞེས་བཤད་པའི་ཕྱགས་སྒྲུབ་པ་ནི། སྒྲུབ་པས་བཀའ་ཅིག་སྒྲོབ་དཔོན་
 རྒྱུ་བདན་ལ་སོགས་པ་ཡིན་པར་སྒྲུབ་མེད་ཀྱང་། དེའི་གཞུང་ན་དེ་ལྟར་བཤད་པ་མི་
 སྒྲུབ་ངོ་། །བཞི་བརྒྱ་པའི་འགྲེལ་པར་སྒྲོབ་དཔོན་ཆོས་སྐྱོང་གིས་བཞི་བརྒྱ་པའི་ལྷ་བ་
 སེམས་ཙམ་ཏུ་བཀྲལ་པར་བཤད་པས་དེ་ལ་ལྟར་ན་འགྲིག་གོ། །འོ་ན་ཟབ་མོ་ནི་
 མདོ་ནི་རྟོན་སེམས་ཙམ་ཏུ་འགྲེལ་བ་རྣམས་ཀྱིས་འཕགས་པའི་གཞུང་རྣམས་ཀྱི་རྟོན་
 རི་ལྷར་ཏུ་འགྲེལ་ཞེ་ན། སྒྲོབ་དཔོན་དེའི་གཞུང་ལ་སོགས་པའི་ཆེན་པོ་རྣམས་
 ཀྱི་གཞུང་ན། སྒྲུབ་པ་ཀྱི་གཞུང་གི་རྟོན་འདི་ལྟར་འགྲེལ་བ་ཡིན་ཞེས་གསལ་པར་མི་
 སྒྲུབ་པར་། རྣམ་བཤད་རིགས་པ་ལ་སོགས་པར་དགོངས་འགྲེལ་གྱི་མདོ་ལ་བདེན་
 བས་ཤིང་ཕྱིན་གྱི་མདོ་བྲང་རྟོན་ཏུ་འཆད་པར་སྒྲུབ་པས། དེ་བཞིན་ཏུ་འཆད་པར་
 མཛོན་དེ་འཕགས་པའི་གཞུང་འགོག་པ་ནི་མི་སྤྱིད་ལ། སྒྲུབ་པའི་བཞིན་པར་འཆད་ན་ནི་
 ཤིང་ཕྱིན་གྱི་མདོ་སྒྲུབ་པའི་བཞིན་པར་མི་འཆད་པ་མི་མཛད་ཅིང་། སྒྲུབ་པའི་བཞིན་པ་བྲང་
 རྟོན་ཏུ་བཤད་ན་དེའི་རྟོན་སེམས་ཙམ་ཏུ་འཆད་དགོས་པའི་ཕྱིར་དོ། །འདི་ཀྱང་ཆོས་
 འཕམས་ཅད་རྟོན་དམ་པར་མ་གྲུབ་པ་དང་། རང་གི་མཛན་ཉིད་ཀྱིས་མ་གྲུབ་པར་
 བཤད་པ་རྣམས་སྒྲུབ་པའི་ལྷ་བ་བཞིན་ཏུ་རིགས་པས་འགྲུབ་པས། སྒྲུབ་པའི་བཞིན་པ་ལ་
 གཞོད་པ་མེད་པའི་ཕྱིར། བྲང་རྟོན་ཏུ་འགྲེལ་མི་ཏུས་པ་ལ་དགོངས་ནས། བཀའ་
 ཞིང་བདག་པར་བྱ་བ་ཁོ་ནའོ་ཞེས་གསུངས་དེ། སྒྲུབ་པའི་བཞིན་པའི་བསྐྱོག་ཕྱགས་
 ལ་གཞོད་ཕྱིར་དང་། བྲང་ཐད་ལ་སྒྲུབ་ཕྱིར་མཐའ་ཡས་པ་ཞིག་ལྟོན་པ་ནི། གཞུང་
 གི་རྟོན་རྣམས་པ་གཞན་ཏུ་བྲང་ཏུ་མི་བྲང་པར་སྒྲུབ་པ་ཡིན་པས་འདིར་མདོ་ཙམ་ལས་མ་
 གསུངས་སོ། །གཉིས་པ་ནི། གལ་དེ་རང་གི་མཛན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པའི་སྒྲུབ་པ་བདེན་

མཛེས་པོ་སྤྱོད་པ་གཞུགས་
 བརྒྱན་ལ་སོགས་པ། ཚེགས་ལ་ལྟོས་ནས་ས་
 གྲགས་པ་ལང་མིན། རི་ལྟར་དེར་ནི་གཞུགས་

眼等識亦見兔角，理相等故。頌曰：

「如影像等法本空，觀待緣合非不有，於彼本空影像等，亦起具彼行相識，如是一切法雖空，從空性中亦得生。」

法本空謂虛妄。影像等，谷響等。依待明鏡、本質、空谷、發聲等因緣合集，便生影、響等，非是世間不許有者。於彼世間所許有中，從虛妄之影像等，亦生具彼影像等行相之眼等諸識。如從虛妄影像生虛妄行相之識，如是一切法，雖皆自相本空，然從自相空之因，亦得生自相空之果。此說從影像生緣影像之眼識，故知影像亦是有事。由與

入中論善顯密意疏

卷七 釋第六勝義菩提心之四

མཛེས་པོ་སྤྱོད་པ་གཞུགས་
 བརྒྱན་ལ་སོགས་པ། ཚེགས་ལ་ལྟོས་ནས་ས་
 གྲགས་པ་ལང་མིན། རི་ལྟར་དེར་ནི་གཞུགས་

內識體異，故是外境，復是眼識之所緣緣，故許爲色處。第二月、毛輪相、幻相、谷響等，應知亦爾。

如是應知：錯亂根識所見之本質、第二月、毛輪等，與無現前錯亂之五根識所見之

ཕ་གཉིས་ཅན་ཏུ་ཡང་མེད་ན། གཞུགས་ལ་སོགས་པ་ནམས་མེད་པར་འགྱུར་ལ།
 དེ་ལྟ་ན་གཞུགས་ལ་སོགས་པའི་ངོ་བོ་མིག་ལ་སོགས་པའི་ཤེས་པ་ལ་འཛིག་དེན་ཏུ་
 དམིགས་པར་མི་འགྱུར་དེ། དེ་ལྟ་མ་ཡིན་ན་རི་བོང་གི་རྩ་ལ་སོགས་པ་ཡང་མིག་ལ་
 མེད་པའི་ཤེས་པ་ལ་ལྷང་པར་འགྱུར་དེ། ལྷ་མཚན་ཀུན་ནས་མཚུངས་པའི་སྤྱིར་རོ་ཞེ་ན།
 དེའི་ལན་བཤད་བ། དངོས་བོ་ལྟོང་པ་ལྟེ་བརྟན་པ་གཞུགས་བརྟན་དང་ལ་སོགས་
 པས་སྒྲ་བརྟན་ལ་སོགས་པ་ནམས། * མེ་ཁོང་དང་བྱར་བཞིན་དང་ཤག་ལྷག་དང་།
 རྒྱ་ལྷང་པ་སོགས་ཀྱི་རྒྱ་ཀྱེན་གྱི་ཚེགས་པ་ལ་ལྟོས་པ་ལྟེ་བརྟན་ནས་སྒྲེ་པ་འཛིག་དེན་.....
 ན་མ་གྲགས་པ་ཡང་མིན་དེ་གྲགས་སོ། །ཇི་ལྟར་འཛིག་དེན་ལ་གྲགས་པ་དེར་ནི་
 གཞུགས་བརྟན་ལ་སོགས་པ་ལྟོང་པ་ལྟེ་བརྟན་པ་ལས། མིག་ལ་སོགས་པའི་ཤེས་
 པ་གཞུགས་བརྟན་ལ་སོགས་པ་དེ་ཡི་ནམ་པ་ཅན་སྒྲེ་པར་འགྱུར་བ་ལྟར། བརྟན་
 པའི་གཞུགས་བརྟན་ལས་བརྟན་པའི་ནམ་པ་ཅན་གྱི་ཤེས་པ་སྒྲེ་བ་དེ་བཞིན་ཏུ། དངོས་
 བོ་ཐམས་ཅན་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པས་ལྟོང་ནའང་། དེས་ལྟོང་བའི་རྒྱ་
 དག་ལས་དེས་ལྟོང་བའི་འབྲས་བྱ་རབ་ཏུ་སྒྲེ་བར་འགྱུར་རོ། །འདྲིར་གཞུགས་བརྟན་
 ལས་ནི་དེ་འཛིན་པའི་མིག་ཤེས་སྒྲེ་བར་གསུངས་པས། གཞུགས་བརྟན་དངོས་པོ་
 ཡིན་ཞིང་ཤེས་པ་དང་ངོ་བོ་ཐོན་པས་ནི། སྤྱི་རྒྱལ་གྱི་དོན་ཡིན་ལ་དེ་ཡང་མིག་
 ཤེས་ཀྱི་དམིགས་ཀྱིན་ཡིན་པས། གཞུགས་ཀྱི་སྒྲེ་མཆེད་ཏུ་བཞེད་པ་ཡིན་དེ། རྒྱ་
 གཉིས་དང་སྒྲ་ཤད་ཏུ་ལྷང་པ་དང་སྒྲ་མ་སོགས་དང་། རྒྱ་བརྟན་སོགས་ལ་ཡང་དེ་
 བཞིན་ཏུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །དེ་ལྟར་ན་དབང་ཤེས་འབྲུལ་པ་ལ་ལྷང་པའི་བྱད་དང་
 རྒྱ་གཉིས་དང་སྒྲ་ཤད་སོགས་ནི། དབང་བོ་ལ་འབྲུལ་གྱི་གཞོད་པ་མེད་པའི་ཤེས་པ་
 བ་ལྷུ་ལ་ལྷང་བའི་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་དང་འབྲའོ། །བྱད་བཞིན་སྐགས་

自相相同。本質等本來非有而現有本質，與本無自相現爲有自相相同。影像與谷響等，與色聲等相同。以是色等五境爲有自相雖不立爲外境，而現爲有自相之色等，則立爲外境。如是影像等爲本質雖不立爲外境，其影像等亦可立爲外境。故彼二法可否立爲外境相同。影像空無本質之虛妄義，世間老人，全未學習空性之教理者，亦能了知。故說了解彼義是一種粗淺理智，不應道理。

問：若爾，雖已成立世人所說之影像虛妄，仍不成立中觀所立之虛妄，前者如何爲後者喻？答：此舉影像等喻，是舉世間已極成者爲喻，非以中觀所立之虛妄已極成者爲喻。此復是以影像現似本質，不能分別此分現似本質，某分不現似本質，雖一切分現似本質如現而空，然依自因生亦不相違。取此爲喻，成立青色現似有自相，亦不可分別現不現有自相之二分，如斯顯現雖一切分皆如現而空，然自從因生，亦能生果，都不相違。

མི་མྱོད་ཀྱང་དེར་སྤང་བ་ནི་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་སྤྱབ་པ་མི་མྱོད་ཀྱང་དེར་སྤང་བ་.....
 དང་འདྲའོ། །གཞུགས་བརྟན་དང་སྤྱོད་བརྟན་ལ་སོགས་པ་ནི་གཞུགས་དང་སྤྱོད་པ་སོགས་
 བ་དང་འདྲ་བས། དེས་ན་གཞུགས་སོགས་ལྟ་རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱབ་པ་ཕྱི་རོལ་དུ་
 མི་འཛོལ་ཀྱང་དེར་སྤང་བའི་གཞུགས་སོགས་ཕྱི་རོལ་དུ་འཛོལ་བ་བཞིན་ཀྱང་། གཞུག་
 བརྟན་སོགས་ཕྱད་བཞིན་ཡིན་པ་སོགས་ཕྱི་རོལ་དུ་མི་འཛོལ་ཀྱང་། གཞུགས་བརྟན་
 སོགས་ཕྱི་རོལ་དུ་འཛོལ་ཕྱི་དེ་གཉིས་ཕྱི་རོལ་དུ་འཛོལ་མི་འཛོལ་མཚུངས་པ་ཡིན་ནོ། །
 གཞུགས་བརྟན་ཕྱད་བཞིན་གྱིས་སྤང་བ་ཙམ་གྱི་བརྟན་པ་ནི། སྤང་ཉིད་སྤོན་པའི་
 ལུང་རིགས་གང་ལ་ཡང་སྤོ་ཁ་མ་སྤོགས་པའི་འཛོལ་དེན་པའི་གན་པོ་བད་པར་ཐམས་
 ཅད་ཀྱིས་འཇུག་པས། དེ་ལྟར་དོགས་པ་དེ་རིགས་ཤེས་རགས་པ་ཞིག་དུ་འདོད་
 བ་ནི་མི་རིགས་པ་ཁོ་ནའོ། །ཤལ་དེ་དེ་ལྟ་ན་ནི་གཞུགས་བརྟན་བརྟན་པར་སྤྱགས་
 བ་དེ་སྤྱབ་ཀྱང་། དབྱ་མ་པས་བཞག་པའི་བརྟན་བར་མི་འཇུག་པས། སྤྱ་མ་དེ་
 ཕྱི་མའི་དབང་རྒྱུ་རྒྱུ་འགྱུར་ཞེ་ན། སྤྱ་པས་འདོད་གཞུགས་བརྟན་སོགས་དབང་
 བཞོད་པ་ནི་འཛོལ་དེན་པས་སྤྱབ་ཐིན་དབང་འགོད་པ་ཡིན་གྱི། དབྱ་མ་པས་བརྟན་
 བར་བཞག་པ་སྤྱབ་ཐིན་པ་ཞིག་དབང་འགོད་པ་མིན་ནོ། །དེ་ཡང་ཕྱད་བཞིན་དུ་
 སྤང་བའི་གཞུགས་བརྟན་ལྟ་བུ་དེ་ལ་སྤང་བའི་སྤང་ནས་ཆ་འདི་ཙམ་ཞིག་ཕྱད་བཞིན་.....
 དུ་སྤང་ལ། འདི་ཙམ་ཞིག་ཕྱད་བཞིན་དུ་མི་སྤང་ངོ་ཞེས་ནས་བ་ཐམས་ཅད་དུ་
 དབྱེ་མི་ནུས་ལ། ཕྱད་བཞིན་གྱི་གང་སྤང་གི་ཆ་ཐམས་ཅད་ནས་སྤང་བ་ལྟར་དུ་ཡོད་
 བས་སྤོང་ཡང་། རང་གི་རྒྱ་ལ་བཞེན་ནས་སྤེལ་བ་མི་འགལ་བ་དབང་ལུས་ནས་དེ་
 བཞིན་དུ་སྤོན་པོ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་སྤྱབ་པར་སྤང་བ་ན་ཡང་། སྤོན་པོ་དེ་སྤོང་
 ནས་རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱབ་པར་སྤང་མི་སྤང་གི་ཆ་གཉིས་དབྱེར་མེད་པར་སྤང་ལ། དེ་

。若能了知，影像現似本質，雖一切分如現非有，然能安立影像不無。則亦能知青色現似有自相，雖一切分如現非有，然能安立青色是有。以精細慧辨色等上有破不破之二分，先就影像喻上而分，是求中觀見者必不可少之事。故不應略知便足也。

釋論亦云：「若知影像無自性之因果建立。誰有智者，由見有色受等不異之因果諸法，而定執爲有自性耶？故雖見爲有，亦無自性生。」前說有生，今說無自性生。是明說有與自性有，生與自性生之差別。若不能分彼等差別，說法是有，便計爲自性有，說自性無，便執爲斷無，終不能出增減二邊。《四百論釋》云：「如實事師，乃至說彼法有，便計亦有自性。若時捨離自性，便執彼法畢竟非有，如同兔角。如此執著不出二邊

。終難合理。」以是當知，由無自性故離一切有邊，由能安立無自性之因果故離一切無邊；是佛護月稱解釋龍猛菩薩意趣之別法。故善分別二種有義與二種無義，極為切要。以影像喻抉擇彼義，如《父子相見會》云：「如於明鏡中，現無性影像，大樹汝當知，諸法亦如是。」餘虛妄喻表法之理，亦應如是知。

已五、明於二諦破自性生之功德分二

午一、易離常斷二見之功德 午二、善成業果之功德 今初 頌曰：

「二諦俱無自性故，彼等非斷亦非常。」

由一切法如同影像自性空故，於勝義世俗二諦之中俱無自性，故色等法，非有自性之常，亦非斷滅。言斷滅者，如「芽時種無壞時」，所說之斷滅。《中論》云：「先有

入中論善顯密意疏

卷七 釋第六勝義菩提心之四

ཡི་དམ་པ་གཉིས་ཀྱི་འཕྲུལ་རང་བཞིན་
ཡི་དམ་པ་གཉིས་ཀྱི་འཕྲུལ་རང་བཞིན་
ཡི་དམ་པ་གཉིས་ཀྱི་འཕྲུལ་རང་བཞིན་

而今無，是則為斷滅。」此說先計有自性之法，後時滅無之無常，皆是斷見。以說凡計

གི་ངོ་པོ་དང་ཐལ་པ་དེའི་ཆོ་དེ་ལ་དངོས་པོ་དེ་ནས་པ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་མེད་པའི་ཕྱིར།
 བོང་བྱའི་རྩ་དང་འབྲུ་པས་གཉིས་སུ་སྦྲུབ་པ་ལས་མ་འདས་པའི་ཕྱིར། འདྲིའི་མངོན་
 བར་འདྲོད་པ་ཐམས་ཅད་འགྲིག་དཀའ་བར་འགྱུར་བོ། །ཞེས་སོ། །དེས་ན་རང་
 གི་ངོ་པོས་མེད་པས་ཡོད་མཐའ་ཐམས་ཅད་དང་། དེ་ཉིད་ལ་རང་བཞིན་མེད་པའི་སྒྲུ་
 འབྲས་འཛོག་རྒྱས་པས་མེད་མཐའ་ཐམས་ཅད་ལས་གྲོལ་བ་ནི་སྒྲོབ་དཔོན་སངས་རྒྱས་...
 བསྐྱེད་པའི་རྒྱ་བའི་ཞབས་ཀྱིས་འཕགས་པའི་དགོངས་པ་བཀྲ་པ་བའི་ཁྱད་ཆོས་སུ་.....
 སྤང་བས། ཡོད་པ་གཉིས་དང་མེད་པ་གཉིས་ཕྱིད་པ་གིན་དུ་གལ་ཆེད། །གཟུང་
 བརྟན་གྱི་དཔེས་གཏན་ལ་འབབས་པ་ནི། ཡབ་སྲས་མཐའ་བ་ལས། མེ་འོང་ཤོན་
 དུ་ཡོངས་དག་ལ། །ཇི་ལྟར་རང་བཞིན་མེད་པ་ཡི། །གཟུགས་བརྟན་སྤང་བ་དེ་
 བཞིན་དུ། །སྒྲོན་པ་ཆོས་ནམས་ཤེས་པར་གྱིས། །ཞེས་གསུངས་ཏེ། བརྟན་པའི་
 དཔེ་གཞན་ནམས་ཀྱི་དཔེ་རྟོག་སྤྱོད་ཆོས་ཡང་སྤང་བཞིན་དུ་ཤེས་པར་གྱིས་ཤིག་
 རྒྱ་བ་ལ་གཉིས། དུག་ཆད་གྱི་ལྷ་བ་སྤང་སྤྱོད་པའི་ཡོན་ཏན་དང་། བས་འབྲས་ཀྱི་
 འབྲེལ་པ་ཆོས་འཐད་པའི་ཡོན་ཏན་ནོ། །དང་བོ་ནི། གང་གི་ཕྱིར་དངོས་པོ་
 ཐམས་ཅད་གཟུགས་བརྟན་སྤང་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པས་སྤོང་བ་དེ་ཉིད་ཀྱི་ཕྱིར།
 རྟོན་ནས་པ་དང་ཀྱན་རྫོབ་བདེན་པ་གཉིས་སུ་འཕྲུལ་གཉིས་ཅན་དུ་འདྲ་རང་བཞིན་གྱིས་.....
 ལྷུང་བ་མེད་པའི་ཕྱིར། །གཟུགས་སོགས་དེ་དགོ་རང་བཞིན་གྱིས་ལྷུང་བའི་དུག་པ་
 མ་ཡིན་ལ། དེར་མ་ཟད་ཆད་པའང་མིན་ཏེ། ཆད་པ་ནི་སྒྲུག་ཆོས་པོན་ཞིག་པ་
 མེད་པའི་སྐབས་སུ་བཤད་པ་ལྟ་བུའི་ཆད་པ་དང་། ཅ་ག་ལས། སྒྲོན་ལྷུང་ད་
 ལྷན་མེད་ཆོས་ལ། །དེས་ན་ཆད་པར་ཐལ་བར་འགྱུར། །ཞེས་དངོས་པོ་རང་བཞིན་
 གྱིས་ལྷུང་བ་ཁས་སྤངས་པས་སྤང་ཡོད་ཀྱི་དངོས་པོ་ཕྱིས་མེད་པའོ། །ཞིག་པའི་

諸法有自性已，隨計彼法爲常無常，皆是墮常斷二邊之邊見故。釋論此處引《中論》說：如佛世尊化一化人，彼復化一化人，作者作業與彼相等。謂是顯示從無自性生無自性，於無自性安立一切因果，無斷見失。

若於世俗不破自相，則不能通達微細無我。最微細之常斷二見，亦難令不生。故能盡離一切常斷二見，是於世俗中破彼自相之功德。若能於世俗破有自相，非但不墮觀待勝義之常斷二見，亦必不爲觀待世俗常斷二見之所染污。故有易離常斷二見之功德也。

午二、善成業果之功德_{分三}

未一、明不許自性者不須計阿賴耶等 未二、明從已滅業生果之喻 未三、釋妨難

初又分三：

申一、釋連續文 申二、釋本頌義 申三、釋所餘義

釋論云：「如是於二諦中俱無自性，非但遠離常斷二見，即業滅已經極久時，與諸

མི་དྲག་པར་འདྲོད་ནའང་ཆད་ལྟར་འགྱུར་དེ། རང་སྐྱོད་པོ་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པར་
 ཁས་ལེན་ན་དེ་དྲག་མི་དྲག་གང་དུ་འདྲོད་ཀྱང་། དྲག་ཆད་ཀྱི་མཐར་ལྷན་པའི་ལྷ་
 པར་གསུངས་པའི་ཕྱིར་དོ། འདྲིར་འགྲེལ་པར་ཅ་གྱེ་ལས། ལྷོན་པས་སྐྱེལ་པ་
 ཞིག་སྐྱེལ་པ་དེས་ཀྱང་གཞན་ཞིག་སྐྱེལ་པ་དེ་བཞིན་དུ། ཕྱེད་པ་པོ་དང་ལས་དང་
 དེས་ཕྱས་པ་ནམས་ཀྱང་དེ་ནམས་དང་འདྲ་པར་གསུངས་པས། རང་བཞིན་མེད་པ་
 ལས་རང་བཞིན་མེད་པ་ནམས་སྐྱེ་པར་བསྟན་དོ། ཞེས་གསུངས་པས་ནི། རང་
 བཞིན་གྱིས་མ་གྲུབ་པ་ལ་ཕྱེད་ཐམས་ཅད་འཛོམས་པས་ཆད་ལྷ་མེད་པར་ལྷོན་པའོ། །
 འདྲིར་ཀུན་རྫོང་དུ་རང་གི་མཆན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མ་བཀག་ན་གིན་དུ་སྐྱ་བའི་པདག་གི་
 མེད་མི་རྟགས་པས། གིན་དུ་སྐྱ་བའི་དྲག་ཆད་ཀྱི་ལྷ་བ་གྱུར་པ་མི་སྐྱེ་པ་ཡང་ཕྱ་
 དགའ་པས། དྲག་ཆད་ཀྱི་ལྷ་བ་མ་ལུས་པར་སྐྱོང་བ་ནི། དགག་ཕྱེད་དེ་ཀུན་རྫོང་དུ་
 བཀག་པའི་ཡོན་ཏན་ནོ། རེ་ཀུན་རྫོང་དུ་ཡོད་པ་ཁྲིགས་ན་རོན་དམ་ལ་ལྷོས་པའི་
 དྲག་ཆད་ཀྱི་ལྷ་པར་མི་ལྷན་པར་མ་ཟད། ཀུན་རྫོང་ལ་ལྷོས་ནས་དྲག་ཆད་ཀྱི་ལྷ་བའི་
 དྲི་མས་མི་གོས་པས་ན། དྲག་ཆད་ཀྱི་ལྷ་བ་སྐྱོང་སྐྱེ་བའི་ཡོན་ཏན་ཡོད་དོ། །
 གཉིས་པ་ལ་གསུམ། རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མི་འདྲོད་པ་ལ་ཀུན་གཞི་སྟགས་
 ཁས་སྤང་མི་དགོས་པར་བསྟན་པ་དང་། ལས་འགགས་པ་ལས་འགྲུབ་ཕྱེད་ལྷན་
 པའི་དཔེ་བསྟན་པ་དང་། དེ་ལྟར་བསྟན་པ་ལ་ཅོད་པ་སྤང་བའོ། རང་པོ་ལ་
 གསུམ། མཆོམས་སྐྱོར་གྱི་གཞུང་བཤད་པ་དང་། ཅ་པའི་ཆོག་དོན་བཤད་པ་
 དང་། དེ་ལས་འགྲེལ་པའི་དོན་བཤད་པའོ། རང་པོ་ནི། དེ་ལྟར་བརྟན་པ་
 གཉིས་ཀར་ཡང་རང་བཞིན་མེད་པས་དྲག་པ་དང་ཆད་པར་ལྷ་བ་གྱུར་རིང་དུ་སྤངས་པ་
 འབའ་ཞིག་དུ་མ་ཟད་ཀྱི། ལས་ནམས་བསགས་ནས་ལྷན་རིང་དུ་ཡོན་ཡང་ལས་

業果仍相係屬，雖不別計阿賴耶識、內心相續、不失壞法、及以得等，亦極應理。」此說於名言中不許有自相之宗，不但有遠離常斷二見之功德，更有不許阿賴耶識等，而善

成立業果係屬之功德。

解釋龍猛菩薩論之諸派中，其無微塵許之自相，而能安立一切作用者，是爲此宗不共釋規。依此可知，此清淨宗有多種不共餘釋之義。舉要言之，謂破離六識之異體阿賴耶識、破自證分、不許用自續因引生敵者真實義見、如許內識亦應許外境、許二乘人亦能通達法無自性、立法我執爲煩惱障、許滅是有爲、及以彼理安立三世等諸不共規。初義是此處所明。由不許自相故不許自證分，下文當說。由此故不許自續者，如餘處廣說，此中已略述。由此故許外境者，下當廣說。由此故許二乘人亦達法無自性者，如佛護

རྣམས་ཀྱི་འབྲས་བུ་དང་འབྲེལ་བ་ནི། ཀུན་གཞི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་དང་སེམས་ཀྱི་རྒྱན་
 དང་ཆད་མི་བ་དང་བྱེད་པ་ལ་སོགས་པར་ཡོངས་སུ་དྲག་པ་མེད་པར་ཡང་འབྲན་པ་...
 ཡིན་ནོ། །ཞེས་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་ཐ་སྙད་དུ་ཡང་མེད་པའི་སྟོབས་
 ལ་དྲག་ཆད་ཀྱི་ལྷ་བ་རྒྱང་རིང་དུ་བསྐྱེད་པའི་ཡོན་ཏན་ཡོད་པར་མ་ཟད་ཀུན་གཞི་ལ་...
 སོགས་པ་ཁས་མ་ཐུངས་ཀྱང་ལས་འབྲས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཤིན་དུ་འབྲས་པའི་ཡོན་ཏན་...
 ཡོད་པར་བསྟན་ནོ། །འཕགས་པའི་གཞུང་འབྲེལ་ཚུལ་ལ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་
 གྲུབ་པ་དུལ་ཙམ་མེད་ཀྱང་། བྱ་བྱེད་ཐམས་ཅད་བཞག་པས་ཚོག་པའི་འབྲེལ་ཚུལ་
 གྱི་ཕྱགས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས། རྣམ་པར་དྲག་པའི་གྲུབ་མཐའ་
 འབྲེལ་བྱེད་གཞན་དང་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་མང་དུ་ཡོད་དེ། དེ་གང་ཞེ་ན་ཅེ་ཞིག་གཙོ་
 བོ་རྣམས་བཟོད་ན། ཚོགས་དུག་ལས་ངོ་བོ་ཐ་དད་པའི་ཀུན་གཞི་རྣམ་ཤེས་དང་།
 རང་རིག་འགོག་ཕྱགས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་དང་། རང་རྒྱུད་ཀྱི་སྤྱོར་བས་སྤྱིར་གྲོལ་
 གྱི་རྒྱུད་ལ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བ་སྦྱེད་པ་ཁས་མི་ཡོན་པ་གསུམ་དང་། ཤེས་པ་
 ཁས་ཡོན་པ་བཞིན་དུ་བྱི་རོལ་གྱི་དོན་ཡང་ཁས་ཐུང་དགོས་པ་དང་། ཉན་རང་ལ་
 དངོས་བོ་རང་བཞིན་མེད་པར་དྲོགས་པ་ཡོད་པ་དང་། ཚོས་ཀྱི་བདག་འཛོན་ཉོན་
 མོངས་སུ་འཛོག་པ་དང་། ཞིག་པ་དངོས་བོ་ཡིན་པ་དང་། དེའི་རྒྱ་མཚན་
 གྱིས་དུས་གསུམ་གྱི་འཛོག་ཚུལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་སོགས་ཡིན་ནོ། །དེའི་དང་
 བོ་ནི་སྐབས་འདྲིར་བསྟན་ལ། རང་རིག་ཁས་མི་ཡོན་པ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་
 པ་མི་འདོད་པ་ལ་ཐུག་ཚུལ་ནི་འཆད་པར་འགྱུར་དོ། །རང་རྒྱུད་མི་བཞེད་པ་དེ་
 ལ་ཐུག་ཚུལ་ནི་རྣམས་པར་གཞན་དུ་བཤད་ཐིན་ལ། མདོར་བསྟུས་ཤིག་འདྲིར་
 ཡང་འཆད་དོ། །སྤྱི་རོལ་ཁས་ཡོན་པ་འདི་ལ་ཐུག་པ་ནི་འཆད་པར་འགྱུར་ལ།

說：「聲聞藏中說一切法無我，其所無之我，謂自性有。」此亦許爾，彼即無我相之圓滿義。故知補特伽羅無我之圓滿相，即補特伽羅無自性。欲如實通達補特伽羅無我，亦須如實通達法無我也。由是亦須安立法我執爲煩惱障，故明煩惱障有精細二義，唯修無常等十六行相之道，有能不能解脫之二說，要至何位乃能斷所知障等，差別甚多。

問：兩派中觀師皆應許：有先入大乘，善決真實見已，後復墮入二乘道者。又應許：如斯行者，若善修習法無我義應能現證，及現見後能更修習。復應許：以如是道，於見道位斷分別法我執，於修道位斷俱生法我執。豈執諸法有自相之中觀宗，許法我執有是否煩惱障之二類耶？答：於此未見明顯解釋，然自續中觀師似應說：二乘人修如是道

，雖能暫斷法我執現行，由未修集無邊資糧以爲助伴，故不能斷二種法我執之種子。故

ལྷ་པ་ཡང་འདི་ལ་བྱུག་ཚུལ་ནི་སངས་རྒྱུ་བསྐྱེད་ཀྱིས་ཉན་ཐོས་ཀྱི་སྡེ་སྡོད་ལས་.....
 ཚོས་གསལ་ཅན་བདག་མེད་དེ་ཞེས་གསུངས་པའི་མེད་ཀྱི་བདག་ནི། རོ་བོ་ཉིད་
 ཀྱིས་གྲུབ་པ་ལ་བཤད་པ་ལྟར་འདིར་ཡང་བཞེད་དེ། དེ་ཡང་བདག་མེད་མཚན་ཉིད་
 རྩོགས་པའི་རོན་མོ། །དེའི་ཕྱིར་གང་ཟག་གི་བདག་མེད་མཚན་ཉིད་རྩོགས་པ་ཡིང་
 གང་ཟག་རང་གི་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པ་ལ་བྱ་དགོས་ལ། དེ་རྒྱུ་བཞིན་ཏུ་
 རྩོགས་པ་ལ་ནི་ཚོས་ཀྱི་བདག་མེད་རྒྱུ་བཞིན་པ་ཡང་རྩོགས་དགོས་པའི་གནད་དོ། །
 དེ་ལྟ་ཡིན་ན་ཚོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་ཉན་མོངས་སྤྱངས་པར་འདོད་དགོས་པས་ཉན་.....
 མོངས་ཀྱི་ངོས་འཛིན་ལ་སྤྱངས་གཉིས་དང་། མི་ཉག་སོགས་བཅུ་དྲུག་གི་ལས་
 ཅོས་ཀྱིས་གྲོལ་མི་གྲོལ་ཀྱི་འདོད་ཚུལ་གཉིས་དང་། བེས་སྤྱི་བ་མཚན་སྤྱངས་གང་ནས་
 སྤོང་བ་མི་འདྲ་བ་སོགས་ཀྱི་ཁྱད་པར་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་དོ། །འོ་ན་དང་པོར་ཐེག་
 ཚེན་ཏུ་ཞུགས་པའི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་བུ་ལེགས་པར་གདན་ལ་ཐེགས་པ་ཞིག་དང་།
 ཉན་རང་ཏུ་སྤྱང་བ་གཉིས་གཞི་མཐུན་སྤྱིད་པ་ནི་རྒྱ་མ་པ་གཉིས་ཀས་ཀྱང་འདོད་དགོས་
 ལ། དེ་ལྟ་ན་དེ་འདྲ་བ་དེས་ཚོས་ཀྱི་བདག་མེད་བསྐྱེད་པས་མངོན་སུམ་ཏུ་འགྱུར་
 བ་དང་། དེ་ལྟར་མཐོང་ཟིན་གོས་སྤྱང་བ་ཕྱིར་བཞིག་ཀྱང་འདོད་དགོས་སོ། །དེ་
 ལྟ་ན་ལས་དེས་ཚོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་ཀྱན་བདགས་མཐོང་ལས་ནས་སྤོང་བ་དང་། བདག་
 འཛིན་དེ་ལྟན་སྤྱིས། དེའི་སྒྲོམ་ལས་ནས་ཀྱང་སྤོང་བ་འདོད་དགོས་པས། དངོས་
 པོ་རང་གི་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པར་འཛིན་པའི་དབྱ་མ་པའི་ཕྱགས་ལ་ཡང་ཚོས་ཀྱི་.....
 བདག་འཛིན་ལ་ཉན་མོངས་ཅན་ཡིན་མིན་གཉིས་འདོད་དམ་སྒྲུམ་ན། འདི་ལ་གསལ་
 བར་བཤད་པ་མི་སྤང་ཡང་། རང་རྒྱུད་བ་དེ་དག་གིས་ཉན་རང་ལས་དེ་ལྟར་སྒྲོམ་
 བ་ལ། ཚོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་མངོན་གྱུར་དེ་ཞིག་སྤངས་པ་འདོད་ཡང་། ཚོགས་

ཁོ གྲུང་ཕྱིར་རང་བཞིན་གྱིས་དེ་མི་
 འགག་པ། །དེའི་ཕྱིར་ཀུན་གཞི་མེད་ཀྱང་འདི་རྣམས་
 ཕྱིར་། །ལ་ལར་ལས་འགགས་ལྷན་རིང་ལོན་ལས་

二乘人雖有暫斷所知障現行者，然無永斷彼種子者。此師許法我執是煩惱障，斷彼種子不須修集無邊資糧以爲助伴。若淨治二相錯亂習氣之所知障，則無彼助伴不能淨治也。若於上說能得正解，其益極大，故略開說。

申二、釋本頌義

問：如何許諸法無自性宗，雖不許阿賴耶識等，業果關係亦極應理，頌曰：

「由業非以自性滅，故無賴耶亦能生，有業雖滅經久時，當知猶能生自果。」

雖業果中間隔極長時，然從善不善業生苦樂果，是內教上下諸部之所共許。若謂彼業乃至未生果以前而安住者，應成常法，常法無作用，則從業生果之關係不應道理。若謂造彼業後，第二剎那即謝滅者，從彼時起，乃至生果以前，應無彼業。其業謝滅復是無事，如何從業能生後果？爲答此難，於已造業第二剎那謝滅之前，業將滅時，爲欲保持業功能故，有計阿賴耶識者，有計離二業外有餘不相應行名不失法如債券者，有計離

མཐའ་ཡས་པ་བསགས་པའི་གྲོགས་མེད་པར་ཚོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་གཉིས་པོ་གང་གི་
 ཡང་ས་བོན་སྤངས་པ་མི་འོང་ཞེས་བཞེད་དགོས་པས། ཤེས་སྤྱིའི་མངོན་གྱུར་བ་ཏེ་
 ཞིག་ལ་སྤངས་པ་ཉན་རང་ལ་སྤྱོད་ཀྱང་། ས་བོན་སྤངས་པ་མི་སྤྱོད་པར་སྤྱོད་དགོས་སོ།
 སྤྱོད་དཔོན་འདིའི་བཞེད་པས་ནི་ཚོས་ཀྱི་བདག་འཛིན་ཉན་མངས་ཡིན་པས། དེའི་སང་
 བོན་སྤངས་པ་ལ་ཚོགས་མཐའ་ཡས་པ་གསོག་པའི་གྲོགས་མི་དགོས་ལ། གཉིས་
 རྒྱུ་འབྲུག་པའི་བག་ཆགས་ཀྱི་ཤེས་སྤྱིའི་སྤྱོད་པ་ལ་ནི། གྲོགས་དེ་ལྟ་བུ་མེད་པར་
 སྤྱོད་མི་རྣམས་པར་བཞེད་དོ། སྤྱང་བཤད་པ་དེ་དག་གི་གོ་བ་ཆགས་ན་ཁྱད་ཤིན་ཏུ་
 ཆེ་བར་སྤང་བས་བཤད་དོ། གཉིས་པ་ནི། དངོས་པོ་རང་བཞིན་གྱིས་སྤྱུལ་བ་མེད་
 པར་འདོད་པའི་ཕྱོགས་ལ། ཀྱན་གཞི་སོགས་ཁས་ས་བྱངས་ཀྱང་ཡས་འབྲས་ཀྱི་
 འབྲེལ་བ་འབད་ཚུལ་ཇི་ལྟར་ཡིན་ཞེ་ན། ཡས་དང་དེའི་འབྲས་བུའི་བར་དུ་ཡུན་
 རིང་བོར་ཚོད་པའི་དགེ་མེད་གཉིས་ཡས་ཡས་ཀྱང་། བདེ་བ་དང་སྤྲུག་བསྐྱེད་སོགས་
 ཀྱི་འབྲས་བུ་འབྱུང་བ་ནི་རང་གི་སྤེལ་གོང་འོག་ཐམས་ཅད་འདོད་ལ། དེ་ལ་ཡས་
 དེ་འབྲས་བུ་འབྱེན་པའི་སྤྱེལ་གས་པར་དུ་གནས་ན་ནི་དྲག་བར་འགྱུར་ལ། དྲག་བས་
 དོན་ཕྱེད་པར་མི་རྣམས་པས་ཡས་ཡས་འབྲས་བུ་འབྱུང་བའི་འབྲེལ་བ་མི་འབད་དོ།
 ཡས་དེ་བྱས་པའི་སྤྱད་ཅིག་གཉིས་པར་ཞིག་ན་ནི། མཚམས་དེ་ནས་འབྲས་བུ་དངོས་
 གྱུ་འབྱེན་པའི་སྤྱེལ་གས་ཀྱི་བར་དུ་ཡས་དེ་མེད་ལ། ཡས་ཞིག་པ་ཡང་དངོས་བོར་
 མེད་པས་ཡས་ཡས་འབྲས་བུ་ཇི་ལྟར་འབྱུང་བར་འགྱུར་ཞེས་བཅད་བའི་ཡན་རྒྱ།
 ཡས་བྱས་པའི་སྤྱད་ཅིག་གཉིས་པར་འགགས་ཆེན་པའི་སྤྱེལ་གས་ཀྱི་ཡས་འགག་བ་
 ལ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་པའི་ཆོ། ཡས་ཀྱི་རྣམ་པ་གཞག་པར་བུ་བའི་ཕྱིར་ཁ་ཅིག་ཀྱན་
 གཞི་ནས་པར་ཤེས་བ་དྲོག་པར་ཕྱེད་ལ། ཁ་ཅིག་བུ་ཡོན་གྱི་དཔང་བྱ་སྤེ་དེའི་ཡིག་

二業外有餘不相應行名二業之得者，有計二業習氣所薰識相續者。故說業雖已滅，經極久時仍能生果，亦不相違。以業於阿賴耶識薰成習氣，習氣即業之果，由彼同類展轉相續，最後生果。許彼是從最初業果展轉而生。餘三之義應知亦爾。初說是一分唯識宗。

第二說，觀音禁說是毗婆沙師。然非迦濕彌羅毗婆沙師，應是其餘一分。第三說是毗婆沙師中一分。第四說雖無明文，若按《俱舍論》第九品義，似是經部與迦濕彌羅毗婆沙師所許。迦濕彌羅者雖亦許有得，然不許「得」是由所得法二業引生，此處是指如是許者。故論云：「如有」若如中觀應成派義，業非以自性生故，彼業亦非以自性滅，從非以自性滅業，引生自果，全不相違。故雖不許阿賴耶等，業亦能生果。以是當知：有一類有情已造二業滅經多劫，仍從彼業能生自果，因果不亂。是故此宗業果係屬極為應理。

དང་འདྲ་བའི་ལས་གཉིས་ལས་ནོན་གཞན་པ། ལྷན་མི་ཟ་བ་ཞེས་པ་ལྷན་མིན་འདྲ་བྱེད་
 ཏུ་གྱུར་བ་ཞིག་འདོད་དོ། །ཁ་ཅིག་ནི་ལས་གཉིས་ཀྱི་ཐོབ་པ་ཞེས་པ་དེ་གཉིས་ལས་
 རོན་གཞན་ཏུ་གྱུར་བའི་ལྷན་མིན་ཞིག་དོག་པར་བྱེད་དོ། །ཁ་ཅིག་ནི་ལས་ཀྱི་བག་ཆར་
 ཀྱིས་བསྐྱོས་པའི་ནམ་ཤེས་ཀྱི་རྒྱན་དོག་པར་བྱེད་ལ། དེའི་ཕྱིར་ལས་འགའ་ཀྱང་ལས་
 ཀྱིས་ཕྱིས་ཕྱུན་རིང་པོ་ནས་འབྲས་བུ་འབྱིན་པ་མི་འགལ་བར་འདོད་དེ། ལས་ཀྱིས་
 ཀྱན་གཞི་ལ་བག་ཆགས་འཛོག་པས་བག་ཆགས་དེ་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ཡིན་ལ། དེའི་
 རྗེས་འདྲ་བརྒྱན་བས་མཐར་འབྲས་བུ་འབྱིན་བས་དང་པོ་ནི་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་བརྒྱན་པ་
 ལས་འབྲུང་བར་འདོད་པའོ། །དེ་བཞིན་ཏུ་གཞན་གསུམ་ལ་ཡང་ཤེས་པར་བྱའོ། །
 དེའི་དང་པོ་ནི་སེམས་ཅན་པ་འགའ་ཞིག་གོ། །གཉིས་པ་ནི་ཕྱེ་བྲག་ཏུ་སྦྲ་བ་ཡིན་
 པར་སྦྲན་རས་གཟེར་བརྒྱལ་ཞུགས་ཀྱིས་བཤད་དེ། །ཁ་ཅི་ཕྱེ་བྲག་ཏུ་སྦྲ་བ་ལས་གཞན་
 པ་ཞིག་གོ། །གསུམ་པ་ཡང་ཕྱེ་བྲག་ཏུ་སྦྲ་བའི་ནང་ཚན་གཅིག་གོ། །བཞི་པ་ལ་
 གསལ་ཁ/མ་བྱུང་ཡང་མཛོད་འབྲེལ་གྱི་གནས་རྒྱུ་པ་དང་བསྐྱེད་ན་མཐོ་སྤེལ་དང་ཁ་
 ཅི་ཕྱེ་བྲག་ཏུ་སྦྲ་བའི་ཡང་འདོད་པ་ཡིན་པ་འདྲའོ། །ཁ་ཅི་བས་ཐོབ་པ་ཁས་ལེན་ཀྱང་
 འཕོབ་བྱའི་ཆོས་ལས་གཉིས་ཀྱིས་ཐོབ་པ་ཕྱིན་བར་མི་འདོད་ལ་འདིར་ནི་དེ་ལྷན་འདོད་
 པ་ཞིག་ཕྱེ་གང་གི་ལྷན་ན་ཞེས་པའི་དོན་ནོ། །དབྱ་ས་ཐོབ་འགྱུར་པ་གང་གི་ལྷན་ན།
 ལས་རང་གི་བདག་ཉིད་ཀྱིས་མ་སྦྱོས་པ་དེའི་ལྷན་ན་ནོ། །གང་གི་ཕྱིར་ལས་དེ་རང་
 བཞིན་གྱིས་དེ་མི་འགག་པ་རང་བཞིན་གྱིས་མ་འགགས་པ་ལས་ཀྱང་འབྲས་བུ་འབྲུང་
 པ་མི་འགལ་བ་དེའི་ཕྱིར་ཀྱན་གཞི་སོགས་ཁས་མ་སྦྱངས་ཀྱང་། ལས་ལས་འབྲས་
 བུ་འདི་འབྲུང་བར་ནུས་པའི་ཕྱིར། སེམས་ཅན་གྱི་རྒྱན་ལ་ལར་ལས་གཉིས་བྱས་པ་
 འགགས་ནས་ཕྱུན་རིང་པོ་བསྐལ་བ་མང་པོ་ཡིན་པ་ལས་ཀྱང་། ལས་ལས་འབྲས་

。

前四家作如是答者，是因許業之生滅皆有自相，造業後之謝滅，亦是有自性。此師破云：若許如是之滅，謂由許有阿賴耶等故無過者，其答非理，以業無自性之生滅故。爲顯自宗答難，是龍猛菩薩所許，引《中論》云：「諸業本不生，以無自性故，諸業亦不失，以其不生故。」義謂由業無自性故，無自性生。由無生故無自性滅。故執造業後滅有自性，而別計不失法，不應道理。此理雖正破不失法，亦破餘三，理相等故。又引經云：「人壽量百年，說活爾許時，然年無可集，此行亦如是。我或說無盡，或時說有盡，依空說無盡，名言說有盡。」此證無自性之盡或滅，有由名言力安立之盡滅。擘錯

བ་ཡང་དག་པ་ལྟེ་སྐྱེ་ལ་འབྲས་བུ་མི་འབྲུལ་བར་འབྲུང་བར་རིག་བར་གྱིས་ཤིག །
 དེ་ལྟར་ན་ཕྱོགས་འདྲི་ལ་ནི་ལས་དང་འབྲས་བུ་འབྲེལ་བ་ཆེས་མེན་ཏུ་འབྲད་བར་.....
 འབྱུར་རོ། །དེ་ནས་ཀྱི་དོན་ནི་སྤར་བཞིན་བཅད་པའི་ལན་སྟེ་པ་བོ་བཞི་ཀས་ཀྱང་།
 ལས་ལ་སྟེ་བ་དང་འགག་བ་རང་གི་མཆན་ཉིད་གྱིས་གྲུབ་པ་ཁས་ལེན་ཞིང་། ལས་
 རྩས་པའི་འོག་ཏུ་འགགས་པ་དེ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་བར་འདོད་དོ། །དེ་ལ་སྟོབ་
 དཔོན་འདིས་དེ་འདྲ་བའི་འགགས་པ་ཡིན་ཀྱང་ཀྱན་གཞི་སོགས་ཁས་ལེན་པས་སྟོན་.....
 མེད་ཅེས་ལན་འདེབས་པ་མི་རིགས་དེ། རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་ཚུལ་གྱིས་ལས་
 སྟེ་བ་དང་འགགས་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་རེ་ཞེས་འགོག་པ་ཡིན་ནོ། །ལན་འདེབས་
 ཚུལ་དེ་ཉིད་འཕགས་པའི་བཞེད་པ་ཡིན་པར་སྟོན་པ་ལ། གང་ཕྱིར་ལས་ནི་སྟེ་བ་
 མེད། །འདི་ལྟར་རང་བཞིན་མེད་དེའི་ཕྱིར། །གང་ཕྱིར་དེ་ནི་མ་སྟེས་པ། །དེ་
 ཕྱིར་ཆུད་ཟེ་མི་འབྱུར་རོ། །ཞེས་ཅ་གེར་གསུངས་པ་དྲངས་དེ། ལས་རང་བཞིན་
 གྱིས་གྲུབ་པ་མེད་པའི་ཕྱིར་རང་གི་བདག་ཉིད་གྱིས་སྟེ་བ་མེད་དོ། །དེའི་ཕྱིར་ལས་
 རང་བཞིན་གྱིས་འགག་པ་མི་སྤྱིར་པའི་ཕྱིར། ལས་རྩས་པའི་འོག་ཏུ་འགགས་པ་
 དེ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པར་བརྒྱུད་ནས་ཆུད་མི་ཟ་བར་རྟོག་པ་རིགས་པ་མེན་ནོ། །
 ཞེས་པའི་དོན་ནོ། །རིགས་པ་དེ་ནི་ཆུད་མི་ཟ་བ་འགོག་པ་ལ་གསུངས་ཀྱང་གཞན་
 གསུམ་འགོག་པ་ལ་ཡང་ཆུད་པར་མེད་དེ་སྐྱེ་མཆན་ཀྱན་ནས་མཆུངས་པའི་ཕྱིར་རོ།
 ཡང་མཐོང་ལས། མི་ཡི་ཆོ་ཚད་ལོ་བརྒྱ་ལྟེ། དེ་སྤྱིར་འཆོ་ཞེས་བརྗོད་མོད་ཀྱི།
 ལོ་ལ་སྤང་བོར་སྤངས་པ་མེད། །སྤྱབ་པ་དེ་ཡང་དེ་དང་མཆུངས། །ཟད་པ་མེད་
 ཅེས་གང་སྟེས་དང་། །ལས་ཟད་ཅེས་ནི་གང་སྟེས་པ། །སྟོང་པའི་ཚུལ་ཏུ་ཟད་
 པ་མེད་ །ཟ་སྟེད་ཚུལ་ཏུ་ཟད་པར་བལྟ་ན། །ཞེས་གསུངས་པ་དྲངས་དེ། རང་

譯爲：「諸年無可集，觀資糧亦爾。」此等如云：「非以自性滅」，於所破上，加簡別

入中論善顯密意疏

一五九

卷七 釋第六勝義菩提心之四

一六〇

而說。

申三、釋所餘義分二

酉一、明滅無自性是不許阿賴耶之因由 酉二、明雖不許阿賴耶亦立習氣之所依 今初

問：自宗雖無自性之滅，然說：「有業雖滅」，又云：「滅非有自性」。如經說：

「名言說有盡」，亦許造業之後彼業謝滅。爾時業滅便成無事，復不許阿賴耶等爲業果連係之所依。則說業滅已久生果非理之難，宛然存在。故唯上答猶嫌不足。答：無過。

論云：「由業非以自性滅」，即以彼理由，便能從業滅之滅引生後果。故不作別答。許諸法有自性之一切宗，皆不可說滅爲有事。許無自性之中觀宗，則可說滅是有事。以實事宗說：如苗滅時，苗之一切有事皆滅，離苗之外亦無其他有事如瓶等可得。故許彼滅

བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་ཟད་པ་ལས་འགག་བ་མེད་པ་དང་། །དེ་གཉིས་ཟ་སྟངས་ཀྱི་དབང་
 གིས་བཞག་པའི་ཁྱད་ས་སོ། །ནག་ཚོའི་འགྲུང་ལས། །ལོ་ནམས་ཕྱང་བོར་སྤངས་
 པ་ནི། མེད་པ་དེ་བཞིན་ཡང་དག་པར། །ཚོགས་བ་འདི་ཡང་བཟ་བར་བྱ། །
 ཞེས་འབྱུང་ངོ། །དེ་ནམས་ནི་རང་བཞིན་གྱིས་དེ་མི་འགག་པ་ཞེས་དགག་བྱ་ལ་ཁྱད་
 པར་སྤང་བའི་སྤེང་ནས་བཤད་པའོ། །གསུམ་པ་ལ་གཉིས། འགག་པ་རང་བཞིན་
 གྱིས་མེད་པ་ཀྱན་གཞི་ཁས་མི་ཡེན་པའི་རྒྱ་མཚན་ཏུ་འགྲོ་ཚལ་དང་། ཀྱན་གཞི་
 ཁས་མི་ཡེན་ཀྱང་བག་ཆགས་ཀྱི་གཞི་འཛིག་པའོ། །དང་བོ་ནི། གཤམ་དེ་རང་
 བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པའི་འགག་པ་མེད་ཀྱང་རང་གི་ལྷགས་ལ་ཡང་ལ་ལར་ལས་འགྲུ་...
 ཞེས་དང་། འགགས་ཤིང་རང་བཞིན་ཡོད་མེན་པའི། ཞེས་གསུངས་པས། ཟ་
 སྟངས་ཀྱི་ཚལ་ཏུ་ཟད་པར་བཟུམ། ཞེས་བ་ལྟར་ལས་བྱས་པའི་འོག་ཏུ་ལས་དེ་འགགས་
 པ་ནི་འདོད་དགོས་ལ། དེའི་ཚོ་འགག་པ་ནི་དངོས་པོར་མེད་ཅིང་ལས་འབྲས་ཀྱི་
 འབྲེལ་པའི་རྟོན་ཏུ་ཀྱན་གཞི་སོགས་ཀྱང་མི་འདོད་ན། །ལས་འགགས་ནས་ལྷན་དེང་
 ཏུ་ཡོན་པ་ལས། །འབྲས་བ་འབྱུང་བ་མི་འབྲད་པར་བཅུད་པ་སོན་གནས་པས།
 སྤང་བྱི་ལན་དེ་དག་གིས་མི་ཚོག་གོ་ཞེ་ན། སྟོན་མེད་དེ། གང་སྤྱིར་རང་བཞིན་
 གྱིས་དེ་མི་འགག་པ། དེ་སྤྱིར་ཞེས་པའི་རྒྱ་མཚན་ཉིད་ཀྱིས་ལས་ཞིག་པའི་ཞིག་པ་
 ལས་སྤྱིས་ཀྱི་འབྲས་བ་འབྱུང་བ་འགྲུབ་པས་ལན་རྒྱར་བ་མ་གསུངས་སོ། །དེ་ཡང་
 དངོས་པོ་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པར་འདོད་པའི་སྤྱོགས་ཐམས་ཅད་ལ། ཞིག་པ་
 དངོས་པོར་མི་རྒྱང་ལ་རང་བཞིན་གྱིས་མ་གྲུབ་པར་འདོད་པའི་དབྱ་མའི་སྤྱོགས་ལ་...
 ཞིག་པ་དོངས་པོར་གྲུབ་པའི་གནད་དོ། །འགགས་དང་བོ་ལ་ནི། ལྷ་གྲུ་ལྷ་པོའི་
 དངོས་པོ་ཞིག་ཞིག་པ་ན། ལྷ་གྲུའི་ཆ་ཤས་ཀྱི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ནི་འོག་ལ།

定非有事。以彼覺青處等一一分有事，或瓶等衆分合集之有事，皆不可說是滅之所相。故滅非有事也。中觀宗則說：如近密之五蘊，若一若多，及離此二之異體法，皆不可立爲近密之所相，近密亦非彼三之所相。然依自身諸蘊，假立近密爲有事，全不相違。如是所滅之有事及彼同類之有事，雖皆不可立爲滅之所相，然滅是依所滅法生，故是有事。〈顯句論〉中以聖教正理成立此義。初引聖教，如釋〈十地經〉云：「生緣老死」，「

死」即所死有情之滅，說彼是以生緣而生。又云：「死亦有二種所作，一能壞諸行，二作無知相續不絕之因。」此說死能作二種事。既說死由因生，復說死生無明，故滅亦應有能生因，及能生果。此雖是說相續之滅，第一剎那於第二剎那謝滅，理亦相同，故亦顯示第一剎那爲第二剎那謝滅之因。由是當知，有情之生與死（粗無常），及第二剎那

ལྷ་གྲ་ལས་གཞན་པ་བྱས་པ་ལ་སོགས་པའི་དངོས་པོ་གཞན་གང་ཡང་མ་ཐོབ་པས།
 ཞིག་པ་དེ་དངོས་པོ་གཞན་མིན་པར་འདོད་དེ། སྟོན་པོ་ལ་སོགས་པ་སྤྱི་མཆོད་རེ་རེ་
 བའི་དངོས་པོ་དང་། བས་པ་ལ་སོགས་པ་རང་གི་ཆ་གས་ཀྱི་དངོས་པ་ཆོགས་པ་
 གང་ཡང་ཞིག་པ་དེའི་མཚན་གཞིར་མི་རུང་བའི་ཕྱིར་དངོས་པོ་མེན་ནོ་སྟུགས་བཤོ། །
 ལྷགས་ཕྱི་མ་ལ་ནི། དཔེར་ན་ཉེར་སྤྱོད་ཀྱི་སྤང་བོ་ལྔ་རེ་རེ་བ་དང་ཆོགས་པ་གཉིས་
 ཀྱི་དང་། དེ་གཉིས་ལས་ངོ་བོ་ཐ་དད་པ་གཅིག་ཉེར་སྤྱོད་ཀྱི་མཚན་གཞིར་འཛིན་ག་
 ལྷ་མེད་ཅིང་། ཉེར་སྤྱོད་ཀྱང་དེ་གསུམ་གྱི་མཚན་གཞིར་མི་རུང་ལ། རང་གི་སྤང་
 བོ་ལ་བདེན་ནས་ཉེར་སྤྱོད་སྤྱོད་བཅས་པ་དངོས་པོ་ཡིན་པར་མི་འགལ་བ་བཞིན་དུ།
 ཞིག་པ་ཡང་ཞིག་གྱུར་དངོས་པོ་དང་། དེ་དང་རིགས་མཐུན་པའི་དངོས་པོ་གང་
 ཡང་མཚན་གཞིར་མེད་ཀྱང་། ཞིག་གྱུར་དངོས་པོ་ལ་བདེན་ནས་སྤྱོད་པའི་ཕྱིར་
 དངོས་པོ་འོ། །དེ་སྤྱོད་པ་ལ་སྤང་རིགས་གཉིས་ཆོག་གསལ་ལས་གསུངས་པའི་དང་
 བོ་ནི། ས་བཅུ་པ་ལས། སྤྱི་བའི་རྒྱུན་གྱིས་ག་གི་ཞེས་གསུངས་པ་ལྟེ། གི་
 བ་ནི་གང་གི་བའི་སེམས་ཅན་དེ་ཞིག་པ་ཡིན་ལ། དེ་སྤྱི་བའི་རྒྱུན་གྱིས་སྤྱིར་བར་
 གསུངས་པ་དང་། ཡང་དེ་ཉིད་ལས་འཆི་བ་ཡང་བྱ་བ་གཉིས་སུ་ཉེ་བར་གནས་
 པ་ཡིན་དེ་འདྲ་བྱེད་འཛིན་པར་ཡང་བྱེད་བ་དང་། ཡོངས་སུ་མི་གེས་པ་རྒྱུན་མི་
 འཆད་པའི་རྒྱ་ཡང་འབྱིན་བཤོ། །ཞེས་འཆི་བས་བྱ་བ་གཉིས་བྱེད་པར་གསུངས་
 དེ། གི་བ་རྒྱུས་བྱེད་བ་དང་། གི་བས་མ་རིག་པ་སྤྱིར་བར་ཡང་གསུངས་
 བས། ཞིག་པ་ལ་སྤྱིར་བའི་རྒྱ་ཡོད་བ་དང་། ཞིག་བས་འབྲས་བྱ་སྤྱིར་རྒྱས་
 པ་ཡིན་དེ། འདི་ནི་རྒྱུན་གྱི་ཞིག་པ་ཡིན་ཡང་སྤྱད་ཅིག་མ་དང་བོ་དུས་གཉིས་བར་
 ཞིག་པ་ལ་ཡང་འདྲ་ལ། སྤྱད་ཅིག་མ་དང་བོ་དུས་གཉིས་བར་ཞིག་པའི་རྒྱར་

不住與已不住（細無常），立不立爲有事，是否由因所生，一切相同。依此密意故《中論》云：「有無是有爲」。《六十正理論》云：「由因盡而滅，說彼名曰盡。」前說苗等有事，與苗滅等無事，俱是有爲。後說油等因盡，是燭等果盡之因。故定應許此是龍猛菩薩之意趣。

第一剎那於第二剎那謝滅，要遮所破乃能通達，故是遮法。然非是無遮，故是非遮。以非唯遮所滅之法，要遮所滅引有事故。諸餘能立，廣如《中論釋》說。此是本宗中最要極細之正理也。

酉二、明雖不許阿賴耶亦立習氣之所依

問：此宗雖不許阿賴耶識，然須安立善不善業習氣、及由習氣成熟出生自果。《入中論釋》云：「由無始生死傳來，諸法習氣成熟，食著諸法。」又云：「如斯流類餘亦甚多」。此復若無安立習氣之所依，則不應理。其所依爲何？答：如許阿賴耶識者說：

ཡང་བཟུན་ནོ། །དེས་ན་སེམས་ཅན་སྐྱེས་པ་དང་གི་བ་གཉིས་དང་སྐད་ཅིག་མ་
 གཉིས་པར་མི་སྟོད་པ་དང་། སྐད་ཅིག་མ་གཉིས་པར་མ་བསྐད་པ་ནམས་ལ་དངོས་
 བོར་འཛོག་མི་འཛོག་དང་། རྒྱས་སྟེད་མི་སྟེད་ཀྱན་ནས་མཚུངས་སོ། །འདི་
 ལ་དགོངས་ནས་རྩ་ཤེལ་ས། དངོས་དང་དངོས་མེད་འདུས་བྱས་ཡིན། །ཞེས་
 དང་། རིགས་པ་བྱུག་ཅུ་པ་ལས་ཀྱང་། རྒྱ་ཟད་ཉིད་ལས་ཞི་བ་ནི། །
 ཟད་ཅེས་བྱ་བར་དམིགས་པ་སྟེ། ཞེས་སྐྱ་གྱ་སོགས་ཀྱི་དངོས་བོ་དང་། དེ་ཞིག་
 བ་དེའི་དངོས་བོར་མེད་པ་གཉིས་ཀ་འདུས་བྱས་དང་། སྐྱམ་ལྔ་བུའི་རྒྱ་ཟད་པ་ནི་
 མར་མེ་ལྔ་བུའི་འབྲས་བུ་ཟད་པའི་རྒྱར་གསུངས་པས། འཇགས་པའི་བཞེད་པར་
 གཏོན་མི་ཟ་བར་འདོད་པར་བྱའོ། །སྐད་ཅིག་དང་པོ་བྱས་གཉིས་པར་ཞིག་པ་ནི་
 དངོས་སྐྱ་དགག་བྱ་བཅད་ནས་དྲི་གས་དགོས་པས། དགག་པ་ནི་ཡིན་ལ་མེད་དགག་
 ནི་མ་ཡིན་པས་མ་ཡིན་དགག་སྟེ། ཞིག་རྒྱ་དེ་བཅད་པ་ཙམ་མིན་གྱི་དེ་བཅད་བའི་
 དངོས་བོ་ཞིག་འཇགས་པའི་ཕྱིར་རོ། །སྐབ་བྱེད་ལྷག་མ་ནི་རྒྱས་པར་ཅ་པའི་དྲི་ཀྱ་
 ལས་ཤེས་པར་བྱའོ། །འདི་ནི་ལྷགས་འདོད་རིགས་པ་སྤྲ་ལ་དོན་ཆེ་བ་ཅིག་དུ་
 འདུག་གོ། །གཉིས་པ་ནི། གལ་དེ་ཀྱན་གཞི་ནས་ཤེས་ཁས་མི་ཡེན་ཀྱང་དག་མི་དགའི་
 བག་ཆགས་འཛོག་པ་དང་། བག་ཆགས་དེ་སྟོན་པ་ལས་འབྲས་བུ་འབྱུང་བར་འདོད་
 དགོས་དེ། འཚུག་འབྲེལ་ལས། ཐོག་མ་མེད་པའི་འཁོར་བར་དངོས་བོའི་བག་
 ཆགས་བཞག་པ་ཡོངས་སྐྱ་སྟོན་པ། དངོས་བོ་ལ་མངོན་པར་ཞེན་པ། །ཞེས་དང་།
 དེ་འདྲ་བ་གཞན་ཡང་མང་དུ་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །དེ་ཡང་བག་ཆགས་འཛོག་པའི་
 གཞི་མེད་པར་མི་བྱང་བས་གཞི་དེ་གང་ཡིན་ཞེ་ན། ཇི་ལྟར་ཀྱན་གཞི་ནས་ཤེས་ཁས་
 ཡེན་པ་ནམས་ཀྱི་ལྟར་ན། ཉོན་ཡིད་ཀྱིས་ངའོ་སྐྱམ་དུ་དམིགས་པའི་གཞིར་གྱར་

染污意執我之根本阿賴耶識，爲習氣之依處。如是此宗亦說：俱生我執之所緣，爲習氣薰習之依處。若爾，云何《入中論釋》說「內心相續爲習氣之所依」？曰：由此我事是依內心假立之相續，故亦說名內心相續。若如說心同類名心相續者，亦是少分習氣薰習之所依。無明習氣之理。《入中論釋》云：「若法於心相續、染污、薰習、隨逐，是名習氣。煩惱邊際、串習、根本、習氣，是諸異門。聲聞獨覺以無漏道已斷煩惱，然猶不能斷彼習氣。如瓶衣等，已貯油、花等物，後縱除去油、花等物，猶有微細香氣可得。」餘善不善等習氣，亦有二種所依，如理應知。

若爾見道無間道時，雖無見所斷煩惱，應有修所斷隨眠。爾時意識已成無漏，全無錯亂習氣所染。若謂隨眠寄彼體中不應道理，前五根識及色法，亦非彼隨眠之所依，復不許有阿賴耶識，故彼隨眠應無所依。答曰：無過，爾時假我爲修所斷隨眠之所依故。

བའི་ཀུན་གཞི་ནས་ཤེས་བཤེས་ཆགས་ཀྱི་གནས་སུ་འདོད་པ་དེ་བཞིན་དུ་ཕྱགས་འདིས་...
 ཀྱང་འདྲོ་སྒྲུབ་པ་ཙམ་གྱི་སྒྲོ་སྒྲུབ་སྒྲུབ་ཀྱི་དམིགས་པ་དེ་ཉིད་བཤེས་སྒྲོ་བའི་...
 གཞིར་བཞེད་དོ། །འོ་ན་འཕྱུག་འབྱེལ་ཡས། སེམས་ཀྱི་སྒྲུབ་བཤེས་ཆགས་ཀྱི་
 གཞིར་གསུངས་པ་ཇི་ལྟར་ཡིན་ཞེ་ན། ང་ཙམ་དེ་ཉིད་སེམས་ནས་ཤེས་པ་བཞེད་ནས་
 བཤེས་པ་འདི་སྒྲུབ་ཡིན་པས། སེམས་ཀྱི་སྒྲུབ་ཅེས་ཀྱང་བྱ་ཡ། སེམས་ཉིད་ཀྱི་
 རིགས་འདྲ་ལ་དེའི་སྒྲུབ་ཅེས་པ་ལྟར་ན། དེ་ཡང་ངེས་འགའ་བའི་བཤེས་ཆགས་སྒྲོ་
 བའི་གཞིར་འབྱུང་དོ། །ཁ་རིག་པའི་བཤེས་ཆགས་ཀྱི་ཚུལ་ནི། འཕྱུག་འབྱེལ་
 ཡས། གང་གིས་སེམས་ཀྱི་སྒྲུབ་འགའ་བར་བྱེད་ཅིང་སྒྲོ་བར་བྱེད་ཡ། ཇེས་སུ་
 བཞུད་པར་བྱེད་པ་ནི་བཤེས་ཆགས་དེ། ཉན་མོངས་པའི་ཐུང་ཐུང་པ་དང་། གོམས་
 བ་དང་ཅ་བ་དང་བཤེས་ཆགས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་ནམ་གངས་དག་གོ། །དེ་ནི་ཟག་བ་མེད་
 བའི་ལས་གྱིས་ཉན་མོངས་པ་སྤངས་སུ་ཟེན་ཀྱང་། ཉན་མོས་དང་རང་སངས་ཀྱིས་
 ཀྱིས་སྤང་བར་མི་ལུས་དེ། ཏིལ་མར་དང་མེ་ཏིག་ལ་སོགས་པ་བསལ་དུ་ཟེན་ཀྱང་།
 ལུས་པ་དང་སྒྲུབ་བྱ་ལ་སོགས་པ་ནམས་ལ་དེ་དང་སྤྱད་པས་ཡོན་ཏན་སྤྱོད་པ་མེད་པ་
 བཞིན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་སོ། །དག་མི་དགའི་བཤེས་ཆགས་ལ་སོགས་པའི་བཤེས་
 ཆགས་གཞན་ལ་ཡང་གཞི་གཉིས་སུ་འབྱུང་བ་ཇི་ལྟར་རིགས་བར་སྤྱར་སོ། །འོ་
 ན་མཐོང་ཡས་བར་ཆད་མེད་ཡས་གྱི་རྒྱས་སུ་དེའི་སྤང་བྱ་མཐོང་སྤང་མེད་མེད་ཀྱང་།
 སྒྲོམ་སྤང་གི་བཤེས་པ་ཉལ་ཡོད་དགོས་ཡ། དེའི་ཆོ་ཡིད་ཀྱི་ཤེས་པ་ནི་གཉིས་སྤང་
 འབྱུལ་བའི་བཤེས་ཆགས་ཀྱིས་མ་བསྐྱུད་བའི་ཟག་མེད་ཡོན་པས། དེའི་ངོ་བོར་བཤེས་
 ལ་ཉལ་དེ་གནས་པ་མི་རིགས་ཡ། དབང་ཤེས་ཀྱང་དེའི་དེན་དུ་མེད་ཅིང་གཞུགས་
 ཀྱང་དེའི་དེན་དུ་མི་རིགས་ལ་ཀུན་གཞི་ཡང་མི་འདོད་པས་དེའི་དེན་མེད་པར་འབྱུང་དོ།

餘能治所治時，應知亦爾。若知此宗安立補特伽羅之不共道理，或問：「生空無邊處、識無邊處、無所有處之聖者，現起出世無漏心時，由無其餘世間心故，彼等之趣生體應亦隨滅。」或問：「生有頂天之聖者，現起無所有地所攝之無漏心時，有頂與無所有二地所攝之趣生體，皆應隨滅。以說彼無漏心之依處，是彼二趣體及涅槃趣體，不應理故。」此等正理皆不成難，雖有漏心及無漏心，皆不安立爲彼等趣生體之所相，然可安立。

彼趣生體故。此就敵宗，說未入道者及有學聖人之趣生體是無覆無記法而答。

愚鈍如我，豈能自力答彼諸難。然依如實安立龍猛菩薩意趣之諸大車宗，故作是說。由此可知，成立阿賴耶識之諸餘道理，對於此宗皆不成難。諸具大慧、細慧、明利慧者，當善思擇。

未二、明從已滅業生果之喻

前說業滅能生自果，今以譬喻重明彼義。頌曰：

ལྷ་མ་ན། རྩོན་མེད་དེ་དེའི་ཆོང་ཅམ་ཞིག་སྒྲོམ་སྤང་གི་བག་ལ་ཉལ་གྱི་དྲོན་ཡིན་པའི་
 ཕྱིར་དེ། སྤང་བཀའ་ལྷན་ལ་ཡང་དེ་བཞིན་དུ་ཤེས་པར་བྱའོ། །ལྷ་གས་འདིའི་
 བཀང་ཟག་གི་འཛིག་ཚུལ་ཐུན་མཛོད་མ་ཡིན་པ་ཤེས་ན་ནམ་མཁའ་དང་ནམ་ཤེས་མཐའ་
 ལས་དང་ཅི་ཡང་མེད་པ་མཐུས་དུ་སྦྱེས་པའི་འཕགས་པའི་རྒྱུད་ལ། འཛིག་དྲོན་
 ལས་འདས་པ་ཟག་མེད་ཀྱི་སེམས་མངོན་དུ་གྱུར་པ་ན། འཛིག་དྲོན་པའི་སེམས་ཀའན་
 མེད་པས་དེ་ནམས་ཀྱི་འགྲོ་བ་ལྡོག་པར་འགྱུར་རོ། །ཞེས་པ་དང་། སྤྱིར་ཅེར་
 སྦྱེས་པའི་འཕགས་པ་ལ་ཅི་ཡང་མེད་པའི་སར་གཏོགས་པའི་ཟག་མེད་ཀྱི་སེམས་.....
 མངོན་དུ་གྱུར་པ་ན། སྤྱིར་ཅེར་ཅི་ཡང་མེད་པ་གཉིས་ཀའི་སས་བསྐྱེས་པའི་འགྲོ་
 བ་ལྡོག་པར་འགྱུར་དེ། ཟག་མེད་ཀྱི་སེམས་དེའི་གནས་ནི་འགྲོ་བ་དེ་གཉིས་དང་།
 སྤང་ངན་ལས་འདས་པའི་འགྲོ་བར་མི་རུང་བའི་ཕྱིར་རོ། །ཞེས་གསུངས་པའི་དེ་
 པ་ནམས་ཀྱིས་ཀྱང་མི་གཞོན་པར་མངོན་དེ། ཟག་བཅས་དང་ཟག་མེད་ཀྱི་སེམས་
 བཀང་ཡང་འགྲོ་བ་དེ་དག་གི་མཚན་གཞིར་མ་བཞག་ཀྱང་འགྲོ་བ་བཞག་པས་ཚོག་པའི་
 ཕྱིར་རོ། །ཕྱོགས་སྒྲ་པའི་ལྷ་གས་ནི། ལས་མ་ཞུགས་དང་སྒྲོལ་བ་ནམས་ཀྱི་འགྲོ་
 བའི་རོ་བོ་མ་སྒྲིབས་ལྷང་མ་བསྐྱེད་ཀྱི་དབང་དུ་མཛད་པའོ། །ལན་དེ་དག་ཀྱང་བདག་
 འདྲ་པས་ལྷ་གས་ཆེན་པོ་ནམས་ལ་རང་སྒྲིབས་ཀྱིས་མཛོད་པར་ག་ལ་བྱས། འདྲོ་
 ཀྱང་མགོན་པོ་སྐུ་རྒྱུལ་གྱི་དགོངས་པ་ཇི་ལྟ་བ་བཞིན་དུ་རྫོགས་པར་འཛིག་ཤེས་པའི་.....
 ཤིང་དྲོ་ཆེན་པོ་དག་གི་ལྷ་གས་ལ་བཞེན་ནས་སྦྱས་པ་ཡིན་ནོ། །དེ་ནམས་ལ་དབགས་
 ན་ཀུན་གཞི་རྒྱལ་པའི་དེགས་པ་སྒྲུག་མ་ནམས་ཀྱིས་ཀྱང་ལྷ་གས་འདི་ལ་མི་གཞོན་པར་
 མངོན་དེ། སྒོ་གྲོས་ཆེ་ཞིང་ཞིབ་ལ་རྫོ་བ་ནམས་ཀྱིས་ཅུན་གཅན་པར་བྱའོ། །
 བཀྲིས་པ་ནི། སྤང་ལས་འགགས་པ་ལས་འབྲས་ཕྱེས་པར་བཤད་པའི་དོན་དེ་

ཁྱེད་ཀྱི་ལམ་དམིག་པའི་ཡུལ་དག་མགོ་
ནས་ནི། །སད་ཀྱང་སྤྱད་ལ་ཆགས་བ་སྤྱེ་འགྱུར་བ།

「如見夢中所緣境，愚夫覺後猶生貪，如是業滅無自性，從彼亦能有果生。」

如諸愚夫，於睡夢中見有美女，醒覺之後，緣彼已滅現無之夢境，猶生猛利貪著。

如是從無自性已滅之業，亦得有業果發生也。此說業滅，仍能生果。為證此義，引《轉有經》云：「大王當知，譬如男子，於睡夢中見與美女共為稠密。既睡覺已憶彼美女。

大王，於意云何？若此男子夢與美女共為稠密，既睡覺已憶彼美女，可說此人為有智否？王言：不也，世尊。何以故？世尊，由彼夢中美女非有，不可得故，況能與彼而行稠密。唯由彼人徒自勞苦。」此段出喻。次合法云：「大王，如是愚癡寡聞凡夫，眼見色時，心生喜樂，便起執著謂色實有。起執著已隨生染愛，起染愛故隨貪瞋癡，發身語意造作諸業。然此諸業作已即滅，滅已不依東方而住。」乃至「亦不依止四維上下」。

入中論善顯密意疏

དེ་བཞིན་འགག་པ་ལྟར་དཔེ་བཞིན་མཉམ་པ་ལོ། །

ཐམས་ཅད་ཀྱི་ལམ་དམིག་པའི་ཡུལ་དག་མགོ་ནས་ནི།

ཉིད་དཔེ་མོ་ནས་བཤད་པ། མི་ལས་ན་བྱད་མེད་བཟང་མོ་དམིགས་པའི་ལྷ་མ་
 དག་མཐོང་ནས་ནི། དེ་ནས་གཞིན་སད་ཀྱང་ཕྱེ་སད་པའི་ཆོ་ན་ཡང་སྤྱོད་པོ་ལྷན་པོ་
 ལ་དེ་ལྷ་འགགས་ཤིང་མེད་པ་ལ་དམིགས་ནས་ཆད་པ་དྲག་པོ་སྤྱོད་པར་འགྱུར་པ་དེ་བཞིན་
 ཏུ་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོད་པ་མིན་པའི་ལས་འགགས་པ་ལས་ཀྱང་ནི། ལས་ཀྱི་འབྲས་
 བྱ་འབྲས་པ་ཡོད་པ་ཡིན་ནོ། ཞེས་པས་ཞིག་པ་ལས་འབྲས་བྱ་འབྲས་པར་བཅུན་ནོ། །
 དེའི་ཤེས་ཕྱིན་ཏུ་མྱིན་པ་འཕོ་བའི་མདོ་ལས་སྤྱལ་བོ་ཆེན་པོ་འདི་ལྷ་ཕྱེ་དཔེར་ན་མི་
 ཞིག་ཉལ་བའི་མི་ལས་ན་ལྷ་ལ་གྱི་བྱད་མེད་བཟང་མོ་དང་རྒྱན་ཅིག་སྤྱོད་པར་མིས་ལ།
 དེ་ཉལ་བ་ལས་སད་ནས་ལྷ་ལ་གྱི་བྱད་མེད་བཟང་མོ་དྲན་ན། ལྷ་པོ་ཆེན་པོ་འདི་
 རི་སྤྲུལ་དུ་སེམས། དོན་གང་མི་ལས་གྱི་ལྷ་ལ་གྱི་བྱད་མེད་བཟང་མོ་དང་རྒྱན་ཅིག་
 ཡོངས་སུ་སྤྱོད་པར་མིས་ལ། དེ་ཉལ་བ་ལས་སད་ནས་ལྷ་ལ་གྱི་བྱད་མེད་བཟང་མོ་
 དྲན་པའི་མི་དེ་ཅི་མཁས་པའི་རང་བཞིན་ཅན་ཡིན་ནས། གསོལ་བ་བཅོམ་རྒྱུ་འདས་
 དེ་ནི་མ་ལགས་དེ། དེ་ཅི་མྱོད་དུ་ཞེ་ན། བཅོམ་རྒྱུ་འདས་མི་ལས་གྱི་བྱད་
 མེད་བཟང་མོ་ཡང་མ་མཆིས་ཤིང་། མི་དམིགས་པ་ལགས་ན། དེ་དང་ཡོངས་
 ལྷ་སྤྱོད་པ་ལྷ་ག་ལ་མཆིས་དེ། འདི་རྒྱུ་མི་དེ་ནི་ཕོངས་ཤིང་ཏུ་བ་བའི་སྤྱལ་བ་ཅན་
 ཏུ་འགྱུར་ལགས་སོ། ཞེས་དྲངས་པ་ནི་དཔེ་ཕྱོག་པོ། འདི་དོན་དང་སྤྱོད་པ་ཅི་
 ལྷ་པོ་ཆེན་པོ་དེ་བཞིན་དུ་བྱིས་པ་སོ་སོའི་སྤྱོད་པོ་ཐོས་པ་དང་མི་རྒན་པ་ཡང་མིག་
 གིས་གཞུགས་ནས་མཐོང་ནས་ཡོད་པ་དེ་པར་འགྱུར་བའི་གཞུགས་ནས་ལ་མངོན་
 པར་ཞེན་དེ། མངོན་པར་ཞེན་པར་གྱུར་ནས་ཆགས་པ་སྤྱོད་པར་བྱེད་དོ། ཆགས་
 ནས་འདོད་ཆགས་ལས་ལྷ་པ་བ་དང་། ཞེ་སྤང་ལས་ལྷ་པ་དང་། གདི་སྤྱུག་ལས་
 ལྷ་པ་པའི་ལྷ་དང་འག་དང་ཡོད་ཀྱིས་མངོན་པར་འདུ་བྱེད་དོ། ལས་དེ་མངོན་པར

寡聞」，謂未聞真實義，不解真實。「執著」，謂執爲實有。由貪所發三業，通善不善二類業。瞋所發業，唯屬不善。癡所發業亦通二類。「業作已即滅」，是依名言而說。餘文是破滅有自性。次云：「後臨終時，同分業盡，意識將滅，所作之業皆悉現前。譬如男子從睡覺已，憶念夢中所見美女，影像現前。」「同分」謂同類五蘊。「現世業盡」，現世之最後識將滅時，如染愛男子，覺已無間，猶憶夢中美女，心生戀慕，如是臨命終時，於能感後世成熟之業，心意現前，然非憶念。又云：「如是最後識滅，生分所攝最初識生或生天上。」乃至「或生餓鬼」。「最後識」，謂現世識。「生分所攝最初

འདྲ་བྱས་པར་གྱུར་ནས་འགག་གོ། །འགགས་པ་ན་གར་ཕྱོགས་སུ་བཞེན་ཏེ་གནས་
 པ་མ་ཡིན་པ་ནས། ཕྱོགས་མཆོངས་ནས་སུ་མ་ཡིན་ནོ། ཞེས་བའི་བར་དང་།
 ཞེས་གསུངས་ཏེ་བོས་པ་དང་མི་ཐུན་པ་ནི་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་ལྟོན་པ་བོས་པ་ལས་དེ་ཉིད་.....
 ཉིགས་པ་མེད་པའོ། མངོན་པར་ཞེན་པ་ནི་བདེན་ཞེན་གོ། །ཆགས་པ་ལས་བྱུང་
 བའི་ལས་གསུམ་ལ་གྱི། དག་མི་དགའི་ལས་གཉིས་ཀ་དང་། ཞེ་སྤང་ལས་བྱུང་
 བའི་ལས་ནི་མི་དག་པ་དང་གཉི་ཐུག་ལས་བྱུང་བ་ལ་ཡང་ལས་གཉིས་ཀ་གསོག་པ་.....
 ཡོད་པོ། །ལས་བྱས་མ་བྱག་དུ་འགགས་པ་ནི་ཐ་སྟོན་དུ་དང་། ལྷག་མས་ནི་
 འགག་པ་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་གྲུབ་པ་བཀག་གོ། །དེ་ནས་དུས་གཞན་ཅི་ཅས་ཞིག་ན་
 འཆི་བའི་དུས་དང་ཆོད་ཉེ་བར་གནས་པའི་ཆོ། དེ་དང་སྐལ་བ་འདྲ་བའི་ལས་དེའི་
 ཆོ་འཕེན་བྱེད་ཟད་ནས། རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཐ་མ་འགག་པའི་ཆོ་འདི་ལྟ་ལྟ། དཔེར་
 ན་ཉལ་ཉལ་བ་ལས་སྐད་པའི་མའི་ཡུལ་གྱི་བད་མེད་བཟང་མོ་ལྟ་བུར་ཡོད་ལས་དེ་.....
 ཉིད་ལ་མངོན་དུ་ཕྱོགས་པར་འགྱུར་པོ། །ཞེས་གསུངས་ཏེ། སྐལ་བ་འདྲ་
 བ་ལྟེ་སྤང་བོ་དེགས་མཐུན་ཆོ་འདིར་གནས་པའི་ལས་ཟད་ནས། ཆོ་འདིའི་རྣམ་
 ཤེས་ཐ་མ་འགག་པའི་ཆོ། ཆགས་ལྟན་སྐད་མ་བྱག་དུ་མི་ལས་གྱི་མཆོས་མ་དཔོན་ཏེ།
 ཡོད་དེ་ལ་ཕྱོགས་པ་བཞིན་དུ་འཆི་ཁའི་ཆོ་ཆོ་གྱི་མར་གང་སྟོན་པའི་ལས་གྱི་རྣམ་.....
 པ་སྐད་པའི་ལས་དེ་ལ་ཡོད་ཕྱོགས་པར་འགྱུར་གྱི་དཔོན་པ་མིན་གོ། །དེ་ལྟར་རྣམ་
 པར་ཤེས་པ་ཐ་མ་འགག་པའི་ཆོ། རྩེ་བའི་ཆར་གཏོགས་པའི་རྣམ་པར་ཤེས་པ་
 དང་བོ་ཡང་ན་ནི་ལྟ་དག་གི་ནང་དུ་ཞེས་བའི་ནས། ཡང་ན་ནི་ཡི་དུགས་རྣམས་སུ་
 འབྱུང་བར་འབྱུར་པོ། །ཞེས་བའི་བར་དང་། ཞེས་གསུངས་ཏེ་ཐ་མ་འགག་
 པ་ནི་ཆོ་འདིའི་པོ། རྩེ་བའི་ཆར་གཏོགས་པའི་རྣམ་ཤེས་དང་བོ་འབྱུང་བ་ལ་ལྟ་

識生」，謂生天等。中有非六趣攝，故是生有識。生死之間雖有中有，然多不宣說，故知主要是依生死抉擇業果之關係。次云：「其最初識滅已無間，彼同類心相續生起，分明領受所感異熟。大王，曾無有法能從此世轉至後世，然有死生業果可得。大王當知：最後識滅名之爲死，最初識起號之爲生。大王，最後識滅，無有去處。生分所攝最初識生，無所從來。所以者何？本性離故。大王，最後識由最後識空，死由死空，業由業空，最初識由最初識空，生由生空。而彼諸業不曾散失。」此說於生有中結生相續，領受宿業苦樂果報。其能領受心識相續，是從最初生識而生。又說生死於名言有，於勝義無。其理由謂本性離故。是於所破加簡別言。當知此配最後識由自空等。雖如是說，然恐

དག་གི་ནང་དུ་ཞེས་སོགས་གསུངས་ཤིང་། བར་སྟིན་འགྲོ་བ་དུག་པོ་མིན་པས་
 རྩེ་སྟེང་གྱི་ནྟམ་ཤེས་ཡིན་ཏེ། རྩེ་འཆི་གཉིས་ཀྱི་བར་ན་བར་སྟིན་ཡོད་ཀྱང་མ་
 གསུངས་པ་མང་བར་སྒྲུང་བས། གཙོ་བོར་རྩེ་འཆིའི་དབང་དུ་བྱས་པའི་ལས་འབྲས་
 ལུ་དང་འབྲེལ་ཚུལ་གཏན་ལ་དབབ་བར་བཞེད་པའོ། །དེ་ནས་ནྟམ་བར་ཤེས་པ་དང་
 བོ་དེ་འགགས་མ་ཐག་དུ་གང་པ་ནྟམ་བར་སྟེན་པ་ཕྱིར་བར་འབྱུང་བར་མངོན་པ་དེ་
 དང་སྒལ་བ་འདྲ་བའི་སེམས་ཀྱི་རྒྱན་འབྱུང་ངོ་། །ཀྱལ་པོ་ཆེན་པོ་དེ་ལ་ཆོས་གང་
 ཡང་འཆིག་དེན་འདི་ནས་འཆིག་དེན་པ་རོལ་དུ་འཕོ་བ་ཡང་མེད་ལ། འཆི་འཕོ་
 བ་དང་རྩེ་བར་མངོན་པ་ཡང་ཡོད་ཏེ། ཀྱལ་པོ་ཆེན་པོ་དེ་ལ་གང་ནྟམ་བར་ཤེས་
 བ་ཐ་མ་འགགས་པ་དེ་ནི་འཆི་འཕོ་བ་ཞེས་བྲ། གང་ནྟམ་བར་ཤེས་པ་དང་བོ་
 འབྱུང་བ་དེ་ནི་རྩེ་བ་ཞེས་བྲའོ། །ཀྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ནྟམ་བར་ཤེས་པ་ཐ་མ་འགགས་
 བའི་ཆོ་ཡང་གང་དུ་ཡང་མེ་འབྱུང་། །ནྟམ་བར་ཤེས་པ་རྩེ་བའི་ཆོར་གཏོགས་པ་
 འབྱུང་བའི་ཆོ་ཡང་གང་ནས་ཀྱང་རོང་བ་མེད་ཏོ། །དེ་ཆོའི་སྟེང་ཞེ་ན། རང་བཞིན་
 གྱིས་དཔེན་བའི་སྟེང་རོ། །ཀྱལ་པོ་ཆེན་པོ་དེ་ལ་ནྟམ་བར་ཤེས་པ་ཐ་མ་ནི་ནྟམ་བར་
 ཤེས་པ་ཐ་མས་སྟོང་ངོ། །འཆི་འཕོ་ནི་འཆི་འཕོ་བས་སྟོང་ངོ། །ལས་ནི་ལས་
 ཀྱིས་སྟོང་ངོ། །ནྟམ་བར་ཤེས་པ་དང་བོ་ནི་ནྟམ་བར་ཤེས་པ་དང་བོས་སྟོང་ངོ། །
 རྩེ་བ་ནི་རྩེ་བས་སྟོང་ལ་ལས་ནྟམ་བར་ཆུད་མི་ཐ་མ་ཡང་མངོན་ནོ། །ཞེས་གསུངས་
 དེ་རྩེ་སྟེང་དུ་ཉིད་མཆོངས་སྐྱར་བའི་སྟེན་ལས་ཀྱི་འབྲས་ལུ་བདེ་ལུག་ཅིག་ཕྱིར་བས།
 དེ་སྟོང་བའི་ནྟམ་ཤེས་ཀྱི་རྒྱན་རྩེ་སེམས་དང་བོ་ལས་རྩེ་བ་དང་། འཆི་འཕོ་བ་དང་
 རྩེ་བ་ཐ་སྟེན་རྩེ་བ་ཐ་སྟེན་དུ་ཡོད་ལ། དེ་ན་ནྟམ་བར་མེད་པ་དང་དེ་ནི་རྒྱ་མཆོན་རང་
 བཞིན་གྱིས་དཔེན་ཞེས་བ་ནི། དགག་བྲ་ལ་ཁྱད་པར་སྐྱར་བ་རྩེ་ནྟམ་ཤེས་ཐ་མ་

第 一 章 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三
 一 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三
 二 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三
 三 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三

妄執業果非有，故說諸業不會散失。

未三、釋妨難分二

申一、釋異熟無窮難

申二、釋違阿賴耶教難 今初

難曰：若謂由業自性不生，自性不滅故，能感異熟者，如是已感異熟者，亦當更感異熟，便成無窮？頌曰：

「如境雖俱非有性，有翳唯見毛髮相，而非見為餘物相，當知已熟不更熟。」

如境雖俱非有，然有眩翳之眼，唯見非有之毛髮等相，而不見為兔角、石女兒等諸餘物相。如是當知，業雖俱無自性，然未熟業能感異熟，其已熟業則不更熟。又此譬喻非但成立業定有果，且能成立善不善業，感苦樂果各別決定。頌曰：

「故見苦果由黑業，樂果唯從善業生，無善惡慧得解脫，亦遮思惟諸業果。」

如有眩翳之眼，唯見毛髮等，不見兔角等，決定不亂。故可愛異熟，不從不善業生，非愛異熟，不從善業生。故見非愛受苦異熟，唯從黑業出生，可愛樂異熟，唯從善業出生。通達善不善業自性不可得慧者，便當解脫生死。佛恐凡夫樂以理智審細觀察，由如

一 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三
 二 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三
 三 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三

一 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三
 二 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三
 三 佛 教 之 基 礎 論 一 二 三

སོགས་རང་རང་གིས་ཕྱོང་པར་གསུངས་པ་ལ་སྦྱར་བར་བྱའོ། །དེ་ལྟར་བཅུན་པ་
 ན་ལས་འབྲས་ཡོད་པ་མིན་པར་བཟུང་གིས་དོགས་ནས་ལས་ནམས་ཚུད་མི་ཟ་བར་.....
 གསུངས་སོ། །གསུངས་པ་ལ་གཉིས། ནམ་མཁིན་བྱུག་མེད་ཏུ་འབྱིན་པའི་ཚོད་པ་སྤང་
 བ་དང་། ཀུན་གཞི་ཡོད་པར་གསུངས་པའི་ཕྱང་དང་འགལ་པའི་ཚོད་པ་སྤང་བའོ། །
 དང་པོ་ནི། གཤམ་དེ་ལས་རང་བཞིན་གྱིས་མ་སྦྱེས་པ་ལ་རང་བཞིན་གྱིས་ཟད་པ་མེད་
 པས་ནམ་མཁིན་འབྱུང་བར་འདོད་ན་དེ་བཞིན་ཏུ། ནམ་པར་མཁིན་ཟིན་པ་ལས་ཀྱང་ཡང་
 ནམ་པར་མཁིན་པར་འབྱུང་བའི་ཕྱིར་བྱུག་པ་མེད་པའི་ཕྱིན་ཏུ་འབྱུང་རེ་སྟུང་ན། རི་
 ལྟར་དེ་དཔེར་ན་ཡུལ་ནི་ཡོད་པ་ཉིད་མིན་པར་མཚུངས་བཞིན་ཏུ། རབ་རིལ་ཅན་གྱི་
 མིག་གིས་ཡོད་པ་མིན་པའི་སྒྲ་ཤད་ལ་སོགས་པའི་ནམ་པར་ནི་མཐོང་གི། །དེ་ལས་
 གཞན་པའི་དངོས་པོ་ནི་ནམ་པ་བོང་བུ་ནི་དང་། མོ་གཤམ་གྱི་བྱ་ལ་སོགས་པའི་
 ནམ་པར་མཐོང་པ་མ་ཡིན་པ་ལྟར། དེ་བཞིན་ཏུ་ལས་རང་བཞིན་གྱིས་གྲུབ་པ་མིན་
 པར་མཚུངས་བཞིན་ཏུ། མཁིན་མ་ཟིན་པ་ལས་མཁིན་བ་དང་། མཁིན་ཟིན་པ་ལས་སྤང་
 ཡང་མཁིན་པ་མིན་པར་ཤེས་པར་གྱིས་ཤིག། །དཔེ་འདི་ལས་ལས་ནམས་ཀྱི་འབྲས་
 བྱ་ངས་པར་འབྲུབ་པ་འབྲེལ་གྱི་མ་ཟད་ཀྱི། དགེ་མི་དགེའི་ལས་ལས་ཡོད་ཏུ་
 འོང་མི་འོང་གི་འབྲས་པ་ཡང་སོ་སོར་ངས་སོ་ཞེས་བཤད་པ། རབ་རིལ་ཅན་གྱི་
 མིག་གིས་སྒྲ་ཤད་སོགས་མཐོང་བ་དང་། བོང་བུ་ནི་ལ་སོགས་པ་མི་མཐོང་བའི་
 ངས་པ་དེའི་ཕྱིར་ནམ་མཁིན་ཡོད་ཏུ་འོང་བ་ནི་མི་དགེ་བ་ལས་མི་འབྱུང་ལ། ནམ་མཁིན་
 ཡོད་ཏུ་མི་འོང་བ་ནི་དགེ་བ་ལས་མ་ཡིན་པའི་ཕྱིར། ནམ་མཁིན་མི་དགེ་བ་ལྟེ་ཡོད་
 ཏུ་མི་འོང་བ་ནི། ནག་པོ་དེ་ལས་ལས་ཡིན་ལ། ནམ་མཁིན་དགེ་བ་ལྟེ་ཡོད་ཏུ་འོང་
 བ་ནི་དགེ་བ་ལས་འབྱུང་བ་ཡིན་པར་མཐོང་གིང་། དགེ་བ་དང་མི་དགེ་བའི་ལས་

是如是差別業，感如是如是差別果之理由，毀謗業果壞世俗諦。故曰：「諸業異熟，不可思議。」遮止於諸業果而起思擇。當知此論，由多門中恐於業果退失定見，故由多門

入中論善顯密意疏

一六五

卷七 釋第六勝義菩提心之四

一六六

令於業果發生定解。即空性見，亦是資助業果決定。今到寶洲，宜善努力，幸勿徒手而返也。

申二、釋違阿賴耶教難分三

酉一、正釋違教之文義 酉二、離意識外說不說有異體阿賴耶之理 酉三、明

密意言教之喻 今初

問：若無阿賴耶識，亦能安立業果關係者，則《楞伽經》、及《解深密經》、《阿毘達磨大乘經》等，說有阿賴耶識，爲一切有爲法功能差別之所依，名一切種，如海起波浪，作內外一切諸法生起之因。豈彼建立一切非有耶？答曰：不爾，對須說有阿賴耶識

མེད་པའི་སྐོ་ཅན་དེ་རང་པའི་ན་བྱིས་ཀྱིས་ཀྱང་པ་མི་དེ་མེད་པར་དོགས་པ་ནི་འཁོར་བ་ལས་...
 བར་བར་འབྱུང་ངོ། །དེའི་སྤྱིར་རྒྱལ་པས་སོ་སོ་སྦྱེ་བོ་ལས་ཀྱི་ཁྱད་པར་འདི་དང་
 འདི་ལས་འབྲས་བུའི་ཁྱད་པར་འདི་དང་འདི་འབྱུང་བའི་གྱུ་མཚན་འབྲས་སྦྱུབ་ཀྱི་.....
 རིགས་པས་ཞིབ་པར་ངེས་པར་དཔྱད་པར་བྱེད་པ་ནས་སུ་ལ། ལས་དང་འབྲས་བུ་
 ལ་སྦྱར་བ་བཏབ་པ་ལས་ཀྱན་ཆོལ་འཛིག་པར་འབྱུང་དུ་འོང་སྟེ་སྟེ་སྟེ། ལས་ནས་སུ་
 ཀྱི་འབྲས་བུ་ནས་པར་སྦྱིན་པ་ནི་བསམ་གྱིས་མི་ཁྱབ་པོ། ཞེས་ལས་དང་འབྲས་བུ་
 ནས་སུ་ལ་བཞེན་བའི་སེམས་པ་སྟེ་དབྱེད་པ་འདྲ་དགག་པར་མཛད་དོ། །ཀུན་ཀྱང་འདིར་
 དེ་འདྲ་བའི་སྐོ་མང་པོ་ནས་ལས་འབྲས་ཀྱི་ངེས་པ་སྟོར་དུ་དོགས་ནས་སྐོ་དུ་མ་.....
 ནས་ལས་འབྲས་ཀྱི་ངེས་པ་སྦྱེད་ཐབས་མཛད་པ་འདི་ཤེས་པར་གྱིས་ལ། སྟོང་བ་
 ཉིད་ཀྱི་ལྷ་བས་ཀྱང་དེའི་ངེས་པ་བཏན་པའི་གྲོགས་བྱས་པའི་སྟེང་ནས། ད་རེས་རིན་
 པོ་ཆེའི་སྤྱིར་དུ་བྱིན་པ་སྟོང་ལག་དུ་མི་འགྲོ་བ་ལ་འབྲས་པར་བྱོས་ཤིག །ཀུན་
 པ་ལ་གསུམ། ལྷང་འགལ་སྟོང་བའི་ཆོག་དོན་དངོས། ཡིད་ཤེས་ལས་ངོ་བོ་
 བ་དད་པའི་ཀྱན་གཞི་བཤད་མ་བཤད་ཀྱི་ཚུལ། དགོངས་པའི་དབང་གིས་གསུངས་
 པའི་དཔེ་བཅུན་པའོ། །དང་བོ་ནི། ཀལ་དེ་ད་ལྟར་ཀྱན་གཞི་མེད་ཀྱང་ལས་འབྲས་
 ཀྱི་འབྲེལ་བ་ནས་པར་འཛིག་ནས་ན། འོ་ན་ལང་ཀར་གསེགས་པ་དང་། ལ་སོར་
 པས་དགོངས་འབྲེལ་དང་། ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་ཆོས་མངོན་པའི་མདོ་ལས། ཀྱན་
 གཞི་ནས་པར་ཤེས་པ་ཞེས་པ། དངོས་པོའི་ཆོས་མཐའ་དག་པའི་ནུས་པའི་ཁྱད་
 པར་གྱི་གཞི་མ་བོན་ཐབས་ཅད་པ། གྱུ་མཚན་ལས་སྦྱུབས་ནས་སུ་འབྱུང་བ་རྟེན།
 བྱི་ནང་གི་དངོས་པོ་ཐབས་ཅད་སྟེ་པའི་སྤྱིར་གསུངས་པ་དེ། ནམ་པ་ཐབས་ཅད་དུ་
 དེའང་ནས་གཞག་འཛིག་པ་མེད་པ་ཞིག་གས་ཞེ་ན། དེ་རྩེར་ནི་མ་ཡིན་དེ། དེ་མེད་

而調伏者，即應說有阿賴耶故。此說爲調伏衆生故，說有阿賴耶識。故自宗說彼是密意教。其密意之所依，當知唯說自性空之空性，名阿賴耶識。說彼名阿賴耶識之理由，謂由彼空性隨一切法轉故。

又爲教化增上之力，非但說有阿賴耶識，亦說實有補特伽羅。對須說有實補特伽羅方能調伏之衆生，即說有實補特伽羅而攝受故。如經云：「諸苾芻，五蘊即重擔，荷重擔者謂補特伽羅。」此對執有獨立實有補特伽羅者，不說無彼，而說有能荷重擔之補特伽羅。文雖未言實有，義是宣說實有。

復爲一類衆生，說無實體補特伽羅，唯有諸蘊。如經云：「謂心意識，長夜薰修信戒等德，後生天趣。」此是爲執著生天解脫爲實有者，暫不破彼實執之境，而說唯有諸

ཏུ་ཀུན་གཞི་ཡོད་པར་བཅུན་བས་འདུལ་བ་ནམས་ལ་དེ་ཡོད་པ་ཉིད་ཏུ་བཅུན་པའི་ཕྱིར་
 རོ། །འདྲིས་ནི་དོགས་པའི་དབང་གིས་ཀུན་གཞི་གདུལ་བུའི་ངོར་ཁས་ལེན་པར་
 བཅུན་བས། རང་གི་ལུགས་ལ་དགོངས་བ་ཅན་ཏུ་སྟོན་པ་ན། གང་ལ་དགོངས་
 ནས་གསུངས་པའི་དགོངས་གཞི་ནི། རང་བཞིན་གྱིས་བྱུང་བས་སྟོང་པའི་སྟོང་པ་
 ཉིད་ཁོ་ན་ལ་དགོངས་ནས། ཀུན་གཞི་ནས་ཤེས་ཀྱི་སྒྲིམ་བཅུན་པར་རིག་པར་བུའོ།
 དེ་ལ་ཀུན་གཞིར་གསུང་བ་ནི། རང་བཞིན་དེ་ནི་དངོས་པོ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་རྗེས་སུ་
 རྒྱས་པའི་ཕྱིར་རོ། །དགོས་པའི་དབང་གིས་ཀུན་གཞི་ནས་ཤེས་ཡོད་པར་སྟོན་པ་
 འབའ་ཞིག་དུ་མ་ཟད་ཀྱི། གང་ཟག་ཀྱང་རྗེས་སུ་ཡོད་པར་སྟོན་དེ། རིས་འདུལ་
 བའི་སྟེ་བོ་ལ་དེ་ཡོད་པར་བཅུན་བས་རྗེས་སུ་འཛིན་པའི་ཕྱིར་རོ། །ཇི་སྐད་ཏུ་དག་
 སྟོང་དག་སྟངས་པོ་ལྟ་ནི་ཁྱུང་ན། །ཁྱུང་འཁྱུང་བ་ནི་གང་ཟག་གོ། །ཞེས་གསུངས་
 པ་ལྟ་བུའོ། །འདྲི་ནི་གང་ཟག་རང་ཀྱི་བྱུང་པའི་རྗེས་སུ་ཡོད་པར་འཛིན་པ་ནམས་ཀྱིས་
 རྒྱས་པའི་ངོར་དེ་མེད་པར་མ་བཅུན་པར་ཁྱུང་འཁྱུང་བའི་གང་ཟག་ཡོད་པར་གསུངས་
 བས། ཚོག་ལ་དངོས་སུ་མེད་ཀྱང་དོན་ནི་རྗེས་སུ་ཡོད་དོ། །ཡང་གདུལ་བུ་ཁ་ཅིག་
 ལ་ནི་གང་ཟག་རྗེས་སུ་མེད་པའི་སྟངས་པོ་ཅམ་ཞིག་བཅུན་པར་མཛད་དེ། སེམས་
 ཞེས་བྱ་བའམ། ཡིད་ཅེས་བྱ་བའམ། རྣམ་པར་ཤེས་པ་ཞེས་བྱ་བ་དེ་ནི་རྣམ་
 རིང་པོར་ཉན་པ་དང་ཚུལ་བྱིས་པ་ལ་སོགས་པས་ཡོངས་སུ་བསྒྲིམ་ཤིང་། གོང་ཏུ་
 འགྲོ་བ་ན་ཕྱི་མ་ལ་མཐོ་རིས་སུ་འགྲོ་པར་འགྱུར་ན། །ཞེས་བཤད་བའོ།
 འདྲི་ཡང་མཐོ་རིས་དང་བྱང་གྲོལ་ཏུ་འགྲོ་བའི་ཚུལ་ལ་བདེན་པར་འཛིན་པ་ཅན་ནམས།
 ཇི་ཅམ་ཞིག་ཁས་སྒྲུང་པར་བྱ་སྒྲིམ་པ་ལ། དེའི་བདེན་ཞེན་གྱི་ཡུལ་མ་བཀག་བར་
 སྟངས་པོ་ཅམ་ཞིག་ཡིན་པར་བཅུན་བ་ན་སྟངས་པོ་བདེན་པར་དོན་གྱིས་སྟོན་བའོ། །

ཀུན་གཞི་ཡོད་ཅིང་གང་

ཟག་ཉིད་ཡོད་ལ།

ཁྱད་པོ་འདི་དག་འབད་ཞིག་

蘊。義即顯示諸蘊實有。此等一切皆是密意增上而說。問：此等是為何等衆生密意而說？
頌曰：

「說有賴耶數取趣，及說唯有此諸蘊，此是為彼不能了，如上甚深義者說。」

經中說有阿賴耶識，或說有實補特伽羅，及說唯此諸蘊實有者；此等是為不能了達如上所說甚深義之衆生，密意而說。若諸衆生，由其長夜習外道見，不能悟入甚深法性。如《寶鬘論》云：「謂我無當無，我所無當無，凡愚如是怖。」最初即為宣說法性，深生恐怖，於佛聖教起險處想，便於聖教憎背不入，於是當失最大義利。故對此輩最初不說究竟深處，而為宣說阿賴耶識及實蘊等。先令依此除外道見，引導令得最大義利。後由善解經典真義，自能棄捨阿賴耶等。以是當知如是言教，唯生功德都無過失。依如是次第意趣，《四百論》云：「若樂何何事，先觀彼彼法，倘令已退失，便非正法器。」

「離六轉識須說異體阿賴耶者，唯對堪說能所取空為真實義之法器，亦必須破外境。若

ཁྱད་པོ་འདི་དག་ཀུན་གཞི་ཡོད་ཅིང་གང་
ཟག་ཉིད་ཡོད་ལ།

དེ་དག་ཐམས་ཅད་ནི་དགོངས་པའི་དབང་གིས་གསུངས་པ་ཡིན་ནོ། །འདྲིར་གདུལ་
 གྱུ་གང་ལ་དགོངས་དེ་གསུངས་པ་ཡིན་ཞེ་ན། དེའི་ལན་བརྗོད་པར་བྱ་སྟེ། ཀྱན་
 གཞི་ནས་ཤེས་ཡོད་ཅིང་གང་ཟག་ཉིད་རྣམས་སུ་ཡོད་ལ། སྤང་བོ་འདྲི་དག་འབའ་
 ཞིག་སྟེ་དེ་ཙམ་ཉིད་བརྟེན་པར་ཡོད་ཅེས་བཞུན་པ་འདྲི་ནི། སྤང་བཤའ་བ་དེ་
 ལྟར་དེ་དེ་ལྟ་བུའི་ཆོས་ཟབ་པའི་དོན་དེ་ཞིག་རིག་པ་སྟེ་དོགས་པར་མི་འགྱུར་བའི་.....
 གདུལ་གྱུ་གང་ཡིན་པ་དེ་ལ་དགོངས་དེ་གསུངས་སོ། །གདུལ་གྱུ་གང་དག་ལྟན་
 རིང་བོར་སྤྱེས་ཤིག་གི་ལྟ་བུ་ལ་གོས་པར་བྱས་པས་ཆོས་ཉིད་ཟབ་མོ་ལ་འཇུག་པར་
 མི་རྒྱས་ཤིང་། རིན་ཆེན་འཕྲུང་བ་ལས། བདག་ཡོད་མ་ཡིན་ཡོད་མི་འགྱུར། །
 བདག་གི་ཡོད་མེན་མི་འགྱུར་ཞེས། །ཁྱིམ་པ་དག་ནི་དེ་ལྟར་སྤྲུག་ ཅེས་གསུངས་
 པ་ལྟར་ཆོས་ཉིད་ཐོག་མར་བཞུན་པ་ན་སྤྲུག་ནས། སངས་རྒྱུས་ཀྱི་བཞུན་པ་ལ་གཡང་
 ས་དང་འདྲ་བར་སེམས་པ་དེ་དག་བཞུན་པ་ལ་བྱུང་གིས་ཕྱོགས་ཤིང་མི་འཇུག་པས་.....
 དོན་ཆེན་བོ་སྤྱུང་བར་མི་འགྱུར་དོ། །དེ་ནས་ལ་ཆེས་ཐོག་མར་ཟབ་མོའི་གནས་
 མཐར་ཐུག་པ་མ་བཞུན་པར་ཀྱན་གཞི་ནས་ཤེས་དང་། སྤང་བོ་བརྟེན་པ་སོགས་
 བཞུན་པས་ནི་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱེས་ཤིག་གིས་བསལ་ནས། དེ་དག་གི་དོན་
 ཆེན་བོ་འདྲན་པར་འགྱུར་ཞིང་ཕྱི་ནས་གསུང་རབ་ཀྱི་དོན་ལོགས་པར་རིག་པ་རྣམས་.....
 རང་ཉིད་ཀྱིས་ཀྱན་གཞི་ལ་སོགས་པ་ཡོད་པར་འདྲོན་པ་སྤྲོད་པར་འགྱུར་བས། དེ་
 ལྟར་བཞུན་པ་ལ་ཡོན་ཏན་ཁོ་ན་འདྲུང་གི་སྤོན་ནི་མ་ཡིན་ནོ། །རིམ་བཤའ་དེ་ལྟར་བྱ་བ་
 ལ་དགོངས་ནས་བརྒྱ་བ་ལས། གང་ཞིག་གང་གང་ལ་དགའ་བ། །དེ་ཡོན་དེ་
 སྤང་སྤྱུར་བྱ། །ཉམས་པར་བྱུར་པ་དམ་ཆོས་ཀྱི། །སྤྱོད་ནི་ཅིས་ཀྱང་མ་ཡིན་ནོ། །
 ཞེས་གསུངས་སོ། །ཆོགས་དྲུག་ལས་ངོ་བོ་ཐ་དད་པའི་ཀྱན་གཞི་བཞུན་དགོས་

不許有如上所述阿賴耶識，則不能安立業果關係。故彼是對不能了解甚深義者而說。

酉二、離意識外說不說有異體阿賴耶之理

入中論善顯密意疏

一六七

卷七 釋第六勝義菩提心之四

一六八

如般若十萬頌等無量經典說識數時，只說六識身，不曾多說。故佛經藏有建立不建立阿賴耶識之二類。如是慈尊解經意時，於《辨中邊論》與《莊嚴經論》、《辨法法性論》中，建立阿賴耶識破除外境。於《現觀莊嚴論》與《寶性論》中，則不建立阿賴耶識不破外境。無著菩薩解《寶性論》，亦不作唯識宗釋，而作中觀宗釋。《攝大乘論》，為成立阿賴耶識所引之《阿毘達磨經》，於《寶性論釋》中，則引證一切有情皆有法性種性。如云：「雖諸有情皆有如來界藏，然彼有情自不能知。如云：『無始時來界，一切法等依，由此有諸趣、及涅槃證得。』」與月稱論師說阿賴耶識意趣，是依空性而

